

PEDAGÓGUSOK ARCKÉPCSARNOKA

HUSZONEGYEDIK KÖTET

KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIAI EGYESÜLET

DEBRECEN

2022

Kiadja: a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület

A sorozat alapító szerkesztője: Ungvári János

Felelős kiadó: Fülöp Mihály

Kötetszerkesztő: Baloghné dr. Zsoldos Julianna

A kötet előkészítésében, szerkesztésében közreműködtek

dr. Gerencsér Attila, Hajas Zsuzsa, dr. Harkányi Károlyné,
Jagusztinné dr. Ujvári Klára, Janóczki József, Juhász Ferencné,
Juhász Sándorné, Kálmán Antalné, Kapronczai Mihályné, Olajos Istvánné,
Raffay Zoltánné, Szabó Lászlóné, Szikszainé Dr. Nagy Irma, Veres Hajnalka

HU ISSN 1589-4185

Nyomdai munkálatok: Kapitális Kft., Debrecen

Felelős vezető: ifj. Kapusi József

Kötetünk megjelenését támogatták

Önkormányzatok, intézmények

Biharkeresztes Város Önkormányzata
Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata
Földes Község Önkormányzata
Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat
Hajdúböszörmény Város Önkormányzata
Hajdúdorog Város Önkormányzata
Hajdúszoboszló Város Önkormányzata
Kaba Város Önkormányzata
Karcag Város Önkormányzata
MTA Debreceni Területi Bizottsága
Nádudvar Város Önkormányzata
Nyíregyháza Város Önkormányzata
Polgár Városért Alapítvány
Püspökladány Város Önkormányzata
Szarvas Város Önkormányzata
Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium Karcag
Tiszacsege Ifjúságért Alapítvány
Tiszacsege Város Önkormányzata

Magánszemélyek

Baranyai Ildikó, Baranyai család, Csajbók Ferencné, Csermely László,
Csókáné dr. Vadvári Ágnes, Farkas Jánosné, Hanzéros Ádámné,
Dr. Ivancsó István, Kondacs Mihályné, Lukács Jánosné,
Mészáros Lajosné, Ráczné Nyirkos Anna, Tikász Csiperke Orsolya

és a személyi jövedelemadójuk 1%-át felajánló támogatók.

Tartalom

Előszó		9
Szerzők	Akikről a szerzők megemlékeztek	
<i>Szabó Tamás</i>	Ágotai László tanár	11
<i>Bihari László</i>	B. Major László gimn. tanár, ig. helyettes	13
<i>Olajos István</i>	Bacscai István gimn. tanár, igazgató	17
<i>Dr. Váczi Imre</i>	Baja Sándor közéiskolai tanár, igazgató	20
<i>Kiss Erzsébet</i>	Bajzák Erzsébet tanár, igazgató, közoktatási szakértő	24
<i>Gyula Ferencné</i>	Balogh Géza tanár, igazgató, polgármester	27
<i>Dr. Takácsné Baranyai Etelka</i>	Barna Sándorné népművelő, pedagógus	29
<i>Mózes Sándor</i>	Berekméri Edmund Krisztián tanító, újságíró	32
<i>Lukács Jánosné</i>	Dr. Berényi István tanító, tanár, igazgató	35
<i>Csáthy Miklósné, Kovács Sándor</i>	Bódi Elekné tanító	39
<i>Utasi Eszter</i>	Dr. Bognár Gyula tanító, tanár, igazgató	41
<i>Utasi Eszter</i>	Dr. Bognár Gyuláné tanító	43
<i>Boros Lajosné</i>	Bökönyi Ferencné tanító	44
<i>Butyka Vilma, Dr. Selmeczi László</i>	Butyka Béla néptanító, múzeumalapító	47
<i>Kiss Erzsébet</i>	Cziberéné dr. Osváth Janka testnevelő, szakedző, tanszékvezető	50
<i>Csákány Anikó, Gyulai József, Janóczki József</i>	Csákány Antalné tanár, adjunktus	53
<i>Juhász Ferencné, Szilágyiné Posta Katalin</i>	Dienes Julianna Mária gyógyypedagógus	56
<i>Farkas Jánosné</i>	Dr. Dobcsányi Ferenc tanár, tanszékvezető, c. főiskolai tanár	60
<i>Dr. Dobcsányi Eszter, Marton Árpád, Farkas Jánosné</i>	Dr. Dobcsányi Ferencné tanár, gyak. isk. szakvezető	64

<i>Dobránszky Sándor</i>	Dobránszky Sándor tanító, tanár	68
<i>Vmirjáncki József</i>	Egi Miklós tanár, szakfelügyelő	71
<i>Dr. Gaal György</i>	Dr. Fazakas István tanár, történész	74
<i>Vizváry Vilmos</i>	Dr. Fecske András középiskolai tanár	77
<i>Dr. Toma Kornélia</i>	Dr. Földy Ferenc tanító, főiskolai tanár, főigazgató	82
<i>Dr. Gledura Lajosné</i>	Dr. Gledura Lajos tanító, tanszékvezető főiskolai tanár	86
<i>Németné Dávid Irén</i>	Görög Mária Etelka tanító, tanár	91
<i>Dr. Gulyás Antal</i>	Dr. Gulyás Antalné tanító, tanár, igazgató népi iparművész	95
<i>Györfi Lászlóné</i>	Györfi László tanító, tanár, ig. helyettes	98
<i>Hadnagy János, Martonosiné Hadnagy Éva</i>	Hadnagy János tanító, leventeoktató	102
<i>Dr. Gulyás Antal</i>	Hajas János tanító, tanár, igazgató, osztályvezető	104
<i>Bazsó Sándorné</i>	Horgosi Terézia óvodavezető, szakfelügyelő, szaktanácsadó	107
<i>Boros Lajosné, Kovácsné Beke Mária</i>	Hornýák Lajosné tanító	110
<i>Horváth Józsefné</i>	Horváth József középiskolai tanár, költő	114
<i>Horváth Eszter, Simonics Lili, Németh Gábor</i>	Horváth Lajos tanító, tanár, igazgató	117
<i>Völgyiné Sebik Judit, Virágh Zsuzsa</i>	Horváth Róbert gyógypedagógus	120
<i>Humli Dezső, Kocsis Orsolya</i>	Humliné Marton Julianna tanár, mérnök tanár, üzemmérnök	123
<i>Kakucsiné Szegedi Etelka</i>	Jeles Ferencné tanító	126
<i>Juhász Nándor, Juhász Mónika, Juhász Szilvia</i>	Juhász Nándorné tanár, szakvezető, szaktanácsadó	128
<i>Dr. Takácsné Baranyai Etelka</i>	Katonáné Kalmár Terézia szakoktató, népi iparművész	131
<i>Farkas István, Kiss Erzsébet</i>	Kecskeméti Jánosné testnevelő, szakedző, nevelőtanár	134
<i>Oláh Tibor</i>	Kerek Anna középiskolai tanár	136
<i>Kiss Lajos Sándor</i>	Kiss Lajosné tanító	140
<i>Dr. Görömbei Andrásné</i>	Kiss Lászlóné tanító	144

<i>Kocsis Istvánné</i>	Kocsis István tanár, igazgató	146
<i>Kiss Márton</i>	Kónya István tanár, kollégiumi nevelő, igazgatóhelyettes	149
<i>Kornya István, Kornyané dr. Szoboszlai Ágnes</i>	Dr. Kornya László Sándor középiskolai tanár, egyetemi oktató, berlini magyar lektor	153
<i>Olajos István</i>	Kovács Arisztidné középiskolai tanár	156
<i>Kallós Károlyné</i>	Kovács Kornélia középiskolai tanár	160
<i>Kiss Erzsébet</i>	Kovács Lukácsné tanár, igazgatóhelyettes, edző, versenybíró	164
<i>Lobocky Mária</i>	Kovács Zoltán kántortanító, igazgató	168
<i>Kozma Ágnes Éva, Kozma Gábor Ferenc</i>	Kozma Gábor Viktor középiskolai tanár, szakfelügyelő	170
<i>Dr. Kántor Sándorné</i>	László Erzsébet vezetőtanár, szakfelügyelő	173
<i>Dr. Rácz István</i>	Dr. Lieli Pál egyetemi oktató, nyelvtörténész	178
<i>Lovas Tibor</i>	Lovas Antalné tanár	183
<i>Baranyai Hanna, Baranyai Rita, Antal–Ludman Marietta</i>	Ludman Imréné tanár	185
<i>Lobocky Mária, Kardos László</i>	Lukács Irén kántortanító, tanár	189
<i>Erdélyi Árpádné</i>	Majorné Szathmári Erzsébet gyógypedagógiai tanár, igazgató, vezető logopédus	192
<i>Galánfi András</i>	Molnár Ferenc tanár	196
<i>Dr. Jáki Katalin</i>	Molnár Márta középiskolai tanár	200
<i>Kiss Erzsébet</i>	Monspart Sarolta tanár, sportszervező, szakedző, mesteredző, élsportoló	203
<i>Pintér Margit</i>	Nagy Mária középiskolai tanár	207
<i>Mándoki Attiláné</i>	Nagyné Kelemen Mónika tanító, a H-B. megyei Napló külső munkatársa	211
<i>Dr. Nemes Magdolna</i>	Nemes Gyuláné tanár	214
<i>Háryné Papp Gizella</i>	Dr. Nemessályi Zsoltné tanító, tanár, gyógypedagógus, igazgatóhelyettes	217

<i>Gyulai Sándor</i>	Okváth János testnevelő, edző, szakfelügyelő, igazgató	221
<i>Oláh Éva</i>	Oláh Istvánné tanár	224
<i>Kiss Erzsébet</i>	Olofsson Károly Placid bencés atya, tábori lelkész, hitoktató	228
<i>Dr. Palástiné Deli Elvira</i>	Palásti Béla középiskolai tanár, igazgató	231
<i>Lobocky Mária, Papp Szilárd</i>	Papp Lajos tanár, igazgató	236
<i>Dr. Váczi Imre</i>	Polner Tibor tanyai vándortanító, diákkotthon- igazgató	239
<i>Juhász Sándorné</i>	Dr. Radnóci Ferencné tanár	243
<i>Recska Tünde, Konczné Recska Henriette</i>	Recska Imréné tanító, igazgatóhelyettes, magántanár	248
<i>Dr. Váczi Imre</i>	Renkecz József néptanító, igazgató-tanító	253
<i>Rétvári Sándor</i>	Rétvári Gyula igazgató, osztályvezető, lexikoníró	256
<i>Végvári Györgyi</i>	Dr. Rusvay Tibor tanár	260
<i>Sarkadi László, Bihari Csaba</i>	Sarkadi Károly tanár	264
<i>Dr. Váczi Imre</i>	Simai Mező Károly gazdasági tanár, igazgató	268
<i>Olajos Istvánné</i>	Sípos Balázs tanító, gyakorlati oktatást vezető tanár	272
<i>Olajos Istvánné</i>	Sípos Balászné tanító	275
<i>Sípos Klára</i>	Sípos Endre tanító, tanár, igazgató	279
<i>Soós Gézané</i>	Soós Géza középiskolai tanár	283
<i>Dr. Straub Boldizsár</i>	Straub Gabriella tanár	286
<i>Molnárné Kiss Mária, Németh László Lajosné</i>	Szabó Istvánné tanár	290
<i>Buczkóné Magi Irén</i>	Szabóné Marth Éva tanító, tanár, igazgató	294
<i>Czirmayné Kocsis Róza</i>	Székelyhidi Ágoston tanár, író, újságíró, kritikus	298
<i>Vmirjáncki József</i>	Szentannay Sándor tanár	302
<i>Dr. Kántor Sándorné, Dr. Szilasi József</i>	Dr. Tamássy Lajos tanszékvezető egyetemi tanár, matematikus	305

<i>Dr. Gesztelyi Tamás</i>	Dr. Tegye Imre középiskolai tanár, egyetemi docens	309
<i>Farkas Jánosné</i>	Tikászné Gárdos Orsolya tanító, könyvtáros, nyelvtanár	314
<i>Dr. Ivancsó István</i>	Dr. Tuzson Gézáné Gebri Éva tanár	318
<i>Csókáné dr. Vadvári Ágnes, Kiss Erzsébet</i>	Vadvári Tiborné tanár, igazgatóhelyettes	321
<i>Gondáné Gaál Annamária</i>	Ványi Lajosné könyvtárigazgató	324
<i>Vincze Sándorné</i>	Vincze Sándor tanár, igazgatóhelyettes	328
<i>Piller Adrien</i>	Vona László kántortanító, tanár, igazgató, szakfelügyelő	333

Emlékezzünk régierekről

<i>Kovácsné Giczi Gizella, Varga Györgyné</i>	Jáky Imréné tanító	336
<i>Dr. Gaal György</i>	Dr. Kristóf György főgimnáziumi majd egyetemi tanár, dékán, irodalomtörténész	339

Útmutató arcképvázlat-íróknak

343

Előszó

Kedves Olvasó!

Aki most ezt a kötetet a kezében tartja, a tiszteletadás, a szeretet, a köszönet és a hálás emlékezés írásainak gyűjteményébe olvashat bele.

Tisztelet illeti azt a sok pedagógust, aki életét tette fel arra, hogy a kis óvoda rendet, fegyelmességét tanuljon, a kisiskolás biztos alapismeretekre tegyen szert, a kamasz tudati-lelki-testi fejlődéshez jusson, és a már felnőtt a tudatosan választott életpályán helytálljon. Mennyi mindent foglal ez magában! Milyen mély hivatástudatot! Milyen magas fokú módszertani kultúrát! Mennyi emberséget! Mennyi művészetet! Mindenekelőtt szeretetet kell sugározni a pedagógusnak egész lényével, tevékenységével és a lelket gyógyító szép szavával, hogy napról napra türelemmel, fokról fokra jutva tanítsa meg tanítványait tanulni: keltsen fel bennük a tudásvágyat. Érezzék meg a bennük megfogalmazódó kérdésekkel a tudás izgalmát, a kikövetkeztetett válaszokkal az örömszerző tanulást. Reményt kell keltsen a pedagógus tanítványaiban, hogy pozitív gondolkodásra készítve tapasztalják meg, tehetségesek valamiben, és ezt képesek is elérni. Mindezeknek a szellemi-érzelmi értékeknek a forrása a pedagógus tevékenysége. Ezt a hivatásszeretetből születő munkát láttatják a könyvben olvasható ún. arcképvázlatok.

Köszönet jár azoknak, akik tollat ragadtak, hogy megörökítsék nagyra tartott pedagógusuk, kollégájuk, családtagjuk oktató-nevelő tevékenységét, megőrizve ezzel emlékét az utókornak, vallva egyesületünk jelmondatát: Az emlékezés értéket ment. Mert ennek híján a goethei mondás igazolódna be: „Nem az elmúlásban van a feledés, hanem a feledésben az elmúlás.”

Hálával tartozunk azoknak az elődöknek, akik a példamutatás céljából hozták létre 21 évvel ezelőtt a Pedagógusok arcképcsarnoka című sorozatot, sok-sok értékes életutat mintaként állítva a következő pedagógus-nemzedék elé.

Köszönet jár azoknak a munkatársaknak, akik gondozták az arcképvázlatokat, és végül kötetbe szerkesztették ezeket a megőrzendő értékeket.

Köszönetet illik mondani a kötet megjelenését segítő magán és intézményi adományozóknak, amelyek az értékmentést szolgálják.

Értéket tart tehát a kezében az olvasó, azért is, mert a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület Pedagógusok arcképcsarnoka című könyvsorozata a Hajdú-Bihar Megyei Értéktárba befogadott kiadvány.

Kedves Olvasó! Szeretettel nyújtom át az egyesület nevében ezt az emlékező írásokat tartalmazó kötetet:

Sziksainé Dr. Nagy Irma
szerkesztőségi tag

Pedagógusok arcképcsarnoka

*Előttem a könyv, és benne mennyi, mennyi életpálya emléke,
Olyan ez, mintha itt lenne előttem az elhivatottak szentélye.
Lapozgatok, és látom, hogy egymás után életutak következnek,
Pedagógusok emlékezete ez, az írások kiváló életekről beszélnek.*

.....

*Nem is könyv ez igazán, mert olyan minden története, mint a ballada,
Igaz, kedves, odaadó tudós emberekről szól ennek minden egyes szava!
Megismerheti mindenki, aki akarja, hogy milyen is a pedagógus nemzedék,
Olyan jó lenne, ha a könyv gondolatát szavaim az emberek szívébe röptenék!*

UNGVÁRI IMRE a debreceni KGYG nyugdíjas biológia vezetőtanára

*„Tanítani annyi, mint megmutatni a lehetőséget.
Tanulni annyi, mint élni a lehetőséggel.”*
(Paulo Coelho)

A-Á

ÁGOTAI LÁSZLÓ (Debrecen, 1954. szeptember 17. – Kisújszállás, 2010. február 23.) tanár

Elismert tanári dinasztia gyermekeként született 1954. szeptember 17-én Debrecenben. Az anyai nagyapa, Szász Károly híres természetrajztanár, és az édesapa, Ágotai László magyar–francia–orosz szakos tanár, a helyi gimnázium meghatározó pedagógusai voltak. Az édesanya – Szász Anna – a helyi Arany János Általános Iskola magyar–történelem szakos tanára.

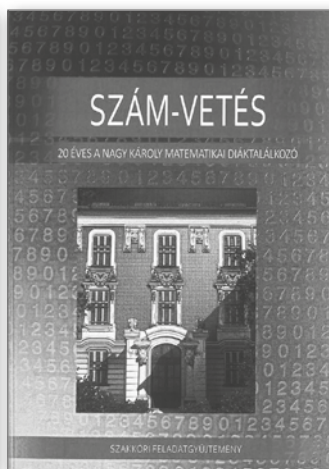

Általános, majd középiskolai tanulmányait kitűnő eredménnyel végezte Kisújszálláson. Már ekkor megmutatkozott sokoldalú tehetsége; a zene és rajzművészet mellett vonzotta az elektronika és a matematika tudománya is. Szeretett tanárai hatására végül a pedagógusi pályát választotta, egyéves katonai kitérő után 1979-ben szerzett matematika–fizika szakos középiskolai tanári végzettséget a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Már utolsó éves egyetemi hallgatóként bekerült a **Móricz Zsigmond Gimnáziumba**, ahol 31 éven át, egészen haláláig dolgozott. Itt töltötte egész tanári pályáját.

Egyedi, rá jellemző iskolai értékrendet képviselt. Szerette és megbecsülte a jó képességű, szorgalmas, igyekvő tanulókat, mindent megtett eredményes felkészítésükért. Ezzel szemben igen kemény módszerekkel próbálta munkára szorítani azokat, akik nem használták ki az iskola nyújtotta lehetőségeket. Igen szigorú, kemény tanár hírében állt. A szigorú tanár képét, és az ezzel járó konfliktusokat tudatosan felvállalta. Hitt abban, hogy egykori tanítványai pontosan meg fogják majd érteni, hogy miért is kellett középiskolás éveikben ennyire pontosan és szorgalmasan dolgozniuk. És a sikeres tanítványok vissza is igazolták, igazolják munkájának maradandó értékét.

Szakmai ambíciói elsősorban a matematika tanításához kapcsolódtak. Óráit a nagyfokú szakmai igényesség, a témában való jártasság, a magabiztosság, a tervszerűség és a dinamikus, lendületes óravezetés jellemezte. A mérce magasra került; megkövetelte a folyamatosságot, az előző ismeretekre való alapozást, a fogalmak pontos ismeretét és alkalmazását és a logikus gondolkodást. Különös gondot fordított feladatanyagának, megoldási kultúrájának fejlesztésére. Több éven át irányította a matematika munkaközösség szakmai munkáját.

Az iskolában még csak két éve tanító fiatal kezdőtanárként dolgozott, amikor kollégáival útjára indították a Pallagi Gyula Megyei Matematika Emlékversenyt. Egyik kezdeményezője és folyamatos szerzője volt a Móricz Matek című iskolai matematikai folyóiratnak.

Érettségi és felvételi vizsgára készülőknek készítette országos sikerű összefoglaló munkáját *Ez az OPTIMUM* címmel.

Több éven keresztül részt vett tanítványaival a Nagy Károly Matematikai Diáktalálkozón, ahol előadásokat is tartott. 2010-ben a találkozó 20 éves jubileumára készített *Szám – vetés* című szakköri feladatgyűjteményben jelent meg az egyik utolsó

munkája „*Kalandozás a rácspontok világában*” címmel.

Ágotai László az első pillanattól kezdve hallatlan ambícióval, töretlen munkabírással vetette bele magát az iskolai munkába. Szakköröket tartott, színházlátogatásokat szervezett, irányította az iskolai diákéletet, az iskolai rádió munkáját. A zene szeretete egész életében végigkísérte. Több együttesben is zenélt, kitűnően zongorázott és gitározott. Az egyetemi években megzenésített versekkel léptek fel, később az iskolában diákokból és tanárokból álló countryzenekar alakítottak. Szívesen vitte tanítványait országjáró útra kirándulni, túrázni. Különösen vonzódott a Tátrához, a Szlovák Paradicsomhoz, az iglói testvériskolai kapcsolatok elkötelezettje volt.

A szigorú tanárról felállított kép mellett jól megfért a humor, a finom önirónia és a játékoság, amit különböző diákrendezvények fellépéseiben is bizonyított. Emberi kapcsolataiban fontosnak tartotta az őszinteséget, az egyenességet. A legfontosabbnak, a legnagyobb értéknek mindig a családot tartotta, bár saját bevallása szerint nem tudott annyi időt a körükben tölteni, mint amennyit szeretett volna. Az együtt töltött időt tartalommal töltötték meg, sokat utaztak, kirándultak. Emellett szívós elszántsággal teremtett szereteteinek biztos anyagi háttérrel, megfelelő körülményeket.

Szinte minden területen vállalt többletmunkát. Már a korábbi években is látható volt, hogy túlhajtja magát, és azok az iskolai szokásos vállalásai, amelyekkel évtizedeken keresztül bírt, túlságosan próbára teszik egészségét. Ezeket a figyelmeztető jeleket nem vette elég komolyan; nem akart és nem tudott csökkenteni a munkatempón.

A rá jellemző keménységgel vette fel a küzdelmet a betegséggel, nem megengedve a gyengeség legkisebb jelét sem. Elhatalmasodó betegsége ellenére is tervezett, dolgozott. Novemberben még részt vett a felvidéki Nagy Károly Matematikai Diáktalálkozón, ahol előadást is tartott. Utolsó naplóbejegyzését 2010. február elsején tette, amikor a harmadik órában algebrai törteket tanított. Február 23-án hagyott itt minket...

SZABÓ TAMÁS

igazgatóhelyettes

Móricz Zsigmond Református Kollégium

Kisújszállás

„Az iskolának az a feladata, hogy a kérdezést természetes
és leküzdhetetlen szokásunkká tegye.”
(Örkény István)

B

B. MAJOR LÁSZLÓ (Budapest, 1919. augusztus 25. – Karcag, 2000. március 6.) gimnáziumi tanár, igazgatóhelyettes

*„Amennyiben megcselekedtétek eggyel az én legkisebb atyámfiái közül,
énvelem cselekedtétek meg.”
(Mt.25.40.)*

1919. augusztus 25-én született Budapesten. Édesapja református lelkész és matematika–fizika szakos tanár volt. A hétgyermekes református lelkései családban mind a heten diplomát szereztek, négyük középiskolai tanárit. Iskolai tanulmányait a Somogy megyei Orci községben elemistaként kezdte, majd a Csurgói Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnáziumban érettségizett. A katonaidő letöltése után 1944 májusában a debreceni (akkoriban ún.) Tanárképző Intézetben szerzett tanítói oklevelet, és ez év szeptember 1-én került **Karcagra, a Kiskulcsosi Iskolába**. 1947-ben általános iskolai matematika szakos szaktanítói diplomás lett. 1952-ben matematika–fizika szakon a Szegedi Tanítóképző Főiskolán államvizsgázott. 1954-ben középiskolai matematika szakos tanári képesítést szerzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen.

1952. szeptember 1-től nyugállományba vonulásáig a **Karcagi Gábor Áron Gimnázium** tanára (később az intézmény neve módosult), 1963-tól 1969-ig igazgatóhelyettese is lett. Az iskolavezetés kérésére óraadó nyugdíjasként még további 5 évig dolgozott.

Felesége, B. Major Lászlóné (szül. Zilahy Ida) a Zádor úti Általános Iskola pedagógusa, majd igazgatója volt.

Nagy Gusztáv így emlékszik vissza tanárára: „1947-48-as iskolai évben a karcagi Református Általános Iskola 4. osztályos tanulója voltam. Osztályfőnökünk B. Major László volt. Az emlékek nagyrészt már elvesztek az évtizedek ködében, de az nem, hogy mit tett értünk, meztőlbas gyerekekért a tanító úr. Akkor még ugyanis nem volt tanári képesítése, ám szíve annál nagyobb volt! Levelezni kezdett az osztály nevében egy amerikai iskolával. Írt rólunk, hogy milyen egyszerű, sőt szűkös körülmények között élünk, tanulunk. Néhány levélváltás után arról jött értesítés, hogy csomagot küldenek az ottani diákok az osztály részére. Hihetetlen izgalom uralkodott az osztályon ezeknek felbontásakor. Tágra nyílt szemekkel bámultuk az idegen földrésről érkezett dolgokat: volt ott radírvégű ceruza, színes ceruza, konzervek, csoki, narancs, füge, tisztálkodási eszközök, rágógumi stb. Az egész osztálytermet valami különös, soha nem érzett illat borította el, és mi vártuk a fejleményeket. A tanító

úr hihetetlen nyugalommal osztályozta, válogatta szét a tartalmat, s ezután következett a kiosztás, amely nagyon lelkiismeretes és igazságos volt.

Az a gyerek, akinek testvére is volt, (esetleg több is), az többet kapott, mint aki egyedül élt a szüleivel. Senki nem morgott, nem elégedetlenkedett, örültünk, hogy kaptunk, mégpedig addig nem látott dolgokat, tárgyakat. Az osztályfőnök az utolsó szál ceruzáig mindent szétosztott és semmit sem tartott meg, pedig mindent az ő tevékenységének köszönhattunk. A nagy öröm után a közösen írt köszönő levelet angolra fordította és elküldte az USA-ba. Ám még hosszú ideig hálás szívvel gondoltunk volt osztályfőnökünkre, aki ilyen el nem múló élménnyel ajándékozott meg bennünket az akkor szegényes kis életünkben.”

Bihari László fizikus emlékei: „1956-ban, gimnáziumba kerülésem évében jött a forradalom, amiért első középiskolai osztályfőnökünk börtönbe került, néhány résztvevő osztálytársam pedig kisebb-nagyobb büntetésben részesült. Osztályunk a hatósági zaklatás célpontja lett (kicsapás, motozás, rendőrségre citálás, a »megye urának« óralátogatása). A tébolyult hatalomnak akaratomon kívül még én is szemet szúrtam. Oktalanul megnehezítettek rám a város és a gimnázium akkori első emberei. Továbbtanulásom jó eredményeim ellenére is kétséges lehetett volna (meg természetesen osztálytársaimé is), ha csoda nem történik. Egy átmeneti idő után B. Major László lett az osztályfőnökünk, és a »csodát« ő vitte véghez osztályunk javára. Először matematikatanárunkként találkoztunk vele 1956 őszén, és meglehetősen sok borsot törtünk az orra alá. Például megléptünk a pótóráról, amivel a zűrés időszak okozta lemaradásunkat akarta csökkenteni. Ennek ellenére a következő tanévtől osztályfőnökként a szárnya alá vett minket, és ettől fogva kétfrontos küzdelmet vívott értünk. Egyik oldalról bennünket próbált rászorítani a rendszeres, tisztességes tanulásra, munkára, másrészt pedig igyekezett feledtetni az iskola és város vezetésének osztályunkkal szembeni ellenszenvét.

A matematikát hosszú évek alatt kicsiszolt módszereivel, tapasztalatával, kitűnő tanárként következetesen és lelkiismeretesen tanította. Sőt, szakkört is vezetett. Osztályfőnökünként az ábrázoló geometria tanítását is magára vállalta, amiben pedig szinte asszisztense lehettem. Ahogy említettem már, nemcsak tanulmányi előmenetelünkkel foglalkozott, hanem minden szempontból törődött velünk.

Válságos állapotomban ő vitetett kórházba, és szellemi gyarapodásom mellett egészségi felépülésemre is odafigyelt. Körültekintően kereste a lehetőségeket, kapcsolatokat, hogy megmentsen az előljáróság haragjától. Törekvése szerencsére eredménnyel járt, nem akadályozták továbbtanulásomat. Amikor barátom viszont elutasító választ kapott, Laci bácsi fogalmazta meg és küldte el a fellebbezést, aminek eredményeként e társunk is bejuthatott az egyetemre. Végül »ellenforradalmárként« megbélyegzett osztályunkból szép számmal továbbtanulhattunk.”

Vass István Zoltán riporter tollából ezt olvashatjuk tanáráról: „Meg sem álmodtuk, hogy ekkor és így kezdődött B. Major László utóvédharca, mert egyszemélyes háborút kezdett azért az osztályért, amit Filep letartóztatása után gondjaira bízta. Így lett ő az osztályfőnökünk. Meg sokkal több is annál. De akkor még nekünk erről sejtelmünk sem volt. Csak utólag tudtuk meg, hány, de hány esetben dolgozott szívósan egy-egy ifjú forradalmár megmentésén! Máig nem tudom, hogyan sikerült a tanár úrnak egyensúlyt teremteni a romantikus lelkesedésünk és a későbbi egzisztenciánk szempontjából korántsem közömbös tanulmányi előmenetelünk között. De megtette. És azt sem tudtuk, mi zajlott a tanári szobában egy-egy osztályozó értekezleten, meg azt sem, vajon a helyi hatalmasságoknál hányszor előszobázott az érdekünkben.”

Szigethy Zsuzsanna tanárnő, aki követte tanárát ezenapályán, így idézfelalakját: „...tárgította az ismereteinket, amikor a szakkörön olyan témákkal foglalkoztunk, amelyek nem szerepeltek az akkori középiskolás tantervben. Megismerkedtünk a kombinatorikával, a valószínűség-számítással, és bevezetett bennünket a differenciál- és integrálszámítás rejtelseibe. Az értelmezésen, képleteken túl jócskán láttunk példát az alkalmazására is.

Érettségi után egyetemen, matematika–fizika tanár szakon folytattam tanulmányaimat. Már a felvételin is éreztem, hogy mennyit segített a szakkörökön megoldott sok feladat abban, hogy jó eredménnyel sikerüljön a felvételim. Ezen túl is még sok esetben vettem hasznát a szakkörön tanultaknak különböző matematikai témaköröknél és a fizikában tanult matematikai levezetésekénél.”

Dr. Dobrai Éva orvosnő szeretetteljes szavai: „Sokunk szíve szorul össze nevének említésére is, hiszen ő olyan ember volt, aki egyszerűségével, tekintélyt parancsoló szakmai tudásával, ugyanakkor közvetlenségével, diákjainak szeretetével valamennyiünk őszinte tiszteletét vívta ki.

Boldog és nagyon szerencsés embernek vallom magam, hogy ismerhettem Laci bácsit, aki gyermekkorom meghatározó személyisége volt. Vele kapcsolatos emlékeim mai napig elevenen élnek bennem. Dédelgetett álmomat, hogy orvos szeretnék lenni, már kisiskolás korom óta támogatta, segített mindenben, amiben tudott.”

Baja Sándorné tanárnő így emlékszik vissza kollégájára: „Amikor a Gimnázium igazgatóhelyettese volt, a pályakezdő pedagógusok sok-sok gondjának megoldásához rögtön segítő kezét nyújtott. Rendkívül tapintatosan segítette a kezdő tanár munkáját, tiszteletben tartva a szakmai önállóságot. Laci bácsinak gondja volt arra is, hogy megismertessen a város pedagógus társadalmával, közvetlen baráti társaságával. Csodáltuk irodalmi, zenei műveltségét, szakmai elkötelezettségét, emberszeretetét, hallatlan munkabírást. Egy csodálatos emberrel, egy pedagógus-példaképpel, sok-sok diák szeretett tanárával szegényebb lett Karcag, a megye, az ország.”

Méltatása az 1997. évi Pro Urbe díjának adományozása alkalmából: „Tanítványait odaadással, pedagógiai felelősséggel, szakértelemmel nevelte a szó nemes értelmében. Türelemmel, szeretettel segítette át a közepes és gyengébb képességű tanítványokat is a matematika nehézségein. Kiemelkedő sikerrel készített fel érettségi és felvételi vizsgákra, továbbtanulásra.

Tanítványaival az érettségien túl is törődött, figyelemmel kísérte életüket, boldogulásukat. Tevékenységét gyermekközpontúság, nagyfokú humanizmus, empátia és tolerancia jellemezte.

Kitüntetései:

- Oktatásügy kiváló dolgozója (1951, 1976)
- Társadalmi munkáért ezüst fokozat (1969)
- Munka Érdemrend arany fokozata (1980)
- Aranydiploma (1994)

Iskolai és városi szinten a legeredményesebb matematikatanár hírében állt Munkáját

Gimnáziumi emléktáblája

közel öt évtizeden keresztül kitartó szorgalommal, magas színvonalon végezte. Pontosságával kivívta mind tanítványainak, mind pedagógus munkatársainak tiszteletét.”

Kurucz János igazgató gyászbeszédéből: „Köztiszteletnek örvendő egyéniségének, szakmai tekintélyének az alapja mindenekelőtt munkaszeretete, becsületessége, szíves segítőkészsége, a minden területen megnyilvánuló pontossága, töretlen pedagógiai ambíciója, embertársai iránti nyitottsága, mélységes emberi humánuma, az általános s a középfokú oktatás egészére vonatkozó ismeretei, tapasztalatai.

A pályát teljes hivatásérzettel, feltétlen odaadással szolgálta. A tantárgyával nehezebben boldoguló tanulókat, felnőtt hallgatókat átsegítette a nehézségek tünő akadályokon. Fáradhatatlanul korrepetálta őket, ha kellett. A továbbtanulási szándékkal hozzáfutókon is mindig segített. A nehezen kezelhető pedagógiai esetekben rendszeresen végzett családlátogatást. Kerékpárra pattant, s körbejárta tanulóit, szüleiket, de nemcsak Karcagon, hanem vidéken is a Tisza vonaláig vagy azon túl is. Az öregdiákok hálával és köszönettel emlegetik ezeket a látogatásokat. A tanítványok szülei is tisztelték humánus, segítő magatartásáért, a velük tartott eleven kapcsolatáért.

Nemes emberi tulajdonságait jól kamatoztatta pedagógustársai, kartársai érdekképviselésében mint iskolai szakszervezeti titkár, majd mint városi vezetőségi tag. Funkcióján túl is fontos volt számára a másokon való segítség. Neve városunkban és megyeszerte általánosan ismert, igaz embert, igaz pedagógust jelöl.”

Gimnáziumi emléktáblája átadásán elmondott laudációból idézünk: „Nemcsak nemzedékek kitűnő tanára volt, de minden egyes tanítványára odafigyelt, hogy előmenetelük bármely akadályát lehetőség szerint elhárítsa. Ezen túl mint köztiszteletben álló személy számos diákját helyezte el akár csak a vakáció idejére, akár érettségi után véglegesen is. Sokakat mentett ki az 50-es évek értelmetlen megbélyegzéséből, hogy tanulhassanak, továbbtanulhassanak. Nemcsak egy kiváló tanár volt, hanem a nagybetűs EMBER, szinte intézmény. Az emberiség örök igazi értékeit képviselte. Önzetlen, áldásos élete messze mutató például szolgálhat. Mindezekre tekintettel diáktársaink erkölcsi és anyagi támogatását magunk mögött tudva kezdeményeztük az emléktábla állítását. A Karcagi Öregdiákok Baráti Köre keretet adott ehhez az akciónkhoz. A szervezésben sokat segített az ötletgazda, dr. Vadon Lehel professzor, akivel együtt jártunk el az iskola vezetésénél és felügyeleténél, hogy megnyerjük őket ügyünknek. ...Itt kell megemlítenem rekorder támogatónkat, dr. Dobrai Éva orvosnőt. Minden adakozónak ez alkalommal is köszönetünket fejezzük ki. Magunk sem hittük, de mintha zsilipet nyitottunk volna meg, a hálás szeretet jeleként úgy ömlött az áradozó visszaemlékezés, valamint az erkölcsi és anyagi támogatás. Ebből az emléktáblán túl a még a későbbiekben kigondolandó, kialakítandó diáktámogatásra is lehetőségünk nyílik.”

BIHARI LÁSZLÓ

a Karcagi Öregdiákok Baráti Köre elnöke

BACSKAI ISTVÁN (Hajdúnánás, 1933. május 3. – Polgár, 2019. augusztus 17.) középiskolai tanár, gimnáziumigazgató

Bacscai István szegény, falusi család negyedik gyermekeként látta meg a napvilágot. Édesapja, Bacscai Sándor Görbeházán volt suszter, édesanyja Bakonyi Margit a háztartást vezette. Az elemi iskola négy évfolyamát Görbeházán végezte, kitűnő eredménnyel.

Ötödik osztályos korában, tanítója javaslatára – a népi írók által kezdeményezett, 1942-ben létrejött – Falusi Tehetségkutató Intézet felvételijén megfelelvén, ösztöndíjasként a hajdúnánási gimnázium tanulója és internátusának lakója lett. *„Nekem csak ruhámra kellett a szüleimnek pénzt költeni, de ezt is segítettem, mert diákéveim alatt minden nyáron kapálni, aratni jártam, s a C. Tóth János cséplőgépnél voltam fél- majd egész részes”* – írja önéletírásában.

A tanulás mellett az iskolai Diákszövetség vezetője, majd városi aktivistája volt, asztaliteniszezett a Városi Sportegyesület színeiben, tagja volt az irodalmi körnek. *„Amikor elértem a korhatárt, beléptem a Szociáldemokrata Pártba. Ettől kezdve vallom magam elkötelezett, a szó valódi értelmében vett baloldalinak”* –írja említett írásában. 1952-ben érettségi vizsgát tett jeles eredménnyel, majd felvételt nyert a jogi egyetemre Budapesten. Innen egy hónap elteltével átirányították a Külügyminisztériumban működő Külügyi Főiskola diplomataképző tagozatára angol–oros–nemzetközi jog szakra. A minisztériumban volt a tanítás és a tanulás is tanári felügyelet mellett. Itt volt a kollégiumi elhelyezés is. Nyaranta katonai kiképzésen vettek részt. Az utolsó táborozás után hadnagyként szerelt le. Itt szerezte első diplomáját angol–nemzetközi jog szakon 1954-ben. Szülei ekkor már Polgáron laktak. *„Itt ismerkedtem meg Zöld Teréziával, életem párjával – már ki volt tűzve az esküvőnk napja, amikor behívtak a külügybe, hogy külföldi diplomáciai szolgálatra kell mennem, de a feleségem nem vihetem. Döntöttem: Nem kell a karrier! Megesküdünk. Ennél jobb döntésem egész életemben nem volt”* – írja.

1954–70 között a DISZ (Demokratikus Ifjúsági Szövetség) járási titkáráként, majd a polgári általános iskola nevelőjeként dolgozott. Az Egri Pedagógiai Főiskolán magyar nyelv- és irodalom tantárgyból tanári képesítést szerzett. Hamarosan a **Járási Tanács** tanulmányi felügyelője, később a művelődés- és egészségügyért felelős elnökhelyettese lett. Nyaranta úttörőtáborokat vezetett, kezdeményezője volt a fonyódligeti régi postaépület megvásárlásának, és ott úttörőtábor/üdülőtábor kialakításának. 1966-ban kezdte meg tanulmányait a Szegedi Tudományegyetemen, ahol levelező hallgatóként középiskolai tanári diplomát szerzett magyar nyelv és irodalom szakon. A polgári labdarúgás száz éve című könyv tanúsága szerint Bacscai István a sportkör elnöke volt.

A polgári járás megszűnése után a polgári **József Attila Gimnázium** igazgatójává nevezték ki (1970–1989). A település társadalmi életéből sem szakadt ki; tagja volt a községi pártbizottságnak, s elnökhelyettese a községi tanácsnak. 19 éves igazgatói működése alatt az alapító tانتestület és igazgató tevékenységének, tevének folytatója, kibontója, az adott valósághoz igazodó továbbgondolója. Vezetése alatt az intézmény megerősödött, felnőtt vállalt szerepéhez: egyszerre vállalta a továbbtanulásra és a munkába állásra való felkészítést; szolgálta a város és a kistérség társadalmi, gazdasági és kulturális felemelkedését. Iskolaépítő tevékenységei közül kiemelkedő az önálló helyi bírósági kollégium létesítése, valamint a nevelőtestület stabilizálása, szolgálati lakás, lakásépítési kölcsön biztosításával. A továbbtanulást segítette a matematika és biológia tagozatos osztályok, majd

fakultációs csoportok működtetése, az idegen nyelv bővítése (orosz, angol, francia, német), oktatása csoportbontásban. A munkába állást a gyakorlati tantárgyak oktatása igényhez mért bővítése biztosította (varrás, gépipari-műszaki rajz, gyors- és gépírás, postaforgalmi ismeretek).

Nevelési céljai között kiemelt szerepet kapott a közösségi rendezvényekre, tevékenységekre épülő személyiségfejlesztés. A „*Fényes szelek*”

nemzedékének érzülete éledt benne újra e tevékenységek támogatásával, nemegyszer személyes részvételével. Oldottabb alkalmakkor (Iskolanap) önfeledten játszani tudó ember. József Attila szavaival vallja: *„Jó szóval oktasd, játszani is engedd szép komoly fiadat”*. (József Attila-nap neves előadókkal, iskola-heti Nagy játék, József Attila nevét viselő gimnáziumok országos találkozója, külföldi iskolákkal való cserekapcsolat, Országjáró Diákok Köre, Iskolai Ifjúsági Szövetkezet, Diáksportkör támogatása; őszi társadalmi munkák: a bődönháti feledhetetlen répaszedés a szakadó esőben – élén igazgató úrral és az önkéntes fiúcsapattal; az iskolai munkát segítő feladatok: diákügyelet a portán, diákterítősök, diáktakarítás). *„Ha nem is a nagyvárosi elit gimnázium színvonalán voltunk, de jó eredménnyel, tette kész tanulók hagyták el a József Attila Gimnáziumot. Számos orvos, mérnök, pedagógus, becsületesen dolgozni tudó ember kapott itt útravaló érettségi bizonyítványt és vele valamilyen szakmát”* – értékelte az 50 éves jubileumát ünneplő iskola munkáját a kollégákhoz, az intézmény dolgozóihoz, a tanítványokhoz intézett levelében Bacskai István 2016 nyarán.

A 80-as évek közepén – a gyakorlati tárgyak visszaszorításának idején – felismerte, hogy vegyes profilú (gimnázium és szakközépiskolai osztályokkal működő) iskolaszervezet kialakítására van szükség. Előterjesztését felsőbb vezetői – tárgyi, személyi feltételek hiányával indokolva – nem támogatták. Romló egészségi állapotban, mély megrendüléssel élte meg a rendszer bukásához vezető éveket, s kérte nyugállományba helyezését 1989-ben.

Munkássága során többször kitüntették:

- *Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója két alkalommal*
- *Kiváló Ifjúsági vezető*
- *A Testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója*
- *jutalomút: Kijev, Moszkva, Leningrád, Tallin, Riga*

2016-ban a gimnázium öt alapító tanárával együtt „*Pro Urbe*” Emlékérem kitüntetésben részesült, de az ünnepségen betegsége miatt nem tudott részt venni, a kitüntetést felesége vette át. Ekkor írta meg önéletírását, segítve ezzel a családot a végső búcsúztatásban.

Nyugdíjas éveiben, feleségével együtt, megnyugvást nyújtó elfoglaltságként művelte kertjét Tiszakesziben; később, gyógyíthatatlan betegségében, felesége odaadó ápolása mellett, örömet talált három gyermeke családjában, révbe érkező 6 unokájában és 3 dédunokájában.

Bacskai István Igazgató úr az emberi sorsot tudomásul véve, resignált megnyugvással készült az elmúlásra. Végakarátát, önéletírásában, mely szerint családjá végső búcsút vett tőle, kedvenc költője szavaival zárta: *„Éltem – és ebbe más is belehalt már.”*

Bacskai Istvánnal 17 éven át dolgoztam a polgári József Attila Gimnáziumban. Az első években az általa létrehozott kollégiumban voltam nevelőtanár, a délelőtti órákban fizikát tanítottam. Igazgató úr a kollégista tanulók érdekében a körülmények és lehetőségek alapján igyekezett a havonta egyszeri hazautazás miatt a hétvégék hasznos eltöltését is biztosítani. Az

újra mindig fogékony volt. Mikor az ÁFÉSZ javasolt az „Ifjúsági Szövetkezet” létrehozását, azt támogatta és Polgáron létrejött az ország negyedik diákszövetkezete, mely 25 évig segítette a diákokat a kereskedelemmel megismerkedni. Az ODK meghirdetésekor az iskolánk az elsők között jelentkezett a diákok országot megismerő mozgalomhoz, ez a forma is megért 30 évet. Emlékeztetéseket a tantestületi évvégi kirándulások, amelyek nagyban segítettek a testület egységének megteremtését. Emlékeztetéseket voltak az ünnepi beszédei, egy-egy szalagavató, évnyitón, évzáró rendezvényen egy tenyérnyi kis papír segítségével tudott szépen, összefüggően hatni a diákságra és a testületre. Vezetése alatt a vidéki kis gimnázium hírnévre tett szert, az alapító igazgató (Ungvári János) által megkezdett szellemiség, nevelési elvek a közel 20 éves igazgatói tevékenysége alatt megszilárdultak.

Sándorné Kozma Klára a tanügyigazgatásban dolgozó biológia-kémia szakos középiskolai tanár, aki a szomszédban lakott, és a két család jószomszédi, baráti viszonyban volt egymással, így emlékszik vissza: „Bacskai Pista bácsi volt középiskolás éveim alatt a gimnázium igazgatója. Visszatekintve több évtized távlatából is úgy jellemezhetem, hogy egy igazán kreatív, innovatív személyiség, aki elkötelezettségből, hivatástudatból végezte munkáját. Tudása, szakmai felkészültsége mindig lenyűgözött. Az édesapámmal, Kozma Bertalannal folytatott beszélgetéseik során jutott tudomásomra sok olyan ismeret, amiről a tankönyvekben egyáltalán nem lehetett olvasni.

A közös horgászatok, főzések, kerti munkák mindig jó hangulatban teltek. Ez a kiegyensúlyozott, nyugodt, de fiatalos légkör jellemezte a gimnáziumot is. Ott mint igazgató nyitott volt a diákok kéréseire, igényeire, rugalmasan alakította a jogos igényekhez a különböző szabályokat. Mi, diákok az ő vezetésével jutottunk el Erdélybe, Lengyelországba, de emlékeztetéseket maradtak az őszi mezőgazdasági munkák, a különböző rendezvények, versenyek.

Nagyszerű tanárokat válogatott maga köré, akik mindent megtettek tanítványaik felkészítése érdekében. A felvételre történő felkészülésünket segítették a fakultációs órák, a jól felszerelt szaktantermek. Mindezen lehetőségek költségvetési háttérének biztosítása – ma már tudom –, az igazgató feladata volt.”

Az iskolánk 50 éves jubileumi rendezvényére betegsége miatt nem tudott eljönni, de levélben, köszöntötte a rendezvényt: „Amire mindig jó érzéssel gondolok: az a vidám, nevelni, tanítani akaró tantestület. Mindez rég volt, de igaz. Köszönet érte a nagyszerű tantestületnek.”

2019. augusztus 17-én távozott el örökre körünkől. Távozását megrendülten, emlékező szívvel fogadták az őt ismerő és tisztelő városlakók, munkatársak, egykori diákok.

OLAJOS ISTVÁN
Polgár

BAJA SÁNDOR (Kunhegyes, 1943. július 4. – Vác, 2021. július 1.)
középiskolai tanár, igazgató

Szüleinek egyetlen gyermeke, háborús időkben született, édesapját öt éves korában ismerhette meg, amikor apja a hadifogságból hazatért. Az édesapja azt mondta megérkezése után feleségének, hogy a leszolgált kilenc év remélhetőleg elég lesz a fiuknak, de még az unokáiknak is. Hála a sorsnak, ez a jóslat eddig teljesült. Az édesapa megbecsült polgára lett a nagyközségnek, köztisztiséget is viselt, munkahelyén pedig vezetővé vált. Fiának, unokáinak nem kellett bevonulniuk.

Általános iskoláját Kunhegyesen, a Dózsa György Általános Iskolában végezte, innen ment tovább Kisújszállásra, a méltán híres Móricz Zsigmond Gimnáziumba. Kollégista lett, mint a névadó, szerencsére kevesebb megpróbáltatással, több sikerélménnyel. Jól tanult, benne volt közösségének mozgalmaiban, sőt képviselőre is kapott bizalmat. A sport szeretete jellemezte, első sikerei is innen származnak. Tagja volt az iskola megyei győztes röplabda-csapatának. A röplabdajáték aztán elkísérte egyetemi éveiben, ez a sportág segítette megtalálni feleségét, majd pedagógusi munkája során szélesítette emberi, szakmai elfogadottságát, a diákjai elismerését és szeretetét. Ő is végigjárta a pályaválasztás bizonytalanságait, míg végül az élő idegen nyelvek felé fordult.

„Különféle elképzeléseim voltak a jövőmet illetően. Elsősorban a reáltárgyak, a fizika, a kémia érdekelt. Szerettem bütykölni a különböző elektromos berendezésekkel. Így ment ez harmadikos koromig, ekkor fölöttébb kezdtem irigyelni Ágotai László tanár urat, aki két idegen nyelven is beszélt. Elhatároztam, én is nyelvet tanulok. Eladtam a trafóimat, kondenzátoraimat, orosz szótárt vásároltam, és megszállottan tanultam. Végül is vágyam teljesült, 1967-ben szereztem meg az orosz-francia szakos középiskolai tanári diplomám a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen.” (Szolnok Megyei Néplap, 1983. 07. 09. 4. oldal, Arcképvázlat; Az idézett cikkben egy idegen nyelvi építőtábor vezetőjeként nyilatkozik).

Az egyetemista Baja Sándor is szerepel *Példamutató bölcsészhallgatók* címen egy cikkben.

„A romanisztikai tanszéket április 19-én, vasárnapra virradó éjszakán előntötte a víz, mivel az egy emelettel fölötté levő Állattani Intézetben egy akváriumot tápláló cső a helyéről kimozdulva a padlóra került. Az esetet három francia szakos hallgató: Baja Sándor, Magyar Mihály és Ruskó László vette észre, s ünneplő ruhában, habozás nélkül láttak az értékmentési munkának. Ennek köszönhető, hogy igen sok értékes könyv megmenekült..” (Egyetemi Lapok, 1964. 05. 23. – Egyetemi Élet)

Az egyetemi évek során négyhetes továbbképzéseken vett részt: 1964-ben Moszkva, Leningrád helyszíneken, 1966-ban Besanconban.

A frissen végzett tanárházaspár **Karcagon, a Gábor Áron Gimnáziumban** kapott állást. A feleség – Kovács Ida matematika-fizika szakos középiskolai tanár – saját szakjában kezdhette a tanévet, itt folytatta hivatását nyugdíjazásáig. Az ifjú férj kollégiumi nevelői feladatot kapott, mellette részese lett a város, a megye nyelvtanári közösségének. Bekapcsolódott a Gorkij Nyelviskola munkájába, valamint a TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat) keretében a francia nyelv tanításába. A TIT városi szervezetében titkári teendőket látott el 1968-73 között. A kollégiumi munka mellett ellátta a városi Ifjúsági Ház vezetését 1968-69-ben.

1970-ben meghívták a **karcagi Mezőgazdasági Szakközépiskola** nyelvtanári állására. Az iskolában akkor induló mezőgazdasági gépészeti szakközépiskola első osztályának

osztályfőnöke lett. Az iskola autóbuzsának lehetőségeit használva gyakori kirándulásokat szervezett az osztályának. 1972-ben külföldi kapcsolatot létesített Szepsi (Moldova nad Bodvou) város mezőgazdasági gépészeti szakközépiskolájával. Ezután határon túli utakra is vitte osztályát, és a társintézmény diákjait is utaztatta Magyarországon. A két iskola találkozóinak szervezésében mindig szerepet vállalt. Az intézmények közötti kapcsolatok – főleg a sport területén – 1986-ig tartottak. A napi tanulmányi munka mellett irányította egy Tesla nyelvi labor kialakítását. 1975-ben szervezésében kiépült a hangszórórendszer az iskolában. Sportszeretete megmaradt, az iskola megbízta a röplabda sportesemények szervezésével. Vezetése idején (1977–91) két Nagykun Diák Sportviadalon is első helyezett lett a csapata. Az 1981-ben végzett osztályával olyan szalagavatót szervezett, ahol a végzős tanulók szüleit ünnepelt vendégként, irodalmi műsor keretében köszöntötték az iskolában. Ezt a példát több későbbi osztály is követte.

A hagyományok teremtése és ápolása magasabb szinten is megnyilvánult: 1984. október elsején - már igazgatóhelyettesként – megszervezte az akkor még Iskolának nevezett rendezvényt. Az október elseje dátum arra emlékeztet, hogy az iskola alapításakor, és még sokáig a földművesiskolában október elején kezdődött a tanév. Tartalmában is volt szerepe a visszatekintésnek: ez alkalomból régebben végzett diákokat hívtak meg élménybeszámoló, pályaaösszefoglaló előadást tartani, és vetélkedőket, illetve sportversenyeket is szerveztek. Ebből a kitüntetett napból nőtt ki később a Szentannai Napok rendezvény. 1990-ben lehetőség adódott idegennyelvi kapcsolatépítésre. Baja Sándor szervező munkájával lehetővé vált a francia nyelv oktatása, amellett, hogy az angol nyelv oktatása is megindult.

A francia kapcsolat történetéről így ír önéletrajzában: „1989-ben vettük fel a kapcsolatot egy francia mezőgazdasági szakközépiskolával, mely Amiens mellett, Le Paracletben működött. A franciatanárok első látogatása 1990 tavaszán történt, majd ősszel az iskolánk delegációja (7 fő) látogatott ki. Farmok működését tanulmányoztuk, de megcsodálhattuk a híres Amiens-i Székesegyházat, gyönyörködhattunk az óceánban, Párizs néhány nevezetességében. Volt szó arról, hogy ezt a kapcsolatot kibővítsük tanulóinkra is. Az első tanulói hét fős csoport 1991-ben repült ki egy ifjúsági találkozóra, melyet egy nevelői módszerekkel foglalkozó központ (CÉMEA) szervezett. 25 országból érkeztek diákok. A találkozó központi témája a család, a tanulás, az egészség területét ölelte fel. A második találkozó hét diákunk részvételével 1992-ben valósult meg, melynek témáját az ifjúság és média kérdései adták. A versenyzőknek több feladat között egy videolevelet kellett készíteni az iskolánkról. A filmünk harmadik helyezést ért el, jutalmunk egy menedzser-kalkulátor volt. Ekkor írta alá a két iskola igazgatója a testvérkapcsolati szerződést, mely meghatározta az együttműködés lehetőségeit (Convention de jumelage). A harmadik találkozóra 1994-ben került sor, témája a kultúra, az alkotás, a kifejezés lehetőségei. 1994-ben a negyedik találkozón központi témaként az iskolai házirend került terítékre...

1992-ben négy francia tanuló jött négy magyar családhoz egy hétre, majd együtt mentek ki a francia családokhoz csereüdülésre.

Szakmai gyakorlatra 1993-ban három, 1994-ben két tanulónk utazott ki, és vettek részt a betakarításban egy-egy farmon.

Történtek csoportos tanulmányutak is. 1993-ban 45 francia diák ismerkedett hazánk történetével, mezőgazdaságával. 1994-ben 34 diákunk utazott Franciaországba hasonló céllal. Újabb francia diákok látogatása történt 1998-ban. Ez alkalommal egy francia est keretében a franciás tanulóink előadtak mindkét nyelven egy vidám színdarabot, és francia költők verseit szavalták. Egy francia diák magyarul elszavalta Petőfi Sándor Szabadság,

szerelem című versét. 1998 őszén egy osztályunk pályázott a »Decouverte de la France – Franciaország felfedezése« vetélkedőre. Az eredmény: egy 30 fős osztály egy hétre utazhatott a testvériskolához.

Iskolánk nyolc tanára tett még egy látogatást a testvériskolában 1999-ben...

A francia nyelvoktatás segítésére 1993-1997 között francia anyanyelvű lektorok dolgoztak iskolánkban, akiket a budapesti Francia Intézet közvetített, fizette a munkabéreket, az iskola az étkeztést és a szállást biztosította...

Összességében közel 140 tanulónknak és 20 tanárunknak volt alkalmunk megismerkedni a francia mezőgazdasággal, az ország néhány nevezetességével.

A két iskola kapcsolatában végzett tevékenységemért a Pikardia Régió Tanácsa Emlékéremmel tüntetett ki."

Baja Sándor népszerű volt, tanítványai magas színvonalon beszéltek az általuk tanult idegen nyelvet. A nyelvtanításnál a kiejtési kultúrára, a beszédfejlesztésre, a memorizálásra helyezett nagy hangsúlyt. Egy tanítványa, akit a gimnáziumban óraadóként tanított oroszra, a TIT-tanfolyamon pedig franciára, a tanára példája nyomán lett orosz-francia szakos tanár, később a Technikumban is kollégák voltak rövid ideig. Egy tanítványa, aki szerényebb osztállyal fejezte be orosz nyelvből a technikumi tanulmányait, később elújságolta, hogy a keleti határon tökéletesen értette és beszélt az orosz nyelvet.

1991-ben Kátai Kálmán nyugdíjba vonulását követően Baja Sándor kapott megbízást az igazgatói teendők ellátására, a beosztást 1995-ig töltötte be. Az iskola Baja Sándor igazgatósága idején vette fel az intézmény egykori vezetőjének, Szentannai Sámuelnek a nevét. A névfelvételt támogatta a Nagykunsági Kísérleti Intézet is. Ez a szervezet egyébként a régi iskolából nőtt ki. Az októberi Iskolanap Szentannai Napokká vált, a nevelőtestület Szentannai Alapítványt hozott létre tehetséggondozás, tehetségtámogatás és pályadíjak kitűzése célokkal. A Szentannai Napok gazdasági-társadalmi környezetet megmozgató fórummá szélesedett. Az Alapítvány pályázataira öt alkalommal nyújtott be pályamunkát Baja Sándor, ebből háromszor első díjat nyert el.

Igazgatása idején a képzés struktúrája átalakult. 1992-ben a specializált növényvédelmi középiskolai képzés helyére az általános mezőgazdasági szak lépett. 1993-ban pályázat útján lehetőség nyílt közbiztonsági gimnáziumi osztály indítására. A gépész osztályok számára különözeti tanterv készült, amely alapján – minisztériumi jóváhagyás után – 1993-ban megindulhatott a nappali technikus képzés. A gazdasz szak indításához szükséges állatállományt kibővítették, a sertés- és juhállomány mellé lovak, szarvasmarhák és szárnyasok kerültek.

Ebben az időszakban fejlesztették a kollégiumi háttérrel, és megújították a továbbképző szálláshelyeket is, például a hálótermekből hálósobákat, és turisztikai célzatú, két és három személy elhelyezésére alkalmas helyiségeket alakítottak ki. További fejlesztések: a belső alap nélküli utakat, tereket szilárd alappal látták el, egy részét leaszfaltozva. Továbbá lehetőséget teremtettek traktorvezetői és gépkocsivezető tan- és vizsgapálya kialakítására

Ebben az időben kedvezményes áron felajánlotta a KITE a 45 személyes, jó állapotú autóbust az intézmény használatára, vállalva a következő műszaki vizsgák költségeit is. 1993-ban egy 140 LE John Deere, majd egy 250 LE Rába Steiger traktor került az iskola tulajdonába a nádudvari KITE és az önkormányzat támogatásával. 1991-95 között több – a gyakorlati oktatás iskolai kereteiben is alkalmazható – kisgépet szerzett be az iskola, ajándéku kapott egy minitraktort munkagépeivel együtt a szlovákiai Rozsnyói Gépgyártól. Vettek egy nagyteljesítményű Hardy permetezőgépet, és egy elektronikus motordiagnosztikai

berendezést. Az arzenmentesítés keretében a saját kutat gépmosásra és a belső területek öntözésére fordították át, e munkában a KITE is segített. 1992-ben a belső telefonhálózat épült ki igen kedvezményes áron. 1993-95-ben jelentősen megnövekedett az oktatási célú számítógéppark.

1995-től szaktanári feladatai mellett Baja Sándor jelentős szakmai megbízatásoknak tett eleget. Szakírói tevékenysége pályázatok szerkesztésében és tanítást segítő szakanyagok összeállításában nyilvánult meg. Több évtizeden keresztül kapott érettségi elnöki megbízást. Az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny orosz nyelvi zsűrijének volt tagja 1985-től 2003-ig. Részt vett az érettségi-felvételi írásbeli tételeket összeállító orosz nyelvi bizottság munkájában (1999-2001).

A francia kapcsolat által vállalt feladatként 1994-től 2004-ig volt a SÉSAME (Service des échanges et des stages agricoles dans le monde – Mezőgazdasági gyakorlat és csereszolgálat a világban) magyarországi képviselője. Ennek keretében 15 fiatal francia gazdának talált gyakorlóléhetet. A gyakorlatokból kapcsolatok épültek, magyar fiatalok is lehetőséget kaptak kiutazásra.

Tagja volt a Jász-Nagykun-Szolnok megyében működő **Agrya** (Fiatal mezőgazdászok megyei szervezete) elnökségének. Tevékenysége során vezetett küldöttséget külföldre, illetve tolmácsolta a találkozókön.

Irodalmi tevékenységének jelentős része 1995-2003 közé tehető. Ezt megelőzően is jelentetett meg például: szószedetet 1985-ben (OPI), Franciaország útikönyvet 1986-ban (Szalai Könyvkiadó, Kisújszállás), illetve szépirodalmi műfordítást: Abu Bakar, Ahmedhan: A pásztort lány (elbeszélés, Szent forrás, antológia, Karcagi Déryné Művelődési Központ 1988).

Saját kiadói tevékenységében (Baja és Társa Bt.) megjelent Baja Sándor: Kifejezésgyűjtemény és mintaszövegek szóbeli nyelvvizsgálóhoz és érettségihez, a Francia nyelv című kiadványa az OM által elfogadott segédkönyv lett, 1996-tól 2002-ig nyolc kiadást ért meg. Ezt a kiadványt követték a leckék szerinti szószedetek. 1995-ben I. helyezést ért el az OPI pályázatán „Diákjaink Franciaországban” című alkotása. A Déryné Művelődési Ház és a Györfly István Múzeum által kiírt: „A Nagykunság múltja és jelene” pályázaton 1999-ben szintén I. helyezést ért el „Egy kisvárosi iskola külföldi kapcsolatai, 1999” című munkájával.

A Baja házaspárnak egy fia született, aki közgazdász lett. A szülők együtt éltek még meg két unokájuk felnőtté érését. Dolgos életükben egyszer költöztek: a városi társasházból a kistöldeki lakótelepi saját lakásba. Hétvégi házat is építettek Berekfürdőn. Autóval bejárták Európát. Hat nyugdíjas év után Vácon érte a halál. Még megvárta felesége születésnapját, majd másnap csendesen eltávozott.

Forrás:

Baja Sándor: *Önéletrajz* (2017)

ifj. Baja Sándor: *Búcsúztató beszéd* (2021)

DR. VÁCZI IMRE
nyugalmazott mérnök tanár
Karcag

BAJZÁK ERZSÉBET M. ESZTER SSND (Tiszabercel, 1946. július 7 - Budapest, 2021. december 27.) Boldogasszony iskolanővér, tanár, igazgatóhelyettes, igazgató, fordító, közoktatási szakértő, a Katolikus Pedagógiai Intézet és a Patrona Hungariae Gimnázium egykori vezetője, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács (NTT) alelnöke

Szülei pedagógusok voltak. Középiskoláit Nyíregyházán és a debreceni Svetits Katolikus Gimnáziumban végezte, ahol 1964-ben tett érettségi vizsgát. Ezután egy évig a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakiskolában folytatott tanulmányokat, de közben egyre sürgetőbben érezte lelkében Isten neki szóló meghívását a szerzetesi életre. 1965 augusztusában kérte felvételét a *Miasszonyunkról Nevezett Szegény Iskolanővérek* rendjébe (ma *Boldogasszony Iskolanővérek*). Ekkor zenei tanulmányait megszakította, és felvételizett a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára, ahol 1971-ben magyar–német szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. A tanári diploma megszerzése után kezdte meg a noviciátust. 1972-ben tett első, 1979-ben örökfogadalmat.

1971 és 1981 között a debreceni **Svetits Katolikus Gimnázium** tanára volt. 1981-től Budapesten a **Patrona Hungariae Gimnázium**ban folytatta oktató-nevelő tevékenységét, ahol 1982-től igazgatóhelyettes volt, majd 1989 és 2003 között a gimnázium igazgatója.

Életre hívta a gimnázium mellett – az azóta is nagyszerűen működő – hatosztályos általános iskolát, valamint a zeneiskolát, ami sok száz gyermek számára nyújt művészeti oktatást. Az általa képviselt minőségi oktatás jegyében vált a Patrona Hungariae Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és az Apor Vilmos Katolikus Főiskola gyakorlóiskolájává.

Elkötelezetten végzett pedagógusi munkájáért, az iskola fejlesztésében és a szervezésben elért eredményeiért a Ferencvárosi Önkormányzat Ferencvárosért Emlékplakettel tüntette ki.

Bajzák Erzsébet M. Eszter nővért 1993-ban a Nemzeti Alaptanterv bírálatával, szakmai anyagok és közoktatási törvény-, rendeletmódosítások véleményezésével bízták meg, és szakértői tevékenységet is folytatott.

Az 1997-ben az MKPK által alapított *Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet* (KPSZTI) vezetésére 1998-ban kapta meg a főpásztori kinevezést. A KPSZTI vezetőjeként nevéhez fűződik a tantárgygondozói és továbbképzési rendszer kialakítása.

1999-től az Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) Közoktatás-politikai Tanácsának nem állami intézményfenntartók oldaláról kinevezett tagja.

2001–2002-ben Hoffmann Rózsa vezetésével feladata volt a komplex intézmény-ellenőrzési és -értékelési program kidolgozása, majd bevezetése a katolikus köznevelési intézményekben, és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karával közösen a pedagógus szakvizsgára felkészítő képzés összeállítása.

2003-tól közép- és emelt szintű érettségik vizsgaelnökeként, javító és szóbeli vizsgáztatóként, közoktatási szakértőként is tevékenykedett.

2003-ban a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Pro Paedagogia Christiana díjjal tüntette ki a katolikus oktatásügy érdekében kifejtett kitartó és eredményes munkásságáért.

2005-től az OKM Alapkezelő Igazgatósága civil szervezetek pályázatait bíráló bizottságának tagja volt. 2006-tól részt vett –az egyházi intézmények képviselőjeként – a Regionális Közoktatási Egyeztető Fórum munkájában, valamint a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács alelnöki tisztségét is betöltötte hosszú éveken át.

A *Pro Renovanda Cultura Hungariae* Alapítvány 2009-ben Trefort Ágoston közoktatási díjban részesítette. 2011-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozatát kapta meg „a közoktatás területén végzett több évtizedes munkája, szakmai-közéleti és vezetői tevékenysége elismeréseként”.

Mindeközben szerteágazó szakmai és közéleti tevékenységet folytatott: részt vett a Nemzeti Alaptanterv bírálatában, szakmai anyagok, közoktatási törvény- és rendeletmódosítások előkészítésében. Több közoktatási tanács és fórum tagja volt az egyházi intézmények delegáltjaként.

Végül 2016-ban, amikor a KPSZTI éléről nyugdíjba vonult, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia legmagasabb elismerését, a Pro Ecclesia Hungariae díjat is elnyerte – azért a szolgálatért, melyet élete folyamán az Egyház és a katolikus oktatásügy érdekében végzett.

Nyugdíjas éveit a budapesti közösségben töltötte. Gondos és színvonalas munkával németről magyarra fordította a Boldogasszony Iskolanővérek rendalapítójának, Boldog Jézusról nevezett M. Terézia Gerhardingernek a boldoggá avatási eljárása során született életírásait, ahogy latinul mondják, *vitáit*.

Az oktatás-nevelés Eszter nővér számára valóban megkülönböztetett feladatot jelentett, amit szívesen tett a jövő nemzedéke és a tehetséges tanulók további fejlesztése érdekében is.

Egykori tanítványa, *Rubovszky Rita*, a Patrona Hungariae Katolikus Iskolaközpont jelenlegi főigazgatója így emlékezett meg nagyra becsült tanáráról: „Egykori patronás diákként első emlékeim kamaszkoromból jönnek elő. Eszter nővér - nyugodtan mondhatjuk -, sztártanár volt. Végtelenül szigorú, maximalista, ugyanakkor modern. Gitárral a kezében énekelte velünk a *Sílye-dalokat*, de ha szódoigazatra került a sor, nem ismert tréfát.

A „Nagyok” generációjába tartozott... azoknak a szerzetes tanároknak a sorába, akik az akkori nyolc szerzetesi fenntartású gimnázium legendás tanáraiként felneveltek egy nemzedéket, minket, az utánuk jövőket, akik mindnyájan a magunk helyén az általuk kapott tartással, maximalizmussal, hittel próbáljuk meg normális mederben tartani ezt az országot.

Nem véletlenül tüntették ki Magyar örökség díjjal ezt a nyolc gimnáziumot. Ők kapták a kitüntetést, Eszter nővér és a Többiek, akik nélkül most nincs Patrona, de nincs katolikus közoktatás sem, nincs katolikus Pedagógiai Intézet. A fiatal szülők, akik most a Patronába vagy a Svetitsbe, a Szent Angélabá, a Szent Gellértbe vagy az óvári Piaristákhoz íratják gyermeküket, később születtek, mint a rendszerváltozás. Nem is tudják, hogy a természetes szabadság, mellyel választhatnak a katolikus és állami közoktatás között, nem természet adta jog.

Mit köszönünk Eszter nővérnek?

Köszönjük a Patronát, amelyben élünk. 1989-től 2003-ig volt igazgató, ez alatt az idő alatt Ő építette meg a gimnáziumi szárnyat, a nagydíszterem, az egységes, elegáns stílus az Ő keze munkáját dicséri. Ő hozta létre az általános iskolát, a zeneiskolát, a hatosztályos gimnáziumi rendszert – egy szóval a mai Patronát, amelyben élünk.

Köszönjük, hogy... mély szerzetesi elhivatottságával kijelölte iskolánk számára az utat, melyen járva hitükhöz és hazájukhoz elkötelezett, igazi tudással felvértezett diákokat bocsáthatunk útra.

Köszönjük, hogy Terézia anya újító szellemében mindig igent mondott a szolgálatra, hogy Magyarországon újra rendszerszintű, rendszerszemléletű katolikus közoktatás várja a családokat, fiatalokat.

Eszter nővér karácsony ünnepe után közvetlenül, december 27-én adta vissza lelkét

Teremtőjének. A legendás hírű igazgató, országosan elismert bizottságok tagja, a Katolikus Pedagógiai Intézet alapítója, a nagyszerű tanár, keménykezű, sokszor magányos vezető utolsó éveiben napról napra adta vissza erejét, sziporkázó intellektusát, bölcsességét, aktivitását a Teremtőnek. Megrendülten, néma alázattal figyeltük, ahogy az Isten napról napra lebontja mindazt, ami egykor nagyvá tette. Végül kicsinyen, mindent odaadva simult égi Édesanyja tenyerébe - hasonlatossá válva a Gyermekekhez, kinek születésében s halálában az emberi test pórsége és szenvedése magasztalja istenivé mindenkori gyengeségünket. Isten nyugsztaljon Eszter nővér, köszönjük örökségedet!”

Bajzák Erzsébet M. Eszter nővér a betegséget és fájdalmat mindvégig türelemmel fogadta. A Boldogasszony Iskolanővérek tagja 75 évesen, szerzetességének 50. évében, 2021. december 27-én nővértársai körében adta vissza lelkét Teremtőjének. Temetése január 18-án 11.45-kor volt Budapesten, a rákoskeresztúri új köztemetőben. Életéért hálaadó szentmisét mutattak be január 22-én 10 órakor a budapesti Szent István-bazilikában.

A feltámadás hitével búcsúztak tőle nővértársai, családja, rokonai és mindazok, akik szerették és tisztelték.

Források:

- Tehetség. hu: Elhunyt Bajzák M. Eszter nővér, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács korábbi alelnöke (2021. december 30.)
- www.magyarkurir.hu Fotó: Magyar Kurír / Lambert Attila
- <https://www.magyarkurir.hu/hirek/januar-18-an-lesz-bajzak-erzsebet-m-eszter-iskolanover-temetese>
- <https://www.iskolanoverek.hu/kapcsolat>
- Boldogasszony Iskolanővérek. Magyar Kurír

KISS ERZSÉBET
Debrecen

BALOGH GÉZA (Told, 1936. december 21. – Biharkeresztes, 2021. március 15.) tanár, igazgató, tanácselnök

Balogh Géza élete szorosan és elválaszthatatlanul a Trianon utáni Bihar keleti csücskéhez, annak három településéhez, a ma már piciny Toldhoz, Bojthoz és a városi rangra emelkedett Biharkereszteshez kötődött. Egyszerű család második gyermeke, édesapja, Balogh Lajos útfenntartóként dolgozott, édesanyja, Brágya Margit háztartásbeli volt, művelte a kertet, gondozta az állatokat, és vezette a háztartást. Nagy szeretettel nevelte két gyermekét, a falubeliek is tisztelték a családot, a nagymama volt a település bábája.

Általános iskolai tanulmányait is szülőfalujában végezte el; szorgalmas, tiszteletudó, kiválóan tanuló gyermek volt, aki imádta a könyveket, sokat olvasott, és minden sportban – amivel a faluban találkozott –, jeleskedett. Elsősorban a foci és a kézilabda művelésére volt lehetősége. Tanítói biztatására és szülei áldozatos támogatásával tanulmányait a Debreceni Tanítóképzőben folytatta. Új világ nyílt meg előtte: a városi életforma, a könyvtár, a színház, mozi és sok-sok sportverseny.

Tanulmányait eredményesen befejezve szívére hallgatott. Visszatért hőn szeretett kis falujába, **Toldra**. A volt tanítói, tanárai kollégák lettek, a falu is büszke volt rá, tisztelték és támogatták.

Nagy változást jelentett az életében, hogy 1960-ban házasságot kötött Baranyai Irma biológia–földrajz szakos tanárnővel, majd 1965-ben megszületett első gyermekük, Tünde. Teljes volt a boldogság. A fiú kézilabdacsapata is egyre jobban teljesített; ugyanis közben kézilabdaedzői képesítést is szerzett, mert komolyan akart foglalkozni ezzel a sportággal. 1966-ig volt a falu mindenese, ugyanis ekkor áthelyezték egy másik kis bihari faluba, **Bojtra**. Ekkor 1966. augusztus 1-et írtak. Itt már igazgatóhelyettesként látta el feladatát. A Bojt falukönyvben így írt erről az időszakról: *„Ez idő alatt volt időm megismerni az iskolát – eredményeivel, problémáival együtt. Legfontosabb feladatommak tekintettem, hogy a tantestületet stabilá, gyermekközpontúvá, szakmailag, emberileg erőssé tegyem...”*. A feladatai tovább növekedtek, mivel 1967-ben az iskola igazgatójává nevezték ki. Nem volt könnyű helyzetben, hiszen a tantestületből a többség képesítés nélkül tanított. Nem panaszkodni kezdett, hanem a probléma megoldásán dolgozott. Olyan embereket keresett meg, akik valamilyen szálal kötődtek Bojthoz, vagy már – ugyan diploma nélkül –, de tanítottak valamelyik iskolában, hiszen ők már legalább láttak közelről gyermeket, sőt foglalkoztak is velük. Őket hazahívta. Így emlékezett erre: *„Adva volt a feladat, hogy alkalmassá tegyük őket a pedagógusmunkára. Ennek érdekében az egész tantestület összefogott. Év közben óralátogatással és természetesen önképzéssel segítettük munkájukat. A következő években sikerült beiskolázni őket valamelyik felsőfokú intézménybe, melynek elvégzése után is ott maradtak az iskolában, és váltak stabil, szakmailag fejlett pedagógusokká”*.

Az iskolai eredmények egyre jobbak lettek, Balogh Géza „építő” munkája beérett, Bojtot már csak „a járás tanítóképzőjeként” emlegették. A kiváló szakmai és sporteredmények további feladatok megoldására sarkallták. A jó tanári karnak még jobb feltételeket szeretett volna teremteni. A fő cél a „teljesen osztott iskola megteremtése” volt. Ehhez adottak voltak a feltételek. Akkor még volt elég gyerek, volt elég tanterem, a község vezetői tisztelték és támogatták az igazgató szakmai elképzeléseit. Ez is sikerült. Növekedtek a szakmai eredmények, színvonalasnak „ítélték” az oktatást, egyre több gyerek tanult tovább Berettyóújfaluban, sőt Debrecenben is többen folytatták középfokú tanulmányaikat, főiskolára, egyetemre mentek,

*Balogh Géza kézilabdás
lányaival Biharkeresztesen*

és sikeres emberekké váltak.

Magánéletében is változás történt, 1974-ben megszületett Andrea lányuk. Tünde és Andrea is – a szülők „mintájára” – pedagógusok lettek, eredményesek és magasan képzettek.

Az igazgatási feladatok mellett talált időt arra is, hogy elvégezze a játékvezetői tanfolyamot futball sportágban, így hódolt titkos szenvedélyének, a sportnak. A bojti iskola „tornavizsgája” nyilvános volt, a helyieken kívül más településekről is sokan eljöttek, hogy pontos, fegyelmezett egyéni, csoportos, sőt osztályszintű gyakorlatokat csodálhassanak. A tornászcsapat eredményei is „igazgató bácsit” dicsérték.

Iskolateremtő, valamint kimagasló sporteredményeiért „Kiváló Pedagógus” kitüntetést kapott. Örömeiben az egész település osztozott. Az a település, amit nagyon szeretett, amelynek „lámpása” is volt. Tantestületével bekapcsolódott a település kulturális és sportéletébe is. Volt színjátszókör, néptáncgyűttes is. Igazgató úr boldogan kísérte tangóharmonikáján az óvodások vagy épp az iskolások bemutatóit.

A nagy fordulópontot 1979 hozta, amikor is felkérték a **Biharkeresztesi Nagyközségi Közös Tanács tanácselnökének**. Ezt a feladatot is nagy tisztelettel és körültekintéssel végezte úgy, hogy még öt esztendeig Bojton lakott családjával. Végül Biharkeresztesre költöztek. 1990-től a helyi **Bocskai István Általános Iskolában** testnevelést tanított, a kézilabdás lányai kiváló eredményeket értek el. Nyugdíjas éveit is aktív maradt. Visszatért Bojtra, s egy esztendő még nagy örömmel és lelkesedéssel dolgozott. Boldog volt, hogy taníthatott. Majd Biharkeresztesen „ovifoci” tartását támogatta, iskolások focicsapatát edzette, pártoló tagja volt a felnőtt focistáknak. Élete a tanítás és a sport volt. Munkatársait és tanítványait tisztelte és szerette. Iskolavezető munkája példaértékű.

Vass Mária bojti tanuló, bojti pedagógus és Bojt polgármestere így emlékezik rá: „Hálás vagyok az akkori igazgatómnak, Balogh Gézának is, mert olyan ütőképes tantestületet kovácsoltak össze, tanítottak be helyettese, valamint Béres Csabáné tanítónő és Balogh Gézáné tanárnő segítségével, amely szakmailag, módszertanilag topon volt, a falu közéletéből, kulturális munkájából is aktívan kivette a részét. Színvonalas, igényes munka jellemezte tantestületünket. Együtt dolgoztunk, együtt ünnepeltünk, s az oktatásügy és a falu szekerét ki tolta, ki húzta, de egyfelé, előre”.

Előbb Bojt község közszolgálatáért kitüntetést, majd 2012-ben *Pro Urbe* díjat kapott Biharkeresztesen.

Élete, életműve örökre Biharhoz, annak három településéhez Toldhoz, Bojthoz és Biharkereszteshez kötik. A biharkeresztesi temetőben nyugszik imádott feleségével együtt. Emlékét a fent említett települések lakói, volt kollégái és tanítványai örökre megőrzik.

Köszönetet mondok leányainak: Tündének és Andreának, valamint Vass Mária tanárnőnek, Bojt község volt polgármesterének értékes segítségéért.

Forrás: Bojt Falukönyv (2020)

GYULA FERENCNÉ
tanár

BARNA SÁNDORNÉ Gyalog Róza (Bihartorda, 1937. október 26. – Debrecen, 2020. november 4.) népművelő, pedagógus

Az Ady Endre művelődési központ egykori vezetője, a Népi Kismesterségek, Szolgáltató Mesterségek Szakiskolájának óraadó tanára, a Szülőföldünk, Nádudvar Öröksége és Jövője Alapítvány Kuratóriumának egykori elnöke, a Kaba és Vidéke Takarékszövetkezet igazgatósági tagja.

Jómódú iparos családba született, édesapja Gyalog Gábor kerékgyártó mester, édesanyja Thalmeiner Vilma háztartásbeli. Róza születése után Nagyrábéra költözött a család, két testvére volt, Irma és Gábor. Édesapja 1939-ben bevonult katonának, és 6 év után tért haza a hadifogságból. Édesanyjára nagy teher hárult a három gyermek nevelése és a család fenntartása miatt, így ő segített a testvérei ellátásában. Az általános iskolát Nagyrábén kezdte, majd a nagynénjei Budapestre vitték egy amerikaiak által támogatott iskolába. 1949-től 1952-ig volt Budapesten, ott fejezte be az általános iskolát.

1952-től 1956-ig a berettyóújfalui Arany János Gimnáziumban tanult és érettségizett, majd a Szegedi Egyetem magyar–történelem szakára jelentkezett, de származása miatt nem vették fel. Ezután munkát vállalt Nagyrábén a helyi gépállomáson. 1957. november 30-án férjhez ment Barna Sándor mezőgazdászhoz. A házasságból egy lánya született, Ildikó. 1960-ban tanítani kezdett a **Nagyrábéi Általános Iskolában**, tanítói diplomáját a Debreceni Tanítóképző Főiskola levelező tagozatán szerezte meg 1964-ben.

1973-ban pályát módosított, és a **Kossuth Lajos Művelődési Ház** igazgatója lett. 13 évig tanított Nagyrábén. 1971–1992 között a közművelődésben dolgozott. Munkaköréhez alkalmazkodva sokoldalú önképzéssel gyarapította felkészültségét posztgraduális formában. Komplex népművelői, kiállításrendezői ismereteket szerzett. Képzett idegvezető és színjátszó csoport vezetésére jogosító működési engedéllyel rendelkező szakember volt. Mindezen ismereteket hatékonyan kamatoztatta nádudvari pályafutása alatt.

1984-ben a nagyrábéi művelődési központ vezetői feladatait váltotta fel a nádudvari kihívások kedvéért. **Nádudvaron**, az 1984-ben átadott új **művelődési központban**, amely joggal vívta ki a szakma és a közvélemény figyelmét, úttörő szerepet kellett vállalnia. Ekkor lett nádudvari lakos. A művelődési központ és könyvtár funkcióra alapított és épített művelődési centrum 1984-ben a NAGISZ Zrt. elődje – a Vörös Csillag Termelőszövetkezet, illetve állami források révén születhetett meg. Működtetését egészen 1992-ig a Vörös Csillag MGTSZ biztosította. 1984-től 1990-ig az intézmény igazgatóhelyettese, majd két éven át, nyugdíjazásáig igazgatója volt. A nádudvari művelődési központban kifejtett munkáját megyei és országos viszonylatban is példaértékűnek minősítették, melyet 1991-ben a kulturális kormányzat az egyik legmagasabb népművelői kitüntetéssel, a *Bessenyei-díjjal* ismert el.

1992-ben a művelődési központ fenntartóváltásával és átszervezésével egyidőben nyugdíjba vonult, ezt követően tevékenyen vett részt az általános művelődési központ intézményegységeként 1992-ben alapított **Népi Kismesterségek, Szolgáltató Mesterségek Szakiskolája** munkájában. Az alapító kollégákkal vallotta, hogy a kézműves mesterségek oktatásának, átörökítésének létjogosultsága van, hiszen nap mint nap tapasztalható, hogy egyre többen vannak olyanok, akik felismerve a népi kézművesség értékeit, korunk tárgykultúrájába átmenthető elemeit, az egykori tárgyakban rejlő szépséget és praktikumot, visszatérnek ezekhez a tárgyakhoz.

Egy könyvtári foglalkozás

Az iskola célul tűzte ki, hogy tanulóik ismerjék meg Hajdú-Bihar megye, Nádudvar város néprajzi, gazdaságtörténeti hagyományait, termelési tradícióit, népművészetét. Legyenek méltó követői a megyei, nádudvari népi kismesterségek meghatározó műhelyeinek, érvényesítsék alkotó módon fantáziájukat, emeljék át a tradicionális mesterségek produktumait napjaink lakáskörnyezetébe, tárgykultúrájába. Művészeti nevelésük során sajátítsák el tanítványaik a nemzeti képzőművészet, a néprajz, néptánc és népdal legkiemelkedőbb alkotásait.

Barna Sándorné Rózsika a közművelődésben szerzett több évtizedes tapasztalatát tudta az iskolában kamatoztatni. A kiállításrendezői és színjátszókör-vezetői tanulmányait hasznosította óraadóként 1992–2008-ig a szakiskolai oktatásban. Tanított művészetsmeretet, vizuális kultúrát, divattörténetet és esztétikát. Abban az időben még nem volt kiépítve a digitális tábla vagy az internet a szakiskolában, így ő óriási albumokkal érkezett óráira, és a művelődési központ festményeit, kiállítási anyagait alkalmazta szemléltetésre. Volt ifjúságvédelmi felelős, osztályfőnök, tanított munka-egészség-környezet-, család-életmód tantárgyakat. A panziós–falusi vendéglátó szakosoknak a turizmusról adott hasznos ismereteket, hisz a művelődési központban nagyon sok csoportot fogadott, és maga is szervezett idegenforgalmi programokat.

70 éves elmúlt, amikor a tanítást abbahagyta, de az iskolától azután sem szakadt el. Esti tagozaton hétvégenként a felnőttekkel két éven át kosárfonást tanult. Az iskola meghívására élete utolsó éveiben is örömmel tért vissza a munkatársak által szervezett kötetlen összejövetelekre vagy a jeles iskolai ünnepekre.

Nádudvar kulturális életében kifejtett több évtizedes munkássága alapján 2012-ben a városi önkormányzat a *Pro Urbe dij* elismerésben részesítette. Személyéhez fűződik a művelődési központ azon tartalmi munkájának kialakítása, mely azóta is követendő példa, mint például az amatőr művészeti mozgalom szervezése, civil közösségek létrehozása, ismeretterjesztő előadássorozatok, rendszeres kiállítások rendezése, az irodalmi és színházi élet népszerűsítése, a település néprajzi, kulturális értékeinek őrzése, ápolása.

Nyugdíjasként sem szakadt el a művelődési központtól, az utódok munkáját folyamatosan figyelemmel kísérte, támogatta. Hosszú évekig segítette a kiállítások rendezését, szervezését. Éveken át mint gondnok közreműködött a településen a felnőtt szociális ellátásban.

A Szülőföldünk, Nádudvar Öröksége és Jövője Alapítvány létrejöttét, kuratóriumi munkáját, tartalmi tevékenységét gondozta 1999–2017 között. A vezetésével működő alapítvány kuratóriuma a település hagyományainak feltárása során emlékezetes rendezvényekkel és maradandó kiadványokkal szolgálta a kulturális örökség továbbadását. Az alapítvány kiadásában, Barna Sándorné kuratóriumi elnök gondozásában megjelent könyvek mind helyi gyűjtésekre épülnek: *Nádudvari hagyományos ízek*, *Nádudvari utcanévek*, *Nemes családok Nádudvaron*, *Nádudvariak kedvenc ételei* és a nagy érdeklődésre számot tartó „*Egyszer volt.... Képek Nádudvar életéből*” két kötete, mely a régmúlt idők hangulatával példát állít korunk emberének a család, a közösség összetartásáról, a település értékeiről, hagyományairól. Nyolcvanadik

életét betöltve mondott le az elnöki tisztségről 2017 végén. Az alapítvány létrejöttének 20. évfordulóján, 2019-ben emlékezetes beszélgetésre invitálták őt, ahol a megjelent alapítványi könyvek készítésének háttéréről, személyes élményeiről beszélt.

Barnáné Rózsika munkája révén Nádudvar és a kistérség közművelődése sok szintet kapott. Az értékek megőrzéséért, a közösségekért vállalt munkáját sokan tekinthetik ma is példa értékűnek. 2020. november 4-én, életének 83. évében türelemmel viselt, hosszan tartó betegségben örökre megpihent a nyugdíjas népművelő, pedagógus. Emlékét kegyelettel őrzi Nádudvar lakossága.

DR. TAKÁCSNÉ BARANYAI ETELKA
Nádudvar

BEREKMÉRI EDMOND KRISZTIÁN (Marosvásárhely, 1972. április 25.– Marossárpatak, 2022. február 13.) tanító, újságíró, helytörténész

A Maros megyei Sáromberkén (Dumbrăvioara) értelmiségi családban született, és itt is nevelkedett szüleinek egyetlen gyerekeként. Édesapja, Berekméri Domokos István történelem szakos tanárként dolgozott Csíkdánfalván, majd Nagyernyében, iskolaigazgatóként pedig Körtyvélyfáján. Szakmájában elismert, I. fokozattal rendelkező pedagógus volt. Édesanyja, Berekméri Ilona Mária (sz. Kádár) igazgató óvónőként dolgozott Erdőszengyelben és Sáromberkén. A szülők nagy szeretettel nevelték gyermeküket, akárcsak az apai nagyszülők, akikkel egy közös udvaron laktak, és akik besegítettek a gyereknevelésbe.

Berekméri Edmond Krisztián általános iskoláit Sáromberkén és Körtyvélyfáján végezte 1986-ban, majd a marosvásárhelyi Könnyűipari Szaklíceum (MIU) elektrotechnikai szakán érettségizett 1990-ben. Már az általános iskolában és a szaklíceumban is kitűnt a magyar irodalom iránt érzett szeretetével és tanulmányi előmenetelével, tanárai dicsérték olvasottságáért, szép fogalmazásaiért. Érettségi után a Marosvásárhelyi Kántortanító Főiskolán tanult nappali tagozaton (délutáni oktatásban), miközben a **Sáromberki Általános Iskolában** tanított mint helyettes tanító. A főiskolát 1993-ban végezte el, de mivel annak akkreditálása még folyamatban volt, a IV. tanulmányi évet a Nagykovácsi Tanítóképzőn fejezte be, itt szerzett általános iskolai diplomát levelező tagozaton 1994-ben, melyet aztán Bukarestben honosítottatott.

Az eltelt évek alatt írásai rendszeresen megjelentek a nagyváradi „Szemfüles” gyereklapban, és egy évet újságíróként is dolgozott a **marosvásárhelyi Tabu Magazin** hetilapnál. 1995-ben címzetes tanítóként kapott kinevezést a szomszéd településen, **Marossárpatakon**. Itt dolgozott 26 esztendő a súlyos betegsége idejét is beleszámítva. (Csak halála előtt egy évvel vett ki betegszabadságot.)

Mint csak a hivatásának élő tanító állandóan lépést tartott a legújabb szakmai és módszertani követelményekkel, a szakterület újdonságaival. Aktív résztvevője volt a helyi **Adorjáni Károly Általános Iskola**-i és a körzeti (marosvásárhelyi) tanítói módszertani körnek, bemutató tanítást vállalt, előadásokat tartott. Gyakorlati bemutató órái kapcsán, de az azt követő módszertani megbeszéléseken is hangsúlyozta, hogy az oktató-nevelő munkának a tanulók aktív részvételén kell alapulnia, a jövő a tanulóközpontú oktatásé, a tanítónak mindent meg kell tennie azért, hogy a gyerek jól érezze magát az iskolában, így fokozódik teljesítménye. Eredményes munkáját az is jelezte, hogy véglegesítő vizsgát tett, majd megszerezte a II. és az I. tudományos fokozatot. 2009-ben tanulmányait egyetemi szintre emelte a Kolozsvári BBTE Pszichológia és Oktatástudományok szakjának levelező tagozatán.

1997-ben házasságra lépett a marossárpataki Ercsei Enikővel, aki ugyancsak tanítóként dolgozott a marossárpataki Adorjáni Károly Általános Iskolában. Házasságukból két lány született, Szilvia és Réka. Eközben elismert tanítóként tevékenykedett, akit tiszteltek és szerettek a kollégák, kedveltek a diákok és azok szülei.

Szakmai munkáján kívül széleskörű társadalmi és kulturális tevékenységet is végzett Marossárpatakon és a megyében. Több mint 25 éven át volt a marosvásárhelyi **Népújság** külső munkatársa. Ebben a minőségében rendszeresen tájékoztattott a Maros menti négy zonális nagyközség (Nagyernye, Gernyeszeg, Vajdaszentivány és Marossárpatak) gazdasági, társadalmi és kulturális életével kapcsolatos eseményekről, de bemutatott érdekes és

közlésre méltó személyiségeket, háborús veteránokat, jeles sportolókat, akik erről a vidékről származtak és kitűntek mint élsportolók. Ezt a munkát hivatásból és szeretetből végezte, nem a csekély honoráriumért.

Berekméri Edmond tanítványaival

Ebben az időben érdeklődése egyre inkább a helytörténet felé fordult, minden érdekelte, ami Marossárpatak történelmi múltjával kapcsolatos volt. Ez nem volt öncélú, községi lapot alapított „*Marossárpataki Újság*” címen, hogy megossza kutatásainak eredményeit a község lakóival. Az általa alapított és szerkesztett újságban az írások nagy része tőle származott, de bevont kollégákat is, nyugdíjasokat, sőt diákokat is. Ennek az újságnak XXII évfolyama összesen 130 számban jelent meg, az utolsó 2021 decemberében, amelyet már súlyos betegen állított össze és jelentetett meg.

Szerkesztői munkájáról még életében így emlékezett vissza: *„Itt szeretném megjegyezni, hogy a lap írását, szerkesztését, nyomtatását, kézbesítését teljes mértékben ingyen végeztem a 21 év során, munkámért semmilyen anyagi juttatást nem kértem és nem kaptam. Voltak nehéz időszakok is a lap életében, amikor keményen meg kellett küzdenem azért, hogy a faluújság megjelenhessen. Mindig elsődleges célnak tekintettem, hogy tárgyilagosan számoljak be a település eseményeiről, de fontosnak tartottam a múlt felidézését is. Ennek érdekében számos alkalommal idős személyeket kerestem fel településünkéről, akik a múlt eseményeiről beszéltek. Több beszélgetést készítettem a II. világháború poklát megjárt személyekkel, érdeklődtem a feledésbe merült marossárpataki hagyományokról, népszokásokról. Írásaimnak egy részét felhasználtam a 2011-ben megjelent falumonográfiában: Berekméri Edmond-Gálfi Tibor: Marossárpatak.”* Edmond helytörténeti gyűjtését és régi fényképgyűjteményét kamatoztatta, amikor kiadta ilyen jellegű albumgyűjteményét 2018-ban *Berekméri Edmond: Száz év a Maros jobb partján (1890–1990)* címmel.

Társadalmi, kulturális tevékenysége nem merült ki az újságírásban. Dolgozott úgy is mint a községi RMDSZ elnöke, egyik kezdeményezője volt az „Erdélyi fejedelmek” történelmi szoborparknak, alapító tagja a helyi néprajzi múzeumnak. Évente részt vállalt a március 15-i, augusztus 20-i események megszervezésében, ünnepi beszédeiben kulcsszavai a nemzeti öntudat, a hősök iránti tisztelet, a haza iránti elkötelezettség és történelmünk példaértékei voltak.

Több mint két évtizedet tevékenykedett az önkormányzati munkában. Községi tanácsosként számos javaslat és kezdeményezés szerzője volt, mindig szem előtt tartotta a község lakosainak az érdekeit, így népszerű volt a településünkön. A hagyományörzés, hagyományépítés terén aktív és kitartó volt. Az utóbbi 10 esztendőben, minden télen megszervezte a hagyományos „Nótaestet”, melyre Marosvásárhelyről is jöttek vendégek.

A községi hitközségben belül is tevékenykedett. A marossárpataki református egyház lelkes presbitere volt több mint 12 éven keresztül.

Aktív ápolója és fenntartója volt a magyarországi Földes és Jászapáti

testvértelepülésekkel való kapcsolatoknak, ahová személyesen is ellátogatott előljáró társaival.

Tervében volt még, hogy kiadja az orosz fogságot megjárt marossárpataki személyekkel (25 személy) készített beszélgetéseit, de erre már nem futotta erejéből. Hat és félévi betegség és pár hetes szenvedés után, amit nagy türelemmel viselt, 2022. február 13-án visszaadta lelkét Teremtőjének. Búcsúztatására és temetésére 2022. február 15-én került sor a marossárpataki ravatalozóban és a temetőkertben. *„Isten veled, Ede! Sárpatok a szívébe zárt, és történelme egyik legfontosabb fejezetének főszereplőjeként beírt a nagybetűs nevek közé elsőnek. Emléked legyen áldott, példamutatásodat örökké belénk égetted. Nyugodj békében!”* Ezekkel a szavakkal kísértem utolsó útjára. A Népújságban családja P.M. Derham szavaival búcsúzott tőle:

*„Igen, Uram: a többiekért élni!
Add, hogy ez legyen éltem jelszava!
Segíts, hogy a mások terhét hordva éljek
Érted, s majd úgy menjek haza!”*

MÓZES SÁNDOR
tanár, az Adorjáni Károly Ált. Isk. igazgatója

Dr. BERÉNYI ISTVÁN (Szentes, 1930. március 28. – Kecskemét, 2013. július 12.) tanító, tanár, igazgató

Édesapja Berényi István téglagyári munkás volt, aki a második világháború áldozataként útban hazafelé, Kijevben halt meg 1943. májusában. Édesanyja, Takács Julianna kereső foglalkozást nem folytatott, hadiözvegyi nyugdíjasként halt meg 1985 februárjában. Testvére nem volt.

Az elemi iskola 4. osztálya után a szentesi Horváth Mihály Gimnázium alsó négy évfolyamát végezte el. Ezután 1944. május 15-től 1945. augusztusáig édesapja volt munkahelyén (**Zsoldos Gőzmalom**, Ipartelep és Kereskedelmi Rt.) gépüzemi gyakornokként kezdett dolgozni, mivel a Zsoldos család hadiárvaként a szegedi Felső Fémipari Szakiskolában kívánta taníttatni, amire azonban nem kerülhetett sor. Így az eredeti elképzelése szerint 1945. szeptemberében kerékpárral ment Nagykőrösre, hogy beiratkozzon a Nagykőrösi és Dunamelléki Református Tanítóképző-intézet és Líceum 1. osztályába. 1949 júniusában érettségizett. A szegedi tanárképzőben felvételizett. Kollégiumi férőhelyet azonban ekkor már mint hadiárva sem kapott. Ezért külön engedély alapján, hogy mielőbb tanító lehessen, beiratkozott a Pedagógiai Gimnázium 3. osztályába. Ennek elvégzése után 1950 szeptemberében kezdhette meg gyakorlóéves tanítói működését a Nagykőröshöz tartozó **Csemői**, majd **Felsőjárásai tanyai iskolánál**. 1951 júniusában tette le tanítóképesítő vizsgáját Nagykőrösön.

A nagykőrösi és Dunamelléki Református Tanítóképző és Líceumban töltött évek (1945–1949) igen nagy hatással voltak az ország különböző részeiből érkező, többségében egyszerű emberek gyermekeire. *„Az 1945-ös tanévkezdés hihetetlen nehéz volt. Az ősi iskolában és az internátusban idegen katonák laktak. Az iskola teljes felszerelése megsemmisült a háború következtében. A tanítás a volt leány polgári iskola épületében indult meg, ahol még az ablaküvegek is hiányoztak. A vidéki tanulók externátusi elhelyezést kaptak. Kezdetben még tankönyveik sem voltak. De voltak lelkes tanárok és tudásra szomjúhozó diákok.”* (idézet *Haza* László iskolatárs írásából)

„Csodálatos, hogy az osztálytársak magukkal hozott mentalitása és a közösségen belül kifejlődő emberi kapcsolataik lehetőséget nyújtottak a megmagyarázhatatlan összekovácsolódás nemes érzületének kialakítására, a lelki harmóniára, amely életük végéig bennük élt. Mint testvérek szerették egymást.” (Így emlékezik vissza *Ladányi János* osztálytársuk.)

Egész életükben kapcsolatban voltak egymással és ötévente tartottak osztálytalálkozót. Az 50 éves évforduló után pedig évente. Tablójuk ma is a bejárattal szemben áll az egykori iskolájukban.

Berényi István hosszú éveken át szervezte az osztálytalálkozókat, utoljára 2013-ban a 64. évforduló alkalmából, amely után *Ladányi János* így ír róla: *„Hősies helytállásoddal ismét kifejezted nagy-nagy szeretetedet, amelyet irántunk mindig is éreztél. Köszönjük, hogy hosszú éveken keresztül pásztorkodtál, és lélekben számunkra az is maradsz. Hálát adok Istennek őszinte emberszeretetedért, testvéri nemes érzéseidért, tetteidért”.*

Én a 45. találkozójukon ismertem meg ezt a volt tanítóképzős osztályt. Rendkívüliek voltak. Betegen is eljöttek, elhozták őket hozzátartozóik, mert itt feltöltődtek. Erőt és reményt kaptak, vidámak lettek, és könnyebben viselték betegségüket, szenvedéseiket. Képzős koruk kezdete óta volt egy közös daluk, amelyet minden alkalommal elénekeltek:

*Domboldalon áll egy magas nyárfa,
Nyárfa alatt édesanyám háza,
Édesanyám fehér fejkendőben,
Cipőt dagaszt nyárfa tekenőben.*

*Édesanyám de messzire mentem,
Gyürkés bélű cipőt de rég ettem,
A búzában de rég vágtam rendet,
Isten tudja, látom-e még kendet.*

1951 őszén hazakerült Szentesre, ahol a **vekerzugyi tanyai iskolában** kapott igazgató-tanítói állást, beosztást.

Két hónap után behívták első tényleges katonai szolgálatra, ahonnan 1953 október végén szerel le. Egy hónapig tanított régi iskolájában, majd visszahívták **Nagykőrösre**, ahol városi úttörőtitkár volt – a funkció 1956 márciusi megszűnéséig. Ekkor **A Városi Tanács Oktatási Csoportjában** vezetését bízták rá. Állása azonban az 1957-es tanácsi racionalizálással megszűnt, rövid ideig még művelődési felügyelőként dolgozott. Majd 1957. március 16-án kinevezték a **nagykőrösi Arany János Általános Iskolába**, ahol 1960. január 15-től 1975. július 31-ig igazgatóhelyettesi beosztásban dolgozott.

„Munkatársaihoz való viszonya igen jó. Egyénisége megnyerő s ez szerencsésen kamatozik kapcsolatainak kiépítésében, illetve az általa irányított feladatok megoldására történő mozgósításban. Tanítványaival a helyes tanár-diák viszonyt tartja, azok őt követik. A szülők mind munkája, mind magatartása alapján tisztelik.” (Kovács Gábor ig. Nagykőrös)

Ez az iskola 1970-ben volt 100 éves. Ez alkalomból az iskola életét, a nevelőtestület munkáját dolgozatok írásával mutatták be egy könyvben, majd egy több évet összesítő évkönyvet adtak ki. Ezek megírásában, szerkesztésében sikeresen működött közre.

1975. augusztus elsejétől a pályázattal elnyerte el a **Kunszállás Község Általános Iskolája** igazgatói állását. 1978. február 28-án lemondott megbízásáról, itt még napközis csoportvezetőként dolgozott 1979. augusztus 31-ig. Ezután önként, áthelyezéssel a **cibakházi általános iskolába** került. Itt tanított alsó tagozatban, napközis csoportvezető volt. A nevelőtestület befogadta, tudását és munkáját elismerte, és 1985 szeptemberétől igazgatóhelyettesi munkakörben dolgozott 1993. június 30-ig, ekkor ment nyugdíjba.

Tudásvágya egész életében végigkísérte. A magasabb szintű képezések megszerzése érdekében többször és több irányban folytatott tanulmányokat. A munka mellett az 1958/61-es tanévekben a szegedi Zeneművészeti Szakiskola hallgatójaként szolfézs /ének szakos zeneiskolai tanári oklevelet kapott. Az 1964/67-es tanévekben a Szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán tanult, 1967. júniusában pedagógia szakos előadói oklevelet szerzett. E tudomány elméleti és gyakorlati művelése továbbra is érdekelt, így elkészítette *„Az iskola és a család kapcsolatának vizsgálata”* című bölcsészdoktori értekezését, melynek megvédése után 1970. január 31-én avatták bölcsészdoktorrá.

A nagykőrösi évek alatt tanított az iskolájában szervezett dolgozók általános iskolája esti tagozatán, majd ugyanitt az érettségit adó **Dolgozók Faipari Technikumában**, a helyi **Zeneiskolában** és a megyei beiskolázási körű **Egészségügyi Szakiskolában**. Évekig vezette a városi bélyeggyűjtő kört.

Munkahelyein számtalan nyári úttörőtábor és tanulmányi kirándulást szervezett és

vezetett. Mint énektanár már a 60-as és a 70-es években szervezte az Operaház bérletes előadásainak látogatását. Különjáratral utaztunk Budapestre a vasárnap délelőtti 11 órakor kezdődő előadásokra. Minden alkalommal előadás után egy-egy múzeum, kiállítás vagy más nevezetesség megtekintésére került sor. Fontos nevelési feladatnak tekintette a zenei, színházi élményen túl a tanulók viselkedési, magatartási kultúrájának fejlesztését, a szabadidő értékes eltöltését.

1995. Falunap, díszvendége: Göncz Árpád
köztársasági elnök

Az 1975 előtti években több Pest megyei pedagógiai pályázati felhívásra írt dolgozatokat, amelyek dicséretet vagy II., illetve III. helyezést értek el. Három dolgozatát a Továbbképzési Kabinet a könyveiben is megjelentette. Részt vett az *Ige programszerű tanítási módszerét* kidolgozó alkotócsoporthoz is. Pest megye alkotó pedagógusként tartotta számon. Pedagógiai pályázatokra Cibakházán is írt dolgozatokat, ezek helyezést nem értek el.

„Mindig arra törekedtem, hogy az iskolában végzett pedagógiai alkotómunka elismert legyen az iskola szűkebb és tágabb környezetében egyaránt. Kollégáit is hasonló gondolkodásra készítette, miközben többeknek adott segítséget továbbtanulásukhoz és mindennapi munkájuk végzéséhez. Kortársait tisztelte és szerette. Elvi és gyakorlati irányítója volt az 1848/49-es évforduló megünneplésének. Ennek során az ő személyes irányítása mellett országos vetélkedőt szerveztek. 13 iskola gyermekküldöttsége avatta fel a kezdeményezésére telepített Aradi Hősök cibakházi emlékművét 1989-ben. Ez a nem mindennapi esemény az alapja, hogy az iskola felvette a vértanú hős DAMJANICH János nevét.” (Kulik László igazgató, Cibakháza) Ezekről az eseményekről így nyilatkozott: *„Minden pályázattal szemben számomra ez a legjelentősebb erkölcsi elismerés, amelyet cibakházi iskola javára lehetett feladatként ötleni, vállalni és tenni.”*

„1951-től 1989-ig tagja voltam a pártnak. Csendben, felhangok nélkül, de tépődő benső lelkiállapottal, a pártideológiával való meghasonlásokkal terhesen döntöttem el, hogy függetlenítenem kell magamat. Olyan probléma, amely a múltamból fakadóan másoknak kedvezőtlen hatású lett volna, nem maradt” – idézet az önéletrajzából.

Munka- és teherbírása határtalan volt, ha valami nemes ügyért kellett dolgoznia. Az 1989 után következő változások újabb lehetőségeket adtak számára: a község társadalmi életébe is bekapcsolódott: 1991-től 3 éven át a *Cibaki Hírek*, a helyi önkormányzati lap társadalmi szerkesztő bizottságának elnöke. Rendszeresen jelennek meg írásai a lapban, amelyek „az emberi sorsokról”, cibakházi történetekről mesélnek. A képviselőtestület korelnöke. 1992-ben a Damjanich János Általános Iskola 43 dolgozójával létrehozták a KAMASZ TÁMASZ alapítványt, melynek 1996-ig az elnöke volt.

Kitüntetései:

- 1963. Oktatásügy Kiváló Dolgozója
- 1970. Kiváló úttörővezető
- 1971. Kiváló Tanár

- 1974. Úttörővezetői Érdemérem
- 1989. Gyermekekért Érdemérem
- 1993. Pedagógus Szolgálati Érdemérem

Családi élete fordulatokkal volt tele. Első házasságát 1955-ben kötötte Nagy Gizella tanítónővel, aki az első gyermekével áldott állapotban 1963-ban meghalt. Második házasságát Garócz Katalin tanítónővel kötötte 1965-ben. Ebből a házasságból született 1966-ban István és 1969-ben Péter nevű gyermekük. Házasságukat közös elhatározással 1975-ben felbontották. A gyerekek Nagykőrösön az édesanyjukkal maradtak. A családi kapcsolat megmaradt szülők-nagyszülők és a gyerekek között. 1980-ban Bíró Katalinnal kötött házasságát 1984-ben fel kellett bontani. Ettől kezdve Norbert nevű gyermeküket egyedül nevelte Cibakházán. 1993-ban fordulat következett be életében. Már két éve özvegy voltam, amikor találkoztam vele, volt igazgatómmal, kollégámmal. Közös jövőnket Kunszálláson képzeltük el, ő 1994-ben végleg Kunszállásra költözött. A Lukács család szeretettel és tisztelettel fogadta. Békességben, szeretetben és nagy megértésben töltöttük el a következő 20 évet.

Ebben a nyugodt társadalmi és családi környezetben még friss erőben, egészségben aktív részt vállalt a község társadalmi életében. Megszerzett tudását, ismeretségét, felhalmozott tapasztalatait a község kulturális életének fellendítésében kamatoztatta. Kutatta Kunszállás múltját, az itt élt emberek életét, a falu történetét. Szervezte a falunapokat, kiállításokat, szobor- és emléktábla-avatásokat, az iskola névadó ünnepségét, jótekonysági esteket.

Elindította a *Kunszállási Hírek* című önkormányzati lapot, melyet 13 évig szerkesztett. Szép írásait ma is felidézhetjük. Az iskolában még szolfézt tanított, őrködött a Kunszállási Gyermekekért Alapítvány működése és törvényessége felett. Ő a kultúra igazi lovagja, hiszen megtanultuk tőle a múlt megbecsülését, a haza szeretetét, az igényességet, pontosságot, a szépet. A legfontosabb, hogy a kunszállásiak elfogadták, megszerették.

Ahogy ereje fogyatkozott, egyre kevesebbet vállalt. Rejtvényt fejtett, olvasott, sétált. Gyönyörködött bélyeg- és érmegyűjteményében. Nagyon szerette a verseket. Neki a költő Arany János volt. Nem csoda, hiszen 30 évig élt Nagykőrösön. Hamvait is itt helyeztük el, itt él a családja, ez a szíve városa.

Élettársa:
LUKÁCS JÁNOSNÉ
tanár

BÓDI ELEKNÉ Juhász Katalin (Kömörő, 1938. október 23. – Fehérgyarmat, 2018. július 6.) tanító

Egy 906 fős szatmári faluban született középirtokos családban. Édesapja, Juhász Gusztáv földműves, édesanyja Márton Etelka háztartásbeli, gazdaasszony volt. Lánytestvéreként születtem hat évvel később, szintén pedagógus lettem. Kislányként átvészeltük a háborús éveket és nélkülöztük édesapánkat kétéves katonai fogsága idején.

Testvérem általános iskolai tanulmányait **Kömörőben** végezte kitűnő eredménnyel. Pályaválasztásában nagy szerepet játszott Márton Gábor igazgató tanító, akinél gyakran nyaraltunk Rohodon. Nagybátyánk tudatosan készítette a képzős felvételire. Minden nap gyakorolta vele a helyesírást tollbamondás formájában, verseket tanított, felolvasást gyakoroltatott az értelmes, szép kiejtés érdekében, zongorázni, énekelni tanította. Ez nagyban hozzájárult sikeres felvételi vizsgájához a **Kisvárdai Állami Tanítóképző Intézetbe**. Az 1950-es években a beszolgáltatások, padlássöprések idején egy parasztszaládnak súlyos anyagi terhet jelentett gyermekeik taníttatása. Édesanyám hosszú éveken át kosztosokat fogadott, ebédet főzött a faluban dolgozó tanítók, tisztviselők számára. Ennek jövedelméből taníttattak bennünket.

Nővérem kiváló tanároktól (Makay László, Thuróczy Margit, Sebestyén Klára) sajátította el az általános műveltséget, pedagógiai ismereteket, a mélységes humanizmust. Az utolsó évet beárnyékolta az 1956-os forradalom. A szovjet határ közelsége, az orosz tankok átvonulása veszélyeztette a kollégiumi ifjúság biztonságát, ezért hazaküldték a diákokat. Édesapánk kerékpárral indult el Kömörőből nővéremért. A kollégiumot becsukva találta, mert egy utolsó, nagytávolságú autóbusz (Kisvárdá-Magosliget) hazahozta a távoli falvakba a diákokat. A negyedik évfolyam második félévét már ismét tudták folytatni a tanulók az intézetben. 1957. június 29-én sikeres érettségi vizsgát tett a testvérem. Utána egy év gyakorlati tanítás következett, melyet szülőfalujában teljesített. Ezt követően **Nyíregyházán** az **Állami Tanítóképző Intézetben** tanítói képesítő vizsgát tett jó eredménnyel.

Továbbra is maradt szülőfalujában. Az, hogy minden embert ismert, megkönnyítette, de meg is nehezítette helyzetét. Senki sem próféta a maga hazájában – mondja a közmondás. Ő tudásával, munkájával, szülőfaluja iránti elkötelezettségével, szeretetével tekintélyt és elismerést váltott ki az emberekből, ragaszkodást a gyermekekből.

A **kömörői iskola** osztatlan általános iskola volt. Összevont osztályokban tanítottak. Ő 17 éven át 1-3. osztályos csoportban dolgozott, de felső tagozatban is kellett tanítania különféle tantárgyakat. Szaktanári oktatás csak elvétve volt az iskolában.

A tanító mindenek volt egy ilyen kis faluban. Foglalkoznia kellett az ifjúsággal és a felnőtt lakosság kulturális életével is. Ő lett az iskola csapatvezetője és a falu kultúrfelelőse is. Vezetett színjátszó csoportot, melyben a fiataloknak népszínműveket tanított be. Ezekkel a darabokkal a szomszéd falvakba is elmentek vendégszerepelni. Lovasszekér vitte a díszleteket, szereplőket. Tánckört alakított, mely nagyon kedvelt volt a faluban. Kézműves csoportot is működtetett, melyben népművész mester irányításával kukoricacsuhéból táskát, papucsot, falvédőt, lábtörölt készítek a résztvevők.

Május éjszakáján éjjeli zenét adtak a fiatalok a lányos házaknál, a kömörői cigány muzsikások részvételével. Karácsony szentestéjén kántáló csoportok indultak el a faluban. Ezek szervezését is ő végezte.

Szenzáció volt a településen, hogy 1957 nyarán filmet forgattak Kömörőben, Móricz Zsigmond Égi madár című kisregényének feldolgozását. Ebben a fiatalok, köztük testvérem is statisztaként szerepelt. Élénk, izgalmas volt a falu élete.

Később férje, Bódi Elek fehérgyarmati banktisztviselő, akivel 1960-ban kötött házasságot, színészi képességekkel megáldott egyéniségével sokat segített neki a kulturális

események rendezésében.

Két gyermekük született, 1962-ben Katalin, 1967-ben Hajnalka, mindketten pedagógusok, Fehérgyarmaton tanítanak.

1974-ben **Fehérgyarmatra** költözött a család, ahol házat építettek.

Juhász Katalin tanítványaival, 1958.

Testvérem az 1. sz. **Ének-zene Tagozatos Általános Iskolában** kapott tanítói állást. Kisfelmenő rendszerben 1-2. osztályban tanított nyugdíjazásáig. Több száz gyereket vezetett be a betűvetés, olvasás, számolás világába. Következetes, igényes pedagógiai munkáját a szülők, kollégák nagyra értékelték. Több esetben részt vett főiskolai hallgatók gyakorlati felkészítésében, bemutató tanításokat tartott.

A járási székhely, Fehérgyarmat városi rangja még több társadalmi munkát, kulturális tevékenységet igényelt a pedagógusoktól. Népi játékokat

tanított előadásokra, tornabemutatókra készítette fel tanítványait. Énekkari versenyeken, kórustalálkozókon osztálya kísértője, sikereik résztvevője volt.

Férje korai halála (1976) után küzdelmes, nehéz évek következtek az életében. Helytállni a munkahelyén, serdülő gyermekeit nevelni, taníttatni óriási lelki, fizika, anyagi erőt kívánt tőle.

Lányai elismert, kiváló nevelői Fehérgyarmatnak. Ez a siker és öt unokájának szeretete, pályaválasztása, vejei gondossága, felelősségteljes munkája megkoronázása volt fáradozásainak.

Pedagógiai munkája elismeréseként méltán részesült 1987-ben miniszteri dicséretben, 1988-ban kiváló úttörővezetői kitüntetésben.

Nyugdíjba vonulása után (1993) gyermekei, unokái szeretetteljes segítője volt. Példamutató háziasszony, gondoskodó nagyszülő volt. Szabadidejében sokat olvasott, gyönyörű kézimunkákat készített. Szép csipkéekkel, hímzésekkel ajándékozta meg szeretteit.

Súlyos betegsége idején nagy támaszt jelentettek gondoskodó gyermekei, vejei, orvos veje gyógykezelése.

Áldozatos élete példaként szolgál családja, kollégái, tanítványai számára.

„Szétosztottam magam és megbontatlan maradtam.” (Kassák Lajos)

Testvére,
CSÁTHY MIKLÓSNÉ
nyugalmazott tanár
Unokája,
KOVÁCS SÁNDOR

DR. BOGNÁR GYULA (Monor 1926. szeptember 28. – Kecskemét 2013. január 9.) tanító, tanár, igazgató

Bognár Gyula Monoron, szerény körülmények között, de szeretetben nevelkedett öccsével együtt. Édesanyja háztartásbeli, édesapja iskolaszolga volt. Eredetileg lakatosnak készült, de ezt orvosi javaslatra nem folytathatta. Ezután a munka melletti tanulás végigkísérte egész életét. Magánúton elvégezte a polgári iskola osztályait. 1946-ban felvételt nyert a Dolgozók Iskolájába a Nagykőrösi és Dunamelléki Református Tanítóképző Intézetbe. Folyamatos munka mellett, népi kollégistaként 1949-ben tanítói végzettséget szerzett.

1954-ben földrajz–természettan szakos diplomát kapott az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán Budapesten. 1970-ben pedagógiai előadó szakon végzett a József Attila Tudományegyetemen. 1975-ben *Adatok a közösségi kapcsolatok pedagógiai-pszichológiai vizsgálatához* című témával doktori címet szerzett.

1953-ig **Velencén, Sülysápon, Tápióságban** tanított, majd visszakérült Nagykőrösre, ahol rövid ideig tanyasi tanítóként összevont osztályokban nevelt, oktatott. 1954-től egészen nyugdíjazásáig a **Nagykőrösi Toldi Miklós Élelmiszeripari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézetben** dolgozott. 1955-től 1974-ig igazgatóhelyettese, 1974-től 1990-ig igazgatója volt az intézménynek. Részt vett az iskola új épületének tervezésében, építésében, belakásában, később a továbbfejlesztésében. Kiemelkedő szerepet vállalt a nevelési-oktatási feltételek lehető legjobb alakítása érdekében.

Az élelmiszeripari szakoktatásban eltöltött 36 év alatt rendszeresen részese az újabb és újabb szakképzési koncepciók, tantervek, óratervek kialakításának. Iskolájában a technikusképzés kísérlete, kipróbálása is folyik. 1990-ig tagja volt a MÉTE Oktatási és Közművelődési Bizottságának, valamint a Konzervipari Szakosztály alelnöki tisztjét is betöltötte. Intézménye a Gödöllői Agrártudományi Egyetem gyakorlóiskolájává vált, így a szaktanárképzésben is részt vett.

Több középfokú szakmai tankönyv társszerzője, szerkesztője (*Konzerv- és hűtőipari általános műveletek 1-2.k.Bp.1973.1975. Zöldség- és gyümölcsfeldolgozás előkészítő műveletei 1977.*). A középfokú oktatás témakörben megjelent néhány szakcikke (*Középfokú Szakoktatás. Bp.1976. Agrártudományi Egyetem Tanárképző Intézet, Gödöllő 1979. Sütőipar. Bp.1984. Konzerv- és Paprikaipar. Bp. 1986.*).

A Toldi iskolát aktív pedagógusként és igazgatóként saját gyermekeként óvta, védelmezte, minden lehetőséget megragadva fejlesztette, nyugdíjba vonulását követően is érdeklődő figyelemmel kísérte az iskola életét. Részt vett a rendezvényeken, aktív tagja volt az intézmény nyugdíjasklubjának. Több évtizeden keresztül hobbi szinten méhészkedett.

1976-tól tagja volt a MTESZ-nek. Nagykőrösön elnök volt, valamint az MTESZ Gazdasági Bizottságában is tevékenykedett. A kezdetektől fogva szervezője, támogatója volt az Országos Higiéniai Napok rendezvénynek, tevékenységét MTESZ díjjal jutalmazták.

Sokrétű tevékenységét helyi és országos szinten többször is elismerték. A kitüntetések közül a legbüszkébb az 1987-ben kapott Apáczai Csere János-díjra, illetve az egész életművét összegző Életfa emléklapra volt, melyet 2008-ban vett át.

Szeretetteljesen követelő, következetes, becsületes, kitartó, szorgalmas, segítőkész, jó humorú, nagy munkabírási volt, aki az embereket jellemük és nem pozíciójuk alapján értékelte. Igazi, vérbeli pedagógus, aki mindig igyekezett átadni a tudását, de élete utolsó pillanatáig kész volt tanulni is. Családi élete is példamutató volt. 1949-ben házasságot kötött Godány Sára tanítónővel, aki egész életében szerető társa volt, és nyugodt családi légkörben együtt nevelték fel három gyermeküket.

Nekrológ dr. Bognár Gyula igazgató emlékére

Sajnálattal tudatjuk az ismerősökkel, barátokkal, volt kollégákkal, munkatársakkal, igazgatótársakkal és az iskola egykori diákjaival, hogy 2013. január 9-én – 86 éves korában – elhunyt **dr. Bognár Gyula**, a Toldi Miklós Élelmiszeripari Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium szeretett és köztiszteletben álló egykori igazgatója.

1954-től tanára, 1955-től már igazgatóhelyettese, majd 1974-től egészen nyugdíjba vonulásáig – 1990-ig – igazgatója volt a Toldi Miklós Élelmiszeripari Szakközépiskolának.

Kiemelkedő szerepe volt az iskola fejlesztésében, mely megnyilvánult egyrészt a szakmai-pedagógiai munka színvonalának emelésében, másrészt az iskola jelenlegi épületének építésében és

kalmazta. Igazgatóként mindent meg tett az oktató-nevelő munka feltételeinek biztosításáért. Munkáját mindvégig az emberszeretet vezérelte. Neki köszönhetően az iskola abban az időben a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Tanárképző Intézetének gyakorlóiskolája volt, mely pezsdítően hatott az intézmény szakmai és pedagógiai munkájára.

Magas szintű szakmai és pedagógiai felkészültségét megjelent publikációi is tükrözik, társszerzőként részt vett szakmai tankönyvek és tantervek írásában, lektorként közreműködött szakmai, pedagógiai kiadványok, illetve szakdolgozatok bírálataiban.

Szakmai munkájának elismeréseként több alkalommal részesült kitüntetésben,

Nyugdíjas éveiben is aktív, a MTESZ Nagykőrösi Intézőbizottságának vezetőjeként kapcsolódott be a város szellemi életébe, s a kezdetektől fogva szervezője és támogatója az Országos Higiéniai Napok rendezvénynek, mely tevékenységét MTESZ-díjjal jutalmazták.

A Toldi iskolát aktív pedagógusként és igazgatóként saját gyermekeként óvta, védelmezte, és minden lehetőséget megragadva fejlesztette, majd nyugdíjba vonulását követően is érdeklődő figyelemmel kísérte az iskola életét. Szívesen részt vett a rendezvényeken, így a tanévnyitó és -záró ünnepségeken, a szalagavatón, a Higiéniai Napokon, a nyugdíjasoknak szervezett pedagógusnapon, s aktív tagja volt az intézmény nyugdíjasklubjának.

Mi, a kollégái mindig tisztelettel és nagy-nagy szeretettel fogunk emlékezni rá, és példaképként emeljük a fiatalabb Toldis nemzedékek elé. Vidám, optimista, kedvesen leckéztető lénye mindig itt fog lebegni az iskola falai között, mely nem szűnt meg a fizikai valóságának megszűnésével, mert az em-

UTASI ESZTER
intézményvezető,
Nagykőrös

DR. BOGNÁR GYULÁNÉ Godány Sára (Nagykőrös, 1927. július 1. – Nagykőrös, 2017. december 23.) tanítónő

Szegényparaszti család kilencedik gyermekeként született Nagykőrösön. Nagy szeretetben, de szerény körülmények között nevelkedett. Elemi iskoláit kiváló eredménnyel zárta, majd a polgári iskola osztályait magánúton végezte, saját munkájából finanszírozta. 1950 és 1953 között a Dolgozók Tanítóképzőjében tanítónői képesítést szerzett a Nagykőrösi Állami Tanító- és Tanítónőképző Intézetben.

1953-tól 1965-ig tanítónőként a **nagykőrösi Árboz pusztai külterületi iskolában** dolgozott és élt családjával. Kilenc éven keresztül összevont 5-8. osztályban, öt éven át összevont 1-4. osztályban tanított. A tanítás mellett aktív részt vállalt a térség közéletében is. Ezekben az években volt tanácsstag, fiókkönyvtár-vezető, népművelési ügyvezető, Művelődési Bizottság tagja. De bárki fordulhatott hozzá egy nyomtatvány kitöltésével is, jó kapcsolatot ápolt a környéken élő családokkal, sorsukat szíven viselte.

1965 után Nagykőrösön a **Petőfi Sándor Általános Iskolába** került a külterületi iskolák körzetesítése miatt. 1989-ig, nyugdíjba vonulásáig itt dolgozott, mindig kifelmenő rendszerben, tehát első és második osztályokban tanított. Szívéhez különösen közel állt az első osztályosok oktatása, nevelése. Munkája a hivatása volt, nagy odaadással, lelkiismeretesen végezte. Tanítványai, kollégái egyaránt szerették és tisztelték. A szülők szinte „versenyeztek” azért, hogy gyermekük Sárika néni osztályába kerüljön. Túlzás nélkül mondhatja, aki ismerte, kedvelte szelíd, barátságos, szeretetteljes személyiségét. Igazi PEDAGÓGUS volt.

Családi életének alakulása összefonódott hivatásával. 1949-ben házasságot kötött Bognár Gyulával, aki frissen végzett tanító volt. Három lányuk született, akiket szeretetben neveltek fel.

Dr. Bognár Gyuláné családjának és hivatásának élt. Otthon stabil háttérrel biztosított férjének, aki folyamatosan tanult, publikált, vezető beosztást töltött be. Nem véletlen, hogy három gyermekéből és három unokájából négyen pedagógusok lettek.

UTASI ESZTER
intézményvezető
Nagykőrös

BÖKÖNYI FERENCNÉ Kardos Eszter (Hajdúböszörmény, 1938. január 20.- Nádudvar, 2011. május 20.) tanító

„A boldog gyerek a helyes nevelés bizonyítéka. A tanár legnagyobb sikere, ha elmondhatja, a gyerekek úgy dolgoznak, mintha ő a világon se volna.” (Maria Montessori)

Egyszerű, dolgozó parasztcsaládba született. A paraszti élet megbecsülése, a föld iránti szeretete végigkísérte életét. A hivatása mellett nagyon sokat dolgozott a saját földjükön, minden hajnalban munka előtt és munka után mentek kapálni, vetni és aratni. Sok háziállatot tartottak, a kert mindig rendben volt. Édesapja 1945 előtt gazdálkodó volt, majd 1948 után a fogságból hazatérve hegyőrként dolgozott. Munkáját a postán folytatta mint kézbesítő. Édesanyja háztartásbeli volt, aki két bátyját és Esztkét nevelte. A szülők számára fontos volt, hogy gyermekeik iskolai végzettséget szerezzenek, és szakmát tanuljanak.

Általános iskolai tanulmányait Hajdúböszörményben végezte. Majd beiratkozott a helyben működő Tanítóképzőbe, ahol 1957-ben tett képesítő vizsgát, ekkor kapta meg a diplomáját. 1956-ban került **Nádudvarra**, mint gyakorlóéves nevelő. Akkor még nem gondolta, hogy ez lesz az első és végleges munkahelye, igaz, az iskola neve változott, de ő végérvényesen Nádudvaron maradt.

Esztké néni 1956. július 16-tól dolgozott a **Kövy Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola** jogelőd intézményében, az akkori **Leányiskolában**. Gyakorlóéves munkáját *Pálfi Lajos* akkori igazgató így jellemezte: „*Munkáját igyekezet jellemzi, nagy lelkesedéssel, komoly tenni akarással kezdte meg. Mint fiatal nevelő hamar beilleszkedett a tantestületbe. Udvarias modorával a kartársak szeretetét nyerte el. Szorgalmas, odaadó munkával jó nevelővé válik*” – amit életútja során sikerült is bebizonyítania.

Nemcsak a tanítás iránti szeretete tartotta Nádudvaron, hanem megismerkedett Bökönyi Ferencel, akivel 1961-ben házasságot kötött. Házasságukból két gyermekük született: Gabriella és Csaba. A sors kegyetlensége miatt nagyon fiatalon veszítette el lányát, aki szintén pedagógus volt és 32 éves, 1995-ben. A legszebb évei közé tartozott az az időszak, amikor egy munkahelyen taníthatott lányával, akit féltve engedtek el Zánkára. De a balatoni látogatások, az együtt töltött meghitt pillanatok meggyőzték a szülőket arról, hogy féltett gyermekük megtalálta helyét.

Esztké néni megnyugtató, derűs személyisége, munkabírása, minden apró részletre kiterjedő érzékenysége, szakmai tudása, gyermekszerepete példamutató volt. Hivatástudata példaértékű, mindig lehetett számítani színvonalas nevelő-oktató munkájára. A munkában eltöltött évtizedei alatt gyermekek százait vezette be az írás-olvasás és a matematika birodalmába, mindig 1-2. osztályos tanulókat tanított, kiscselő rendszerben.

A tanítóképzős hallgatók mentorálása több alkalommal volt feladata, melyet lelkiismeretesen, tudásának, tapasztalatának átadásával, példamutatóan végzett. Szakmai munkájával kivívta kollégái, vezetői elismerését, tiszteletét. Óráira a nevelésközpontúság volt jellemző. A humán tantárgyakat nagyon szerette tanítani. Az olvasástechnikai fejlesztése tudatos és megalapozott volt. A tanítási órákra való felkészülése során nagy gondot fordított a személyiség sokoldalú fejlesztésére, a felzárkóztatásra. Az írásbeli munkái példát jelentettek a tanulóknak számára. Kivételes képességgel tanította a tanulóknak az írást, a tanulóknak a rendezettség, a szép külalak volt jellemző. Nem volt még akkor digitális oktatás,

de volt egy csodálatos varázsereje, amivel mindenkit a szép írásra tudott ösztönözni. Arra törekedett, hogy ne csak a tanulást szerettesse meg a gyerekekkel, hanem mindenben a jót, a pozitívumot, az értéket keressék, nyitottak és együttműködők legyenek. Legfontosabb célja a megértésre, elfogadásra, szeretetre nevelés volt. Tanítói, pedagógusi munkája színvonalas, hivatástudata példaértékű.

A nevelésben a következetességet, a példamutatást és a másik ember elfogadását tartotta igazán fontosnak. Segítette a kezdő pedagógusok munkáját, szakmai jó tanácsokkal látta el őket. Erről kezdő pedagógusként *Rásóné Újlaki Edit* a következő gondolatokat vetette papírra: *„Személyiségét tisztelet övezte. Mindig jó szívvel gondolok vissza rá. Osztályfőnökként szeretettel vette körül tanítványait. Bevezette őket a számok világába, az írás és az olvasás rejtelmeibe. A pontosság, a rend és a fegyelem érték volt számára, a diákok tisztelték. Szívvel-lélekkel szervezte a kisdobosok szabadidős programjait. A település lakói, családjai elismerték pedagógiai munkáját, a tanulókkal elért tanulmányi sikereit. Eszti néni személyisége, szakmai tapasztalata, szakmai tekintélye példaértékű volt fiatal kollégái számára. Mindig őszintén és igazságosan foglalkozott a gyerekekkel, és a tanulóktól is megkövetelte azt. Szívesen vállalt részt a gyermekek felzárkóztatásában, képzésében. Munkáját erős feladattudat, kitartás és hivatástudat jellemezte.”*

A nehezebben kezelhető, problémás diákhöz és szülőhöz is mindig megtalálta az utat. Nagy szeretettel bánt a gyerekekkel. Tiszteletben tartotta a családi nevelést, a gyermekek személyiségének kibontakoztatása érdekében mindig igyekezett együttműködni a családi házzal. Társadalmi megbízatását a Hazafias Népfront és az iskola szülői munkaközössége között összekötőként végezte. Munkája elismeréseként 1989-ben *Miniszeri dicséretet* kapott.

Munkatársaival jó kapcsolatot ápol, melyről *Mészáros Gáborné* tanítónő a következő gondolatokkal emlékezik vissza: *„1974 szeptemberétől Nádudvar külterületi iskolájában kezdtem tanítani, negyedik osztályban, az 1. számú Általános Iskolában. Két tanterem volt a simkókerti iskola épületében, a szomszédos osztályteremben első osztályosok tanulhattak. Váltott műszakban folyt a tanítás, délelőtt-délután. Ebből a térségből még alakulhatott egy második és egy harmadik osztályos közösség is, olyan sok volt a gyermek. Hetente váltakozott a délelőtti és a délutáni műszak. Az 1975/76-os tanévben megfogyatkozott a nevelői létszám, az iskolavezetés a II. számú Általános Iskolából Bökönyi Ferencné Esztikét kérte meg az első osztályosok osztályfőnökének, ekkor kerültünk munkakapcsolatba, így ismerhettük meg egymást. Mindenkit ismert Nádudvaron. Örökös vidámságával mindig jó volt a munkanapokat végigdolgozni a közelében. Mindent meg lehetett beszélni vele, könnyen átsegített a kezdeti nehézségeken. Hamar át tudtam látni a simkókerti emberek problémáit általa, mivel az emberekhez való viszonyában olyan empátikus képességekkel rendelkezett, hogy mindenkit szeretettel közelített meg. Megérezték az akkori szülők, mennyire jót akar nekik, bizalommal voltak iránta. A jó példát csak követnem kellett, engem is hamar elfogadtak, és még 47 év elteltével is érzem a ragaszkodásukat. Figyelmes volt. Kisebb közösségünk ekkor négy tagból állt. Nem feledkezett meg a névnapokról, kedveskedett ajándékkal. A töle kapott asztalterítőt még a mai napig őrzöm.*

A tantestületben tudott jó közösségi szellemben, alkotóan együtt dolgozni. Munkáját szerette, naponta felkészülten érkezett. Lelkiismeretesen átnézte a tanulók minden munkáját. Soha nem panaszkodott, pedig a legnehezebbet vállalta: az első osztályosok tanítását, ami sok türelmet igényelt. Szükség volt rá, hogy szülőt helyettesítsen, ha sírt az óvodából kikerült gyermek; olykor anyává kellett válnia, ápolási feladatokat ellátni, az óvoda-iskola közötti átmenetet zökkenőmentessé tenni és az alapozási feladatokat megkezdni. Emlékszem

egy matematika bemutató tanítására, amikor nem a tankönyvben megtalálható példákra támaszkodott csupán, hanem az évek során saját maga által összegyűjtött feladatokkal dolgozott. Ezzel megkönnyítette az elmélet megértését a kicsik számára. Így minden tanuló külön-külön személyesen juthatott el az elvont fogalom megértéséig.

Szerette tanítványait. Nézte, honnan indultak el, hová jutott tudásuk. Nem mindig a tantárgyi követelményeket követte, egyénre szabottan figyelte a tanulókat, különösen a gyengébb gyerekeket, önmagukhoz képest értékelte őket. Ha döntésében megingott, nem szégyellte kérni a fiatalabbak véleményét. Mindig azt mondta: »Megbuktatni könnyebb, de megtanítani valakit, az a feladata a tanítónak.« Mivel hosszabb ideig első és második osztályosokat tanított, igazi mesterévé vált az iskolai alapozó munkának. Véleményét sem hallgatta el, nyílt és őszinte volt. Megkövetelte a fegyelmet. A rosszkedőket számonkérte, büntetésüket kiszabta, de harag sohasem lakozott sokáig szívében. Szigorú arccal fegyelmezett. Amikor a vétkesek elfordultak, megjegyezte: »Láttad, milyen gyönyörű, értelmes a szeme, a rosszassághoz is ész kell«.

Tanítványai is szívesen idézik fel az első emlékeiket, melyről tanítványa, Tóthné O. Nagy Judit, jelenlegi intézményvezető, így vall: „Úgy gondolom, minden ember életét meghatározó élmény az első találkozása a tanítójával. Kihat későbbi iskolával kapcsolatos életére, tanulmányaira, sőt talán még a későbbi jövőjét meghatározó felnőtt életére is. Nálam sincs ez másként. Bökönyi Ferencné, Esztike néni volt az én első tanító nénim. Mindamellett, hogy bevezetett a betűk és a számok világába, sokkal többet adott ennél. Pontosságra, precízségre, tisztességre nevelt minket, szabadságot adott, hogy szárnyainkat bontogatni tudjuk. Igazi közösségé váltunk vezetése mellett. Szigorú tekintete mögött a tanteremben ott volt a jellegzetes kacaja, ami a mai napig él az emlékezetemben. Tudott tekintélyt parancsoló felnőtt és pajkos cinkostárs is lenni. Emlékszem azokra a titkos jelekre, amelyeket csak Ő és mi, az osztálya tudtunk. A magyar nyelvtan volt a vesszőparipája, emlékemben él, ahogyan a „j” és „ly” helyesírásának rejtelseit tanultuk. Nem szerettem, de azt gondolom, hogy egykori osztálytársaim nevében is mondhatom, hogy nem szerettük, ha olykor másik tanító néni helyettesítette, akkor még az írás is sokkal nehezebben ment. Esztike néninek soha nem szerettünk volna csalódást okozni sem abban a két évben, amíg tanított minket, sem a későbbiekben. Figyelemmel kísérte életünk alakulását, mindig jó volt vele találkozni, az emlékeket felidézni, ahogyan ő látta, és ahogyan mi. Olyan értéket, tudást kaptunk az első két iskolai évünkben, mely biztos alapjává vált a későbbi tanulmányainknak. „Gyöngybetűit” általános iskolai bizonyítványom első lapjai a mai napig őrzik. Hiszem, hogy jó tanítóként gyökeret és szárnyakat adott nekünk.”

Nyugdíjba vonulására közel 38 év közalkalmazotti jogviszony után, 1993-ban került sor. A nyugdíjas éveket férjével 2002-ig együtt töltötték, majd annak elvesztése után is megmaradt a kert iránti szeretete. Szívesen töltötte szabad perceit olvasással és tévésorozatok nézésével.

Amíg aktívan, tevékenyen vett részt az iskola életében, a nádudvari emberek tisztelettel, szeretettel voltak iránta, és emlékét örökre őrzik. Örültek, ha az ő kezei között kaphatta meg gyermekük az írás, olvasás, számolás tudományát. Mint pedagógus maradandó emléket hagyott a volt kollégái, a nádudvari diákjai szívében, akik ma már szülőként jó emlékekkel gondolnak vissza rá.

„Van egy mondás: ha a tanítvány megérett rá, a tanító megjelenik.” (Stephen King)

BOROS LAJOSNÉ

nyugalmazott intézményvezető

BUTYKA BÉLA (Budapest, 1901. november 9. – Szolnok, 1972. október) néptanító, helytörténész, múzeumlalapító

Butyka Béla, elemi iskolai néptanító és múzeumlalapító 1901. november 9-én született Budapesten. Édesapja, Butyka István tíz éven át tímársegéd volt, három éven át katona, négy évig lovasrendőr, 1895-től 1907-ig a fővárosban szolgált az államrendőrségnél. Majd egy éven át uradalmi intéző volt. Felesége, Jakab Mária törökszentmiklósi volt, így a család Törökszentmiklósról költözött. Öt gyermeket neveltek.

Butyka Béla a polgári iskolai tanulmányait befejezve (1916 és 1918 között) a községi előjáróságnál kapott rapidíjas alkalmazást. 1918-ban felvételt nyert a Debreceni Református Tanítóképző Intézetbe. 1922. december 20-án kapott tanító oklevelet. Hazatérve Törökszentmiklósról, fél éven keresztül a Törökszentmiklósi Gazdák Gőzmalma Részvénytársaságnál helyettesítette az egyik beteg könyvelőt.

1923 januárban a **Törökszentmiklósi Református Egyház** rendes tanítónak alkalmazta.

1941. március 5-én megnősült. Felesége Vajda Vilma. A három gyermeküket nagy szeretettel nevelték. Valamennyien felsőfokú végzettséget szereztek.

2007-ben az Ipolyi Arnold Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény kiadásában megjelent Dr. Selmeczi László: *A MÉCSES - Butyka Béla, református elemi iskolai néptanító, a Törökszentmiklósi Helytörténeti Gyűjtemény alapítója élete és munkássága* című könyve.

2011-ben a Törökszentmiklósi Helytörténeti Gyűjtemény Butyka Béla nevét vette fel. A névválasztó ünnepségen dr. Selmeczi László régész, nyugalmazott megyei múzeumigazgató mondott ünnepi beszédet, amelyben Butyka Béla munkásságát foglalta össze az alábbiak szerint.

Még magam elé tudom idézni Butyka Béla szikár alakját, vele egybenőtt kerékpárját, mellyel fáradhatatlanul rőtta a határt, elmaradhatatlan térdnadrágját és az oldalán függő katonai kenyeres táskát, a „zsebét”. Eszembe jut szavajárása, a „lobog az agyam”. Magam előtt látom az első miklósi múzeumkezdemény három kiállítótermét, benne a város történetét bemutató kiállítással, amely olyannyira felkeltette Székely György történész, egyetemi tanár, akadémikus figyelmét, hogy órákig jegyzetelt benne. Még fel tudom idézni a szűk iroda - műtárgyraktár helyiség szerénynek is nehezen minősíthető berendezését, az áruháztól ingyen kapott cipős- és más dobozok régészeti leletekkel telerakott halmazát. Soha ki nem törölhetően él bennem Butyka Béla életének utolsó éve, amelynek során a gyomrában egyre növekvő rákos daganatot, mint valami házi kedvencet, csak nyuszikájának nevezte. „Még vagyunk néhányan, akiknek volt szerencsénk ismerni őt, Aki életművével Törökszentmiklóson, abban a városban, amelyhez haláláig hűséges maradt, a helyi kulturális örökség tárgyi emlékeinek összegyűjtésével intézményt tudott létrehozni. Gyűjteménye, amelyet nem a saját szórakoztatására, hanem a köz számára teremtett, ha Butyka Béla halálát követően sérüléseket is szenvedett, lényegében együtt maradt, intézménnyé vált. Olyan intézménnyé, amelynek életképessége megkérdőjelezhetetlen, s ma már a kulturális élet megkerülhetetlen tényezője.

Butyka Béla a Debreceni Református Tanítóképző Intézet neveltje, ízig-vérig néptanítóvá nevelődött. Már húszéves korában meggyőződésévé vált, hogy a tanítás s vele együtt a jövő nemzedék nevelése a legnevesebb értelemben vett alkotómunka. *„Ez a tudat pedig alkotni, oly lelki gyönyört nyújthat a munkálkodó léleknek, mint egy csepp víz a fáradt vándornak, egy nyitott ajtót az üldözöttnek.”* A tanítóképzőben nagy hatást gyakorolt rá egyik tanára,

Ecse István, aki később a debreceni Déri Múzeum első igazgatója lett. Ecse ismertette meg vele a történelem, a kultúra, a népi kultúra kutatásának fontosságát és nagyszerűségét. Ő plántálta bele a tárgyi emlékek gyűjtésének a szenvedélyét.

1923-ban kezdett tanítani a törökszentmiklósi református egyház által fenntartott iskolában. Butyka Béla hívő ember volt. Hitt hivatásában és mesteriségének „lámpás” szerepében. Cselekedeteit a református (keresztény) szellemiség, a jelleméből eredő erős szociális érzék és az egyetemes polgári értékrend határozta meg. Tanítványait önállóságra nevelte. Meggyőződése volt, hogy a tudás eszközzé válik a gondolkodás számára. Legfontosabb nevelői célja az volt, hogy elérje tanítványainál *„a cselekvést előzze meg a gondolkodást”*. A tanító úr állandó résztvevője volt a város társadalmi életének, önkéntes tűzoltó, a helyi sportegyesület tagja, műkedvelő előadóművész, a Wesselényi Miklós cserkészcsapat vezetője.

1935-től fűződött szorosra a kapcsolata a katolikus iskolában tanító Tóth Sándorral, vele közösen 1935-ben kezdte meg a községi levéltárban található, a település múltjára vonatkozó adatok összegyűjtését. 1939-ben már a presbiteri jegyzőkönyveket kutatta.

A második világháború egy időre megszakította kutató- és gyűjtőmunkáját. A hadifogságból 1946. május 13-án ért haza, június 5-én igazolták, s augusztustól újra munkába állt. Újra beilleszkedett a város életébe. Az 1948-49-i centenáriumi évfordulót arra kívánta felhasználni, hogy megjelenesse Törökszentmiklós történetéről mindazokat az adatokat, amelyeket Tóth Sándor összegyűjtött. A kézirat megjelenítését, amelynek Szabó István debreceni történészprofesszor, a kötet lektora bizonyos fokú átdolgozását javasolta, megakadályozta Tóth Sándor váratlan halála. 1952-ben Butyka Béla, mint *„elismert régész”*, a

Törökszentmiklós várossá avatásának tiszteletére készített helyi kiállítás fő rendezője és irányítója volt.

Magángyűjteményét kezdettől fogva közcélokra igyekezett felhasználni. 1955-ben gyűjteménye egyik részét a törökszentmiklósi gimnázium könyvtárában helyezte el, ahol helytörténeti szakkört is működtetett. 1957-ben aktív közreműködésével jelent meg *Tóth Sándor: Vázlatok Törökszentmiklós múltjából* című könyve, amely egészen 2001-ig volt a város első számú történeti forrása. 1957-től vált egyre szorosabbá a kapcsolata a szolnoki Damjanich Múzeummal és annak igazgatójával, Kaposvári Gyulával, aki támogatta arra irányuló törekvéseit, hogy a gyűjteményét mielőbb közgyűjteménnyé minősíthesse.

1965-ben vonult nyugalomba az iskolai oktató munkából. A nyugdíjazását követően kezdődött új szakasz az akkor éppen a Mezőgazdasági Gépgyár egyik raktárában elhelyezett „Helytörténeti Múzeum” életében. A Városi Tanács VB megyei múzeumi szervezet egyetértésével és szakmai támogatásával a főtér közelében (Budai Nagy Antal út 2. később Kutas Bálint út 2.) három kiállítótermet, egy raktárt és egy irodahelyiséget biztosított múzeumi célokra. Butyka Béla magángyűjteményét a Szolnok Megyei Tanács VB javaslatára

a Művelődésügyi Minisztérium „Törökszentmiklósi Helytörténeti Gyűjtemény” néven a Szolnok megyei múzeumi szervezet új tagjaként közgyűjteménnyé nyilvánította. Ezzel a minisztériumi határozattal Butyka Béla elérte célját, gyűjteményét, amelyet a köz számára hozott létre, köztulajdonba adta át. A „Törökszentmiklósi Helytörténeti Gyűjtemény” még időnként viszontagságokkal teli történetét ettől kezdve már nem szükséges felidézni.

Sokkal inkább szükséges szólnunk Butyka Béláról, akit már 1967-től talán érezte későbbi betegségét, egyre inkább foglalkoztatott a számvetés gondolata. Egy tanítótársának írta életükről: *„A mi diákéveink, pályakezdésünk (az első világháború és az azt követő évek) egy összeomló világ, egy villámsújtott fa újrassarjadása, karózás nélküli növekedése volt. Alig kóstoltunk bele az életbe, s vettük a roppant terhet: »nemzetet menteni« – munkát – őszintén átértett magyar keresztény szeretettel párosult felelősséggel – a vállunkra. Végeztük több-kevesebb eredménnyel. Megértést csak ritkán találtunk. (A második világháborút követően) köröttünk nőtt a burján. Fejünk fölé nőtt. Összefonódott a világ más részein is kifejlődött élőködő gazzal s összeroppantunk a ránk nehezedett gyom súlya alatt. – Ma deres fejfel, megrokkant térdekkel, itt-ott meghajlott és hajlásra kényszerülő gerinccel próbáljuk mutatni, hogy még megvagyunk, s hisszük, hogy leszünk, mert lenni kell.”*

Akkor érezte már egyre inkább, hogy egyedül van, amikor a megyei múzeumi szervezetben szakmai közösségre talált.

1972. október 16-án feküdt be a szolnoki kórházba, ahová néhány borítékot és levélpapírt, valamint egy olyan papírlapot vitt magával, amelyre előzőleg öreg írógépén a végtelenségről, talán inkább a megmaradásról, önmaga további sorsáról fogalmazta meg gondolatait; többek között azt, hogy a végtelenben a múlt és jövő egyazon időben létezik, létezik élet, ami benne él egyidőben a múltban és a jövőben is.

Butyka Béla pályájával megvalósította céljait és végső gondolatait is. Gyűjteménye intézménnyé válásával életre kelt, s a gyűjtemény létrehozója benne él valamennyi általa összegyűjtött tárgyban. Mögéjük, bennük rejtőzik el. Úgy, ahogy mindig is élt: szerényen szerénykedve. Butyka Béla 1972-ben diplomaszerezésének 50. évfordulóján még találkozott tanítótársaival. Mindegyik résztvevőtől kért egy életbölcsséget. Az egyik a következő gondolatot tartalmazta: *„Úgy szép a dicsőség, ha a szerénység háta mögül csillog”*. Butyka Béla dicsősége munkájában és mérhetetlen szerénységében rejlett. Nagy szolgálatot tett szülőföldjének.

Lánya,
BUTYKA VILMA
és Dr. SELMECZI LÁSZLÓ

*„A jó tanító nem saját tudásának gyümölcseit osztja meg tanítványaival, hanem megmutatja nekik, hogyan arassák le saját gondolataik gyümölcseit.”
(Kahlil Gibran)*

C-Cs

CZIBERÉNÉ DR. OSVÁTH JANKA (Csurgó, 1941. december 19. – Debrecen, 2021. február 5.) testnevelő tanár, adjunktus, tanszékvezető, szakedző

Édesapja, Osváth István magyar–német–pedagógia szakos középiskolai tanár, 16 éven át a Középfokú, majd a Felsőfokú Tanítóképző Intézet Igazgatója volt. Édesanyja, Kaszás Janka matematika–ábrázoló geometria szakos középiskolai tanár volt a Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorló Gimnáziumában. Testvérei: István és Árpád mérnökök voltak, családjukkal Budapesten éltek.

Janka Debrecenben érettségizett a Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorló Gimnáziumában. Gyermekkorra óta szertornázott, majd ritmikus sportgimnasztikázott. Jelentős eredményeket ért el országos szintű versenyeken, ritmikus sportgimnasztika sportágban a Prágai Szpartakiádon is képviselte hazánkat. 1963-ban kitűnő minősítésű diplomát szerzett a Magyar Testnevelési Főiskola testnevelő tanári szakán, majd intézmény hívására visszatért tanítani volt gimnáziumába, a **Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorló Gimnáziumába**. Munkáját lelkiismeretesség, tanítványaival kialakított közvetlen, segítő kapcsolat jellemezte. A város sportrendezvényein kreatív gyakorlatok betanításával, tornaünnepélyek szervezésével vett részt. 1974-től a **Tanítóképző Főiskola Testnevelés Tanszékének** adjunktusa, később 1986–1990-ig a Testnevelési Tanszék vezetője volt. Tanári tevékenysége mellett is rendszeresen sportolt, később szakedzőként edzősködött ritmikus sportgimnasztika és torna sportágakban. Versenyzői több ízben értek el számottevő eredményeket. Főiskolai hallgatói éveken keresztül első vagy alkalmanként más jó helyezéssel fémjelezték intézményüket a Pedagógusjelöltek Országos Találkozójának tornaversenyén.

Később másoddiplomát szerzett a Testnevelési Főiskola edzői szakán, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsésztudományi Karán. Ugyanebben az évben summa cum laude minősítéssel megvédte egyetemi doktori értekezését, melynek témaköre a pedagógiai pszichológiához kapcsolódott. Értekezésének címe: *A tanulók teljesítőképességének és fáradtságának vizsgálata az ötnapos tanítási hét bevezetésével összefüggésben*. Munkája elismeréseként főiskolai docensi besorolásba került. Oktatói, nevelői, pedagógiai munkája kiemelkedő volt, kedves személyiségeivel, magas szaktudásával sportszeretetét a hallgatóknak is hatékonyan tudta közvetíteni. Számukra *Gimnasztika* című jegyzetet készített, amelyet a Debreceni Tanítóképző Főiskola jelentetett meg.

A testnevelési tanszék által szervezett sítáborok, vízi táborok szervezésében és lebonyolításában is aktívan részt vett. Nagyon jó kolléga volt, mindig lehetett rá számítani,

kedves, nyugodt természet jellemezte, megbízható és okos volt. „*Mindig csodáltam nyugalmát, szelíd határozottságát. Testnevelő tanártól szokatlan halk szavú instrukciói ellentmondást nem tűrtek anélkül, hogy erőszakos lett volna. Nyafogásnak ott nem volt helye. Módszertanos kollégaként már az első foglalkozáson elképedtem azon, milyen kristálytiszt logika alapján épített fel egy-egy órát, foglalkozást. Addig ezt nem tapasztaltam testnevelésórákon, nem is gondoltam, hogy lehet így is.*” (Dr. Balogh Lászlóné)

Bár számára mindig kiemelt feladatnak a tanítványai körében végzett oktató-nevelő munka számított, de több szinten is bekapcsolódott a főiskola vezetésének tevékenységébe. Volt az intézmény szakszervezeti egységének számvizsgáló bizottsági tagja, pártvezetőségének gazdasági felelőse. 1982 márciusa és 1986 decembere közötti időszakban a főiskola személyzeti felelősének feladatát is ellátta. Munkája elismeréseként 1979-ben Miniszteri Dicséretben, 1984-ben Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült.

A Debreceni Tornaszövetség tagjaként több ízben vett részt hazai és nemzetközi versenyek szervezésében, és volt pontozóbíró is.

Czibere Endrével gimnáziumi évei alatt ismerkedett össze tornaversenyeken. Már középiskolás korukban kialakult a szimpátia közöttük. Mindketten tornászok voltak, rendszeresen találkoztak edzéseken és versenyeken. Miután Janka a TF elvégzése után Debrecenbe került, állandósult a kapcsolatuk. 1964-ben házasságot kötöttek. Testnevelő tanárként élték le életüket. Munkájuk nyomán rövid időn belül II. és I. osztályú tornászok nevelkedtek.

„*A DSI női tornász szakosztályában a kezdeti edzői garnitúrában Debrecen egykori tornászkrémje kapott helyet, köztük a Czibere házaspár is. A Vénkerti testnevelés tagozatos általános iskolában a szélesebb körű kiválasztás már az óvodában elkezdődött. Próbaidő után vonták be az ügyesebbeket a szakosztályi munkába. Három csoportban tartottak foglalkozást. A körülmények a nagy zsúfoltság miatt mostohák voltak. Ennek ellenére a várnál eredményesebben szerepeltek a tornászok az országos versenyeken. A kiváló edzői garnitúrában Czibere Endréné feladata a mozgásjavítás és a koreográfia kialakítása volt. A bázisiskolák között nagy harc folyt a diákolimpiai elsőségért. Amelyik iskola városi vagy megyei bajnok tudott lenni, az nyerte rendszerint az országos viadalt is.*” (Debreceni Sportiskola 40 év sikertörténete. 2003).

„*Cziberéné Janka nem csupán diákjaival foglalkozott odaadón, kolléganőit is igyekezett meggyőzni a rendszeres testmozgás szükségességéről. Így éveken át tartott foglalkozást számukra is. Ezeket az órákat is megtervezte, a gyakorlatsorokat logikusan felépítve, a tőle megszokott következetességgel, szigorúan, de a résztvevők életkorára tekintettel építette fel. Törekedett arra, hogy minden izmot átmozgasson, sőt »alakformáló« tréningeket is beiktatott. Hogy ez utóbbi mennyire volt eredményes, vitatható, de az órák oldott hangulatának köszönhetően a résztvevőkből sikerült igazi baráti közösséget kovácsolnia.*” (Dr. Imre Lászlóné)

Janka férje középiskolai testnevelő tanárként, pedagógia szakos előadóként és edzőként is dolgozott. Férjével nagyon boldog, szeretetteljes kapcsolatban éltek, míg házasságuk 46. évében elszakította őket a sors egymástól. Két gyermekük született. Zsolt 1965-ben gépészmérnökként végzett, jelenleg a MOL Petrolkémia Tiszaújvárosi telepén az Erőmű vezetője. Feleségével, Magdolnával három gyermeküket nevelik, Zsuzsannát, Tamást és Zsoltot. Leányuk, Gabriella 1967-ben született, pedagógusként követi szülei példáját. Testnevelő tanárként dolgozik a Debreceni Bárczi Gusztáv EGYMI-ben. Férjével, Attilával és két fiukkal, Ádámmal és Bencével együtt szép családban élnek.

Nyugdíjas korukra nagyon boldoggá tette a Czibere házaspárt az öt unoka, sok közös emléket éltek meg együtt. Harmonikus családi életüket a sok munka és edzősködés mellett balatoni, bolgár tengerparti nyaralások, sítáborok, vízi táborok tették emlékezetessé.

Janka 1992-ben nyugdíjba vonult, ápolta édesanyját, aki 93 éves koráig élt. Sokat

foglalkozott az unokáival is. Továbbá a TF-es éveiben megismert barátaival rendszeresen tartotta a kapcsolatot, vidám kis társaságukkal sokat kirándultak hazai tájakon és a közeli országokban. Egymás gyerekeinek, majd unokáinak életét is végig követték, beszámoltak egymásnak az örömeikről, sikereikről. A tanítóképzős kolléganőivel nyugdíjas éveik alatt is sok kulturális eseményen vettek együtt részt, szerettek közösen színházba járni. Sok éves munkakapcsolat mellett régi barátság fűzte össze testnevelő kollégáival, és ez élete végéig megmaradt.

„Mély fájdalommal tudatom, hogy édesanyám február 5-én elhunyt. Sajnos, elkapta a koronavírust. A kezdeti stabil állapota rosszabbra fordult, az immunrendszere nem tudott jól reagálni minden orvosi segítség ellenére sem. Nehéz még erről beszélnem, nem számítottunk rá, hogy ilyen hamar eltávozik közülünk” – írta leánya, Gabi.

KISS ERZSÉBET
Debrecen

CSÁKÁNY ANTALNÉ Lányi Judit (Budapest 1934. március 19. – Budapest 2013. augusztus 12.) tanár, vezetőtanár, adjunktus, főtitkárhelyettes

Édesapja: Lányi Andor könyvelő, édesanyja Lányi Andorné Czeisel Rózsa bolti pénztáros.

Kisgyermekként szeretetteljes légkörben nevelkedett hűgával együtt. A második világháború meggyötörte a családot, a szüleitől elszakított két kislány csodával határos módon élte túl ezt a nehéz időszakot. Az ötvenes évek elején újabb megpróbáltatás következett, kitelepítették a családot egy Debrecen közelében található tanyaúra.

Judit jó tanuló volt, így külön engedéllyel Hajdúböszörményben folytathatta középiskolai tanulmányait. Szülei közbenjárásának és némi szerencsének köszönhetően leérettségizhetett, és főiskolára mehetett. Felsőfokú tanulmányait ének szakon kezdhetette meg Egerben, végül a Debreceni Egyetemen szerzett fizikatanári diplomát.

Az 1957/58-as tanévben a **KFKI** gyakornoka. 1958-tól 1987-ig az **ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Iskola és Gyakorló Gimnáziumában** tanár, 1964-től a fizika vezetőtanára. 1987-től 1995-ig az **ELTE Tanárképző Főiskola** adjunktusa. 1996-tól nyugdíjas óraadó, majd 1997-1999 között félállású oktató.

Férje, Csákány Antal, villamosmérnök, akivel 50 esztendő töltötték együtt. Leányuk, Anikó, matematikus mérnök.

A közoktatás kérdéseivel 1972 óta foglalkozott, 42 éven át tanított. Aktívan vett részt az MTA Elnöksége Közoktatási Bizottság Természettudományi Albizottsága által indított oktatási kísérletben, melyet Marx György személyén keresztül az Eötvös Loránd Fizikai Társulat is támogatott. A kísérleti munka során a Bizottság által kidolgozott tantervhez írta a kísérleti tankönyveket, amelyek alapjai voltak annak a Tankönyvkiadó Vállalatnál megjelent – általános iskolások számára készült – fizikatanönyv-sorozatnak, amelyet a minisztérium felkérésére Dr. Károlyházy Frigyes professzor úrral és Sebestyén Zoltánnal együtt írt. Az akkor „párhuzamosnak” nevezett könyvek első kötete 1982-ben jelent meg. Azóta két alkalommal dolgozták át a folyamatosan változó tantervek szerint. A 8. osztályos tankönyvért 1996-ban a TANOSZ által végzett felmérésben a diákoktól Tankönyvi Tetszés díjat kaptak.

1997-ben helyi tantervi javaslatot készített, Károlyházy Frigyesselel megalkotta a tankönyvek témazáró feladatlapjainak és a hozzájuk tartozó megoldásokat tartalmazó kiadványoknak a NAT szerinti átdolgozását. Alkotó módon vett részt a kísérleti program gimnáziumi osztályok számára történő kialakításában is. Az anyagszerkezetet elsőként tanulók számára jegyzetet írt 1974-ben. 1978-ban részt vett a IV. gimnáziumi fizika tankönyvpályázaton, ahol II. díjat nyert.

Gyakorlóiskolai munkája során több módszertani kísérletet végzett. Ezekről a minisztérium módszertani folyóiratában, *A fizika tanításában* számolt be. Meghívást kapott az OPI Tantervi Bizottságába az általános iskolai reform-tantervek kidolgozására. Tagja volt a Tankönyvkiadó által életre hívott Általános Iskolai Tankönyvi bizottságnak, amely az új tantervre épülő 6., 7. és 8. osztályos fizika tankönyv-pályázatokat bírálta el. Részt vett a szegedi munkacsoport által írt új tankönyvek kísérleti kipróbálásban, lektorálásában.

Az 1978-as tantervi reform előkészületei és bevezetése során kapcsolatba került az alsó tagozatos természetismeret tárggyal. Segítette iskolájában a tanítókat a természetismeret órákra való felkészülésben, összeállította számukra a szükséges kísérleteket. Megírta a természetismeret tárgy oktatásához a *Kölcsönhatások* című továbbképző füzetet. Lektorálta

a *Természetismeret az általános iskolák 3. osztálya számára írt útmutató a nevelők részére* című kiadványt.

1983 márciusától 1984 augusztusáig az amerikai iskolákban folyó oktatást tanulmányozta. Tapasztalatairól *Oktatásfejlesztés és korszerűsítés, új technikák, eljárások és módszerek* címmel az Oktatókutató Intézet számára írt tanulmányt.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulatnak 1968 óta (45 éve) tagja. A Középiskolai Szakcsoportban több évig volt vezetőségi tag, az Általános Iskolai Szakcsoportnak a megalakuláskor pedig a titkára. A Társulatnak 1980-tól 1990-ig oktatási főtítkárhelyettese volt. 10 éven át szervezte az Országos Középiskolai Fizikatanári Ankétokat és 15 éven át az általános iskolaiakat, amelyeken évekig volt a Műhely- és Eszközbíráló Bizottság elnöke. A Társulat Díjbizottságának

Ericsson díjasok 2008

és az Európai Fizikai Társaság Oktatási Bizottságának (Advisory Committee on Physics Education) az ELFT képviselőjeként 1885-től 1990-ig volt a tagja. Az ELFT Általános Iskolai Oktatási Szakcsoportja 2003-ban elnökévé, az ELFT 2007. évi közgyűlése pedig főtítkárhelyettesessé választotta.

Társulati munkája több részből állt. Egy része a különböző választott tisztségekkel összefüggő szervező munka, másik – nagy – része az oktatási kísérletekben való úttörő részvétel, a

kísérleti eredményeket ismertető előadások tartása, cikkek szerkesztése; harmadik része a tehetség gondozás.

2003–2013 között az Öveges József Fizikaverseny megyei fordulója és az országos döntő feladatkitűző bizottságának tagja, legutóbb elnöke volt.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulattól „*A fizikai gondolkodás terjesztéséért*” díjat kapta az 1997. évi közgyűlésen, majd 2008-ban Ericsson-díjat vehetett át.

A szomorú valóság – halála – azonban beleszólt abba, hogy elnyerhesse a hazai tanároknak talán legnagyobb elismerését jelentő díját, a Rátz Tanár Úr Életműdíjat.

Rendszeresen képezte magát, tájékozott volt a fizikatudomány területén elért eredményekben, a fizika tanításával kapcsolatos aktualításokról tapasztalatait megosztotta kollégáival (30-nál több tankönyv, feladatgyűjtemény, több mint 60 cikk, több mint 50 szakmai előadás fémjelzi a munkásságát, 21 szereplés a fizikatanári ankétokon).

Külföldön is tartott előadásokat:

1985. Oktatási Konferencia (Duisburg, NSZK): Games in Teaching of Physics

1987. Tanári Ankét (Modra, Szlovákia): Education of Physics Teachers in Hungary

1990. Tanári Ankét (Helsinki, Finnország): Education for the more successful next century

Élete utolsó éveiben is részese volt a legújabb oktatáspolitikai változásoknak: az Általános Iskolai Oktatási Szakcsoport tagjaként szerepet vállalt a törvénytervezetek, a NAT, a Kerettanterv véleményezésében.

Sok éven át, május végén az Öveges József Kárpát-medencei Fizikaverseny győri döntőjén nagy izgalommal és elhivatottsággal vezette a versenybizottságot.

A fizikatanárok Csákány Jutkaként ismerték, szerették és tisztelték. Nagyon sokunk számára ez a név előhívja a kedves, mosolygós arcot, egy örökmozgó lelkes, az elveiért,

elképzeléseiért kiálló, harcolni tudó ember emlékét. Azok a szerencsések, akik tanítványai, kollégái lehettek, nem felejtik el, hogy mindig számíthattak segítőkészségére, szakmai tudására, különösen akkor, ha a fizika tanításáról volt szó. Tankönyveivel és az Eötvös Loránd Fizikai Társulatban végzett munkájával jelentősen elősegítette a fizikaoktatás fejlődését, és így minden fizikatanárnak segítő kollégája volt.

Lévainé Kovács Róza a következő gondolattal búcsúzott Tőle:

„Kedves Jutka! Az Öveges-verseny idei mottójával, Öveges József gondolatával búcsúzunk:

»Csak az az ismeret érdemes a tudás névre, aminek alkalmazásához is értünk.« Tőled sok tudást kaptunk. Köszönünk mindent. Emléked megőrizzük.»

Méltó emléket állított számára az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Általános Iskolai Szakcsoportja a *Csákány Antalné Emlékdíj* alapításával. Csákány Antalné Emlékdíjban az a fizikatanár részesülhet, aki 5 év távlatában a legeredményesebb felkészítő tanárnak bizonyul. Azonos érték esetén a kisebb településről érkezett kolléga élvez előnyt. A díjat 5 évente egyszer kaphatja meg ugyanaz a személy.

CSÁKÁNY ANIKÓ,
GYULAI JÓZSEF,
LÉVAINÉ KOVÁCS RÓZA,
JANÓCZKI JÓZSEF

„Minden embernek természete, hogy törekszik a tudásra.”
(Arisztotelész)

D

DIENES JULIANNA MÁRIA (Szamosszeg, 1950. július 24. –
Mátészalka, 2021. szeptember 3.) gyógypedagógus

*„Vezesd őket, utat ne tévessz,
S magadhoz, mindig hű maradj,
Mert élen állsz, és messze látszol,
Sose feledd: példa vagy!”*
(Nagy László)

Édesanyja Szabó Lenke, édesapja Dienes Menyhért voltak. Heten voltak testvérek, a legkisebbek: Julika és ikertestvére, Margit.

Julika gazdálkodó családban nevelkedett, meleg, szerető légkörben. Édesanyjuk gondoskodása mellett két nővére, Ida és Irén nagy szeretettel vették őt körbe. Nagyobbacska gyermekként, majd kamaszként mégis inkább édesapjával és bátyjaival szeretett együtt foglalatoskodni az állatok körül, a kerti munkában, a családi gazdaságban. Így velük is igen szoros kapcsolata volt. Julika, ahogy a családja szólította, Marica, felnőttként ezt a családjából áradó őszinte szeretetet és figyelmet terjesztette ki környezetére.

A Szamosszegi Általános Iskola elvégzése után a Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban érettségizett. Munkásságát 1968-ban a Hódmezővásárhelyi Hódgép gyárban kezdte, és munkája mellett a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán kezdett tanulni, ott szerzett diplomát.

Gyógypedagógus lett, ebben a döntésben szociális érzékenysége segítette őt. A védtelen gyermekeket látva határozta el élete útját. A gyerekek közül a leggyengébbeket, a legelesettebbeket választotta, és ők is Julika nénit választották.

A **Hódmezővásárhelyi Gyermekotthon** növendékeit nagy figyelemmel és felelősséggel segítette az önálló élet elindításában. Feltétel nélkül adta önmagát, és ez a gyerekekben viszonzásra talált. Ő is rengeteg szeretetet, ragaszkodást, törődést kapott, és olyan tapasztalatokat szerzett, melyeket későbbi pályáján, a gyerekekkel való foglalkozásban, problémájuk megoldásában jól hasznosíthatott.

Julika, pedagógusként már így szólították, pályájának folytatása sem volt csupán a véletlen játéka. Az állami gondozott, szülő nélkül felnövő gyerekek, fiatalok után a másik nagy humánus mot, megértést, kitartást kívánó feladatot, a sajátos nevelési igényű, illetve hátrányos helyzetű gyermekek nevelését, fejlesztését választotta. Először a **Kozmucza**

Flóra Gyógypedagógiai Intézetben dolgozott, majd 1996-tól a **Balmazújvárosi Általános Iskola Eltérő Tantervű Tagozatán** kapott állást, ahol tagozatvezetőként folytatta munkásságát nyugdíjba vonulásáig.

Negyedszázadot töltött ezen az embert próbáló és elkoptató pályán. A hivatásának élt, szívügye volt a nehéz körülmények között élő, elesett gyermekek és családjaik felkarolása, segítése és a velük való foglalkozás. Az ő mindennapi munkája az egyéni

fejlesztés volt. Nagy szeretettel bánt mind a kisebb, mind a nagyobb gyermekekkel. Reggel már úgy fogadta tanítványait, hogy ha reggeli nélkül érkeztek az iskolába, nála mindig volt tea, egy kis keksz, kifli, alma. Mint tagozatvezető állandóan szervezte a közösségi programokat, legyen az ünnepség, kirándulás, sportolás, gyermekszínház vagy mozilátogatás. Tudta és átérezte, hogy ezek a gyerekek nagy hátránnyal, sokszor nagyon elmaradott környezetből kerültek az iskolába. Julika nagyon jól össze tudta fogni a kis közösséget, (a tagozatot), hallgattak rá és tisztelték a gyerekek, szülők és a kollégák is. Tekintélye volt a város többi iskolájában is, hisz ő egyéni fejlesztésre akár más iskola tanulóit is fogadta. Olyan egyéni bánásmódot tudott alkalmazni, ami előbb-utóbb meghozta az eredményt.

A gyógypedagógus-pályára oly jellemző a sok pillanatnyi hiábavalóság és reménytelenség, de Julika mindig igyekezett legyőzni ezeket. Próbálta minden nap újra kezdeni, példát mutatva ezzel nemcsak a gyerekeknek, de a kollégáinak is, hisz nemcsak a gyerekek felé fordult nagy empátiával, segíteni akarással, hanem a kollégái felé is. Szívesen és önzetlenül segítette kollégáit nemcsak személyes példamutatásával, szakmai tanácsaival, de az emberségével, a gyermekek iránti őszinte szeretetével is. Az Eltérő Tantervű Tagozat vezetőjeként mindent megtett a kis közösség elfogadásáért, körülményeik javításáért, munkájuk elismeréséért. Ha bántás érte a fogyatékos gyerekeket, ő ezt személyes sértésnek vette, és minden esetben a gyerekek mellé állt. Átérezte azt, hogy ezek az emberpalánták nem tudnak magukért kiállni, és magukat megvédeni.

Minthogy nem lett saját családja, testvérei gyerekeivel bensőséges és szeretetteljes kapcsolatot ápolt. Fiatalon, húszéves korában veszítette el szeretett édesapját. Idősödő édesanyjának, ahogyan azt a munkája és a lakhelyétől való távolság engedte, mindig támasza volt, a nyarakat vele töltötte. Gyermekként a szamoszegi nyaralásokon sokat voltak együtt testvéreivel és unokatestvéreivel is. Vele, Maricával mindig jó volt együtt játszani, bohóckodni, strandolni, jókat beszélgetni, vagy csak úgy együtt lenni szeretetben. Mindannyiuknak szoros, jó kapcsolata volt vele, és sok szép emlék maradt a szívükben, melyet sosem felejtene el.

Élete során mindvégig nagyon aktív életet élt, minden érdekelt, és sok mindenre szánt időt. Szabad idejében nagyon szeretett kertészkedni, lakásán kívül volt egy kis hobbykertje, ahol fákat ültetett, gyümölcsöt, zöldségeket termelt, virágokat is nevelt. Ha több lett a termés, örömmel ajándékozott belőle családtagjainak, barátainak, még a szomszédoknak is. Idősebb korában kertes házba költözött, ahol rengeteg mindent maga barkácsolt, festett, és példás rendben tartotta környezetét. A kedvenc állatait (kutyát, cicát) is szerető gondoskodással

vette körül. Kézügyessége is nagyon jó volt, fiatalabb korában nagyon sok faszobrot faragott, képeket is festett.

A sporteseményeket naprakészen, figyelemmel kísérte, mivel ő maga is kézilabdázott fiatalkorában, és tagja volt rövid ideig egy női focicsapatnak is. A vízisportokban, úgymint úzás, evezés és sporthorgászat, mindig nagy örömét lelte.

A művészetek minden ága érdekelte. Szeretett olvasni, zenét hallgatni, imádta a képzőművészetet, és szeretett ezekről az élményeiről barátaival beszélgetni. Bármilyen tárgy helyettesítését szívesen vállalta, mert tájékozottsága és műveltsége alapján erre bármikor kész volt. Imádta Ady, Kosztolányi és József Attila költészetét, gyakran idézett kedvenc verseiből, olykor ezekkel fogalmazta meg saját gondolatait.

„Te jól tudod, a költő sosem lódit:

Az igazat mondd, ne csak a valódit

a fényt, amelyetől világlik agyunk

hisz egymás nélkül sötétben vagyunk” – hallhattuk tőle József Attila gyönyörű sorait hitelesen, hisz ő is egy igazságkereső, őszinte ember volt.

Szerette a természetet, a gyermekkorának helyszínét, a Szamos folyót. Ide mindig visszahúzta a szíve. Ikertestvérehez, Margóhoz az ikergyermekekre oly jellemző szoros kötelék fűzte. 2006-ban az ő elvesztését nagy fájdalomként élte meg. 2015-ben visszaköltözött Balmazújvárosról szülőfalujába, Szamosszegre.

Egyedül élt, de nem volt magányos. Nyitott, segítőkész ember volt, olyan, aki szerette a társaságot, a humort. Testvérei közül három: Menyhért, Ida és Margit már eltávoztak, a még élő testvéreivel a távolság miatt inkább telefonon tartotta a kapcsolatot.

Eljárt a nyugdíjas rendezvényekre, kirándulásokra, egyéb közösségi eseményekre. Nyugdíjasként még évekig odaadón foglalkozott olyan gyerekekkel, akiknek egyéni fejlesztésre volt szükségük.

Nagyon érdekelte, foglalkoztatta a közélet, a tudományok. Művelt, tájékozott ember volt, akinek mindenről volt saját, határozott véleménye. Ugyanakkor halk szavú, visszafogott, szerény és barátságos egyéniség volt. Nagy empátiával fordult az emberek felé, könnyen teremtett kapcsolatot. Nyitott személyiségként mindenkiel szót értett.

Nagyon szerette mind a munkahelyi, mind a baráti és családi közösségeit, mint összetartó erő volt része ezeknek. Igényelte a tartalmas beszélgetéseket, vidámságot és humort, ennek gyakran ő volt a kezdeményezője.

Julika egészségi állapota az elmúlt 5 évben romlott meg, emésztőrendszeri problémákkal küzdött. Többször került kórházba ez idő alatt, de a műtétet az orvosok a legyengült tüdeje és a keringése miatt nem javasolták.

2021. január 19-től saját elhatározásából a mátészalkai Református Egyházmegye Idősek Bentlakásos Otthonába költözött, ahol élete utolsó 8 hónapját szerető, gondoskodó környezetben töltötte. Az otthonban mindenkihez volt egy kedves szava, lakótársain ott is segített, amiben tudott, hamar beilleszkedett a közösségbe. Ezt a nyitottságot új környezete tagjai is hamar megérezték, bizalommal fordultak hozzá. Az otthonba költözésekor meg kellett válnia kutyusától, Potykától és a cicáitól. Ez lelkileg nagyon megviselte. Éjszaka gyakran álmodott velük, szeretett volna még gondoskodni róluk.

2021. augusztus 17-én azonban elkerülhetetlenné vált a régóta elhúzódó műtét, melyet a kezdeti aggodalmak ellenére sikeresen átvészelt, még a lélegeztető gépről is lekerült. Ezekben a napokban sokat szenvedett, ám méltósággal és türelemmel viselte betegségét. Majd egy héttel később szervezete feladata a küzdelmet.

Dienes Julianna Mária a mátészalkai kórházban, 2021. 09. 03-án, 71 éves korában örökre megpihent. Hamvait Balmazújvároson, ikertestvérével egy sírban helyezték el, ez volt utolsó kívánsága.

Szeretett élni, dolgozni, alkotni és segíteni az embereken. Sok kedves emléket hagyott embertársaiban. Várnai Zseni szavaival búcsúzunk tőle:

*„Csak élni, élni emberek!
Időnk oly gyorsan elpereg,
egy perc csupán az élet...
de ez a perc lehet csodás
teremtő munka, alkotás,
amely megőriz téged.”
(Várnai Zseni)*

*JUHÁSZ FERENCNÉ
és SZILÁGYINÉ POSTA KATALIN
volt munkatársak*

DR. DOBCSÁNYI FERENC (Érsekújvár, 1927. október 25. – Budapest, 2003. november 16.) tanár, főiskolai adjunktus, docens, gyakorlóiskolai szakvezető, címzetes főiskolai tanár, tanszékvezető

A Felvidék egyik történelmi nevezetességű városában, Érsekújváron született nagycsaládos parasztszülők, Dobcsányi János és Prohászka Borbála negyedik gyermekeként. Az elemi iskola öt osztályát szülővárosában végezte, itt kezdte meg a középiskolát a Magyar Királyi Állami Pázmány Péter Gimnáziumban. A sors azonban nem engedte, hogy tanulmányait befejezze, kitört a II. világháború, melynek során családjának és a település számtalan lakosának szembe kellett néznie a kitelepítés rémségeivel.

A középiskolát az orosházi Táncsics Mihály Gimnáziumban folytatta, melynek befejezése után felvételt nyert a Szegedi Pedagógiai Főiskolára, ahol ebben az időszakban még több szakos képzés folyt. 1952-ben államvizgázott, magyar–történelem–filozófia–testnevelés szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett. Ezt követően 1958-ban a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészkarán a középiskolai tanári oklevelet is megszerezte, közben a **szegedi főiskola gyakorlóiskolájában** tanított.

1953-ban családot alapított, feleségével, Hajdú Teréziával az irodalom iránti szeretetük és a pedagóguspálya iránti elköteleződésük volt az alapja békés-boldog házasságuknak, melyet Péter (1953) és Eszter (1960) születése tett teljessé. Gyermekeik Szegeden nőttek fel, iskoláikat is itt végezték, Péter programozó matematikus, Eszter orvos.

Dobcsányi tanár úr szakmai és tudományos munkássága az általános iskolai irodalomtanítás szolgálatában állt. Ennek megújítását kívánta előmozdítani az 1979-ben benyújtott doktori értekezésével, melyet *„Az általános iskolai irodalomtanítás megújításának időszzerű kérdései”* címmel írt meg. Summa cum laude minősítéssel védte meg a doktori értekezését a szegedi József Attila Tudományegyetemen.

Tanári pályája a gyakorló általános iskola mellett a szegedi tanárképző főiskolához kötődött, itt teljesedett ki munkássága. Gyakornokként kezdte, majd lett tanársegéd, adjunktus, docens, címzetes főiskolai tanár, aki a metodikusi teendők ellátása mellett tanszékvezető-helyettesként, végül tanszékvezetőként tevékenykedett.

„Az irodalomtanításunk tantárgypedagógiai alapelvei” címmel megjelent cikkében fogalmazta meg a következő gondolatait, melyet pedagógusi hitvallásának is tekinthetünk: *„A hatékony és tudatos irodalmi nevelés megköveteli tőlünk, hogy világosan lássuk az irodalom jelenlegi helyét, szerepét a tantárgyak rendszerében, tanulóink személyiségformálásában. Vitathatatlan tény, hogy korunkat a természettudományok és a technika rohamos fejlődése, diadalmas térhódítása határozza meg. Mindez nem teszi könnyűvé az irodalomtanítás helyzetét, jelentőségét viszont annál jobban hangsúlyozza, hisz nem kisebb feladatot kell vállalnia, mint hogy az esztétikum és a humánus szolgálatával a felnövekvő nemzedék emberi egyensúlyát biztosítsa. Kortünet a gépi tömegkultúra egyre növekvő térhódítása is. Ellensúlyozásauyancsakfontosfeladat. Ezt pedig elsősorban az olvasási kultúra fenntartásával és fejlesztésével teremthetjük meg. Az olvasóvá nevelésben, a könyv megszerettetésében viszont szintén az irodalom játssza a főszerepet, már csak élménynyújtó, érzelemgazdagító erejénél fogva is. Kor követelte igény a sokféle ingerzőn, információzuhatag közepette az is, hogy az iskola, s természetes, hogy az irodalom is, az életre neveljen: segítse elő a bonyolult emberi létben az emberi kapcsolatok közötti eligazodást, a tanulóknak a társadalmi életbe való beilleszkedését és becsületes helytállását. Közismert tantárgyunk vezető szerepe ebben a*

vonatkozásban is. Gondoljunk csak Móricz meggyőző szavaira: »...a jól megírt könyvek biztosabb adatokat adnak az életről, mint maga az élet.« De tárgyunk páratlan adottságaira gondolt Babits, a költő-tanár is, amikor az irodalmi nevelést az emberi szellem minden nevelésének tengelyeként emlegette, vagy Gorkij, aki az irodalmat embertannak nevezte, az emberismeret szemléltető kurzusának tartotta. Az

A gyakorlóiskola tantestülete (1953.)

irodalom tehát – lényegénél fogva – »nem csupán tantárgy, egy a többi sorában, hanem élmény, megrendülés, katarzis forrása, nevelő eszköz, jobban, mint bármi más, mert az érzelmekre közvetlenül hat«. Jelentősége, korunkban betöltött szerepe alapján felelősséggel fogalmazhatjuk meg irodalomtanításunk egyik legátfogóbb tantárgypedagógiai elvét: az irodalom a teljes és harmonikus személyiségfejlesztés nélkülözhetetlen eszköze.”

Pályakezdő éveimben (1970-es évek) a pedagógusok által igen kedvelt pedagógiai folyóirat volt a *Módszertani Közlemények*, melyet valamennyi iskolában nagy lelkesedéssel forgattak a kollégák. Tiszacsegén az iskolai könyvtárban jutottunk a laphoz, mely nemcsak tanórai munkánkhoz nyújtott segítséget, de a tanulók szabadidejének eltöltéséhez is számtalan ötletet, javaslatot találtunk a megjelent cikkek között. Évtizedeken át aktív formálójá, meghatározó személyisége volt Dobcsányi Ferenc tanár úr a folyóiratnak, 1961-től munkatársi, szerkesztői, majd főszerkesztői minőségben dolgozott a kollégák szakszerű tájékoztatásáért. A lap elsősorban az általános iskolai pedagógusokat szólította meg, de minden gyakorló tanár és tanító, valamint a korszerű pedagógiai módszerek iránt érdeklődő olvasó talált benne hasznos és érdekes olvasnivalót, mivel a cikkek a közoktatás szinte minden területét érintették. A gyakorlatorientált folyóiratban gyakran írtak a közoktatás-politika változásairól, nagymértékben hozzájárulva a magyarországi pedagógiai-módszertani kultúra megismertetéséhez, fejlesztéséhez. A lap segítségével sikerült hangot, lehetőséget adni a pedagógusoknak ahhoz, hogy bekapcsolódhassanak az országos szintű alkotómunkába.

1971-ben aktív részese volt a *Kincskereső* irodalmi gyermeklap alapításának, melyet a 10-14 éves korosztály számára állítottak össze. A kezdő években a folyóirat egyszemélyes szerkesztőjeként, minden feladatot ellátva dolgozott a főszerkesztő mellett. A lap országossá válása után az *Irodalmi séták*, *Édes anyanyelvünk*, *Könyvek között*, *Rejtvényfejtők klubja*, *Kislexikon* rovatokban olvashattuk írásait. Az ismeretterjesztő, „lexikon” jellegű írásaiban a klasszikus és kortárs magyar- és világirodalmi költők, írók életútját, munkásságát mutatta be.

A Művelődési Minisztérium és a Tankönyvkiadó megbízásából hivatalos bírálójá, szaklektora volt 1976-ban a *Hoffmann Ottó Anyanyelvi nevelés az általános iskola felső tagozatában* című főiskolai tankönyvnek, valamint *Tóth Emőke Antológia a felszabadulás utáni magyar irodalomból* című kötetének is. Szeged Város Művelődési Osztálya és a Dugonics András Általános Iskola fölkérésére lektora *A szegedi Dugonics András Általános Iskola évkönyve az iskola fennállásának 75. éve alkalmából* című kötetnek. Az országos

tankönyvpályázaton kiemelkedő eredményt ért el a 8. osztályos irodalmi olvasókönyv megírásával, később pedig ennek az átdolgozott, bővített változatával. Az olvasókönyv a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában igen sikeres lett, 1983 óta 18 kiadást ért meg.

Az Oktatási Minisztérium megbízásából készítette el az alsó és felső tagozat magyar nyelv és irodalom 1978-as tantervi tervezetének elemző bírálatát. Az **Országos Pedagógiai Intézet** Magyar Tanszékének megbízása alapján a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola gyakorlóiskoláiban irányította a munkafüzetes kísérleteket, a témakörök feladatlapjainak kipróbálását irodalomból, valamint a műelemzés tantervi követelményrendszerének kidolgozását.

Megyei Pedagógiai Intézetek, Tanár- és Tanítóképző Főiskolák felkérésére rendszeres bírálója volt a magyar irodalom és nyelvtan tanításával összefüggő pályamunkáknak. Aktív résztvevője volt a magyartanárok és szakfelügyelők számára szervezett továbbképzéseknek, segítette a Tanárok Nyári Akadémiájának eredményes megvalósítását.

1989 januárjában nyugdíjba ment, de a Módszertani Közlemények főszerkesztői munkáját folytatta, írásaival, a továbbképzéseken – konferenciákon tartott előadásaival, egész munkásságával az általános iskolai irodalomtanítás megújításán fáradozott, s a képességfejlesztő irodalomtanítás egyik úttörőjévé vált.

Az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőző évben, a Módszertani Közleményekben megjelent cikkében a következő útravalóval látta el olvasóit: *„Rövidesen történelmi sorsfordulóhoz érkezünk, belépünk az európai népek nagy közösségébe. Oda, ahol a nemzeti egységre és összefogásra lesz a legnagyobb szükségünk, hogy minél kedvezőbb pozíciókat teremthessünk népünk, nemzetünk számára, nemzeti értékeink megőrzésére és védelmére. Ez a jövőnk szempontjából létfontosságú feltétel azonban csak akkor valósulhat meg, s ezt mindenkinek be kell látnia, ha közéletünkben egyértelművé válna az, hogy az őszinte tükörbenézést, a tiszta lelkiismeretet sohasem helyettesítheti a másokra mutogatás, az arcpirulás nélküli hazudozás, a törvények kijátszása, a félrevezető mellébeszélés, a demagóg rágalmozás, a görcsös hatalomvágy, a gátlástalan érdek és vagyon hajhászás, a tapintatlan stílus és a durva hangnem, amely egyre inkább eluralkodott. Az említettek nemcsak Európához, hanem emberhez sem méltó viselkedésről, magatartásról árulkodnak, felszámolásuk – a közelgő európai csatlakozás miatt – egyre sürgetőbb. De sorsdöntő kérdés is, mert egyébként a közjó önzetlen és érdek nélküli szolgálata válna értékvesztetté vagy nevetség tárgyává. És ezt nem hinném, hogy egyetlen egy ép erkölcsű és felelősséget érző ember is kívánná, mint azt sem, hogy az, aki képtelen a közjó tisztességes szolgálatára, vagy közben sározoódik be, hogy az ne álljon félre egyszer s mindenkorra. Ha ezt önként maga nem teszi meg, akkor joga legyen a közösségnek – saját jól felfogott érdekében –, hogy sorából kivesse. Európában – tudtommal legalábbis – ez a gyakorlat.”*

Az arcképvázlat megírásához a tanár úr 70. születésnapjára kiadott Módszertani Közlemény 1997. 5. számának anyagát használtam fel, mely tiszteletére emlékszámként jelent meg.

Munkája elismeréseként számtalan kitüntetést kapott:

- Az oktatásügy kiváló dolgozója (1960)
- „Pro juventute”-aranygyűrű (1976)
- Szakszervezeti munkáért (ezüst) (1980)
- Úttörővezető érdemérem (1982)
- Kiváló Munkáért (1985)

- Pro Akademica Pedagogica emlékérem (1986)
- Szocialista Kultúráért (1987)

Hosszan tartó, súlyos betegség támadta meg szervezetét, 2003-ban feladta a bajok elleni küzdelmet, csendesesen megpihent. Önmagáról és az életpályájáról írt gondolatai a következők: *„Végső soron mindazt, amit közel négy évtizeden át tettem: a vállalt hivatás szeretetében és vonzásában tettem. Belső parancsra, a tanítás, az emberi és önzetlen segítségnyújtás igaz öröméért, azzal a felelősségérzettel, amelyet mindenkor éreztem kollégáim és a gondjaimra bízott tanítványaimmal szemben. Meggyőződésem s hitem, hogy megérte a fáradságot. “*

Köszönetet mondok lányának, dr. Dobcsányi Eszternek, valamint Rozgonyiné dr. Molnár Emma professzor asszonynak, akik visszaemlékezésükkel segítették munkámat.

FARKAS JÁNOSNÉ
nyugdíjas igazgató
Tiszacsege

Dr. DOBCSÁNYI FERENCNÉ Hajdú Terézia (Kisújszállás, 1931. november 30.- Szeged, 2012. január 5.) tanár, gyakorlóiskolai szakvezető tanár

A szülei egyszerű, földműves emberek voltak, Kisújszálláson éltek. Édesanyja rengeteget olvasott, Thomas Mann volt a kedvenc írója. Édesapja sokoldalú és bölcs ember volt, tisztelték-becsülték nagyszerű humora és abszolút barátságossága miatt. Három gyermekük született, Terézia volt a legfiatalabb, aki már az általános iskolai időszakban kitűnt érdeklődésével, szorgalmával és éleseszűségével. Határtalanul tisztelte és szerette a tanárait: pontosan tudta, mit köszönhet egy tanítvány a jó pedagógusnak. Az életre és a küzdelemre való képessége, pedagógus identitása már itt determináltatott.

A gimnáziumi tanulmányait Kisújszálláson folytatta, kiváló eredménnyel érettségizett. A legfőbb vágya az volt, hogy orvos lehessen. Felvételt is nyert, de a család anyagi helyzete nem tette lehetővé az egyetemre való bejárást. A felsőfokú tanulmányait 1949-ben kezdte meg a szegedi Tanárképző Főiskolán. A képzés akkoriban többszakos formában folyt, magyar-történelem-ének-filozófia-pszichológia képzésben részesült. Az intézmény nagy hatást gyakorolt rá, pályafutása során hálával emlegette, és hűségesen követte a nagy elődök, a kiváló pedagógusok nyomát.

1953-ban diplomázott és a **TF I.Sz. Gyakorló Általános Iskolájában** kezdett dolgozni általános iskolai magyartanárként. Mindvégig hűséges volt az iskolához: ez volt az egyetlen, élethossznyi munkahelye, innen is ment nyugdíjba. Nemcsak a gyerekek tanításában, hanem a leendő magyartanárok képzésében is részt vett szakvezető tanárként.

Hihetetlen komolyan vette a munkáját, a feladatát, határtalan lelkesedéssel foglalkozott a tanulókkal és a pedagógusjelöltekkel is. Mindig a legjobbat akarta nyújtani nekik, és mindenben segítette őket: a tanulástól a magánéleti problémákig, így egész fiatalon nagy népszerűségere tett szert köreikben. Tanítványai kiváló eredményeket értek el a későbbiekben. Élete végéig felkeresték őt az otthonában, hogy beszámoljanak az életükről vagy a sikereikről.

Hajdú Terézia a főiskolán ismerkedett meg dr. Dobcsányi Ferencel az 1950-es évek elején. A pedagógiai képzés során találkoztak és figyeltek fel egymásra. Itt könnyű volt felfedezniük a közös vonásokat, ami nemcsak kölcsönös megbecsüléssé, de vonzalommá alakult. Mindkettőjük szenvedélye az oktatás volt, és ez lett a közös szenvedélyük alapja is. 1953 januárjában kötöttek házasságot, két gyermekük született: Péter 1953-ban, Eszter 1960-ban.

Péter programozó matematikus, tanulmányainak befejezése után Szegeden dolgozott, később külföldi egyetemek matematikai intézeteiben programozott, kutatott és oktatott, tudományos doktori fokozatot (PhD) elméleti matematikából szerzett. Eszter felsőfokú tanulmányait a szegedi Orvostudományi Egyetem (SZOTE) általános orvosi szakán folytatta, évek során több szakvizsgát szerzett, reumatológus, neurológus, pszichiáter és pszichoterapeuta. 2008-tól Svédországban dolgozik az egyetemi klinikán. Az ő gyermeke, András, 1997-ben született, a szüleire háruló feladatok során bebizonyosodott, hogy nagyszülőnek is ugyanolyan csodálatos emberek voltak, mint pedagógusnak. Életük legnagyobb boldogságának gondolták azt, hogy unokájuk született, aki jelenleg (2022) Angliában él, ahol a bathi egyetem építészmérnöki karán tanul.

Hajdú Terézia több mint négy évtizeden át szolgálta és nevelgette az elkövetkező nemzedéket odaadó, kiváló pedagógusként és emberként. Tanítványai emlékeiből idézek:

Bódis Klára: „Nagyon sokat köszönhetek neki. Hatalmas energiával és lelkesedéssel

magyarázta akár Petőfit, akár a tárgyesetet. Hallom még most is üde hangját, ahogy biztatott felelés közben. Magabiztosságot és hitet adott nekem, hogy érdemes foglalkoznom az irodalommal. Ez a hit egész életemben kísér. Sokkal többet köszönhetek neki, mint tárgyi tudást, mintát adott nekem arról, hogy mit jelent igazi tanárnak lenni, szívvel-lélekkel. Dicsérte a fogalmazásaimat, és így terelt az írás felé. Örök hálával gondolok rá.”

A gyakorló iskola 7. osztálya (1955.)

Tóth Emil: „Nemcsak tanárként volt páratlan »Terka néni«, hanem emberismerőként is. Amitől tartott velem kapcsolatban, az mind be is jött, mindig a nehezebb utat jártam vagy választottam. Elkeveredtem, és a halála előtt csak telefonon beszéltem vele, ugyan még édesanyámmal üzentem, hogy majd megyek...! Sajnos, már elkéstem. Pedig jó lett volna tudni, hogy mi történt vele az utóbbi évtizedekben, és fölleveníteni a maturálásomig rendszeres látogatásaimat, melyeken lélekemelő beszélgetéseken meghallgatott, és óva figyelmeztetett a közeli buktatókra, a véleményét elmondva tanácsával próbált segíteni. No és – kissé önző módon – eldicsekedtem volna a szintén élsportoló és emellett jól tanuló fiaimmal.

Életem egyik meghatározó személyisége volt, szinte pótmamám! Ebből adódóan imádtam, nyugalma, tudása és gondolatainak koherenciája lenyűgözött, nagyszerű ember volt. Sok diákjának még későbbi, felnőtt életében is kapaszkodót jelentett. Ismertem a férjét is, akivel az egy-két alkalommal előforduló helyettesítés során találkoztunk, akkor a tanár úr már a főiskolán oktatott, de »beugrott«, Őt is megismerve a kötődés erősebb lett.”

Ángyán Károly vallomása: „Amikor nagyon izgultam, akkor elkezdtem indokolatlanul röhögni. Ez persze nem volt túl előnyös felelésnél, mert képtelen voltam elmondani egy verset. Tanárnő nem adott egyest, hanem szünetben behívott a szertárba, hogy ott mondjam el. Persze ott is csak röhögtem, mint egy fakutya, de ő nem adta fel. Utolsó esélyként megengedte, hogy leírjam. Ami nagyon korrekt volt tőle, sőt még helyesíráásra is kaptam egy ötöst, mert az szerencsére jó volt...”

Filep Irén emlékei: „Engem nem tanított, csak néha helyettesített, de a húgomnak osztályfőnöke volt. A szeme mindig mosolygott. Az egész arca derűt sugárzott, a tanulóknak már ez is bizalmat keltett. Ő valóban nevelni akart bennünket, de a szó nemesebb értelmében. A húgom eléggé izgága gyerek volt - ma azt mondanák: hiperaktív. Egy alkalommal – ki tudja milyen ötlettől vezérelve –, összegyűjtötte az osztálytársai vonalzóit, és betette a táskájába. Nyilván nem akarta ellopní, mert mit kezdett volna 26 vonalzóval? Dobcsányi tanárnő rájött erre, szünetben felkeresett a folyosón, és elmondta az esetet. Megkért, vegyem rá a húgom, hogy önként adja vissza a vonalzókat a tulajdonosaiknak. Nem alázta meg, nem cipelte az igazgatóhoz, nem büntette meg, de általam ráébresztette, hogy amit tett, az nem helyes, mert nemcsak azt akadályozta meg, hogy a többiek tudjanak dolgozni az órákon, hanem mások tulajdonát vette el. Ezt a húgom egy életre megjegyezte, és sokáig bántotta, hogy ezt

tette. A vonalzókat az egyik szünetben visszatette mindenki padjára, senki nem tudta, ki vitte el és ki vitte vissza.

Ezt én igen szép emberi vonásnak tartottam és tartom ma is Dobcsányi tanárnő részéről. A célt nézte, hogy tisztességes emberekké váljanak a tanítványai. Akiiket tanított, nagyon szerették. Jól magyarázott, és nem az volt célja, hogy minél több tanulót megbuktasson, rossz osztályzatot adjon, hanem hogy megtanulják a tananyagot, illetve, hogy megszeressék a magyar nyelvtant. Jó volt odabújni hozzá, ha valamiért bánatos voltam, függetlenül attól, hogy nekem nem volt a tanárom, de mindig volt egy-két vigasztaló szava. A tanulókkal úgy bánt, mintha a saját gyerekei lennének.

En 73 éves vagyok, tehát igen régen jártam általános iskolába. Szerettem iskolába járni, általában a tanáraimat is kedveltem, de a Dobcsányi házaspárt különösen a szívembe zártam.”

Nyugdíjazása után az Orvostudományi Intézet Anatómiai Tanszékének könyvtárosaként még évekig tevékenykedett, amíg egészsége engedte, lelkesen tartotta a kapcsolatot a volt tanítványokkal is.

2003-ban szörnyű csapás érte, szeretett férje hosszas betegség és szenvedés után elhunyt, ezt a tragédiát sosem sikerült igazán kihevernie. Élete utolsó éveit súlyos betegségekkel, sok szenvedéssel teltek, de sorsát méltósággal viselte, 2012-ben aludt el örökre.

A *Délmagyarország* című napilapban 2012. január 23-án Marton Árpád író nekrológjában így emlékezett a nagyszerű pedagógusra:

“Az első szerkesztőm...

Megint egy név, amely odaátról integet immár. Onnét, az öröklét meleg biztonságából.

Végigfutok a gyász híreken, és egy tanár neve ötlük a szemembe. Tanár neve egy középiskolából, ahol én is tanultam.

Kiszámolom: nem az a korosztály, aki taníthatott még. És eszembe ötlük: az a nemzedék sem él örökké a földön. Nem halogathatom soká, hogy fölhívjam Terike Nénit, itt a mobilszáma is.

Elképzelem, hogy egy nap az ő gyász hírére olvasom itt. Azon a napon késő lesz már, föl kell hívnom őt mielőbb. S akkor a lap aljára fut a tekintet. És – dermesztő pillanat - a lap alján ott áll: dr. Dobcsányi Ferencné elhunyt. Ott, legalul. Szerényen, a sarokban, ahogyan az az ő lényéhez illő. Mert sohasem ismertem nála puritánabb embert. Ha a régi „1-es Gyakorló” tantestületét – amint a mannheimi zenekart generálisokból álló hadseregnek nevezték Mozart idejében – professzorok gárdájának nevezhetnénk, Terike – vagy ahogy ő szerette: Terka néni az egyik főstratégia volt a Boldogasszony sugárúti, tanárképzéssel is bajlódó neobarokk intézmény első emeletén.

A lépcső melletti szertárat kékes cigarettafüst töltötte be, valahányszor versfelmondásra elébe sorakoztunk, nagyszünetben. Mert az óra tanításra való. Terike néni jellegzetes, féloldalas testhelyzetben támaszkodott a kopott íróasztalra, és míg tekintete valahová a fejünk felett kibontakozó szellemi régiókba merengett, kíméletlenül lecsapott a legkisebb, hangzónyi botlásra.

Az első bölcsész volt, akit közről láthattunk. Kétszínű-barna, feneketlen műbörtáskája megválthatatlan útitársaként járt mellette, a szatyorból fűzethegyek kandikáltak. Petőfit egy sorba helyezte Goethével, és szeretetteljesen követelte meg nyelv és gondolat kérlelhetetlenül pontos ismeretét. »Fél kezecskéjét tegye szabaddá, és lássunk hozzá« – énekelte, miután végzett a naplóírással. »Az óra a tanáré, a szünet a diáké« – hangzott a szentencia, ha egy magyarázatot kettészakított harsány sikolyával a csengő. Tiszteltük, pedig sohasem vágta hozzánk a papucsát, hiába ígérte annyiszor, megakasztva jóízű magánbeszélgetéseinket. És

– igen – voltak rigolyái: »nem tényleg, hanem valóban – igazán – csakugyan! « Vagy: »nem pont, hanem éppen! «, illetve »nem rögtön, hanem azonnal! « – Ha a rigolyák anekdotákká érnek az ifjonti sereglet emlékeiben, igazi pedagógusnak jele az. Voltak vitáink – melyik tollforgatónak ne lenne éber lektoraival? -, de valahányszor írásba fogok, mindmáig Terike néni vezeti a kezem, és mindig az ő dallamos hangja dorgálja, ha bosszankodva olvasom és hallok, a nyelv napszámosait: újságíróinkat, televíziós kollégákat, amikor összekevernek vonatkozó névmást, határozott és határozatlan mutatószót, miegyebet. Ma is fennakadok rajta, valahányszor nehézséget okoz egy-egy többszörösen alárendelt összetett mondat értelmezése bemondóknak, hírolvasóknak – hiányzik hozzá az ő módszertana, elemző tudománya. Sok harcot vívott meg az oldalamon csőlátású magyartanárok és szabálykövető szerkesztők ellenében. Örök szöveggyomlálóm, első szerkesztőm ő. A nagy D és a kis k betűt mindmostanáig úgy kanyarítom, ahogyan tőle lestem el a magyar 1-es terem zöld tábláján. A köszöntőrigmust, amelyet gyermekként tanult el egy kilencvenéves juhásztól, tucatnyi példányban testáltam tovább.

Lassan, óvakodva árulta csak el: énekszakot is végzett. Számunkra, zenetagozatos szemmel ez többletpont is lehetett volna, ám neki nem volt szüksége kedvezményekre. Anyáknak kijáró ragaszkodással szeretjük őt kedves vesszőparipáival egyetemben, és ha végighasított a városon sápadtokker kis Fiatjával, boldogan integettünk vissza. Csak egy könyvemet vittem el neki. És – megnyugtató – ott volt egy-két találkozáson, osztályvacsorán.

Utoljára Feri bácsi temetésén láttam. A soros találkozás immár odaátra marad. Addig a kedves, melegen szürkés-kék tekintet biztatása és oltalma, no és az óravégi rítus – fessen bár mégoly bizarrul is. Ő: »Tartsanak meg jó emlékezetükben!« Mire a tanulóíjjúság (nyomatékkal, kedvesen karikírozva): »Megtarcsuk!!!« Ígérjük. És könnyes köszönettel intünk – utána.”

Megköszönöm lányának, Eszternek, a nekrológját megíró Árpádnak és a Tanárnő életútját felidéző tanítványainak a segítséget, mellyel méltó emléket állíthattunk Dobcsányi Ferencné Hajdú Teréziának.

Az arcképvázlat megírásán munkálkodtak:

Lánya: DR. DOBCSÁNYI ESZTER
Tanítványa: MARTON ÁRPÁD
FARKAS JÁNOSNÉ nyugdíjas igazgató

DOBRÁNSZKY SÁNDOR (Kótaj, 1929. január 20. – Kótaj, 2022. február 11.) tanító, tanár

*„Vannak csillagok, melyeknek fénye világít a földön,
Mikor ők maguk már régen nincsenek helyükön.
Vannak emberek, akiknek csillogó emléke világít,
Amikor ők maguk már nincsenek köztünk.
Ezek a fények csillognak és különösen,
Ha sötét az éjjel: mutatják az utat az embernek.”*
(Szenes Hanna)

1929. január 20-án a kótaji sokgyermekes Soltész Erzsébet és G. Dobránszky János gyermekeként látta meg a napvilágot. Szülei gazdasági cselédek voltak a Jármű uradalomban. Három lány között egyetlen fiúként a család szemefénye lett. Nagy szegénységben, de békességben, boldogságban éltek.

Tízévesen már kaszát vett a kezébe, és segített apjának a vasárnapi munkában a harmadosban vagy felesben. 1941-ben jó eredménnyel elvégezte az elemi iskola 6. osztályát. Máriapócsra irányították papnövendéknek, hisz akkor egy papgyerek dicsőség lett volna a családban. De ő nem akart papi hivatást. Apja döntött: így került a nyíregyházi Jókai Mór Polgári Fiúiskolába. 1938-tól napszámba járt a gazdaságba, mert pénzre volt szükség a tankönyvekre. Édesapját 1942-ben behívták katonai szolgálatra, így édesanyja négy gyermekkel egyedül maradt.

1942. december 25-én Kassáról rossz hír érkezett, édesapja meghalt. Anyja hadiözvegy lett. Ő folytatta tanulmányait a Nyíregyházi Tanítóképző Intézetben. A felszabadulás után tanult, dolgozott, és mint diák, oroszlánrészt vállalt a község kulturális életében. Harmadikos képzős korában színdarabok sokaságában szerepelt a kótaji emberek örömére, szórakoztatására. Anyagi okok miatt egy évet ki kellett hagynia. A kényszerszünet után folytathatta tanulmányait a Tanítóképzőben, ahol 1950-ben végzett a 4. évfolyamon.

1950-ben **Csongrád megyébe, Baks-Levelényre** került tanítani. Tanyavilágba, távol a szülői háztól, falujától. De ezt akarta csinálni! Tanítani, nevelni. Friss tanítói diplomával indult a nagyvilágba.

1951-ben **Rakamazra** került, majd bevonult katonának. 1953-ban visszahozta a sors **Kótajba**. Hazakerülve nyakába vette a községben a sport, a kultúra, az oktatás, a közélet minden munkáját, amit mindig odaadással, becsülettel, ellenszolgáltatás nélkül végzett. 17 éven át vezette a sportkört edzői díj nélkül. 24 évig volt a Községi Tanács Végrehajtó Bizottságában tag, majd társadalmi tanácselnök-helyettes. Munkáját mindig nagy odafigyeléssel, kitartással végezte.

1958 augusztusában feleségül vette Márton Klára tanítónőt. A házasságukból három gyermek született, akiket becsületességre, a munka szeretetére neveltek. Klára és Sándor folytatta a pedagógusi hivatást, Zsuzsa mélyépítő mérnök lett. Gyermekei példamutató házasságából hét unoka született, mindannyian diplomás emberekké váltak. Három dédunokájuk szemefényeik voltak.

Levelező tagozaton elvégezte az Egri Tanárképző Főiskola matematika–fizika szakát. 1962-ben vette át diplomáját.

Igazgatóhelyettesként, majd igazgatóként sokat tett a régi központi iskola korszerűbbé tételéért. Az iskola életének javításáért, a diákokért munkálkodott. Fontos volt számára,

hogy azok a tanítók és tanárok, akik a községben szereztek diplomát, itt telepedjenek le, és itt kaphassanak munkát. Támogatta a fiatal értelmiséget. Önzetlenül sokat tett az itt tanuló diákokért, és azt akarta elérni, hogy a nevelőtestület tagjai jól érezzék magukat.

Példaértékű szakértelemmel, felelősségtudattal vezette tantestületét. Semmi sem kerülte el figyelmét, mert nagyon jól ismerte kollégáit. Ha kellett, korrekt bírálatokkal, szakmai tanácsokkal; ha kellett, barátságos, emberi szóval segítette őket mindennapi munkájukban. Támogatta az újító pedagógusokat, egyengette a pályakezdő kollégák kezdeti lépéseit. Munkájára a jelenlegi iskolaegység megépítése tette fel a koronát 1981-ben, mikor is létrejöhett a váltás nélküli tanítás.

A rendszerváltás után önkormányzati képviselő, illetve alpolgármester lett. Célja mindig a község fejlődésének segítése volt. 1992-ben nyugdíjba vonult. Büszke volt arra, amit elért. Példát adott a pedagógusoknak hivatásszeretetből, az áldozatos kötelességteljesítésből, a becsületes emberi magatartásból. Az iskolával nem szűnt meg a kapcsolata, gyakran kérték ki véleményét volt kollégái. Minden évben visszatért, meghívásait elfogadta, tanulóik ünnepi műsorait mindig érdeklődve nézte.

A község lapja, a *Keresztút* hasábjain rendre jelentek meg írásai, emlékei; megemlékezése egy-egy eseményről, elhunyt kollégákról, a régmúlt időről. Minden évben akadt egy-egy évforduló, jubileum, amiről pár sorban megemlékezve hírt adott. Számon tartotta a község meghatározó eseményeit a templomépítéstől az első kántortanítóiig. Fel tudta idézni a hajdani színjátszó kör minden egyes előadott darabját, sőt azt is, ki hány gólt rúgott 50 évvel ezelőtt egy Kótaj-Gávavencsellő mérkőzésen.

Polihisztor volt a maga nemében. Fantasztikus memóriája volt, név szerint ismerte minden tanítványát, annak gyermekeit és unokáit is. Éveken át írta régi írógépén emlékeit, és most milyen hálásak vagyunk, hogy az ő és egyben a mi múltunk egy kis darabja, az idő (történelem) folyásának egy szeletkéje megőrzésre került általa. Vette a fáradságot, kerékpárra ült, és összeszedegette a fotókat, tudta, kinél milyen emlék őrződik egy albumban vagy fiók mélyén, amely érdemes arra, hogy közkinccsé váljon, el ne kallódjon. Szülőfaluja krónikája „*Időutazás*” címmel 2013-ban jelenhetett meg, a kézirat feldolgozásában felülmúlhatatlan érdeme volt Lupsa Józsefné Gál Máriának, aki szívügyének tekintette a könyv megjelenését, így régen dédelgetett álma valóra válhatott.

Eredményes oktató-nevelő munkájáért a következő kitüntetésekben részesült:

- 1971-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója címet adományozták számára
- 1986-ban átvette a „Kiváló Munkáért” kitüntetést
- 1999-ben több éves aktívan végzett munkájáért, melyet a község érdekében tett „Kótajért” kitüntetésben részesítették
- 2001-ben aranydiplomát kapott
- 2011-ben pedig átvehette gyémántdiplomáját
- 2016-ban vasoklevéllel lett gazdagabb
- 2021-ben megkapta rubindiplomáját, melyre nagyon büszke volt, de amit betegsége miatt már személyesen nem vehetett át

A mindennapi kapcsolattartásnak a világvégét vetett véget. Napról napra fogyott az ereje, majd 2022. február 11-én este 9 óra 15 perckor egy gazdag életút megszakadt, fáradt, meggyötört teste megpihenni tért. A fény kialudt, ami megmaradt, az értékes emlék.

Nehéz elviselnünk az elmúlás gondolatát, de tudjuk, hogy csak azok halnak meg igazán, akik semmilyen nyomot nem hagytak maguk után. Ő nem halt meg. Hiszünk abban, hogy az embernek van egy magasabb küldetése, amit rábíztak. Értékként olyan dolgot tudott felmutatni, amely az elmúlás pillanatával együtt nem enyészik el. Kótaj község gyermekei, szülei, régi munkatársai, ismerősei szívében örökké élni fog. Őrizzük szellemiségét, fáradhatatlanságát, tenni akarását a közösségért, legyen az iskolai, kulturális vagy egyházi. Mindenütt jelen volt, és nyomot hagyott maga után. Bölcsessége, humora, ízesen előadott történetei – melyek szívünkben vele együtt immár – a múltat idézik. Évtizedeken át volt a helyi értelmiség oszlopos tagja, a szellemi közösség vezetője, felelősséget érzett minden tanítványa, a falu összes lakosa iránt.

Mélyen vallásos ember volt, hitében, az egyházban is igyekezett őszintén megtartani mindazt, amit a keresztény életéről tanult. Kötelességének érezte megadni a tiszteletet a községünkben elhunytaknak, ha tehette, elment majd minden temetésre, hiszen szinte mindenkit ismert a községben, ezer szálon kötődött az itt élőkhez.

Őszintén tisztelték őt. Megmagyarázhatatlan nyugalom, csendes derű vette körül, a közelében biztonságban érezhette magát az ember. Igazságosság és minden ember felé egyaránt megnyilvánuló segítőkészség jellemezte. Véleményét soha nem erőszakolta másokra. Észrevételei, tanácsai mögött nagy szakmai tudás, pedagógiai tapasztalat és emberi bölcsesség húzódott – ezért volt hiteles minden megnyilvánulása. A pedagógushivatás minden tudományával felvértezve nevelte és oktatta diákjait. A szakma minden fortélyát ismerve nyerte meg tanítványait a fizika tudományának. Következetessége, szigora rendkívüli humánummal párosulva, valódi tekintélyt és tiszteletet vívott ki a gyermekek és szülők körében.

Szellemé itt él és közöttünk marad, hiszen példájával bennünket is tanított szeretni pályánkat, a ránk bízott gyermekeket. Becsüljük azt az olthatatlan lángot, mely benne lobogott, tiszteljük a végsőig feszített akaratot és elszántságot, mellyel a kótaji oktatásügyet szolgálta. A nagy emberi teljesítmények, alkotások, életművek tiszteletet, megbecsülést érdemelnek. Sokszorosan így van ez, ha céljuk mindenkor a közösség szolgálata.

Emlékeinkben megőrizzük a felejtethetlen egyéniséget, a mosolygós, mindig barátságos arcot, a sok-sok történetet.

Fia,
DOBRÁNSZKY SÁNDOR
Debrecen

*„A legjobban fizető befektetés mindig a tanulásba való beruházás.”
(Benjamin Franklin)*

E

EGI MIKLÓS (Debrecen, 1932. december 6. – Komádi, 2018. április 2.)
tanár, szakfelügyelő

Egyszerű, kétgyermekes családban született Debrecenben. Édesapja Egi József, édesanyja Szivulics Mária. Az akkori idők politikai eseményei alaposan befolyásolták a család életének alakulását. Alig kezdett iskolába járni, amikor édesapja, aki pénzbegyűjtő volt, katonai behívót kapott. Édesanyja otthonukban a két gyermeket gondozta, nevelte, a jobb megélhetés érdekében szakács mellett kezdett dolgozni. Később pedig gyermekeivel a kárpátaljai Beregszászra költözött a szüleihez. Szétszakított családként éltek hosszú időn át. Az édesapja fogságba került Németországban, a gyerekek pedig az édesanyjukkal Kárpátalján éltek.

Miklós előbb Beregszászon tanult. Jó felfogó képességét mi sem igazolja jobban, minthogy a matematika tantárgyat értette és szerette. Így került Ungvárra, egyetemre, ahol jó eredménnyel elvégezte a matematika–fizika szakot. Tanári állást kapott **Ungváron** 1953-ban a város egyik iskolájában.

A háborút követő békeidő eljövetele után az is eldőlt, hogy Kárpátalja, ha zömében magyarok lakta terület is, nem Magyarország része lett. A család úgy döntött, hogy visszaköltözik **Magyarországra**. 1955-ben **Nyírábrányban** sikerült házat vásárolniuk, Miklós a település általános iskolájában kapott állást. Szerencséjére a matematika–fizika szakos tanár igen keresett pedagógussá vált, valamint férfire is nagy szükség volt, mert a háború eseményei miatt sokan nem tértek vissza a korábbi munkahelyükre. A településen jól érezte magát a család. Miklós életében is alapvető változás történt. Itt ismerkedett meg leendő feleségével Boross Éva Annával, akivel 1959. április 7-én házasságot kötött.

A fiatal pár a jobb feltételek reményében a Hajdú-Bihar megye déli részén fekvő nagyközségbe, **Komádiba** költözött. Itt kaptak mindketten állást. Felesége óvónőként dolgozott a helyi óvodában. Miklós az általános iskola tanáraként folytatta hivatását. A fiatal tanár pedagógiai munkája csak ezután kezdett igazán kibontakozni. Családi életükben is nagy változás történt. Frigyüket két leánygyermekkel áldotta meg az Isten. 1960-ban született Gabriella, aki Tanítóképző Főiskolát végzett Debrecenben. Éva leányuk Berettyóújfaluban Óvónőképző Szakközépiskolát végzett 1982-ben. A szülők igyekeztek két gyermeküknek biztosítani azokat a feltételeket, melyek későbbi boldogulásukhoz szükségessé válhattak. Ennek meg is lett az eredménye, mert mind a két gyermek diplomát szerzett.

A Komádi Általános Iskola Dél-Bihar legnagyobb iskolája volt. Az itt tanító pedagógusok

kihasználtak számos lehetőséget arra, hogy a gyermekekkel változatos módon foglalkozzanak. Miklós nagyon sok gyerekkel megszerettette a reál tárgyakat, köztük elsősorban a matematikát. Erre nemcsak a tanítási órákon, hanem a délutánonként megtartott szakkörökön is adódott sok lehetőség. Mi sem bizonyította a tanár úr eredményes munkáját, hogy gyermekei az iskolai tanulmányaik befejezése

után a középiskolákban és a szakmunkásképzőkben jól megállták a helyüket. Abban az időben az úttörő mozgalom is szervezett a tehetséges tanulók részére felmenő rendszerű tanulmányi versenyeket. Ezek országos szintűek voltak, például a Tudományos Technikai Úttörő Szemle (TTUSZ), ahol szintén kitűntek a Komádi iskola tanulói. Egi Miklós a helyi pedagógusközösségnek is aktív tagja volt. Jó kapcsolatot alakított ki tanárkollégáival, az iskola vezetőivel. Társai szívesen hallgattak véleményére.

Az iskola vezetése és a pedagógusok munkáját értékelő szakfelügyelet is elismerte Egi Miklós pedagógusi képességeit, pedagógiai eredményeit. Munkája elismeréseként a volt Biharkeresztesi, majd a járások összevonása után a Berettyóújfalui járás művelődésügyi osztályára nevezték ki a matematika–fizika tantárgyak szakfelügyelőjének. Nem volt könnyű ez a munkakör, mert hetente három alkalommal kellett iskolákat látogatni. Ez pedig az akkori közlekedési viszonyok mellett nehézségeket okozott. Mégis büszke volt arra, hogy a „B” szakot tanító pedagógusok elfogadták. Igyekeztek útmutatásait, javasolt módszereit betartani. Az akkori időkben sok volt a képesítés nélküli pedagógus. Mint szakfelügyelő, sok szakmai segítséget nyújtott a pedagóguskollégáknak módszertani kultúrájuk fejlesztéséhez, pedagógiai munkájuk eredményességéhez. Legtöbbjük értékes pedagógussá lett a szakfelügyelőjük segítségével. Járt a járás iskoláit. Ismerkedett az ott tanító pedagógusokkal. Részükre szépirodalmi és szakkönyveket javasolt. A könyvek beszerzésében és szállításában is segített. Ezzel a lehetőséggel többen éltek, mert előnye az volt, hogy a könyvek árát részletekben kellett kifizetni.

Iskolájától sem vált el, hisz felügyelői munkája mellett heti két napon matematikát tanított lakóhelyén is. Kedvenc hobbija volt a fotózás. A tanulók kérésére fotószakkört vezetett. Így örökítették meg a gyerekekkel közösen az akkori idők eseményeit, történéseit, melyek napjaink értékes dokumentumai. Az iskolai tanulók mozgalmi munkájából kivette a részét. A járási úttörőelnökségnek is tagja volt. Sok értékes tapasztalatával segítette a fiatalok munkáját. Számos körzeti és járási versenyt szervezett és rendezett, melyek rangos versenyeknek számítottak abban az időben.

Szakfelügyelői munkája a rendszerváltás idején szűnt meg, ezután Komádiban tanított. Az iskola vezetője– ismerve kollégája értékes pedagógia tapasztalatait –, azt szerette volna, ha azt a saját iskolájában kamatoztatja. Felkérte Egi Miklóst az igazgatóhelyettesi teendők végzésére. Ez a feladat tanítás mellett sok munkával járt, hisz a tantestület akkori létszáma megnövekedett. A tanulók száma is megközelítette az ezer főt. Az új munkakörét igyekezett lelkiismeretesen ellátni. Munkatársait, kollégáit, de a település lakóit is jobban megismerte. Egyre többen ismerték, szerették őt is. Nagy szakértelemmel látogatta a tanítási órákat, és mondta el tapasztalatait. Szigorúsága ellenére szeretetet hordozó és szeretetet átadó ember volt. Mivel már nem kellett az utazással az idejét töltenie, ezután már igazán komádi lakos lett.

Gyermekkori sérülései és felnőttkori műtétei ellenére is aktív életet élt. Szeretett pingpongozni, úszni. Kiválóan sakkozott, területi levelezős versenyeket is nyert. Kedvenc hobbija a bélyeggyűjtés volt. Gyűjteményét szívesen és örömmel mutatta a két gyermekétől született négy leányunokájának. Büszke volt rájuk. Örült annak, hogy lányai révbe értek, megtalálták számításukat. Családját mindig nagy-nagy szeretettel halmozta el, és nagyon büszke volt rájuk. Örömteli esemény volt számára, amikor megszületett a lány családtagok közé 2015-ben fiú dédunokája.

63 évesen fejezte be pedagógusi pályafutását, nyugdíjba ment. Nyugdíjazása után is több volt diákját segített felkészíteni különböző iskolák felvételijére. Szeretett a szabadban tartózkodni. Mozgékonyágát is megőrizve rengeteget kertészkedett. Ezt nagyon fontos és hasznos kikapcsolódásnak tartotta.

Szervezte az idő múlásával legyengült. Többször előfordult, hogy már fekhelyét sem tudta elhagyni. Felesége nagy türelemmel ápolta, míg bírta erővel. 2018 elején annyira legyengült, hogy a magyarhomorogi idősok otthonába került, ahol szakemberek nagy gondossággal és szeretettel ápolták. A gondos ápolás ellenére állapota folyamatosan romlott. 2018. március 28-án a berettyóújfalui kórház belgyógyászati osztályára került. Súlyos állapotán már ott sem tudtak segíteni. 2018. április 2-án, húsvét reggelén hunyt el. Temetésén az iskola dolgozói, volt tanítványai, a város lakói és a távolabbi településekről ismerősei és barátai kísérték utolsó útjára.

Polgár Irén, volt tanítványa így ír a Tanár Úrról: „Nagyon szerettem mint embert és mint tanárt. Szerettem fizikaóráit, a fotószakköröket. Általa ismertük meg, hogyan készül el egy fénykép. Örök emlék marad számomra. Nyugodjon békében.”

Cserép Imre tanár kollégája nagyon kedves, megható sorokban megfogalmazott versével köszönt el volt tanártársától:

*„Halálhíred lesújtott minket, és nagyon fáj most.
Felém integetté, kértem, ne menj még el,
De te azt felelted, nekem most mennem kell.
Várnak rám rendületlen.
Fent az égi testületben.
Itt hagyta bennünket, de emléked szívünkben örök,
Kedves Miklós bátyám! Legyen könnyű neked a föld.”*

Egi Miklós tanár úr nem élt hiába. Lelkiismeretesen és becsülettel végezte pedagógushivatását. Tevékenységét az alábbi elismeréssel jutalmazták:

- * Kiváló Ifjúsági Vezető (1974)
- * Kiváló Úttörővezető (1978)
- * Kiváló Munkáért (1980)
- * Úttörővezetői Érdemérem (1983)
- * Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1993)
- * Eötvös József Emlékérem

Egi Miklós tanár élettörténetének megírásához a segítséget feleségétől, Egi Miklósné Boross Éva Annától kaptam. Segítségemre volt még Cserép Imre tanár az életrajz adatainak megadásával.

VMIRJÁNCKI JÓZSEF
tanár,
volt kollégája

F

dr. FAZAKAS ISTVÁN (Kaplony, 1944. szeptember 16. – Kispetri, 2014. márciu. 8.) tanár, történész

A gróf Károlyi család mauzóleumáról híres Szatmár vármegyei Kaplonyban (Căplean) született kántortanító és korábbi apáca gyermekeként. A világháborús front átvonulása után nem sokkal szüleivel Kolozsvárra költözött. Itt szülei az Unitárius Kollégiumból 7-es számú Középiskolává átvedlett tanintézetbe írták be. 1957 júniusában diákként élte meg az iskola elnevezését Brassai Sámuelről. Az akkor még 11 osztályos román tanügyi rendszerben 1963-ban végzett, és tett érettségi vizsgát. Felvételi vizsgával a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem történelem szakának magyar tagozatára sikerült bejutnia. Itt a modern kor történelmére szakosodott. 1967-ben nyerte el a történelemtanári diplomát.

Akkoriban az egyetem végzőseit Romániában „kihelyezték”. Ez azt jelentette, hogy Bukarestben egy adott terem ajtaján kifüggesztett listára médiasorrendben kiírták az azon évben bizonyos szakot végzettek nevét, s egy másik listára a nagyjából ugyanannyi üresnek minősített iskolai katedrát. Sorban hívták a bizottság elé a végzősöket, s választaniuk kellett. Nagyobb, úgynevezett zárt városba frissen végzett csak ritkán juthatott. A kiválasztott katedrán azután három évig köteles volt dolgozni a kihelyezett tanár, máskülönben büntetésre számíthatott. Még szerencse kellett ahhoz is, hogy valaki nagyobb várostól ingázási távolságra jusson munkahelyhez. Így került Fazakas István is a Kolozs községhez tartozó **Kolozsbós** (Boju) román falucska hétosztályos általános iskolájába történelemtanárnak. Mindössze kétórás ingázási távolságra Kolozsvártól. (Az út nagyobbik felét vonaton lehetett megtenni, majd három hegyen át kellett gyalogolni, néha térdig érő hóban.) Itt ismerkedett meg Kozán Anna Mária orosz–román szakos tanárnővel, akit 1973. július 14-én feleségül vett. A feleség magával hozta előző házasságából származó lányát, Antal Csilla Ilonát, közös gyermekük, Fazakas István Áron 1974. április 17-én Kolozsvárt látta meg a napvilágot.

Kolozsbósi tanárként szerezte meg Fazakas István a végleges, majd 1976-ban a II. fokozatú tanári státust. Mindkettő vizsgához kötődött, s valamelyes fizetésemelést vont maga után. Így már versenyvizsgán eséllyel jelentkezhetett egy kolozsvári katedra elfoglalására. 1979-ben sikerült **Kolozsvárra** jutnia a **2-es számú** (vasúti-közlekedésügyi) **Ipari Líceumba**. Itt is románul kellett tanítania, de azért jól beilleszkedett a tanári közösségbe. Évről évre dolgozattal vett részt az Iskola Napja keretében szervezett tudományos ülészakon. Osztályfőnökséget vállalt.

1984-ben megszerezte az I. tanügyi fokozatot is.

Az 1989. decemberi romániai politikai fordulat után megnőtt a magyar tannyelvű osztályok száma, egyes iskoláknál sikerült visszaállítani a magyar jelleget. A **Brassai Sámuel Liceum** is megszabadult az 1977-ben ráerőszakolt ipari jellegétől, s elméleti líceummá vált. Az itt meghirdetett történelemtanári állásra pályázott át Fazakas 1990 őszén. Egykori iskolájában teljes szívvel-lélekkel szolgálhatta a magyar ifjúság képzését, s résztvevője lett az intézet szinte minden rendezvényének. Az 1969 óta évente megrendezett Brassai-hét tudományos ülésszaka állandó előadójának számított. Történelemkört, helytörténeti vetélkedőt szervezett, diákjaival összegyűjtette a város emléktábláinak feliratait. Gyakran vezetett – nem csak tanítványainak – városnéző sétákat és temetőlátogatásokat. Néhány év után az iskola legnépszerűbb tanáraként tisztelték. Nem csak diákjaitól követelte meg a rendes öltözködést, szabályszerű viselkedést, ő maga is mindig öltönyben jelent meg az iskolában, elkerülte a konfliktusos helyzeteket. A 2000-es években ő lett az iskolai ünnepségek műsorvezetője. Általában négy alkalommal rendezték ezeket a körbezárt udvaron: tanévnnyitó, Brassai-hét, ballagás, tanérvzáró. Az iskola évkönyveiben rendszeresen közölt írásokat. A Brassai-füzetek sorozat 5. kiadványának ő a szerzője-szerkesztője: *A pedagógus Brassai Sámuel (1797–1897)*. A 2011-ben megjelent 54 lapos füzet a nagy polihistor munkásságának tanügyi-módszertani vonatkozásait vizsgálja.

A Brassai az egykori Unitárius Kollégium hatalmas épületében működött. 1990 után lehetővé vált, hogy felekezeti tanintézeteket is (újra)alapítsanak. Így 1993-ban ismét beindultak az unitárius kollégiumi osztályok az egyelőre még állami tulajdonú épületben. Miután azonban az épületet 1999-ben visszaszolgáltatták az egyháznak, a felekezeti iskola gyors fejlődésnek indult, utóbb ki is szorította a Brassait. Fazakas István évekig óraadóként az **Unitárius Kollégiumban** is tanított, részt vett annak rendszerint novemberben megszervezett Kollégiumi Napjain. Tanulmányokat közölt a kollégiumi értesítőkb. Mi több, az Unitárius Egyház által fenntartott Dávid Ferenc Egyletben előadásokat tartott.

Fazakas István a tanítás mellett tudományos munkára is törekedett. Csak 1990 után vált olyanná a helyzet, hogy magyarul történelmi vonatkozású munkákat publikálni lehessen. Az egyetemen újra beindult a magyar nyelvű történészképzés. Ilyen körülmények közt 1992-ben jelentkezett a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen Magyar András professzornál doktorátusra. Témájául a „*A felvilágosult abszolutizmus vallás- és neveléspolitikája Erdélyben*” tárgykört választotta. Kutatómunkát végzett Kolozsváron kívül a budapesti és bécsi levéltárakban is. Részdolgozatai az egyetem évkönyvében és a Transylvanian Review című folyóiratban jelentek meg, az utóbbiban franciára lefordítva. 1999. március 26-án védte meg disszertációját és nyerte el a történelemtudományok doktora címet.

Doktori dolgozatát átdolgozva könyv alakban is közzétette: *Vallás- és neveléspolitikai Erdélyben a felvilágosult abszolutizmus korában* (Csíkszereda, 2003. 238 p.) Ez és következő kötetei is a Pallas-Akadémia Könyvkiadó gondozásában, a Bibliotheca Transylvanica sorozatban kerültek sajtó alá. A munka első része a felvilágosult abszolutizmus fogalmát

járja körül, s reformjait részletezi. Majd visszatekint a türelmi politika erdélyi hagyományaira. Újabb fejezetben az erdélyi felvilágosodás sajátos vonásait emeli ki. Ezután tér rá Mária Terézia és II. József valláspolitikájára. Következik a tanügyi reformok bemutatása, s ezek erdélyi vonatkozásainak a méltatása. Okmánytár és könyvészet egészíti ki a kötetet.

A szakmai elismerés mellett a könyv elnyerte a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége Tudományos Tanácsa által kétévenként meghirdetett „Apáczai-díj” pályázat dicsérő oklevelét.

A további kutatómunka rövidesen újabb kötetet eredményezett: *Tanügyi rendszerek Erdélyben a XVIII. század végéig* (Csíkszereda, 2006. 274 p). Ebben a középkori tanügyi rendszerekből kiindulva sorra elemzi a protestáns, jezsuita, piarista, egységesített református tanügyi rendszabályokat egészen az 1791-ben megjelent Norma Regiáig. A Függelékben 22 szabályzat-rendelet szövegét közli. Ezzel a kötetrel elnyeri a pedagógus szövetség meghirdette 2006-os pályázat Apáczai-díját, vagyis a két év alatt erdélyi pedagógus által írt legjobb tudományos munka minősítést.

Fazakas István harmadik kötete nem éppen a megelőzőket folytatja, hanem kiemeli a tanügyi rendszer munkásait: *Erdély nagy pedagógusai* (Csíkszereda, 2007. 298 p). Hét tudós tanár pályáját mutatja be: Kereszturi Pál, Apáczai Csere János, Pápai Páriz Ferenc, Kovásznai Sándor, Köteles Sámuel, Bolyai Farkas, Brassai Sámuel. Mindegyikük tanügyi törekvéseit részletezi, sokszor fejezeteket idéz műveikből. A rendszerek bemutatását a szerző a negyedik kötetében folytatja: *Tanügyi rendszerek Erdélyben a XIX–XX. században* (Csíkszereda, 2009. 320 p). Ezúttal a reformkor és a forradalom időszakának törekvéseit vázolja fel, majd áttér a neoabszolutizmus és a dualizmus korára. Külön-külön fejezetet kap Nagyrománia tanügyi rendszere, melyet a magyar iskolákra is rákényszerítettek, végül az Észak-Erdélyben négy évig működő magyarországi rendszert tárgyalja. A Függelékben 31 javaslat, törvény és tervezet szövege olvasható. E kötet nyomán a pedagógiatörténet legelhivatottabb erdélyi kutatójának tekinthető.

A korabeli törvények szerint már 63 évesen elérte a nyugdíjkorhatárt, de az iskola kérésére a tanfelügyelőségtől hosszabbítást kapott, végül 2009. szeptember 1-jétől nyugdíjazták. A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége 2013-ban „Kiváló oktató-nevelő” díjjal jutalmazta négy évtizeden át folytatott eredményes munkásságáért.

Utolsó éveiben sorozata zárókötetén dolgozott: *A kommunista tanügyi rendszer (1948–1990)*. Több dossziényi adatgyűjtése maradt fenn. E rendszernek alanya és jó ideig résztvevője is volt. Úgyhogy saját személyes élményeit hasznosíthatta volna az összegzés során. Sajnos, erre már nem került sor. 2014. március 7-én, pénteken kiment Kispetribé (Petrinzel, Szilágy megye) hétvégi házuk telkén a tavaszi tisztogatást elvégezni. Másnap reggel holtan talált rá a szomszéd. A Házsongárdi temetőben helyezték nyugalomra.

Nevelt lánya ma Németországban matematikatanár, fia, Fazakas Áron pedig a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Média tanszékének oktatója.

Az adatok többségét Fazakas István özvegyétől, az 1942-ben született Anna-Máriától kaptuk, aki gondosan őrzi férje emlékét és hagyatékát. E sorok írója mindkettőjüknek kollégája volt.

DR. GAAL GYÖRGY
Kolozsvár

FECSKE ANDRÁS (Jászberény, 1919. május 26. – Budapest, 1977. január 27.) magyar – latin, majd később még orosz és művészettörténész szakos tanár

*“Senki pedig, ha gyertyát gyújt,
nem teszi rejtekbe, sem a véka alá,
hanem a gyertyatartóba, hogy
akik bemennek, lássák a világosságot.”*
(Szent Biblia, Lk.11,33., Károli Gáspár ford.)

Fecske András 1919. május 26-án született Jászberényben szülei kilencedik élő gyermekeként. A család a közeli Portelek tanyavilágában földművelésből, szerény körülmények között élt. Elemi iskoláinak elvégzése után a jászberényi József Nádor Reálgymnáziumba írták be a jó képességű fiút, ahol 1937-ben szerzett érettségi bizonyítványt. A gimnázium önképzőköri ülésein jelentkezett először kisebb írásaival, versekkel és novellákkal.

A korabeli szokásnak megfelelően a sokgyermekes parasztcsaládok utolsó fiúgyermekét papnak adták. Ez történt vele is: négy évre becsukódott mögötte az egri katolikus papnevelde ajtaja. Szemináriumi éveire mindig szeretettel gondolt vissza, bár spirituálisa, lelkiatyja, felismerve a benne rejlő írói vénát, azt tanácsolta neki, hogy még felszentelés előtt lépjen ki. Szülei rosszallással vették tudomásul, hogy fiukból nem lesz pap, nem is támogatták tovább. Ezért néhány hónapig Abasáron segédjegyzősködött, hogy anyagi alapot teremtsen tanulmányaihoz.

1940-ben sikeres felvételt tett a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, s a kollégium „jász-szobájában” kapott szállást – ezt a helyiséget már hosszabb ideje a Jászság tartotta fenn tehetséges egyetemi hallgatói számára.

Horváth János tanítványa lett, de rajta kívül a magyar nyelv és irodalom tudományának olyan, máig nagyhírű professzorait hallgatta, mint Zsirai Miklós, Alszeghy Zsolt, Pais Dezső, Laziczius Gyula, Brisits Frigyes.

Az egyetemen igen népszerű volt dinamikus egyénisége, szép magyar beszéde miatt. Széleskörű kultúrája révén az Emericana diákegyesület bölcsészblokkjának vezetőjévé választották, s az országos Kodály-féle kiejtési versenyen második helyezést ért el. Tanulmányainak megkezdésével egyidőben nevelőtanári állást vállalt a **rákospalotai Wagner Manó (ma Dózsa György) Gimnázium kollégiumában** - munkájából fedezvén egyetemi költségeit.

Írói tehetsége az Ugar című jászsági folyóiratban bontakozott ki, ahol 1942 és 1944 között számos publicisztikai írása, novellája, kisebb-nagyobb tanulmánya jelent meg. 1943-ban felvették a Sajtókamara Újságírói Szakosztályába.

1944-ben kapta meg magyar–latin szakos diplomáját, de végbizonyítványában az egri Hittudományi Főiskolán szerzett teológiai képesítését is elismerték.

Még ugyanebben az évben behívták katonának, csapatteste azonban már nyugat felé vonult. 1945 tavaszán Németországban amerikai hadifogságba esett, ahonnan nemsokára több társával együtt sikerült megszöknie. Már egyetemi éveiben megismerkedett a szintén Horváth János-tanítvány Darás Katalinnal, akit 1945-ben feleségül vett.

A háború sújtotta Magyarországon kevés reménye maradt tanári státusz elnyerésére. Szerencséjére azonban a kultuszminisztériumban volt előadó későbbi mentora és kollégája Nádas József, aki állást szerzett a már nős embernek az **újpesti Könyves Kálmán**

Fiúgimnáziumban. Innen indult el széleskörű, a diákság kulturális nevelését célul tűző oktató-nevelő munkája, mely élete végéig elkísérte. 1967-ig dolgozott itt, utána haláláig ugyanebben az épületben, de már a **Dolgozók Gimnáziumában** működött tanárként.

Sok generáció emlegeti még ma is szeretettel, elismeréssel irodalomóráit, az általa

*Nádasdy Kálmán köszönti a IV. e osztályt.
Középen dr. Fecske András tanár úr a feleségével
Bankett az Operában. (1960.)*

vezetett önképzőköri üléseket, a „Könyves” diákjai részére szervezett film-, múzeum- és operalátogatásait. Írók, festők műtermében kalauzolta tanítványait, de saját otthonában is vendégül látta őket. Az egyik legkedvesebb érettségiző osztályának és szüleiknek bankett helyett operaházi előadást szervezett. Tanítványait gyakran vitte kirándulni.

A tanítás mellett 1946-ban bölcsész doktorátust szerzett, orosz nyelvi és művészettörténeti képesítést is nyert. Írói tevékenységével sem hagyott fel, bár az ötvenes években

inkább csak a fióknak dolgozott. Az önkifejezésnek más fórumai nyíltak megelőtte: előadásokat tartott a Könyves Kálmán Gimnáziumban és a Ságvári Endre Művelődési Otthonban. Híres volt 1955-ben lemezzel kísért zenei témájú előadás-sorozata, és az Újpesti Értelmiségi Klubban 1956. március 15-én tartott felolvasása az 1848-as szabadságharc irodalmáról. Szépírói ambícióinak beteljesedését, sajnos, már nem érthette meg, de több pedagógiai tanulmánya jelent meg a hatvanas-hetvenes évek folyamán folyóiratokban és könyvekben. Két középiskolai jegyzet megírása után éppen halála évében jelent meg tankönyve *Művészeti ismeretek* címmel, amit mind a mai napig használnak.

Hazáját és hitét soha nem tagadta meg, ezért sok méltánytalanság érte. Ezekből eredt gyomorbetegsége, amely 1977. január 27-én halálát okozta. Három gyermeket hagyott maga után.”

A fent idézett életrajzot dr. Fecske András idősebbik fia, Fecske András (1947-2020) író írta tanár úr életét és munkásságát összefoglaló *Arcok-Életek* c. könyv bevezetőjeként, amely válogatott írásait is tartalmazza. A kötet 1999-ben jelent meg az újpesti Könyves Kálmán Gimnázium N.J. Pro Homine nevű öregdiák alapítványának kiadásában. A fenti tömör életrajzot e könyv alapján és a tanár úr emlékét ápoló tanítványok haláljának megnyilvánulása leírásával egészítjük ki.

Az egyetemi éveiben hol Fecske András, hol Bérces Gábor írói álnéven megjelent írásaiból az *Arcok – Életek* kötetben idézett pár írásának már a címe is sokatmondó: *Porteleki tájakon* (Ugar, 1943. 1.), *Kísértő gyermekkor* (Ugar, 1943-44-es számaiban), *Mire rendeltettem?* (Ugar, 1944. 5.), *Eseteim apró állatokkal* (Ugar 1943. 5.), *Arcok – Életek* (Ugar, 1943. 1.), *Éles szemmel* (Ugar, 1943. 7.), *Gondolatsorok* (Ugar, 1943. 8.), *A mérlegen* (Ugar, 1943. 7.), *Levél öcsémhez* (Ugar, 1944. 9.). Mindegyik írása remekmű, érdemes ma is olvasni, örök értékeket, az örök emberi titkait fejtegeti. Elképzelhető, ha már a publicisztikája ilyen valakinek, milyenek a szépirodalmi alkotásai. Ezekből is idéz a fent említett kötet párat, s ezeknek címei is beszédesek: *Nem érdemes jót tenni* (1942 körül. Kézirat), *Megtérés* (Ugar, 1943. 2.), *Sánta Messiás* (1960-as évek közepe. Kézirat.), *Hosszú várakozás* (Regény-részlet,

1965.). Tanulmányai és előadásai is mind remekművek, amelyekből fia, a tanár úrról szóló kötet szerkesztője közre adott mintegy 120 oldalnyi. A témák miatt ezek címei között is érdekes tallózni, hogy kicsit megérezzünk abból a lelkesedésből, amivel a tanulóit és a közművelődés ügyét „nem középiskolás fokon” igyekezett gazdagítani lelkileg: *Néhány szó a magyaros beszédről* (Ugar, 1943. 6.), *Írás és olvasás* (1943. 3.), *Kosztolányi irodalmi nézetei* (részletek szakdolgozatából, 1944.), *Wagner-est* (Előadás mikrobarázdás lemezkísérettel. Elhangzott 1956. jan. 14-én, az Újpesti Értelmiségi Klubban), *1848 az irodalomban* (Előadás, kézirat. Elhangzott én az Újpesti Értelmiségi Klubban, 1956. március 15-én.), *József Attila leíró művészete* (Részlet egy tanulmányból. A Bp., IV. ker. Könyves Kálmán Gimnázium Évkönyve az 1961-62. iskolai évről. Bp. 1962.), *Diákjaim órán kívül szervezett művelődése* (Pedagógiai Szemle. 1964.12.), *Közösség alakítás a középiskola első osztályában* (Pedagógiai Szemle, 1967. 7-8.), *Gondolatok és módszertani tanácsok a művészeti ismeretek nevű kísérleti tantárgy egy témájának feldolgozásához* (Felnőttoktatás és közművelődés. Bp., 1976.), *Részletek a dolgozók gimnáziuma II. osztály számára írt tankönyvből* (Művészeti ismeretek a dolgozók gimnáziuma II. osztálya számára. Bp., 1981. – E könyv már a szerző halála után négy évvel jelent meg!); *Részletek a dolgozók gimnáziuma III. osztály számára írt kísérleti jegyzetből* (Művészeti ismeretek a dolgozók gimnáziuma III. osztálya számára. Kísérleti jegyzet. Bp., 1974.)

Nagyon érdekesek az alapítványi kötetben szereplő tanítványi visszaemlékezések is, amelyek közül több is valamely orgánumban publikált írásból való. Belőlük idézünk itt néhány hálás, jellemző vagy érdekes mondatot az egykori tanárukról.

Egykori tanítványa, egy katolikus pap írásában ezt olvashatjuk: „Amikor Fecske tanár úr halálhírét hozták, ezért jöhetett számra, ezért oly hirtelen a szó: elégett. / Világító ember volt. Nem tudott teljesítménybérben égni, nem tudta okos beosztással tartogatni magát... (Szerk. Mindössze 58 éves volt!) *Drága Tanár úr! Bandi bácsi! Te nem a nyugdíjra születtél. Nem tudnál mit kezdeni vele. Pedig Neked lenne írni való. Mi vagyunk azok a szépséggel, lélekkel teleírt „füzetek”, akik életedet alkották.*” (Enszől Ellák: *Egy tanárom halálára.* Katolikus Szó, 1977. február 27. – március 6.)

Egy tanár, aki tanítványa volt, így idézi alakját: „Kiváló pedagógusok, a jövő nemzedékének nevelői ... lobogó lelkesedéssel keresték az utat ... Ilyen volt dr. Fecske András is, aki latint és magyar irodalmat tanított. ... Rajongása, lelkesedése, tudásának tanítványaival való megosztási kényszere áthatotta egész lényét; mi is rajongtunk érte...” (Szakáll Károly: *Két tanárról,* Magyar Nemzet, 1980. november 18.)

Szántó Gábor újságíró, volt tanítvány, ezt írja „A Hortobágy poétája” c. írásában: „Mintha róla írta volna Ady ezt a verset. Persze nem. Ady épp azévből halt meg, amikor Fecske András született. [...] Remek tanár volt, a legtehetségesebbek egyike, akivel életemben találkoztam. Soha nem hazudott nekünk, csak egyben: nem biztos, hogy igazam van mondogatta ő, akik sziklaszilárdan hitt még a tévedéseiben is. S hozzátette, én azt mondom, amit tudok, ami a véleményem. Tanuljátok meg a tényeket, de ez kevés, ez csak a jó bizonyítványhoz elég. Legyen véleményetek! Anélkül fabatkát sem ér a tudás, élő bőrbe kötött lexikonok vagy brosúrák lehetnek csupán. Saját vélemény nélkül az élet vizsgáin elbuknátok! ... Amikor leérettségiztünk, a bankett előtt az egész Fecske-banda az Operába ment. Vitt oda addig is gyakran minket, oda mentünk éretté nyilvánításunk első napján is. Emlékszem, a Turandot szünetében pezsgővel fogadta az osztályt az Operaház igazgatója (Szerk. Nádasdy Kálmán), s amikor a tanár urat köszöntötte, kereste a szemével, alig találta meg. Közöttünk állt, szemébe lógó hajjal, kamaszos mosollyal. Ilyennek látom ma is. 58 évesen halt meg,

jövőre töltik be ezt a kort osztálytársaim. /A mi életünk jobban sikerült. Ki-ki az lehetett, amire erejéből, tehetségéből tellett. Ha nem is egészen, de jobban kifuthattuk a formánkat. Mégsem merném azt mondani, hogy felnőttünk hozzá. Egy fejjel magasabb maradt így is mindünknel. Mércse maradt.” (Könyves Kálmán Gimnázium Évkönyv. 1998-1999.)

Már csak felsoroljuk, kiknek az írása került be megemlékezésésként a tanár úrról az alapítványi kötetbe: Csaplár Vilmos íróé, akit az önképzőkörön beadott novellája alapján tehetségesnek látott a tanár úr (Újpest, Iskolák, Új Tükör, 1980. jan. 20.); Wéber Péteré, aki később a 25. Színház igazgatója volt (A dolgok zaklatott összhangja, Tani-tani, 1998 tavasz. Pedagógiai periodika), Bátorfi Józsefé, aki Gödön a ma húsz kötetnél járó helytörténeti gyűjtemény, a *Gödi Almanach* főszerkesztője lett, dr. Mády Ferencé, aki a Magyar Állami Operaház orvosa lett és amatőr festőművész; Kovács Gáboré, aki a gimnáziumi évek alatt végig színésznek készült, de végül villamosmérnök lett, ami nem Fecske tanár úr „számláját terheli”, ahogyan ő írja. Az utolsó két írás az N.J. Pro Homine Alapítvány alapítójától és a tanár úr egy fiatalabb kollégájától, dr. Sipos Lajostól – a neves Babits- kutatótól – származik (Bérc és Tűz/ A világító ember ill. Három látogatás a Rádda Barnen utcában)

Az öregdiák alapítvány megalakulása után, az 1995/96-os tanévtől kezdve az egykori tanítványok támogatásával minden évben meghirdette – előbb a Könyves Kálmán Gimnázium tanulóinak, majd Újpest, később a két szomszédos kerület egy-egy intézménye, a XIII. ker.-i Németh László és a XV. ker.-i Dózsa György Gimnázium tanulóinak is – a „Dr. Fecske András Saját Irodalmi Alkotás Pályázat”-ot. *„Az elgondolás jól bevált, 1996-ban, 1997-ben, 1998-ban és 1999-ben, mindig május 26-án, dr. Fecske András tanár úr születésnapján, a Könyves Kálmán Gimnázium dísztermében tartottuk meg azokat az emlékünnepeket, amelyeket azóta mint Tavaszi Könyves Öregdiák Találkozók vonultak be a Könyves Kálmán Gimnázium történetébe”* – olvashatjuk az alapító írásából (Budapest, 1999. dec. 5-16.) Ezek az ünnepeken osztotta ki az alapítvány a pályázatok nyerteseinek a díjait. A pályázatok töretlenül folytatódtak az alapítvány szervezésében egészen 2005-ig, amikor a gimnázium 100. jubileumát ünnepelte. Az Oktatási Minisztérium 2003 elején meghirdette a Nemzeti Emlékezet Program keretében az Iskolai Emlékezet Programot, amelyben ösztönözték pályázat keretében nyerhető névadó tablókkal iskolai tantermek jeles tanárok nevére való elnevezését. 2004-ben így jött létre a Nádas József terem, 2005-ben pedig dr. Fecske Andrásé és Verbényi Józsefé is. Hamarosan a tablók mellé a terem maradandó megjelölésére tardosi vörösmárvány táblák is kerültek az osztálytermek bejárata mellé.

Egy tanítványa az évkönyvek alapján összeszámolta, hány osztályt tanított Fecske tanár úr a Könyvesben élete folyamán. (A nappali tagozaton 1945-67 között 17 osztályban tanított, ebből négynek volt osztályfőnöke, majd az esti gimnáziumban ugyanabban az újpesti épületben, a Tanoda tér. 1. sz. alatt 1967-77 között 11 osztálynak volt az osztályfőnöke. A fenti osztályok létszámának összesítése alapján 1000-nél több tanítványa volt. Hatalmas szám ez! A Biblia tanúsága szerint egy ember élete során 30, 60, legfeljebb 100 gyümölcsöt teremhet, azaz egy ember jó befolyása ennyi emberre áradhat szét egy élet időtartama alatt. A tanári pálya nagyon különleges ebből a szempontból, hiszen egy olyan „világító ember”, mint Fecske tanár úr, nagyságrenddel nagyobb hatással van a világra.

Már 55 éve meghalt. Az általa meggyújtott 1000 „világító fáklya”, az 1000 tanítvány közül is csak százan élnek talán, de bizonyára mind továbbadták a lángot ők is sokaknak, mielőtt elmentek. Felesége és idősebb fia sincsen már közöttünk. Sokat tettek ők is minden

közösségért, amelynek tagjai voltak. Dr. Fecske András minden tehetsége, törekvése, vágya a tanítványokon kívül gyermekeiben és unokáiban beteljesült. András (1947) fia író lett, az ő fia pedig, a tanár úr András (1978) unokája zenész (a rákospalotai Magyarok Nagyasszonya-templom kántora). András Orsolya leánya festőművész lett, szerzetesi rendben él, sok templom freskóját és ólomüveg ablakát ő készítette. A tanár úr Bernadett lányánál és Gábor fiánál is születtek unokái, s már a dédunokák is jönnek sorban. Bár „nemes harcát” 1977-ben befejezte, a tanítványai, lelki gyermekei és a génjei által tovább él közöttünk.

Források:

- Fia, Fecske András (1947-2020) író életrajzi írása dr. Fecske Andrásról (Arcok – Életek, N.J. Pro Homine, Bp. – Újpest, 1999; p.7-8)
- **Könyves Almanach** 2003-2004 / Nádas József Terem. KKG, Bp. – Újpest, 2004
- *Lex Pro Homine* (Könyves Lexikon). N.J. Pro Homine, Bp. – Újpest, 2007

Összeállította:

Tanítványa,

VIZVÁRY VILMOS

az N.J. Pro Homine Alap.- B.K. & Kiad. vezetője

DR. FÖLDY FERENC (Felsőkelecsény, 1935. január 5. – Sárospatak, 2019. július 11.) tanító, pedagógia szakos előadó, középiskolai tanár, bölcsészdoktor

Földy Ferenc 1935. január 5-én született egy borsodi kis faluban, Felsőkelecsényben. Szülei földműveléssel foglalkoztak. Édesapját korán elveszítette. Édesanyja nagy szeretettel nevelte nővérével együtt a falubeli rokonok támogatásával. Segítségükre voltak édesanyja testvérei is. Szülőfalujában végezte el az általános iskolát. Ezt követően Sárospatakon tanult a közép fokú Tanítóképző Intézetben 1952–1956 között. A diákevekre így emlékezett vissza a pataki tanítóképzés 160 éves évfordulójának ünnepén: *„Diákpályámnak ma is a legkedvesebb szakasza az a négy esztendő, amit a sárospataki tanítóképzőben töltöttem. Ebben az intézetben ismertem és szerettem meg a pedagóguspályát. Itt erősödött meg bennem a tanítói hivatás szeretete, s itt kaptam motivációt a pedagógiai és a pszichológiai ismeretek megszerzéséhez”*. Az érettségit követő gyakorlóév elteltével képesítő vizsgát tett. Tanítói oklevelét kitűnő minősítéssel a 100 éves tanítóképző fennállásának évében, 1957-ben kapta meg. A „Pataki Képző” falai között alakult ki benne a Comenius idejében érvényesülő, de évszázadok múltán is érvényes küldetéstudat: a használni, szolgálni és segíteni akarás szelleme, melynek jegyében telt élete.

Pályakezdő tanítóként szülőfalujában vállalt állást, hogy segíthesse özvegy édesanyját. 1957-től 1971-ig a **felsőkelecsényi általános iskola** igazgatójaként dolgozott. Sikereként élte meg, hogy ez idő alatt új iskola épült, virágzott az iskolai színjátszás. 1956 és 1971 között tizenhét színdarabot mutattak be a falu fiataljai Felsőkelecsényben és környékén. Vasárnaponként harmóniumon kísérte a gyülekezet énekét a templomban. Tanítványai szüleit is tanította, akik nem fejezték be az általános iskolát, de hajlandóságot mutattak a tanulásra. Jó példát mutatott a környezetének: a munka mellett továbbtanult Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetemen (KLTE) pedagógia és pszichológia szakon. Szakdolgozatának témájául pataki alma matere történetét választotta (*A sárospataki tanítóképzés története*, 1970). 1972-ben bölcsészdoktori fokozatot szerzett a *Programozás feladatrendszerekkel az általános iskola részben osztott alsó tagozatos osztályaiban* című bölcsészdoktori értekezése sikeres megvédésével.

Nagy megtiszteltetésként élte meg, hogy 1970-ben meghívták tanítani egykori iskolájába, a **Sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskolára**, ahol a következő évben el is kezdte felsőoktatási pályáját. Ő lett a Tudományos Diákköri Tanács (1971-től) és a Felvételi Előkészítő Bizottság (1979-től) elnöke. Ezzel kapcsolatos munkáiba nyújt betekintést *A tudományos kutatómunka programja a Sárospataki Tanítóképző Intézetben* (1974) és a *Felvételi előkészítő munka a Sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskolán* (1982) című írásaiban. Egyik tanítványa, *Rózsahegyi Ferencné Tóth Katalin Julianna*, akit 1971–1973 között tanított, így emlékezett vissza rá: *„...pályamunka írására biztatott bennünket, s ennek eredményeként elnyertük a Pedagógusjelöltek Országos Szakmai Konferenciáján a II. helyezést. Idős koráig emlegette, nagyon büszke volt ránk.”*

1982-ig főiskolai docens, majd nyugdíjazásáig (1996) főiskolai tanár beosztásban dolgozott. Elsősorban pszichológiai tárgyakat tanított a Neveléstudományi Tanszék oktatójaként, amelynek 1983. július 1-jétől a tanszékvezetője is lett. Három éven át tanulmányi főigazgató-helyettes volt dr. Károly István főigazgatósága alatt, majd nyolc éven át (1982–1990) a Comenius Tanítóképző Főiskola főigazgató tisztségét töltötte be. Igazgatása

alatt a Főiskolát nagy nyitottság jellemezte. Számtalan tudományos és művészeti tanácskozást rendeztek meg a falai között, például a gyakorló pedagógusok továbbképzése céljából 1984-től a Tanítók Országos Nyári Akadémiáját. Kedvezően fejlődtek az intézmény nemzetközi (német, lengyel, olasz) kapcsolatai. Nyugdíjazása után is összeköttetésben maradt alma materével és munkahelyével. A köteleket a Magyar Comenius Társaság működtetése biztosította. Az egyesület a sárospataki főiskolán alakult meg 1986. június 21-én. Egyik alapító tagja volt, és örömmel töltötte el, hogy országgyűlési képviselőként közbenjárhatott Comenius szellemi hagyatékának, pedagógiai, művelődéstörténeti eszméinek kutatását, korszerű elemzését, értékelését és felhasználását célul kitűző társaság megalapításának ügyében. A kezdetektől tizenöt éven át a Magyar Comenius Társaság titkáráként, majd alelnökeként, 2003-tól haláláig az elnökeként tevékenykedett. 2007-ben a 150 éves tanítóképzőben arany-, 2017-ben pedig gyémántdiplomát vehetett át. Nyugdíjas éveiben még vállalt oktatást a Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyetemén, ahol a Pszichológia Tanszéket vezette.

A családja által 75. születésnapjára összeállított *Hivatásszeretet* (2010) című könyvben hosszú bibliográfiai adatsor tanúsítja aktív szellemi munkálkodását: 167 tanulmány és közlemény, 22 könyv megszerkesztése, 14 életrajz, interjú, 6 beszéd, előadás fűződik a nevéhez 2009-ig. Ezt követően 2019-ben bekövetkezett haláláig még 6 kötetet szerkesztett kollégáival a *Bibliotheca Comeniana* sorozatban, és visszatekintett pályájára az *Emlékezés tanítóképzős diák- és tanáréveimre* című írásában (2018). Publikációinak többsége a Sárospatakon folyó óvó- és tanítóképzéssel kapcsolatos, ezen belül a szakmai gyakorlattal, a képzési tapasztalatok összefoglalásával, a hallgatók tudományos tevékenységre nevelésével foglalkozott intenzíven. „*Tudományos diákköri munkánk során támogatott bennünket, az akkori pedagógiai-pszichológiai kutatásait megosztva velünk*” – idézte föl már említett tanítványa. Kutatási területe a pedagógiai pszichológia és a neveléstörténet volt.

Tudományos igénnyel foglalkozott az óvodáskorú gyerekek gondolkodásának fejlesztésével, a feladatrendszeres oktatási kísérlettel az alsó tagozaton, valamint a kisiskolás tanulók személyiségfejlesztésével. Ismeretterjesztő írásainak visszatérő témája a gyerekek nevelése és a család szerepe. Neveléstörténeti tárgyú írásainak témái: Comenius panszofikus iskolája Sárospatakon, a sárospataki tanító- és óvónőképzés (fejlődés)története, kiemelkedő pataki tanáregyeniségek, például Dr. Harsányi István, Ködöböcz József. Közleményei – gyakorisági sorrendben – a Borsodi Szemle és a Borsodi Művelődés, az Óvodai Nevelés és a Pedagógusképzés, a Módszertani Közlemények, a Felsőoktatási Szemle, a Pedagógusok Lapja és a Köznevelés folyóiratokban jelentek meg. Ezenkívül olvashatjuk írásait a Tanítóképző Intézetek Tudományos Közleményei, a Pedagógiai Szemle, A Tanító, a Zempléni Múza és a Magyar Pszichológiai Szemle oldalain is. A Sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola évkönyveiben (1965–1981 és 1981–1987), valamint a *Sárospataki Pedagógiai Füzetekben* (1980–1988) szerkesztőbizottsági tagként és szerzőként is jegyzik. A Magyar Comenius Társaság megalakulásától kezdve, harminchárom éven át volt a szerkesztője és a felelős kiadója a *Bibliotheca Comeniana* könyvsorozatnak.

Főbb művei: *Differenciált feladatrendszeres oktatás az általános iskolák részben összevont alsó tagozatos osztályaiban* (Módszertani Közlemények 1975. 5: 256-262); *Óvónőképzés Sárospatakon* (Pedagógusképzés, 1977. 1: 112-119); *A tanító- és óvónőképzés közelítésének sárospataki tapasztalatai* (Felsőoktatási Szemle, 1985. 7-8: 480-483); *Comenius' Scientific Views on Nature* (Studio Comeniana et Historica 199. 40: 140-142); *Tehetséggondozás a tanítóképző főiskolán* (Felsőoktatási Szemle 1987. 5: 301-303); *A pedagógiai pszichológia fejlődése hazánkban* (Sárospataki Pedagógiai Füzetek, Sárospatak,

1998. 17: 123-129); *Comenius természetszemlélete az Orbis Pictus tükrében* (Bibliotheca Comeniana 2002. IX: 65-69); *50 éves a sárospataki felsőfokú pedagógusképzés* (Sárospataki Pedagógiai Füzetek, Sárospatak, 2009. 26: 15-21).

Hazai és külföldi tudományos üléseken egyaránt tartott előadásokat, például az Óvónőképző Intézetek V. Tudományos Ülésszakán, Kecskeméten (1984), a Miskolci Akadémiai Bizottság XII. ülésén (1984), Uhersky Brodban a Comenius Kollokviumon (1984), a bautzeni szorb nemzetiségi konferencián (1985), az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szláv-Balti Filológiai Intézete hallgatóinak (2014). Szervezte az Uhersky Brodból Sárospatakra érkező Comenius vándorkiállítás fogadását, amelyen Comenius emléklapok nyújtott át a Holland Királyság és a Cseh Köztársaság magyarországi nagyköveteinek (2016). Képviselte a Magyar Comenius Társaságot a Comenius örökségét ápoló nagyköveti találkozón Sárospatakon (2017).

Dr. Földy Ferenc szerteágazó társadalmi és közéleti tevékenységét is a használni, szolgálni, segíteni akarás motiválta. 1985-ben országgyűlési képviselőnek választották Borsod-Abaúj-Zemplén megye 18. választókerületében. Mandátumát 1990-ig töltötte be. Ez idő alatt tagja volt az Országgyűlés Kulturális Bizottságának és az Interparlamentáris Unió Magyar Nemzeti Csoportjának. Kezdeményezésére alakult meg a Magyar Tudományos Akadémia és a Térképészeti Intézet gondozásában a Külső Helység- és Földneveket Gyűjtő Társaság. 1988-ban meghívta a munkahelyére, a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskolára ülésezni az Országgyűlés Kulturális Bizottságát, és közvetítésének köszönhetően került Sárospatakra 1986-ban Somogyi József Kossuth-díjas szobrászművész *Rákóczi lovasszobra* című alkotása. 1989. március 9-én javasolta az Országgyűlésnek, *„hogyan államiságunk legfőbb jelképe, a Szent Korona a jelenlegi őrizeti helyéről, a Nemzeti Múzeumból kerüljön át a legfőbb államhatalmi testület működési helyére, a parlament épületébe”*. Kíváncsún tartotta, hogy *„a nemzeti zászlóra rákerüljön az ország címere, azzal az engedménnyel, hogy a zászló használható az ország címere nélkül is.”* Javasolta azt is, hogy iktassák *„az alkotmányba Kölcsey Ferenc Himnuszát és Vörösmarty Mihály Szózatát, illetve ünnepi alkalmakkor történő kötelező használatát is”*. A nemzeti egység kialakítása és megőrzése szempontjából mindkettőnek felbecsülhetetlen nevelő értéket tulajdonított. Interpellált a bodrogi és a hegyközi kisvasút vonalának visszaállítása ügyében (1989. szeptember 27.). *„Én elsősorban népképviselőnek tartom magamat”* – mondta az Országgyűlés 57. ülésén, amikor Dr. Udvari László államtitkár választ követően kifejtette, hogy a választ miért nem tudja elfogadni: *„E térségben százezren élnek elmaradott környezetben”. „Évente több tízmillió forintos többletkiadást jelent a vasútvonal hiánya az itt élők számára”*. Szót emelt a hajdúböszörményi és a soproni óvónőképző főiskolák önállóságának visszaállításáért is az intézetek vezetőinek megkeresésére (1990. február 27.).

Szakmai szervezetekben is vállalt feladatokat. Tagja volt a Miskolci Akadémiai Bizottság társadalomtudományi szakosztályának, társelnöke a neveléstudományi és közművelődési munkabizottságnak. 1981–1996 között betöltötte a Magyar Pedagógiai Társaság Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bizottságának elnöki tisztségét. 1981-től az Országos Választmány tagja lett. Az ismeretterjesztés és az információk megosztása fontos volt számára humánus természetéből adódóan. Az Észak-Magyarország című lap hasábjain negyvenöt alkalommal jelent meg ismeretterjesztő írásaival, a tanítóképző főigazgatójaként közzétett tájékoztató közleményekkel és országgyűlési képviselői munkájához kötődő tartalmakkal. Publikált még az Országközi Hírek, a Magyar Nemzet, a Népszava, a Napjaink, az Erdélyi Tükör, a

Heti Hírnök, a Sárospatak, az Újhelyi Körkép és a Zempléni Hírlap oldalain is. Több hazai és külföldi elismerésben részesült, de a legbüszkébb arra volt, hogy 1996-ban szülőfaluja Felsőkelecsény díszpolgára lett.

„Milyen volt Földy tanár úr? Egyszerűen: hiteles. Szerettük hallgatni előadásait, azok mindig nagy hatással voltak ránk. Őszintén és élményszerűen, gyakran saját gyermekeivel kapcsolat tapasztalataira építve tárta elénk azokat a lélektani törvényszerűségeket, melyeket nemcsak a nevelő-oktató munkánkban, hanem saját életünkben is hasznosíthattunk később. Közel hozta számunkra azt a tudományterületet, amelyet sokan az „elefántcsonttoronyba” zártan, csak egy szűk kör számára gondoltak elérhetőnek. Az ő gazdag empátiával, emberséggel bíró személyisége, szakmai elhivatottsága is motivált engem a pszichológus pálya irányába. Később munkatársakká váltunk, sokszor vizsgáztattunk együtt. Minden alkalommal tapasztalhattam jóindulatát, hitét az emberekben, soha nem a hiányosságokra, hanem mindig a meglévő tudásra volt kíváncsi. Szakmai tekintélye és a hallgatók tisztelete méltán emelte őt a nagy egyéniségek sorába” – írta róla tanítványa, majd kollégája, Kiss Ferenc.

Volt munkatársa,
DR. TOMA KORNÉLIA
tanszékvezető egyetemi docens
Tokaj-Hegyalja Egyetem

„A tanítvány választja ki, hogy ki a mester,
nem pedig a mester választja ki, hogy ki a tanítvány.”
(Csernus Imre)

G-Gy

DR. GLEDURA LAJOS (Borsodnádasd, 1930. július 3. – Jászberény, 2017. augusztus 12.) tanító, tanszékvezető főiskolai tanár, főigazgató-helyettes

Édesapja hentes és mészáros volt, édesanyja a háztartást vezette. Dolgos, munkaszerető családban nevelkedett három fiútestvér legidősebb tagjaként. Az elemi iskolát falujában végezte, a polgári iskolát Budapesten kezdte, majd a háború miatt Ózdon fejezte be.

1947-től az Egri Érseki Római Katolikus Tanítóképző Intézet és Líceum tanulója lett. 1950-ben négy társával együtt a Jászberényi Állami Tanítónőképzőbe került, ahol 1951-ben érettségizett. Gyakorlóévre Kisorosziiba helyezték. A tanítási gyakorlat a katonai szolgálat miatt megszakadt, de végül 1952-ben tanítói oklevelet szerezhette.

1953-ban házasságot kötött Bóna Évával, akivel diáktársak voltak a képzőben. Házastársakként 1959-ig együtt tanítottak **Fegyverneken**. Élték az akkori nehéz sorsú pedagógusok életét, alkotó évek voltak ezek sok társadalmi munkával, lelkes szakmai újításokkal. Itt született meg első és második gyermekük, Árpád 1955-ben és Éva 1958-ban.

Gledura Lajost, a fiatal tanítót sok bemutató tanítással bízták meg, amelyeket a helyi és járási pedagógusoknak tartott. Számos társadalmi munkát végzett, tűzoltóparancsnok-helyettes volt, szakszervezeti megbízást kapott, a békebizottság tagja volt stb. A Kultúrház vezetőjeként fellendítette a falu kulturális életét, mezőgazdasági kiállítást szervezett, színdarabokat rendezett. Hobbiként kertészkedett, festegetett, barkácsolt. 1957-től igazgató-helyettesként dolgozott az iskolában, valamint a felső tagozatban matematikát, fizikát is tanított.

1959-ben a tanítóképzés felsőfokúvá válása alkalmából nagy változás történt életében. Feleségével együtt felkérést kapott a **Jászberényi Felsőfokú Tanítóképző Gyakorló Általános Iskola** tanítói állásának betöltésére. A gyakorlóiskolai tanítói bizonyítványt 1960-ban szerezték meg Debrecenben mindketten. Tíz évig együtt dolgoztak egy tantestületben szakvezetői beosztásban.

Egyik főiskolai kartársnője, akinek egykor szakvezetője volt, így emlékezik: „1-2. osztályokban tanított, nevelt. Mindig halkan beszélt, ezért a diákok nagyon figyeltek. Óriási volt a türelme. Az osztály minden tanulója külön-külön értéket képviselt számára. Képességeikhez mérten tevékenykedtette őket. Azonnal érzékelte fáradtságuk jeleit, és új

módszereket alkalmazott. Nem a tanítást, hanem a megtanítást helyezte előtérbe. Igazi gyermekközpontúság jellemezte minden tevékenységét. Szakvezetőként példát mutatott. Folyamatosan segített, támogatott, és az önálló kezdeményezéseket szívesen fogadta. Írásbeli munkái, szemléltető eszközei külön értéket képviseltek. Szakmai ismereteivel, magatartásával, elhivatottságával a tanítói mesterség megalapozását segítette.” (Nyíri Mihályné, Hevesi Műhely, 2017. 96. sz. 20.)

1968-ban megszületett 3. gyermekük, Katalin. A három gyermek közül Árpád és Katalin a pedagógus hivatást, Éva az orvost választotta.

Gledura Lajos a tanítás mellett, levelező tagozaton a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán pszichológia szakos középiskolai tanár és pedagógia szakos előadó diplomát szerzett 1969-ben.

A diploma megszerzése után a **Jászberényi Felsőfokú Tanítóképző Intézetbe** intézeti tanárrá nevezték ki. Ezen a munkahelyen és utódintézményeiben dolgozott pályája végéig. Örömteli munkahely volt számára a Tanítóképző, hiszen ez volt az alma matere. Szinte második otthonának érezte.

1975-ben feleségével együtt felkérést kapott az Oktatási Minisztériumtól a Tankönyvkiadó által meghirdetett tankönyvpályázaton való részvételre, melyen díjat nyertek (Kísérleti első osztályos olvasókönyv).

1975-ben főiskolai szintre emelkedett a tanítóképzés. Az Oktatási Minisztériumtól főiskolai docens kinevezést kapott. Ugyanebben az évben megbízták a **Jászberényi Tanítóképző Főiskola Neveléstudományi Tanszékének** vezetésével.

Felemelő érzés volt ennek a posztjának a betöltése. A példaképként tisztelt, legendás híró Tóth Gyula tanár úr nyomdokaiba léphetett. Ez hatalmas szellemi erőt, lendületet adott neki a feladat ellátásához, a megbízás teljesítéséhez. Doktori disszertációját 1978-ban védte meg Debrecenben, amelynek címe *„Olvasástechnikai nehézségek leküzdése az olvasáselsajátítás kezdeti időszakában”*.

Vezetői feladatai közé tartozott a Gyakorlóiskola felügyelete is. Oda mindig úgy ment, mintha „haza menne”. A hallgatók gyakorlati képzését nagy empátiával szervezte, irányította, hiszen kívülről-belülről ismerte a vele járó munkát.

1981-ben megbízást kapott a főigazgató-helyettesi teendők ellátására. Ezt a tisztséget a tanszékvezetés mellett nyugdíjazásáig töltötte be. 1985-ben főiskolai tanári kinevezést kapott.

1990-92-ben **Nagykőrösön** óraadó tanárként tanított pedagógiát, pszichológiát a Jászberényi Tanítóképző Főiskola kihelyezett tagozatán.

Szakvezető munkájának kezdetén néhány kollégájával oktatófilmet készítettek az írástanítás módszeréről. Éveken át alkalmazták ezeket szemináriumi órákon.

A kutatómunkába már a kezdetektől bekapcsolódott. A 60-as évek közepén metodikai kutatócsoport alakult, amelyben intézeti tanárok és gyakorlóiskolai tanítók együtt dolgoztak. Az anyanyelvi nevelésen belül főleg az olvasástanítás metodikájával foglalkoztak. Munkájuk eredményét kötetbe foglalták. A helyi kiadású kötet a pedagógusképzés mellett a továbbképzést is szolgálta. Oktatóként már munkaköri feladata is volt a kutatómunka. A 70-es években munkacsoportjuk a minisztériumtól megbízást kapott az Anyanyelvi tantárgypedagógia (egységes jegyzet) megírására. Társ szerzőként főként az olvasás-írás elsajátításának módjáról írt a kötetbe. Munkáját gazdagították a gyakorlóiskolai szakvezetői tapasztalatai és a folyamatos kutatómunkája során összegyűjtött tudásanyaga.

Kutatásai kiterjedtek az anyanyelvi nevelés korszerűsítésére, a főiskolások

képességfejlesztésére, a kisiskolások személyiségének megismerésére, nevelésük témaköreire, az óvó- és tanítóképzés közelítésének problémáira. Sokoldalúságára jellemző, hogy pedagógiai, lélektani tudását nemcsak a pedagógusképzésben, hanem ennél tágabb körben is kamatoztatta. Az OPI keretében szervezett kísérlet munkálatai során alkotótársaival együtt megírta a nevelési alapismeretek tantárgy tantervét, tankönyvét és tankönyvcsaládját a gimnáziumok III-IV. osztálya számára. A tantárgyat tanította is a jászberényi **Lehel Vezér Gimnáziumban** fakultáció keretében. A korszerű pedagógiai alpműveltség nyújtása sok érdeklődő diáknak segített a pályaválasztásban és a pedagógus pálya felé való orientációban. Jónéhány diákja a Jászberényi Tanítóképző Főiskola hallgatója vagy óvónő lett.

Gledura Lajosnak szerteágazó munkája mellett a családjára mindig volt ideje. Gyermekeivel, később unokaival való együttlétük pszichológiai vonatkozásait, gyermeknyelvi produktumait beleszötte elméleti előadásaiba és a szeminárium foglalkozásokba. Sokszor ezeket fényképekkel illusztrálta, amiket ő készített és hívott elő.

Nem sajnálta a fáradságot akkor sem, ha fizikai munkáról volt szó. Néhány társával együtt a nyári pihenésüket feláldozva, hősies munkával megépítették Zánkán a Tanítóképző szakszervezeti üdülőjét. A faház még ma is áll, fogadja vendégeit.

A Tudományos Bizottság elnökeként irányította, koordinálta a kutatómunkát. A TDK vezetői posztját is betöltötte, melynek során sikerrel motiválta a hallgatókat, akik éveken át jelentős eredményeket értek el pályázataikkal. Például az Aratóné-féle környezetismeret kísérlet – melyet felesége végzett két éven át a gyakorlóiskolában – több hallgatóját ihlette pályamunka írására.

Az óvodai kísérleti munkákban a gyakorlati képzést segítette tanácsaival óvodákban, iskolákban. A részeredményekről a Felsőoktatási Szemlében írt ismertetést. Később kötet is készült e munkákból, melynek társszerzője lett.

Intézeti Napokon, a Nyári Akadémia rendezvényein eleinte bemutató tanításokkal, később előadásaival szerepelt, széles körben ismertté téve a korszerű eljárásokat. A Főiskolai Napok hagyományos, vidám eseményein önfeledten vett részt a diákság játékaiban (hatalomátvétel), amely nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a fiatalok megismerjék egymást, magukénak érezzék az intézményt, a közösséget, annak örömeit, gondjait. Fáradhatatlanul, szerényen, következetesen dolgozott minden területen. Munkáját az elkötelezettség, türelem, lelkiismeretesség jellemezte.

Több országos és megyei szintű bizottságban tevékenykedett. Tagja volt a Debreceni Akadémiai Bizottság Neveléstudományi Munkabizottságának, a M.M. Pedagógiai Szakbizottság Gyakorlati Képzési Albizottságának, a Magyar Pedagógiai Társaságnak, ennek Szolnok Megyei Óvónői Tagozatának pedig vezetője, valamint a Magyar Comenius Társaság alapító tagja volt. Éveken át aktív résztvevője volt a pedagógusok továbbképzésének. A TIT Szolnok Megyei Pedagógiai Tagozatának tagjaként ismeretterjesztő előadásokat tartott a régióban. Vezető tisztségénél fogva részt vett tudományos tanácskozásokon. (DAB, OPI, MPT)

Emberi kapcsolataiban jellemző volt rá a megértés mások iránt, a közösségi szellem, a képesség mások meggyőzésére és mások érveinek meghallgatására.

Vezető munkájáról oktatótársainak véleménye: *„A munkatársakkal való együttműködés partneri kapcsolatokon alapult. Soha nem utasított, hanem kért, közös megegyezés alapján megbízást adott.”* (Hevesi Műhely 2017. 96. sz. 21)

Kitüntetései:

- Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1969)
- Kiváló Munkáért (1984)

- Tanay Antal Alapítványi díj és emlékplakett (1991)
- Munkásságáért Jászberényi Tanítóképző Főiskola-émlékplakett (1991)
- Kiváló Oktató Munkájáért (2002)
- A Főiskoláért-Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar-émlékplakett (2006)

A Tanay Antal Alapítványi díjat az intézetben elsőként ő kapta meg. A helyi újság így emlékezik meg az eseményről:

„A díj azt az oktatót illeti, aki a legtöbbet tette az adott időszakban a tanítók képzéséért. (...) dr. Gledura Lajos munkájára egyaránt a korszerűsége való törekvés, a tanítóképzés érdekeinek érvényesítése jellemző. (...) Emberi és nevelői példája és hite éppúgy állítható a ma ifjúsága és pedagógusjelöltjei elé, miként Tanay Antal emléke él tanítványaiiban.”(Jászföld 1. évf. 7.sz. 1991. július 13. 6.)

Tanay-díjátvétel

Munkásságának eredményeit közzétette. Folyamatosan publikált. Írásai megjelentek A Tanító Munkája, Köznevelés, A Tanító, Módszertani Közlemények, Felsőoktatási Szemle, Pedagógusképzés, Audio-vizuális Közlemények, Munka és Iskola, Nők Lapja folyóiratokban, helyi kiadványokban, társintézmények kiadványaiban. Cikksorozatot írt a Szolnok megyei Néplap-ban, ebben a szülőkhöz szólt, segítséget nyújtott, tanácsokat adott a nevelés terén.

Országos és megyei pedagógiai pályázatokon írásaival több alkalommal díjat nyert.

Időrendi sorrendben minden írását elolvasva feltáru előtünk a jászberényi tanítóképzés 1962–2004-ig tartó korszerűsítési folyamatának útkeresése, útja és az azon fáradhatatlanul dolgozó pedagógus pályaképe. Gledura Lajost ezen az úton mindig a pedagógus hitvallása vezette. Írásaira jellemző, hogy a felvetett problémákat nemcsak láttatta, hanem eredetükre is rámutatott, megoldást is javasolt. Mintegy száz publikációjából, melyek széles területet ölelnek fel, nehéz választani.

Egy-két jelentősebb írása:

- Egy alsó tagozatos kísérleti [barkácsoló] szakkör munkájáról. Munka és Iskola, 1962. 8. sz.
- Oktatófilmkészítéssel a pedagógusképzésért (T)
- Felsőoktatási Szemle, 1963. 2. sz. 101- 102.
- Illusztráció és értelmi fejlesztés. Tanítók Kézikönyvtára 3. kötet 27- 46. Bp. Tankönyvkiadó 1970.
- Korszerűsítés a tanítóképzésben - Gondolatok a tanítási gyakorlatok programjáról. Köznevelés, 1971. 19. sz. 21-23.
- Az audio-vizuális eszközök alkalmazásának jelentősége és lehetőségei a szakképzésben - a tanítóképzésben. Audio-vizuális Közlemények 3. 299-309. Bp. 1971.

- Az olvasástanítás összefüggő szakaszának tantárgypedagógiai vizsgálata (T) Jászberény, 1967. 1 75- 203. Szerk. Fábíán Zoltán–Nagy József).
- Anyanyelvi tantárgypedagógia (T) (egységes jegyzet). Bp. Tankönyvkiadó, 1982. szerk.: Nagy J. József
- Nevelési alapismeretek (ideiglenes tankönyv) (T) a gimn. III. és IV. o. számára, hozzájuk Feladat és Szöveggyűjtemény, ill. Útmutató. Bp., Tankönyvkiadó, 1983. szerk.: dr. Tóth Béla
- Új modellek a pedagógusképzésben (T). Bp.1989. Tankönyvkiadó 21-36. szerk: Fábíán Zoltán
- Jártasság és készségképzés. Fejlesztő Pedagógia, 15. évfolyam. Bp. 2004/3. 31- 33.

1991. év végén nyugdíjas lett. Utána még 15 évig óraadóként működött az utódintézményekben. Munkáját, szerteágazó tevékenységét egész pályája folyamán kiegyensúlyozott családi háttér biztosította. Hobbitelkén folyamatosan kertészkedett, ahová, ha csak tehette, kerékpárral járt. Utolsó éveiben, mikor oda már nem tudott kijárni, előszedte gondosan őrzött publikációit, kifénymásolta őket a folyóiratokból megmentve így az elkallódástól. Ezeket, a felesége közel 40 hasonló munkájával együtt, precízen, témánként kiválogatva vaskos kötetbe rendezte, néhány példányban bekötötte a gyűjteményt, így hagyva értékes örökségként családjá és egykori munkahelyei (Tanítóképző és a Gyakorló Iskola) számára. (Gledura Lajosné Bóna Éva, Gledura Lajos: Válogatott pedagógiai cikkek, tanulmányok 1962-2002.) Súlyos betegsége véget vetett alkotó munkásságának.

Kartársai, akikkel együtt dolgozott nyugdíjas éveiben, így búcsúztak tőle: *„Óraadással, állandó megújulással végzett munkája – humánummal, toleranciával, mások megértésével és elismerésével párosulva mind kollégái, mind tanítványai körében – méltán emelték dr. Gledura Lajost a jászberényi tanítóképzés történetének meghatározó egyéniségei közé.”* (BerényCafé 2017. 08. 21.)

Felesége,
DR. GLEDURA LAJOSNÉ
Jászberény

GÖRÖG MÁRIA ETELKA (Hajdúszoboszló, 1931. január. 24. – Hajdúszoboszló, 2021. május 19.) tanító, tanár

Kétgyermekes református pedagóguscsaládban született, szülei közel négy évtizeden keresztül tanították Hajdúszoboszlón az első osztályosokat. Édesapja idővel iskolaigazgató lett. (*Pedagógusok arcképcsarnoka*, 2003.) A pedagóguspálya iránti indítást saját bevallása szerint is szüleitől örökölte.

Polgári iskoláit szülővárosában végezte, középiskolai tanulmányait 1946-ban az akkor még Dóczy Leánynevelő Intézet Líceumában kezdte. Ebben az évben veszítette el 56 éves édesapját, akihez rendkívül kötődött, így ez óriási veszteség volt számára.

Az államosítást követő oktatási struktúraváltás miatt 1950 márciusától az állami II. sz. Tanítóképzőben készült tanítói hivatására. A képzéshez kapcsolódó gyakorlóévet 19 évesen 1950. szeptember 1-jén a **Hajdúszoboszló – Angyalháza** tanyasi iskolában kezdte meg. Az egyszerű tanyasi iskolai környezet kitűnő lehetőséget és gyakorlatot biztosított a lelkesedéssel, ambícióval teli, fiatal, lendületes „tanító néninek”. Itt ismerhette meg igazán a hajdúsági tanyasi emberek szeretetét, tiszteletét, szolgálatkészségét. Már a kezdetektől nagy köztiszteletet és elismertséget szerzett: sárban, esőben, gyalogosan járva, vagy szekéren döcögve, sok-sok lemondással ugyan, de telve a hivatás iránti elkötelezettséggel végezte munkáját. A tanyasi hónapok vidámságot, feledhetetlen élményeket és sok új barátságot hozott számára.

Összevont érettségi-képesítő vizsgája után 1951-ben kapta meg tanítói oklevelét. Ezt követően az **Aranyszegi tanyasi iskolába** került. 1954 novemberében **Hajdúszoboszlóra** helyezték, az akkori **I. Sz. Általános Iskolába**. (Jelenleg **Gönczy Pál Református Sport és Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola**), ahol nyugdíjba vonulásáig tanított. Közben elvégezte az egri Pedagógiai Főiskola matematika–fizika szakát (1957). Egyre nagyobb hangsúlyt kapott hivatásában a matematika szeretete, oktatása, és az ezzel kapcsolatos szakmai kompetenciák megszerzése. 1972-től a 7. és 8. osztályban, később 5. osztálytól tanította a matematikát folyamatosan megújuló, egyedi és szakmailag elismert módszerekkel, melyeket pályázati körben is siker koronázott. Emellett folyamatosan képezte magát.

1979. január 1-jétől megyei szakfelügyelő lett matematika–fizika szakon, 25 iskolát és közel 100 pedagógust felügyelve. A régiót beutazva segítette a pályakezdőket tanácsaival, segítséget nyújtva a matematikatanítás mindennapos problémáiban, metodikájában. Arra törekedett, hogy a tanulók helyesen használják a matematikai szakkifejezéseket, és adjon sikerélményt számukra a tantárgy. Szeretett iskolájában évekig volt a matematika–természettudományi munkaközösség vezetője. Bemutató előadásai sok hasznos útmutatást adtak kollegáinak. Kiemelkedő szakmai tudásával hozzájárult a megyei munkaközösség munkájához, az ideiglenes és végleges matematikai tanmenetek, felmérő feladatsorok, felzárkóztató programok szakszerű elkészítéséhez. Ötven évig tanított szeretett iskolájában és 17 évig ezzel párhuzamosan a **109-es számú Ipari Szakmunkásképző** fiókiskolájában.

Volt kolleganői visszaemlékezéseiből:

Kovácsné Gál Magdolna: „Manyika nénit már gyerekkoromban ismertem, az 1.sz. Általános Iskolából. Szimpatikus, kedves tanárnő volt.1974-ben kezdtem pedagógusi pályafutásomat a 3. sz. Általános Iskolában. Tagja lettem a Városi és Pedagógus Énekkarnak, ahol Manyi néni is kórustag, énekkari vezetőségi tag és az alt-szólam vezetője is volt.

1983 szeptemberétől a Gönczy Pál Általános Iskolában együtt dolgoztunk kolléganőkként Manyika néni nyugdíjazásáig. Nagy tudású, segítőkész, szigorú tanárnő volt, megkövetelte a rendet, a fegyelmet, a precizitást. A szigor mögött azonban mindig érezhető volt a gyermekek iránti szeretete. Nyugdíjba vonulása után több évig óraadóként, helyettesítő nevelőként számíhattunk a munkájára, segítségére.

Alapító tagja volt 1993-ban a Gönczy Pál Általános Iskola Jövő Nemzedékért Alapítványnak. Haláláig ő volt az alapítói jogok egyedüli gyakorlója.

2010 szeptemberében nyugdíjas lettem. Ettől kezdve - javaslatára - még szorosabb kapcsolat alakult ki közöttünk. Közös programokat szerveztünk: Manyi néni, Bábás Valika (régi kedves barátnője) és én szinte minden hétfő délelőtt találkoztunk. Egy-egy kávé mellett szívesen mesélt egykori kollégáiról, tanítványairól, a városi énekkar külföldi és belföldi fellépéseiről, kirándulásairól, a szakfelügyelői munkájáról, a tanyasi iskolai tanítói munkájáról, gyerekkoráról.

Egy német házaspárral, Irmgarddal és Lotharral több mint 50 évig ápolt baráti kapcsolatot. Kölsönösen meglátogatták egymást, még 2019-ben is találkoztak városunkban. Manyi néni jól beszélt németül, mindig ő tolmácsolt a családtagoknak.

Nagyon szerette a kisgyerekeket, mindig örömmel és érdeklődéssel hallgatta a történeteket az unokáimról, ismerősei gyerekeiről, unokáiról.

2020 márciusában a pandémia sajnos véget vetett a találkozásainknak. Március közepétől május 1-i kórházba kerüléséig minden este felváltva hívtuk egymást telefonon, a nagy bezártságban lelkiileg támogatva egymást. Amikor az ANNA Idősek Otthonába került, rendszeresen beszélgettünk telefonon és levelekben is beszámoltam neki ismerőseiről, tolmácsolva üdvözlétüket, jókívánásaikat. Sajnos, ez azonban már nem a régi, megszokott kapcsolattartás volt.

Mindig nagy szeretettel gondolok Manyika nénire, emlékéet családommal együtt a szívünkben őrizzük. Büszke vagyok arra, hogy többször is kis barátnőjeként mutatott be egy-egy ismerősének."

Kulcsárné Gógán Erzsébet: „A híre megelőzte személyes találkozásunkat: »Görög Mária kiváló és szigorú pedagógus, akiért harcolnak a szülők, hogy gyermekük az általa vezetett matematika tagozaton tanulhasson« – hangzott el egyik kollégám szájából. 1981-ben egy lépcsőházba költöztünk Manyi nénivel. Meleg szívű édesanyja napi szinten segítette kisgyerekes életünket. Manyi néni szigorú beosztással élte az életét: a tanári és szakfelügyelői munkája mellett a Városi Pedagógus Énekkar tisztségviselőjeként és tevékeny tagjaként szoros kapcsolatot ápolt kollégáival, kórustársaival, családjával, német barátaival, és aktív hitéletet élt. Alapos, precíz, elkötelezett alkotó ember volt, aki szenvedélyesen szerette és művelte hivatását. A Gönczy Pál Általános Iskola magas színvonalú működéséért dolgozó, elkötelezett pedagógus volt. Igazi énjét 1988-tól kollégaként is megismerhettem: segítőkész, támogató, jó szándékkal irányító munkatársra találtam benne. Alapvető követelménye volt a matematika nyelvének pontos használata, az alaposság, a rendszeresség és a statisztikai módszerek használata az oktató munka folyamatában és az ellenőrzésekkor. Tanítási órákon kívül is szívesen konzultált szakmai kérdésekről. Gyermekeink logikus gondolkodását, matematikatudását kicsi koruktól segítette, támogatta. Baráti kapcsolatunk akkor is folytatódott, amikor mi kertes családi házba költöztünk. Sajnos, iskolaigazgatóként – 80. életéhez közeledve – nekem kellett közölnöm vele, hogy már nem tudom alkalmazni az iskolai összevonás miatt. A minden téren kiemelkedő tudással rendelkező briliáns elme, aki mindvégig kiemelkedő színvonalon tanított, nehezen, de megértette és fájó szívvel elfogadta

döntésemet. Ám barátságunk élete végéig megmaradt: 90. születésnapján még tortával köszönthettük. Manyi néni mintát adott nekünk, hogy csak úgy szabad élnünk, ha teljes odaadással gyakoroljuk hivatásunkat, ápoljuk barátságunkat, és úgy szervezzük európai polgárként a hétköznapijainkat, hogy életünket a derű, a jószág, a szépség és az eredményesség hassa át.

Mint alapító tag negyven évig munkálkodott a Pedagógus Szakszervezetben, a városi bizottság elnöke is volt. A Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesületben élete végéig dolgozott. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy a Városi Pedagógus Énekkarban 4 évtizedig énekelt, 20 évig pedig az elnöki tisztséget is betöltötte.”

Dr. Fazekas Csaba, a Miskolci Egyetem docense, volt tanítványa így emlékezett vissza Manyi nénire: „Mivel humán érdeklődésű voltam, vagyok, történész lettem. De amikor Manyi néni az általános iskola 5. osztályában osztályfőnököm lett, és megismertetett a számok érdekes, rejtélyes világával – érdeklődéssel fordultam a matematika felé. Izgalmas óráink voltak – élményt jelentettek az új felfedezések, összefüggések a számok világában. Elkezdtem elmélyültebben foglalkozni a matematikával, olyannyira, hogy versenyfeladatokat oldottam meg, küldtem be az akkor aktuális matematikai versenyekre. Sikereim lettek, más lett a rálátásom a dolgokra, megértettem az összefüggéseket. Manyi néni nagyon jól tudott magyarázni, nem lehetett nem figyelni rá, és izgalmas kutatómunkával eljutottunk az eredményhez. Ő nem „tanított”, nem szájbarágósan magyarázott, hanem mesélt, és elvitte a tanítványait olyan ismeretlenbe, ami felkeltette az érdeklődést, és látni kezdtük az ok-okozati összefüggését a dolgoknak. Amikor a gimnáziumba kerültem, ahova a város általános iskoláiból jöttek össze a diákok, mindig csodálkozva tekintetek a Manyi néni keze alól kikerült tanulókra. Manyi néninek köszönthettük, hogy sokkal mélyebbek, szélesebbek voltak az ismereteink. Hálásan és szeretettel gondolok mindig rá, mert a tőle tanultakat nemcsak a matematikában, hanem az élet minden területén használok. Amikor meghallottam halálának hírért, megálltam egy pillanatra, szívemben a fájdalom mellett hála és köszönet volt. Tanár lettem – viszem a tőle nyert tapasztalatokat. Én sem magyarázok, inkább mesélek, mint ő tette. Fegyelmезetten, de érdekesen. Én ezt kaptam tőle! Nyugodjon békében!”

Megalakulásától kezdve (2014) tagja volt a **Hajdúszoboszlói Polgári Olvasókörnek**. Tagtársa – **Julika** – így búcsúzott tőle: „Fájó szívvel búcsúzom Görög Mária tanárnőtől a Hajdúszoboszlói Polgári Olvasókör nevében. A mindnyájunk által szeretett és tisztelt Manyi néni halála nagy veszteséget jelent, alapító tagunk volt. Tudtuk, hogy beteg, de bízunk a felépülésében, hiszen ismertük óriási akarateréjét. Tanárnőként az olvasókörben nagyon sok mindent tanított nekünk: erkölcsi tartást, szigorú következetességet, megértést, türelmet. Mindig számíthattunk bölcs tanácsaira. Aktív tevékenységével gazdagította munkánkat. visszaemlékezései helytörténeti kutatásaink fontos részévé váltak. Tanáros előadói stílusára is számíthattunk az ünnepségeken, irodalmi esteken. Kedves és közvetlen módon, de a rendezvény jelentőségéhez mértén, emelkedett hangnemben nyitotta meg a Gönczy Pál szobránál tartott emlékünnepeket. Higgadtan és megnyugtatóan vezette a tisztújító közgyűlést. A Wass Albert felolvasó napokon vállalva az első felolvasást, példát adott az érthető, jól hangsúlyozott előadásmódra. Már hagyománynak számított, hogy ő az első szereplő, így 2020-ban is ő nyitotta meg a felolvasónapot, amiről 2021-ben megjelent az olvasóköri füzetekben a beszámoló. Februárban Manyi néni is megkapta a kiadványt, és örömmel idézte fel az emlékeket. Szeretett bennünket, és a betegsége alatt is várta a híreket az olvasókörből. Nagyon szívesen mesélnék neki most is közösségünk életéről, de búcsúnunk kell. Nagyon rövid volt az az élményekben, érzelmekben gazdag hét év, amelyet az olvasóköri

tagok együtt tölthettek vele. Egész életét szülővárosában töltötte, közismert személyként diákok sokaságát tanította. Az olvasóköri összejöveteleken, rendezvényeken is bensőséges légkört tudott kialakítani. Megismerhettük kedvességét, humorát, emberségét. Mindez nagyon fog hiányozni nekünk. Emlékét, tanításait szeretettel megőrizzük.

Személyesen is búcsúszom Görög Máriától, a kedves rokontól, a Somogyi találkozó egyik fő szervezőjétől. Számára nagyon fontosak voltak az emberi kapcsolatok, időt és energiát fordított azok ápolására. Tudom, hogy erős lélek volt és küzdött, de elfáradt és

»...jött az édes álom...

Amely folyam az élet s halál közti mezsgyén,

Egyik partja innen, a másik túl esvén...« (Arany János)

Dr. Kovács Béláné a Polgári Olvasókör elnöke: „Legendásszakmaisága és személyisége a református gyülekezetet is gazdagította több évtizedes presbiteri és gazdasági gondnoki tisztség betöltésével. Emellett a Nőszövetség megbecsült oszlopos tagja, pénztárosa volt. Alapítója lett az immár református fenntartásba került Gönczy Pál Református Sport- és Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolához kötődő alapítványnak. Az iskola fenntartó-váltásával nagy álma és szívében évekig dédelgetett álma teljesült. Aktív korrepetitori és gyülekezeti nyugdíjas éveit 2020. elején egészségi állapotának megromlása törte meg. 2020 májusában súlyos beteg lett, ezért a Református ANNA Idősek Otthonába került. Testi ereje lassan megfogyatkozott és szinte napra pontosan egy évre a beköltözés után, 2021. május 19-én örökre megpihent.”

Czető Norbert református lelkipásztor így búcsúzott tőle: „Görög Mária Etelka, Manyika néni jól ismerte az Isten matematikáját is, a kereszt „összegzését”, amelyben a véges ember fűszálként fonnyadó napjai új életet kaphatnak a Végtelenség többletjével.

A görög eredetű matematika kifejezés is azt jelenti: tanulni. A bölcs szív pedig felismeri, hogy a Végtelen felismerhető, megérthető és átélhető. Manyika néni szívében is bölcs volt, emléke legyen itt a földön áldott, élete pedig az Örök Végtelenben kiteljesedő. Ámen.”

Pedagógiai munkájának elismerései:

- 1971: Oktatásügy Kiváló Dolgozója
- 1982: Kiváló Pedagógus
- 1985: Vezető pedagógusi besorolás
- 1988: Beke Manó – emlékdíj (Bólyai Matematikai Társulat)
- 1988: Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- 1998: Gönczy Pál-díj Hajdúszoboszló Város Pedagógiájáért
- 2001: Aranydiploma, 2011: Gyémántdiploma, 2016: Vasdiploma

Köszönetemet fejezem ki Czető Norbert hajdúszoboszlói református lelkipásztornak, aki segítette az anyaggyűjtést az arcképvázlat összeállításához.

NÉMETNÉ DÁVID IRÉN
Hajdúszoboszló

DR. GULYÁS ANTALNÉ Nagy Ágnes (Ercsi, 1941. augusztus 19. – Székesfehérvár, 2021. március 15.) tanító, tanár, iskolaigazgató, szövésoktató, népi iparművész

Hároméves volt, amikor elvesztette édesapját, így félárván nőtt fel öccsével együtt. Anyja, Debreczeni Mária vegyészmérnök nevelte.

Általános iskolai tanulmányait 1955-ben fejezte be Ercsiben. A tanítóképző főiskolát Esztergomban végezte 1959-től, a tanárképző főiskolát pedig magyar– orosz szakon Pécsen 1965-ben. Az ELTE TTK pedagógia és tanügyigazgatási szakját is elvégezte 1982-ben.

Munkahelyei a következők voltak: **Előszállás - Daruhegyen** volt gyakorlóéves tanító, **Ercsi-Sinatelepen** általános iskolai tanító, az **Ercsi Általános Iskolában és Gimnáziumban** tanár, **Székesfehérváron a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában** tanár, **Székesfehérváron, az Ybl Miklós Általános Iskolában** iskolaigazgató, Székesfehérváron, a **Tóparti Gimnáziumban** óraadó tanár, néprajz- és szövéstanár. Nyugdíjaként, 1996-tól 2021-ig szövésoktató.

A tanítói oklevél megszerzése után is folyamatosan tanult. Matematika- és kémiaszakos szeretett volna lenni. Azonban az iskolának akkor magyar–orosz szakos tanárra volt szüksége, így szakot kellett változtatnia. Kiváló nyelvéreke volt. Anyanyelvi szinten megtanulta az orosz nyelvet. A posztgraduális képzésen később szakdolgozati témaválasztása és feldolgozása a magyar és orosz hangutánzó szavak összehasonlítása volt az orosz irodalomban. Ez a munkája egy későbbi doktori disszertáció első fejezete lett.

15 évig volt az Ybl Miklós Általános Iskola igazgatója. Igazgatói munkásságát elsősorban az iskola tanulmányi eredményén keresztül értékelték. A 22 székesfehérvári általános iskola értékelésében iskolája mindig az első harmadban szerepelt. Eredményesen dolgozó tantestületet vezetett, iskolája ezért kedvelt oktatási intézménye volt Székesfehérvárnak. A tanulmányi versenyeken is jelentős eredményeket értek el tanulóik. Iskolájából szívesen fogadták a középiskolák a továbbtanulókat.

Munkássága utolsó éveiben olyan kézműves osztályokat indítottak, ahol szövést, fonást, korongozást, csipkeverést, gyöngyfűzést tanulhattak a tanulók. Ezek az osztályok népszerűek voltak. Ide azok a tanulók jelentkezhetek, akik a középfokú iskolák első évfolyamában (tanulmányaikban) sikertelenek (elégtelenek) voltak, de jó kézügyességgel rendelkeztek. A gyakorlat bizonyította, hogy eredményes volt ez az oktatási forma.

Kiváló, átütő erejű személyiségjegyekkel rendelkezett, magával ragadta tanítványait. S mindez érvényesült minden iskolafokozatban a tantárgyi tanításban, és később a szövés tanításában is. Sikeres életutat befutott tanítványok kerültek ki a keze alól: óvónők, tanítók, tanárok, ügyvédek, orvosok, népi iparművészek lettek többen is.

Különösen nyugdíjazása után ért el figyelemre méltó sikereket. Már aktív működése utolsó éveiben megtanult szőni. Gyapjú- és vászonszövéssben egyaránt sikeres volt, takács mestervizsgát is tett, ez utóbbit Debrecenben, 1997-ben. Szövős tanítványai rendszeresen zsűriztetik munkáikat. Egy tanítványa a népművészet ifjú mestere és két kollégája népi iparművész lett.

Szívesen vállalta a szövés tanítását. 2004 óta vezette a szövőkört Székesfehérváron a Mesterségek Házában díjazás nélkül. Közben maga is szőtt saját műhelyében. Minden évben részt vett munkáival kiállításokon, ezek részben csoportos, másrészt egyéni kiállításai voltak. Szőtteseivel benne volt az országos vérkeringésben is. Minden alkalommal szerepelt kiállításon Békéscsabán és Hevesen is. Munkáival jelentős eredményeket ért el. Emléklapot

kapott 11 alkalommal, különdíjat 2 alkalommal, oklevelet 6 alkalommal, 1999-ben népi iparművész lett.

További eredményei az országos pályázatokon: Békéscsabán II. díjat kapott a székely festékes szőnyegre. Hevesen a nemzetközi textiles kiállításon szerepelt munkáival. Az „Élő népművészet 2000” országos pályázaton vászonműves kategóriában bronz fokozatú elismerést kapott. 2005-ben és a 2010-es „Élő népművészet” országos kiállításon is szerepeltek munkái, egy székelyvassági tábláskoszorús szövésű asztalterítő, továbbá a legutóbbi, 2015-ben szervezett országos népművészeti kiállításon is megtekinthetők voltak szöttesei.

2008-ban Hevesen, a nemzetközi textiles pályázaton és kiállításon az oktatási és kulturális miniszter különdíját kapta. 2010-ben is kiállították munkáit a békéscsabai országos textiles konferencián, harmadik helyezést ért el. 2011 májusában a Fejér Megyei Önkormányzat pályázatán elnyerte az első ízben meghirdetett a „Fejér megye népművésze 2011” megtisztelő címet. 2015-ben Békéscsabán a textiles konferencián a beadott bihari csipkefüggönyre második díjat kapott. Ezt a függönyt meghívták egy pekingi kiállításra és vásárra, ahol meg is vásárolták.

2017-ben pályamunkája szerepelt A Reformáció 500 éve című kiállításon.

Meghívást kapott a Nemzeti Szalon által szervezett Kéz/MŰ/Remek kiállításra is.

A Hungarikum Pályázaton évek óta sikeresen részt vett. Három alkalommal díjat is nyert. A feladat az volt, hogy olyan ruhadarabokat kellett tervezni és megszőni, amelyek őrzik és továbbadják a hagyományos népi motívumokat. Ezeket a darabokat évente az augusztusi rendezvényen a Budai Vásárban manökenek közreműködésével be is mutatták.

Pedagógus-továbbképzések keretében 10 éven át óvónők, tanítók és tanárok hagyományőrző kézműves képzéseit vezette, tanította a kézműveség minden fortélyát.

Számtalan egyéni és csoportos kiállítása volt Székesfehérváron és Fejér megye más településein. Szívesen állított ki művelődési házakban, iskolákban is, hogy így is részese lehessen a népi hagyományok őrzésének és terjesztésének.

Alkotó éveiben a kiállításokon két emlékkönyve telt meg a látogatók bejegyzéseivel, amiből árad a szeretet, az elismerés, többször az irigység, hogy „én nem tudok így szőni” – írja a bejegyző. Az egyik újságíró írja: „Fele királynőségem adnám egy csáncsált vászonért.” A cikket valószínű ez a gondolat ihlette: „Gulyás Antalné csáncsált vászonkendője, mint egy lenge költemény.” (1999. július 3.) Egy másik bejegyzés (1998. november 28.): „Valahol azt olvastam, hogy egy gyertya is képes oszlatni a sötétséget. Íme a sok közül dr. Gulyás Antalné, aki régi magyar motívumokból készült munkáival igazolja a fenti állítást. Köszönet és gratuláció. Örülök, hogy részese lehettem egy sötétséget oszlató nagykarácsonyi estnek. Gajdó András” S lehetne sorolni a sok-sok elismerést és gratulációt.

2004 óta vezette a székesfehérvári Kézművesek Házában a szövőszakkört. 2011 márciusában régi vágya teljesült azzal, hogy ugyanitt megindulhatott egy vászonszővő

csoport. Örömmel és kitartással ismerkedtek meg a résztvevők a vászonszövés csínjával-bínjával. A tanítványok közül többen rendszeresen zsúriztették is munkáikat. Emlékére a Kézművesek Házának szövőműhelyét Ági műhelyének nevezték el.

Az elmúlt években megismerkedett Nyisztor Ilonával, a Tázló menti Pusztinában élő magyar állami díjas népdalénekesssel, oktatóval és művelődésszervezővel, aki meghívta Pusztinára (Csángóföldre) gyermekfoglalkozásokra. Nyolc éven át járt ide tanítani. A gyermekek mellett a szülőkkel is kapcsolatba került. Az anyukák is többször részt vettek a foglalkozásokon a Magyar Házban. Közülük többen „visszatanulták” az őseik szövését. Kiemelendő ezek közül Mihaela Bortos (Bartos Milu), aki részt vett a Magyarországon meghirdetett pályázaton, és nyert is.

Rendíthetetlen, kitartó munkát végzett élete során. Alkotó tevékenységét 2021-ben a világszerte terjedő vírus szakította félbe. Szövőszékein ott állnak a megkezdett és félbehagyott munkái, melyek örök emlékül várják a folytatást, sajnos, mi, az itt maradottak, nem tudjuk folytatni, csak könnyezve állunk a szövőszékek mellett. Olyan ez a látvány, mint Schubert befejezetlen szimfóniája!

DR. GULYÁS ANTAL
neveléstörténész,
Székesfehérvár

GYÖRFI LÁSZLÓ (Balmazújváros, 1930. január 26. – Balmazújváros, 2020. június 24.) tanító, tanár, igazgatóhelyettes

*„Élni: szeretni, hinni a világot,
tenni valamit, mivel besugárzod.”*
(Váci Mihály)

Édesapja, Györfi Lajos, kőműves és ácsmester volt, aki korán, 1940-ben elhunyt. Így a 10 és 2 éves fiúgyermek apa nélkül maradtak. Édesanyja, Hartman Julianna női szabómester volt. Munkája révén nagy köztiszteletnek örvendett a faluban. Szorgalma és éjt nappallá tévő munkabírása tette lehetővé, hogy szerényen, de tisztességben nevelje és iskoláztassa gyermekeit.

László az elemi iskola négy osztályát, majd a négy polgári iskolát is szülőfalujában végezte. A polgári iskola elvégzése után tanulmányait a Debreceni Református Kollégium Népiskola és Tanítóképző Intézetben folytatta. Öt év után, 1949. június 17-én tanítói oklevelet szerzett. A tanítóképzői oktatás-nevelés vagy a gyakorlóiskolában a tanítással szerzett tapasztalat vértette fel arra, hogy elkötelezettje lett a tanítói, majd a tanári hivatásának. Hitvallással váltak benne *Szakály Dezső: Tanító vagyok* c. versének kedves sorai.

*„Ez az én tervem, hitvallásom is.
Esküt tettem rá, és azt tartom is.
Egy nemzedéknek fogom a kezét,
figyelem féltőn az üttöerét:
Egy nemzedéknek, mely, mint szökőár,
újra, szebbre tör, s emberségre vár.”*

Kishegyes tanyáin sok család élt, és kérésükre egy tanyában iskolát szerveztek. Az akkor mindössze 19 éves tanító nem félt ettől a nemes feladattól, itt kezdett tanítani. Lovasszekérrel szállították Debrecenből az iskolai padokat, táblát, egyéb eszközöket, amire szükség volt, és őszre iskola lett. Kishegyesen – a szép emlékű első munkahelyén – csak másfél évig taníthatott, mert megérkezett a sorkatonai behívója.

Három évig teljesített katonai szolgálatot, nem volt rossz emléke ezekről az évekről. Eleven észjárású ember ott is boldogult, ott is tanító volt. Akkor még a sorkatonák között többeknek csal 4-6 osztálya volt. Mivel több tanító is volt az alakulatnál, parancsnoki engedéllyel megszervezték a tanítást a falusi tanítókkal, tanárokkal együtt, akik bejártak a laktanyába tanítani. Komoly utánajárással sikerült ez, de szép eredmény kerekedett belőle.

Leszerelés után, 1953. november 1-én munkába léphetett a **Balmazújvárosi Központi Általános Iskolában** tanítói munkakörben. K. Nagy József igazgató úr a testnevelés tantárgy tanítását bízta az ambiciózus fiatalra. Szívvel-lélekkel tette a dolgát, szerette ezt a munkát. Határozott, erőteljes, hangos beszédű sportembernek tartották. Fontos volt számára a tanulók személyisége, bennük minél több pozitív személyiségjegyet kialakítása. Atlétikai versenyekre vitte a fiatalokat, na és a FOCI! Akkor még a nagy iskolaudvar reggelente fél héttől hangos volt a rövid meccsektől. Évente nagy esemény volt az évi sporteredmények vizsgálója – májusi tornavizsga a sportpályán – ahol a szülők, vendégek gyönyörű gyakorlatokat láthattak.

Az iskola egyik erősségének kollégáival együtt a nevelést tartották. *„Mondj igazat, a jó mindig jobb, mint a rossz.”* Nagyon értékelhető volt, hogy az iskolai oktató-nevelő munka

folyamatában mindig ott volt a SZÍV is, ami nem ismer általános eseteket, csak egyénieket, és a kis cselekedetekben van a nagysága. Az elismerés benne van a tanulói tekintetekben.

Néhány év után úttörővezetői megbízást kapott, ez továbbképzésekkel járt. Így beiskolázást nyert Csillebércre, egy öthetes tanfolyamra. Zalából, egy felsőrajki kis iskolából érkezett oda egy fiatal tanítónő, itt találkozott a két ifjú: Györfi László és Zsoldos Gabriella. Levelezéssel és Budapesten történt találkozásokkal tartották a kapcsolatot, ami egyre mélyült. Mindketten úgy érezték: *„Talán semmi sincs szebb a világon, mint találni egy embert, akinek lelkébe nyugodtan letehetjük szívünk titkait, akiben megbízunk, akinek kedves az arca, elűzi lelkünk bánatát, - akinek egyszerű jelenléte elég, hogy vidámak és nagyon boldogok legyünk.”* (Hemingway) Azt is tudták, hogy a legnagyobb szerencse, ami a földön elérhető, a „boldog házasság”. 1955. július 14-én, Balmazújvároson polgári házasságot kötöttek, majd 3 nappal később Budapesten, a Szent István Bazilikában egyházi szertartás szerint is összekötötték életüket.

László az 1950-es évek végén megbízást kapott a Hajdú-Bihar Megyei Tanács Oktatási Osztályától a **tanyasi iskolák igazgatói** munkakörére. Ez a beosztás 9 tanyasi iskolát érintett. Három évig (1957-1960 között) motorkerékpárral járt ki a tanyavilágba. Kihívásokkal teli életpálya volt ez, de ő szívesen végezte, és segített a tanyasi embereknek mindenben, amiben tudott.

A tanyasi iskolák megszűnése után, 1960 őszén visszahívták a Balmazújvárosi Központi Általános Iskolába tanítani. Tanulni kezdett az Egri Tanárképző Főiskolán, és 1966-ban tanári oklevelet szerzett mezőgazdasági-gyakorlati foglalkozás tantárgy tanítására. Elméleti tudását kiegészítve az állatszeretetével, az iskola hátsó udvarán kisállattelepelt létesített a Lenin TSZ segítségével (őz, nyúl, baromfi, majd póniló voltak az állományban). Az állatok gondozását, felügyeletét a 7. 8. osztályos tanulók végezték. Az állatkertből kihelyezett pónilóval megalakult a lovas tornászcsoporthoz kezdő csapata, majd később nagy lovon folytatott programjaikkal sokszor szerepeltek a Hortobágyi Lovasnapokon, sőt meghívásra a Budapesti Nemzetközi Vásáron is.

A sok-sok munka mellett a lovassportban találta meg gyermekkori állatszeretét. Kettes és négyes fogathajtó volt, sokszor versenyzett, és eredményesen szerepelt, majd pontozóbíróként dolgozott.

Az oktatáspolitikát a tanárok segítségével a múltban is kereste, ma is keresi az utat, hogyan tudjuk a gyermeket segíteni a felnőtté válásban. Hogyan tanulják meg elérni céljaikat, hogy tudnak mindig előrébb jutni rugalmas, problémamegoldó gondolkodással.

Györfi László a gyakorlati foglalkozás munkaközösség-vezetője volt több éven át. Feladata volt a továbbképzések szervezése, bemutató tanítások a gyakorlókertben, előadások tartása, tapasztalatszerzés egymástól. Nagyon jól koordinálta ezt a feladatot.

Ha hittel és szeretettel végezzük munkánkat, felemelt fejjel, egyenes gerinccel járhatjuk az utunkat – vallotta. 1962-től egészen nyugdíjazásáig igazgatóhelyettesi munkakörben dolgozott. Vezetői munkáját még nagyobb felelősséggel végezte. A nevelőtestület irányításában, az egész iskolai tevékenység szervezésében fontos szerepet töltött be. Segítette a pályakezdő kollégákat, hasznos útmutatással, bátorítással látva el őket. Óralátogatásait mindig a jóindulatú segítőkészség motiválta. Igyekezett meglátni a jót, kritikáját mindig az építő szándék vezérelte. A mindennapi munkája mellett közös programokat is szervezett, hisz tudta, a közösen eltöltött vidám órák a közösségkövetés fontos eszközei. Ezeken a közös programokon gyakran előkerült kedvenc hegedűje is, mellyel fergeteges hangulatot teremtett.

Társadalmi munkája nagyon sokrétű volt. Jó kapcsolatot tartott a Lenin Termelőszövetkezet dolgozóival, vezetőségével. Ünnepi alkalmakra rendezvények szervezésével, az iskolai tanulók műsoraival segítette munkájukat. A rendőrpáncsnokkal is baráti volt a kapcsolata. A rendőrséggel közösen megszervezték a „kisrendőri” tanfolyamot 7-8. osztályos tanulók részvételével. A tanulókat a gyakorlatba is átültették: rendőrsapkában, kezükben forgalomirányító tárcsával irányították a gyerekek a forgalmat az iskola közelében lévő két nagyforgalmú útszakaszon, hogy a diákok gondtalanul kelhessenek át az útkereszteződésen. Nagy büszkeséggel végezték ezt a munkát a tanulók, a mai napig kedves emlékekkel gondolnak rá, ez az osztálytalálkozó egyik kedves témája.

Kihívásokkal teli életpálya a pedagógusi pálya. Mindez a sok szép, sikeres tevékenység 1986-ig tartott. László felnőtt életében az első komoly betegség – agyérögörcs – ekkor jelentkezett. Kórházi kezelés, táppénz után az ötös bizottság határozata alapján rokkantnyugdíjas lett. 1987. február 26-án munkaviszonya megszűnt.

A tanítás szépsége, a gyermekek közötti sok szép élmény a gyakorlati kertben, a versenyekre való készülődés, a kísérletezés, (mi lesz az elvetett magból, a beoltott vad alanyokból), ez mind megállt, nem tudta tovább folytatni munkáját.

„Most megállhatok:

Már-már minden emlék,

De mégis, ha újra,

Ha százszor születnék:

A jussáért küzdő

Lantos, parittyás,

csak ugyanaz lennék.”

(Ady Endre: Most már megállhatok)

Zsúpos Róza kollégája a következő sorokkal emlékezik: „Györfi László nagyon meghatározó egyéniség volt iskolánkban. Tekintélye volt a kollégák és a diákok előtt is. Amikor ünnepségek alkalmával a Központi iskola díszudvarán felsorakozott a diákok serege és a kollégák, minden tekintet Györfi László tanár úrra, később igazgató úrra szegeződött. Amikor érces hangján felcsendültek a Himnusz hangjai, mi is áthatott lélekkel, hazafias érzéssel kapcsolódtunk be: „Isten, áldd meg a magyart!” Ezek a megható, régi emlékek velünk maradtak ma is.

Laci bácsi oktató-nevelő munkájával elkötelezte magát Balmazújvárosnak és iskolájának. Első éveit leszámolva egyetlen munkahelyen látta el feladatát, megélhette az állandóság nyugalmát. A pedagógiai munkáján túl sok egyéni kezdeményezése volt, amivel színesebbé tette az iskola, a város életét. Kisállatgondozó szakköre, a lovassport megszerettetése, a testnevelés tanítása, a foci megszerettetése,

Egyik kitüntetése alkalmával

mind-mind jobban vonzotta a gyerekeket az iskolához, és motiválta őket a feladatok jó színvonalú, eredményes teljesítésére. A közösségben, ahol tevékenykedett, Laci bácsi mindig jó hangulatot és munkakedvet tudott teremteni.

Már nyugdíjas éveiben valósította meg a gyermekkori vágyait. Felépült Darassán az egyik volt tanyasi iskola közelében az a piroscserepes tanya, amit megálmodott. 17 évig minden szabad idejüket itt töltötték feleségével, barátokkal, gyakran volt tanítványokkal is. Sokféle állatot tartottak, tyúkok, kacsák, birkák, kutyák közelsége szépítette életüket, ami csodás volt. Sajnos a váratlanul jelentkező betegségek miatt meg kellett válni a kedves helytől, nem tudta már folytatni kedvenc hobbiját, munkáját. Az életszeretetük azonban feleségével együtt megmaradt, az Árpád u. 2. szám alatti otthonukban 65 évig tartó házasságban egymást megbecsülve, szeretetben éltek együtt.”

László rövid ideig fekvő beteg lett, és 2020. június 24-én reggel, 90 éves korában befejezte földi életét.

A tanítványok sok-sok éven át tartó pozitív visszaemlékezései mellett megkapta a

- Pedagógus Szolgálati Emlékérmet,
- Társadalmi Munkáért kitüntetés aranyfokozatát,
- A Kölcsey Ferenc Református Főiskolától: 1999-ben aranyoklevelet, 2009-ben gyémántoklevelet, 2014-ben vasdiplomát, 2019-ben rubindiplomát vehetett át.

GYÖRFI LÁSZLÓNÉ
felesége, egyben munkatársa

„A műveltség jó sorsban ékesség, balsorsban menedék.”
(Arisztotelész)

H

HADNAGY JÁNOS (Zabola /ma Románia/, 1899. november 7. – Sátoraljaújhely, 1945. május 4.) tanító, levanteoktató

Hadnagy János Erdélyben született, Háromszék vármegyében, apja Hadnagy Antal, anyja György Julianna volt. A hétgyermekes család utolsó szülötte (öt fiú és két leány) Zabola nevű községben (ma Románia) született, a Keleti- és a Déli-Kárpátok találkozásának utolsó falujában, mely Kézdivásárhely és Kovászna között található. A család földműveléssel és erdőgazdálkodással foglalkozott. A napi munkában a gyerekeknek is megvolt a feladatuk, bevonták őket különböző tevékenységekbe.

Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd Kézdivásárhelyen járt középiskolába. Jó tanuló volt. Részt vett a város életében, mint a többi diák, március 15-én a Gábor Áron városában tartott ünnepségen verset szavalt, beszédet mondott. A középiskola elvégzése után a Nagyenyedi Tanítóképzőben folytatta tanulmányait. Itt csupán egy évig tanult, mert az első világháború, illetve a román megszállás miatt tanulmányai abbamaradtak.

Mivel a román államtól katonai behívót kapott, elhagyta Erdélyt és családját. Átszökött Magyarországra, testvéréhez Diósgyőrbe. István bátyja a Diósgyőri Vasgár műszaki vezetője volt, aki anyagilag támogatta őt, így folytathatta tanulmányait. Ekkor került Sárospatakra, a híres Kollégiumba, melynek jól tanuló diákja volt. Itt is részt vett a márciusi ünnepségek szervezésében, szavalóként is szerepelt. 1920-ban kapott kántortanítói oklevelet. Ebben az időben az Erdélyből és Délvidékről menekült tanítókat segítette a magyar kormány, így állást nem kaphatott.

A nyári vakációban gyakran vendégeskedett a Felvidéken, Farnadon Gyula bátyjánál, aki ott tanított, és akit példaképének tekintett. Zemplén megyében, Órhegyen, egy tanyán élő földbirtokos családnál kapott elhelyezést, ahol a család gyermekeit segítette tanulmányaikban, házitanítóként nevelte, oktatta őket.

1923-ban Kiscigánd és Nagycigánd egyesüléséből nemrég létrejött **Cigánd** községben **kántortanítót** keresett a református egyház, ezt az állást megpályázta és elnyerte. Az iskolai munkája szerteágazó volt. 6-tól 12 éves korig, azaz 1. osztálytól 6. osztályig „vitte” a gyerekeket mint osztályfőnök.

A tanítás mellett cserkészvezetőként is dolgozott. Számos kirándulást vezetett a környező hegyekbe, melyeket nagy élményként éltek át tanítványai. Kézműves

foglalkozásokat tartott, ahol fafaragást és más kézügyességet fejlesztő tevékenységeket végeztek a diákok. Az elmélet mellett a gyakorlati képzésre is nagy hangsúlyt fektettek az iskolában: Az egyház földjén zöldséget ültettek, megtanulták a kertben levő zöldségek gondozását, ősszel részt vettek a betakarításban. Gyümölcsfákat is ültettek, szemeztek, majd ezeket is gondozták az ő vezetésével. Az elsajátított

Végzős osztálya 1941-ben

ismereteket az otthoni kertekben is alkalmazhatták. A fiútanulók részére a gazdálkodáshoz szükséges eszközök, kézi szerszámok készítését is megtanította. A lányok részére kézimunka foglalkozást tartott. 1939-ben hasznos tudnivalóként a selyemhernyó-tenyésztésről tartott diaképes előadásokat.

A téli hónapokban az oktatás mellett lelkigyakorlatokat is tartottak az iskolában, amelyeket a mindenkor református lelkész vezetett, előre egyeztetve a családokkal. A közelben lakókat összehívták egyházi énekek gyakorlására, valamint bibliaolvasásra. 1923-ban Hadnagy János megnősült, feleségül vette Márton Gizellát. Az egyháztól kapott szolgálati lakásban éltek. Két gyermekük született, kislánya csecsemőkorában meghalt, a fia napjainkban is él.

Továbbra is részt vett a község társadalmi életében. A főjegyzővel és a bíróval közösen megszervezte a településnek az első világháborús emlékmű felállítását. „Az ünnepi beszédet Hadnagy János tanító, leventeoktató mondta,” /lásd: Cigánd története 1289-1972. című kiadvány /. Ebben a kiadványban 1639-től minden cigándi tanító neve szerepel.

Ő munkájának köszönhető a református templom harangjának hazahozatalára rendezett ünnepség is. Segítette a *Gyöngyösbokrét*a helyi felkészülését az országos versenyre.

Az „ERDÉLYI HELIKON magyarországi támogatójaként” 1937-ben megkapta a támogatók névsorát tartalmazó egyik kötetet, melynek fedelén olvasható, hogy ez a Hadnagy János nevére szóló példány.

1938-tól előzetes katonai kiképzés után a tanítói állás mellett **leventeoktató tisztnak** nevezték ki, ezt a feladatot 1945-ig, a háború végéig ellátta. 1941-ben, amikor Erdély ismét magyar lett, az egész család összegyűlt Zabolán, így újra láthatták egymást.

Élete és 22 éves tanítói pályája 1945. május 4-én, ötnapos betegség után a sátoraljaújhelyi kórházban ért véget. Temetésén a cigándi temetőben a község elöljárói és tanítványai nagy számban vettek részt. 1990-ben a fia maradványait a debreceni temetőben helyezte örök nyugalomra.

HADNAGY JÁNOS

a Debreceni Agrártudományi Egyetem nyugdíjasa

MARTONOSINÉ HADNAGY ÉVA

a DE Arany János Gyakorló Általános Iskolájának tanítója

Hajas János
1961-ben

HAJAS JÁNOS (Alattyán, 1911. június 23. – Dunaújváros, 1994. december 23.) tanító, tanár, iskolaigazgató, tanfelügyelő, művelődési osztályvezető

Jász–Nagykun–Szolnok megyében, hatgyermekes szegényparaszti család ötödik gyermekeként született. Elemi iskoláit szülőfalujában végezte. Önéletrajzából tudjuk, hogy a falu jószágos tanítója kérte szüleit, adják felsőbb iskolába az eszes gyereket. Így került a szolnoki polgári iskola elvégzése után a jászberényi tanítóképzőbe, ahol elindult élete megpróbáltatásokkal tűzdelt útján. Bár a tanítóképzőbe felvették, de szülei az internátusi elhelyezést nem tudták fizetni. Bejáró tanulóként végezte a tanítóképzőt. Naponta 36 kilométert tett meg oda-vissza, télen-nyáron kerékpáron. A tanítóképző befejezéséig 65 ezer kilométert biciklizett. Elgondolkodtató ez a végtelennek tűnő kitarás! Vajon van-e még rajta kívül Magyarországon ennyi kilométert háta mögött tudó pályakezdő tanító, amit a tanítói oklevél megszerzéséért tett? Tanítói oklevelét 1934. június 27-én kapta kézhez.

Talán még meg sem száradt a pecsét az oklevelén, máris a Magyar Hadsereg 14/II. számú gyalogos ezred pótzászlóaljában találta magát. Kisebb-nagyobb megszakításokkal 1940. október 30-ig katona volt. A következő tanévre kinevezést kapott **Baracs-Dánieltepre**. Ide jártak a „bokortelepülések” (Szánom, Bánom, Aligvárom, Virághegy) tanulói is. Ezek a települések Mezőfalvától Dunaföldvárig helyezkednek el. A tanévet még meg sem kezdte, ismét behívták katonának. A II. világháború megpróbáltatásait kellett megélnie. A település újra tanító nélkül maradt. Szakaszparancsnokként végigharcolta a II. világháborút. Katonáival védte a Kárpátokat. Erről később – a délutántól késő estig tartó – fahasogatásokon mesélt nekünk, két férfikollégájának, mert mi hasogattuk tüzelhető állapotba az iskolához hozott, kugliba fűrészelt fát.

A II. világháború végén visszatért állomáshelyére, Dánieltepre. A háborús évek rettenete után kifejezetten vágyott a csendre. S ezt Dánieltelep – a „kistelepülés” – meg is adta számára. Szeretett itt élni, tanítani, ahol átláthatók voltak az emberi viszonyok. Ahol látta, mi a jó és mi a rossz, ahol visszahúzódhatott a politikai viharok elől. A falut is elérte a háborús pusztítás, az iskolaépület is megsérült. A település férfilakói – nem várva állami támogatásra – 1945 nyarán Hajas János vezetésével és aktív közreműködésével kijavították annyira az épületet, hogy ősszel összevont osztályokkal megkezdődhessen a tanítás. 1945–1946 nagyon hideg telén kályhával nehezen fűtötték fel a tantermet, volt úgy, hogy a fűtéshez úgy kellett összeadni a fát.

A tanári–iskolaigazgatói szerep akkoriban komplex feladat volt, a tanításon kívül a tanár, ha kellett, népművelő is volt, tanácsstag, az emberek segítője ügyes-bajos dolgaikban. Előfordult, hogy a tanító úr aratáskor beállt a cséplőgép mögé az embereknek segíteni. Értett az asztalosmunkához is. Az 1–4. osztály tanítása volt a mindennapos munkája. 1949-ig tanította egyedül a környék gyermekeit. Történelem szakosító képzést követően a felső tagozat tanulóit is tanította. Szerette a „falut” népét, együtt élt velük. Mindent megtett a gyermekekért. Igazi lámpás volt. Szerencsés időben született. Hitelesen tudta a nevelésben képviselni azt az elvet, hogy ha valaki tanul, bármi lehet belőle. Évtizedek múlva is nagyon büszke volt a kiemelkedő pályát befutott tanítványaira.

1949. szeptember 3-án kötött házasságot Miklós Margit tanítónővel. Ezután már ketten tanítottak az egytantermes iskolában. Házasságukból két gyermekük született: János

és Zsuzsanna. A tantermet, melynek egy bejárata volt, harmonikafallal választották kétfelé. A terem végében egy újabb „fal” volt. Függetlenül választották le a vasárnapi szentmisét (istentiszteletet) szolgáló szentélyt.

Hajas Jánost az oktató-nevelő munkában elért eredményeiért 1954. február 15-én az Adonyi járás oktatási csoportvezetője (Arató Béla) felterjesztette Kiváló Tanító kitüntetésre, melyet még abban az évben pedagógusnapon a parlamentben vehetett át. Hajas János az elsők között volt, aki megalakította iskolájában az úttörőcsapatot, mely 3.számú Petőfi Sándor úttörőcsapat nevet viselte. 1971-ben kapott Kiváló Úttörővezető kitüntetést. Később e sorok írója is ennek a csapatnak volt csapatvezetője. 1974-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozatával ismerték el Hajas János egy életen át tartó kiváló pedagógusi munkáját.

Én 1959-ben ismertem meg Hajas Jánost, bár nem Dánieltelepre kértem magam, de ide helyeztek. Akkoriban választásnak nem volt helye. Követni kellett a központi utasításokat. Baracs Apátszállásról kerültem ide. Szorongással indultam újabb állomáshelyemre. Meggyes László, akkori igazgatóm bátorított ilyen gondolatokkal: „Menj csak bátran, Hajas János nagyon rendes ember,” 1961-ig tanítottunk együtt. Ha visszagondolok Hajas Jánosra, óhatatlanul a nagy svájci filozófus, pedagógus (Pestalozzi) sírfelirata jut eszembe, ami ma is ott áll sírkövén, melynek egy része így hangzik: „ember, keresztény, polgár, mások számára minden, semmi önmagának.” Mintha a történelem ismételné önmagát, Hajas Jánosra is ezek a gondolatok illenek pontosan. Életének jelentős részét, a legalkotóbbat **Dánieltelepen** töltötte. Úgy élt itt egyedül, majd később családjával, ahogyan a jászberényi tanítóképzőben tanították. Lámpás volt. Élete munkásságáért több kitüntetés birtokosa lett, de számomra a legnagyobb kitüntetés az volt, hogy több éven keresztül együtt dolgozhattam vele.

A tanulólétszám megnövekedésével kicsinek bizonyult a Klebersberg minisztersége alatt épült iskola. Hajas János kezdeményezésére 1958-ban megindult az új iskola építésének tervezése. Telekkönyvileg is rögzítették az új iskola helyét. Hajas János mindent elkövetett a terv megvalósításáért. A terveket az ÉM. Győri Tervező Vállalat Fejér Megyei Tervező Irodája készítette. Meg is épült az iskola, bebútoroztuk. Természetesen ezt a tanévet már ebben is kezdtük. Az épület bekerülési összege 581.351,77- Ft volt. Kellő méltósággal avattuk fel. Ma is emlékezetes számomra, ahogyan az egylovas kocsival hoztam Dunaföldvárról a megnyitáshoz, az iskola avatásához szükséges sok-sok étkezésletet, s majd vittem vissza hasonló módon.

Hajas János a mindennapokban szerényen, a háttérből irányított bennünket. Bajusza alatti diszkrét mosolyából, csillogó szemeiből mindig meleg szeretet áradt. Szerette a rendet, a fegyelmet, maga is így élt, másoktól, kollégáitól is ezt várta. Az új iskolát, a kényelmet, a csak délelőtti tanítást csak néhány évig élvezhette. A sors tovább szólította. Dunaújvárosba költözött családjával. Tanfelügyelő lett a dunaújvárosi járásban, majd **Dunaújvárosi Járási Tanács Művelődésügyi Osztályának** vezetőjeként tevékenykedett. Itt dolgozott nyugdíjazásáig. A járás oktatás- és művelődésügyét, óvodák, iskolák és művelődési házak életét irányította

*Emléktábla a daruszentmiklósi
Benedek Elek Általános Iskola falán*

Előszállástól Ercsiig. A hozzárendelt iskolák igazgatói szerették, hisz kollégaként ismerték egymást. Pedagógiai tapasztalata sok iskolaigazgatót segített munkájában. Az oktatásügyért élte életét. Fáradhatatlanul dolgozott, munkahelye az egész járás területe volt.

Mindig segítségére volt pályakezdő igazgató kollégáinak. A mi közös utunk Dánieltepen elvált, magam közben sorkatonai szolgálatra vonultam be. Majd útjaink három év múlva ismét összefutottak. Később, pályakezdő iskolaigazgató koromban mindenben számíthattam tanácsaira. De nemcsak én, hanem pályakezdő igazgató kollégáim is élvezhették atyai és kollegiális segítségét a Dunaújvárosi járásban. Dánieltep után sikerrel oldotta meg a hatvanas, hetvenes években a magyar közoktatásra nehezedő feladatokat. Ugyanis ekkorra lett tanköteles az 1945 után született generáció gyermekserege. Ekkor lett országos terv az általános iskolás korúak egyműszakos oktatásának megvalósítása. A terv megvalósulása nemcsak szervezési kérdés, hanem vele párhuzamosan iskolaépítési program is volt. A Dunaújvárosi járás – Hajas János művelődésügyi osztályvezető vezetésével, irányításával, szervezésével – sikerrel oldotta meg ezt a feladatot is. Keze alatt újat akaró pedagógusnemzedék teljesezhetett ki. Közvetlen irányításával pedig egy új, fiatal igazgatói közösség nőtt fel.

1976-ban ment nyugdíjba. Sokáig volt kivételesen jó fizikai állapotban. Hetvenévesen még utat épített a Duna-parti kertjében, nyolcvanévesen még naponta kijárt oda kertészkedni.

Sikeres, tartalmas életútját ilyen mérföldkövek jelzik. Ezt mutatja a Dánieltepen tervezett és megépített iskola is. Ezt őrzi az iskola falán elhelyezett emléktábla, melynek felirata, Széchenyi Istvántól vett idézete tökéletesen illik Hajas János életpályájára: *„Az emberi nemnek hivatása, hogy munkáljon, alkosson, teremtsen”*. Weöres Sándor szerint *„Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás. Alattad a föld, feletted az ég, benned a létra.”* Hajas Jánosnak sikerült a múlt időben nemes erkölcsök szerint szép, kerek, tartalmas életet élnie. A dunaújvárosi temetőben nyugszik. A munkásságát ismerők tiszteletét, megbecsülését tükrözi, hogy Daruszentmiklós Község Önkormányzata 2016-ban Daruszentmiklós Községért posztumusz díjat adományozott Hajas Jánosnak, 110. születésnapján pedig az iskola, a település képviselői és egykori kollégái megemlékezést tartottak a dánieltepi, ma daruszentmiklósi iskolában.

DR. GULYÁS ANTAL
neveléstörténész,
Székesfehérvár

HORGOSI TERÉZIA (Budapest, 1947. aug. 12. – Bakonszeg, 2021. máj. 22.) óvodavezető, óvodai szakfelügyelő, óvodai szaktanácsadó

Édesapja Horgosi Antal mérnök, édesanyja Szűcs Teréz szakács. A család Budapesten élt, majd szülei elváltak, és édesanyja hazaköltözött szülőfalujába, Bakonszegre a kis Terikével. Gyermekéveit a kis bihari településen töltötte. Itt járt általános iskolába. Csendes, szerény, jó képességű gyerek volt. Az általános iskola után gimnáziumba ment Berettyóújfaluba. Szerette ezt az iskolát, fogékony volt az új ismeretekre, különösen a humán tárgyak – magyar, történelem – iránt érdeklődött. Szívesen vett részt az osztály különböző rendezvényein, énekelt, táncolt. Jó közösségi ember volt. A gimnázium befejezése után az óvóképző főiskolára jelentkezett Szarvasra, nappali tagozatra. Életpályájának, hivatásának tekintette az óvónői pályát. Tanulmányait a Bakonszegi Községi Tanács ösztöndíjjal támogatta abban a reményben, hogy lesz az óvodának egy fiatal, jó képességekkel rendelkező helybéli óvónője. Számítottak munkájára. 1967-ben a sikeres államvizsga után augusztus 16-tól a **Bakonszegi Napköziotthonos Óvodában** kapott kinevezett óvónői állást.

Hitvallását így fogalmazta meg:

*„Szent kincs a gyermek teste-lelke
szeretni kell ezt melegen
és fölnevelni féltő gonddal
hogy tiszta jó erős legyen.”*

(Szemplér Ferenc)

„Az óvodás kisgyermeket nevelni, fejlődését segíteni, nyomon követni, naponként feltöltődni szeretetükből, kedvességükből a legszebb hivatás.” /Horgosi Terézia/

Közben megüresedett a vezető óvónői állás, és december 1-től mint vezető óvónő kapott megbízást, amelyet nyugdíjba vonulásáig betöltött. Az első munkahellyel járó ugrásszerű minőségi, életviteli változás eredményeként: munkahelyért, óvodaügyért felelős óvónővé vált. Szakmai, pedagógiai munkájára a tudatosság, az igényesség, a 3-6 éves korú gyermekek személyiségfejlesztése volt a legfőbb célja. A tehetséggondozást, a felzárkóztatást, a gyermekek differenciált fejlesztését, a fejlődés elősegítését kiemelt feladatának tartotta.

Munkája során Vörösmarty Mihály gondolatával azonosult: *„Szólj, gondoldj, tégy jót: s minden szó, gondolat és tett tiszta tükröként fog visszamosolyogni rád.”*

Megnyílt a lehetőség a frissen szerzett elméleti ismeretek gyakorlati megvalósítására. Többször el is mondta, hogy nem volt ez olyan könnyű feladat. Az óvoda számára nem csupán munkahely, hanem második otthon volt. Kezdetől fogva törekedett a színvonalas nevelő-oktató munkára, amit munkatársaitól is megkövetelt. Időt, fáradságot nem kímélve fejlesztette képességeit, hogy maximálisan helyt tudjon állni szakmai munkájában. Szívügye volt az óvoda külső és belső környezetének fejlesztése, szépítése. Gondosan tervezte a nagy területű óvodai udvar kialakítását, ami hatékonyan szolgálja a gyermekek esztétikus környezetben történő nevelését. Ebbe a munkába bevonta az óvodai dolgozókat és a szülőket is. Fákat, bokrokat, díszcserjéket ültettek, így a gyermekek nemcsak a növények gondozásában vettek részt, hanem megfigyelték az évszakok változását a természetben. Kialakították az óvoda veteményes kertjét. A gyermekek szívesen vettek részt a konyhakerti munkákban. Az itt megtermelt zöldségfélét felhasználták az óvoda konyháján. Nagy hangsúlyt helyezett a családi házzal, a szülőkkel való hatékony kapcsolat kialakítására. Szülői értekezletek, ankétok, közös

kirándulások, családlátogatások, az óvodai ünnepek megszervezése mind-mind az együttműködés jegyében zajlott. Itt említeném meg azokat az eseményeket, amelyek erősítették a szülő-pedagógus kapcsolatát, pl. családi nap, gyermeknap, barkácsdélutánok, közös torna, játékonysági bálók, nyílt napok. Szülői értekezletre szakember meghívása egy-egy témában: orvos, gyógypedagógus, mentálhigiénés szakember.

A hosszú óvodai szolgálat eredményeként szinte nem is volt olyan ház Bakonszegen, ahonnan ne járt volna gyermek a Terike által vezetett óvodába. Nagyon emlékezetesek a farsangi, Mikulás-napi, karácsonyi stb. ünnepek. Minden ilyen alkalomra körültekintő, alapos gondossággal készítettek fel a gyermekeket. Abban az időben igazi ünnepély volt a tanévzáró, a nagycsoportosok búcsúja. Itt a szülőkön kívül a család apraja-nagyja megjelent. Képviseltette magát a falu vezetője, az iskola, mindenki csodálattal nyugtázta, hogy milyen ügyesek lettek a gyermekek 6 éves korukra.

Nagy szakmai kihívás volt számukra az alapprogramra épülő „*Helyi nevelési program*” kidolgozása. Programjuk, ahogy a nevében is benne van, a helyi sajátosságokra épült, a természeti és társadalmi környezet adta lehetőségek keretein belül. A három folyó által határolt település koncepciójában szerepelt a falusi turizmus fejlesztése, a Remete-tó kialakítása, a faluszépítő egyesület megalakulása, kulturális értékeink méltó megbecsülése: Bessenyei-ház, Nadányi-kúria, múzeum, emlékpark stb. Ezen irányelveket figyelembe véve dolgozták ki az óvodai programjukat, a 3-6 éves korú gyermekek élettani sajátosságainak szintjére lebontva, az óvodai alapprogram követelményeivel. Nagy hangsúlyt kapott a hagyományok ápolása, a környezet esztétikájára nevelés, a természetes anyagok használatára való törekvés.

Hosszasan tudnám felsorolni azokat az ötletes, szép dolgokat, amiket a Terike által vezetett nevelőtestület együtt kialakított, megvalósított Bakonszegen. Olyan környezetbarát, természeti ismeretekre épülő esztétikus óvodai környezetet, óvodát teremtettek, amire az akkori szakma felfigyelt, és számos óvoda közössége látogatott el hozzájuk, vitte el a sok jó, megvalósítható ötletet a gyermekek örömeire.

Horgosi Terézia az óvodavezetői munkája elismeréseként 1975-ben felkérést kapott az akkori **berettyóújfalui járási szakfelügyelői** feladat ellátására. Ez a munka új kihívás volt számára feladatokkal, célokkal. Töretlen hittel, lelkesedéssel, újult erővel látott hozzá e nemes és megtisztelő, de nem könnyű munkához.

Szakfelügyelőként ellátta a berettyóújfalui járás óvodáinak, pedagógiai munkájának segítését. Egyenletes színvonalú, tartalmas, a gyermek személyiségét igényesen fejlesztő nevelőmunkát várt el a kollégáitól, s ebben nyújtott segítséget. Szakmai felügyelete alatt hatékonyan működtek a szakmai munkaközösségek: óvodavezetői munkaközösség, anyanyelvi munkaközösség, matematikai munkaközösség, ábrázolás és kézimunka munkaközösség, ének-zene munkaközösség, stb.

Szakmai kisugárzása volt a berettyóújfalui óvodák által szervezett továbbképzéseknek, konferenciáknak, amelyekben Terike is hatékonyan részt vett, és ötleteivel, tudásával

segítette ezeket a műhelymunkákat. Szakmai tekintély volt a járásban, de a megyében is.

Munkáját kitüntetéssel is elismerték:

- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1975)
- Kiváló Pedagógus (1985)

Nagyon szerette az éneket, hamar felfedezte az ének-zene közösségfejlesztő erejét, szépségét. Nyugdíjba vonulása után megszervezte a bakonszei népdalkört. Rendszeresen próbáltak, gyakoroltak, és gazdagította a kórus népdal, nóta és alkalmi dalok repertoárját. Több helyen felléptek a megyén belül, de még külföldön is.

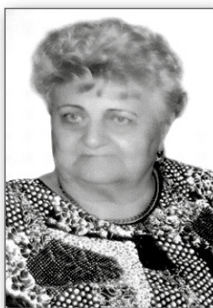
2013-ban megszervezte az óvodavezetők találkozóját. Nagyon jó hangulatú találkozó volt, ahol felelevenítettük az együtt töltött szép óvodai emlékeket. Nagyszerű, az embereket tisztelő-szerető értékes ember volt, aki szerette hivatását és azt a közösséget, amit soha nem hagyott el, Bakonszeget, ahol leélte az életét. Itt érte a halál is 2021. május 22-én. Nyugodt, kiegyensúlyozott, boldog életet élt. Volt óvodása, *Orosz Máté* így emlékezett vissza Terike óvónénire: *„Fájó szívvel hallom a szomorú hírt, mióta eszemet tudom ismertem. Rengeteget tanultam Terike nénitől, és a szigor ellenére az egyik kedvenc és leghozzáértőbb óvodapedagógusom volt, főleg így visszagondolva. Hálás vagyok mindenért.”*

*„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerádván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad, s nőttön nő tiszta fénye,
Amint időben, térben távozik:
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.”*
(Arany János)

Nagyon hiányzik, emlékét szeretettel őrzöm, őrizzuk. Köszönetet mondok a vele együtt dolgozó óvónőknek, akik megosztották velem közös emlékeiket.

BAZSÓ SÁNDORNÉ
óvodavezető, óvodai szakértő

HORNYÁK LAJOSNÉ R. Tóth Mária (Hajdúszoboszló, 1939. április 22. – Nádudvar, 2020. december 21.) tanító

*„Egy pedagógus nem csak tanár, hanem példakép is, aki megmutatja a gyerekeinknek, hogyan kell kiállniuk önmagukért, küzdeni másokért...”
(miniszteri gondolat)*

Marika néni a három testvér közül elsőként érkezett Bodzák Mária és Tóth János értelmiségi házaspár gyermekeként. Édesapja MÁV főellenőrként dolgozott, édesanyja háztartásbeli volt. Szülei kiegyensúlyozott gyermekkort biztosítottak számukra, szeretetben, békességben nőttek fel Hajdúszoboszlón. Itt végezte el az általános iskolát, majd a Debreceni Tanítóképzőben folytatta tanulmányait.

Diplomája kézhezvétele után **Nádudvarra** került, 1957. augusztus 16-tól itt tanított a mai **Kövy Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola** jogelőd intézményében, az akkori **II. számú általános iskolában**. Kisfelmenő rendszerben szeretett tanítani, főként 3-4. osztályosokat. Fiatalként kollégái már akkor jól felkészült pedagógusként ismerték meg, a tanításban leleményes volt, az oktatási anyagokat nagyon jól kapcsolta össze a gyakorlati élettel. Kezdő pedagógusként érdeklődése és pedagógiai gyakorlata mindinkább a korszerű, a tanulók aktivitását biztosító módszerek felé fordult.

Szerette Nádudvart, az itt élő embereket és ezt a köteléket még jobban megerősítette, hogy megismerkedett a nádudvari születésű Hornyak Lajossal. Szerelmüket 1961. december 23-án házasságkötéssel pecsételték meg. Anyaként is kiteljesedhetett az élete, amikor 1962-ben megszületett Lajos, majd 1964-ben Zoltán fiuk, akiknek az érkezésével teljes lett a Hornyak család. A szülők mindent megtettek a gyermekeik boldogulása érdekében, tanították, szakmát adtak fiaik kezébe. Marika néni következetes, szeretetteljes édesanya volt, megértő támasz, biztos pont fiai életében. Boldog meglepődés töltötte el, hogy fiai megnősültek, révbe értek és gyermekeik házasságából hat unokával ajándékozta meg őket a sors. Imádta őket, és a pedagógiai vénája itt sem hagyta cserben, sokat foglalkozott unokáival.

Olyan ember volt, aki nem csupán hivatásának, hanem az élete örömforrásának is tekintette munkáját. Arra törekedett, hogy ne csak a tanulást szerettesse meg a gyerekekkel, hanem mindenben a jót, a pozitívumot, az értéket keressék, nyitottak és együttműködők legyenek. A nevelésben a következetességet, a példamutatást és a másik ember elfogadását tartotta igazán fontosnak. A nehezebben kezelhető, problémás diákhöz és szülőhöz is mindig megtalálta a helyes utat. Türelmes „tyúkanyó énjét”, igazán napközis nevelőként mutatta meg, nagyon megfontoltan, következetesen nevelte és oktatta tanítványait. Hátrányos helyzetű tanulóit lelkesedéssel, odaadással tanította, és lelki gondozásukról sem feledkezett meg. Hosszú éveken keresztül neve összeforrt a klasszikus pedagógus, tanító, napközis nevelő fogalmával: ha megjelent a folyosón, a gyerekek elhallgattak, rendeződtek; az órán csend, rend, figyelem, fegyelem volt. A következetessége, szakmai tudása, a megfelelő pedagógiája, az egészsége és mentális ereje, az intézmény iránti elkötelezettsége követendő példává tette a pedagógustársadalomban. Határozott egyéniség volt, nagy szeretettel bánt a gyermekekkel. Tiszteletben tartotta a családi nevelést, a gyermekek személyiségének kibontakoztatása érdekében mindig igyekezett együttműködni a családi házzal. A munkatársakkal nagyon megértő, toleráns volt, és ötleteivel szívesen segítette mások munkáját. Jó közösségi ember, a magánéletben jó feleség, családanya és nagymama volt.

Fejlett empátikus készségeinek, toleranciájának és érzelmi intelligenciájának köszönhetően – melyek felelősséggel, igazságérzettel párosulnak, – mindig a gyermekek érdekeit tartotta a legfontosabbnak. Észrevételei, tanácsai mögött nagy szakmai tudás, pedagógiai tapasztalat és emberi bölcsesség húzódott, ezért volt hiteles minden megnyilvánulása. Életpályáját a szélesség, a sokrétűség, dinamizmus, pontosságra és tökéletességre való törekvés jellemezte. Ezt támasztják alá Kovácsné Beke Mária tanító, nyugalmazott intézményvezető-helyettes gondolatai: *„Több mint 30 évre nyúlik vissza a közös iskolai életünk kezdete. Ekkor a tantestület egy meghatározó, nagy szakmai tapasztalattal bíró tanítónőjét osztották be mellém napközis nevelőnek. Én csak annyit tudtam róla, hogy egy munkájára, megjelenésére, otthonára igényes, családját nagyon szerető anya és nagymama. Óriási izgalom volt ez számomra, hisz én még akkor a pályám elején jártam. Akkoriban még a napközis munkát nem igazán tekintették egyenértékűnek a tanítói munkával. Marika azonban egy külön kis világot teremtett a csoportban, kialakított egy családi légkört, ahol nagyon hallgattak rá a gyerekek. Szokásaikat betartották, rendet és fegyelmet tanúsítottak nem csak az iskolában, az utcán, az ebédlőben és bárhol, ahol megjelentek. A tanuló időben nyugalom volt, a tanulók jól érezték magukat, és jobban tudtak tanulni. Szívesen segítette őket, felzárkóztatott, differenciált, mindig tudta, hol van rá szükség. Ezt az elhivatottságot tetézte azzal, hogy egyik évben elvállalta a kislétszámú első osztály tanítását. Itt azokat a gyenge indulási szinttel kezdő kis nebulókat tanította, akiknek az óvoda-iskola átmenet időszakában és esetleg egész évben sok segítségre volt szükségük. Ha egy kisdíák elérte a továbbhaladáshoz szükséges szintet, visszakerült az osztályba. Ez egy roppant felelősségteljes munka volt, az osztálytanítóval való összehangoltság szempontjából is. Számomra pedig ezen felül az volt a legfontosabb, hogy nagyon jól tudtunk együttműködni, segíteni egymás munkáját. Rövid idő alatt kialakult a délelőtti és délutáni foglalkozásaink egymásra épülése. S ez eredményesnek bizonyult. Azután, ahogy teltek az évek, tanulóink egyre önállóbbakká váltak a tanulásban. Jó volt látni, mikor a gyerekek zöld színessel és a kész házi feladattal a kezükben körbevették a tanári asztalt és ellenőriztek. Marika hallgatta őket, senki sem próbált meg csalni, szabad volt hibázni, amit azonnal megbeszéltek. Egymáshoz való kapcsolatuk a ragaszkodásban, egymás segítésében, megvédésében is megnyilvánult. Mindennek volt felelőse, de mindenki tudta is a dolgát. Fontos volt számára a cigány tanulók felzárkóztatása, felkarolása minden téren. Nagyon sokat játszottak a szabadban, sétáltak, és ott is céljuk volt a kulturált, szabályokat betartó viselkedés. Külön figyelemmel támogatta a sportolókat, főként a kézilabdásokat. És az étkezés! Rá tudta venni a legtöbb gyerkőcöt, hogy kóstolja meg legalább az ételt, becsülje azt meg és ne dobja ki, ha nem kéri. Én nagyon szerettem tanítani, ő nagyon szerette a délutáni foglalkozásokat vezetni. Elnyerte rangját keze alatt a napközis élet, mind a gyerekek, mind a kollégák és szülők körében. Mindvégig ragaszkodtak hozzá, szerették és tisztelték. Ő mindig, minden nap úgy érezte elvégzettnek a munkáját, ha tudta, mindenkinek kész a leckéje, olvastak, felmondtak, s már haza nem vittek tanulnivalót. Így töltöttünk mi el közel 10 évet párban, nagyon is megértve egymást a szigorúnak hitt, de a melegszívű, megértő és segítőkész idősebb kollégámmal. Mikor nyugdíjba vonulása alkalmából búcsúztattuk a gyerekekkel, nehéz dolgunk volt, fájt a búcsú, mert rengeteg közös emlék, élmény fűzött bennünket össze, amit ma is őrzünk a szívünkben szeretettel.”*

Az első tanító néni emlékét soha nem felejtí el senki, így jómagam sem - emlékszik vissza Jakab Kinga, egykori tanítványa: *„30 éve elérkezett az első tanítási nap. Fél egykor ért véget a tanítás, és kíváncsian vártuk, ki lesz az, aki ebédeltetni fog bennünket, és a délutáni*

tanulásban segít nekünk. Belépett a terembe Marika néni, tekintélyt, fegyelmet sugárzott. Lassú sétával bandukoltunk át nap mint nap az iskola épületébe ebédelni. Útközben mindig megkérdezte, hogy telt a napunk, hogy sikerültek a felmérők. Én szörnyen rossz étvágyú gyermek voltam, amire egész hamar fény derült. »Na Kinga, ide ülsz velem szembe, majd én megtanítalak rendesen enni, fene azt a válogatós fajtádat.« Elevenen élnek bennem mondatai, szabadszájú, szókimondó fogalmazása. Nem könnyítettem meg a dolgát, makacsan ellenálltam sok-sok menzás menünek, és üres hassal álltam fel az asztal mellől. Mit tett ő ilyenkor? Az utunkba eső kisboltnál bement vásárolni. Visszatérve az iskolába elfoglaltuk a helyünket házi feladat-írásához készülődve, így szólt: »Kinga, gyere be a nevelőibe!« Megállt bennem az ütő. Mi rosszat tettem? Mire megpillantottam az asztalán két kiflit és parizert. »Na, tessék enni, nehogy éhezze itt nekem estig, így is sovány vagy!« Ezzel rám csukta az ajtót és kiment a többiekhez. Nemegyszer pótolta az ebédemet hasonló módon, mert az étvágyam nem sokat javult. Az évek során nagyon összenőttünk vele. A házi feladat-írás vele nem volt kényszer, mindenben segített, rávezetett a megoldásra, ellenőrizte a munkánkat. Majd a negyedik év végéhez közeledve bejelentették nyugdíjba vonulását. Mi voltunk az utolsó osztálya. Illő módon búcsúztatóval készültünk, ami a nagy iskola aulájában került megrendezésre. Életszerű jeleneteket adtunk elő a vele töltött mindennapokból kiragadva. Az ő személyét én alakítottam, utánozva jellemző szófordulatait. Többnyire helyeslően kacagott, vidáman búcsúzott. Ő is készült meglepetéssel számunkra. Mindenki számára noteszt adott, azzal a céllal, hogy ebbe jegyezzük fel titkainkat, vágyainkat, legfőbb gondolatainkat. Így is tettem. Mai napig őrzöm, ugyan már kislányom fiókjában hever, de becses emlékem, aminek értékét igyekszem tovább örökíteni. Hála, jóézés, szeretet van a szívemben, amikor csak rá gondolok.”

Hasonló emlékekről számol be Vida Gergő, volt tanítványa is: „Tisztán emlékszem édesanyám elmélkedésére az iskolai beiratkozás után, hogy milyen jó helyre kerültem, hiszen az iskola legszigorúbb tanítói fognak tanítani, a délutáni foglalkozást Marika néni vezeti. Izgatottan vártuk az első napokat, szerintem mindenkit felkészítettek otthon a szülei, hogy mi várhat rá, ha nem viselkedik rendesen. Az ebédnél rend volt, megvoltak a szabályok, amit mindenkinek be kellett tartania. Alapvetően is ez volt a jellemző Marika nénire, rend a lelke mindennek, és teljesítmény nélkül nincs szórakozás. Ha jól viselkedtél, és a képességeidhez mértén jól teljesítettél az órákon, akkor annak a jutalma szabad játék volt, ha nem, akkor pótolni és korrigálni kellett. Ebéd után játszottunk, utána viszont tanulni kellett. A verseket is kikérdezte, addig kellett memorizálni, amíg hibátlanul fel nem mondtuk. Marika néninél nem számított, hogy milyen családból származtunk. Felkarolta a szegényeket, cipővel, ruhákkal segítette őket. Mindig kiállt mellettünk, úgy védett minket, mintha a saját gyermekei lennénk. Követte a tanulmányainkat akkor is, amikor felsőbe és gimnáziumba jártunk. A félévi és év végi bizonyítványainkat még felsős korunkban is be kellett neki mutatnunk. A tanulás mellett a kézilabda is összekötött minket. Marika néni fia, Lajos gyerekeket kezdett el toborozni. Kézilabda-csapatát gyakorlatilag a napközis csoport tanulóiból rakta össze. Az edzésekért természetesen áldozatokat kellett vállalnunk, mivel edzésnapokon hamarabb el kellett jönnünk a napköziből. Ilyenkor nem volt annyi szabad játék, Marika néni hamarabb betessékelt minket, hiszen a kézilabda nem mehetett a tanulás rovására. Szerencsés ember vagyok, hiszen a legkiválóbb pedagógusoktól és edzőktől tanulhattam. Nagyon sokat köszönhetek Marika néninek, hiszen ő is közreműködött és támogatott abban, hogy a kézilabda legyen a szenvedélyem és a munkám is egyben. Mindezek mellett arra nevelt, hogy az életben semmit nem kapunk csak úgy, mindenért dolgozni, tanulni és küzdeni kell” – így

zárja visszaemlékezését a már kézilabda-edzőként dolgozó tanítványa.

1995. március 1-jén, 38 év közalkalmazotti jogviszony után nyugdíjba vonult, de ezután is voltak magántanítványai otthonában. Nyomon követte volt tanítványai életét, szívesen fogadta őket otthonában. Különleges hobbjával, a kézilabda sportág iránti szeretetével még több követőre talált, hisz a kemény munkának köszönhetően a Hornyák család egy igazi kézilabdás dinasztiává vált az unokák jóvoltából. Szeretett férjét, aki lelki támasza volt, 58 év házasság után elveszítette. Ám a tragédia után még a sors megengedte neki, hogy két dédunokáját láthassa, a harmadik dédunoka jövetelét a csillagok közül nézte, melyet biztos örömmel nyugtázott. Élete utolsó szakaszában nehezen mozgott, gyengélkedett, de érdeklődése tanítványai iránt megmaradt. Szívesen fogadta őket élete utolsó perceiben is. Unokái kézilabdameccseit mindig megnézte a tévében, míg fizikai állapota megengedte. Szeretett férje mellett 2020. december 21-én megpihent.

Pedagógusként megvalósította azt, ami talán a legnehezebb egy tanító életében: úgy irányítani a diákokat, hogy kibontakoztassák egyéniségüket. Az önzetlen segítségadás, törődés, olyan tulajdonságok, melyek őbenne ötvöződtek. Ezért szerették a pedagógusok, diákok és szülők egyaránt.

„Félig sem olyan fontos az, amit tanítunk gyermekeinknek, mint az, ahogy tanítjuk.” Ezzel a ma is érvényes Eötvös József-idézettel zárjuk visszaemlékezésünket, megköszönve, hogy munkatársai lehettünk.

BOROS LAJOSNÉ és KOVÁCSNÉ BEKE MÁRIA
nyugalmazott intézményvezetők
Nádudvar

HORVÁTH JÓZSEF (Dombrád, 1935. március 31. – Nyíregyháza, 2020. szeptember 26.) középiskolai tanár, költő

Nyolcgyeremes parasztcsaládban született. Az elemi iskolát Dombrádon végezte. Ebben az iskolában sok kiváló tanár tanított. Példaképe dr. Bereczki Zsigmond volt, aki figyelemmel kísérte tanulmányi eredményeit. Sokszor meglátogatta az egyszerű körülmények között élő családot. A szülei nem akarták taníttatni a 8. osztály után, de a tanár úr ebben is segített, mert már az általános iskolában kitűnt írásaival. Szavaló, prózamondó versenyeken járási, megyei helyezéseket ért el. Szülei kemény paraszti, fizikai munkát végeztek, a nyolc gyerek segített ebben. Édesanyjuk szeretett olvasni, szépen beszélt, a gyermekeit vallásos nevelésben részesítette. Nagyon szerette volna, ha Jóska papnak tanulna. Édesapjuk a dohánytermesztők munkáját felügyelte, naplót vezetett, de ő is végezte a kemény munkát. A testvérek közül négyen szakmunkásképzőbe jártak vagy szaktanfolyamot végeztek. Legidősebb testvére, János vasúti előmunkás lett, Laci Pesten férfisabó, Bandi, a legkisebb Tatabányán vājár iskolát végzett, sokat segített a bányászokon, mint bányamentő. Marika húga Budapesten, a Nyugati Pályaudvaron jegypénztáros, Margit pedig kenyérbolti eladó volt. A család többi tagja is becsületes, szorgalmas ember volt.

Jóska, a nyolcadik osztály befejezése után Nyíregyházán, az Állami Tanítóképzőben folytatta tanulmányait. Már ott megjelentek versei. Kedves irodalomtanára, Sárdi Béla sokat segített. Tanulmányi versenyeken vett részt, de a sportban is képviselte a Tanítóképzőt. 1954-ben kapott tanítói oklevelet, a **Nyírtelek Dózsaszőlői Elemi Iskolába** került, sajnos, nagyon nehéz körülmények között tanított. Élete hasonlított Váci Mihályéhoz, aki a mandabokori iskolában volt tanító. Innen vonult be 1956-ban katonának, két évig katonáskodott. Amikor leszerelt, 1958. június 27-én feleségül vette gyermekkori szerelmét, Farkas Gizella tanítónőt. Házasságukból Attila fiuk született, aki ma Nyíregyházán, a Jóska András Megyei Oktatókórház sebésze, onkológus főorvosa.

1963-ban az Eger Tanárképző Főiskola magyar nyelv és irodalom–történelem szakán tanári diplomát szerzett. 1967-ben Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem szakán középiskolai tanári oklevéllel fejezte be tanulmányait. 50 éven át kifejtett értékes szakmai tevékenysége elismeréseként 2017-ben arany díszoklevelet kapott.

Feleségével együtt a **Tiszatelekhez** tartozó **Kétérközi Tanyasi Iskolában** tanítottak három tanévet, amely úgynevezett „c” terület volt. Sajnos, nehéz évek voltak, egyszoba-előszobás lakásban laktak. Az itt töltött években szerepjátszást is tanított, táncsoportot szervezett. A kismadár című színdarab két főszereplője később házaspár lett. Ebbe az iskolába sokat látogatott Czibula Antal szakfelügyelő, aki nagyra értékelte pedagógiai munkáját.

Innen a **Besztereci Általános Iskolába** kerültek, amely egy akkor épült nyolctantermes, nevelői lakással ellátott iskola volt, Konyári Béla igazgató vezetésével. Attila fiuk itt kezdte el az első osztályt Zombor Károlyné Lenke néni keze alatt, a második osztályban Konyári Béláné Erzsike néni tanította. Itt, Beszterecen, sajnos, csak hét évet tanítottak, de ez a hét év nagyon eredményes volt. A magyar nyelv és irodalom munkaközösség vezetője lett, a bemutató tanításokra mindig lelkiismeretesen felkészült. Sok időt fordított a családlátogatásra. A tanítási órák után tanulói megcsodálták a katedra asztalán sorakozó bőséges szemléltető képanyagot és könyveket. Táblaképei tele voltak rajzaival, szép írásával. Igazságos volt, nem kivételezett, a gyengébb tanulókat sokat korrepetálta. A felnőtteket is tanította színjátszásra.

Előadták például a *Gábor diák* című zenés darabot, a feleségével együtt ők is szerepeltek benne. Sokáig emlékeztek rá a besztekeri emberek. A zenekarban Konyári Béla igazgató volt a zongorista, a fia, Géza dobolt, a hegedűn kartársa, Németh Mihály játszott.

Egy szomorú családi tragédia szakította meg békés életüket, a felesége öccse, Farkas István Tibor, debreceni orvostanhallgató, közös fürdőzés közben a Tiszába fulladt. József próbálta menteni, de sikertelenül, ő is majdnem ott maradt. Szerencsére jól tudott úszni. Ez a tragédia nagyon megnehezítette a felesége és a szülei életét is. Ezen segíteni kellett, ezért pályázatot nyújtottak be egy tiszavasvári állás elnyerésére. József az **Ipari Szakmunkásképző Intézetben** oktatott, a felesége az 5. Számú Pethe Ferenc Általános Iskolában a túlkoros gyermekeket tanította. Ez csak egy évig tartott, és nem segített a tragédia leküzdésében.

Tornay Mihálynak, a járási művelődésügyi hivatal osztályvezetőjének segítségével Dobránszky Sándor igazgató a **Kótaji Általános Iskolába** fogadta a házaspárt, ahol azután 27 évet tanítottak. Először volt az ötödikesek osztályfőnöke, őket a 8. osztályig tanította.

Sok bemutató tanítást tartott, főleg irodalomból. A Bessenyei György Tanárképző Főiskoláról gyakran jöttek pedagógusjelöltek gyakorlatra. Szívesen foglalkozott velük, a gyakorlat végén jellemzést készített róluk. Ezt lelkiismeretesen végezte, s a főiskola által kért statisztikai adatokat is szívesen és pontosan szolgáltatatta.

Czine Mihályt idézve: *„Egy pedagógus élet fénye marad az olvasó emlékezetében, a mindig katedrán álló, a mindig kötelességét teljesítő pedagógusé. Szelíd, szigorú arc, az egyik kezében könyv, a másikban virág. Tanítói szigorral, költői álmokkal élő ember.”*

Horváth József diákkorától írt és publikált rendszeresen. Versei az Alföld, a Kelet-Magyarország, a Tiszatáj, a Pedagógiai Műhely, az Erdélyi Tükör, a Művészet és Barátai című lapokban jelentek meg. Antológiákban: Hallgasd álmaim neszét, Gondjainkra bízva, Ki vált meg minket? Emlékezések Váci Mihályról, Arcok és énekek. Önálló kötetei: Idekötöz mindhalálig (1977, lektor: Czine Mihály), Gyökereidet el ne ereszd! (1991, lektor: Cselényi István Gábor), Emlékek fénye az élet (2008, lektor: Tóth Máté Miklós).

Kótajból busszal jártak be Nyíregyházára, irodalmi rendezvényekre. Dr. Bánszki István, az Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium igazgatója, a Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság elnöke kérésére műsorokat adtak, melyben versek és énekszámok – Gizella fényes énekhangjával színesítette férje versműsorait – váltották egymást, például Váci Mihály Fogadd fiadnak és Sorsod dallá énekelte című verseivel többször szerepeltek a társaság rendezvényein. *„Utaztál fénylő Nyugatra, / repültél messze Keletre, / feszültél sáros utakra, / elszálltál kéklő egekbe”*. Többször szerepeltek a Bencs Villában, az Alvégesi Művelődési Házban, Tiszabercelen, az Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium dísztermében, a Mórícz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban, Munkácsban, a Rákóczi Várban, Érmindszenten, Ady Endre szülőfalujában. Horváth József 2021. szeptember 8-án posztumusz Váci-díjat kapott, melyet a felesége vett át Pilismaróton.

Horváth József 2020. szeptember 26-án, 85 évesen, 62 évi boldog házasság után ment el az *„Égi hazába”*. Temetésén a Bessenyei Társaság nevében dr. Nagy Éva ny. főiskolai docens búcsúzott és barátja, dr. Csermely Tibor főiskolai tanár Jóskaához írt búcsúlevelét

költőtársa, Pagonyi Szabó János olvasta fel: „Amikor megismertelek, akkor Gizikével a Bessenyei Társaságban irodalmi ihletettségu előadással örvendeztetetek meg bennünket. Te a verseidet mutatad be, Gizike énekével kísérte a költői mondanivalót. Tanár házaspár voltatok, akik az irodalom szépségeire, a történelem igazságaira, az ének és a zene csodáira áldoztátok az életpályátokat. Örömmel vettem kezembe versköteteidet, amelyekben a szűkebb haza szeretete, a természet csodáinak lírai közvetítése, a pedagóguspálya elkötelezett szószólójaként tettél tanúságot egy életen keresztül. Tanár voltál és költő, tanítottál és neveltél, próbáltad jobbá tenni a világot. Gondolatban még integetek neked, igyekszünk letörölni hűséges párod könnyeit, Te pedig az örök világosság fényében szólj egynéhány jó szót értünk, barátaidért!”

A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság Almanach 2020–2021 kötetében a *Fény felé...* címmel (15–17. old.) dr. Nagy Éva méltatta Horváth József költői munkásságát (részletek): „Horváth József Társaságunk alapító tagja volt feleségével, Gizikével együtt. Ismeretségünk több mint három évtizedre nyúlik vissza, mely az évek során kölcsönös tiszteleten alapuló barátsággá alakult. A Horváth házaspár egyike volt azoknak a pároknak, akikre a fiatalabbak példaként tekintettek. Emberséget, hűséget, őszinte érdeklődést, megértést, jóindulatú biztatást kaptunk tőlük. Mi pedig csodáltuk mérhetetlen energiájukat, tenni akarásukat, tapasztalataikkal gazdagodó ismereteiket, tudásukat. A Bessenyei Társaság tagjaiként nemcsak szellemi municiót kaptunk tőlük. Horváth József, Jóska, ahogyan barátian szólítottuk, »A Bessenyei Társaság költője« emléklapot boldogan vette át 2014. április 24-én szellemi értékeink megismertetéséért folytatott munkájáért.

A Földből vétettünk című versed utolsó versszakát idézem: »Békét akarsz, légy békességes, / állj kősziklaként őrhelyeden. / tetted másokért mindig fényes, / harmóniát, nyugalmat terem, / a szenvedő ember mit tehet, / ölelő karját égre tárja, / aki örködik fejünk felett, / látja, kinek hű a fohásza.«

Az *Ars poetica* című verseddal búcsúszom a család kérésére és a Társaság nevében: »Ne görgess hegynék gondokat, / gyűjts szemedbe fényeket, / fűszálként figyelj az ég alatt, / világra tárd az életed. // Magányból táplálkozó dal / nem talál utat a Nap felé, / békülj meg a messzeséggel, / mindenkié légy, vagy senkié.« Kedves Jóska! Isten veled! Nyugodj békében!

HORVÁTH JÓZSEFNÉ
Nyíregyháza

HORVÁTH LAJOS (Szombathely, 1942. szeptember 10. – 2021) tanító, tanár, igazgató

„És érezzék egy kézfogásról rólad, hogy jót akarsz, és te is tiszta, jó vagy; s egy tekintetük elhitesse véled: szép dolgokért élsz, és érdemes élned!”

(Váci Mihály)

1942. szeptember 10-én született Szombathelyen. Édesapja, id. Horváth Lajos a vasútnál dolgozott, édesanyja, Molnár Ilona háztartásbeliként három gyermeküket nevelte. Húga – aki később tanítóként, majd igazgatóhelyettesként dolgozott Szombathely egyik általános iskolájában – és öccse példaként tekintettek bátyjukra. Horváth Lajos az általános iskola zrinyis éveit után 1960-ban a Szombathelyi Nagy Lajos Gimnáziumban érettségizett. 1963 júniusában a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézetben általános iskolai tanítói oklevelet szerzett, szeptemberben **Bérbaltaváron** kezdte meg tanítói pályáját, ahol 1970-ig tanított. Megnősült, két gyermekük született.

A **Bérbaltaváron** töltött évek életének egyik legmeghatározóbb és legizgalmasabb időszaka volt. Mindig nagy lelkesedéssel, szeretettel mesélt az itt eltöltött időszakról: *„Amikor 1963. augusztus elején megérkeztem a faluba, egyszerre két „csoda” is rabul ejtett. Az egyik a gyönyörű táj volt. Megérkezve, a dombtetőről egy szép, rendezett falu látképe tárult elém, amely egy városi gyerekek magá volt a varázslat. A másik, soha nem múltó emlékem az a szeretet volt, amivel a teljesen ismeretlen falubeliek fogadtak. Akkor még három helyen folyt a tanítás: az alsó, a középső és a felső iskolában. Első osztályom a 2–4. osztály lett, 43 tehetséges, jól nevelt kisgyerekkel. Ezen felül taníthattam a felső tagozatban, sőt, a **dolgozók esti iskolájában** is. Így azután az a ritka helyzet is előfordult, hogy egyszerre taníthattam az édesapát, meg az ő gyermekét. A szülők igényesek voltak, a gyerekek szorgalmasan tanultak, öröm volt a tanítás. Többen nagyon szép életutat jártak be. Mindig is úgy gondoltam, hogy minden gyermek valamiben tehetségesebb, mint az átlag. Az iskolai tanulás mellett fontosnak tartottam a kultúra és a sport különböző területeinek művelését mind a gyermekek, mind a felnőttek körében. Ezért megszerveztem a színjátszó csoportot, az irodalmi színpadot, kolléganőm tánccsoportjának zongorakísérője voltam, valamint egy könnyűzenét játszó zenekarnak és az énekkarnak tagjaként is működtem. Ezek a művészeti csoportok rendszeresen felléptek, az akkor nagy tömegeket megmozgató Járási Kulturális Szemléken több aranyérmet szereztek a falu nem kis dicsőségére. Egy-két év után több sportágban sikerült szép sikereket elérnünk. Asztalitenisben, kézilabdázásban és atlétikában is egyre több babér termett számunkra a járási versenyeken. Végül a túrák és a kirándulások, táborozások során az iskolai tananyaghoz kiváló kiegészítő ismereteket szerezhettek a gyermekek, no meg egy életre szóló élménnyel gazdagodhattak. Mindezek értelmet adtak a pedagóguspályán végzett munkámnak, különösen annak kezdetén.”*

Horváth Lajos 1970-től 1974-ig a **Körmen di Járási KISZ Bizottságban**, az ifjúsági mozgalom első számú megyei vezetőjeként dolgozott. A fiatalok körében nagyon népszerű, sokoldalú vezetőt budapesti nyelvi előkészítőre iskolázták be. Távol szeretett családjától, 1975-től Moszkvában a Pártfőiskolán tanult, onnan egy újabb diplomával és nyelvvizsgával tért haza. 1978-ban először a **járási pártbizottság**, majd a **Szombathelyi Pártbizottság** első titkári pozíciójába helyezték. Munkáját a tőle megszokott hittel, lendülettel végezte. 1989-től 2003-as nyugállományba vonulásáig a **Szombathelyi Váci Mihály Általános Iskola** igazgatójaként irányította a sokszínű és összetett képzési rendszerű oktatási intézményt. Nyugdíjazása után is teljes, gazdag, színes életet élt. Rengeteget kertészkedett, csodálatra méltó aktivitással, lendülettel és óriási szeretettel foglalkozott imádott unokaival. Csodálatos

ember volt, olyan, akinek nem a hosszú szóbeli méltatással, hanem a szívekben és sorsokban hagyott nyomaival lesz örök emléke.

Horváth Lajos 1989-ben pályázott a Váci Mihály Iskola igazgatói feladatainak ellátására. A három pályázó közül kitűnt nagyfokú elhivatottságával, széleskörű vezetői tapasztalatával, segítő szándékával, sugárzó emberségével, ezért az alkalmazotti közösség – a belső pályázó ellenére – nagy szavazati többséggel támogatta vezetői pályázatát, elképzeléseit és személyét. 2003-ig, nyugdíjazásáig, a legnagyobb szakmai felelősséggel irányította az intézmény életét.

"Az értelmet sugárzó gyermekszemek fénye a legszebb világosság, őszinte, kis szívűk szeretete pedig a legnemesebb melegség, ami igazán tápot ad minden erőfeszítésünknek" – fogalmazta meg igazgató úr az iskola 20 éves jubileuma kapcsán 2001-ben a legfőbb motivációt, ami a tantestületet a számos, mind szebb eredmény elérésére sarkallta.

Igazgatói pályafutása kezdetétől egyaránt törekedett a váci hagyományok megtartására és új programok, képzések kialakítására. A teljesség igénye nélkül elég, ha megemlíjtük a fiú énekiskola, a labdarúgó csoportok, a képzőművészeti tagozat, majd a **Dolgozók Általános Iskolája** (későbbi nevén a **Városi Ifjúsági Tagozat**) eredményes működéséért tett törekvéseit. Számos feladatán kívül – hiszen akkoriban egy hatalmas gyermeklétszámmal rendelkező, több telephelyen működő iskolát kellett hatékonyan irányítani –, mindig nagy gondot fordított a szabadidős tevékenységekre. A legkiemelkedőbbek a vándortáborok, a kerékpártúrák, a hegedűtanítás, az asztaliteniszezés vagy a focizás a tanulókkal. A tanító

végzettségű pedagógusból kiváló kreatív iskolaigazgató lett: nevéhez fűződik, hogy iskolánk az egyik legszínesebb arculattal rendelkező, gyerekcentrikusságra törekvő intézménnyé vált. Folyamatosan képezte magát, szerteágazó vezetői feladatai mellett nyelvtanári diplomát szerzett. A városi igazgatói munkaközösség aktív tagjaként évente részt vett az iskolaigazgatói továbbképzéseken. Biztatta és támogatta a kollégák továbbképzési, továbbtanulási céljait. Nagyon sokat tett a felnőtt közösség fejlesztéséért is, éltetője, szervezője volt a rendezvényeknek.

2002-től a Vas Megyei Pedagógiai Intézet, majd a **Nyugat-magyarországi Egyetem Pedagógiai Szolgáltató Központ** megbízásából **megyei szaktanácsadói** feladatokat is ellátott az osztályfőnöki nevelőmunka körében. Feladata volt a pedagógusok munkájának szakirányú segítése, véleményezése, konzultációk, továbbképzések, szakmai fórumok szervezése, tartása. Szívéhez közel állónak tartotta a községek kisiskoláinak támogatását, sokat segített a tantestületeknek, osztályfőnöki munkaközösségeknek. Szülői tréningeket vezetett, részt vett pedagógiai mérésekben, értékelésekben. Két évtizeden át projektpedagógiai felkészítője és zsűritagja volt az Impressziók elnevezésű többfordulós diákönkormányzati megyei vetélkedőknek. A megyei környezetpedagógiai versenysorozat során erdei iskolai programokban, terepgyakorlatokon segítette a tanulók ismeretszerzését.

Az iskolai tevékenysége mellett aktív részt vállalt elnökségi tagként, majd elnökként (1996-2005) a **Városi Gyermekvédő Liga** céljainak megvalósításában. Kimagasló elköteleződéssel szervezett Mikulás-napi programokat, iskolai szünetekre sportnapokat, nyári táborokat a hátrányos helyzetű gyermekeknek, amelyekhez a pénzügyi feltételeket pályázatokkal biztosította. 1998-tól 2003-ig a Derkovits Városrészért Közhasznú Egyesületnek tagja, majd elnökségi tagja volt. Fontos szerepet vállalt az ún. Tele-ház elindításában, a

működtetés segítésében, mely abban az időben egyedüli lehetősége volt a városrészben élőknek a számítógép és az internet használatára. A **Szombathelyi Pedagógusok Szakmai Képviselőte** tevékenységét 1991–2011-ig alapító tagként segítette, igazgatóként biztosította az éves közgyűlések színvonalas lebonyolítását. Szeretett iskolájától 2003-ban címzetes igazgatóként búcsúzott.

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata számos kitüntetéssel ismerte el pedagógusi, intézményvezetői életpályáját:

- 1999-ben Szombathely Oktatásügyéért-díjat kapott a városi pedagógusnapon.
- 2001-ben az Ifjúságért Díjat – melyet minden évben 1 fő részére adományozott a közgyűlés – a város kiemelt rendezvényén, a Szent Márton napi díjátadó gálán vehette át 2003-ban.
- Címzetes igazgatói kinevezéssel került elismerésre rendkívül kimagasló pedagógiai életpályája, melyet méltóan foglalt egységbe az Arany emlékdiploma átvétele 2013-ban, az ünnepélyes városi tanévnyitón.

Nyugalmazott igazgatóként, óraadó pedagógusként éveken át tanított a város egyetlen **Ifjúsági Tagozatán**, ahol a halmozottan hátrányos helyzetű, tanulásban lemaradt fiatalokat tanította, segítette. Feladatot vállalt a **Szombathely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala** által szervezett nyári napközis táborban. Különösen nagy odaadással, segítőkészséggel fordult a hátrányos helyzetű gyermekek felé, segítve nyári időtöltésük élménydúsabbá tételét. Az önkormányzat balatonberényi táborában is vállalt pedagógiai feladatot a gyermekek nyári élményeinek, hasznos időtöltésének gazdagításához. Nemesen, egyszerűen élt, az emberek segítésére, életük jobbá tételére helyezte a hangsúlyt.

Tisztességes, becsületes, szerény ember volt, tette kész „örökifjú”, feledhetetlen kolléga, nagy tapasztalatokkal rendelkező bölcs vezető. Minden gyerek szeretett „Lajos bácsija” és minden váci munkatárs kedves „Főnöke”.

A pedagógusi hivatás iránti elkötelezettsége, alázata, hivatástudata példaértékű volt. Eredményes, sikeres pedagógiai-vezetői munkájával, emberi értékeivel elnyerte a tanítványok, szülők és a pedagógus-társadalom nagyrabecsülését.

HORVÁTH ESZTER (leánya),
SIMONICS LILI (unokája)
és NÉMETH GÁBOR igazgató-utód
és egykori munkatársai
Szombathely

HORVÁTH RÓBERT (Sárvár, 1953. november 27. – Szombathely 2019. június 13.) gyógypedagógus, igazgató

*„Ha azért sírsz, mert lement a nap,
könyveidről nem látod majd a holdsugarakat.”*
(indiai mondás)

Horváth Róbert pedagógia iránti érdeklődését a szülői házból hozta. Édesapja, Horváth Gyula tanítói végzettségét a Kőszegi Tanítóképző Intézetben szerezte, kezdetben Pósfán tanítoskodott. Majd a Pécsi Tanárképző Főiskolán szerzett tanári diplomát biológia-földrajz szakon. Később iskolaigazgatóként működött. Édesanyja, Udvardi Magdolna kezdetben a család ellátását biztosította, később adminisztratív területen dolgozott. Nővére szintén a pedagóguspályát választotta.

Általános iskolai tanulmányai után a szombathelyi Kanizsai Dorottya Gimnáziumban érettségizett 1972-ben. Majd a családi hagyományoknak követve tanítói diplomát szerzett a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán 1975-ben.

A beteg, elesett gyermekek iránti érdeklődése már főiskolai hallgatóként is megmutatkozott, hiszen részt vett a haemophiliás beteg gyermekek számára szervezett kórházi programban a szombathelyi Markusovszky kórházban.

Gyógypedagógusi pályafutása az 1975–76-os tanévben kezdődött a **szombathelyi Kisegítő Iskolában**, a 3. osztályosok osztályfőnökeként. 1976–1978 között a budapesti Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán oligofrénpedagógia szakon szerzett gyógypedagógiai tanári diplomát, munkavégzés mellett.

Szakmai életútját a folyamatos tanulás, az állandó ön- és szervezett képzésben való részvétel jellemezte. Többek között játékteapeuta, augmentatív kommunikációs terapeuta és korai fejlesztés terapeuta képzettséget is szerzett. 1991-ben a budapesti Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán logopédia szakos gyógypedagógiai tanárként újabb másoddiplomát kapott.

1999–2001 között a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közoktatás-vezetői, majd 2002–2004 között az ELTE BTK Pedagógiai és Pszichológiai Karán speciális pedagógia szakos tanár és szakpedagógusi egyetemi szintű diplomát szerzett.

A 80-as évek elejétől 5 éven keresztül a városi úttörőmozgalomban tevékenykedett. A kis kitérő után 1986-ban a szíve visszahúzta régi iskolájához, a szombathelyi Kisegítő Iskolához, ahol igazgatóhelyettesként munkálkodott, és ellátta a gyermekvédelmi feladatokat is.

1995-ben egy PHARE-pályázat lehetőséget kínált arra, hogy Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata Wágner András polgármestersége alatt létrehozza a **Korai Fejlesztő Központ és Micimackó Óvodát**. Az intézmény létrehozásakor már a pályázati szakaszban aktívan részt vett, elévülhetetlen érdemeket szerezve. Az intézmény igazgatójaként egy országos, sőt határokon túli hírnévre szert tett közoktatási intézmény menedzselését vállalta. Vezetése alatt az országban harmadikként – Budapest és Pécs után - olyan korszerű és magas szakmai színvonalú intézmény jött létre, amelyben a fogyatékos kisgyermekek és családtagjaik a legkorszerűbb fejlesztő és terápiás ellátásokat vehetik igénybe. Az intézmény a 0-7 éves életkorú testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- és halmozottan sérült gyermekek fejlesztését végezte óvodai csoportokban, illetve ambuláns ellátás keretében. Az intézményben négy óvodai csoport működött 36 férőhellyel a 3-7 éves gyermekek számára. Az intézmény

névéhez méltóan az alábbi csoportokkal működött.

- Bagoly csoport mozgássérült gyermekek számára, a csoport a Pető-féle konduktív pedagógia módszereivel fejlesztette a gyermekeket.
- Tigris csoport a súlyos beszédhibás gyermekek számára.
- Malacka és Zsebibaba csoport értelmileg akadályozott és halmozottan sérült gyermekek számára.

Ambuláns keretek között – heti 2-3 fejlesztő foglalkozáson – történt a 0-3 éves korúak korai fejlesztése, illetve 3-7 éves valamilyen területen fejlődési elmaradást mutató gyermekek speciális megsegítése, fejlesztése. Ezek a fejlesztések egyéni, esetenként kiscsoportos foglalkozások keretében történtek egyéni fejlesztési tervek alapján.

Az intézmény a következő terápiás és fejlesztő eljárásokat alkalmazta:

- Konduktív pedagógia (Pető-módszer)
- Gyógytorna, ezen belül a Dévény-módszer Ayres-terápia
- Alapozó terápia
- Hidroterápiás Rehabilitációs Terápia (HRG)
- Gyógypedagógiai fejlesztés
- Bázis terápia súlyosan és halmozottan sérültek számára
- Játékterápia halmozottan sérültek számára
- Augmentatív kommunikációs terápia autista gyermekek számára
- Gyógylovaslás
- Állat asszisztált terápia terápiás kutyákkal

Ezek a terápiák az ambuláns ellátásban és az óvodai csoportba járó gyermekek számára is elérhetőek voltak.

Az intézményben a következő szakemberek dolgoztak: gyógypedagógusok, gyógytornászok, konduktorok, pszichológusok, mentálhigiénés szakemberek, szociális munkás. Ezenkívül az intézmény szoros kapcsolatban állt neonatológus, gyermek-neurológus, ortopéd szemész, fülész és rehabilitációs szakorvosokkal.

A szülők részére heti rendszerességgel mentálhigiénés szülői csoport működött, ahol találkozhattak egymással a sorstárs szülők és gondjaikat és tapasztalataikat megoszthatták egymással. A szülői csoport ideje alatt az intézmény biztosította a gyermekek felügyeletét.

Az intézmény nem csak szakmai, hanem civil szervezetekkel is szoros kapcsolatot ápol. A szombathelyi Zonta Club az intézmény javára létrehozott egy alapítványt, melynek segítségével sikerült egy mikrobuszt vásárolni, amellyel a rászoruló gyermekeket az óvodába tudták szállítani. A Göncz Árpádné nevével fémjelzett Kézenfogva Alapítvány segítségével lehetőség volt az óvodás gyermekek táboroztatására több éven keresztül.

2004 ismét változást hozott Horváth Róbert életében. Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata új feladat elé állította: a gyógypedagógiai ellátásrendszer átszervezését, ésszerűsítését kapta feladatul. Ennek eredményeként a tanulásban akadályozott gyermekek iskolai ellátását ellátó Frim Jakab Általános Iskola és a Korai fejlesztő Központ és Micimackó Óvoda egyesült. Ily módon létrejött az **Aranyhíd Nevelési-Oktatási Integrációs Központ**, melynek igazgatója lett. Az intézmény a gyógypedagógiai ellátásának teljes vertikumát felölelte. A 0-24 éves korú fogyatékkal élő gyermekek és fiatalok oktatása, nevelése magas színvonalúvá vált.

Igazi szívügye volt a súlyosan halmozottan sérült gyermekek teljes körű gondozása és iskoláztatása. Ennek jegyében indította el 2005-ben a Fejlesztő Iskolai nevelést-oktatást az általános iskoláskorú súlyosan sérült gyermekek számára. Később pedig a szakiskolai

képzést is ez az intézmény biztosította, létrehozva a Speciális Szakiskolai és Készségfejlesztő Szakiskolai tagozatot az intézményben.

2012-ben bekövetkezett súlyos betegsége megakadályozta, hogy ezt a munkát tovább folytassa. 2013-ban címzetes igazgatói címet kapott.

Hosszú éveken át oktatója volt a **Pécsi Orvostudományi Egyetem Szombathelyi Egészségügyi Főiskola Karának**, ahol szociális munkás és védőnőhallgatóknak gyógypedagógiai ismereteket adott elő.

Óraadóként közreműködött a **Savaria Egyetemi Központ** és jogelődje gyógypedagógiával kapcsolatos képzéseiben is. A **Szakmai Szolgáltató Központ** gyógypedagógiai szaktanácsadójaként is munkálkodott. Az Őrségi Kistérségben szakmai segítséget nyújtott a logopédiai ellátórendszer kiépítésében.

Tagja volt a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének, a Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaságnak, az Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetségének és számtalan szakmai közösségnek, fórumnak.

A családban élő felnőtt korú értelmi sérülteknek klubot hozott létre, ahol havi rendszerességgel szervezett foglalkozásokat.

Számtalan társadalmi funkciója mellett hobbijának is szívesen élt. A zene szeretete egész életét végig kísérte. Több mint 30 éven át volt a város Erkel Kórusának, majd a Szent Márton Kórusnak tagja.

Gyógypedagógusi munkáját legnagyobb elhivatottsággal végezte. Életét a szakma megújítása, új törekvések kidolgozása, felkarolása, menedzselése jellemezte. Optimista életszemlélete, lehetetlent nem ismerő lendülete a mindig magával ragadta a környezetében élő és dolgozó embereket. A problémák, tennivalók, megoldásában segítette empatikus, érdeklődő és segítő odafordulása, nem kis mértékben humora is. Az elesettek, legyen az hátrányos helyzetű, kisebbségi, beteg, fogyatékkal élő – bármikor fordulhattak gondjaikkal, problémáikkal hozzá.

Gyógypedagógusi tevékenységét évtizedeken át a fogyatékos ügy szolgálatába állította. Szakértelmével, szakmai tudásával, emberi hozzáállásával, kitartásával, új utak, lehetőségek bevezetésével úttörő munkát végzett a fogyatékkal élők ellátása érdekében Szombathelyen.

Szombathely városa áldozatos munkáját 2017-ben Pedagógus Életmű-díjjal ismerte el.

2019 szeptemberében bekövetkezett korai halála mélyen megrázta a szombathelyi gyógypedagógus közösséget és az általa vezetett intézmény szülői közösségét.

VÖLGYINÉ SEBIK JUDIT
VIRÁGH ZSUZSA
gyógypedagógusok
Szombathely

HUMLINÉ MARTON JULIANNA (Szerencs, 1949. szeptember 2. – Szolnok, 2018. december 29.) középiskolai tanár, műszaki tanár, üzemmérnök

*„A gyöngye nem harcol.
Aki erősebb, harcol talán egy óra hosszat.
A még erősebb hosszú évekig küzd.
De egész életén át küzd a legerősebb.
A legerősebb nélkülözhetetlen.”*
(Bertolt Brecht)

Egyszerű munkásszülők gyermeke. 1956–1964-ig a szerencsi II. Sz. Általános Iskolában végezte tanulmányait, minősítése végig jeles és kitűnő volt. Továbbra is Szerencsen tanult, a Bocskai István Gimnáziumban, s itt érettségizett 1968-ban. Sokoldalú érdeklődése középiskolásként is jellemezte, az agrárterület és a műszaki ismeretek egyaránt vonzották. Választott érettségi tárgya biológia volt, de külső tényezők hatása miatt műszaki vonalon tanult tovább. 1972-ben a Nehézipari Műszaki Egyetem Üzemgépész Főiskolai Karán szerzett okleveles üzemgépész üzemmérnök diplomát. Mozgalmas diákéletet élt, a tantárgyi kötelezettségeken túl a zene és a sport is érdekelt. Sikerorientált volt, tisztességes és kötelességtudó. Ezek a tulajdonságok felnőtt korában is jellemezték.

Az 1972-es év fordulópont volt életében, s jelentős az iskola történetében is. Ekkor kezdte tanári pályáját **Szolnokon, a MÜM 605 sz. Petőfi Sándor Ipari Szakmunkásképző Intézetben**. Az iskolai nyilvántartás szerint matematikát és a fizikát tanított. Az iskola, szinte teljeskörűen, minden hároméves képzési idejű fém- és szerelőipari szakmára rendelkezett jogosítvánnyal, és megvoltak ehhez a tanulói is, 94 szakcsoportban 1850 tanuló képzése folyt. A szakmunkásképzés minőségi megújításának idejét éltük.

A matematika és fizika tanítása mellett felvállalta a mérnöki képzettségéhez illeszthető tantárgyak tanítását is (mechanika, anyag és gyártásismeret, irányítástechnika). Ösztönösen jól tanított. Szívesen fogadta idősebb, tapasztalt kollégái pedagógiai segítségét, de többet akart. Vállalta, hogy munka mellett tanul, s 1975-ben, a Nehézipari Műszaki Egyetem Kohó- és Fémipari Főiskolai Karán, a műszaki tanár szak pedagógiai kiegészítő ágazatán, jeles minősítéssel, okleveles műszaki tanári diplomát szerzett.

Tanórai munkája mellett rövid időn belül az iskolai élet más területein is meghatározó személyiség lett. Kiváló munkájáért még ebben az évben művelődési miniszteri dicséretet kapott.

A tanítandó anyagot gondosan tervezte. Nagy figyelmet fordított arra, hogy az elméleti ismeretet kapcsolja a gyakorlathoz. Határozottan és jól használta ki azokat a tudati, magatartásbeli tényezőket, amelyek az adott szakma "veszélyes üzem" jellegéből adódóan a diákok tanuláshoz való viszonyát meghatározták. Óráin sohasem voltak fegyelmezési gondok, remekül megtalálta a közös hangot a középiskolás korosztállyal. Szigorú, de következetes órávezetési stílusával, alapos szaktárgyi tudásával kivívta tanítványai szeretetét, tiszteletét és megbecsülését.

Idővel, szaktárgyi profilja letisztult, s a fizika és mechanika lett a fő területe. Ehhez szükségesnek érezte a megfelelő képesítés megszerzését. Ezért tanult tovább az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, s ennek eredményeként 1980-ban okleveles fizika szakos tanári diploma birtokosa lett.

Nevelő-oktató munkáját a tudományos igényesség jellemezte. Fogékony volt a korszerű módszerek alkalmazására. Fizika tanári szakdolgozata a programozott oktatás hatékonyságát mutatja be. Ebben olvashatjuk pedagógiai hitvallását tükröző gondolatait: *"Napjaink tudományos-technikai forradalma és társadalmi igénye gondolkodó embert kíván. A gondolkodni tudás nem privilégium. Azt tanulni és tanítani lehet és kell is. Ahhoz, hogy a gondolkodtatva*

tanítani és tanulni elv a gyakorlatban megvalósuljon, ismernünk kell, hogy miképp viselkednek a tanulók az adott problémaszituáció esetén, mi jellemző gondolkodásukra. A fizikát a szakmunkástanulóknak úgy kell tanítanunk, hogy számukra az iskolai ismeretszerzés minél szorosabb kapcsolatban legyen mindennapi életükkel, munkájukkal." Fontos feladatának tekintette a tehetséggondozást, az önálló feladatmegoldásra nevelést. Nevelő-oktató munkájában kiemelt szerepet kaptak a tudományos értékek. Hatalmas tárgyi tudás birtokában, friss, új felfedezések ismeretében bővítette a tankönyvi leírásokat vagy szakmai jellemzőket. Folyamatosan képezte magát. Igyekezett megismerni a fizika tudományának új felfedezéseit. Tagja volt az Eötvös Loránd Fizikai Társulatnak. Tagsági könyve 1977. évi keltezésű.

Közösségi tevékenysége igen jelentős. Kimaradhatatlan részese volt az iskolai vetélkedők, iskolán kívüli programok szervezésének (szakmunkástanulók színháza sorozata, Tiszaaliget napok, kulturális-, sportvetélkedők). Egyénre szabott ünnepek, évfordulók, hazai és külföldi kirándulások szervezése is részét képezte nevelői tevékenységének. A mindenkori szülői munkaközösséggel együttműködve dolgozott, s teremtett családi légkört a rendezvényeken. Osztályfőnökséget szívesen vállalt, összetartó, jó közösségeket alakított. Magabiztos kitartással – pedagógiai hitvallásának megfelelően – végezte munkáját. Tisztelte tanítványait – bennük a jövő dolgozóit látta –, de nem volt elnéző, ha hibáztak. Szelíden, de határozottan beszélt, szótárából hiányoztak a pejoratív kifejezések.

Az 1979. év újabb fordulatot hozott munkájában. Az iskolában ekkor indult a közúti és vasúti járműgépész szakirányú szakközépiskolai képzés, és itt magasabb követelményszintet kellett teljesíteni. Az első érettségi-képesítő vizsga sikere, a feljutó osztályokban folyó munka minősége, felelős, jól képzett vezetőt igényelt. Szakfelügyelői és közoktatás irányítási múlttal rendelkező igazgatója – ismerve a tanárnő munkáját – igazgatóhelyettesi feladatok ellátására kérte. Elfogadta a megtisztelő megbízást, és 1983-tól 1988-ig szakközépiskolai igazgatóhelyettesként dolgozott. Irányításával az iskola sikeresen teljesítette a középiskolai követelményszintet, és lett Szolnok jegyzett közlekedésgépészeti szakközépiskolája. A színvonalas szakmai - pedagógiai munka megteremtette annak lehetőségét, hogy az itt végzetek szerzett ismereteik alapján tovább építkezzenek. Sokan szereztek technikusképesítést, illetve szakirányú főiskolákon, egyetemeken üzemmérnöki, mérnöki diplomát. Sok tanítványa ma már elismert szakmunkásként, vezetőként dolgozik. Vannak, akik kollégaként tanítanak egykori iskolájában, de tanítványai között van egyetemi, főiskolai

adjunktus, doktor és doktorandusz is.

1988-ban családi okok miatt megvált helyettesi posztjától, és tanárként folytatta munkáját. Az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjeként koordinálta az intézményben folyó nevelési tevékenységet, tapasztalatainak átadásával önzetlenül segítette fiatalabb kollégáit.

Precizitását, tárgyi tudását, a tanulói teljesítményeket a tantárgyi szakfelügyelet sorozatosan elismerte. Így kapott megbízást az Országos Közoktatási Értékelési Vizsgaközpont Regionális Igazgatóságától (Debrecen): emelt szintű fizika érettségi dolgozatok javítására, elbírálására.

Pályafutásának egyetlen munkahelyén nemcsak tanítványainak, hanem kollégáinak is elnyerte megbecsülését, tiszteletét. Az iskola nevelőtestülete ennek elismeréseként adta át 2000-ben a legmagasabb intézményi kitüntetést, a Baross Gábor Emlékérmét.

Példás családi életet élt, mégis munkás életének nagy hányadára vetett árnyékot az aggodás, a félelem. Első házassága a gyermektelenség vélelmével felbomlott. Második házasságában – ma már ismert neurobiológus kutató – lánynak adott életet.

1995-ben megrendült egészségi állapota, betegsége gyógyíthatatlannak bizonyult. Utolsó erejéig a tőle megszokott színvonalon folytatta pedagógusi munkáját. 2007-ben vonult vissza munkahelyének jogutódjától, a **Szolnoki Szakképzési Centrum Baross Gábor Műszaki Technikum és Szakképző Iskolájából**. Nevelő-oktató munkájának végső elismerése a Pedagógus szolgálati emlékérem volt.

Családjától, környezetétől nagyon sok szeretetet, törődést kapott, melyből erőt merített súlyos betegségének elviseléséhez. Fiúunokája születését várta, de érkezését sajnos már nem érthette meg. Szervezete 2018. december 29-én feladta a harcot. Személyében egy olyan pedagógust veszítettünk, aki munkásságával méltó példakép lehet napjaink oktatói előtt.

HUMLI DEZSŐ
Férje és kollegája,
KOCSIS ORSOLYA
Egykori kollegája,
Szolnok

JELES FERENCNÉ Benedek Ilona (Hajdúdorog, 1939. január 16. – Debrecen, 2021. január 8.) tanítónő

Munkáscsaládban látta meg a napvilágot, István nevű bátyja után második gyermekként született. Édesapja Benedek István, édesanyja Nagy Julianna. Mindketten a hajdúdorogi Dohánybeváltóban dolgoztak. Boldog gyermekora volt.

Az általános iskolát Hajdúdorogon végezte, majd 1953-ban felvételt nyert a debreceni Lorántffy Zsuzsanna Tanítóképző Intézetbe. Abban az időben a középfokú tanítóképző készítette fel a nyolcadikat végzett, felvételt nyert diákokat a tanítói pályára. Magam is és kollégáim közül sokan ilyen iskolába jártunk, és hálás szívvel gondolunk vissza az ott eltöltött évekre.

Ez az iskolatípus 1959-ben megszűnt, 1960-tól felsőfokú tanítóképző intézetben tanulhattak a leendő pedagógusok.

Érettségi után a tanítói képesítés megszerzése érdekében egy év gyakorlóévre kellett menni a diákoknak. Ica a **Felsőjózsi Általános Iskolába** került. Ott dolgozott, majd egy év letelte után eredményes képesítő vizsgát tett, és tanítói diplomát kapott.

Munkaviszonya ugyancsak ebben az iskolában kezdődött, és folytatódott nyugdíjazásáig. Kevés ember büszkélkedhet azzal, hogy hű maradt lakóhelyéhez és munkahelyéhez egész életében. Ica közéjük tartozott.

Azóta Józsa Debrecenhez csatlakozott, a hajdani Felsőjózsi Általános Iskola neve ma Gönczy Pál Általános Iskola.

1960-ban házasságot kötött Jeles Ferencsel, aki a Hajdú-Bihar Megyei Építőipari Vállalatnál technikusként dolgozott. Hajdúdorogon ismerkedtek meg, közös életüket Józsnán kezdték, s itt éltek életük végéig. (A férj 54 évi boldog házasság után 2014-ben hunyt el.) Két lányuk született, Ilona és Tünde. Követve az édesanya példáját mindkettejükből pedagógus lett. Ott dolgoztak, ahol édesanyjuk, és ahova gyerekként iskolába jártak. Boldogan élt a kis család. A szülők jóban-rosszban, egymást támogatva példát mutattak gyermekeiknek. A pedagógus anyja büszke volt lányaira, akik hivatásszeretettel, megértéssel, melegséget és kitartást örökölték tőle. Ők is büszkék lehettek édesanyjukra. Három nagyszerű pedagógus öregbíthette az iskola hírnevét.

Abban az időben kevés gyerek került be az óvodába az iskola megkezdése előtt. Ennek pótlására iskola-előkészítő foglalkozásokat tartottak. Ica éveken át végzett ilyen munkát. Elismert, kiváló pedagógus volt. Évekig területi munkaközösség-vezetőként bemutatóórákat tartott és vezetett a Hajdúböszörmény és Józsa körzetéhez tartozó kollégáknak. Több mint 10 évig volt a Munkaügyi Döntőbizottság elnöke.

Sokrétű munkája kiegyensúlyozott volt, személyét mindenkor tisztelet övezte, lehetett rá számítani. Külön, kiemelten szólni kell a gyerekekkel, a tanítványokkal való kapcsolatáról. Tekintetével, kellemes hangjával megértéssel nevelte, oktatta tanítványait. Együtt gondolkodott, együtt cselekedett velük. Ezt felismerve a szülők azon voltak, hogy iskolába lépő gyermekeiket az ő osztályába adhassák.

Nagyon szerette a falut, az ott élő embereket. „*Talán sehol sem él annyi boldog ember az országban, mint ezen a helyen*” – vélekedett lakóhelyéről. Hosszú éveken át részese lehetett a fejlődésnek, követhette a változásokat, például a régi iskolától a mai modern épületig. Régen szétszórta, egymástól nagy távolságra helyezkedtek el az iskolai épületek. Délelőtt és délután, sőt szombaton is volt oktatás. Vaskályhával fűtöttek. A tornaórát az udvaron vagy

rossz idő esetén a tanteremben tartották.

Szívesen emlékezett vissza a kellemes eseményekre: a nyári úttörőtáborokra az alsójózsai erdőben, a teadélutánokra és a rendszeres gyalog- és kerékpártúrákra. „A közös munka élménye és öröme összekovácsolt bennünket. Ha újra kellene kezdenem, újra ezt az iskolát választanám” – mondta egy alkalommal.

Nagy boldogsággal töltötte el, hogy az új iskola átadásával csodálatos környezetben, jól felszerelt tornatermekben és pedagógiailag jól

felkészült nevelőkkel tanulhatnak a mai gyermekek. Mind magánéletében, mind munkájában kitartása, segítőkészsége, az emberek iránti szeretete, önzetlensége, jósága és becsületessége érvényesült.

„Ica élete nyitott könyv volt előttem. Pályám elején 1967-ben kerültem a Felsőjózsai Általános Iskolába. Első osztályt kaptam, abba járt Ica idősebbik lánya, Ilike. Barátságunk szívélyes, szoros kötelékként indult. Szakmailag, emberileg is sokat kaptam tőle. Példamutató szakember és igaz barát volt. 14 tanéven át dolgoztunk együtt, de áthelyezésemet követően sem szűnt meg a barátságunk. Kapcsolatunk rendszeres volt, és élete végéig tartott. Szinte családtagként követhettem a család életének boldog perceit. A lányok pedagógussá válását, családalapítását, az unokák érkezését. Boldog volt, ha láthatta, ölelhette Balázs, Ákos, Ágota és Roland nevű unokáját, és a két kis dédunokát, Zsófiát és Dávidot. Együtt voltunk a szomorú események idején is.” (a névcikkíró emlékezése)

Nagy tragédiaként érte a családot idősebbik lányuk, Ilike elvesztése 2008-ban, 47 éves korában. Mindenki „Ica nénije” 1995. december 30-án ment nyugdíjba, de utána sem volt tétlen. Még sokáig nem szakadt el a gyerekektől, éveken keresztül korrepetálta őket. A család mellett – míg tehette – a kertészkedés, az ismerősökkel való baráti beszélgetések, nótázgatás, a főzés jelentette számára a boldogságot.

Idős korára sem maradt egyedül. A régi, nagy, szép családi házból a kisebbik lányáék közelébe költözött. 81 évesen, 2021. január 8-án 5 hónapig tartó betegség után szíve megszűnt dobogni. Sorsával megbékélve, szereteteinek búcsút intve távozott. Hamvait a férje és a lánya mellett a debreceni Szent Anna-székesegyház altemplomában helyezték el. Emléke családtagjai, barátai, tanítványai, ismerősei szívében örökké élni fog.

Kitüntetései:

- Kiváló Munkáért (1978)
- Kiváló Munkáért (1988)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1994)
- Józsai Gyermekekért Emlékplakett (1994)
- Aranyoklevél (2008)
- Gyémántoklevél (2018)

Források:

- Személyes tapasztalatok, lányától (Iványiné Jeles Tünde) kapott írásos feljegyzések.

KAKUCSINÉ SZEGEDI ETELKA
kolléganője, barátja

JUHÁSZ NÁNDORNÉ Kenéz Márta (Hódmezővásárhely, 1950. november 27. – Szeged, 2020. március 25.) tanár, szakvezető tanár, szaktanácsadó

Édesapja, Kenéz József, szorgalmas földműves és céltudatos állattenyésztő, gazdálkodó, majd tsz-tag volt. Édesanyja, Kenéz Józsefné Nagy Jusztna háztartásbeliként nagy szeretettel, végtelen türelemmel és kitartó gondoskodással nevelte hét gyermeküket, akik közül Márta volt a legfiatalabb.

A második világháború után és az ötvenes évek elején nehéz időket élt át a vagyonától megfosztott család. Márta volt a családban az első gyermek, akinek továbbtanulását már nem akadályozta az akkori rendszer. Az általános és középiskolát, valamint a Zeneiskolát Hódmezővásárhelyen végezte kitűnő eredményekkel. Felsőfokú tanulmányait Szegeden folytatta. 1975-ben a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán szerzett matematika–fizikatanári diplomát. Pedagóguspályáját 1975-ben a **szegedi Tisza-parti Általános Iskolában** kezdte, onnan is vonult nyugállományba. Közben folyamatosan matematikát és fizikát tanított.

Munkáját végtelen gyermekszeretet és szakmai alaposság hatotta át. Tanóráinak szerves részét képezte a rendszeres kísérletezés. Mindig maximális lelkiismeretességgel és körültekintő gondossággal készítette elő azokat. Folyamatosan arra törekedett, hogy minél sokszínűbben, a tanulók számára élvezhetően és érthetően adja át az ismereteket, és tartsa ébren a természet megismerésének vágyát. Fontosnak tartotta a tanári demonstráció mellett a tanulói kísérletekkel történő tananyag-feldolgozást, az eleven tapasztalás élményét. Az ezekhez szükséges eszközbázis nagy részét maga teremtette elő, tervezte és szervezte meg beszerzésüket, előállításukat. A sokoldalú szemléltetésnek, az azt követő, tervszerűen irányított elemzésnek, szintetizálásnak és az általánosítások precíz megfogalmazásának, a kellő mélységű gyakorlásnak köszönhetően tanítványai jó eredménnyel szerepeltek a különböző szintű fizika- és természettudományi tanulmányi versenyeken, stabil alapokkal rendelkezve megállják helyüket a középiskolákban és az életben is.

Tanórán kívül is nagy odaadással rendszeresen foglalkozott mind a lemaradókkal, mind a tehetséges tanítványaival. Minden tanévben vezetett fizikasakkört.

Közösségépítő személyiségevel, 35 éves magas színvonalú szakmai munkájával iskolája arculatának meghatározó egyénisége volt. 1985-től 2002-ig az **SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskola** külső szakvezető tanáraként hatékonyan vett részt az új fizikatanár-generációk kinevelésében. A tanárjelölt főiskolai hallgatók sok értékes és hasznosítható példát vehettek át tapasztalataiból. Értük is sokat tett, hogy eredményes pedagógusokká válhassanak. Gazdag módszertani eszköztára, pedagógiai-didaktikai felkészültsége kellő biztosíték volt, hogy tanácsait mindig hiteles javaslatként fogadják, tanáregyéniségét kollégái és hallgatói is példaértékűnek tekintették. Kölcsönös és őszinte tisztelet, emberség, a mindig segíteni akarás jellemezte viszonyát tanítványaihoz, a szülőkhöz és pedagógustársaihoz is. Fáradhatatlanul igyekezett mindig maximumot nyújtani.

Volt városi munkaközösség-vezető, városi és megyei szaktanácsadó is, amíg ez a rendszer Csongrád megyében működött. Utána is töretlen lelkesedéssel szervezte a fizikatanárok továbbképzését a megyében a Csongrád Megyei Matematika-, Fizikatanárok Szegedi Alkotóműhelyének egyik irányítójaként. Évtizedeken át döntő szerepet vállalt a tehetséges tanulók foglalkoztatásában, a megyei és városi versenyek szervezésében. Személyes

kezdemenyezésére hívták életre, és 16 éven át ő szervezte Szegeden – a JGYTF Fizika Tanszékének támogatásával – a *Frank János*ról (a főiskola első fizikatanszék-vezetőjéről) elnevezett városi fizikaversenyt, amely igen népszerű és magas színvonalú szakmai rendezvény volt a városban.

A Csongrád Megyei Matematika-, Fizikatanárok Szegedi Alkotóműhelyének egyik alapító tagjaként meghatározó részt vállalt

a határon túli magyar iskolákkal kialakított élénk kapcsolatok ápolásában és a 10 éven át rendszeresen megszervezett Nemzetközi Matematika-, Fizika Tehetséggondozó Szaktábor eredményes megvalósításában Szegeden.

Ugyancsak a Szegedi Alkotóműhely szervezésében 25 éven át zajló, *„Keresd a megoldást!”* néven közismert tehetséggondozó fizikaversenynek is egyik alkotó szerkesztője volt. Munkája nyomán évente több száz, fizika iránt érdeklődő tanuló kapott érdekesebbnél érdekesebb feladatokat otthoni kísérletezésre, kutatómunkára és feladatmegoldásra. A tehetségek folyamatos foglalkoztatása révén jutottak be évente Csongrád megyéből versenyzők az Öveges József Fizikaverseny országos döntőjébe, ahol szintén sikeresen szerepeltek.

Mindkét, általa is szervezett verseny elismert színvonalát jelzi az a tény is, hogy rendszeresen kerültek kitűzésre e versenyekről is feladatok a KÖMAL-ban folyó fizikafeladatmegoldó versenyen.

Több évtizeden át az Eötvös Loránd Fizikai Társulat által szervezett Országos Általános Iskolai Fizikatanári Ankétok rendszeres látogatója, ha kellett szervezője is volt. Az új iránt mindig fogékony tanárként permanens önképzést folytatott. Amikor arra lehetőség nyílt, az elsők között végezte el posztgraduális képzés keretében – kitűnő eredménnyel a fizikatanárok intenzív tanfolyamát (1986-ban).

Számos publikációja jelent meg a Csongrád megyében kiadott szakmai folyóiratokban és a MOZAIK Oktatási Stúdió *„A fizika tanítása”* című folyóiratban. Több kiadó felkérte tankönyvek, módszertani segédletek lektorálására.

Gyakran tartott bemutató foglalkozásokat városi vagy megyei módszertani továbbképzéseken, ahol a fizika népszerűsítése éppúgy napirendre kerül, mint a tananyag aktuális kérdései. Hasonló előadásokra a határon túlról is felkérték, amit készségesen vállalt és teljesített Szabadkán és Aradon.

Az *Öveges József* Kárpát-medencei Fizikaversenyen nemcsak eredményes felkészítő tanárként szerepelt. Nyugdíjba vonulása után élete végéig az első forduló feladatsorának készítője, majd lektora, a második forduló és a döntő állandó zsűritagja volt férjével együtt. Hasonlóan a Csongrád megyei *Bor Pál* Fizikaverseny első 10 évének is állandó lektora és a döntő zsűritagja volt.

A Rátz Tanár Úr Életműdíj átadásán 2016. december 1-én

Értékes és eredményes munkájára korán felfigyeltek az illetékesek, és 1990-ben *Miniszteri Dicsérettel* ismerték el. Sikeres fizikatanári tevékenységéért 1996-ban *Mikola Sándor*-díjban, majd 2006-ban *Ericsson-díjban* részesült. Kimagasló munkájuk elismeréseként 2016-ban férjével együtt – fizikatanárként a díj történetében először – megosztva kapták meg a *Rátz Tanár Úr Életműdíjat*.

Férjével közel 50 esztendő-t töltöttek együtt boldog házasságban. Két leányuk, Mónika (1971) és Szilvia (1977) öt unokával ajándékozta meg a családot. Mónika közgazdász, Szilvia matematika–fizika–informatikatanár lett.

JUHÁSZ NÁNDOR
Lányai,
JUHÁSZ MÓNIKA
és JUHÁSZ SZILVIA

*„A tanítók csak az ajtót nyitják ki, belépned neked kell.”
(kínai közmondás)*

K

KATONÁNÉ KALMÁR TERÉZIA (Nádudvar, 1956. január 15. – Nádudvar, 2021. február 04.) szakoktató, hímző- és mézeskalács-készítő népi iparművész

Katonáné Kalmár Terézia tősgyökeres nádudvari család elsőszülött gyermeke. Hímezni gyermekkorában édesanyjától tanult, ő vezette be a kézimunkázás rejtelseibe. Szűrhimzés és szűrrátétes ismereteit a debreceni háziipari szövetkezetnél sajátította el, ahol 17 évet dolgozott. Hímzési tanulmányait 1979-ben édesanyja biztatására kezdte el Debrecenben. 1980–1984 között a Megyei Városi Művelődési

Központ díszítőművészeti alapfokú tanfolyamát követően „C” kategóriájú hímzőszakkör-vezetői képesítést szerzett, majd 1987–1988 között tovább folytatva az ismeretszerzést, a díszítőművészet középfokú tanfolyam „B” kategóriájú hímzőszakkör-vezetői képesítését is megkapta. Tanulmányai során megismerte a Nagy-Magyarország néprajzát, tájegységeit s azok hímzésvilágát, öltéstechnikáját. 1995-től Nádudvaron díszítőművészeti szakkört vezetett felnőtteknek. Kitartó, sikeres munkájáért, zsűrizett alkotásaiért 1991-ben a Népi Iparművészeti Tanács a Hímző Népi Iparművész címmel tüntette ki. 1992-től a **nádudvari Népi Kismesterségek, Szolgáltató Mesterségek Szakiskolájában** kinevezett szakoktató lett. 1992-től, az iskola alapításától 1997-ig kézi- és gépi hímző-szakoktatóként, ezt követően nyugdíjazásáig, 2004-ig mézeskalács-készítő szakoktatóként készítette fel a diákokat választott szakmájukra.

A hímzésben megszerzett tudását folyamatos képzés során emelte professzionális szintre. Tanulmányait tovább folytatva 1995-ben kézi-gépi hímző, majd 1999-ben mézeskalács-készítő szakoktatói képesítést szerzett Budapesten.

1992–1997 között a szakiskolában, a kézi-gépi hímző szakma ismereteinek átadása során olyan szakemberek képzésére vállalkozott, akik a különféle textíliák és fonalak tulajdonságaiból kiindulva, megismerik és elsajátítják mindazon műveleteket, amelyek a kézi és gépi hímző mesterség – mint kismesterség – során előfordulnak. Pedagógiai munkájának a célja az volt, hogy a megszerzett tudás ismeretében a fiatalok a hagyományokat megtartva képesek legyenek e régi, szép mesterséget tovább fejleszteni úgy, hogy korunk igényeit is figyelembe vegyék. A tananyag tartalmazta a textília – mint alapanyag – és a fonal – mint nélkülözhetetlen anyag – megismerését, alakíthatóságát, feldolgozásának technológiáját, a különböző munkák elkészítéséhez szükséges munkafolyamatokat, a hímzőgépek és más

eszközök használatát, valamint a díszítés módjait a funkcionális darabokon. A tanítás azokra az ismeretekre támaszkodott, amelyeket a népi hímzés és a gépi hímzés hagyománya során az előtünk járók kialakítottak és alkalmaztak. A szakmai képzés célja ezek elsajátítása volt, valamint az ízlésfejlesztés, hogy a hallgatók legyenek képesek a hagyományon alapuló, de mégis korszerű hímzett tárgyak előállítására. A kézi és gépi hímző mesterséget két szorosan összefüggő tananyagban sajátíthatták el a hallgatók: ez a szakmai elmélet és a szakmai gyakorlat. Sikeres vizsga után „Kézi- és gépi hímző” szakmai bizonyítványt szereztek.

1997–2004 között új szakma, a mézeskalácskészítő bevezetésére került sor az országos képzési jegyzékben, mely – sajnos – csak rövid ideig tudta megtartani önálló szakma státuszát. Terike ez idő alatt tanítványainak szeretettel adta át a mézeskalács, legősbibbi süteményünk történetét és készítésének fortélyait. Gyakorlatban vallotta, hogy mézeskalácsot a hagyomány tovább éltetéséért készítünk, ami nemcsak finom, hanem egészséges és tápláló is. A méz antibiotikumot is tartalmaz, a mézeskalácsbábnak varázsereje van. Megtanította a fiataloknak, hogy mézes tésztából a „jeles napok”: karácsony, húsvét, névnap, esküvő... stb. ünnepi süteményeit (szívek, huszár, báb, sarló, háromkirályok, kisbárány, kiskacsa, kisnyúl, mandulás tojás) lehet elkészíteni. A mézeskalácsot sütés előtt vagy sütés után is lehet díszíteni, a különböző figurákat nyersen dióval, mandulával, mazsolával, borókabogyóval, lenmaggal, mogyoróval és korianderrel is díszítették. A kisült, festetlen mézes tészta eredeti mézszínű, a különböző figurákat fehér cukormázzal díszítették, „írókázták”. Nemcsak a szagot, hanem az ízt is. A szagot a diákokat a foglalkozások során, hanem az archaikus faformákba nyomott, festetlen mézes tányérok, huszárok, babák, szívek, kardok is.

Diákjai beneveztek a III. Országos Ifjúsági Kézműves Pályázatra, ahol a kézi és gépi hímzők, valamint a mézeskalács-készítők is első helyezést értek el.

Terike 1982-ben egyik alapító tagja volt a **Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesületnek**. Az egyesület delegáltjaként 1992-től rendszeres résztvevője volt a Budapesten megrendezett Mesterségek Ünnepének. 1997-től évente részt vett Hajdúszoboszlón a Folk-hétvégén, a 2002-től megtartott „Nádudvar Napja a hagyományok jegyében” rendezvényen is. 2005-ben megalakult a Nádudvar Turizmusáért Egyesület, melynek egyik alapítója volt. 2006-tól volt tagja a **Szociális Szolgáltató Központ** nyugdíjas klubjának, ahol hímzőszakkört vezetett a nyugdíjasoknak. 2011-től részt vett Debrecenben a Mézeskalács fesztiválon. A Népi Kézműves Alkotóházak Országos Egyesülete 2016-ban Debrecenben rendezte meg a mézeskalácsos mesterek táborát. A tábor lakói a Nádudvari Kincsházban jártak. Grillázkészítésből Katonáné Kalmár Terézia népi iparművész tartott bemutatót.

Munkáit Nyíregyházán, Nádudvaron, Debrecenben, Budapesten, Nagykanizsán, Miskolcon, Békéscsabán, Szlovákiában, Romániában és Olaszországban is kiállították.

Miskolcon 2000-ben és Budapesten 2005-ben az országos mézeskalács-versenyen I. helyezést ért el. 2006-ban Kecskeméten a „VIII. Országos Mesterségek Művészete” pályázaton a Pro Renovanda Cultura Hungariae „Népművészetért” Szakalapítvány különdíjában részesült. 2006-ban a budapesti Vajdahunyad várában a XIII. Betlehemi jászol pályázaton a Hajdú-Bihar Megye Önkormányzatának díját kapta.

2007-ben a „Hajdú-Bihar Megyei Minőségi Termék” díj elismerésben részesült. Ugyanebben az évben I. helyezést ért el az országos Mézes Bábos pályázaton. Mézes lakodalmas fája 2016-ban „Magyar kézműves remek” minősítést kapott.

2016-ban Nádudvar Önkormányzata Pro Urbe emlékéremmel ismerte el munkáját. *Kálmán Antalné emlékezése: „Terike osztályfőnöke és magyartanára voltam a 60-as*

évek közepén. Nyílt tekintetű, érdeklődő kislány volt, nagyon figyelt az órákon, jól tanult. A kézimunkáiról már akkor is elkötelezetten mesélt. Amikor már elismert iparművész volt, egy kiállításon találkoztunk. Mosolyogva intett messziről felém, és míg csodáltam a munkáit, ajándékként átnyújtott nekem egy mézeskalács szívet. Örömmel és a falumbélire való büszkeséggel vettem részt több olyan eseményen, ahol az elismeréseihez gratulálhattam. Terike önzetlen személyisége, jeles munkássága örök emlék marad!”

A Nádudvari Kincsház vezetője *Ludmanné Papp Ilona* így emlékezett Katonáné Kalmár Teréziára a civil szervezet közösségi oldalán: „Terike! Majd minden gyerek és felnőtt ismer Nádudvaron, hiszen hímzéseiddel, mézeskalács és grillázs alkotásaiddal beloptad magad az emberek szívébe. A Kincsházban ünnep volt, ha jöttél! Népi játszóházat vezettél, mézeskalácsot díszítettél, nyusztotjást írókáztlál, hímzéseket mutattál. Egy-egy kiállításunkra családi ereklyéteket ajánlottad fel, hogy minél több gyerek megismerhesse a múltat. Az országos mézeskalácsverseny győztes alkotásait: a betlehemi Szent Családot és a Lakodalmas fát - nálunk is kiállítottad mindnyájunk örömére. Húgoddal, Pirikével együtt népmesék figuráit alkottatok meg mézesből, hogy a kicsik igazi mézesbábbal játszhasanak. Új műfajt teremtettetek meg a Kincsházban: a mézesbábszínházat! Öröm volt ide bekukkantani, játszani. Kedves Terike! Szerencsések vagyunk, hogy Veled dolgozhattunk, alkothattunk, játszhattunk. Köszönjük Neked! A család folytatja a programot.”

A Nádudvari Szociális Intézményfenntartó Társulás Szociális Szolgáltató Központ intézményvezetője, *Balázs Andrea* így emlékezik: „Terike azon kevesek közé tartozott, akit rendkívül széles fantáziával, teherbírással áldottak meg az ősei és az égiek. Szorgalmának köszönhetően két szakmában is népi iparművész címet kapott: 1991-ben a hímzéseivel, majd 2015-ben a mézeskalácsaival érdemelte ki ezt a címet. Ápolta a hagyományokat, aktív részese volt a népi kultúrával kapcsolatos szervezeteknek, ezen belül a művészi szépségű mézeskalács és grillázs készítésének. A hagyományos paraszti konyhaművészetnek is nagy mestere volt, többek között 2004-ben Nádudvaron a városnap alkalmával készítette el a kevesek által ismert dödöllét, amit meg is kóstolhattak a résztvevők.

Családja és saját termékei körében

2011. augusztus 8-án csatlakozott a Szociális Szolgáltató Központ Idősek Klubja tagjaihoz, ahova hetente rendszeresen bejárt közösségi foglalkozásokra, ezen túlmenően heti egy alkalommal vezette a klub kézimunkaszakkörét. Munkáit nemcsak Budapesten láthatták, hanem az ország számos településére, külföldre (Romániába) is több alkalommal meghívták, ahol a résztvevők megcsodálhatták alkotásait kiállítások, vásárok alkalmával.

A közelebbi településekre elkísérték őt a klubtagok is. Nagyon jószándékú közösségi ember volt, akit maguk a klubtagok 2016-ban javasoltak a Pro Urbe emlékérem városi kitüntetésre. Sajnos, csak 2021. február 4-ig lehetett közöttünk, de emléke örökké a szívünkben él. Nekünk pedig az a feladatunk, hogy életművét, maradandó munkáit a jövő nemzedékével is folyamatosan megismertessük.”

DR. TAKÁCSNÉ BARANYAI ETELKA

Nádudvar

KECSKEMÉTI JÁNOSNÉ Pór Irén (Békéscsaba, 1941. február 14. – Debrecen, 2013. január 3.) egyetemi testnevelő tanár, atléta szakedző, kollégiumi nevelőtanár

Édesanyám 1941-ben született, tehát a háború közepén. Mivel az édesapja írnok volt a hadseregben, ezért az egész család a frontot követte, így született Békéscsabán. Az egész család sportos volt, Laci öccse birkózott, később is a kecskeméti sportélet meghatározó alakja volt, Vera húga pedig kosárlabdázott. Kecskeméten zenei középiskolába járt, mégis tanulmányai végén a hegedűművész helyett inkább a testnevelő pálya mellett döntött.

Kecskeméti középiskolás éveit alatt került közelebbi kapcsolatba a sporttal, annak is egyik legszebb ágával, az atlétikával. 1959-ben felvételt nyert a Testnevelési Főiskolára, ahol továbbra is kiemelten foglalkozott a terület elméleti és gyakorlati kérdéseivel. Részben ennek is köszönhető, hogy tanulmányai végeztével 1963-ban a **Debreceni Mezőgazdasági Akadémiára** került testnevelő tanárnak.

A Testnevelési Főiskolán, mint oly sokan, több sportágban is kipróbálta magát. Mindegyiket magas szinten űzte. Dobóatléta volt, sprinterként váltót futott, és röplabdában is a válogatottságig vihette volna. De ő már akkor az ügyességi atlétikai számok mellett tette le a voksát. Foglalkozott távolugróval, hármassugróval, sőt többpróbázóval is. De az igaz szerelem a dobóatlétika volt, ebben érte el edzőként a legnívósabb eredményeket.

Pályafutásának kezdete egybeesett a Mezőgazdasági Akadémia sportéletének felfejlődésével. Irénke néni az atlétikai szakosztály munkájából vállalt jelentős részt olyan kollégák társaságában, mint dr. Rajkai Tibor, Kerégyártó László, később Bíró Mátyás. Magas szintű szakmai munkája eredményeként magas szintű, sőt a magyar válogatottba is bekerülő atléták nőttek fel: Skultéti Mária vagy Holub Sándor. Az atlétika szakosztály erősségét jelezte, hogy további válogatott, illetve élvonalbeli sportolókat nevelt: Rábold Gusztáv, Mester János, Sári Elek, Újhelyi Mária, Vargyas Csaba, Vojtha László, Tárnai István, Borka Zsuzsa és még sorolhatnánk.

A DASE atlétái számtalan érmet szereztek az Országos Bajnokságon, a MEFOB-versenyeken és az Agrár Sportnapok küzdelmein.

Szeretett szakterületén tovább képezve magát 1974-ben atléta szakedzői diplomát szerzett a Testnevelési Főiskolán.

Pozitív emberi tulajdonságainak köszönhetően rendkívül jó kapcsolatot ápolt az egyetemi hallgatókkal. Sokan keresték fel egyéni problémáikkal is, melyekre mindig érkezett válasz tőle. Nem volt véletlen, hogy az intézmény vezetése kollégiumi nevelőtanári feladatokkal is megbízta. Józan ítélőképessége a Testnevelési Tanszék, a DASE szakosztályainak problémamentes működéséhez nagyban hozzájárult.

Irénke imádta a természetet, a vizet, nyaranta sok időt töltött családjával a tiszai vízparti házukban, ahol a horgászat örömeinek is adózott. Emellett Bodaszőlőn lévő kertjük sem maradt gazdátlan, sok munka mellett sok örömet szerezve a családnak.

Tanári pályája során az Akadémiából Főiskola, majd Egyetem lett.

Amikor az Intézmény Sportegyesülete, a DASE 100 éves lett, Irénke néni levéltári kutatómunkájának köszönhető, hogy a jubileumi megemlékezés méltóra sikeredett.

Nyugdíjba vonulásáig (1999) fiatalos lendülettel, magas szakmai színvonalon végezte munkáját, amit az intézmény több alkalommal jutalmazott elismerésekkel!

Kollégájával, Kecskeméti Jánossal 1964. július 11-én kötötték házasságot. Három gyermekük született. János (1965), lány-ikrek: Zsuzsanna, Gabriella (1968). Ketten közülük, János és Zsuzsanna a szülői példát követve szintén a testnevelő tanári pályát választották.

Fia, János az alábbiakban fogalmazta meg édesanyja érényeit: „Szüleim megismerkedése nem volt mindennapi. Amikor a testnevelés tanszék levonult Kecskemétre, édesanyámat választották ki atlétaedzőnek. Apám szavaival élve: »azt a kis feketét kellene választani...« A munkakapcsolatból hamar szerelem lett, a többi már jött magától. Édesanyám mindenki Irénke nénije volt. Megértő, széles látókörű, türelmes, empátikus, nyugodtságot árasztó, mégis határozott tanár-edző. A pszichológiai vénámat tuti, hogy tőle örököltém. Az atlétái imádták, legyen az ugró-vagy akár bivalyerős dobóatléta.

Csodálatos légkörben dolgoztak szüleim, abban az alkotó közegben, amelynek a neve a DASE volt. Tanári lakásban nőttem fel testvéreimmel és a többi oktató családtagjaival, valamint a közel egykorú gyerekekkel. Egyszerűen Kánaán volt ez a légkör nekünk. Egy lezárt terület az Agráron belül, ahol bátran elengedhették a szülők csemetéiket focizni, biciklizni, bárhova. Ott rendeztek szüleim csapatösszetartó szalonasütéseket, ahol mai napig emlékszem az elénekelt nótákra. Boldog, inspiráló, családias közegben nőttünk fel, biztonságban érezve magukat, ami manapság nem sok helyen mondható el.

Édesapámmal együtt ez volt az életük, ez az egyesület, mely több volt, mint egy átlagos sportklub. Ez volt a második családjuk. Édesapám keménysége és édesanyám érzékenysége remek párost alkotott. Édesapám az Agrár bitumenes kosárlabda-pályáján tartotta délután az edzéseit, anyukám pedig a közvetlen mellette az atlétikapályán tette ugyanezt. Mi, gyerekek a kettő között levő körülbelül tíz négyzetméteren nőttünk fel húgomékkal. Az volt maga a szabadság! Fára lehetett mászni, és csodálni azt a rengeteg embert, aki akkor ott sportolt az egyetemen. Abban az időben nem érte annyi inger a fiatalokat, a sport volt a kitörési és szórakozási lehetőség, még az edzéseknek is volt nézője.

Szerintem boldogok voltak a szüleim. Teljes életük volt. Csak azt sajnálom, hogy nem látták felnőni az unokákat. Édesapám korai halála miatt csak anyukám ismerhette négy lányomat, de Ő, egy igazi „csoda nagymamaként” terelgette őket, sajnos nem sokáig. A négy unoka (Evelin, Elizabeth, Emese és Csenge) mai napig emlegetik. Azóta két dédunokával bővült a nagy családjuk, mindkettő kislány: Lilike és Izabella.

Rengeteget tanultam szüleimtől, mindezeket megpróbálom továbbadni, így talán tovább élnék...”

FARKAS ISTVÁN
és KISS ERZSÉBET
Debrecen

KEREC ANNA (Hajdúdorog, 1930. november 13. – Hajdúböszörmény, 2019. október 18.) középiskolai tanár

Szegényparaszti család kilencedik gyermekeként született. Józan gondolkodású apja, mély érzelmi életet élő édesanyja vallásosan nevelték, és tanulásra, szellemi kincsek gyűjtésére sarkallták.

Iskoláit, az elemi és a polgári iskolát, majd a tanítóképzőt Hajdúdorogon és Debrecenben végezte. Kedvenc tárgyai a matematika és az irodalom voltak. Mivel ilyen párosítással nem lehetett továbbtanulni, a matematikát választotta továbbtanulási céljának, de az irodalom szeretete megmaradt egész élete során. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen 1953-ban szerzett matematika–fizika szakos középiskolai tanári oklevelet.

1953-ban az egyetem elvégzése után tanársegédnek nevezték ki. Édesanyja betegsége miatt a családhoz közelebb szeretett volna költözni, ezért feladta debreceni munkáját, és középiskolai áthelyezését kérte. Így került 1956-ban **Hajdúböszörménybe, a Tanítóképző Intézetbe**, melynek megszűnése után 1957-ben három évre átkerült a **Bocskai István Leánydiákotthonba**, ahol nevelőtanárként, majd igazgatóként dolgozott. 1960. szeptember elsejétől a **Bocskai István Gimnáziumban** tanított. 1966-ban súlyos betegségen esett át, amelyből másfél év lábadozás után gyógyult fel. A gimnáziumban mindkét szakját taníthatta. Óráin a tanulók többségét aktivizáló módszereket honosított meg. Mindkét szaktárgyában törekedett a szemléltetésre. Ha kellett, a legmodernebb technikának is helyt adott óráin. Ahogy ő fogalmazott: *„Igyekszem úgy fejleszteni magamat, hogy az igazságok megértésében, a szépségek megszerettetésében élenjáró lehessen.”* Előrelátó szemléletének, maximalizmusának köszönhetően nem zárkózott el az akkor még idegen számítástechnikától sem. Így 1987-ben matematika fakultáción az ő óráján használtak először a diákok számítógépet függvények ábrázolására és transzformációk szemléltetésére.

Részt vett a hetvenes években zajló fakultatív tantárgycsoportos kísérletben.

Az oktató munka mellett több osztály osztályfőnökeként a nevelő munkából is kivette a részét, amit nagy felelősséggel és eredményesen végzett. Osztályai az iskolához kötődő közösséggé formálódtak. Egy ideig osztályfőnöki, illetve a szaktárgyi munkaközösséget is vezetett.

Szívesen tanított felnőtteket is, akiknek a szaktárgyai tanítása mellett két esetben osztályfőnöke is volt.

1975-ben „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetésben részesült.

1987-ben ment nyugdíjba, de még ezután is évekig tanított a Bocskai István Gimnáziumban.

„Szép út az én utam: legeltetés közben szőtt álmokon, tanuláson, olvasáson, kétségeken, mások megértésén, segítesen át az embernevelésig.”

A hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium irattára, tanítványok visszaemlékezései:

„Három éven át matematikát és fizikát tanított nekünk, és osztályfőnökünk is volt. Anna néni kezdő tanárként kapta ezt a megtisztelő feladatot, aminek nagyon is igyekezett jól megfelelni. Megjelenésében egyszerű, de mindig elegáns volt. Korrektség és következetesség jellemezte tanári munkájában.

Rendszeresen bevont oktatási munkájába matematikaórákon és fizikai kísérletek bemutatásakor is. Feladatul kaptam a fizikaszertárban a bemutatandó kísérleti eszközök összeállítását és előkészítését. A kísérleteket pedig rendszeresen együtt végeztük el. Megalapozta ezzel a pályaorientációm, így kerültem műszaki egyetemre és lettem gépészmérnök.

Szívesen vitt bennünket osztálykirándulásra is, amit nevelési lehetőségnek tekintett, és osztályunk összekovácsolására is szolgált. Ilyen kirándulásunk volt 1961 októberében Egerbe és 1962-ben Budapestre. A családlátogatást éppúgy fontosnak tartotta, mint a kollégista diákok fölötti anyáskodást.

Eredményes szakmai munkáját mutatja az is, hogy a 25 fős osztályból tízen lettek pedagógusok - többek az ő példájára, - és további öten szereztek műszaki, közgazdasági felsőfokú képesítést. Volt tanítványai szeretettel emlékeznek rá. Nagyon tudta a matematikát és a fizikát, birtokában volt azon képességeknek és készségeknek, amelyek jó osztályfőnökké is tették. Sokan egyenes jellemét, gerinceségét, határozottságát, hivatásszeretétét példa értékűnek tartották.

Zárkózott volt, önmagához nemigen engedett közel senkit, de emberszeretete nyilvánvaló volt. Anna néni rendszeresen eljött az érettségi találkozóinkra, és mindig szívesen emlékezett vissza az együtt töltött éveinkre. Az utolsó találkozóink a 40. volt, amelyiken még részt vett 2003-ban. A későbbi találkozóinkra már nem tudtuk elhívni, nem mozdult ki a lakásából, de az 55. találkozóink előtt 2018-ban telefonon tudtam vele hosszan beszélgetni. Kifejezte, hogy az első osztálya, melynek osztályfőnöke volt, végig kísérte egész életében, és szívesen gondolt ránk, legkedvesebb diákjainak tekintett bennünket.

Bár nem tudott személyesen részt venni a találkozóinkon, de szeretett volna mindenkire emlékezni, ezért kérte, hogy írjuk le pár sorban életpályánk alakulását. Ez megható, kedves gesztus volt részéről. Együttal kellemes időtöltést kívánt és kérte, a jövőnkre tekintve énekeljünk el a „Legyetek jók, ha tudtok” című film betétdalát, amellyel még idős korában is azonosulni tudott. Mindkét kérését teljesítettük.” (Kultsár Szabolcs és az 1963-as IV. C osztály)

„A hajdúböszörményi Makarenkó utcai Általános Iskolában találkoztam először Anna nénivel. Korábban „tanító néni” és „bácsik” oktattak minden tárgyat az osztályukban, a felső tagozatban azonban már szaktanárok vették át az egyes tárgyak tanítását. A mi ötödik osztályunkban a számtan és mértan tantárgy tanára Anna néni lett. Ő a középiskolai tanári végzettségével velünk, kisiskolásokkal is nagyon kedvesen, türelmesen foglalkozott. Nagyon jó érzékkel vezetett be minket a korábbihoz képest már egyre összetettebb tartalmú tantárgy rejtelmeibe. Úgy emelte egyre magasabbra a szintet, hogy azt szinte észre sem vettük, nem okozott megerőltetést számunkra. Sajnáltam, hogy két év után már nem ő oktatta a számtant, ugyanis az 1959/60-as tanévtől ezen a helyen megszűnt az általános iskolai oktatás.

A Bocskai István Gimnáziumban folytattam a tanulmányaimat. Itt a fizika oktatását harmadik osztálytól Kerek Anna tanárnő vette át. Ekkor lettem „másodszor” is tanítványa, már kedves ismerősként találkozhattam vele. Most fizikatanári oldaláról is megismerhettem. Osztályunk reáltagozatos volt, a matematikát, fizikát és a kémiát nagyobb óraszámban tanultuk. Én a kémia szeretete miatt jelentkeztem ide. A matematikát nem Kerek tanárnő tanította, de pontosan ismerte, hogy a fizika megértéséhez milyen matematikai ismereteink vannak, mire építhet, mi az, amihez kiegészítésre van szükségünk. Voltunk néhányan az osztályban, akik szerettük a természettudományos tárgyakat. A tananyagon kívüli kérdésekkel is bátran fordulhattunk tanárnőhöz, aki értékelte, ha valaki érdeklődéssel tanulta a fizikát. Sok számítási feladatot is kaptunk. Azt tartotta, hogy az az igazi tudás, ha valaki a gyakorlatban is tudja alkalmazni az elméleti ismereteket.

1965-ben érettségiztünk. A kötelező tárgyak mellett választható tárgy volt a fizika is. Az osztályunkból volt, aki orvosnak, mérnöknek, fizikusnak akart jelentkezni továbbtanulásra. Én a vegyész szakot választottam. Ezekhez a szakokhoz a felvételi vizsgatárgy volt a fizika is. Tanárnő mindegyikünknek javasolta, hogy érettségizzunk fizikából is, mert így könnyebb lesz

a felvételi. Megfogadtuk a tanácsát, és mindnyájan sikeres felvételi vizsgát tettünk. Az osztálytársaim egyike elismert gyermekgyógyász lett, míg mások eredményes gépészmérnökként, egyetemi pozíciókat is betöltő építészmérnökként dolgoztak. Fizikus is kikerült közülünk, aki egy egyesült államokbeli egyetemen futott be szép karriert. Én vegyész lettem.

Egy volt professzorom egyik régi tankönyvének (Imre Lajos: Bevezetés az általános kémiába. Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, 1948.) a címlapján áll egy idézet: „Az olyan kémikus, aki nem fizikus is egyúttal: az olyan kémikus egyáltalán semmi sem.” (Robert Wilhelm Bunsen)

Fizikus ugyan nem lettem, de azt a munkám során is tapasztaltam, hogy bizonyos fizikai ismeretek nélkülözhetetlenek egy vegyész munkájához. Köszönet illeti Kerek Anna tanárnőt – Anna nénit, – hogy erre már az érettségi előtt felhívta a figyelmemet. (Király Róbert)

„Az 1986/87-es és a 87/88-as tanévben voltam tanítványa matematika fakultáción, heti hét órában, de első találkozásunkkor 9 éves voltam. Ez talán némi magyarázatra szorul. 1978-ban édesanyám 15 éves érettségi találkozójára magával vitt, és az osztályfőnöki órára bejött egy nálam alig magasabb tanárnéni. Elegáns és komoly – alacsony termete ellenére tekintélyt parancsoló volt. A szája vörös rúzzsal volt kifestve, s mivel anyu soha nem festette magát, így nagyon megjegyeztem. Mosolygott, és jól állt neki az a smink.

Az 1960/61-es tanévben az akkori II.C, orosz tagozatos osztály osztályfőnöke lett, ahová anyu is járt. Már egy éve formálódó osztályközösséget vett át. Matematikát és fizikát is tanított az osztályának. Az inkább távolságtartó, kimért személyisége, a kevésbé „mesélős” tudományok közé tartozó tárgyak, amiket tanított és a korszellem sem kedvezett a közösségépítésnek, a közvetlenebb, bizalmas emberi kapcsolatoknak. Az osztályával a viszonyt inkább a korrektnek, kölcsönös tiszteleten alapulónak nevezhetnénk. Következetes és szigorú, már-már rideg számonkérés volt jellemző rá. Mégis, ballágáskor ezzel a mondattal búcsúzott az osztályától: „...remélem, ez a kis csapat majd összetart.”

Vannak közvetlen tapasztalataim is. A korábban említett következetesség, korrektség jellemző maradt rá akkor is, amikor nyugdíjba vonulása után óraadóként tanított minket. A tanárnő hosszúra nyúlt pályafutása alatt mindig könnyebben kijött a fiúkkal. Ennek híre volt a gimiben, így lányok nem is voltak a csoportban – csak tizenegynéhány fiú az évfolyamról és Anna néni. Egy kis szakmai műhely, ahol – szerintem – mindenki jól érezte magát. Inspiráció volt ez a környezet, ahol az ő vezetésével tőle és egymástól is tanulhattunk. Most úgy mondanánk, hogy Kerek Anna az „alkalmazott tudomány” képviselője volt. Megtanította az elméletet, a tételt és a bizonyítást, de én nem emlékszem olyanra, hogy „kisötöst” adott volna azért, mert valaki szóról szóra tudta Thálész tételét vagy a koszinusz-tétel bizonyítását. De tudnunk kellett használni a tudást! Újabb és újabb feladatokat hozott, megtanított minket arra, hogy egy problémát több módon lehet megközelíteni és megoldani. Megtanított arra is, hogy nem baj, ha először nem jó úton indulunk el, mindaddig, amíg nem fáradunk bele a megoldás vagy megoldások keresésébe. Nem félt új dolgokat kipróbálni, sőt, bátorított minket is, hogy ne csak a megszokott módon fogjunk hozzá egy feladathoz. Mai napig meghatározó számomra ez a hozzáállás. Nem csupán szemléletben adott példát: irányt mutatott azzal is, hogy a „ceruza-radír-kockás papír” matematika mellett megmutatta az akkor még gyerekcipőben járó, számítástechnikai eszközök által támogatott matematikát is. Ezeket a kifejezéseket akkor még nem is ismertük, amikor ő kimondatlanul, de tudatosan erre oktatott minket: kreativitás és innováció.

Nyugdíjasként is kifogástalan elegancia jellemezte, kosztüm, körömcipő, alig észrevehető smink és vörös rúzs. Az órára mindig fehér köpenyben jött be – ezt talán a krétapor miatti

praktikum diktálta. Magázott minket – ahogy egész életében minden fiú diákot s ezzel a ki-mért távolságtartás is megmaradt. De néha – nagyon ritkán – megfedkezett erről a falról, amit saját maga épített. Egyszer, már végzősként borostásan mentem iskolába, és az akkor még szokásos óra eleji jelentés után odaállt eléem és a jelentős magasságkülönbség miatt szinte nyújtózkodva mondta: „De megsimogatnám!”. Másszor viszont meg is tette: téli dolgozatíráskor kinyitotta az emeleti tanterem ablakát, a párkányról felkapott egy marék havat és a hajamba dörzsölte.... Világéletemben a reál tárgyakban éreztem inkább otthon magam,

műszaki pályára készültem, s 1994-ben villamosmérnökként végeztem a BME-n. A pragmatikus, kreatív, mérnöki szemléletem jelentős formálója, meghatározó és követendő példája Kerek Anna tanárnő. A kétezres évek elején anyu összefutott vele Hajdúböszörményben az utcán, és Anna néni a tőle szokatlan nyíltsággal érdeklődött felőlem. Azt kérdezte, hogy végül színész lettem-e...” (Debreceni Sándorné Palánki Zsuzsánna és Debreceni Csaba)

„Úgy 36 évvel ezelőtt lettem Kerek Anna tanárnő tanítványa. Az emberi agy rostáin – szégyen, nem szégyen – ennyi idő alatt kihullanak évfolyamtársak vagy egy-egy rövidebb ideig tanító tanár, de Kerek Anna tanárnő nem ilyen. Rá élénken lehet emlékezni.

Neki híre volt. Akit komolyabban érdekelt a matek, vagy - ne adj isten - szerette a matematikát, az bizony a Bocskai gimiben azt reszkírozta, hogy Kerek Anna fogja tanítani. Ő volt a faktos tanár. Úgy érte, hogy „A” faktos tanár. Közeledve a harmadévhez, érdeklődve kérdeztük a felsőbb éveseket, hallottunk ezt meg azt, de amit hallottunk, az nem illett bele a szokásos tanár-sablonokba, abból csak az a kép rajzolódott ki, hogy ő valahogy külön.

Különösségét abban igyekeztek sokan megragadni, hogy nem volt férje és családja, ő volt a „vénkisasszony”, ami – gondoltuk – önmagában is fura. De hát ez is édeskeves volt megjósolni azt, mi vár rá.

A legkülönösebb igazából az volt benne, hogy nem volt beceneve. Pedig a legtöbb tanárnak volt, de ha nem is volt, akkor legalább annyit tettünk (ez szerintem valami tudatalatti tanártalanítás lehetett bennünk), hogy vezetékneven vagy keresztnéven neveztük. Kivéve Kerek Annát. Ő mindig, minden körülmények között Kerek Anna volt így, ahogy a személyi igazolványában is szerepelt. Na jó, nem tettük hozzá, hogy tanárnő. Ennyi szemtelenség mindenkinek járt.

A matek faktra elfogadhatóan okos srácok jártak, én is befértem. Kevesen voltunk. A hangulata a szigorúság és a lazaság fura egyvelege volt. Egyszer szigorú számonkérés, egy perccel később cukorka az asztalon mindenkinek, mert az segíti a gondolkodást. Nem lehetett csak úgy lazáskodni, de ha éppen feladatot oldottunk meg, akkor bárki felpattanhatott, a táblához ugorhatott, a bekiabálás is bocsánatos bűn volt.

Amikor matekoztunk, akkor egyenlőnek gondolt bennünket, minden diákot, bárkinek joga volt ahhoz, hogy jó ötlete legyen. Azt hiszem, olyankor bennünket egyenlőnek gondolt magával is. A példamegoldások során a tudás és az ötletek demokráciája aratott abban a teremben, ahol ez a kicsi, szikár, szigorú asszony tartotta az órákat.

Azért az is igaz, hogy egyébként tartottunk tőle. A szigorúság és jófejség vegyülése miatt nem mindig tudtuk, éppen hányadán állunk vele. De ha belemélyültünk a matekpéldákba, ott már biztonságban voltunk. Mi is, ő is. Próbált olykor nevelni is bennünket, hogy mit és hogyan csináljunk a tantermen és a matekon kívül. Leginkább azt szerette volna, ha semmit, és minden időnket a tanulásra szánjuk. Ebben viszont tekintélye már nem bizonyult elegendőnek.” (Dr. Molnár Zoltán 1988-as 4. b-ből)

OLÁH TIBOR

KISS LAJOSNÉ Gáti Róza (Hajdúszoboszló, 1929. június 20. – Hajdúszoboszló, 2020. december 15.) tanító

Gáti Sándor és Szűcs Róza egyetlen gyermeke Hajdúszoboszlón született. Szülei a nagymamával együtt tiszta lelkű, egyszerű emberek voltak, akik Rózát nagy szeretetben, református hitben nevelték. Édesapja eredeti szakmája hentes és mészáros volt, de földművelésből tartotta el családot, édesanyja a háztartást vezette. A négy elemi után elvégezte a polgárit, ezt követően – mivel Debrecenben és Nagyváradon nem volt hely – Szatmárnémetiben, az ottani tanítóképzőben folytatta tanulmányait. 1944. március 19-én a Kassát ért bombázás miatt előbb fejezték be a tanévet. 1945 februárjától végre Debrecenbe, az „Egyesített Tanítóképzőbe” (Svetits és Dóczy) kerülhetett. Mindig büszke volt arra, hogy az ország egyik leghíresebb intézetében tanulhatott önfegyelmet, kötelességtudatot, szolgáló szeretetet.

1948-ban kapta meg tanítói képesítő oklevelét, és szülővárosában, **Hajdúszoboszlón** kezdte meg tanítói munkáját. Nem kapott ugyan fizetést, mert az iskola már nem egyházi és még nem állami fenntartású volt, de így is örült, mert ízlelgethette és gyakorolhatta a tanítás gyönyörűségét.

1949 nyarán kapott kinevezést **Hajdúböszörménybe**, egy tanyasi egytanerős iskolába. Az anyaiskola igazgatója, Véghső István véleménye szerint „*ezt a kislányt nem küldhetem ki egymagában a tanyasi iskolába*”. Így került Csiha Margit nénihez a **Bethlen utcai iskolába**. Drága emlékü Margit néni azt ajánlotta neki: „*sose tudod, hogy mit hoz az élet, én megtanítalak mindenre, ami egy iskola vezetéséhez kell*”. Így délelőtt tanított a **Vénkert** iskolában, délután pedig a **Bethlen utcai központban** segített és tanult Margit nénitől.

1949. december 17-én feleségül ment Kiss Lajoshoz, akivel 53 évet éltek házasságban. 1950-ben kikerültek a **Debrecen-Kunpálhalma** tanyasi iskolába. Volt, amikor 170 gyereket tanítottak ketten! Neki 110 tanuló jutott, ebből 95–100 járt be rendszeresen az ötkilométeres körzetből. A Klebelsberg Kunó - féle iskola **Hajdúszoboszló, Debrecen (később Ebes), Nagyhegyes** közigazgatási határában helyezkedett el.

Közben megszületett gyermekük, Lajos Sándor, aki később villamosmérnök lett. Kiss Lajosné nagyon büszke volt unokáira, ők vitték tovább a pedagógiai vonalat a családban. Anett unokája biológia–földrajz szakos középiskolai tanár, Róbert könyvtár–pedagógia szakon végzett, és mesterképzésben informatikatanár lett.

A tanyasi iskolában fiuk születésével még nehezebb volt helytállniuk a munkában, de boldogan vállalták a nehézségeket. Amikor este nem volt tanítás, jöttek az „iskolahagyott” fiatalok beszélgetni, szórakozni, kikapcsolódni. Alkalmanként még bálakat is szerveztek a tanyasiaknak. A tanyasi iskolában élete legboldogabb kilenc évét töltötte. Vallotta, hogy pedagógusnak lenni isteni kegyelem, küldetés. Ha ezt nem műveli valaki magas szinten, +szívvel, lélekkel, szeretettel, nem érdemli meg ezt a gyönyörű pályát. Nem volt könnyű dolga, mert a tanítás után következett a **Dolgozók Iskolája**, ahol közel 25 évig tanított. A tanyasi iskolában ért igazi tanítónak! Hitte és vallotta, hogy az az igazi tanító, aki tudja, hogy várnak rá a csillogó szemek, hogy szolgálata és önfeláldozása nélkül nem teljes a világ.

1958. augusztus 15-én kalandos úton sikerült **Hajdúszoboszlóra** kerülniük. Kinevezték az akkori **II. számú Lányiskolába**, ahonnan 1985-ben ment nyugdíjba. Az iskola jelenlegi neve **Thököly Imre Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola**. Itt végig a 3–4. osztályosokat tanította. Több mint 20 alkalommal szervezte és vezette a nyári táborokat az iskola tanulói számára,

ahol alkalmanként 80–100 résztvevő volt. Az iskolában munkaközösség-vezető, a városi kisdobos szakbizottság vezetője, a **Debreceni Tanítóképző Iskola** gyakorlós hallgatóinak vezetője volt. Nyugdíjazása után hívták a helyi **Gyógypedagógiai Intézet**be, ahol még 9 évet dolgozott. Sokszor mondta, hogy az a majdnem 10 év gyönyörű időszaka volt az életének. Nagyon szerette a hátrányos helyzetű gyermekeket, felkutatta tanítványai hozzátartozóinak címét, és elvitte hozzájuk a gyermeküket látogatóba. A rendszerváltozás után örömmel kapcsolódott be Hajdúszoboszlón a hittanoktatásba.

1963-ban az a megtiszteltetés érte, hogy beválasztották az **Országos Nevelési Tanács**ba, aminek 20 éven át volt tagja. A *Pedagógusok arcképcsarnoka* kiadványban 2002-től rendszeresen írt volt kollégáiról megemlékezést.

Így írt róla *Márton Józsefné*, a Thököly Imre Általános Iskola igazgatónője 1981-ben: „Kiváló felkészültségű, nagy szaktekintélynek örvendő nevelő. Az új iránt érdeklődő és az új eljárások, módszerek kipróbálásában, a gyakorlatban történő alkalmazásában élen jár. Óráira rendkívül nagy gonddal, körültekintéssel készül, sok szemléltető anyagot alkalmaz és készít önállóan is. Bevált módszereit szívesen adja közre, továbbképzési alkalmakon is. Minden munkájában pontos, precíz. Az új problémák addig foglalkoztatják, amíg meg nem oldja, ki nem munkálja azokat.

Tanítási eredményei jók. Nagy hangsúlyt helyez az alapkészségek fejlesztésén túl a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére. A csoportmunkáknál differenciált feladatok biztosításával is törekszik a lemaradó tanulók felzárkóztatására. A tanulói önállóságot fejlesztő módszerei elismerésre méltóak. Pedagógusi tapasztalatait az elmúlt években pályázatok megírásával is igyekezett közkinccsé tenni. Alsó tagozatos munkaközösség-vezetőként is segíti a pályakezdő fiatalok munkáját.”

1958-tól 2017. év végéig aktívan részt vállalt Hajdúszoboszló város kulturális- és közéletében. A Városi és Pedagógus Énekarnak 27 évig volt tagja. Cselekvési kedvére, az új dolgok iránti fogékonyságára jellemző, hogy 80 évesen kezdett megismerkedni a számítógép használatával. Elvégezve az alapfokú tanfolyamot, egy új világ nyílt meg számára.

A református templomban 2017 decemberében egy váratlan rosszullét megváltoztatta életét, egyre inkább segítségre szorult. Állapota 2019-ben tovább romlott, ősztől már csak segítséggel tudott sétálni is. A következő év december elejétől állapota válságos lett. Szerető szíve 2020. december 15-én dobbant utolsót.

Kunpálhalmi iskolai tanítványai, *Dobiné Nagy Irén* és testvérei visszaemlékezése: „Családunk sokadik helyre költözött, 1952 második felében a Kun Pál dűlőbe, bizonyos Kígyós tanyába kerültünk, ami egy korábban ott élt gazda tulajdona volt. Az 1952/53-as tanév második félévétől két felsős testvérünk: Gyula és Károly, két alsós testvérünk: Margit és Irén, későbbi testvéreink – József, Ilona és Éva – is itt kezdték az iskolát. Kiss Lajos bácsi volt az igazgató, Kiss Lajosné és Juhász Magdolna felváltva voltak a tanítóink. Az 1–4. osztályosok

dél előtt, az 5–8. osztályosok délután jártak. Az iskolába járással ősszel, tavasszal nem volt baj, de ha esett az eső, eláztunk, beleragadtunk a sárba. Télen a nagy hidegben, hóban sokat fagyoskodtunk. Mire átfagyva az iskolába értünk, nagyon sokára melegedtünk át, mert a kis vaskályha nehezen tudta felmelegíteni a nagy tantermet. Anyukánk Tóth Margit, forró sült krumplit tett a zsebünkbe, hogy legalább a kezünk ne fájzon. Messze laktunk az iskolától, több mint két kilométerre, amit naponta kétszer kellett megtenni kisgyerekként. A tanuláson kívül készültünk a nevezetes ünnepekre, énekkari próbákkal, tánctanulással, verseléssel. Szorgalmasan készültünk a konfirmációra is. Sikeres előadásokat tartottunk a szülők, tanítók örömeire. A sok megpróbáltatás ellenére szeretettel gondolunk vissza a régi iskolánkra, nevelőinkre. 1957-ben költöztünk Hajdúszoboszlóra. Sajnos az iskolát később elbontották, ma már az emlékezeten kívül csupán néhány tégladarab jelzi a szántáson a helyét.”

Utolsó tanítványa, Sántáné Néczin Julianna: „Az ismeretségem Rózsika nénivel 38 évvel ezelőtt kezdődött. Nyolcéves voltam, amikor a 3. osztályt kezdtem. Rózsika néni kedvessége, nyugalma, türelme, mosolya betöltötte az osztálytermet, hamar összekovácsolódott az osztály. Nem voltam kitűnő tanuló, de úgy emlékszem, nem kivételezett senkivel. Meghallgatott és sokat dicsért bennünket, s arra tanított, hogy legyünk elfogadók. Nagyon sajnáltam, hogy év végén el kellett válnunk, Rózsika néni nyugdíjba vonult, én pedig egy új iskolába kerültem.

Hosszú évek teltek el, amíg újra találkoztunk. Akkor én már szociális szakemberként dolgoztam egy idősek klubjában. A feladatunk többek között az volt, hogy a nyugdíjba vonult idősebb nemzedék számára olyan feladatokat, célokat adjunk, amivel még hasznosnak érezhetik magukat. Sokakból hiányzott a motiváció, hogy mit kezdjenek magukkal a nyugdíjas éveikben. Drága Rózsika néni is csatlakozott hozzánk 2009-ben többedmagával. A személyisége, amire gyerekkoromtól emlékeztem, mit sem változott. Bölcsessége, kedvessége, mosolya és a tenni vágyás nála nem halványult el, mint némely kortársánál. Mindig aktívan részt vett a programokban, függetlenül attól, hogy mit is csináltunk. Ha verseltünk, gyönyörű verset szavalt fejből, ha kirándultunk, élvezte minden pillanatát. Zenés rendezvényeinken szeretett énekelni és táncolni. Nagyon sajnáltam, hogy egészségi állapota hirtelen megváltozott, de még akkor is volt valami leírhatatlan báj, jóság körülötte, amit örülök, hogy megismerhettem. Talán nem túlzok, ha az állítom, hogy gyerekként olyan hatással volt rám, ami elindított tudat alatt abba az irányba, hogy segítek másokon. Köszönöm, hogy leírhattam gondolataimat, jóleső érzés volt számomra emlékezni Rózsika nénire.”

Barbócz Elekné a Thököly Imre Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolából: „Egy jó embert ismertem meg személyében, kedves, gondoskodó, együttérző, másokon segítő embert. Érdeklődő, sokoldalú résztvevője volt kulturális eseményeknek, színházi előadásoknak, kiállításoknak. Ha valamelyik munkatársnak gondjai voltak, azokra felfigyelt, és próbált megoldást találni, segíteni. Kiváló felkészültséggel, pedagógiai érzékeléssel rendelkező, jó eredményeket felmutató nevelő volt. Szerette tanítványait, a szülőkkel is jó kapcsolatot tudott kialakítani, ismerte őket, bizalommal fordultak hozzá. Úttörővezetőként munkáját példamutatóan végezte, gyakran vett részt megyei és országos továbbképzéseken, és az ott hallottakat nevelő munkájában értékesítette. A közösségben jól érezte magát, kereste az együttléti alkalmait az iskolai műsoros estek szervezésében, a gyermekek nyári táboroztatásában, közhasznú munkában. Tartalmas élete, hivatásszeretete példa lehet előttünk.”

Zajdó Ildikó, munkatársnője az Éltes Mátyás Általános Iskola és Kollégium Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményből: „Kiss Lajosné – Rózsika néni nyugdíjba vonulása

után, 1985. augusztus 16-tól a Kisegítő Iskola és Nevelőotthonban folytatta pedagógiai munkáját. Ebben az intézetben nevelőtanári beosztásban dolgozott. Pedagógiai tapasztalata, a fogvatékkal élő gyermekekhez való viszonya hamar kedvelté tette mind a munkatársak, mind a gyermekek körében. Végtelen türelemmel végezte munkáját. Nagyon sok ünnepséget szervezett, ami maradandó élménnyé vált mindenki számára. Nagy szeretettel, türelemmel fordult tanítványai felé, sok egyéni beszélgetésben igyekezett szebbé varázsolni a gyermekek életét. Munkatársai körében is példaértékű volt pedagógiai rutinja, nagy elismerést váltott ki segítőkészsége, mindenkor higgadt, kiegyensúlyozott lényé.”

Szemelvények Édesanyám lejegyzett gondolataiból: „Olyan családba születtem, ahol a szeretet volt a meghatározó. Olyan iskolába jártam, ahol a szolgáló szeretetre tanítottak, neveltek. Szeretet, szolgálat – e két szó volt vezérlőm egész életemben. Ilyen indítással kerestem azt az utat, amit Isten számomra kijelölt! Érzem és tudom, hogy Isten munkálkodik bennem. Utamban sokszor megbotlom, de Isten irántam való szeretete visszatérít a helyes útra, erősítve gyenge hitemet.

A Szentírást rendszeresen olvasom elmélyedéssel, alázattal, igazságot kereső lelkiismerettel. Minden kérdésemre, bizonytalanságomra megtalálom a választ. Őszinte szívvel szeretem embertársaimat, ahol tudok, segítő kezet nyújtok.

Mindennek az alapja a szeretet. Céлом, hogy minél több embert bevonjak ebbe, és a lelkekben elhinteni a szeretetet. Ahol tudok, segítek, ha mással nem, akkor egy mosollyal, egy simogató kézzel vagy egy jó tanáccsal. Nagyon boldog életem volt, mert mindig tudtam segíteni, mindig tudtam szeretni, és a lelkemben is mindig béke volt.”

Elismerései, kitüntetései:

- 1977: Miniszteri dicséret
- 1981: a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Kiváló Munkáért kitüntetés
- 1984: Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- 2006: Eötvös József Emlékérem
- 2008: Béke Nagykövete elismerés
- 2018: Debreceni Református Hittudományi Egyetemről rubint oklevél

Nagy szeretettel köszönöm a visszaemlékezéshez nyújtott segítségét Németné Dávid Irénnek.

A visszaemlékezést összeállította fia,
KISS LAJOS SÁNDOR
Hajdúszoboszló

KISS LÁSZLÓNÉ Kolozsi Valéria (Tiszadob, 1925. március 2. – Debrecen, 2001. március 17.) tanító

A kanyargó folyó menti ligetes kis falu, Tiszadob szülötte nagy tehetséggel és nagy ambícióval felvértezve, a franciás eleganciájú, soktornyú Andrassy kastély holdudvarából indult tanulni a miskolci tanítóképzőbe, majd 1946-ban Nyíregyházán kitüntetéssel „vizsgálatot tett”, és „Népiskolai Tanítói Oklevelet” szerzett.

Erdész férjét követve került **Debrecen környéki** tanyavilágba, **Bánkra**, ahol ritkás erdők, puszta, gyér erek és beszűkült életlehetőségek, igazi kihívások fogadták az 50-es években.

Sorsa éppen azok közé sodorta, akikben akkor csak ő tudott a lehúzó körülmények, a nehéz megélhetés és a politika félelmei ellenében némi kiemelkedést és egy különb létforma iránti igényt támasztani pusztán azzal, hogy felkínált nekik szívet és lelket felemelő tevékenységeket, és azzal, hogy ezekbe apránként, de fáradhatatlanul be is vezette őket.

Tehetsége kezűgyességben (szabás, varrás, hímzés), háztartásvezetési praktikákban (gyógynövények beható ismerete, különleges finomságok készítése, ökonómia, stílus, igényes étkezési és öltözködési szokások) és találékonyságban, vállalkozó kedvben mutatkozott meg, ambíciói a kulturáltságban (könyvek, képek gyűjtése, zenei tanulmányok szorgalmazása, mozi, színház látogatása), a hivatás komolyan vételében és folytonos önművelésben nyertek megvalósulást. Így családjának, gyermekeinek, majd unokáinak inspiráló példaképe lett, a bánki iskolának szigorú és lelkes, mindig munkára kész tanítója, a szétszóródó és elkülönülő családoknak pedig összetartó, lelkesítő erejű valódi népművelője 1954-től mintegy 30 éven át. Maradéktalanul be is töltötte azt a teret, ami neki adatott, és ebben igazi örömét lelte.

Az ötvenes években a Klebelsberg-féle egy tantermes, cserépkályhás, petróleumlámpással világított, két tanerős, kicsi bánki intézmény ténylegesen népiskolaként indult, délelőtt az alsósok, délután a felsősök tanultak összevonva, és várva a bővítést, a gyerekek gyarapodását. Azzal próbáltak élni, amivel lehetett. Ahogy nőtt a tanulók létszáma, átmeneti, de a gyerekeknek igencsak érdekes „tanteremmel”, egy erdészeti használatban lévő, világháborús barakk bevonásával egészültek ki az oktatás lehetőségei, hogy legalább a legkisebbek önálló csoportban vághassanak neki a tanulás nagy feladatának. Ráadásul a barakk melletti teke- és röplabdapálya már a sport és csoportszellem nevelési eszköztárát is megnyitotta mindenki számára.

A vidék elmaradottsága és a korszak ideológiai kényszerei ellenére ez az iskola nagyon is tág teret adott a fiatal tanítónő számára. Bele is fogott minden alkalmas vállalkozásba: felzárkóztató programba, felnőttoktatásba, népkönyvtár és még író-olvasó találkozók és vándormozi szervezésébe is. Mindenekelőtt a gyerekeket iskolába járásra kellett szoktatnia, családlátogatásokkal egyenként kellett győzködnie a szülőket, hogy ne otthon fogják őket munkára, hanem a tanúlással szakmát adjanak a kezükbe. Kedvet csinált azzal is, hogy kiléptette őket a kis világukból a Bükk, a Mátra, a Zemplén „nagy” hegyeibe vezetett kirándulásokkal, sportnapokkal, vagy azzal, hogy a gyermeknapokon üstben főztek madártejet, télen korcsolya- és szánkóversenyt tartottak, műsorokat adtak a szülőknek és a zárszámadások gazdáinak.

Toborozta a tanyavilág népét lelkesítő arató-, batyus bálokkal, az asszonyoknak főző, hímző, kötő, varró tanfolyamokat vezetett, biztatta őket a hagyományőrzésre, önmaguk megmutatására népdalkör működtetésével, a fiatalokat megismertette a színjátszás örömeivel. Így a majálisok, tanyanapok is hamarosan a találkozás és együttlét alkalmai lettek, élettel telt meg a környék.

Előbb erdészeti mozgóbolt majd egy vagonból átalakított „Zsuzsi” bolt ötletével segítette az embereket, hogy legalább lisztet, cukrot, ecetet, petróleumot vehessenek helyben, a lassan kialakuló tanyaközpontban. Városi tanácstagként és képviselőként szorgalmazta az iskola bővítését, az áram bevezetését, a szilárd burkolatú út megépítését, aztán a debreceni buszjáratok sűrítését. Végül elérte, hogy naponta 3, majd 4 és 5 járat közlekedjen Debrecen és Bánk között, aztán járjon a busz 4, aztán 2 óránként, végül minden órában. Micsoda eredmény az elzártságban!

Kiss Lászlóné, a környék Valika nénije a tanyavilág művelődési hőskorának hőse volt, mert azzal becsülte meg a vele kapcsolatba kerülő embereket, hogy megosztott velük mindent, ami bármely más, az övéénél szerencsésebb közegben is korszerű és igényes kulturális tartalmaknak számított. Cserébe pedig nem várt semmit, de a legtöbbet kapta kicsiktől és nagyoktól: együttműködő támogatást és szeretetet.

Lánya,
DR. GÖRÖMBEI ANDRÁSNE

KOCSIS ISTVÁN (Abádszalók, 1934. december 29. – Tiszapüspöki, 1998. május 5.) általános iskolai és középiskolai tanár, címzetes igazgató.

*„Azokért élünk, akit szeretünk, azokért, akik igaznak tartanak.
A jövőnek élünk, a szépért és jóért, amit tehetünk!”*
(Széchenyi István)

Szülei egyszerű munkás emberek voltak. Édesanyja, Vízi Julianna (Édes) a háztartást vezette, valamint négy gyermekét (Julianna, Franciska, Ilona, István) gondozta, nevelte. Édesapja, Kocsis István, először mezőgazdasági munkás, majd kitanulta az ács szakmát, és az építőiparban, később a helyi KTSZ-nél vállalt munkát.

Kocsis István az abádszalóki általános iskola elvégzése után, 1949. szeptember 1-jétől az Állami Kőrösi Csoma Sándor Pedagógiai Gimnázium tanulója lett, majd a Budapesti, XII. kerületi Állami Tanítóképzőben 1953-ban érettségizett. Az 1953-1956-os tanévig a Budapesti, majd a Szegedi Pedagógiai Főiskolán, matematika–fizika szakon folytatta tanulmányait, ahol kitüntetéses oklevelének megszerzését követően, 1956. július 17-én okleveles általános iskolai tanárnak nyilvánítták.

Agyakorló évét a **Szapárfalui Általános Iskolában** töltötte, melyet követően a Fegyverneki Általános Iskolában kapott tanári állást. A pedagógusi munkáján túl tevékenyen vett részt – ahogyan ezt a korabeli fotók és újságcikkek is bizonyítják, – mint aktív tervező-irányító – a település kulturális- és sportéletében, így a színjátszókörben, a futballklub működésében és a sakk-körben is. Népszerűsége közismert volt, egykori diákjai még ma is nagy szeretettel és tisztelettel emlékeznek emberségére, magyarázataira, kísérleteire. Munkája elismeréséül a **Fegyverneki II. Számú Általános Iskolában** helyettes igazgatói beosztást kapott. Élete során mindig szeretettel emlékezett a kezdetekre, a Fegyverneken eltöltött időkre.

1963-tól a **Törökszentmiklós Járás VB Művelődésügyi Osztályának** tanulmányi felügyelője lett. Emberi magatartása új beosztásában sem változott meg. Kapcsolata a munkatársaival, Törökszentmiklós Járás iskoláinak (14 általános iskola) igazgatóival és nevelőivel, a szakigazgatási szervekkel, a községi tanácsokkal tisztelettudó, segítő szándékú, követelményt támaztó volt. Munkássága révén az igazgatóknak, így a nevelőtestületeknek egységes eljárásokra törekvése nyilvánvalóvá lett a járás területén. (Kocsis István alapminősítése, 1965.)

Az 1964/65-ös tanévtől felvételt nyert, mint levelező hallgató a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Kara matematika szakára, ahol 1968. június 15. napján okleveles matematika szakos középiskolai tanárrá avatták.

1966-ban megpályázta a meghirdetett **Tiszapüspöki Állami Általános Iskola igazgatói** állását, melyet sikeresen el is nyert, és 1966. augusztusától 1992. július 31-ig, a lemondásáig, a Tiszapüspöki Általános Iskola, 1983-tól a **Tiszapüspöki Általános Művelődési Központ (ÁMK)** igazgatója volt, majd 1994-ben történt nyugdíjazásáig matematika–fizika szakos tanárként, illetve osztályfőnökként dolgozott tovább.

1968. január 4-én házasodott meg, felesége Butyka Vilma (házasságkötést követően: Kocsis Istvánné) általános iskolai tanító és magyar nyelv és irodalom szakos tanár, aki 1966. szeptember 1-jétől a Tiszapüspöki Általános Iskola tanára volt. Két gyermekük született, István és Péter.

Kocsis István szerette a települést, az itt élő embereket, gyermekeket.

Végleg Tiszapüspökiben telepedett le, családjával haláláig az iskola mellett lakott. Középiskolai tanári végzettsége ellenére ragaszkodott a településhez, ezért nem is akart máshol elhelyezkedni. Egyszerűsége, gyermekszeretete, az iskolához való ragaszkodása, a szülők iránt megnyilvánuló őszinte tisztelete, segíteni akarása révén viszont szeretet, tisztelet nyilvánult

A tantestület 1982-ben

meg iránta településen élők részéről, amit az előbbieket mellett nagyfokú szerénysége, kiváló szaktanári munkája, is eredményezett, hiszen mint igazgató matematikát és fizikát is tanított.

Pedagógiai felkészültsége, helyzetfelismerése, előrelátása, embersége tette lehetővé, hogy a Tiszapüspöki ÁMK Általános Iskola elismert intézmény lett. A nevelőkel tisztelettudó, segítő szándékú kapcsolatot alakított ki. Ez azért lényeges, mert a pedagógushiány miatt voltak, akik képesítés nélkül kezdtek, és a nevelői közösségben, felkért patronáló szaktanárok, szakfelügyelők segítségével, sajátították el a nevelési, oktatási feladatokat, illetve illeszkedtek be a nevelőtestületbe, a tágabb közösségbe.

Igazgatósága 26 éve alatt sok-sok maradandó értéket teremtett. Így:

- 1968. évtől az iskola ismétlődő felújítása, a tantermek bővítése, korszerűsítése,
- 1978-tól rengeteg társadalmi munkával a tornaterem építése,
- természettudományi előadó kialakítása, berendezése egyéni tanulói kísérletekhez
- 1983/84-ben az iskolában bekövetkezett tűzvészt követő kényszerű bontás után új iskola kialakítása, építése; korszerű berendezések, szemléltető eszközök biztosítása,
- iskolai könyvtár kialakítása, működtetése tanulói csoportokhoz, egyénekhez igazítva a szaktanárok igénye, javaslata alapján,
- iskolatelevízió bevezetése, beépítése a tanítási órákba,
- a fűtés korszerűsítése,
- az óvoda felújítása, bővítése,
- a helyi művelődési ház bővítése, működtetése.

Bízott és számított a nevelőtestület szakmai együttműködésére, bár annak összetétele szinte évente változott. Ehhez számukra alkotó, nyugodt munkahelyi légkört biztosított. A szakmailag felkészült, gyermekközpontú nevelőtestülettel és a szülők támogatásával az iskolában végzett tanulók sikerrel vették a középiskolák, majd a felsőoktatás által támasztott akadályokat. Támogatta, segítette, figyelemmel kísérte a nevelők, a szülők kezdeményezéseit, a sok-sok társadalmi munkát.

Aktívan részt vett a szabadidős tevékenységekben. Így: matematikaszakkör, tanulmányi versenyek (iskolai, járási, városi megyei, országos). Évente tartott matematikából és fizikából középiskolára előkészítő tanfolyamokat.

1967-től 1995-ig rendszeresen szervezett nyaranta úttörőtáborokat: Káptalanfüreden, Magyarhertelenden, Bükszéken és Parádon; melyek lebonyolításában mint gazdaságvezető

vett részt, ellátta a napi étkezésekhez szükséges nyersanyagok beszerzését, s ezzel aktívan segítette a település 60-80 gyermekének a nyári üdülését; később ezen munkájáért a Gyermekekért Érdeméremmel tüntették ki.

Tiszapüspöki életébe egyéb formában is bekapcsolódott. Több éven át volt helyettes tanácselnök, tanácstag, majd a rendszerváltást követően 1998-ig önkormányzati képviselő.

Ember volt, aki nagyon szerette a hivatását, Tiszapüspököt, a települést, az itt élő embereket, a felépült, általa elképzelt, korszerű iskolát, amelynek fejlesztésére még további tervei voltak.

Munkája elismeréseként több kitüntetéssel jutalmazták:

- A nevelőtestület szavazata alapján 1994-ben „A Kovacsóczy István művelődés-oktatásfejlesztő alapítvány 1994-ben díjazott pedagógusa: Kocsis István címzetes igazgató” volt;
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1994. április 28.) (Magyar Köztársaság Művelődési és Köznevelési Minisztere);
- Díszoklevél posztumusz Tiszapüspöki Községért kitüntető díj (2003. augusztus 20.) (Tiszapüspöki Községi Önkormányzat Képviselő Testülete) Tiszapüspöki községért, fejlődéséért, az ifjúság neveléséért végzett három évtizedes munkásságáért.

KOCSIS ISTVÁNNÉ BUTYKA VILMA

Tiszapüspöki

KÓNYA ISTVÁN (Tardona, 1936. március 24. – Debrecen, 2018. május 16.) kollégiumi nevelő, középiskolai tanár, igazgatóhelyettes

Kónya István 1936. március 24-én született egy hétgyermekes család legkisebb gyermekeként a borsodi kis faluban, Tardonán. Édesapja, Kónya Dániel szénbányában dolgozott, művelte a földjüket és az erdőjüket. Édesanyja, Kakszi Eszter háztartásbeli volt. Testvérei is fizikai munkát végeztek.

Alsó- és középfokú iskoláit Tardonán, Dédestapolcsányban, Miskolcon és Mezőkövesden végezte. Az első elemi iskolás évei után Tardonáról a dédestapolcsányi polgári iskolába jelentkezett át. Az 5 km-re lévő faluba minden nap gyalog járt. Egy év után került a népi kollégiumba, Miskolcra. Igen mostoha körülmények között laktak a lovas laktanyában, kilencvenen egy szobában, amit egyetlen vaskályha fűtött. Kónya Istvánt tanulmányi eredménye és a kollégiumban végzett tevékenysége alapján felterjesztették ezüstkoszorús NÉKOSZ (Népi Kollégiumok Szövetsége) jelvény viselésére. Az átadásra a NÉKOSZ megszűnése miatt már nem került sor.

Három évig járt Miskolcra, minden évben másik iskolába. Matematikából és kémiából kitűnt a többiek közül. Volt olyan tanára, aki külön is foglalkozott vele. Az első gimnáziumi éve után megszűnt Miskolcon a kollégium. Így került Mezőkövesdre. Ott már kémiából nem tudott úgy tovább haladni, ahogyan Miskolcon elkezdte. A matematikával saját bevallása szerint szerencséje volt, mert néhány hétre Hancsók Kálmán tanár úr helyettesített az osztályában, aki felfedezte őt, és később egyéni foglalkozásokat tartott neki a negyedik osztály végéig. Szülőfaluja, Tardona első érettségizettje volt, a paptól és a tanítótól eltekintve.

1954-ben matematikusnak jelentkezett az egyetemre. Versenyeredményei alapján nem kellett felvételit tennie, csak elbeszélgetésre hívták be az Eötvös Loránd Tudományegyetemre. *„Ezen elmondták, hogy őt főt vesznek fel és engem biztosan. Az elváláskor elkérték a bizonyítványomat, amiben az egyik tanárral kapcsolatos vitám miatt közepes magatartásjegy állt. Amikor ezt meglátták, másként beszéltek velem. Néhány nap után kaptam egy levelet, hogy férőhely hiánya miatt nem tudnak felvenni, de a felsorolt egyetemek közül választhatok. Így kerültem Debrecenbe, matematika–fizika tanárszakra. Szerencsés voltam, mert Kertész Andor professzor úr foglalkozott velem órán kívül is”* - emlékezett vissza. Utólag már nagyon örült, hogy a tanári pályára sodorta az élet. Matematika–fizika szakos középiskolai tanári diplomáját 1958. július 14-én szerezte a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karán.

Saját bevallása szerint a gyakorlótanítás alatt hamar kiderült, hogy szigorú, de következetes. Évfolyamtársai óvták a szigorúságtól, de őt igazolta, hogy a diákok egyedül őt hívták meg a búcsúzásukra. Első munkahelye az ózdi **Ady Endre Középiskolai Kollégium** volt, ahol 8 évig nevelőként dolgozott. Akkor a frissen végzetteknek nem volt beleszólásuk abba, hogy ki hol helyezkedik el. *„Igyekeztem a gyerekekkel úgy foglalkozni, hogy ne csak a tanulással, hanem az élettel is foglalkozzanak. Szabadidejükben ne a kocsmába járjanak, hanem sportoljanak”* - elevenítette fel emlékeit a tanár úr, amikor azt mesélte, hogy az intézmény udvarán röplabda- és kosárlabdapályát is építettek a tanulókkal. *„Labdarúgásban benevezünk a megyei ifjúsági bajnokságba, néhányszor meg is nyertük azt. Tanulócsoportokat szerveztünk, a kollégiumban lakó tanárok korrepetálásokat tartottak.”* Kónya István maga köré gyűjtötte a matematikából érdeklődő és tehetséget mutató tanulókat, velük csoportosan és egyénileg is foglalkozott. A hátrányos helyzetű diákok felkarolását is hivatásának érezte.

Feleségével (Kónya Istvánné Alexa Magdolna) az egyetem után ismerkedett meg, aki szintén gimnáziumi tanár volt (magyar–történelem szakos). Házasságukból két gyermek született. Az idősebb, Eszter a Debreceni Egyetem Matematika Intézetének docense. Szakterülete a matematikadidaktika. Eszter családjából 3 unokája született, s mindannyiuk pályájához közel áll a matematika. Másik gyermeke, István, a Corvinus Egyetem professzora. Szakterülete a nemzetközi közgazdaságtan, makroökonómia és munkagazdaságtan. Istvánnak 2 gyermeke van.

A kollégiumi munkája mellett már az első éveiben az ózdi **József Attila Gimnáziumban** is tanított óraadóként, később főállásban. Itt 1963-tól osztályfőnöki feladatokat is ellátott 1996-os nyugdíjazásáig. Kétszer is volt igazgatóhelyettes, 22 évig volt a matematikai munkaközösség vezetője. Akkoriban ez az iskola a megye egyik legjobb gimnáziuma volt matematikatanítás terén. A megyei matematikaversenyeken 25 év alatt 13-szor voltak első, egyszer harmadik, a többin második helyen végeztek. Szakkörei megyszerte híresek voltak. Az esti tagozatos oktatás vezetője és számos iskolai rendezvény, megmozdulás szervezője volt. *„Hívtak is engem sok helyre, de én csak azzal a feltétellel mentem volna el, ha a feleségemnek is gimnáziumi állást tudtak volna biztosítani.”* Azért, hogy Ózdon tartsák, 1966-ban matematika tagozatos osztályt indított a gimnázium, ahol Kónya tanár úr tanította a matematikát. Ez nagyon sok elfoglaltságot jelentett számára, ezért elhagyta a kollégiumot. Az új feladatok ellátására fel kellett készülni, nagyon sok szakmai összejövetelen, továbbképzésen vett részt. *„Az itt szerzett tapasztalatoknak is köszönhető, hogy néhány tanítványom bekerült a diákolimpiára készülő csoportba. Ők idejük jelentős részét a mi lakásunkban töltötték feladatok megoldásával”* – fogalmazott egy levelében Kónya István. Évtizedekig volt tagja a Bolyai János Matematikai Társulatnak, résztvevője a matematikatanárok Rátz László Vándorgyűléseinek, feladatmegoldója a Matematika Tanítása, valamint az Élet és Tudomány (Gondolkodás Iskolája rovat) folyóiratoknak.

A matematika tanítása, a képességek, készségek fejlesztése életcéljává vált. Szakköröket, egyetemi előkészítőket vezetett pályája kezdetétől egészen a végéig. Megyei és országos versenyeken indultak és szerepeltek sikeresen tanítványai. Többen bekerültek az OKTV első tíz helyezettje közé. Az egyetemi tanulmányaikat Debrecenben végzők közül Sailer Kornél, Görömbölyi László, Pintér Ákos, Pongor Gábor, Tengely Szabolcs, Dr. Győry Ákos is a növendéke volt.

A matematika iránti szeretete és elkötelezettsége sok tanítványára erősen hatott, akik közül sokan választották életpályájuknak ezt a tantárgyat.

Tanítványai évekkel később is nagy tisztelettel és hálával nyilatkoztak róla. *„Rengeteget tanított az iskolai anyagon felül is. S amiért különösen hálás vagyok neki, soha nem oldotta meg helyettem a feladatot, de mutatott hasonlót, és megtanított olyan ismereteket, vagy adott könyveket, amelyek alapján esélyem volt a feladatok megoldására.”*

„Egykori gimnáziumi matematikatanárom, Kónya István miatt lettem én is matematikatanár. ... Tanár úr, aki az osztályfőnökünk is volt egyben, nagyon jó órákat tartott, és mindig kellemes, oldott légkört tudott teremteni maga körül. Igazi tanáregyéniség volt. Olyan szívesen gondolok az óráira, mint ahogy az ember a gyerekkorára szokott. Sok kellemes élményem maradt azokból az időkből” – nyilatkozott dr. Győry Ákos, aki a 2021-ben kapott Ericsson-díjat szeretett matematikatanára emlékének ajánlotta.

Egy olyan diákja leveléből, aki az újságírói pályát választotta: *„... pályám során sokszor dicsérték az írásaim világos logikáját, a részletek közötti összefüggések megvilágítását, az érvekkel alátámasztott, érthető következtetéseket. Ezt én a matematikának köszönhetem, ha*

úgy tetszik: Neked köszönhetem Kedves Tanár Úr.”

1979-ben az oktatási és nevelési reformot előkészítő megyei bizottság tagja volt. Részt vett a hatosztályos gimnáziumi oktatás országos bevezetésének előkészítésében, és irányította annak megvalósulását munkahelyén. Éveken át volt tagja a Miskolci Egyetem felvételi bizottságának, 1969/1970-ben, 1983/1984-ben a *Ki miben tudós?* matematikaversenyek megyei bírálóbizottságának munkájában vett részt.

A tanítás mellett sokszor vállalt feladatot a diákokkal mezőgazdasági munkában és árvízi mentésben. A gyerekek nevelésében a személyes példamutatást nagyon fontosnak tartotta. *„Őzdot előntötte a megáradt patak, ki kellett lakoltatni sok családot. A gimnáziumból 12 tanuló vett részt ebben az én vezetésemmel. 12 órakor indultunk és éjjélkor fejeztük be a munkát. Hazafelé menet egy busz és egy kamion összeecsúszott. A rendőrök megállítottak és kérték, hogy segítsünk. A diákok meg sem mozdultak. Amikor látták, hogy én kiszállok és elkezdek tevékenykedni, akkor ők is jöttek és leemeltük a buszt a kamionról”* – mesélte Kónya István, akit emberségesnek, jóindulatúnak és humorosnak is tartottak tanítványai.

1996 decemberében ment nyugdíjba. Az utolsó osztályból, ahol tanított, 17-en jelentkeztek hozzá magántanítványnak. 1999-től Debrecenben élt. Itt is sok diák felkereste. Rendszeresen tartott magánórákat, de 7-8 év után abbahagyta, mert nem tudott azonosulni a mechanikussá vált matematikatanítási módszerekkel, amelyeknek a célja mindössze a jobb osztályzat elérése.

„Bízom azonban abban, hogy az utóbbi években ez a tendencia módosult, és az iskolában a tanulók nevelésére, a matematikaórákon pedig a gondolkodásra legalább akkora hangsúly esik, mint a sikeres érettségi megszerzésére” – fogalmazott 2017-ben a Rátz László Vándorgyűlés résztvevőjéhez írt levelében.

Pedagóguspályája hivatalos elismeréseket is hozott. 1980-ban *Kiváló Munkáért* kitüntető jelvényt kapott a Minisztertanácstól, 1988-ban *Őzd városért kitüntetés*t a város vezető testületétől, 1990-ben *Kiváló Pedagógus* kitüntetését a művelődési minisztertől. 1996-ban *Pedagógus Szolgálati Emlékérem*ben, 2016-ban *Rátz Tanár Úr életműdíj*ban részesült.

A *Rátz Tanár Úr életműdíj* kapcsán volt tanítványa, Dr. Pintér Ákos, a Debreceni Egyetem korábbi dékánja, jelenlegi rektorhelyettese így nyilatkozott: *„Kónya István miatt lettem matematikus. Emlékszem, mikor először találkoztunk, nagyon féltünk tőle. Az az igazság, hogy olyan híre volt, hogy nagyon szigorú, nagyon korrekt, nagyon igazságos tanár. És valóban ilyennek ismertem meg. Akkor persze nem tudtam, de most már tudom, hogy nemcsak matematikára tanított, hanem a feladatokhoz való hozzáállásra, és nemcsak a feladatokhoz, hanem úgy egyáltalán mindenhez, az élethez is. Akkor persze ezt még nem tudtam, most látom, most alkalmazom azokat a fogásokat, amelyekkel ő is megpróbált tanítani. Úgy gondolom, hogy ez az életműdíj nagyon méltó helyre került.”*

Az ózdi televízió *Embermesék* című műsorában egy interjút készítettek Kónya Istvánnal. Megkérdezték tőle, hogy mit adott neki a pedagóguspálya. *„Szeretetet adott. Azt, hogy nagyon sok fiataalt sikerült megtanítanom dolgokra, és úgy tűnik, hogy ezt ők is elismerik, és ez nagy örömet jelent nekem. A találkozókra rendszeresen meghívnak, nagyon jól érzem magam velük, ... Volt értelme annak, hogy ezt csináltam.”*

„1958-tól 1996-os nyugdíjba vonulásomig ózdi tanár voltam. Örömet érez az ember, ha kitüntetésben részesül, de a legfontosabb számomra mindig az volt, ha felfedeztem a tehetséget, a matematika iránti vonzalmat a diákokban, s ezt fejlesztettem. Tanítani és nevelni – ezt tartottam feladatomnak” – így fogalmazott zárszóként Kónya István a 2018-as önéletrajzában.

Források:

- Családi fényképek
- Levél a Rácz László Vándorgyűlés résztvevőjéhez (2017)
- Önéletrajz (2018)
- Embermesék című műsor (Ózdi Televízió)

KISS MÁRTON

(Herendiné Dr. Kónya Eszter PhD hallgatója)

Jászberény

DR. KORNYA LÁSZLÓ SÁNDOR (Debrecen, 1936. április 13. – Debrecen, 2021. július 4.) középiskolai tanár, egyetemi oktató, berlini magyar lektor

Debreceni tanár családban született. Ennek a ténynek predestinációs szerepe volt az életében, így a pályaválasztásában is. Egy másik ilyen meghatározó tényező: szüleinek kötődése a Trianon előtti Magyarországhoz. Az apa, Kornya Sándor Nagyszalontáról, a Partiumból került a Trianon utáni Magyarországra eső Debrecenbe, az egyetemre tanulni. Az anyának, Janka Erzsébet Máriának a családja Kárpátaljáról, Beregszászról származott (anyai nagyanyja pedig kisbacioni Benedek volt, így rokonságban állt Benedek Elek családjával). A két család Trianon után Debrecenben „egyesült”. Apját Észak-Erdély visszacsatolásakor, 1940-ben szülővárosa visszahívta a gimnázium igazgatójának. László fia is Szalontán kezdte az iskolát, majd a Németországba vivő háborús menekülésükből a család Debrecenbe tért vissza, ahol folytatta tanulmányait, és 1955-ben a Fazekas Mihály Gimnáziumban érettségizett kitűnő eredménnyel. (Ennek az iskolának volt jeles tanára az apa, akinek pályájáról részletesen olvashatunk a *Pedagógus arcképcsarnok* 2019-es kötetében). Kornya László a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem (KLTE) Bölcsészettudományi Karán 1959-ben magyar nyelv és irodalom szakos, 1960-ban német nyelv és irodalom szakos tanári diplomát szerzett. Egyetemi tanulmányai alatt 1958–59-ben a Germanisztika Tanszék demonstrátora volt. 1968-ban az 1956-ban félbehagyott orosz nyelvi tanulmányait is befejezte. Summa cum laude eredménnyel bölcsészdoktori címet szerzett az alkalmazott nyelvészet területén, a nyelvoktatás-szervezés, tananyagtervezés, -összeállítás és -szerkesztés, az idegennyelv-oktatás, a magyar mint idegen nyelv oktatása, valamint a szakfordítói képzés témakörében a pécsi egyetemen 1989-ben.

1961-ben vette feleségül Szoboszlai Ágnes egyetemi tanársegédet. A házasságból két fiú: László (1964) és István (1971) született. László orvos, István újságíró lett.

Első munkahelye a sárospataki Állami Rákóczi Általános Gimnázium volt 1959 és 1962 között. Majd Debrecenbe került a frissen alapított Tóth Árpád Gimnáziumba. Iskolai munkája mellett óraadást vállalt a dolgozók esti gimnáziumában, és helyettesített a zeneművészeti szakközépiskolában is. Középiskolai munkája során érte a KLTE Természettudományi Kara Idegennyelvi Lektorátusának felkérése egyetemi lektori állásra 1965-ben. A Tóth Árpád-os osztályát az egyetemi oktatás mellett elvitte az érettségiig. Kapcsolata egykori sárospataki és Tóth Árpád-os tanítványaival élete végéig megmaradt.

1995-ig nyelvtanárként dolgozott a KLTE Idegennyelvi Lektorátusán, de nyugdíjazását követően egészen 2007-ig oktatott. A hallgatókkal való munka mellett nagy hangsúlyt fektetett a fiatalabb kollégák tanári és tudományos előmenetelének támogatására. Foglalkozott az egyetemi német nyelvoktatás elvi kérdéseivel éppúgy, mint tankönyvírással és tankönyvek ismertetésével. A természettudományos szaknyelvi oktatásban és a szakfordítóképzésben vezető szerepet vállalt. Az általa összeállított *Német-magyar, magyar-német matematikai kifejezés- és szöveggyűjtemény* 1985-ben jelent meg a Tankönyvkiadónál, és több kiadást is megért.

Nyelvtanárként évtizedeken keresztül részt vett a TIT debreceni és szolnoki nyelviskoláinak munkájában, az előbbiben német nyelvi tanulmányi vezetőként, az utóbbiban a rendszerváltozás után a német nyelvi pedagógus-átképzési csoportok vezetését látta el orosz szakosok számára.

Az egyetemi oktatói tevékenységének céljai túlmutattak a nyelvórai keretek között a „derdiedas”, vagyis a nyelvi alapok tanításán, de a magasabb szintű nyelvi képzésen is. A nyelvet mint kultúrahordozót oktatta, ezért tartotta fontosnak az országismeret tantárgyat. Szöveg- és feladatgyűjteményt is összeállított, amely segítette a német nyelvű országok megismerését.

A nyelv mint kultúrahordozó volt a vezérfonál Kornya László pályájának másik fontos területén, amely a nyelvoktatásnak speciális ága: a magyar mint idegennyelv, azaz a magyar oktatása nem magyaroknak. 1973-tól 24 éven át a Debreceni Nyári Egyetem tanáraként és tanulmányi vezetőjeként dolgozott. A Nyári Egyetem a rendszerváltást megelőző időkben több volt, mint egy nyelvtanfolyam a magyar nyelv iránt érdeklődő külföldiek számára. A tanárok – köztük Kornya László és felesége, K. Szoboszlai Ágnes is – a nyelv mellett kultúrtörténeti, műveltségbeli ismereteket is oktattak a két-, illetve négyhetes kurzusok résztvevőinek a tanórákon és azokon kívül is – kirándulások, vendéglátások, városi séták, de még a szalonnasütések alkalmával is. Tisztában volt azzal, hogy az 1927-ben alapított Debreceni Nyári Egyetemnek történelmi küldetése van, ez éppúgy igaz volt a két világháború közötti, trianoni Magyarország szűk keretei között, mint később is, amikor Magyarország a keleti blokk ugyancsak szűk keretei közé volt szorítva.

A magyar mint idegen nyelv oktatásához kapcsolódik külföldi kiküldetése is: 1977-től 1981-ig Kelet-Berlinben a Humboldt Egyetemen volt magyar lektor (felesége ugyancsak volt magyar lektor, 1985-től 89-ig a finnországi Jyväskylä egyetemén). Ebben a minőségében is a magyar kultúra közvetítését tartotta szem előtt, aminek része a magyar mint idegen nyelv oktatása. Az egyetemi tevékenység mellett feleségével tanítottak az úgynevezett Volkshochschule (népfőiskola) magyar nyelvi kurzusain. A felnőttoktatásnak ez a területe nagy hagyományokkal rendelkezett és rendkívül népszerű volt a 70-es, 80-as évek NDK-jában, a magyar pedig az egyik legnépszerűbb turisztikai célország nyelve volt. Két nyelvoktatási kötet is fűződik a nevéhez: egy módszertani gyűjtemény (1977), és közreműködött a *Tanulj velünk magyarul!* tankönyvek írásában. Kornya Lászlónak a berlini Hungarológia tanszék nem csupán nyelvoktató munkahelye volt, hanem a hungarológia lett egyik kiemelt érdeklődési területe. Ezt egy szerencsés véletlennek is köszönhetette, „Kornya László megfelelő embernek bizonyult ahhoz, hogy épp az ő nyakába zúduljon az a rendezetlen, poros, elsárgult lapokból álló papírhalmaz, mely a tanszék és az intézet alapításának teljes történetét tartalmazta” – írta róla a későbbi berlini magyar lektor, Hegedüs Rita. A dokumentumok feldolgozásához is hozzáfogott annak ellenére, hogy a tanszék első világháború előtti és a két világháború közötti tevékenységének története a Német Demokratikus Köztársaságban nem volt „időszerű”. Ez a felfedezés indította arra, hogy a hungarológia kiemelkedő alakjával az elsők között kezdjen foglalkozni: írt Gragger Róberttről, aki a Magyarország területén kívüli első magyar nyelv és irodalom tanszék, a berlini magyar intézet (1916), majd a berlini Collegium Hungaricum (1924) alapítója volt.

1989-től az Állami Nyelvvizsga Bizottság vizsgáztatója lett. A szakmai közvélemény előtt és magánbeszélgetésekben is sokszor kifejtette: nem támogatja a vizsgaközpontú nyelvoktatást. A nyelvvizsgára való „edzés” nem ad megfelelő nyelvi kompetenciákat, a felvételinél plusz pontokat érő nyelvvizsga korai letétele után pedig a tanulás motivációja egyre csökken, vagy teljesen meg is szűnik. Tapasztalatból tudta és hangoztatta, amint a kutatások később világosan bizonyítottak is: a korai nyelvvizsga nem jár együtt hatékony, a munkavállalásban, a tudományos életben használható nyelvtudással, márpedig a nyelvoktatás céljának nem a „papír”, hanem „tudás” megszerzésének kell lennie.

Több szakmai szervezet munkájában is aktívan részt vett: a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságban, a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületében, a Némettanárok Magyarországi Szövetségében. Az ezekben végzett tevékenységén kívül számtalan konferencia és kongresszus résztvevője volt, elsősorban az alkalmazott nyelvészet (szaknyelv, szakfordítás, felnőttoktatás, magyar mint idegen nyelv), illetve országismeret, hungarológia és pedagógiatörténet területén.

Vezetőségi tagja volt a debreceni Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesületnek. Az egyesület által kiadott *Pedagógusok arcképcsarnoka* szerkesztő-bizottságának tagjaként az ő törekvése volt, hogy olyan egyetemi oktatókról is lexikoncikk szülessen, akik munkásságuk korábbi szakaszában jelentős középiskolai működést fejtettek ki, és akik később nagyban emelték a debreceni KLTE tekintélyét, mint például Bán Imre és Barta János irodalomprofesszorok, vagy a nyelvészet területén Papp István.

Munkásságáért 1989-ben Kiváló Munkáért, 1999-ben pedig az 50 éves TTK emlékérmét kapta meg.

A kelet-berlini évek élete végéig tartó hatással voltak munkásságára, és két fia pályájának alakulásában is nagy szerepe volt a négyéves berlini iskolába járásnak (ugyanilyen hasznos volt az egész családnak a finnországi „közjáték”). Az otthoni németnyelv-tanulás, az angol, a német és a finn nyelvtudás, a szülői igényesség és példamutatás döntő fontosságúvá lett gyermekei pályáján. István fia német nyelvtanári képesítést szerzett ugyan, ám tanítás helyett német könyvek fordítójaként dolgozott jó ideig.

Kornia László már gyerekkorától sokat kirándult. Előzőleg megtervezte az útvonalat, számba vette a látnivalókat. Éves szabadságát először egyedül, majd családjával országismereti utazásokra fordította itthon, de Német- és Finnországban is. Középiskolai tanítványait szívesen vitte kirándulásokra. Nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy tanítványai felkészülten induljanak útra. Érdekes volt szemtanúja lenni, amint diákjai egy-egy nevezetességről a helyszínen kis beszámolókat tartottak. Ezeknek az élményeknek és eseményeknek a hatása fontos volt a magyar és német országismeret tanításában Berlinben és Debrecenben is.

Kornia László nyugdíjas éveiben is sokat olvasott, számára a rádió és a televízió mindvégig nem a szórakozás, hanem az ismeretszerzés eszköze maradt. Követte az idegennyelv-oktatással és a hungarológiával kapcsolatos szakirodalmat. Nem vesztette el érdeklődését a művészeti (színházi) élet eseményei iránt. Egészen fiatal korától nagyon tájékozott volt a politikai, a művészeti és a tudományos életben.

Sok olyan tulajdonsága volt – szeretet, megértés, odafigyelés, tájékozottság –, amelyek egész életére jellemzőek. Tekintsük bármely területen végzett tevékenységét – szülői, tanári, egyetemi oktatói, lektori munkáját –, mindig azt látjuk, hogy nagy gondossággal, felelősségtudattal és -vállalással, pontossággal járt el.

„Hálás szívvel emlékezem Kornia László tudóstanárra, egykori kollégámra, aki nemcsak hallgatói elismerését vívta ki magas szintű szakmai tudásával és kiváló oktatómunkájával, hanem a munkatársai nagyrabecsülését is elnyerte. Végtelen humánus, jóság, türelem és önzetlen segítőkészség jellemezte, mely követendő például szolgált mindannyiunk számára. Mindig őszinte érdeklődéssel hallgatta, amit mondanak neki, arra pedig különösen oda kellett figyelni, amit ő közölt velünk – lehetett az bölcs szakmai tanács vagy jóindulatú javaslat, de tanulságul szolgáló anekdota is a régebbi időkről. Felejthetetlen, milyen bámulatos pontossággal és élvezettel mesélt legendás egyetemi oktatókról és különleges eseményekről (pl. az 1950-es és 1960-as évek nyelvoktatásáról az egyetemen).

Jóllehet, csak nyolc évig voltam (1982-1990) Laci munkatársa a Kossuth Lajos

Tudományegyetem Idegennyelvű Lektorátusán, élete végéig követte és bátorította a szakmai tudományos előmenetelemet. A kutatási területem – kortárs amerikai dráma – nem tartozott szorosan az ő tudományos tevékenységi körébe, széles műveltségével és hatalmas kutatómódszertani ismeretével hasznos útmutatással tudta ösztönözni a munkámat.

Örömmel és büszkeséggel tölt el, hogy Kornia László, Laci nemcsak a kollégám, hanem a barátom is volt, aki megerősítette bennem, hogy az idegennyelv-tanítás célja a művelt ember nevelése a magyar és az egyetemes kultúra tisztelete és ismerete segítségével.” (Dr. Németh Lenke Mária ny. egyetemi docens Észak-amerikai tanszék, Debreceni Egyetem)

„Kornia tanár úr igazi tanáregyéniség volt. Nemcsak a hallgatók előrehaladását viselte a szívén, hanem a fiatal tanárok mentorálását is. Támogatására mindig számíthattunk, bátorítása sokat jelentett a kezdeti nehézségek leküzdésében. Szakmai feltékenység nem jellemezte, tudását, tapasztalatait örömmel osztotta meg, széleskörű kapcsolataival is segített mindenkin, aki hozzá fordult. Szakmai tájékozottsága, elhivatottsága mellett fontos volt az az optimizmus és állandó jó kedély is, amivel évtizedekig részese volt intézményünk életének.” (Angi Emese Debreceni Egyetem, vezető nyelvtanár)

Válogatott bibliográfia (Összeállította: Czellérné Dr. Farkas Mária, egyetemi docens, a Debreceni Egyetem Gazdasági Szaknyelvi Kommunikációs Intézetének igazgatója):

Nyelvoktatás: *Magyar nyelv külföldieknek – Módszertani gyűjtemény* (audiovizuális tananyag), TIT – Nyári Egyetem, Debrecen, 1977. | *Tanulj velünk magyarul!* Fülei-Szántó Endrével és Pelyvás Istvánnal. I. 1977; II. 1978; III. KLTE, Debrecen, 1979. | *Német-magyar, magyar-német matematikai kifejezésgyűjtemény*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1985. | *Válogatott szövegek és feladatok a német nyelvű országok megismeréséhez = Ausgewählte Texte und Aufgaben zur Landeskunde der deutschsprachigen Länder*. Szerk.: Kornia László. Debrecen, KLTE, 1991.

Hungarológia: *Das Wirken ungarischer Lektoren an der Berliner Universität 1917-1945 im Spiegel der von Robert Gragger begründeten „Ungarischen Jahrbücher“*. In: Berliner Beiträge zur Hungarologie, 1988/3. | *Egy hungarológiai műhely történetéhez: magyar lektorok a berlini egyetemen 1917 és 1945 között a Gragger Róbert alapította Ungarische Jahrbücher (UJb.) alapján*. In: (Egyed – Giay – B. Nádor szerk.) *Hagyományok és módszerek* NHK, 1990. | *Gragger Róbert és az Ungarische Jahrbücher*. In: Hegedűs – Kőrösi – Tarnói szerk. *Hungarológia* 2., 1993. | *Adalékok a magyar-német szellemi kapcsolatok történetéhez: Gragger Róbert, Klebelsberg Kunó és C. H. Becker együttműködése a berlini hungarológia alakulásában*. In: *Hungarológia* 4., 1993. | *Bibliográfia Gragger Róbert halálának 75. évfordulóján – a megjelenés időrendjében*. In: *Hungarológiai évkönyv*, 2002. *A hazatérő Farkas Gyula: írások, dokumentumok a kitagadott irodalomtudós életéről és műveiről* (szerk. Futaky István, Kesztyüs Tibor. Budapest: Universitas, 2003). Könyvismertető. In: *Könyv és könyvtár*, 2005, 27. kötet

Fia, KORNIA ISTVÁN,
a Nemzeti Színház főszerkesztője
Felesége, KORNYÁNÉ DR. SZOBOSZLAY ÁGNES
ny. egyetemi adjunktus

KOVÁCS ARISZTIDNÉ Berecz Erzsébet (Hajdúszoboszló, 1943. szeptember 29. – Polgár, 2020. december 7.) középiskolai tanár

1943. szeptember 29-én született Hajdúszoboszlón, egyszerű családban, Berecz Gábor és Kunkli Róza harmadik gyermekeként. Édesapja egyszerű munkásember volt, édesanyja a kor szokása szerint háztartásbeli. A háború az ő életükre is nagy hatással volt. Születése után nem sokkal édesapja visszakerült a frontra, és hadifogságba esett, így az édesanyja éveig egyedül gondoskodott a családról. Édesapja hazatérte után még két gyermek született. A tanyasi emberek egyszerű életét éltek, nehéz körülmények között, de nagy szeretetben, nevelték öt lányukat.

Iskoláit szülővárosában végezte. Erzsike tehetsége és tudásvágya már kisiskolás korában megmutatkozott, kortársai közül hamar kiemelkedett, mindig jó tanuló volt. Időközben a tanyáról a városba került a nagyszülőkhöz, hogy az iskolába járását megkönnyítsék. Így nagyon szoros kötődése volt a nagypáához, nagymamához is. Középiskolai tanulmányait Hajdúszoboszlón, a Hőgyes Endre Gimnáziumban kiválóként végezte, és ekkor már tudatosan készült a tanári pályára.

Hajdú–Bihar megye ösztöndíjasaként a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett matematika–fizika szakos középiskolai tanári diplomát 1967-ben. Pályakezdőként került **Polgárra**, ahol nyugalomba vonulásáig a **József Attila Gimnáziumban** tanított.

Itt alapít családot is: 1968. április 6-án házasságot kötött Kovács Arisztiddal. A család hamarosan két gyermekkel bővült, Gabi 1969-ben, Laci 1970-ben született. (Középiskolai tanulmányait mindkét gyermeke a polgári gimnáziumban végezte el.) Időközben, az akkori szokásoknak megfelelően, sok családi és baráti segítséggel – kalákában –, felépítették saját házukat, ahol lelkiismeretes példamutatással, családias légkörben nevelték maradandó értékekre gyermekeiket.

Ő soha nem hangos szigorral nevelte gyermekeit, hanem csendes, szelíd szóval, szeretettel, személyes példamutatással. Nagy lendülettel, energiával szervezte a család életét. Amikor a gyerekek óvodába, bölcsődébe kerültek, Erzsike folytatta a tanítást. Évtizedeken keresztül lelkiismeretesen végezte nemzedékeket nevelő tevékenységét. Majdnem négy évtizeden át tanította a középiskola legnehezebb tantárgyát, a kötelező érettségi tárgyak egyikét.

A matematika elsajátításában „kis Gaussoknak” és „leendő Karinthy Frigyeseknek”, vagy csak érettségit akaró „földi halandóknak” egyaránt kitarító szorgalomra, tanár és diák akarátára és közös erőfeszítésre van szükség, hogy a képességekhez mért tudás megszülethessen. E közös erőfeszítés nagy harcosa és következetes képviselője volt a mi intézményünkben Kovács Arisztidné Erzsike.

Pedagógiai ars poeticáját is e két szóban összegezte: következetesség és szigor. Számos példa bizonyítja, hogy az általa közvetített tudás érdemjegyekben kifejezett értéke az évtizedek során nem devalválódott. Humora, embersége és következetes követelményrendszere a tanulók nagy többségében maradandó emléket hagyott, a mai napig jó szívvel emlékeznek rá.

Hogy milyen tanár, milyen ember volt?... Álljon itt egy néhány bejegyzés, amit egyik közösségi portálon olvastam:

„Imádtam a matekórát, annak ellenére, hogy nem igazán szerettem a matekot. De volt egy osztályfőnökünk, aki egyben matektanárnőnk is.

Ha kellett, húszféle úton-módon tudta elmagyarázni, amit nem értettünk, és addig nem

adta fel, amíg nem látta rajtunk, hogy leesett végre, felfogtuk.”

„Az addig nem értett dolgok az ő magyarázata mellett kaptak értelmet.”

„Mai napig emlegetem, mivel matekot is tanítok. Ő a példaképem!”

Ez a néhány tanítványi vélemény is bizonyítja, hogy a hivatásának élő, igazi pedagógus volt. Korrepetálásaival sok diákot segített át a nehézségeken, készített fel egyetemi felvételire. Sokan voltak, akiket ő irányított a tanári pálya felé.

A tanártársak megbízható, korrekt kollégát tudhattak maguk mellett, a pályakezdő tanárok is mindig számíthattak támogatására. Szakmai iránymutatásával segítette őket, hogy megtalálják helyüket az oktató–nevelő munkában. Pályafutása alatt öt osztálynak volt az osztályfőnöke, évekig a matematika munkaközösség vezetője. Szakmai, pedagógiai munkássága kiemelkedő és példaértékű.

Kovács Arisztidné iskolaszövetkezeti tanárelnökként részt vett az iskola életében, szervezte a tankönyvosztásokat. Egész életét a tanításnak szentelte. Nyugdíjazását követően még négy éven át, egészen 2004-ig aktívan részt vett a gimnázium oktató–nevelő munkájában.

Kiemelkedő munkájának eredményeként az évek alatt több elismerést kapott:

- 1994-ben a **József Attila Gimnázium kiváló dolgozója**
- Nyugdíjba vonulásakor „Pedagógus szolgálati emlékérem” kitüntetés
- Polgár Város Önkormányzata 2002-ben az „Év pedagógusa” kitüntető díj
- 2016-ban pedig a Polgári József Attila Gimnázium alapító tanárai egyikeként a város 'Pro Urbe Polgár' Emlékérme
- 2017-ben a Debreceni Egyetem értékes szakmai tevékenysége elismeréseként Arany díszoklevél

A család élete jelentősen megváltozott, amikor férje 27 év házasság után súlyos betegségben elhunyt. Ettől kezdve lánya családjával élt. Az iskolában végzett pedagógiai munka mellett a gyerekekkel való törődés a magánéletében is fontos feladatává vált. Életét öt unoka és két dédunoka szépítette. Nagy örömmel nézte, ahogy a gyerekek cseperedtek, nagymamaként, dédiként is mindig törődött velük, gondoskodott róluk, teljesítette minden kívánságukat.

Nyugdíjazását követően egyre több egészségügyi problémával küzdött, de a betegségeket türelemmel viselte, és mindig bizakodóan nézett a jövőbe. A COVID járvány sajnos őt sem kerülte el, mert a többi betegség által meggyengített szervezete ezzel a betegséggel és szövődményeivel már nem tudott megbirkózni. Kórházba szállítása napján, 2020. december 7-én éjszaka teste megpihent, lelke jobblétre szenderült. Temetésén – a járványhelyzet miatti korlátozások ellenére is – igen sokan megjelentek, hogy elbúcsúzzanak tőle.

Tóthné Dr. Makó Judit, egyik sikeres tanítványa, emlékező levelében az alábbiakat írta: *Kovács Arisztidné, drága matematika „tanárnénim”... Nem volt egy könnyű találkozás. A görbeházi általános iskolából kerültem fel hatosztályos gimnáziumi osztályba, az ő kezei alá. Az első emlékem az róla, hogy az órákra készülni kell. Nem elég csak a házi feladatokat összedobni, vagy esetleg lemásolni óra előtt. Ezt legjobban egy szóbeli felelés mutatta meg nekem. Sokszor feleltetett szóban. Tanított minket közösség előtt megszólalni. Csak álltam a tábla előtt, nem tudtam a szabályt, nem tanultam meg... Hármast kaptam. Nagyon fájt. De aztán dolgozni kezdtem. Mindig azt mondogatta, hogy a tudás az 10% tehetség, 90% szorgalom. Nekem a szorgalmam hiányzott. Ő előhozta belőlem. A következő emlékem egy verseny előkészítő foglalkozás, amit ő szervezett. A Zrínyi Ilona Matematikaversenyre készített fel. Öten-hatan jelentkeztünk. Nem én voltam az osztályból a legjobb, nem is szerettem még annyira a matematikát. Aztán 2-3 alkalom után mindenki elszívargott. Én*

maradtam. Nem is tudom, miért... És ekkor kezdődött a közös munkánk: elkezdtem igazán követni és élvezni a magyarázatait. Soha nem mondott, nem magyarázott túl sokat, mindig annyit csak, amennyit kellett. És ez így volt jó. Ezeken a közös, együtt töltött órákon tanultam meg szeretni a matematikát. A szép, tiszta, világos levezetéseket: a GONDOLKODÁST. Gyönyörű, tiszta világ ez. »A gondolat az, ami számít«. Ez az idézet Szoffja Vasziljevna Kovalevszkajától származik, az egyik legnagyobb matematikustól, aki történetesen nő volt. A versenyeken nem szerepeltem eleinte valami jól, de aztán beérett a munkánk. A Hajdú-Bihar megyei döntőn első helyezett lettem, továbbjutottam a matematika OKTV döntőjébe. És amikor eljött a pályaválasztás ideje, matematikusnak jelentkeztem. A Debreceni Egyetemen diplomáztam, és a doktori címet is itt védtem meg. Jelenleg a Miskolci Egyetem egyetemi docense vagyok. Nagyon szeretem munkámat: a kutatást és az oktatást. Ha egy-egy kutatási probléma megoldása előtt állok, visszaidéződnek bennem a »régi szép idők«, amikor Kovács Arisztidnével görnyedtünk egy-egy versenyfeladat előtt. A madarak kirepülnek... Az embernek, ha felnő, meg kell tanulnia egyedül megoldania a problémáit. »Óriások vállán állunk« – mondják a tudósok. Az én egyik óriásom pedig ez kis matematikatanár néni, ebből a kis gimnáziumból... Visszaemlékezésemet Kipling soraival zárom:

A Pro Urbe díj átadásán

Ha nem veszted fejed, mikor zavar van,
s fejvesztve téged gáncsol vak, süket,
ha kétkednek benned, s bízol magadban,
de érted az ő kétkedésüket,
ha várni tudsz és várni sose fáradsz,
és hazugok közt se hazug a szád

.....

ha a komor perc hatvan pillanatja
egy távfutás neked s te futsz vígan,
tiéd a Föld és minden, ami rajta,
és – ami több – ember leszel, fiam.”

Volt kollégája,
OLAJOS ISTVÁN
Polgár

KOVÁCS KORNÉLIA (Lébény, 1942 – 2017) középiskolai tanár

Kovács Kornélia a Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében című emlékkönyvsorozat munkatársaként tevékenykedett. Szorgalmával, ügybuzgalmával, lelkesedésével nevét beírta a megye pedagógusainak életútját kutató társszerzők népes családjába.

Kornélia édesapja – Kovács József – tanítói diplomája átvétele után 1928-ban a lébényi katolikus (majd később állami) általános iskolához került, összesen 25 évig tevékenykedett a településen. A tanításon kívül sokféle munkát is végzett az iskolában; népdalokat, néptáncot, színdarabokat tanított; olvasókört, barkácsolást, leventeoktatást vezetett. Több hangszeren is játszott. 1936-ban megnősült, a lébényi Holczer Angelát vette feleségül. 1942-ben megszületett gyermekük, Kornélia.

A szülők leányukat nagy szeretettel, de következetesen, szigorúan nevelték. A sokrétű családi környezet hatására Kornélia érdeklődése korán kialakult, az új dolgok iránti fogékonysága, szorgalma már gyermekkorában érzékelhetővé vált. Nem lehet csodálkozni, hogy iskolás kora előtt a betűket is megismerte. 1948-ban kezdte el tanulmányait a lébényi általános iskolában. Jó képességeit tanítója korán felismerte, és az osztálytársait segítő sokféle feladatot bízott rá (pl. házi feladatok ellenőrzése, a tanulásban elmaradottakkal való külön foglalkozás, a szükséges taneszközök hiányát segítő megoldás stb.). Kisiskolás korában édesapja otthoni munkájára is céltudatosan figyelt, érdekelt pl., ha apja az íróasztalánál térképet rajzolt, faliújságot készített, dolgozatokat javított, vagy műhelyében az általa tanított színdarabokhoz kellékeket barkácsolt. Édesapja azt is megengedte, hogy bekapcsolódjon otthon végzett iskolai munkájába. Erről Kornélia így emlékezett: *„Mivel már alsó tagozatosként is jó helyesíró voltam, piros ceruzával is belejavíthattam a dolgozatokba, amit nagyon élveztem. Már ekkor biztosan tudtam, hogy én is pedagógus szeretnék lenni. (...) Apám példája nagy hatással volt a pályaválasztásomra.”*

A győri tanítóképzőbe jelentkezett. Felvételi vizsgáját sikeresnek érezte. Aztán rövid időn belül megérkezett a hivatalos döntés: *„Férőhely hiánya miatt felvételi kérelmét nem tudjuk teljesíteni!”* Családi egyetértéssel jelentkezett a győri Közgazdasági Technikum pénzügyi tagozatára, ahol 1956-ban kezdte meg középiskolai tanulmányait.

Hegedűs Babi osztálytársa visszaemlékezése szerint *„Nelli nagyon jókedvű, mindig vidám, örökké bohóckodó leány volt. Pedagógus vénája felszínre tört, szinte minden közösségi megmozdulásban azonnal részt vett, vagy saját maga talált ki dolgokat.”*

Nagy Zsuzsa így emlékezett iskolatársára: *„Ha visszagondolok az iskolában együtt töltött négy évre, mindig magam előtt látom mosolygós, kedves arcát. Kitűnő tanulóként diáktársainak állandóan segített. A matematika-házifeladatot tartalmazó fürete pedig minden órán a padosorok között járt. Diákmókákbán, csínytevésekben gyakran vett részt, megnevettetett bennünket, de még a tanárainkat is.”*

Kornéliát érettségi után – 1960. július 1-től – a **Lébényi Községi Tanácsnál** igazgatási előadóként alkalmazták. Így visszakerülhetett lakóhelyére, a családhöz. Új munkahelyén gyakorlati tudását folytonosan gyarapította, még ebben az évben anyakönyvvezetői vizsgát tett, majd rendszeresen részt vett a járási szakmai konferenciákon. Munkájáról és feladatköréről emlékező írásában így nyilatkozott: *„Munkakörömhöz tartozott a szociális terület. Középről láttam mások szegénységét, betegségét, melyet gyermekkoromban magam is átéltem.*

Feladataim közt volt a rászoruló családok helyzetéről szóló részletes környezettanulmányok készítése. Sok esetben harcolnom kellett értük, mert a pénz akkoriban is kevés volt. Ebédszünetben, még a lakásomon is kerestek az emberek, mert tudták, hogy meghallgatom a kéréseiket, és segíték nekik a helyzetükhöz igazodó támogatás megszerzésében.”

Néhány év elteltével aztán örömteli hírrel találkozott: Lébényben – a környező települések diákjait is foglalkoztató – gimnáziumi oktatás indult. Kornéliában ismét fellángolt a tanári pálya iránti vágy. Így 1964-ben jelentkezett a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar nyelv és irodalom szakára. 1964 őszétől a Községi Tanács igazgatási előadói beosztása mellett a rendszeres tanulás is terhelte munkáját. Mindezt reményteljesen, édesapja nyomdokain haladva vállalta. A tantárgyak megismerése alapján különösen szívesen és kedvvel foglalkoztatta a filozófia, a pszichológia, valamint a magyar nyelv és irodalom ismeretanyaga és a tanítás módszertana.

Egyik tanárát, Sebestyén Árpádot példaképnek tekintette. A tanár úr az általa ismertetett leíró hangtant, a mondattant, a hangtörténetet, az általános nyelvészetet úgy tudta közvetíteni, hogy szinte minden hallgató más lelki dimenzió hatása alatt élt a foglalkozásain. Megtudták róla, hogy tudós tanár, a népnyelvet, a nyelvjárásokat, a tájszavakat, szólásokat gyűjti, erről többször beszélt előadásain. Kedves, barátságos, biztatást sugalló emberként közvetlenül is szót válthattak vele hallgatói. Érezhető volt gazdag közéleti tevékenysége, legfőbb tulajdonságaként a sokoldalúságát és a hűségét emelték ki. Kornélia ezt a két nagyszerű emberi jellemzőt saját szakmájához is mintának tekintette.

1967 augusztusában a **helyi gimnáziumban** kapott megbízást a magyar nyelv- és irodalom tantárgy tanítására. Leírhatatlan örömmel kezdte pedagógiai munkáját. Végre valóra válhatott eddigi álma! A magyar nyelv és irodalom tantárgyon kívül a gyors- és gépirást is tanította külön foglalkozás keretében. Sokan éltek e lehetőséggel, érdekes és újszerű jegyzetelést ismerhettek meg.

Osztályfőnökként korán rájött arra, hogy nemcsak tudásával, hanem életformájával, egész egyéniségével nevelnie kell. A diáknak gyakran szüksége lehet buzdításra, nehéz helyzetekben hitet kell adni neki, de az okos fegyelmezéssel is és a büntetéssel is élni kell egy-egy adott alkalommal.

Tanítványai nagyon ragaszkodtak hozzá. Lelkesedése, szorgalma, ötletessége, találmányossága tetszést aratott körükben. Egyik tanítványa, *Fördös Mária* szeretett osztályfőnökének említi még napjainkban is: „*Kiválóan magyarozott, szigorú, de igazságos volt. Sugárzott belőle a magyar nyelv szeretete, tanítványai tisztelete, biztatása, intellektuális készítése a tanuláshoz. De velünk együtt tiszta szívvel tudott nevetni, huncutkodásainkba is gyakran bekapcsolódott. Ősszel néhány napig mindig a takarmányrépa és a cukorrépa szedésére vittek bennünket a Lébény határában működő mezőgazdasági szövetkezetbe. Teherautóval jöttek értünk. A tanárnő is velünk tartott. Útközben énekelve, vicceket mesélve készültünk a munkára. Komoly teljesítményt vártak mindenkitől. Ha valaki lazsált, tanárnőnk keményen elmarasztalta. Hazafelé aztán megint közénk jött, és vele együtt mindig vidám hangulatban tértünk otthonunkba.”*

Kornélia tanárként nyolc tanévet töltött a lébényi gimnáziumban. A gimnázium megszűnésének hírére szakmai tapasztalatokkal gazdagodva kereste helyét egy szakmai végzettségének megfelelő másik munkahelyen. Az adódó lehetőségek között a **Győri Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakiskolát** látta számára kézenfekvőnek. Annak idején középiskolásként közgazdasági technikumban végzett, több olyan szakterülettel megismerkedett, amelyekre esetleg itt is tud majd támaszkodni. Az 1975–1976-os tanévet

már az új munkahelyen kezdhetette. Két tanéves működését követően igazgatóhelyettesi beosztással bízták meg ebben a nagy létszámú intézményben. Később az iskola jubileumi évkönyvének szerkesztésére is felkérték, amelyben a bevezetést és az iskolatörténetet is ő állította össze. Iskolai szintű gondolkodást igénylő feladatok tartoztak munkaköréhez: az iskolai nevelőmunka, az osztályfőnöki tevékenység irányítása, az ifjúsági mozgalmi munka működésének segítése, a pedagógus-továbbképzések szervezése, kapcsolattartás a diákokthoz, a művelődési szervezetekkel stb. Mint a nevelés egyik irányítója az iskolai munkaprogram készítésében és a szabályzatok kidolgozásában is nagy szerepet vállalt. 18 évig végezte ezt a feladatot.

A magyar nyelv és irodalom tanításában nagy gonddal figyelt a kifejező beszéd iránti igényesség növelésére, a szövegtartalom megfelelő hangsúlyozására, a feltételekhez illeszkedő beszédtempó, a hangerő és a kiejtés helyes alkalmazására. Gyakran gyakoroltatta a különböző beszédhelyetekhez illő hiteles közlést. Tanítványai közül többen neves díjakkal tértek haza az anyanyelvi versenyekről. Iskolai évkönyv rögzítette sikeres diákjainak eredményeit.

Amikor igazgatóhelyettesi munkája befejeződött, tanárként dolgozott tovább az iskolában, valamint könyvtárosi feladatokat látott el. A 2000-ben megújult iskolai könyvtárban új lehetőségek nyíltak. Olvasóterem várta a látogatókat, 350 hangkazettával, 370 videokazettával, 250 CD-lemezzel és 2000 könyvvel találkozhattak az érdeklődők. A könyvtár falán elhelyezett Kosztolányi-idézet is motiválta a látogatókat: *„Ahhoz, hogy a könyv befejezett legyen, te kellesz!”* E meggyőző mondattal, a tanári biztató szavakkal, az érdeklődést felkeltő rendezvényekkel nemcsak olvasóhelyé, hanem élővé vált a könyvtár.

A könyvtárhasználati foglalkozások egyre jobban vonzották a diákokat. A kidolgozott tematika alapján, tanári irányítással megtanulták, hogyan kell egy-egy adott témához információkat keresni, azokat feldolgozni, kipróbálni, a gyűjtött anyagokat összegezni, majd az egyéni ötlettől függően rögzíteni pl. rajzban, táblázat formájában, diagramban vagy fogalomtérképen. Érdeklődést keltett a katalógushasználat, a jegyzetelés, a bibliográfia, a hivatkozás megismerése. A tanításhoz kötődő könyvtári különórák is sikeresen zajlottak.

Kornélia a könyvtári órára érkező osztály órarend szerinti aktuális tanítási anyagát előzetesen áttanulmányozta, s az éppen akkor tanult témakörökhöz készített elő olyan szakmai könyveket – megjelölve azokban az ajánlott részeket –, amelyek a sokoldalú megismerés és elsajátítás folyamatában kedvező feltételeket biztosíthattak a megtanulandó leckéhez. A jól szervezett könyvtári órák érdekessé tették a tanítást. Előadásaiiban életre keltek a művek, a hallgatók nemcsak élményekkel gazdagodtak, de távlatokat is kaptak. Nem véletlen, hogy a könyvtár falán olvasható Ray *Bradbury* amerikai író inspiráló üzenetét a könyvtárba lépő diákok gyakran köszönetként használták:

„Könyvtár nélkül mi maradna?

Se múlt, se jövő.”

A foglalkozások keretében vetélkedők is zajlottak, pl. a költészet napján évente idézetfelidéző verseny folyt, diáknapon művészeti vetélkedő, de lehetőség nyílt arra is, hogy egy-egy videó megtekintése után a témával kapcsolatos vélemények, tanulságok felszínre kerüljenek.

Kornélia nyugdíjas korában is értéket teremtett. A Lébényi Nyugdíjas Egyesület életének szervezésében vállalt feladatot. A szebbnél szebb műsorok összeállítására nagy gondot fordított, a darabokat pontosan betanította, igényes volt a szereplők fellépésére és a külső megjelenésére. Megyei és országos rendezvényekre vitte az egyesület tagjait – táncfesztivál,

tavaszcsalogató fesztivál, régi slágerek, megzenésített versek, operett-darabok előadása stb.–, szinte mindig jó minősítéssel tértek haza.

A településen népszerűvé vált az egyesület által rendezett magyar kultúra napja és az „Advent fényei” című ünnepi összejövétel. A magyar kultúra napja ünnepéről a nyugdíjas egyesület 2013. évi márciusi hírlevelében olvashatunk: *„...az idén is, Kovács Kornélia kultúrfelelős a tőle megszokott módon, színvonalas, az ünnephez méltó műsort állított össze. Az általa vezetett »Amatőrök kamarakórusa« nyitotta meg az ünneplést a Himnusz első versszakának eléneklésével, majd a többi versszakot közösen mondták el résztvevők. Ezt követően felváltva a versmondókat és a kamarakórust hallgathattuk, valamint az egyesület táncsoportjának műsorában gyönyörködhettünk.»*

A mások szolgálataért végzett munka életeleme volt. Nyugdíjas korában megalapította a Lébényi Boldog Jolán Karitászcsoportban a Mentőöv Alapot, amely keretében az idős, beteg, rászoruló emberek segítségét biztosította. A Karitászcsoport közreműködésével név nélkül juttatta el az adományt azok részére, akiknek nagy szükségük volt rá.

Kornélia hűséges, példamutató egyéniségként, lámpásként vésődött be a kisváros nagy szívébe. Munkássága legendás érvényű. Hozzá tartozói a városban ugyan nincsenek, de Lébény nem felejt, a temetőben sírján mindig friss virág illatozik.

A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2020-ban a *Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében* című kiadványsorozat 11. kötetében jelent meg. Kiadó: *Emelj fel, emlék!* Alapítvány (Győr, Gát u. 13.)

Összeállította
KALLÓS KÁROLYNÉ
Győr

KOVÁCS LUKÁCSNÉ Matúz Rozália Terézia (Szeged, 1935. július 23. – Debrecen, 2021. november 24.) testnevelő tanár, igazgatóhelyettes, több sportág edzője, országos úszóversenybíró, senior úszó

Édesanyja, Prikel Újfalusi Rozália Vilma, tanítónő. Édesapja, Dr. Matúz Károly, jogász, ügyvéd, törvényszéki bíró, Debreceni Megyei Bíróság elnökhelyettese. Rozika igen büszke volt bátyjára, aki a vézna kisfiúból derék sportos felnőtté edzette magát. Ő tanította meg úszni kishúgát, akinek ez a sportág vált élete karbantartójává egészen idős koráig. Mindkét gyermek már a szülői házból hozta magával a sport

szeretetét. Ezt sikerült átadniuk utódaiknak generációkon át.

Rozika Kiskunfélegyházán kezdte általános iskolai tanulmányait, de a háború sokszor menekülésre kényszerítette a családot. Kisvárdra, Nyíregyházára majd Debrecenre jelentette rövidebb-hosszabb ideig otthonukat. Majd ez utóbbiban járt gimnáziumba. Csokonais éveit alatt úszás, torna és röplabda sportágakban jeleskedett. Az Egri Tanárképző Főiskolán további sportágakkal ismerkedett meg versenyszerűen, és a sokoldalúság jellemezte tanári pályáját is.

*„Tegy meg minden jót, mit csak tudsz,
mindenféle módon amire képes vagy,
mindenki számára és minden helyen,
a lehető legnagyobb buzgalommal
és olyan hosszú ideig, ahogy csak tudod.”*

(John Wesley)

A főiskolán szerzett diploma átvétele után azonnal kinevezést kapott **Derecskére**. Az **Állami Általános Iskolában** még a tanítás megkezdése előtt, már a nyári szünetben megbízták a község tornászcsapatának felkészítésével a falusi szpartakiádra társadalmi munkában. Gyakran kerékpárral járt ki munkahelyére. Az intézményben nem volt tornaterem, sőt egyik nagy kihívásának tekintette, hogy a tanulók öltözzenek át tornaruhába, és ne utcai ruhában vegyenek részt a testnevelésórákon. Két év elteltével Debrecenbe helyezték át, az **Ispotály utcai általános leányiskolába**. Lehangelő körülmények fogadták. A háborúban lebombázott, életveszélyessé vált épületben egy darab lószőr tornaszőnyeg jelentette a tornatermet, amelyet óráról órára más terembe kellett cipelni. 1960-ban kaptak új iskolát tornateremmel. Az iskola udvarán ugrógödröket, salakos futópályát és kézilabdapályát építettek a gyerekek és a szülők segítségével. Később üzemi patronállással a kézilabdapályát sikerült bitumenesre cserélniük. Mindezt társadalmi összefogással díjazás nélkül szabadidejükben valósították meg. A kedvező lehetőségek fokozatosan hozták az eredményeket. Városi és megyei olimpiákon több sportágban dobogós helyezéseket értek el a diákok.

Rozika néni minden évben tornavizsgával zárta a tanévet diákjaival. Az Országos Sportnapokra (OSN) 400–600 fős gyakorlatokat tervezett és tanított be több iskola tanulóinak bevonásával. Debrecenben elsőként vezették be az 5. osztályos tanulók kötelező úszásoktatását. Ezt az alapsportágat a város több általános iskoláinak is tanította a délutáni foglalkozások keretében. Keze alatt nem csak több száz debreceni kisiskolás tanulhatott meg úszni, de elsőként foglalkozott babaúszással is a cívisvárosban.

A hatvanas évek végén részt vett a Bakonyi-féle kísérleti felmérésekben, ennek keretén belül négy éven át heti négyórás atlétikai jellegű foglalkozást tartott kísérleti tanterv alapján.

Munkája elismeréseként 1970-től a **Szoboszlói Úti Általános Iskolát** felmenő rendszerben sporttagozatossá minősítették. Az emelt óraszámú testnevelési órák, a délutáni plusz edzések hatására itt is jöttek az eredmények az úttörő olimpiákon. Számos tanulójuk a Debreceni Sportiskola színeiben kezdte meg versenyzői pályafutását atlétika, kézilabda és egyéb sportágakban.

Eredményeiket, erőfeszítéseiket értékelte a minisztérium is, ezért érdemesnek tartotta az intézményt, hogy 1974-ben még egy új tornacsarnokot vehessenek birtokba. Ezt – a Debreceni Sportiskolával karöltve – a legmodernebb tornaszerekkel, szőnyegekkel igényesen rendezték be.

A város is felfigyelt Kovács Lukácsné szervezői képességeire, és 1977-ben áthelyezték a Szoboszlói úti testnevelés szakos iskolából a **Vénkert Általános Iskolába** igazgatóhelyettesnek, az ott meginduló sporttagozatos osztályok működtetésére. A testnevelés tagozat elindítása mellett ugyancsak volt ereje megismételni a tornacsarnok és a szabadtéri sportpályák építésének menedzselését. Innen ment nyugdíjba 1990-ben.

A sokrétű munka és a család mellett különböző továbbképzéseken folyamatosan igyekezett lépést tartani a növekvő feladatokkal. Több edzői képzését kiegészítette atlétikai-, valamint középfokú úszómesteri szakmunkás diplomával. Elvégezte a Testnevelési Főiskola testnevelő továbbképző tanfolyamát (1984), Nyíregyházán pedig a testnevelőknek tartott posztgraduális képzést (1986/87–2000) a kötelező marxista ideológiai képzéseken kívül. Úszóversenyeken hasznosította tudását országos versenybírói minősítéssel. Sok esetben közreműködött a Hajós Alfréd versenyek megszervezésében is férjével együtt.

Kovácsné Rozika néni több évtizedes pedagógusi pályafutása során a tanítványok ezreivel szerette meg a mozgást és a sportot. *„Egyik hajtóerőm, hogy példaképe tudok lenni a fiataloknak”* – fogalmazta meg pedagógusi hitvallását. A kijelölt feladatokat bemutattam számukra. Rendszeresen beálltam közéjük játszani. A gyerekek önértetét tiszteletben tartottam. A jó tanulóknak – de mozgásban kevésbé ügyesebbeknek – lehetőséget biztosítottam, hogy ötös tornajegyet kaphassanak különböző plusz feladatok teljesítésével.

Számos sportágban nevelt bajnokokat, illetve segítette kollégáit, hogy a Szoboszlói úti és Vénkert diákok országosan is figyelemre méltó eredményeket érjenek el. Tanítványaival elsősorban nem az élsportra, hanem a sokoldalúságra helyezte a fő hangsúlyt. Diákjai több sportágban is letették névjegyüket az úttörő olimpiákon, növelve Debrecen sportimázsát.

A négyunokás nagymama nyugdíjas éveit is aktívan töltötte. A Pedagógus Természetjáró Szakosztály tagjaként járta az országot. Szenior úszóként ezernél is több érem díszíti lakása szobáinak falait. Ezeket rövidebb és hosszabb távú versenyeken gyűjtötte be.

Többszörös Balaton-átúszó bajnok. A Balatonfüred–Tihany 3.6 kilométeres öbölátúszáson tizenegy alkalommal vett részt. A 65-70 évesek korcsoportjában sokáig vitte a pálmát. A Balatonboglár – Révfülöp 5.2 kilométerét hat alkalommal teljesítette még 77 évesen is. A medencében is kiváló volt. A magyar korosztályos ranglistán 1997-től az 1–5. helyén állt a különféle úszásnemekben és úszótávokon. Ezek a megmérettetések gyakori utazásokkal jártak az országban és külföldön is az úszóbarátokkal. (2014: Szenior Úszó EB Szlovénia–Kranj, Nemzetközi Senior Úszóverseny Hollandia) Utolsó kiemelkedő eredménye, az 51. Országos Szenior Úszóbajnokságon (2021.08. Gyula) a 4x50 m-es női gyorsváltóval országos csúcsot úszott.

„Példaképe tudok lenni a fiataloknak, ám én is árgus szemekkel figyelem idősebb vetélytársaim időeredményeit. Sokszor rukkolok elő jobb idővel a nálam tíz-húsz évvel fiatalabbaknál is. A számítógépes nyilvántartásnak köszönhetően ugyanis a Balaton-

Czene Attila olimpiai bajnokkal

átúszásnál valamennyi résztvevő eredménye nyilvánosságra kerül, és ennek köszönhetően figyelemmel tudjuk kísérni egymás teljesítményét. Külön boldogság tölt el, amikor találkozom régi tanítványaimmal az eseményeken, akikbe sikerült beplántálnom a mozgás szeretetét” – hangsúlyozza.

Kovács Lukácsné példaként állítható a fiatalok és az idősebb korosztály elé is. Zászlóvivője az idős emberek sportja szervezésének, és személyes példával áll az életmódjukat, egészségüket karbantartók előtt. A vidámság és a megelégedés a két legjobb szépitőszert, mely a hosszú fiatalság titkos fegyvere. Mozgásban, egészségben eltöltött nyugdíjas éveivel, boldog emlékeivel, örömteli pillanatainak megélésével tanítványainak, munkatársainak, családtagjainak egyaránt követendő utat mutat.

Családját is sportos beállítottságúnak nevelték szeretett férjével, Kovács Lukáccsal, akivel 1955. november 19-én kötöttek házasságot. Fiuk, Zsolt (1957) úszásban, vívásban és kézilabdában jeleskedett, Pécsen végzett földrajz–testnevelés szakon, majd szakadзői diplomát szerzett a

Testnevelési Főiskolán. Sok éven át dolgozott a Debreceni Sportiskola edzőjeként. Lányuk, Pálfalviné Kovács Katalin (1960) atlétika sportágban ért el I. osztályú eredményeket (magasugrás, többpróba versenyszámban válogatott kerettag). Földrajz–rajz szakon szerzett tanári diplomát, és a Vénkerti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola művészeti intézményegységének vezetője.

A Kovács gyerekek a pedagógus szakmából (egy testnevelőt és egy tanítónőt) választottak párt maguknak. Az unokák közül Feri cselgáncs sportágban több alkalommal szerzett országos bajnoki címet korosztályában. Gábor és Zsolt a gimnázium kosárlabda-csapatával még Braziliában is szerepelt a középiskolás világtétékokon. Dóri, a legkisebb unoka nemzetközi szereplésig vitte a táncban, később magasugrásban voltak országos eredményei. Sportszervező és rekreáció szakokon végzett Egerben, ahol nagymamája is tanult.

„Édesanyánk bár 87. éves volt, de sohasem öregedett meg! Végig fiatal volt! Mindig előre tekintő, problémamegoldó, másokat segítő, önálló, vidám nő, remek humorérzéssel, végtelen vitalitással.

Nem akart görcsösen fiatal maradni, de ösztönösen és tudatosan tette azt, ami miatt mindenki szeretett a környezetében lenni. Nem tudom, hogy ismerte-e Albert Schweitzer gondolatait, de ha valaki, akkor ő éppen ennek szellemében élt. »A fiatalság mércéje nem az életkor, hanem a szellem és a lélek állapota: az akarat- és képzelőerő, az érzelmek intenzitása, a jókedv és a kalandvágь győzelme a lustaságon.

Csak az öregszik meg, aki lemond eszményeiről.

Az évek múlásával ráncossá lesz az arcod, de ha kialszik benned a lelkesedés, akkor lelked ráncosodik meg.

Gondok, kétségek, az önbizalom hiánya, reménytelenség: mind hosszú évek, melyek

nemcsak a testet húzzák le a föld porába, hanem a lelket is. Az ember – akár tizenhat éves, akár hatvanhat – csodára szomjazik, elámul a csillagok örökkévalóságán, a gondolatok és a dolgok szépségén: nem fél a kockázattól: gyermeki kíváncsisággal várja: mi lesz holnap: szabadon örül mindennek.

Olyan fiatal vagy, mint a reményeid, olyan öreg, mint a kétségeid.

Olyan fiatal, mint önbizalmad, olyan öreg, mint a félelmed.

Fiatal, mint a hited, öreg, mint a csüggedésed.

Fiatal vagy, amíg befogadod a szépség, az öröm, a merészség, a nagyság – az ember, a Föld, a végtelenség hírnökeit.

Csak akkor öregszel meg, ha már nem szárnyalsz, és hagyod, hogy a pesszimizmus és a cinizmus megdermessze a szívedet.» (Albert Schweitzer)” – idézte Pálfalviné Kovács Katalin.

Kovács Lukácsné elismerései:

- A VIII. Nyári Úttörő Olimpia országos döntőjén a rendezésben végzett Kiváló Munkájáért (1972)
- Úttörővezető Érdemérem (1972)
- Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Kiváló Munkáért (1981)
- 30 év az Úttörőkért Kiváló Munkáért (1986)
- Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Kiváló Társadalmi Munkáért (1988)
- Debrecen Városi Sportiskola - 25 éves a DSI - A versenysport utánpótlásnevelés szolgálatában kifejtett munkájáért (1988)
- Diáksportért emléklakett,
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1990)
- Vasoklevél (2021) Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger

KISS ERZSÉBET
Debrecen

KOVÁCS ZOLTÁN (Kistárkány (Kelet-Szlovákia), 1923. február 28. – Rozsnyó, 2015. március 26.) kántortanító, általános iskolai igazgató

„Amilyen a tanító, olyan az iskola. Minden szabálynál és tantervénél fontosabb a tanító egyénisége, lelkülete, szellemi tartalma. ...”
(J. A. Comenius)

Szlovákia legkeletibb településén, az ukrán határhoz közeli Kistárkányban élt a református Kovács család, földműveléssel foglalkoztak. Kovács Zoltán 1923-ban Kistárkányban született. Édesapja Kovács Dániel, édesanyja Gönczi Irma. A házaspár nagy szeretetben nevelte két fiát: Zoltánt és Tibort. Általános iskolába Zoltán előbb szülőfalujában, később Királyhelmecekre járt. Szüleitől minden támogatást megkapott a továbbtanuláshoz. Sárospatakra jelentkezett tanítóképzőbe, ahol 1944-ben kántortanítói oklevelet szerzett.

Első munkahelye **Kistárkány általános iskolája** volt, később **Tiszaújlakon** tanított, illetve végezte kántori teendőit – amíg lehetett. A II.világháború éveiben megszüntették a magyar iskolákat. Az 1950-ben újraindított magyar iskolák szervezése idején szülőfaluja környékén szeretett volna elhelyezkedni, de a járási művelődési osztály Kelet-Szlovákiából a messzi, több mint 200 kilométerre lévő Gömörbe „száműzte”. Ekkor lett a **Berzétei Alapiskola tanítója**. Kovács tanító úr osztályába én harmadikos tanulóként kerültem, két évig voltam a tanítványa. Nagy szeretettel, szinte apai gondoskodással vezetett bennünket. Oktató-nevelői munkáját becsületesen, jó pedagógiai érzékkel végezte, akkor is, ha felettesei nem jó szemmel nézték kántori tevékenységét és a helyi lelkéssel való együttműködését. Az egyházzal való kapcsolatát (40 évre) fel kellett függesztenie, ha oktató akart maradni, mert ha nem tette volna, elveszti az állását.

Idézeta pályájakezdetéről a 2014-ben készült életrajzából: „*A történelem átvonult felettem, így tanúja lehettem a falu villamosításának, szövetkezesítésének, az egypártrendszernek. Mint pedagógus igyekeztem a Csemadok aktív tagjaként a tanítás után a kultúra zászlóvivője lenni. Ha kellett, színdarabokat rendeztem, filmet vetítettem, vagy éppen táncmulatságokat szerveztem. Ám igazán az iskolában, a gyerekek tanítójaként éreztem magam a legjobban, akkor is, ha egyetlen tanteremben több évfolyam is volt. Szerettem a hivatásomat. Nagyon sokat kellett kardoskodnom a magyar iskola megmaradásáért. Voltak magyar szülők, akik az elsős gyermeküknek szlovák tanítézetet akartak választani, ami nekem mindig nagy szívfájdalommal járt. Elégedett voltam akkor, ha a szülők többségével sikerült megértetni az anyanyelvi oktatás fontosságát. Szem előtt tartottam azt a tényt is, hogy egy falu addig marad magyar, amíg van magyar tannyelvű iskolája.*”

Gömörbe való érkezése után megismerkedett Zaán Ilonával, akivel 1951-ben családot alapított. A fiatal házaspár két fiút nevelt: Zoltánt és Gábort. Az ifjabb Kovács Zoltán édesapja hivatását választotta, matematika – fizika szakos tanár lett. Felesége is tanító.

A család 1952-ben költözött **Jóleszre**, ahol Kovács Zoltánt bízták meg a község alapiskolájának igazgatásával. A faluból akár naponta megcsodálhatták nemzeti büszkeségünket, Krasznahorka várát. A tanulók az énekórán megtanulhatták a szívünknek oly kedves kuruckori dallamot: „Krasznahorka büszke vára”. Szlovákia-szerte nagy megdöbbenést keltett, amikor tudomást szereztünk arról, hogy gyermeki meggondolatlanságból a vár tetőszerkezete a tűz martaléka lett. Sok értékes pótolhatatlan történelmi tárgyat kellett kimenteni. A tárlók egy része is megrongálódott. A sajnálatos esemény után a tanító

úrral találkoztam, aki aggódva beszélt Krasznahorka várának további sorsáról. Még napjainkban, 2021-ben sem sikerült befejezni a helyreállítást és megnyitni a várat a nagyközönség számára.

Egykori tanítómmal sohasem szűnt meg a kapcsolatom. Kollégája lettem 1963-tól. Rozsnyón a jólési negyedikesek évente gyarapították iskolánk létszámát. Így alkalmam volt oktatni őket magyar nyelvre és történelemre. Két fiát általános iskolában és gimnáziumban is tanítottam. Az ifjabb Kovács Zoltánnal egy tantestületnek voltunk néhány évig tagjai. A sors aztán úgy hozta, hogy Zoli bácsi négy unokáját is oktathattam. Laci nevű unokájának négy évig lehettem osztályfőnöke.

Berzétei osztálykép (1952.)

Az életrajz írása közben előkerült két osztályképem. Az egyik 1952-ben készült, rajta a pályakezdő osztályfőnököm, Kovács Zoltán és én, a negyedikes tanuló. A másik fotón szintén én vagyok 1997-ben végzős, nyolcadikos diákjaimmal, mint osztályfőnök és rajta volt tanítóm unokája, Kovács László. Szép emlékeim között őrzöm mindkét osztályképet és azt a jutalomkönyvet, amit Zoli bácsitól 1952-ben kaptam.

1967-ben a családjával Rozsnyóra költözött, de továbbra is Jólészen tanított. Összesen 31 évig szervezte a magyar tannyelvű iskolai oktatást. Nyugdíjba 1983. szeptember 30-án ment 40 évi termékeny pedagógusi szolgálat után. Kezdetben szokatlan volt számára, hogy már nem foglalkozhatott kisdiákjaival, de rövid időn belül megtalálta a számára elfogadható időtöltést, a kertészkedést és a méhészkedést. A rendszerváltás (1989) után már újra vállalkozhatott templomi szolgálatot. Először szülőfalujában kezdett újra kántori tevékenységet, később Rozsnyón folytatta azt, a református hívek örömeire.

Nagyon kevesek életében adatik meg, hogy hosszú pedagógusi pályája befejezése után lehetőség nyílik élete egyik – talán – az utolsó fontos eseményén való személyes részvételére, neki megadatott. Sárospatakon 2009-ben megtartott diplomaosztó ünnepségen a nyugalmazott Kovács tanító úr az arany- és a gyémánt diplomája után még 86 évesen átvethette a vasdiplomáját. Az egész család, a munkatársak, a tanítványok szeretettel osztoztak örömeiben. Kilencvenkét évesen még fáradtságot nem ismerve, szellemi frissességgel kísérte orgonán az egyházi énekeket. Az evangélikus gyülekezet is számíthatott kántori szolgáltatásaira. Sajnos 2015 tavaszán lábtörést szenvedett. Rövid kórházi kezelés után március 26-án az Úr magához szólította. Temetése 2015. március 28-án volt a szlovákiai tanítók napján. A református gyászszertartáson mély fájdalommal búcsúztak a tiszteletben álló iskolaigazgatótól. Utolsó útjára elkísérte szeretett felesége, valamennyi családtagja, egykori kollégái, tanítványai, valamint a református és az evangélikus gyülekezet tagjai. Örök nyughelye a rozsnyói sírkert.

„Az életünk során nem kell tennünk nagy dolgokat, csak kis dolgokat, de azt nagy-nagy szeretettel.” (Teréz anyja)

Források: id. Kovács Zoltán életrajza, családi dokumentumok, ifj. Kovács Zoltán visszaemlékezései

Egykori tanítványa, LOBOCKY MÁRIA
Rozsnyó

KOZMA GÁBOR VIKTOR (Bogács, 1937. április 7. – Debrecen, 2019. március 31.) középiskolai tanár, szakfelügyelő

Kozma Gábor 1937. április 7-én született a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Bogácscon. Szülei gazdálkodó földművesek voltak, akiktől a kezdetektől fogva a kétkezi munka becsületét és a föld szeretetét örökölte. Életét nagymértékben meghatározta, hogy szülei támogatták a tanulását, holott ez abban az időben egyáltalán nem volt egyértelmű. Szülőfalujába később is hűségesen visszajárt, gondozta szülei földjét, felújította a család egykori házát, amelyet gyerekei és unokái is nagy

örömmel látogattak.

Általános iskolai tanulmányait helyben, Bogácscon kitűnő és jeles minősítéssel végezte. Életére jelentős hatást gyakorolt az a tény, hogy édesapja a II. világháború után hadifogságba esett, ahonnan csak két év után, 1947 júliusában tért haza. Ennek következtében idősebb testvérként ő volt édesanyja támasza, segített neki a ház körüli teendőknél, a szőlőbeli és a szántóföldi munkálatok elvégzésében. Középiskolába a közeli Mezőkövesdre, a Szent László Gimnáziumba járt, ekkor szakadt el először hosszabb időre a családi háztól.

A sikeres érettségi után 1955-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem–földrajz középiskolai tanár szakára jelentkezett, de hiába ért el magas pontszámot, helyhiány miatt nem vették fel. Ennek következtében 1955 és 1957 között a Központi Statisztikai Hivatal Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatóságán dolgozott mint járási előadó. Alapvetően itt ismerte meg a számok fontosságát és tiszteletét, a különböző adatok közötti összefüggések felismerésének a jelentőségét és szépségét. Ezen tények is szerepet játszottak abban, hogy 1957-ben sikeresen felvételizett a budapesti Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre, ahol először 1957–1961 között pénzügy–számvitel szakos diplomát szerzett, majd 1961–1964 között a könyvvitel–statisztika–tervezés tanári szakot is elvégezte. Ezek az évek egész életét meghatározták, hiszen először ekkor került hosszabb időre igazi nagyvárosba. Elmondható azonban, hogy vidéki fiúként megállta a helyét a fővárosban is, életre szóló barátságokat kötött (egykori évfolyamtársaival a későbbiekben is tartotta a kapcsolatot, a telefonbeszélgetések mellett gyakran kölcsönösen is meglátogatták egymást), valamint itt találkozott későbbi feleségével, Teréziával is. Rendkívül nagy elismerésnek tekintette, hogy 2011-ben egykori alma matere utódja, a Budapesti Corvinus Egyetem, 50 éven át kifejtett értékes szakmai tevékenységének elismeréseként Arany Díszoklevélben részesítette.

Az egyetem elvégzése után 1961-ben Debrecenbe került, ahol a **Bethlen Gábor Közgazdasági Technikumban** kezdett el dolgozni (felesége egy évnyi miskolci tanítás után követte a cívisvárosba), és nyugdíjba vonulásáig, a 2000-es évek elejéig, ez az iskola volt a munkahelye. Első igazgatója, Újhelyi Istvánné (Klári néni) példáját követve a tanítást igazi hivatásnak tekintette, szívvel-lélekkel csinálta. Pedagógusi hitvallása volt: igényesen követelni. Erről így nyilatkozott 1991 júniusában Filep Tibor újságíró kollégájának a Hajdú-bihari Naplóban, miután megkapta a „Kiváló Pedagógus” kitüntetést a Parlamentben: *„Diákkorom óta erre a pályára, tanárnak készültem, és voltak illúzióim. A 30 év gyorsan elrepült, meditációra nem sok időm maradt, hiszen mozgalmas esztendőket tudhatunk magunk mögött. Szeretem az iskolát, és azt hiszem, mindig közel voltak hozzám a tanítványaim. Sok-sok volt diákom keres meg, állít meg az utcán, s amint beszélgetünk, az az érzésem, közünk van egymáshoz. Még azok is szívesen emlékeznek vissza az eltöltött órákra, akiknek rosszabb osztályzatot adtam.*

Annak idején édesapám azzal bocsátott útnak, amikor középiskolába mentem: n ehéz igazán élni, de jó. Kétszer is hívtak más munkakörbe, magasabb fizetéssel, de végül maradtam. S most már biztos, hogy nem is fogok elmenni sehová.”

Munkája igazolásának tekintette és nagy örömmel fogadta, hogy tanítványai sikeresen szerepeltek mind az országos tanulmányi versenyeken, mind pedig az egyetemi-főiskolai felvételikén. Egyik legsikeresebb tanítványa, *Juhászné Papp Edit* így emlékezik Kozma Gáborra: *„A középiskolai évek második felében Kozma Gábor tanár úr tanított, aki a belkereskedelmi könyvvitel titkaiba vezetett be olyan magas szinten, hogy végzősként az Országos Szakmai tanulmányi versenyen 2. helyezést értem el, ezáltal maximális pontszámmal bejutva az akkori Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre. De Gabi bácsi nemcsak szakmai kérdésekben, hanem emberi hozzáállásával is támogatott diákként és később pályakezdő, majd gyakorló tanárként is. Életem végéig hálás leszek neki és kedves feleségének, Teri néninek is, akik meghatározóak voltak a pályaválasztás során, biztattak, támogattak, és a diplomám megszerzése után lehetőséget biztosítottak arra, hogy volt iskolám tárt karokkal fogadjon, mint egykori diákját – immár tanár kollégaként”.*

Pedagógusi pályafutása során – vállalva az ezzel járó hatalmas felelősséget és a többletfeladatokat – több alkalommal is volt osztályfőnök. A becsületes munka fontosságára, mások tiszteletére és emberségre tanította diákjait. Az elmúlt évtizedekben nagy örömmel vett részt az érettségi találkozókon, amelyeken egykori tanítványaival lelkesen idézték fel a korábbi emlékeket, osztották meg egymással életük legújabb eseményeit. Lelkiismeretesen és nagy odaadással szervezte és vezette az osztálykirándulásokat, amelyek keretében Magyarország legszebb városait és tájait mutatta meg diákjainak, átadva nekik a hazaszeretetet érzését és gondolatát.

A tanítás mellett komoly és nagy felelősséggel járó munkát végzett a közgazdasági tantárgyak fejlesztésében is. 1971-től a tiszántúli körzetben szakmai felügyelőként tevékenykedett az Ügyvitelszervezési ismeretek és Szakmai gyakorlatok tantárgycsoportban. 1980-tól a Könyvvitel-levelezés tantárgycsoport szakmai felügyeletét látta el, majd 1992. szeptember 1. és 1996. augusztus 31. között a könyvvitel tantárgy vezető szaktanácsadójaként segítette kollégái munkáját. Fáradhatatlanul járta Közép- és Észak-Magyarország közgazdasági szakközépiskoláit. Az óralátogatások utáni megbeszéléseken mind a fiatal, mind az idősebb kollégák szívesen fogadták észrevételeit, javaslatait. Nyugodt, türelmes személyiségét mindenki elismerte, megfontolt érveivel, tapasztalata átadásával mindig a közös megegyezésre törekedett.

Bekerült a Pénzügyminisztérium Számviteli Koordinációs Bizottsága által kiválasztott 220 fős Oktató Munkaközösségbe, amelynek feladat volt az új Számviteli Törvény megismerésére szervezett tanfolyamok tartása, a résztvevők felkészítése. Fontos szerepet töltött be a Pénzügyi Szakoktató és Kiadó Vállalat (PERFEKT) által szervezett, középiskolai könyvvitel tankönyvet és feladatgyűjteményt készítő munkaközösség munkájában, amely az ilyen irányú Munkaügyi Minisztériumi pályázatot elnyerte, és azokat magas színvonalon elkészítette.

Számos középiskolai szakmai tankönyv, feladatgyűjtemény szerzője, lektora volt. Az 1970-es években a Tankönyvkiadó Vállalat megbízásából a Közgazdasági Szakközépiskolák 3. osztálya számára írt *„Mezőgazdasági üzemgazdasági és ügyvitelszervezési ismerete”* tankönyv bírálatát végezte el, majd 1984-ben a Tankönyvkiadó Vállalat megbízásából lektorálta a Belkereskedelmi Könyvvitel középiskolai tankönyvet, és annak írójával közösen *Kereskedelmi Könyvvitel feladatgyűjteményt* készített

Hosszú ideig tagja volt az Országos Szakmai Tanulmányi Verseny Könyvviteli

Versenyszabotosságának, és ebben a minőségben vett részt a feladatok kidolgozásában, a versenyzők által megírt dolgozatok értékelésében.

Magas színvonalú munkáját több alkalommal országos szinten is elismerték. A már korábban említett „Kiváló Pedagógus” kitüntetés mellett 1977-ben megkapta „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetését, 1985-ben pedig a „Kiváló Munkáért” kitüntető jelvényben részesült.

A 2000-es években történt nyugdíjba vonulása után sem szakadt el régi iskolájától, ugyanakkor már több ideje maradt az unokákra és kedvenc hobbijára, a kertészkedésre.

Gyerekei,
KOZMA ÁGNES ÉVA,
KOZMA GÁBOR FERENC

„Sokat kell tanulnia az embernek ahhoz, hogy megtudhassa, milyen keveset is tud.”
(Széchenyi István)

L

LÁSZLÓ ERZSÉBET (Bártfa, 1913. szeptember. 18. – Budapest, 2011. december. 13.) vezetőtanár, szakfelügyelő

Pedagóguscsaládból származott. Édesapja, László Béla gazdasági szaktanár volt, édesanyja Csedő Julianna. A középiskola I-VI. osztályát Miskolcon a Református Leányközépiskolában végezte, a VII-VIII. osztályokat az Országos Nőképző Intézet budapesti Veress Pálné Leánygimnáziumában. 1931-ben érettségizett jeles eredménnyel. Az 1931/32 tanévtől a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarának hallgatója. 1936-ban szerezte meg középiskolai matematika-fizika tanári oklevelét. Az akkori mostoha körülmények miatt 5 évig nem tudott tanárként elhelyezkedni, nem kapott állást, magánóraadásból tartotta fenn magát. Ez a későbbiekben is hátrányosan érintette, mert a tanári szolgálati időbe nem számították be ezt az időt.

1941-ben nevezték ki a **Szabadkai Leánygimnáziumba** helyettes, majd 1942-től rendes tanárnak. Aktívan részt vett a tantestület munkájában, osztályfőnök volt, a Segítő Egyesület vezetője, szertárőr, népszámlálási összeíró. Előadást tartott a módszertani értekezleten *A demonstrációs és az oksági kapcsolatot kereső fizikaoktatás módszerei* címmel, a szülői értekezleten pedig *A tanulólányok iskolán kívüli viselkedése* címmel. Richter Nándor igazgató úr nagy hangsúlyt helyezett a lányok nevelésére. Tagja lett az Eötvös Loránd Matematikai és Fizikai Társulatnak.

A II. világháború miatt 1944-ben **Hatvanba** költözött édesanyjához. Ebben az időszakban különböző iskolákban tanított. 1950 őszén megyei szakfelügyelői megbízást kapott, és a szakfelügyelet mellett két iskolában is ellátta az igazgatói teendőket, az igazgatók távolléte miatt. Az 1951/52. tanévben Pest és Nógrád megye iskoláinak tanulmányi felügyelője lett. 1952 őszétől az **Oktatási Minisztérium Technikumi Osztályának** a tanulmányi felügyelője. Részt vett az ország Közgazdasági Technikumaiban folyó matematikaoktatás irányításában, felügyeletében, a nappali és a felnőtt tagozat oktatásában. Tíz évig volt matematika szakfelügyelő. Bekapcsolódott a *Tanítási Terv és Utasítások a közgazdasági technikumok számára (1953)* készítésébe, a *Feladatgyűjtemények és útmutatók a közgazdasági technikumok levelező tagozata számára I-IV.* köteteinek elkészítésébe, amik több kiadást is megértek. Társszerzők voltak ebben a munkában Gömböcz Lajos, dr. Pap András és dr. Sütő József.

Az 1950-es évek második felében a **budapesti Kossuth Zsuzsa Leánygimnáziumban** tanított. Érdekelte az egyetemi felvételi kérdése. Ő maga 4 éven keresztül vezetett egyetemi előkészítő tanfolyamot. A Pedagógusok Lapjában jelent meg a *Felvételi vizsgák a Műegyetemen* című cikke (1957).

1960 őszétől 1974-es nyugdíjazásáig a **budapesti Apáczai Csere János Gyakorló Iskola** matematika vezetőtanára volt. Az ifúságnak nagy barátja volt, pártfogolta a tehetségeket és különösen a tehetséges lányokat. Érdekelte a tehetséggondozás matematikából. Vezetett matematikaszakkört a 8. osztályosoknak. Kidolgozta a gimnazista szakkörök tematikáját. Az iskola *Neveljünk Együtt* című lapjában a szakkörökről és a pályaválasztásról írt cikket.

A *Matematika Tanításában* (1967. 4. szám) „*Mivel foglalkozunk a gimnáziumok matematika- szakkörein?*” című cikkében foglalkozott a középiskolai matematikaszakkörökkel. *Reiman István* előadásai alapján (BJMT, Központi Pedagógusképző Intézet, 1962), mint szakkörvezető szaktanár összeállította a középiskolai szakköri foglalkozások tematikáját. Mind a négy évfolyamra egy-egy szakkört tervezett. Szempontjai a következők voltak:

1. Legyenek a témák érdekesek, alkalmasak a tanulók érdeklődésének a felkeltésére, ne váljanak unalmassá.
 2. Alkalmazkodjanak a szakköri tagok és a szakkörvezető adottságaihoz, „ne üljünk túl magas lóra”, ne válják semmitmondóvá, ne távolodjunk el túlságosan a középiskolától.
 3. Legyen alkalmas arra, hogy a tanulók önálló munkájukkal kapcsolódjanak a témához.
- Évente 15, vagyis kéthetente 2 óra foglalkozást tervezett az I-III. évfolyamokon, a IV.-en pedig 1-2-vel kevesebbet. A kisebb tehetségű tanulókra is számított.

Érdekes a témák választása. Belefért a matematikai logika, kombinatorika, valószínűségszámítás, komplex számok, differenciálszámítás, Euler poliédertétele, KöMaL-feladatok, régebbi versenyfeladatok megoldása és a háziverseny.

Tanítványai közül az 1970. évi OKTV-n *Kuttner János* IV. osztályos és 1973-ban *Vereckei András* III. osztályos tanulók részesültek dicséretben. A Matematika Tanítása 1973. évi februári számában *Az Eötvös–Kürschák versenyekről és nyerteseikről* adott egy tartalmas áttekintést. A Matematika Tanításában, a fentebb említetteken kívül több cikke is megjelent, amelyekben a „hogyan jobban?”, illetve a változatosabb megoldások kérdését feszegette a tanulói megoldások tapasztalata alapján. Ilyen cikkei: *Egy feladatmegoldás tanulságai* (A Matematika Tanítása 1970/ 4), *Vigyázat, zérus!* (A Matematika Tanítása 1977/ 1). A *Megjegyzés a négyzetgyök iterációval történő meghatározásának tanításához* (A Matematika Tanítása 1968/2) című cikkében kifejtett nézeteihez egy gyakorlóiskolai matematikatanár 2022-beli véleményét idézem:

„Az említett cikkben több, mai napig aktuális gondolatot fedeztem fel. Szerintem ma is fontos lenne, hogy a tanárok - legalább a szakkörökön - vigyenek be olyan feladatokat, ahol közelítés történik, s valamiféle becslés a hibára. Ez, ahogyan ebből az írásból is kiderül, már 9-10. osztályban is kiválóan művelhető, s nagyban hozzájárulna a határérték fogalmának előkészítéséhez, megalapozásához. Szerintem sok diákban él olyan képzet, hogy egy feladatnak csak az az „igazi megoldása”, ha van egy pontos (véges alakban felírt) végeredménye, s azzal, hogy valami tetszőlegesen pontossá tehető, egyszerűen nem tudnak mit kezdeni. Erre pedig a négyzetgyök meghatározása téma kifejezetten jó.” (Dr. Matos Zoltán tanár, Szeged)

Kitüntetéseit nem tudtam összeszedni, bár képek őrzik a Rectori elismerést. Arany oklevelét 1986. november 19-én kapta meg az ELTE-n. Több évtizedes áldozatkész munkájának elismeréseként az ELTE rektorától Emléklapot kapott.

1994-ben mint az ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnáziumának nyugállományban lévő tanára a gimnázium és annak diákjai iránt érzett szeretete és megbecsülése, valamint a matematika tanítása iránti elkötelezettsége jeléül, a tanulóifjúság matematika felé forduló érdeklődésének felkeltése és fokozása céljából megalapította a László Erzsébet-díjat. Forrása a László Erzsébet által 1994-ben az Alapítvány az Apáczai Gimnáziumért bankszámláján elhelyezett pénz volt. A díjhoz csatlakozott a László Erzsébet

Átveszi a kitüntetést

Emlékérem. A díj felhasználható összege két részre oszlott: egyharmad részét az Apáczai Gimnáziumnak az a leánytanulója kapja, aki az adott tanévben matematikából a legjobbnak bizonyult, kétharmad részét a gimnáziumnak az a két (esetleg három) tanulója kapja, aki az adott tanévben matematikából a legjobbnak bizonyult. A lányok esetében azt tapasztalta, hogy kevésbé érdeklődnek a matematika iránt, ezért a díjjal mint elismeréssel fel szeretne volna kelteni a figyelmüket a matematika iránt. A díjat elnyerő személyekre a gimnázium matematika szakcsoportja tett szakmai javaslatot minden év augusztus végén, az előző tanévi versenyeredmények alapján. A díjakat a javaslat alapján az Alapítvány kuratóriuma ítélte oda. A díj a mindenkori évnnyitó ünnepségen került átadásra és László Erzsébet személyesen adta át. Az ünnepséget saját verseinek a szavalásával színesítette.

Sajnos, az évek során a pénz értéke romlott, ezért a László Erzsébet Alapítvány beolvadt az iskolai Alapítványba. Nemcsak a diákok részesültek benne, hanem minden évben a kiváló tanárok kiemelkedő munkáját is elismerték vele.

László Erzsébet verseskötetei és útijegyzetei

Talán öt saját kiadású munkája volt, de csak négyet sikerült könyvtárakban megtalálnom. Ezeket átnéztem, és a tanulságokat kiemelem: Iramló időben (László Erzsébet versei, 1996, Halló gyerekek! (verses mesék, 1998), Látván lássatok (útiképek innen-onnan, 1999, Nem tudhatod (versek, 2001), Szélrózsa (útiképek innen-onnan című könyvét nem sikerült megtalálnom.

A *Látván lássatok útiképek* azt tükrözi, hogy László Erzsébet bejárta az egész világot. Mottója: „A távolságot, mint üveggolyót, megkapod.” (József Attila) Könyvében utazási élményeiről számolt be. „Az utazáskor mindig tanul valamit az ember. Manapság az utazás többnyire azt jelenti, hogy az ember a lehető leggyorsabban jusson el egyik helyről a másikra. Mégis, lehet az utazás önmagáért való, s a legértékesebb az, amit közben átél az ember.” (Hans Christian Andersen)

Kiemelte, hogy ezek „az emlékképek az útjainak hordalékai”, és nem vár mást, csak egy kis együttérzést, egy-egy mosolyt. Évtizedek alatt mintegy 60 országot járt be: „Amit a magam munkájával megkerestem, amit buzgón megtakarítottam, abból költhettem útjaimra.” Magányos utazó volt, annak ellenére, hogy csoportos utazásokon vett részt. Hol is járt? Afrikában, Kenyában, Tunéziában, Fokvárosban, a Sinai pusztában, a Szent Katalin Kolostorban. Üdült Eilatban, járt Bangkokban, a thaiföldi fővárosban, Bali szigetén, kirándult Jávara, volt Macauban, az Indai óceán kis szigetén, Szingapúrban, a maláj fővárosban, Kuala

Lumpurban. Hongkongban megismerte, hogy a színeknek és a számoknak jelentése van. Utazást tett Braziliában, Mexikóban, Torontóban, Ausztráliában, Albániában, Londonban, Norvégiában és ki tudja, mennyi élményről lehet még szó a *Szélrózsában*.

Munkái tanulságos olvasmányok voltak a számomra. Csodálattal követtem végig a társasutazásokat, tanulmányoztam a hozzájuk kapcsolódó térképeket. Ma már ismertebbek azok a földrajzi helyek, amelyeket ő bejárt a 20. század végén.

A szövegeknek van egy érdekes kicsengése, ez az egyedüllét; átszővi sorait a kapcsolatok keresése, és az, hogy közelebb akart férkőzni egy-egy másféle környezethez. Messzire ritkán utazott egyedül, társasutazásokon vett részt, gondosan felkészült útjaira, de tulajdonképpen magányos utazó volt. A magányosságot tapasztaljuk az *Iramló időben* verseskötetének mottójánál is: „*Oh jaj, barátság, oh jaj szerelem! / Oh jaj az út lélektől lélekig!*” (Tóth Árpád)

Versei közül a Nem tudhatod című verseskötetéből az „Egy öregdiák-találkozóra” című fogott meg mély bölcsességével, a pedagógusi szemléletmódjával. Mi is ugyanezt érezzük az öregdiák-találkozók, amikor a hozzánk öregedett egykori diákjainkkal jövünk össze.

*„Hány éve már annak, hogy mi találkoztunk?
Tíz, tizenöt év, - még számlálghatunk.
De az igazi múlt: az az ifjú kor,
mikor együtt voltunk régen, valamikor.
Most már jönnek, jönnek a kedves levelek,
vagy telefoncsöngés, és hívó üzenet:
hogy várnak és kérnek egy találkozóra:
itt van az ideje, újra itt az óra,
hogy az osztály ismét egy baráti este
visszaemlékezvén a múltat keresse.
Nem igazán fontos, mégis fájó lenne,
ha a meghívott tanár ott meg nem jelenne.
Régen együtt voltunk, „egy osztályba jártunk”.
A tanárunk voltam, és most a barátjuk.
Talán én is éltem ifjú szívekben,
Most örülök, hogy már lecsendesedetten
évek baját tűrve, javait élvezve,
benne vagyok még a sokat élt szívekbe’.
Tiétek vagyok én, - Ti az enyéme!
Élnek még bennünk a megszépült emlékek;
és égnek még – hiszem – a régi erények.”*

László Erzsébet írásai híven tükrözik egyéniségét. Művelt, intelligens, okos, de magányos ember volt. Egyedül élt. Nem ment férjhez, nem volt saját családja. Az iskola volt a családja, az „apáczaik család” életébe kapcsolódott be. Az apáczaik előtt személye és tevékenysége sokáig közismert volt. Nyugdíjasként bejárt az iskolába a „matematika megbeszélőbe” kollégáihoz beszélgetni. Ott vidáman, frissen töltötte el az időt. Fizikai állapota csodálatra méltó volt, nyugdíjasként is csatlakozott a tantestületi kirándulásokhoz, amelyek során az 1980-as, 90-es években bejárták Magyarországot, Kárpátalját, Erdélyt és a Felvidéket.

Kollégáinak sokszor mesélte, hogy idős nyugdíjasként nem szeretne magányosan élni. Eladta belvárosi lakását, és beköltözött egy „idősothtonba”, a Katolikus Szeretetszolgálat

XXIII. János Otthon Okos Gizella Házába. Hívő katolikusként itt töltötte élete alkonyát. 1998 decemberében a Szent Benedek Bencés Általános Iskola és Gimnázium diákjainak anyagi támogatására létesítette az Iskolatáska Kisdiákokat Támogató Alapítványt, és a kuratórium elnökéül Kozma Imre Atyát kérte fel.

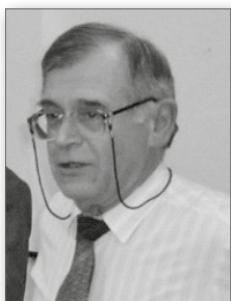
Az ELTE Egyetemi Könyvtárából 1998-ban örökbe fogadott több 16-17. századi matematikakönyvet. A nagy Olvasóteremben elhelyezett emléktáblán az adományozók között ott találjuk nevét.

Sírjánál az Apáczai Csere János Gimnázium igazgatója, Dr. Pfeiffer Ádám köszönt el tőle. *„Hosszú volt az életút a messzi gyönyörű Bátfától a mai napig, a Máriabesnyői temetőig, de szerencsére hosszú ideig tartott. László Erzsébet volt tanár Hatvanban, szakfelügyelő Heves megyében, tanított Budapesten a Kossuth Zsuzsannában, majd 1960-tól következett az ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnáziuma, ahol 1974-ig, nyugállományba vonulásáig, matematika vezetőtanárként tevékenykedett. Diákok sokaságával szeretett meg a matematikát, szakmai tanácsokat adott tanároknak, sok tanárjelöltet indított el a matematikatanári pályán.*

Néhány évi kihagyás után az utóbbi 20 évben rendszeresen velünk volt, így azok is megismerték, megszerették, akiket nem tanított, akikkel nem dolgozott együtt. Társa lett a kedves, barátságos, élményeiről sokat mesélő László Erzsébet tanárnő mindazoknak, akik kapcsolatba kerültek vele. Egykori diákjai, kollégái és az apáczais család minden tagja szeretettel emlékszik Rá. Kedves egyéniségét szívünkben megőrizzük.”

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ
Debrecen

DR. LIELI PÁL (Mohács, 1947. június 18. – Debrecen, 2021. április 28.) egyetemi oktató, nyelvtörténész

Lieli Pál mindig büszke volt mohácsi származására, de egész pályafutása Debrecenhez kötődött. Túl korán abbamaradt, de így is gazdag életműve három tevékenységi körben teljesedett ki leginkább: az egyetemi oktatásban és kutatásban, a nyári egyetemi munkában, valamint a zenélésben.

Az egyetemi oktató

Mohácson született értelmiségi családban; az idegen nyelvek szeretetét részben a családi hagyományból, részben a több kultúrájú és többnyelvű kisvárosból kapta. Szülővárosában járt iskolába, de már egyetemistaként Debrecenbe került: a **Kossuth Lajos Tudományegyetemen** kapott orosz–angol szakos diplomát 1970-ben. Büszke volt rá, hogy tanítványa lehetett Ország Lászlónak, a magyarországi anglisztika és amerikanisztika legnagyobb alakjának. Nemcsak a szakmát tanulta meg tőle, hanem a sokoldalúság tiszteletét is, a minden irányú nyitottságot, és legfőképpen (ahogyan sokszor emlegette) évfolyamtársaival együtt nagyon sok emberséget kapott. 1970-től a **Szlavisztikai Intézet** oktatója volt, kezdetben gyakornokként, 1973-tól tanársegédként, majd 1977-től adjunktusként. A rendszerváltást követő egyetemi átalakítások idején, 1993-ban került az **Angol–Amerikai Intézetbe**, és egészen 2010-es nyugdíjba vonulásáig ennek az egységnek (azon belül az Angol Nyelvészeti Tanszéknek) az adjunktusa volt.

A váltás egyik nyelvről a másikra azért nem okozott neki nehézséget, mert kutatóként és oktatóként mindig is a nyelvek sokfélesége, egymáshoz való viszonya, összehasonlíthatósága érdekelte. Bölcsészdoktori értekezését 1974-ben szláv nyelvészeti témából védte meg (*A szláv u-töví főnevek kérdéséhez*), és a szlavisztikát továbbra is kutatta, a kilencvenes években viszont már angol és magyar nyelvészeti problémákkal is foglalkozott, különösen a nyelvtörténet terén. Előadói szinten beszélt angolul és oroszul, de számos más nyelven olvasott, s még ennél is több nyelvnek ismerte a szerkezetét. Ez a szakmai műveltség a történelmi korszakok nyelvállapotának beható ismeretére is kiterjedt.

Tanárként nemzedékek hosszú sorát oktatta az orosz és az angol nyelv történetére. Mindezt olyan imponáló műveltséggel, magával ragadó lelkesedéssel és kedves humorral tette, hogy a látszólag száraz tantárgyakat is mindenkivel megszerettette. Sokan több évtized távolából is jól emlékeznek óráira, és ő is emlékezett az egykori tanítványokra: számon tartotta pályájukat, szívesen találkozott velük, segítette őket. Mindig lehetett rá számítani, szinte semmilyen kérésre nem mondott nemet Lieli tanár úr, vagy ahogyan legtöbb tanítványa emlegette: Pali bácsi.

Amikor a kilencvenes évek elején a szlavisztika után az Angol–Amerikai Intézetben találta magát, az áthelyezés oka nyilvánvaló volt. A rendszerváltás utáni időszakban mélyre zuhant az orosz szakos hallgatók száma (nem volt már kötelező az orosz nyelv az iskolákban, és nagy volt a politikai gyökerű ellenállás is), sokszorosára ugrott viszont az angol szakosoké. Lieli Pál nagyon hamar megtalálta a helyét a gyorsan növekvő egyetemi intézetben. Új kollégái, akik természetesen éppolyan jól ismerték tudományos munkásságát, mint emberi erőnyeit, azért is üdvözlözték lelkesen, mert addig nem volt az intézetnek vérbeli nyelvtörténésze.

Lieli Pál érkezésével ez a probléma több évtizedre megoldódott. Ahogyan tevékenységében a hangsúly egyre inkább áttevődött a tanításra, úgy oktatott egyre többféle

tantárgyat. Ezek közül legfontosabbak a különböző fordítói, fordítástechnikai kurzusok voltak. Itt is megmutatkozott hatalmas felkészültsége: több nyelv kiváló (és számos további nyelv alapfokú) ismerete, irodalmi és művészeti tájékozottsága. Chaucer és Shakespeare nyelvének rejtelmében ugyanúgy otthon volt, mint a kortárs szövegek fordításában. Nem csoda, hogy Shakespeare-konferenciákra is hívták előadni; itt is szükség volt szakértelmére és lelkesedésére. Bár hat gyermek nevelése mellett nem válhatott iskolateremtő tudóssá, a tudományos közélettől sohasem szigetelődött el: más konferenciákon is részt vett, tájékozódott, levéltárakban és kéziratárakban kutatott. Módszerében pontos és megbízható volt, és a maga szelíd személyiségével másoktól is ezt várta. Fontosnak tartotta az általános nézetek elleni küzdelmet (ismeretterjesztő tevékenysége jól mutatja ezt), de nyitott volt az értelmes, tudományosan megalapozott újdonságokra.

Publikációi (egyenlő arányban) magyar, orosz és angol nyelvűek; ugyancsak arányosan oszlanak meg a szakmai folyóiratokban közölt tanulmányai és a szélesebb olvasóközönségnek szóló, ismeretterjesztő írások. Megjelent két egyetemi jegyzete is, az egyik Lévai Béla, a másik Zoltán András társszerzőségével. Különösen recenziói mutatják, hogy a szakmán belül sok irányban tájékozódott. Rendszeres előadó volt a Magyar Anglisztikai Társaság (HUSSE) kétévenkénti konferenciáján, de tartott szakmai előadásokat Glasgow-ban és Temesváron is.

A kilencvenes évek óta zajló tolmácsképzésben is részt vett, az oktatásban és vizsgáztatásban egyaránt. Arra sem kellett sokáig biztatni, hogy vegyen részt a nagyváradi **Partiumi Keresztény Egyetemen** az ezredforduló után indított angol szakos képzésben, vállalva a hetenkénti utazással járó fáradságokat. Eközben műveltsége állandóan gyarapodott, mert mindig rendkívül nyitott volt. Nem volt olyan intézeti rendezvény, kollégák által tartott előadás, amin ne vett volna részt. Ezt pedig nem pusztán udvariasságból tette, hanem őszinte érdeklődésből. Nem volt olyan kérdés, aminek az értelmes megtárgyalását ne tartotta volna inspirálónak; ezért tudott ő is másokat inspirálni.

Az oktatás és kutatás mellett részt vett az egyetemet működtető bizottsági munkában is: 1990 és 1993 között az Egyetemi Tanács tagja volt (akkor még a Kossuth Lajos Tudományegyetemen), 1993 és 1995 között a Közalkalmazotti Tanács tagja, majd 1991-től 1995-ig bölcsészkarai szakszervezeti titkár. Azért bíztak benne a többiek, mert mindenkivel szót tudott érteni. Konfliktuskerülő alkat volt, de ez nem azt jelenti, hogy irányító szerepre ne lett volna alkalmas. Ezt mutatja a Nyári Egyetemen betöltött szerepe, a nagy pályán belüli önálló pályafutás.

A Debreceni Nyári Egyetem

A Nyári Egyetem a Debreceni Egyetem sajátos intézménye: feladata és küldetése a magyar nyelv oktatása külföldieknek és a magyar kultúra megismertetése az érdeklődőkkel. Az elnevezés ma már megtévesztő: egykor valóban csak nyári kurzusokat tartott, ma viszont már egész évben működik. Bár fénypontja továbbra is az egy hónapos nyári program, kínál egész szemeszteres, valamint egy-két hetes intenzív kurzusokat is.

Lieli Pál pályájának fontos része volt az a hatalmas munka, amelyet a Nyári Egyetemen folytatott, kezdetben szervező titkárként (1974-79), majd 1994-től ügyvezető igazgatóként, de legfőképpen, egészen a legutóbbi időkig oktatóként. Bár nem végzett magyar szakot, mindig szívügye volt a magyar mint idegen nyelv tanítása. Külföldi diákjai körében is rendkívül népszerű lett, és sokukkal tartotta is a kapcsolatot. 2020-ban választották meg a Nyári Egyetem Felügyelő Bizottsága elnökévé, ő pedig készülődött, hogy ebben a szerepben is kamatoztassa több évtizedes tapasztalatát.

A hetvenes évek második felében végzett szervező titkári tevékenységére mint hőskorra emlékezett vissza. Ekkor még (nevéhez híven) csak nyári tanulmányi programot szervezett a Nyári Egyetem, lényegében a harmincas években kialakított struktúra alapján. A különbség az volt, hogy ebben az időszakban az egyetem a Tudományos Ismeretterjesztő Társulattal (TIT) közösen szervezte a programokat. A Nyári Egyetem igazgatója és szervező titkára az egyetemi oktatók közül került ki, igazgatóhelyettese és titkára pedig a TIT-ből. Ezen a szervezeten belül a szervező titkár egyik legfontosabb feladata volt, hogy híd legyen a két intézmény között, sőt a minisztériummal és a belügyi szervekkel is tartania kellett a kapcsolatot. Lieli Pál kiváló kapcsolatteremtő képessége, diplomáciai készsége és munkabírása remekül hasznosult ebben a pozícióban is – nem beszélve nyelvtudásáról és rögtön megmutatkozó barátságos stílusáról.

Mivel ezután szakmai munkájára kívánt összpontosítani, a nyolcvanas években csak távolról figyelte a Nyári Egyetemet. 1991-ben, Hoffmann István kérésére csatlakozott ismét csapatukhoz, kezdetben tanárként, majd 1994-től ügyvezető igazgatóként. Ez már a megújulás és gyors fejlődés időszaka volt: ekkor készültek az előzőeknél jóval korszerűbb, saját fejlesztésű tankönyvek és oktatócsomagok (audio- és vizuális eszközökkel), ekkoriban léptek túl a nyári program időkeretein. Közben más hasonló nyelviskolákat is alapítottak az országban; a Nyári Egyetem monopóliuma megszűnt, így az újonnan megjelenő konkurenciaharcba is be kellett lépnie. Ez utóbbi persze az együttműködés lehetőségét is jelentette – ez már inkább inyére lehetett Lieli Pálnak.

Kutatói énje, a történelmi folyamatokhoz való vonzódása ebben a munkában is megmutatkozott. 2011-ben terjedelmes tanulmányban foglalta össze a második világháború előtti időszakban a brit és amerikai részvételt a Nyári Egyetemen, egészen az 1927-es alapítástól kezdve. A terjedelmes és tudományos alaposággal dokumentált cikk név szerint felsorolja, hogy a két angolszász országból kik vettek részt a kurzusokon – egy olyan időszakban, amelyikben az angolokkal és amerikaiakkal való kapcsolat egyre problematikusabbá vált. Felsorolja azt is, hogy a tananyagban milyen részek voltak különösen fontosak angolszász szemszögből, majd kitér arra, hogy a Nyári Egyetem hogyan hirdette magát angol nyelvterületeken. A tanulmány végén szól arról is, hogy a Nyári Egyetemre akkoriban gyakran ellátogató magas rangú vendégek (miniszterek, minisztériumi titkárok) milyen beszédeket mondtak, ezek hogyan illeszkedtek a korszak politikájába (*Gerundium* II [2011]. 1–2. 75–91).

A műkedvelő zenész

Nem lenne teljes róla a kép, ha nem említenénk meg műkedvelő zenei tevékenységét. A Lyra Szimfonikus Zenekar állandó fuvolása és műsorvezetője volt. Akik hallották legendás bevezetőit, mindig csodálattal és szeretettel fognak rájuk emlékezni. Nemcsak a szakértelem sugárzott ilyenkor, hanem az a pedagógiai képesség is, hogy minden ismeretet színvonalasan, közérthetően és érdekesen tudott átadni.

Amikor a zenekar 2013-ban hatvanöt éves jubileumát ünnepelte, ki más írta volna a tájékoztató füzetet, mint Lieli Pál? Bár a tizenhat oldalas kiadvány nem szakmai munka, feltűnő, hogy milyen tudományos alaposággal készült. Megtudhatjuk belőle, hogy az amatőr együttes hogyan alakult meg 1948-ban Tóth László karmester vezetésével, hogyan kapcsolódott be Debrecen zenei életébe, majd milyen nehézségeket kellett időről időre leküzdenie, és ezek mellett milyen sikereket ért el. Szerzőjétől megszokott módon nem száraz adathalmazt kapunk, hanem élvezetes, olvasmányos beszámolót. Az is őt dicséri, hogy a

füzetet számos dokumentum teszi hitelessé.

Lieli Pál még iskolás korában, szülővárosában, Mohácson kezdett el fuvolán játszani, hogy bekapcsolódhasson a helyi fúvószenekarba. Mint a hatvanas években szinte minden zenélgető fiatal, őt is megérintette a korszak popzenéje: az egyszerre lázadó és hagyományokat feltámasztó beatzene. Meg is alakították a maguk együttesét (Pali ebben a zenekarban szaxofonozott, azt is megtanulta), és 1965-ben a középöntőig jutottak a *Ki mit tud?* vetélkedőben – mentek volna talán tovább is, ha a kiugróan tehetséges és akkor szárnyait bontogató Harangozó Teréz meg nem előzi őket.

A hosszú távú, nagy szerelem mégis a klasszikus muzsika lett. Bár sohasem gondolt hivatásos zenei pályára, a muzsikálás mindig fontos része maradt életének, Debrecenbe kerülése után is. A Lyra Zenekarba (akkori nevén a Közalkalmazottak Szimfonikus Zenekarába) 1971-ben lépett be második fuvolásként. Bár baráti társaságban szívesen adott elő szólódarabokat is, főleg a társas zenélés vonzotta: a kamarajáték és a nagyzenekari muzsika. Mint minden egyébben, ebben is csapatjátékos volt.

Sokáig ő konferálta a Lyra Zenekar hangversenyeit. Ezek már önmagukban élményszámba mentek. A tudós kutató ilyenkor sem tagadta meg magát: mindennek alaposan utánanézett, minden adatot ellenőrzött. De nem tagadta meg magát a tanár sem: mindent érdekfeszítően tudott elmondani. Hallottunk zeneszerzők életéről, ráirányította figyelmünket a művek jellegzetességeire, beavatta a közönséget abba is, hogy mikor, miért esett a választás éppen arra a darabra. Soha nem olvasta a szöveget, mindent fejből mondott. Ha kellett, mindezt valamilyen idegen nyelven tette.

Emlékek

Amikor áttekintjük ezeket a nagy területeket (és hozzáadunk néhány másikat, főleg a hat gyermeket nevelő családapa és a tizenegy unokát dédelgető nagyapa képét), könnyen megláthatjuk, hogy van itt egy közös nevező: az egyensúlyra törekvés. Ami neve hallatán először eszébe jut mindenkinek, aki ismerte, az a végtelen embersége. Konfliktusokat kerülő, harmóniára törekvő ember volt. Ezért is vonzódott annyira a klasszikus zene dallamaihoz és összhangjához, de ezért szerette a sok nyelv egymás mellett élését, a különbözőségben megmutatkozó egységet is. Mindig figyelmesen hallgatta, amit mondanak neki, amit pedig ő mondott, arra mindig oda kellett figyelni – beszéljen akár a nyelvekről, akár fordításról, akár a zenéről. Igazi közösségi ember volt, mindenben lehetett rá számítani a vezetői, irányítói feladatoktól kezdve a nagy alázatot és kitartást kívánó aprómunkáig. Nem lehetett tőle olyat kérni, amit ne teljesített volna: följajánlotta a kocsiját (benne mindig a Bartók Rádió szólt), segített a külföldi vendégek fogadásában, nyugdíjasként is oktatott, részt vett a vizsgáztatásban.

Eközben híresen tágra nyitott, csodálkozó szemével gyönyörködött mindenben, amit szépnek, értékesnek lehet tartani; sok olyan dologban is, amire mások talán föl sem figyeltek. Élvezte az életet, ezért tudta szorongásait legyőzni. Nem kellett rá biztatni, hogy játékonysági futásokon induljon – meg arra sem, hogy utána jó társaságban, néhány korsó sörrel pótolja az elvesztett folyadékot. Rengeteg embert ismert, szinte senkitől sem tartott távolságot, mert mindenkinben fölfedezett valami értéket. Elfogadta az élet ajándékait, de még jobban szeretett adni. Ez a közhely az ő személyiségében eleven valóság volt. Derűt árasztott magából: ismerősei, barátai még a gyász óráiban sem tudták elfojtani a könnyek mögül előbújó mosolyt.

Egyszer egymás mellett ültünk Shakespeare *Ahogy tetszik*jének színházi előadásán.

Amikor a száműzött herceg elkezdte a második felvonás eleji monológját, Pali szenvedélyesen odasúgta nekem: „Ez annyira szép!” Ezek voltak (az általa nyilván betéve tudott) sorok:

Édes hasznokkal is szolgál a balsors,
Mely, mint a mérges és undok varangy,
Gyönyörű ékszer visel a fejében;
S életünknek, melybe közügy be nem tör,
Nyelve a fák, könyve a gyors patak,
Szónoklata a kő, és szíve minden:
Nekem tetszik itt.

Nem csodálom, hogy annyira szerette ezt a részletet. Ő is ilyen volt: a balsorsban is mindig képes volt az „édes hasznot” meglátni, a varangy fején megpillantani az ékszer. Tudta, hogy gyakran kiábrándító a világ, amelyikben élnünk adatott, de rajtunk is múlik, hogy milyennek érzékeljük, és milyenné alakítjuk.

Az pedig már rajtunk, itt maradottakon múlik, hogy szemléletét hogyan tudjuk megőrizni.

RÁCZ ISTVÁN
egyetemi tanár,
DEBRECENI EGYETEM

LOVAS ANTALNÉ K. Horváth Magdolna (Jánk, 1922. szeptember 9. – Hajdúböszörmény, 2017. június 12.) tanító, tanár

Lovas Antalné, született K. Horváth Magdolna, a Szabolcs-Szatmár megyei Jánkon született, 1922. szeptember 9-én. Tízéves korában került Hajdúböszörménybe, édesapja szolgálati útjának megfelelően. Középiskolai tanulmányait a Bocskai Református Főgimnáziumban folytatta 1933 és 1937 között. A negyedik gimnáziumi évfolyam elvégzése után a Nyíregyházi Református Tanítóképzőbe jelentkezett, és ott ötéves alapos képzést követően szerzett tanítói diplomát 1942-ben.

1942–44 között segédtanítóként **Bodaszőlőn** tanított. 1945-ben nevezték ki a **Központi Lányiskolába** tanítónak. A tanítás mellett nagyon fontosnak tartotta, hogy folyamatosan képezze önmagát is. Pécsen diplomázott jeles eredménnyel a Pedagógiai Főiskola testnevelőtanári szakán 1952-ben.

Ettől kezdve testnevelő tanárként és igazgatóhelyettesként dolgozott a Lányiskolában 1965-ig, amikor a **Bocskai Gimnázium** kérte fel testnevelőtanári munkára. Odaadón végezte munkáját 1977. szeptemberi nyugdíjazásáig. Pedagógiai munkáját a lelkesedés, a pontosság és a követelmények teljesítésére való törekvés jellemezte. Tanítványait szigorral, de szeretettel tanította, nevelte. A jó teljesítményt mindig elismerte és jutalmazta.

Tanítványai közül többen országos sporteredményeket is elértek, illetve volt, aki olimpiai versenyen is részt vett.

Kiváló tornász és atléta tanítványai közül többen testnevelő tanárnak készültek, ezért Magda néni elhatározta, hogy le is érettségizteti őket testnevelésből. Kidolgozta a testnevelés érettségi elméleti és gyakorlati programját. 1969-ben volt az országban első testnevelés érettségi a Bocskai István Gimnáziumban.

Az élsportolókon kívül szinte minden tanítványánál elérte, hogy rendszeres sportolókká lettek. Osztályfőnökként igen nagy gondot fordított arra, hogy osztályát minél jobban megismerje, és jó közösséggé formálja.

Magas szintű munkáját több szakmai kitüntetéssel ismerték el: (1961) „A testnevelés és a sport kiváló dolgozója”, (1964) „Kiváló úttörővezető”, (1970) „Az egészségügy kiváló munkájáért”, (1974) „Az oktatásügy kiváló dolgozója”, (1977) „Pedagógus szolgálatért emlékérem”, (1992) „Aranydiploma”, (2002) „Gyémántdiploma”, (2007) „Vasdiploma”, (2012) „Rubintdiploma”.

Magda néni tanári munkája mellett aktívan kivette részét a város közéletéből is. Igen sok társadalmi munkát vállalt, különösen a város kulturális és sportéletében.

1945. február 3-án házasságot kötött Lovas Antal kántortanítóval, aki később a szomszédos fiúiskola biológia–földrajz szakos tanára és igazgatóhelyettese volt. Négy fiúgyermeket neveltek fel minden áldozatot vállalva, fiaik mindannyian a Bocskai István Gimnáziumban érettségiztek. Dr. Lovas Antal a Budapesti Műszaki Egyetem tanáraként, dékánjaként, dr. Lovas Tamás hajdúböszörményi körzeti orvosként, Lovas András Szolnokon vízügyi biológus-vegyészként, valamint Lovas Tibor Kecskeméten művésztanárként sikeresnek mondható pályát teljesítettek.

Férje 2000. július 9-én hunyt el, 55 év békés, családi szeretetben töltött év után. A nagyra nőtt család, a négy fiú és meny, a nyolc unoka, a hét dédunoka ezután is nyújtott elegendő okot az öröme, törődésre és néha aggodásra, ami tartalmassá tudta tenni idős korát.

Sajnos, a múlt idővel fogyó erő és romló képességek oda vezettek, hogy 2016. március 25-

én combnyaktörést szenvedett, és előbb válságos, majd nehéz kétételes kórházi ápolás után már nem térhetett vissza otthonába, ettől kezdve a „Kastélyház” idők otthona szakértő ápolására szorult. 2017. június 12-én 12 óra 25 perckor kihunyott annak az óriási életerőnek az utolsó szikrája is, ami egy nagyon hosszú és nagyon tartalmas életet biztosított neki, és jelent most már nem múló emléket a családjá minden tagjának.

Tanítványai így emlékeznek Magda nénire:

Horváth Gézáné Kiss Margit: „7. osztályos koromban kerültem a Központi Leányiskolába. Mindig mozgékony, sportolni szerető gyerek voltam. Magda néni hamar felfedezte a testnevelés és a sport iránti lelkesedésemet, s – mondhatni – kiemelt figyelmet fordított rám. Rengeteg városi, megyei atlétikai versenyre, tornaversenyre, mezei futásra vitt csapattársaimmal. Az év végi iskolai „tornabemutatókon” nagyon sokat szerepeltetett. De tagja voltam a Magda néni vezette néptáncsoportnak is, a Petőfi Ház adott fellépési lehetőséget. Úgy érzem, ő indított el arra az útra, hogy a rendszeres edzés, sport, testnevelés legyen nekem is az életutam. Annak különös jelentőséget tulajdonítottam, hogy az utolsó, nyugdíjba vonulása előtti tanévet együtt töltöttük a Bocskai István Gimnáziumban testnevelő kollégaként. Átadta szakmai módszereit, láttam pontos, precíz adminisztrációját, segített beilleszkedni a tantestületbe, láttam, hogy az utolsó évben is milyen lelkesen végzett társadalmi munkát, vezette a vöröskeresztes csoportot.

Számomra emberi mivoltával, szakmai munkájával példakép marad.”

Eszenyi Balázsné Gyenge Katalin: „Magda néni három évig volt testnevelő tanárom a gimnáziumban. Ha néhány szóval jellemezném Őt, azt mondanám róla: precíz, igényes, határozott, szigorú, emberséges. Munkáját az igényes szakmai és módszertani alaposság jellemezte. A rendet, a fegyelmet mindig megkövetelte. Minden alapsportágat megismerttetett velünk. Követelményrendszere világos, érthető és teljesíthető volt. A gyengébb adottságokkal rendelkező tanulókhoz nagy-nagy türelemmel, megértéssel fordult. Rávezető gyakorlatok, könnyebb feladatok révén őket is sikerélményekhez juttatta. Így szerettette meg velünk a testmozgást, a sportot.

Eredményes szakmai munkáját mutatja az is, hogy a 22 fős osztályunkból hárman lettünk testnevelők. Nem jártunk különórakra, külön tanárhoz. Azt a gyakorlatsort mutattuk be a felvételi vizsgán, amit az óráján évek alatt megtanultunk. Mindhármunkat elsőre felvettek. Magda néni óráján tanultak jó alapot szolgáltak a sikeres főiskolai tanulmányainkhoz.

Hálás vagyok, hogy oktatói-nevelői munkája példaként szolgált későbbi munkám során.”

K. Nagyné Mihály Anna: „Az 1973-ban érettségizett 4. b osztályba jártam. Magda néni volt az osztályfőnökünk. Most is előttem van, ahogy egyenes tartásával, határozott, fűrge járásával bejön az osztályterembe.

Mint minden feladatát, az osztályfőnöki munkát is magas színvonalon, minden területén kifogástalanul végezte. Nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy megismerjük képességeinket, készségeinket, sok e célt szolgáló tesztet, feladatot oldottunk meg osztályfőnöki órákon. (Volt osztályfőnöki füzetünk is.) Ezeket mindig gondosan kiértékelte, így tanulságosak voltak és segítettek a pályaválasztásban is.

Nemcsak az iskolai időben, hanem nyáron is elvitt bennünket is pl. a Balatonhoz táborozni.

Soha nem emelte fel a hangját, nem emlékszem, hogy rosszkedvű vagy haragos lett volna. Személyes példájával nevelt a kitartó, igényes munkára, pontosságra. Nagy tisztelettel gondolok rá, mert olyan tanáregyéniség volt, aki az élet minden területén példát tudott mutatni, akinek értékrendjéhez igazodni lehetett.”

Fia, LOVAS TIBOR

Kecskemét

LUDMAN IMRÉNÉ Majoros Margit (Debrecen, 1945. szeptember 5. – Kaba, 2019. március 3.) tanár

Rásó Margit egyedüli gyermekeként született. Kétéves korában édesanyja eltávozott az élők sorából, így anyai nagynénje, Rásó Eszter és nagybátyja, Majoros Imre (gyermektelen házaspár) nevelte fel nagy szeretetben és kiegyensúlyozott családi légkörben, Nádudvaron. Nevelőszüleivel bensőséges, szeretetteljes és őszinte kapcsolatot ápolt. Mindig bizalommal fordult hozzájuk, és mindenben számíthatott rájuk. 1951-ben nagy örömmel fogadták őt örökbe, a nevükre vették, így kapta a Majoros Margit nevet.

Már gyermekként nagyon szorgalmas, tanulékony lány volt. Szülei mindent megtettek taníttatása érdekében a nehéz anyagi körülmények ellenére is. A Nádudvari Általános Iskola befejezése után a hajdúszoboszlói Hőgyes Endre Gimnáziumban érettségizett. Tanulmányait a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán folytatta magyar–orosz szakon, ahol 1968-ban általános iskolai tanári diplomát szerzett.

Majoros Margit fiatal, szárnyait bontogató felnőttként, 18 éves korában lett főiskolás, és ezzel párhuzamosan tanítani kezdett a **Nádudvari 2. Sz. Általános Iskolában**, (későbbi neve: **Kövy Sándor Általános Iskola**). Munkáját, az oktatást és az azzal járó feladatokat mindig lelkiismeretesen, óriási szeretettel, precizitással és odaadással végezte. Egyetlen munkahelyén 37 év munkaviszony után vonult nyugdíjba. Nagyon sok felső tagozatos diákkal ismertette meg az irodalmat, a verseket, a nyelvtant, és sokat tett azért, hogy tanítványai minél jobb helyesíróvá váljanak. Rendszeresen színesítette a tanóráit komolyzenével és versek meghallgatásával. Ezzel is segítette a tanulóit, hogy közelebb kerüljenek az adott kor szellemiségéhez. Szigorú, határozott, következetes tanárként ismerték, és tisztelték a gyerekek és a szülők egyaránt. Alapos tanítási módszerei eredményeként közép- és felsőoktatásban is kamatoztatták diákjai az általa megszerzett tudásukat. Jó kapcsolatot ápolt elballagott diákjaival, akik nyári szünetekben rendszeresen felkeresték őt. Mind a mai napig emlékeznek az alaposságára, a szigorúságára. Osztályfőnökként szívesen vitte diákjait kirándulni, és mindent megtett annak érdekében, hogy diákjai ne csak ismereteket, hanem élményeket is szerezhessenek. A tanítványai szerették és tisztelték.

Munkatársaival jó viszonyt ápolt, rendszeresen tartotta velük a kapcsolatot. Nyugdíjasként is összetartottak, együtt jártak kirándulni Magyarország-szerte.

1966-ban ismerkedett meg élete párjával, Ludman Imrével, akivel 1967. március 25-én házasságot kötöttek. Férjével küzdelmes és munkával teli éveket tudhattak maguk mögött. Alapok nélkül küzdöttek fel magukat összefogással, közös erővel. A céljaikat kéz a kézben próbálták megvalósítani. Amit megteremtettek, az mind a kétkezi munkájuknak köszönhető. Margitka pedagógusként, Imre kereskedőként keményen dolgozott azért, hogy családjuknak otthont teremtsenek. 1971-ben költöztek be a Kis János altábornagy utcán felépített saját családi házukba. Házasságukból 2 lánygyermek született: 1968-ban Marica, majd 1971-ben Rita, akiknek életét gondoskodó édesanyaként óvó figyelemmel kísérte.

Gyermekeit következetesen, szerető anyai szigorral nevelte, és életében mindvégig segítette őket. Igyekezett átadni nekik férjével a munka szeretetét, a család megtartó értékét. Tudatosan tanították őket a tisztességre, a becsületre, a kitartásra, valamint a nagybetűs Életre, azért, hogy amikor már elengedik a kezüket, minden tudásuk, készségük és tulajdonságuk meglegyen, hogy sikeres és jó ember váljon belőlük.

Mindhárom unokája születését szeretettel várta, fejlődésüket, későbbi felnőttkori életüket végig figyelemmel kísérte, és nagyon büszke volt rájuk. Sok időt töltöttek el az unokák a nagyszülőkkel, sok közös program fűzi őket össze. Margitka játékosan vonta be őket a házimunkákba, legyen az hímzés, befőzés, száraztészta-készítés, süteménysütés. Rengeteget mesélt, játszott, és játszva tanította unokáit, amire ők szép emlékként tekintenek vissza. A családjával töltött idő minden percét igyekezett kihasználni, és mindig nagyon várta a következő találkozást. Gyermekei és unokái is nagyon szerették és tisztelték őt, az emlékét megőrzik a szívükben.

Szabadidejében szívesen olvasott, hiszen már kislány kora óta nagyon szerette a könyveket. Szinte az egész világirodalmat ismerte. Lánykorától kezdve szívesen kézimunkázott, hímzett, ez megnyugtatta és kikapcsolta. Kedvence a kalocsai minta volt, sok terítőt, díszpárnát és függönyt is hímzett, de szívesen kipróbált más motívumokat is. Szeretett sütni, főzni, nagyon jóízű ételeket készített. Évről évre nagyon várta a tavaszt és a nyarat. Szívesen gondozta szobai és kerti virágait, a teraszuk pompázott a szebbnél szebb virágtól. Férjével hatalmas baráti társaságuk volt, rendszeresen összejöttek, és egész estéket átbeszélgettek. Ezeket a baráti kapcsolatokat idős korukban is ápolták. Nyugdíjas éveiben is rendszeresen elhívták volt tanítványai osztálytalálkozókra, nemcsak osztályfőnökként, hanem olyan osztályokba is, ahol magyartanárként tanított. Örömmel hallgatta egykori diákjai sikereit.

2002-es nyugdíjba vonulását követően, 2003-ban stroke-ot kapott, majd hosszú lábadozás után stabilizálódott az állapota. Egészségének megromlása miatt 2019. január 11-én kórházba került, ahonnan saját kérésére a Kaba Ház Idősek Otthonába költözött, ahol gondosan ápolták és szeretettel vették körül. Gyermekei mindvégig mellette voltak, és körbevették betegységét. Amikor beköltözött az Otthonba, vitte magával Krúdy Gyula Vörös postakocsi című kedvenc könyvét, de már csak a 97. oldalig jutott el.

Tanítványai, munkatársai így emlékeznek rá:

Juhász Sándorné, kolléganője: „1968-ban fiatal tanárként a 2. sz. Általános Iskolában kezdtem tanítani, itt ismertem meg Margitot, akivel aztán több évtizedig tanítottunk együtt, egészen nyugdíjazásáig. Hosszú ideig a tantermünk is egymás mellett volt, az első emeleten.

Amit azonnal észrevettem, az a jó kedélye, szókimondása volt. Egyszerűen, lényegre törően, sajátos humorral fogalmazott. Mindenről volt véleménye, olykor a többségtől eltérő is, amely mellett kiállt, de hathatós érvekkel meggyőzhető volt. Ő volt az a tantestületben, aki mint tapasztalatlan kollégát a szárnyai alá vett, és megismertetett engem azokkal az íratlan szabályokkal, szokásokkal, amelyek az iskola tanárai, dolgozói és tanulói között érvényben voltak. Ezért nagyon hálás voltam neki, mert nem a saját bőrömön kellett meg tapasztalnom az előre nem látható buktatókat.

Magyartanárként sokat olvasott, olvasmányélményeiről sokszor beszámolt nekünk, kollégáinak is. Óráin fegyelmet tartott, olvasni szerető fiatalokká akarta nevelni tanítványait. A helyesírás tanítására nagy hangsúlyt fektetett. Tanítványaitól megkövetelte a szép írást és füzetvezetést. Ő maga is nagyon szépen írt, apró gyöngybetűire most is emlékszem. Szerette a szép festményeket, férjével évek alatt jelentős gyűjteményt vásároltak.

Fiatal édesanya volt, amikor megismerkedtünk. Rajongásig szerette kislányait. Élménybeszámolókat tartott azok naponta gyarapodó szókincséről, később óvodai, iskolai szereplésükről. Nagyon csodáltam, hogy gyönyörűen tudott hímezni. Az óráközi szünetekben is elő-elővette kézimunkáját. Sorra kerültek ki keze alól a szebbnél szebb terítők, falvédők, kispárnák. Azt mondta, hogy őt a hímzés megnyugtatja, kikapcsolja. Határtalan türelemmel bogozgatta ki az összegubancolódott hímzőfonalat. Sajnos már nincs köztünk, de jó emlékezni rá.”

Lengyel Lászlóné kolléganő így emlékezett: „Pályakezdő, friss diplomásként lenyűgözött, hogy mennyire mindent tud az osztálya tanulóiról. A gyerekekkel empátikus volt, odafigyelt minden rezdülésükre. Időt, energiát nem kímélve, nagy odafigyeléssel foglalkozott a jó képességűekkel, de a gyengéket sem hanyagolta el. Különös gondot fordított a hátrányos helyzetű tanulókra. Nem hagyta elveszni őket. Jó érzéssel egyengette tanuló útját, felismerve a tanuló képessége és lehetősége közötti lehetséges egyensúlyt. Rámutatott a különböző szakmatanulási lehetőségekre, és arra is, hogy ezzel a szakmával mit tudnak kezdeni az életben. Mindenkinek segített, amiben csak tudott, akár gyerek, akár kolléga volt. Pályakezdőknek – ha igényelték – szívesen átadta tapasztalatait, az apró fortélyokat. Voltunk párhuzamos osztály osztályfőnökei, így közvetlenül is munkakapcsolatba kerültünk. Őnzetlenül állította össze az évfolyam aktuális műsorát, javította a szereplők versmondását. Koordinálta, irányította és segítette az egész folyamatot.

Az osztályában tanítva megtapasztalhattam, hogyan kíséri figyelemmel tanítványai előrehaladását. Nem volt elfogadható a rontás, biztatta a tanulókat gyakorlásra és a felzárkózásra, a megfelelő szint elérésére. Szükség esetén a szülővel megbeszélve – közösen próbálkoztak a tanuló ideális fejlődését segíteni.”

Fazekas Istvánné kolléganő: „Margittal azután ismerkedtem meg közelebbről, amikor a két általános iskolát összevonták. Így egy tantestületbe kerültünk. Határozott egyénisége tiszteletet vívott ki mind a kollégák, mind a gyerekek körében. Határozottsága a tanítási óráin is érvényesült, éppen ezért is szerették a gyerekek. Szakmai felkészültsége eredményeként a tanítványai felsőbb iskolában is megállták a helyüket, és lett belőlük elismert ember: orvos, mérnök, tanár és kiváló szakmunkás. A tanulóinak a szabadidős tevékenységeket aprólékosan, nagy gonddal szervezte meg. Tanulmányi kirándulásokra szívesen vitte az osztályát, ahol sok-sok élménnyel gazdagodtak a gyerekek.

Kollégáival szemben is határozott volt. Segítette a fiatalabb kollégáit eligazodni a pedagógusi munka területén. A magánéletben is mindig segítőkész volt. Nyugdíjas kollégáival örömmel vett részt kirándulásokon. Ha úgy adódott, nyaralóját ajánlotta fel a közösségnek egy-egy főzésre, szalonasütésre. Jó volt vele együtt dolgozni, kirándulni. Szívesen emlékezünk vissza az együtt töltött rendezvényekre, ünnepségekre, akár a mindennapokra.”

Tóthné O. Nagy Judit a Kövy Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola jelenlegi intézményvezetője, iskolaigazgató: „Szerencsésnek mondhatom magam, hisz Margitka néni nem csupán egykori tanárom, későbbi kollégám, de családom igaz barátja is volt, akire mindenkor és mindenben lehetett számítani. Hittel nevelte és tanította a diákjait. Osztályaiban fegyelem és következetesség volt jellemző. »Becsületes emberként élni!« – volt a mottója.

Magyar nyelvet és irodalmat, valamint orosz nyelvet tanított. Házikönyvtárában megannyi szépirodalmi remekmű volt, igazi műgyűjtő volt. Relikviáiból gyakran hozott a tanórákra is. »Ódon illata« volt azoknak az óráknak. Csodálattal hallgattuk, amikor felolvasott egy-egy kedvencéből. Számomra az egyik legemlékezetesebb élmény az volt, amikor Margit néni tolmácsolásában Móricz Zsigmond Hét krajcár című novelláját ismerhettem meg.

Pályakezdőként megnyugtató volt számomra, hogy épp Margit néni termékével szomszédos tanteremben dolgozhattam. A segítsége mindenkor karnyújtásnyira volt tőlem. Támogatott, bátorított, megerősített és nem csak a munkában. Magánemberként, a nehéz pillanatokban is mellettem állt. A kölcsönös tisztelet és kapocs örökre megmaradt.

»Félig sem olyan fontos az, amit tanítunk a gyerekeinknek, mint az, ahogy tanítjuk. Amit az iskolában tanultunk, annak legnagyobb részét elfelejtjük, de a hatás, melyet egy jó

oktatási rendszer szellemi tehetségeinkre gyakorol, megmarad.« / Eötvös József/”

Cziberéné Nagy Mária egykori tanítványa: *„Olyan szerencsés voltam, hogy alsós koromtól olyan osztályfőnökeim voltak, akik nem csak tanítottak, neveltek és szerettek is. Én Nádudvaron a nagyszerű 5.b osztályba jártam, és Ludman Imréné lett az osztályfőnökünk. A magyar irodalmat szeretettette meg velünk. Olyan kötődés alakult ki közöttünk, hogy amikor már rég elhagytam az általános iskola padját, még nyaranta felkerestem, felkerestük az egykori tanárnőt, hogy elmondhassuk, hol tartunk az életünkben.*

Mi jut még eszembe róla? Vidám tekintete és kacaja itt cseng a fülemben, de olykor haragos tekintete is feldereng. Fontosak voltunk, figyelt ránk, ezért szerettük, tiszteltük. Hálás szeretettel őrzöm a szívemben. Köszönöm.

»Ebben a világban nem tehetünk nagy dolgokat. Csak kis dolgokat tehetünk nagy szeretettel.« /Kalkuttai Teréz anya/”

Marján László egykori tanítványa: *„Ludman Imréné tanárnőre emlékezve az jut eszembe, hogy 1985 és 1988 között három éven át tanított engem a magyar nyelv és irodalom szépségeire. Szerettem az óráit, mert bár szigorú volt, de következetes, s megtanította a tananyagot. Emlékszem, tőle tudom például, hogyan kell egy pénzesutalványt kitölteni, s a postán befizetni. Már javában a Nádudvari Hírek szerkesztőjeként tevékenykedtem, mikor éppen az újságba való témajavaslatommal keresett meg engem. Azt megbeszéltük, de búcsúzóul még megkérdezte: Ugye, Lacikám te nem kaptál pofont tőlem annak idején? – De igen, Tanárnő! Egyszer, mikor kollektíve az osztály fiútanulói önkényesen meghosszabbították az óráközi szünetet az udvari focizás érdekében s a magyaróra terhére. De ne tessék aggódni, megérdemeltük! – tettem hozzá mintegy harminc év távlatából.*

Szóval, ha fegyelmezett, mindig okkal tette, ám ez a következetes szigor mára már kikopott a pedagógiai eszköztárból – úgy vélem, sajnálhatjuk.”

Ludman Imréné Margitra nagyon igazak Hérakleitosz szavai: *„Az ember arra született, hogy nyomot hagyjon maga után a Földön, a gondolatokban és más emberek szívében.”*

Unokája,
BARANYAI HANNA
Lányai,
BARANYAI RITA és ANTAL-LUDMAN MARIETTA
Nádudvar

LUKÁCS IRÉN (Rozsnyó 1907. jan. 23. – Rozsnyó 1982. dec. 3.)
kántortanító, általános iskolai tanár

*„Magyar vagyok, magyar, magyarnak születtem,
Magyar nótát dalolt a dajka felettem.
Magyarul tanított imádkozni anyám
És téged szeretni, gyönyörűszép hazám!”
(Pósa Lajos)*

A múlt emlékei között kutatva, régi fényképeket nézegetve, egy megszürkült, tanári kart ábrázoló fotón felismertem egyik-másik néhai tanáromat. Ott van közöttük az akkor 46 éves Lukács Irén tanítónőm, akinek két évig voltam a tanítványa. Hetven év távlatából tisztán látom magam mint 12 éves tanulót. Szeretettel emlékezem iskolás éveimre, így Lukács Irénre is. 1954-et írtunk. A régi iskolám, a Zárdának nevezett épület csengője a tanítás kezdetét jelezte. Az ódon falak között a gyermekzsivaj lassan elcsitult. A 7.A leányosztály tantermének ajtaja kitárult. Ott állt Lukács Irén tanítónő fekete keretes szemüvegben, hóna alatt az osztálykönyv, karján az elmaradhatatlan fekete retikül, kezében a lúdtollas mutatópálca. Végigbicegett a padsorok között a katedráig. Az állványon függő térkép jelezte, hogy földrajzóra következik. Megnyerő mosollyal az arcán, halkszavúan és határozottan kezdte aznapi oktatómunkáját, ügyelve a helyes és szép magyar beszédre, ugyanazt tőlünk is megkövetelve.

Lukács Irén szülei a XIX. század végén az Ózd közeli Járdánháza–Vajácstelepen laktak. Édesapja, Lukács Félix Simon, selmecbányai születésű bányatechnikus (felőr), a Rimamurány–Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság alkalmazottja volt. Édesanyja, Irén, Tálás Alajos többgyermekes lénárdaróci földbirtokos lánya volt. Szülei 1896-ban Csermelyben kötöttek házasságot. A fiatal szülők örömeire 1900-ban megszületett leányuk, Edit. A kis család később Rozsnyón telepedett le.

A középkori bányavárosban 1907. jan. 23-án született Irén. A két kislány nagy szeretetben nevelkedett. Az alapműveltséget szeretett városukban, Rozsnyón szerezték meg. A családban fontos volt a keresztény életre nevelés, ami meghatározta Irén egész életét és pályaválasztását is. Pedagógusnak készült. Alig 18 évesen Pozsonyban szerzett kántortanítói oklevelet (Bratislava, 1925. jún. 25.) a Szent Orsolya–rendi Római Katolikus Tanítóképző Intézetben. Éveken keresztül **Berzétén**, a Rozsnyóhoz közeli községben tanított. A tanulók tudásának gyarapítása és lelki épülésük szolgálata egyaránt fontos volt számára.

A tanítási órákon kívül is sokat foglalkozott a gyerekekkel. Egyetlen jelentősebb ünnepség sem múlhatott el tanítványai szereplése nélkül. Az ilyen eseményeken jelenetekkel, néptáncsal, versekkel szórakoztatták a megjelenteket. A KALOT ifjúsági szervezetében is sokat dolgozott, a dalegylet tagja és vezetője volt. Műkedvelő előadásokat szervezett. Berzétén nagy tiszteletnek örvendett. Volt tanítványai nagy szeretettel emlékeznek kedves tanítójukra.

A második világháború kitörése előtt Irén már a **rozsnyói Római Katolikus Leányiskolában**, a „Zárdában” oktatott. A háború utáni zűrzavarban Csehszlovákiában számtalan tanintézetet – főleg a felekezeti és a magyar tannyelvű iskolákat – bezártak. A magyar oktatókat elbocsájtották, így az apácákat is. A magyar gyerekek csak szlovák iskolákban folytathatták tanulmányaikat. 1948-at követően a Felvidéken újra lehetőség nyílt a magyar tannyelvű iskolák megnyitására. Rozsnyón is megindulhatott volna az oktató-nevelő munka 1950. szeptember 1-jén, de 4-én még csak három teljesen üres tanterem – diákok nélkül – állt rendelkezésre

a gimnázium épületében. A háromtagú tantestület tagjai – Fóris Ferencné (Pedagógusok arcképcsarnoka 12. kötet), Doliszta Mária és Szobisek Mária – a kinevezett igazgató és kollégái nem torpantak meg, hanem nagy lendülettel fogtak hozzá a magyar tanulók toborzásához. Lelkes, szorgalmas munkájuknak meglelt az eredménye. Vidékünkön a magyar szülők többsége

6. b osztály csoportképe (1955.)

megértette az anyanyelvi oktatás fontosságát. Szívügyük lett a Sajó-völgyi magyarság megtartása. Bízta az anyanyelv megtartó erejében. 1950. december végére már 116 magyarok diák népesítette be Rozsnyón a magyar tanítási nyelvű alapiskolát. A tanári kar héttagúra bővült. Lukács Irén tanárnő 1950. október 31-én csatlakozott kollégáihoz.

Csanyocskáné Dobránszky Ildikó, Iréne egykori diákja mesélte a következő iskolai epizódot: „Nyolcadikos osztályfőnököm, Lukács Irén vezette a szavalók kórusát. A kötelező november 7-ei (NOSZF) ünnepségén léptünk fel. Akkor nagy bünt követtünk el. Osztálytársam, K. Kálmán elnevette magát a következő mondatnál: Lenin élt, Lenin él, Lenin élni fog! Én ránéztem, és nevetőgörcsöt kaptam. A műsorszámot nem fejezhettük be, ugyanis leléptettek bennünket. A komolytalan viselkedésünket büntetlenül nem úsztuk meg. Jómagam igazgatói megrovást kaptam. Kálmán, aki visszaeső diákcsinylevőnek számított, kettést, leszállított magaviseleti jegyet kapott. Mellékbüntetésül mindkettőnknek minden tanítási napon 8 óra előtt jelentkezni kellett az igazgató úr irodájában. Így ment ez napokig, amíg nem nyertünk bocsánatot. A szüleim és a bátyám előtt én nagyon szégyelltem „nemes” cselekedetemet.”

Emlékszem, mi sem voltunk diákcsinylevésektől mentesek, de mindig tudtuk, hol a határ, mit szabad és mit nem. Értékeltük tanáraink tudását. A tanítási órákon igyekeztünk fegyelmezettek lenni. Soha nem jutott volna eszünkbe, hogy bántó megjegyzést tegyünk a csípőficamos Lukács Irén korlátozott mozgására. Szerettük őt, tiszteltük, ugyanúgy, ahogy az egész iskola.

Hajdu Lászlóné 2006-ban készült visszaemlékezésében ezekkel a gondolatokkal idézte fel kollégája alakját: „Rozsnyón az újonnan alakult általános iskolába tizenegy éven (1950-1961) át jött Iréne kitartó szorgalommal oktatni a magyar nyelvet és a földrajzot. Végtelen szerénységével példamutató volt valamennyiünk számára. Nemeslelkű, következetes és tekintélyt parancsoló személyiség volt. Mosolygó szeméből sugárzott a jóság és a szeretet. Soha nem emelte fel útmutatásra, fegyelmezésre a hangját vagy mutatópálcáját, az csak segédeszköz volt a földrajzórán. Amikor kollégám, Iréne 54 éves lett, köszöntőt szerveztem tiszteletére szavaló diákokkal. A helyettesek irodájába jött Iréne. A „diri” bácsi segített neki a három lefelé vezető lépcsőn lejönni. A kedves egyszerűséggel lezajlott műsor után a gratulációk következtek. Végül az igazgatónk, id. Bocsárszky Pál értékelte kolléganőm becsületes pedagógiai munkásságának eredményeit. A búcsú szavaival kívánt neki még hosszan tartó jó egészséget, pihenést és nyugodt életet. Én akkor jöttem rá, miért volt a születésnap köszöntő utáni búcsúztatás. Felettesei nyugdíjba küldték, pedig még 3 éve lett volna a nyugdíjaztatásáig. A döntést bölcsen, lázadás nélkül elfogadta. Az idő előtti nyugdíjazásával anyagilag is hátrányos helyzetbe került. A rendszerváltásig Szlovákiában

sem tűrte a szocialista kormányzati ideológia a pedagógusok vallásos életvitelét. Iréne a tiltás ellenére is szorgalmasan látogatta a katolikus szertartásokat édesanyjával és nővérével. Az ok tehát adott volt, hogy idő előtt nyugdíjba küldjék.”

Az iskolába, volt munkahelyére, a „Zárda” épületébe többé nem jött be. A városban olykor találkoztunk vele. Azután már csak a szereteteinek élt. Ő vezette a háztartást, a család napi gondjait neki kellett megoldania. Az iskola úttörővezetője, Strauszz Gizella pionírjaival otthonában rendszeresen meglátogatta. Segítettek neki az udvar rendbetételében, hiszen a sok szép virág és díszbokr kellő gondozást igényelt.

A Lukács család szeretetteljes, békés életében szomorú események történtek. Iréne nagybátyja, Tálás Ernő 1965-ben rokoni látogatóba jött Magyarországról nővérehez, a 91 éves Tálás Irénhez. Haza már nem térhetett, tragikus hirtelenséggel 77 évesen elhunyt. E tragédia után 2 évre, 1967-ben a testvéreknek a 93 éves imádott édesanyjuktól is örökre el kellett búcsúzniuk. Szeretett nővérét, Editet pedig 1978-ben kísérte ki utolsó útjára Iréne a helyi temetőbe. Szereteteinek egymás utáni elvesztése, a mély gyász, a magány testileg-lelkileg meggyötörte. Az Úr országába 1982. december 3-án fogadta be. *„A könnyű halál a jók ajándéka”* - írta Szép Ernő. Hetvenöt évet élt.

Hajdu Lászlóné a már említett írásának utolsó fejezetében így emlékezik Irén nem szokványos temetési szertartására: *„Az élet rendje szerint elment oda, ahonnan nincs többé visszatérés. Sem az előbbi években, sem azóta nem voltam olyan nemes, tiszteletteljes halotti búcsúztatáson, mint amilyen a kolléganőmé volt. A rozsnyói Székesegyházban volt a ravatala. Egyházi méltóságok celebrálták a gyászmisét. A koporsó körül apácák ültek, a kezükben égő gyertyaszál és rózsafüzér. A félhomályban a látvány megdöbbentően ősi liturgiát jelenített meg. A gyertyák lobogó fénye, az apácák imája, az orgona hangja, a tömjén illata, végül a harangok zúgása sejtelmes légkört teremtett. Varázslatos volt a temetés, méltó volt hozzá.”*

A rozsnyói sírkertben 2006-ban – nem először – megálltam Iréne sírjánál, emlékére mécseszt gyújtottam, és akkor szomorúan vettem észre, hogy sírkövének felirata hiányos. Ezután kezdeményeztem a halálozási évének a sírkőre vésését, majd tanárnőm emlékére sírjánál megemlékezést szerveztem. Volt tanítványai és kollégái jelenlétében 2007. január 23-án zajlott a bensőséges visszaemlékezés. Kolléganőjének, özvegy *Fóris Ferencnének* az emlékbeszédéből idézek: *„Ízig-vérig magyar pedagógus voltál. Átadtad tudásodat a magyar szülők gyermekeinek. Óvtad, ápoltad anyanyelvünket. Megtanítottál jobban szeretni szülőföldünket, megismerni a nagyvilágot. Bízta Istenben, jártál templomba akkor is, amikor neked sem volt szabad. Egész életedet a »hit, remény, szeretet« vezérelte. Hűségesen, fáradhatatlanul ápoltad édesanyádat és nővéredet, végül te kísérted ki őket végső nyughelyükre. Pál apostol szavaival vallottad: »A jó harcot megharcoltam, pályámat végigfutottam, hitemet megtartottam.« Igaz a bölcs mondás: csak az hal meg, akit elfelednek. Kedves Iréne, ha most az égi katedráról ránk tekintesz, láthatod, hogy tisztelőid szívében még mindig tovább élsz. Sírodra helyeztük a szeretet virágait, meggyújtottuk a megemlékezés mécseseit. Emléked legyen áldott!”*

Az életrajz összeállításában segítő személyek és a felhasznált források:

- Dr. Tálás-Tamássy Tamás
- A Csehszlovákiai magyar tanítók almanachja (Bratislava, 1934)
- Kolesár Gabriella, a Rozsnyói Bányászati Múzeum munkatársa

LOBOCKY MÁRIA és KARDOS LÁSZLÓ

Rozsnyó

„A nevelés két emberi lélek funkciója: a nevelőké és a növendékeké.”
(Karácsony Sándor)

M

MAJORNÉ SZATHMÁRI ERZSÉBET (Nádudvar, 1947. december 12. – Debrecen, 2021. március 22.)
gyógypedagógiai tanár, a Hajdú-Bihar Megyei Állandó Áthelyező Bizottság vezetője, igazgató, vezető logopédus

„aki megért
s megértet
egy népet
megértet”

(Kányádi Sándor: Játzsva magyarul)

Nádudvaron született, négygyermekes földműves család első gyermekeként. Az általános iskolát itt végezte, végig jeles eredménnyel, annak ellenére, hogy a ház körüli teendőkben és három húga nevelésében rengeteget segített. A hajdúszoboszlói Hőgyes Endre Gimnáziumban érettségizett 1966-ban. Helyhiány miatt nem vették fel Egerbe, történelem szakra, így kezdte a tanulmányait a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán (ma ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar). A főiskolai tanulmányainak végzése közben a legjobb hallgatók között volt, akit tudós tanárai elismertek és szerettek. A tanulmányai mellett dolgozott is; a Patyolatban vasalt, tanítványokat vállalt, hogy szüleinek ne kelljen őt segítenie. 1971-ben hibásbeszédűek, értelmi és látási fogyatékosok oktatására képesített gyógypedagógiai tanárként szerzett diplomát, ettől kezdve dolgozott a debreceni közoktatásban.

Először a **debreceni Kisegítő és Foglalkoztató Iskola és Nevelőotthonban** tanított. 1974. március 15-én megtörtént az **Állandó Áthelyező Bizottságok** megalakítása, amelyeknek feladata volt az értelmi fogyatékos tankötelesek áthelyezéséhez szükséges vizsgálatok, valamint az áthelyezés és a fogyatékoság mértékének helyes megítélését ellenőrző vizsgálatok elvégzése. (Ez volt a szakszolgálati munka elődje.) Ennek első vezetője lett és maradt iskolaigazgatói kinevezéséig, 1984-ig.

Munkássága idején szilárdultak meg azok az alapelvek, amelyek nélkül ma a szakszolgálati munka nem is létezhetne. Szorgalmazta, hogy minden gyermek részére legyen elérhető a korai fejlesztés, az óvodai nevelés, amely az értelmi képességek kibontakozásában a legjelentősebb korszakot jelenti, így már korai életkorban fontos biztosítani a nevelés, fejlesztés kompenzáló jellegét. Úgy látszott, hogy elméletben a középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek beiskolázása, szelekciója megoldott, ám ő tudta, hogy a gyakorlatban ez távolról

sincs így, beiskolázásuk sem mindig időben történik meg. Koncepcionális jelentőségű kérdés volt számára a korai gondozás és szelekció biztosítása. Hangsúlyozta, hogy a súlyos fogyatékos gyermekeknek is meg kell adni a kibontakozás lehetőségét a megfelelő iskolai keretek között.

Az elsők között indítványozta a fejlesztő óvodai csoportok létrehozását, valamint annak elérését, hogy minél több pedagógus sajátítsa el a gyógyító pedagógiai szemléletet, megtanulja elválasztani a valóban sérült gyermekeket a határesetektől, a lassabban haladóktól, a nehezebben nevelhetőktől, akik csak több törődést, figyelmet igényelnek.

1984-től a **Kisegítő és Foglalkoztató Iskola és Nevelőotthon** igazgatója lett, az intézményt tíz éven át vezette. Munkássága kezdetén, az 1986-os évben fejeződtek be az iskolában a hosszan tartó felújítási munkák, amelyek eredményeként átadták a tornatermet, az új konyhát, valamint a hozzá tartozó ebédlőt. Az intézmény iskolaszervezetében is történtek változások. 1985-ben középfokú képzésnek minősülő munkára felkészítő tagozat indult a foglalkoztató iskolai tagozat 8. évfolyamát befejező tanulók számára. Az intézmény 1986. szeptember 1-től felvette Bárczi Gusztáv nevét, így **Bárczi Gusztáv Általános Iskola és Diákotthon** lett.

1985 decemberében kiteljesedett az élete, férjhez ment. Férje, Major Csaba szintén pedagógus, akivel 3 gyermeket neveltek. 1994-től az intézményben a logopédiai feladatok ellátását végezte, majd 1999-ben a **Városi Pedagógiai Szakszolgálat (Nevelési Tanácsadó) Logopédiai Szakszolgálatához** hívták, melyet elfogadott.

A szakszolgálat logopédusaként 1999-től a megkészt/akadályozott beszédfejlődés, artikulációs és kommunikációs zavarok, írás-olvasászavarok, orrhangzósság, hangképzési rendellenességek, hadarás, dadogás, enyhe hallássérülés, értelmi és más fogyatékoságok következményeként fellépő beszédhibák, illetve beszédzavarok szűrésével, vizsgálatával, megelőzésével és korrekciójával foglalkozott. A súlyosan sérült gyermekekről való gondoskodás mellett a főiskolai hallgatók vezetőtanára is lett. Sokáig vezette a városi logopédiai munkaközösséget.

A 2003/2004-es tanévben végzett városi logopédiai szűrés eredményeinek értékelése után javasolta olvasó osztályok létrehozását. A javaslat megtételét az indokolta, hogy az alsó tagozaton nagyon sok olvasás- és írásszavarral küzdő tanulót jeleztek a pedagógusok. Ezt szakmai szempontból is óriási gondként tartotta számon. Az olvasás- és írásnehezség egyik oka a magyar nyelv szerkezetétől idegen olvasástanítási módszerek divatja, a gyors tempó (olvassunk karácsonyra!), amelynek következményeként a gyermekek nagy százalékánál alakul ki komoly olvasás-írásszavarral küzdő (ál-dislexia). Másik okként felismerte, hogy az iskolát kezdők között minden évben jelentős volt a súlyos nyelvi zavarral küzdő, beszédzavaros gyermekek száma, akik csak speciális olvasástanítási módszerrel (Meixner módszer) képesek az írott nyelvet elsajátítani.

Határozott kiállása, szakmai elkötelezettsége segítette abban, hogy a kisebb létszámmal induló, logopédus szakember támogatásával működő osztály megszülethessen. A 2004/2005-ös tanévben a gyermekek, a szülők és az ott tanító pedagógusok örömeire elindult tehát az első olvasó osztály, ami a nyelvi zavarral küzdő kisiskolások számára jelentett megoldást.

Tíz éven át a Kazinczy Ferenc Általános Iskola adott helyet a speciális olvasástanítási módszerrel tanuló kisdíkoknak. A tapasztalatok rendkívül jók voltak, ezt nemcsak a kontrollvizsgálatok, hanem az osztályban tanítók is visszaigazolták. A gyermekek a módszer segítségével megfelelő szinten sajátították el az olvasás és írás tudományát, szövegértésük kialakult, szókincsük, beszédértésük életkori szintű lett. Kevés gyermek volt csak közöttük, akit végül mégis sajátos nevelési igényű gyermekként kellett nyilvánítni. Az olvasó osztályokba

Logopédus kollégái körében Debrecenben (2014.)

járó gyermekek létszámával tehát egyértelműen csökkent az olvasás-íráshézséggel küzdők száma. Ez igazolja legjobban az olvasó osztályok létének szükségességét.

A pályája kezdetétől törekedett arra, hogy a fogyatékkal élő emberek elérjenek lehetőségeik csúcsára. A beszéd fogyatékosok, illetve ezen belül elsősorban a felnőtt

beszéd fogyatékosok helyet kapjanak a fogyatékossgal élő emberek csoportjaiban, hiszen esélyegyenlőségük biztosítása lehetetlen, ha mint fogyatékossgai csoport nem kerülnek definiálásra.

Munkáját a tőle telhető legjobb szakmai felkészültséggel és odaadással végezte: korszerű tudományos ismeretekre alapozva, a legújabb szakmai eljárásokban magát tovább képezve, a tudományok, társtudományok fejlődésével lépést tartva. Szakmai tájékozottságát kiterjesztette a logopédiával érintkező területekre is: az általános és a gyógypedagógiára, a pszichológiára, ezen belül a gyógypedagógiai pszichológiára, a neurológiára, az audiológiára, a foniátriára, a beszédpedagógiára, a beszédpatológiára.

Folyamatos képzéssel gyarapította tudását, elsajátítva a diszfunkciók diagnosztizálását és terápiáját, a Meixner-féle olvasástanítási módszert. Szakmai fejlődésének elősegítése mellett folyamatosan törekedett az önismeretének és emberismeretének tökéletesítésére, hogy a saját személyiségének és kompetenciájának leginkább megfelelő módszereket, eljárásokat válassza ki munkájához. A fentiek egyben hozzásegítették a számára nélkülözhetetlen szakmai autonómiájának érvényesítéséhez. Tankönyvszakértői referens, illetve közoktatási szakértő is volt. Magas színvonalú tudásának, korrektségének, kedves személyiségének köszönhetően tanítványai, kollégái és a szülők is szerették, javaslatait elfogadták.

Csajági Józsefné így emlékezik rá: „Érettségi után célirányosan kerültem a Bárcziba, az akkori a Kisegető és Foglalkoztató Iskola és Nevelőotthonba. Jó munkánk eredményeként, szolgálati lakást kaptunk az intézmény területén, a szobatársam Majorné Szathmári Erszébet volt, akivel nagyon jól kijöttünk és életünk során sokszor együtt dolgoztunk. Pöszi nagyon jó tanár, kiváló gyógypedagógus volt, akire figyeltem, tiszteltem és szerettem. A további szakmai életemet nagyban köszönhetem neki, hiszen ő motivált a főiskolára való jelentkezésemben. Évekig dolgoztunk együtt, harcos kiállása a szakma mellett példaértékű volt, kollégáit partnernek tekintette, segítette őket. Folyamatosan képezte magát, nagyon sok esetben együtt mentünk ezekre a képzésekre. Amikor 1999-ben felkértek a debreceni Logopédiai Szakszolgálat beindítására, vezetésére, kértem, jöjjön velem. Jó döntés volt, szakmailag, emberileg kiemelkedő munkát végeztünk mi hárman, a harmadik a húga, Erdélyiné Ibolya volt. Szakmai sikereink voltak, a szülők, kollégák visszajelzése alapján pedagógiai munkánk kiemelkedően működött. A főiskolások gyakorlati képzését is mi végeztük. Pöszi szeretett ott dolgozni, mikor távoztam a szakszolgálatról, annak vezetését ő vette át. Innen ment nyugdíjba. Közben a Gyermekrehabilitációs Központban is együtt dolgoztunk mellékállásban, ahol a logopédia minden területe fellelhető volt, egyedi súlyos eseteket kezeltünk. Szomorúsággal tölt el, hogy már nincs közöttünk, egy nagyszerű, hivatását szerető

és kiválóan művelő gyógypedagógust, kollégát, barátot és – nem utolsósorban– családanyát veszítettünk el!”

Szakái Judit intézményegység vezető így búcsúzott tőle: „Magas színvonalú szakmai tudásának, korrektségének, kedves személyiségének köszönhetően tanítványai, kollégái és a szülők nagyon szerették.

Drága Pöszi! Emléked szívünkben örökké élni fog! Köszönjük mindig kedves szavaidat, segítő ajánlásaidat, ötleteidet, az egészséges kritikákat, amelyekkel csak jobb és még jobb gyógypedagógusokká válhattunk.”

Kálmán Antalné visszaemlékezése: „Nádudvar sok jeles embert adott a szakmának –, többek között Majorné Szathmári Erzsébetet. Életünk során több találkozási pont volt. Szülőfalunkból indultunk, általános és középiskolai tanulmányaink párhuzamosan futottak, mi nagyobbak figyeltük, segítettük a kisebbeket. A szakmai pályafutását is figyelemmel kísérhettem, büszke voltam a falubelimre. Pöszi a gyógypedagógiai terület elismert, jeles személyisége volt, tanárként, vezetőként is alapos, sikeres munkavégzés jellemezte. Sok új kezdeményezés fűződik a nevéhez. Nagyszerű emberi tulajdonságai, a szakma iránti elkötelezettsége mindig példa volt és maradt. Logopédus testvére és pszichológusként dolgozó Imola lánya is kiváló követője a szakmában.”

Kiváló munkája elismerésként 1995-ben a magyar kultúra napján, január 22-én Éltés Mátyás-díjat vehetett át. Sokat publikált, a teljesség igénye nélkül néhány közülük:

- Majorné, Szathmári Erzsébet (szerk.): Együtt az iskolában. SOFT Alapítvány, Debrecen, 1994. FAMINFO Szülőkönyvtár Sorozat 1994, valamint a Gyógypedagógiai Szemle-21. évfolyam 3. sz.

- Majorné Szathmári Erzsébet (1996): A GMP-teszt használata debilis tanulónál. Fejlesztő Pedagógia, 2–3. szám.

- Majorné Szathmári Erzsébet Bárczi Gusztáv Általános Iskola, 1996. 7. Írólapok az írott kis- és nagybetűk vázolásához – Kis- és nagybetűs gyakorlófüzetek.

Tagja volt az alábbi szakmai szervezeteknek:

- MAGYE (vezetőségi tag- Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete)
- MFFLT-Magyar Fonetikai Foniátriai és Logopédiai Társaság
- Démoszthenész (Beszédhibások és Segítőik Országos Érdekvédelmi Egyesülete)
- Mosolyogj bátran Egyesület
- Segítsd, Óvd Fogyatékos Társadat Alapítvány

ERDÉLYI ÁRPÁDNÉ
logopédus, gyógypedagógiai tanár,
a legkisebb testvér
Debrecen

MOLNÁR FERENC (Salgótarján, 1933. június 16. – Debrecen, 2021. május 14.) tanár

Édesapja, Molnár Alajos szénbányász, vágár; édesanyja, Krajnyák Julianna háztartásbeli volt. Szülei iskolázatlan, de nagyon értelmes emberek voltak. Édesapja polgári iskolát végzett, édesanyja talán 2 osztályt járt ki az elemi iskolából. Mindkét szülő nagyon fontosnak tartotta gyermekeik iskoláztatását. Ferenc harmadikként született a családban, egy bátyja, egy nővére és egy húga volt. Nem felhőtlen gyermekkor jutott neki, a gazdasági világválság és a II. világháború beárnyékolta ifjú éveit. 1944-ben az édesapja munkából hazafelé tartott, amikor elhurcolták frontszolgálatra. A bátyja akkor már a frontvonalban harcolt. Ebben az évben fivérét, Gyulát és annak három bajtársát az orosz katonák lelőtték, az édesapa nem sokkal ezután hazatérhetett. Gyermekként Salgótarjánban élt a családjával egy egyszerű, szoba-konyhás lakásban, amilyen a bányamunkában dolgozóknak jutott. Nagyon szegény körülmények között éltek.

Salgótarjánban járt iskolába. Tanulóéveit abban az időben végezte, amikor átmenet volt az elemi-polgári iskolák és a nyolcosztályos általános iskola között. Ő még 4 elemi és 4 polgárit végzett, majd közép fokú szakiskolában tanult közgazdasági ágon. Ez a mai közgazdasági technikumnak felelne meg. Érettségi után a Bányai Vállalatnál kezdett el dolgozni, de annyira sovány, csenevész testalkatú volt, hogy fizikai munkát nem végeztek vele. Tulajdonképpen azért dolgozhatott, mert focizott. Már kisgyermekként is nagyon kedvelte ezt a sportot, tehetségére hamar felfigyeltek, és amikor a háború után helyreállt a sportélet Salgótarjánban, igazolt játékos lett.

Nagyon szeretett volna vegyészmérnök lenni. Felvételizett ugyan mérnök szakra, de központilag a tanárképző főiskolára irányították, mert az 50-es évek közepén hatalmas tanárhiány volt az országban. A főiskolai oktatás akkor 6 félévig tartott, de már kétszakos tanárokat képeztek. Matematika–kémia szakos általános iskolai tanár lett. Természetesen a foci a főiskolai évek alatt sem hagyta abba.

Első munkahelye **Rónabányán** volt. Puritán körülmények közé került, egy szolgálati szobát kaptak ketten egy humán szakos kollégájával. Szinte semmijük sem volt, csak egy-egy ágy, egy asztal két székkal, némi szekrény és egy kályha. Rövid ideig élt Rónabányán, hiszen nőszülni készült, és kérte az áthelyezését Hajdúszoboszlóra, ahol a menyasszonya várta. Érdekes volt a megismerkedésük. Hajdúszoboszlóra is focizni indultak, de a sors úgy hozta, hogy nemcsak a pályán győztek, hanem a szívében is győzelemmel tért haza Salgótarjánba, mert megismerkedett későbbi feleségével, Csomor Erzsébettel. A fiatal lány is pedagóguspályára készült. Származásbeli különbségüket áthidalta az egymás iránt érzett szerelem és a közös hivatásban kirajzolódó jövő. 1957-ben kötöttek házasságot. (Pedagógusok arcképcsarnoka 2004) Hajdúszoboszlón telepedtek le. Ebben az időben a karrier nemcsak a tehetség, hanem a származás és a spotban elfoglalt hely függvénye is volt. Így lehetett, hogy Ferenc fiatalon, szinte tapasztalat nélkül a **Városi Tanács művelődési osztályán** kapott állást. Tanítani szeretett volna, így amint lehetőség adódott, a **2. Sz. Általános Iskolába** került, ahol matematikát és kémiát tanított. A fiatal, sportos lendületű tanár hamar megszerettette magát a gyerekekkel. Volt tanítványai később is emlegették humorát, szigorát és szakértelmét. A kémiát nagyon szerette. Rengeteget kísérletezett, nem törődött vele, hogy a vegyszerek esetleg kárt okoznak a ruhájában. Felesége gyakran korholta az apró lyukakért, amit különféle savak okoztak

a nadrágok szárán. Az iskola nem számított elitiskolának, a gyerekek a város kertes házas övezetéből érkeztek vegyes családi háttérrel. Szorgalmas, fegyelmezett tanulás folyt az öreg falak között. Országos versenyen egy alkalommal ért el egyik diákja komoly helyezést, de sokan lettek vegyésztechnikusok, többen vegyészmérnökök a volt tanítványok közül.

A kémia és a vegyészet szeretete a családban is öröklődött. Fia, Ferenc a debreceni Vegyipari Szakközépiskola után az akkori Csehszlovákiában műszálgártási szakon vegyészmérnökként végzett, sokáig országos festékipari cégnél dolgozott eleinte a termelésben, később az értékesítésben. Lánya, Ildikó a családi hivatást viszi tovább a mai napig. Szintén a debreceni Vegyipari Szakközépiskolában érettségizett, majd édesapja nyomdokaiba lépett Egerben, és az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán szerzett matematika-kémia szakos tanári diplomát. Felnőttként elvégezte a tanítói szakot is. A nagyapának 4 unokája és 2 dédunokája született, akik közül büszkeségére az egyik unoka szintén vegyészmérnök lett.

Egyik volt kollégája és barátja, *Sziksza Miklós* nyugalmazott tanár így nyilatkozik róla: *„Én részrehajló vagyok, de van miért. Jó apa, kiváló sportoló, kiváló pedagógus volt. Gyermekait, unokáit imádta. Feleségével együtt éltek-haltak a családjukért. Kiváló pedagóguslányát bizonyítja, hogy szerette a tanulókat, és ők is szívesen emlékeznek rá a mai napig, legyen az a volt 2.számú iskolás vagy ifjúsági tagozatos stb. Az elégtelen osztályzatot »nem ismert«. A nevelőtestület karizmatikus egyénisége volt. Közösségi ember, a fotósakkör, a kirándulások, a szaktárgyi vetélkedők állandó szereplője is volt. Mindig segített, a nem választ nem ismerte, a hogyan annál inkább. Ugyanakkor szigorúság, önzetlenség jellemezte, és a nem visszariadás a »hatalommal« szemben. A fentiekén kívül még többet és konkrétabb eseteket is tudnék sorolni: jó labdarúgó, sportköri elnök, sportbarát. Jellegzetes palóc akcentusa miatt úgy neveztük - az akkori Bocskai focicsapatban – hogy »bányász«, hisz Salgótarján volt a szülővárosa. Kemény, bátor, belemenésektől sem visszarettenő, szív-lélek labdarúgó volt.*

A sors a gyermekeit távolra sodorta Hajdúszoboszlótól, magára maradt. A covid megritkította a látogatói számát is az Idősek Otthonában, ahol utolsó éveit töltötte. 2021. május 14-én elhunyt.”

Egyik tanítványának, Bakó Attila mérnöknek a gondolatai róla, az osztályfőnökéről:

„Sok apróbb történetünknek volt főszereplője Molnár Ferenc tanár úr. Nem csoda, hiszen két fontos tantárgy, a kémia és a matematika tanításán kívül nekünk osztályfőnökünk is volt. Igazi Főnök, Apa, Ember, szóval példakép volt. Irányította és összetartotta a csapatot. Szép emlékeink közé tartoznak az iskolától távol, együtt töltött kirándulások, őszi mezőgazdasági munkák is. Mindez és ő maga is nevelt bennünket életünk, fejlődésünk meghatározó szakaszában, az általános iskola felső tagozatában. Talán a többi osztályhoz viszonyítva még jobban figyelt ránk, hisz a kislánya, Ildikó is osztálytársunk volt. Érdekes volt megélni ezt a különleges helyzetet, amiben mindig igazságos és korrekt megoldást láttunk. Velem megszerettette a reál tantárgyakat, nekem segített a középiskola, így áttételesen a pálya választásában is, amiért örök hálával tartozom neki. Időnként még ma is szeretettel emlegetjük...”

Egy másik volt tanítványának, Szűcsné Kiss Ildikó tanító emlékei róla: *„Humoros, vicces ember volt, soha nem volt unalmas. Az óráit is mindig élveztük. Általában mindenkit becézett valahogy, engem Lityunak szólított, amit én szerettem is. (Csak ő hívott így.) Emlékszem, egyszer matek- vagy kémiaórán egy fontos meccset néztünk a kis retró tévében, mert szerette a focit. Persze, mi ennek nagyon örültünk, hiszen nem kellett tanulnunk. Utána aztán bepótoltuk az anyagot. Nagyon emberséges, empatikus, segítőkész tanár is volt.*

Soha nem felejttem el, mikor nagypapám meghalt, másnap az iskolában biztató szavakat mondott, ami jól esett. Erre is odafigyelt. A továbbtanulásnál mindenkinek igyekezett a jobb jegyet megadni, csak hogy boldoguljunk. Szuper jó, emlékezetes kirándulásokat szervezett, nem sajnálta rá az idejét, energiáját. Ma is emlékszem a Budapesti Vidám Parkba tett kirándulásunkra, ahol a hullámvasútra, ciklonra ő is felült, ami szintén közelebb hozta őt hozzánk. Összetartó osztály voltunk, amit neki köszönhattunk. Amikor szigorú volt velünk, akkor is éreztük, hogy csak jót akar nekünk, ezért tiszteltük őt. Igazi egyéniség volt, akire mindig jó emlékekkel fogok visszagondolni.”

Fekésházy Tibor: „A hajdúszoboszlói II.sz. Általános Iskola, majd a Thököly Imre Általános Iskola nagy generációjának tagja volt Molnár Ferenc kollégám, egykori mentorom.

Mindenki ismerte Csomor Zsóka férjét, »a bányászt«, vagy ahogy Salgótarjában ismerték, Ferikét. Ezt személyesen tapasztaltam, mikor a kerékpáros vándortábor nógrádi bázishelyének keresése folytán segítettél nekem Salgótarjában, cunamiként sepet végig a városon – »Hazajött Ferike!« Este legalább negyven fős küldöttség jött ki hozzád Salgóbarányára.

Válogatott szintű labdarúgó voltál, akit a szerelem friss diplomásként Hajdúszoboszlóra hozott. Micsoda csapatban játszottál! Szinte pedagógusokból álló együttesben olyanok rúgták a labdát, mint a két Szalóki, a két Szikszai, Némethy Adorján és csapatkapitányként te, Molnár Feri. Sokan elmondhatják, hogy csak te miattad jöttek Hajdúszoboszlóra játszani.

Minden fiatal pedagógust támogattál. A szakmaiságon túl megtanítottad számunkra, hogy egy pedagógusnak a mikro- és makroközösségben mi a szerepe. Ha kellett, a zsványságra is, ... de jó volt! A rendszer gyermekeként téled hallottam elsőként őszintén az '56-os forradalomról. Hiszen te megélted a »salgótarjáni sortüzet«, aminek magad is majdnem áldozata lettél. Sokszor kerestek fel középiskolai matektanárok egy feladat megoldásáért. Te nem gondolkoztál, egyszer csak éjszaka felkeltél, és kipattant a megoldás. Átmulatott tantestületi buli végén is hibátlanul elmondtad egy polimer vegyület összes variációját.

Családod barátjának mondhattam magam, annak ellenére, hogy életed utolsó 10 évében már nem vállaltam szerepet úgy, mint ahogy végig melletted maradt Szikszai Miklós barátod. Talán azért is, hogy úgy maradj meg bennem, mint ahogy csak én ismertelek”.

Barátja emlékezetében így él: „1965-ben mint gyakornok az akkori 2. sz. Általános Iskolába kerültem Feri feleségéhez, Zsókához. Én is az élsportból érkeztem, mert a DASE MB II-es kézilabdacsapatában játszottam és testnevelő tanárnak készültem. Feri is az élsportból futballistaként érkezett Hajdúszoboszlóra. Megvolt a kapocs közöttünk, ami hamar barátsággá alakult. Kiváló pedagógusnak tartottam, mert számomra, mint a humán tárgyak után érdeklődő számára a kémia és a matematika száraz és nehezen érthető volt. Feri egy ízig-vérig szabadelvű pedagógus volt. Nagyon magabiztos tudással és természetéhez híven jó hangulatú órákat tartott. Nagyon szerették a diákjai. A jó hangulat ellenére szigorú és következetes volt. Pedagógiájának lényegét úgy tudnám meghatározni, hogy: követelek téled, mert szeretlek. Nagyon jó érzéssel találta meg és segítette azokat a tehetséges gyerekeket, akikben a jövőt látta. Mert mindegyikben magát látta, hogy ő is milyen mélyről »kapaszkodott fel« a tanári katedrára. Szerettem a társaságát, ezért sokszor elkísértem az utca végén található Kulacsba. (Ez egy igazi kocsmá volt.) Sem a pedagógustársai, sem az anyósa, sem a felesége nem szerették ezt a szokását. Engem érdekelt, hogy mi az, ami miatt neki oda el kell mennie. Megivott egy pohár sört, néha, ha volt idő rá, leálltunk biliárdozni. Ezek között az egyszerű emberek között érezte jól magát. Itt tudott felszabadulni. Ezek az emberek szerették, tisztelték, és példaképként tekintettek rá. Nekik ő a Tanár úr volt.

Megbeszélték a vasárnapi meccset, üzleteket kötöttek, amihez egy kézfogás is elég volt, majd megitták rá az áldomást. Ezután visszamentünk a tanári szobába. A kollégái is szerették nyílt, őszinte, jó humora miatt. Az őszintesége miatt sokszor került kényelmetlen helyzetbe, amit rá jellemzően egy kacagással vagy viccel oldott fel.

Később elsodort bennünket egymástól az élet. Én Hajdúszovára kerültem tanítani, majd katona lettem. Utána pedig tanyasi tanító voltam, később testnevelő tanári állást kaptam a hajdúszoboszlói 5. Számú Általános Iskolában. Feri, mikor meghalt a felesége, bérházban élt tovább. Itt kezdődött a leépülése. Zsóka, aki abroncsként fogta össze a családot, nem volt már mellette. Itt is, majd az Idősek Otthonába kerülése idején is egyetlen támasza lánya, Ildi volt, ő tartotta benne a lelket. Most is hallom barátom felszabadult nevetését egy-egy megoldatlan probléma kapcsán. Én így szeretném megőrizni az emlékezetemben.

Viszontlátásra, Feri”!

„Molnár Ferenctől és családjától csupa szeretetet, segítőkészséget, jóságot, befogadást kaptam. Mindenben segítettek, amiben csak tudtak. Tanárként és sportemberként is szerették az egyéniségét, közvetlenségét mind az iskolában, s mind a városban. Jelenség volt. Jó lélekkel és jó szívvel köszönök mindent, amit tőle és családjától kaptam. Köszönettel és tisztelettel: *Kabay Tibor*, volt kollégája."

Lánya, Ildikó, sokat segített a visszaemlékezéshez nyújtott anyagokkal. Köszönet érte.

NÉMETNÉ DÁVID IRÉN
Hajdúszoboszló

MOLNÁR MÁRTA (Miskolc, 1934. február 25. – Győr, 2018. november 15.) középiskolai tanár

Édesapja Molnár Béla kereskedő volt, édesanyja, Tamás Jolánka Ilona a háztartást vezette. Nagy volt az öröm, mikor házasságkötésük után három év múlva megszületett kislányuk.

„Szülei nagyon gondosan nevelték egyetlen gyermeküket. Zeneoktatásban részesült, úszni tanult. Az úszás élete végéig állandó kedvtelése maradt: míg egészségi állapota engedte, rendszeresen járt az uszodába. Zenei érdeklődése is tudatosult, igazi zeneértővé vált.” (Fazekas Zoltánné emlékezése)

Nagyszüleit nagyon szerette, amikor tudott, szívesen ment „nagyatáához” és „nagymamushoz”. Ők Erdélyben laktak. Gyermekkorában – amikor ott nyaralt nálunk –, délelőttönként nagyapjával elmentek sétálni. Sokat mesélt unokájának arról, hogy gyermekkorában mit csináltak barátaival. A kislány nagyon szerette hallgatni ezeket a meséket, még felnőtt korában is jól emlékezett rájuk.

Az elemi első osztálya megkezdésekor Márta már tudott írni, olvasni. Második osztálytól édesanyja átvitte a Szatmári Irgalmas Nővérek iskolájába. Jó tanuló volt, osztálytársait szerette, mindig szorgalmasan megoldotta a leckéket. Az elemi iskolát 1944-ben fejezte be. Ekkor már egyre nehezebbé vált a háború miatt a megélhetést biztosítani, édesapja is csak nehezen tudta két üzletét fenntartani. A háborúval a kellemes gyermekori éveknek vége is szakadt. Már csak az esti közös zenehallgatás maradt meg.

Az 1944/1945. tanévben a gimnázium I. osztályát a Miskolci Tóth Pál Református Nőnevelő Intézet Leánygimnáziumában kezdte. Itt jegyeinek zöme jeles volt. A francia nyelv helyett németet tanult, de ezt a nyelvet nem szerette. A többi évfolyamon is jó eredményeket ért el, magaviselete, rendszeretete kiemelkedő volt.

Az 1950/1951. tanévben változott az iskola neve: Állami Vámos Ilona Általános Leánygimnázium lett. Harmadik osztályra már rendeződtek a viszonyok az iskolában, latint is tanult, amit szintén szeretett, de különösen szerette Kiss Ernő tanár urat, aki délutánonként irodalmi összejöveteleket rendezett, ahol a verseket eredeti nyelven olvasta fel; zenéről, festészeiről is beszélgettek. A tanár úr lett a fiatal diáklány példaképe. Az irodalmi szalon mellett még kosárlabdázni is járt, és úszóedzéseken is szívesen vett részt.

Negyedikes gimnazista volt, amikor magyartanára felhívta a figyelmét a Rákosi Mátyás Tanulmányi Versenyre (ma az OKTV-nek felel meg), és azt tanácsolta, hogy magyarból vegyen ezen részt. Dolgozatai mindkét fordulóban nagyon jól sikerültek, így bejutott az országos verseny 10 legjobbja közé, ami azt jelentette, hogy felvételi vizsga nélkül felveszik az egyetemre. Ezzel nagy örömet szerzett tanárainak és családjának is. 1952. június 18-án kitűnő érettségi bizonyítvánnyal fejezte be gimnáziumi tanulmányait.

Molnár Márta mindig jó tanuló volt, de a kitűnő érettségi különösen nagy reményt biztosított a továbbtanulásához. A Budapesti Műszaki Egyetem Vegyész-mérnöki Karára jelentkezett. A felvételi je 1952. július elsején jól sikerült, azonban megkapta az értesítést, hogy helyhiány miatt nem vették fel. Ezért a Rákosi Mátyás Tanulmányi Versenyen elért eredményére hivatkozva kérte felvételét az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára, ahová felvételi nélkül fel is vették magyar szakra. Az irodalom sosem állt tőle távol, mert szeretett olvasni; sőt gyermekkorától sokat olvasott, hiszen otthon bőven válogathatott a könyvek között.

Államvizsgáját 1956. július 14-én tette le jó eredménnyel. Diplomája átvétele után három vidéki gimnázium közül választhatott. Választása **Győrre**, az ország egyik legnagyobb városára esett.

Egy évig a **Kossuth Zsuzsanna Leánykollégiumban** dolgozott mint nevelőtanár. 1957-ben kezdte meg szaktanári munkáját a **Kazinczy Ferenc Gimnáziumban**.

Zobay Éva így emlékezik: *„A magyar a kedvenc tantárgyam. Tanárnőnk aszalt szilva, halk és bizonytalan, talán beteges is. És ekkor, egy novembert eleji napon belépett osztályunkba egy tünemény, egy sugárzó fiatal lány, csinos és jólöltözött. Alig idősebb, mint mi – csupán 6 évvel. Ő az új tanárnőnk. Molnár Márta – mutatkozik be. Sugárzott belőle az irodalom szeretete és átfogó ismerete. Elbűvölt bennünket, mert nemcsak élvezet volt minden óra, hanem Márta néni mindig jólöltözött, ápolt és szép. Az igazi jó tanár megalapozott szakmai tudással és szakmájának nagyfokú szeretetével rendelkezik. A jó tanár mint színész a színpadon... fellép az osztály előtt nap mint nap. Vonzóan és elbűvölően. És Molnár Márta ilyen volt.”*

A magyar szak mellé – úgy gondolta –, hogy jó lenne elvégezni még egy nyelvszakot, így munka mellett az 1964/1965-ös tanévben elkezdte az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán az angol nyelv tanulását. Tanulmányait nagyon jó eredménnyel folytatta, és 1968-ban be is fejezte. 1968-tól már az angol nyelvet is taníthatta.

Németh Tibor, a gimnázium igazgatója a következőképpen emlékezik Molnár Márta munkájáról: *„25 éven át az angol munkaközösség vezetője volt. Irányításával készültek fel tanáraink a nyelvi tagozatos és a nyelvi speciális gimnáziumi képzés bevezetésére, részt vállalt a nyolc évfolyamos gimnázium tantervének előkészítésében is. Győr városában a modern angol nyelv tanításában úttörő szerepe volt, a város pedagógusainak számos bemutatóórát, tapasztalatcserét, továbbképzést tartott, szervezett, elősegítve ezzel széles körben a beszédcentrikus angol nyelvtanítás elterjedését. Elsőként kezdte megénkben az eredeti angol kiadású nyelvkönyvek oktatását. Tapasztalataival tanárgenerációkat nevelt fel.”*

Az iskola szerves része volt az életének, örömeit találta a tanításban, az irodalmon keresztül értékeket adott át tanítványainak. Szigorú volt, magasra tette a mércét, pontossággal jellemezte, de ő is magas színvonalon tanította mindkét szaktárgyát.

Molnárné dr. Borostyán Csilla visszaemlékezése: *„Már felnőtt fejjel értettem meg, hogy nemcsak nyelvtudást adott, hanem életérzést is. Tisztelte a nyelvet, annak kultúráját, így tudott gondolkodásmódot is közvetíteni. Jó páran áhítattal hallgattuk élménybeszámolóit, az ott élő családok szokásait. Még izgalmasabb volt, amikor a királyi családról hallottunk. Mintha második otthonáról, hazájáról beszélt volna. A fentiek alapján nem véletlen, hogy csoportunkból többen választották az angol nyelvet mint karrierépítési lehetőséget.”*

1966-ban az iskolai tanítás mellett elindult a TIT nyelviskolája. Őt is felkérték, hogy tanítson délutánonként egy kezdő csoportot, majd azután még két csoportot vállalt. TIT ösztöndíjjal 1969-ben vett részt egy nyelvi egyetemi ösztöndíjjal Edinburghban továbbképzésen.

1970-ben Miskolcon, 1972-ben Balatonfüreden volt az angoltanároknak rendezett továbbképző tanfolyamon.

A tanárnő 1979 februárjában értesítést kapott a Kulturális Kapcsolatok Intézetétől, hogy részt vehet a British Council által szervezett továbbképzésen az exeteri egyetemen. Természetesen nagyon örült az újabb utazási lehetőségnek, hiszen tovább gyarapíthatja tudását, tapasztalatait. A tanfolyamot azért indították, hogy bemutassák a különböző nemzetiségű hallgatóknak a korszerű nyelvtanítás módszereit. Csoportmunka, hallás utáni megértés, egyénre szabott gyakorlatok, szerepjátékos foglalkozások! Megfelelő tankönyveket,

Kirándulás osztályával (1983.)

nyugdíjba vonulásakor, 1994-ben, amikor alapítványt tett az intézmény tanulói számára. A Koszorú Alapítvány évről évre iskolánk azon tanulóit jutalmazza meg, akik sokat tettek anyanyelvünk ápolásáért.

1961 és 1989 között hét osztályt vállalt mint osztályfőnök, és nevelte őket szeretettel, gondosan. Amikor bevezették a nyelvi tagozatos oktatást, folyamatosan angol tagozatos osztályokat kapott, hiszen velük mindennap találkozott, és előnyös volt, hogy tanítványairól tudta, mit csinálnak. Rendkívüli műveltsége, jártassága az irodalomban, a zenében, a képzőművészetben, a vallástörténetben, történelemben lenyűgözte kollégáit, tanítványait, baráti körét is. A természetet is nagyon kedvelte, szeretett túrázni. Sokat utazott, felkereste a különböző múzeumokat, gyarapította nyelvismeretét. Útjairól rövid feljegyzéseket is készített.

Munkáját iskolája és a pedagógusszakma is elismerte. Elismerései: 1959-ben az oktatás-nevelés terén elért munkájáért dicséző oklevelet kapott. 1975-ben eredményes munkájáért az oktatási miniszter dicséretben részesítette. 1982-ben a Kiváló Munkáért kitüntető jelvényt adták át neki. 1987-ben 30 éves munkavégzése alapján példamutató munkájáért Törzsgárda oklevelet és jelvényt kapott iskolájától. 1990-ben Pedagógus Szolgálati Emlékérmét vett át. 2008-ban az iskola megalapításának századik évfordulóján Kazinczy- emlékérmével tüntették ki.

Amikor 2000-ben nyugdíjba ment (6 évig még óraadóként tanított a gimnáziumban) magas kitüntetést kapott, munkáját Németh László-díjjal ismerték el.

A közélet, a napi politika iránt is érdeklődött. Sokszor hívott vendégeket, és ő is gyakran látogatta barátait. Ilyenkor gasztronómiai tudását is megcsillantotta, főztjével elvarázsolta vendégeit. Bridzsolni is megtanult. Barátaival sokszor játszottak, nagy csatákat vívtak egymással. A munkába is belevetette magát, magántanítványokat fogadott.

2015-ben súlyos betegséget állapítottak meg nála, ő azonban nem csüggedt, meg akart gyógyulni. A kezelések következtében először szépen javult, úgy tűnt, hogy erős akarata eredményes lesz, meggyógyul. 2018-tól egyre rosszabbodott az állapota. Tanítványai ápolták felváltva, amikor pedig már folyamatos felügyeletre volt szüksége, a győri Szent Anna Otthonban helyezték el.

A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2020-ban a *Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében* című kiadványsorozat 11. kötetében jelent meg. Kiadó: *Emelj fel, emlék!* Alapítvány (Győr, Gát u. 13.)

hanganyagokat tudott megismerni, beszerezni.

Kezdetektől egyik irányítója, szervezője, lebonyolítója volt a Kazinczyról elnevezett Szép Magyar Beszéd országos döntőinek. Több tanítványa szerepelt kiemelkedően az OKTV-n, diákjai közül többen nyertek Kazinczy-érmet, szereztek arany fokozatot a Kisfaludy Napok versenyein. Egész életét áthatotta a Kazinczy Ferenc Gimnázium és az anyanyelv iránti elkötelezettsége. Tanújelét adta ennek

Összeállította:
DR. JÁKI KATALIN
Győr

MONSPART SAROLTA (Budapest, 1944. november 17. – Budapest, 2021. április 24.) tanár, élsportoló, tájfutó világbajnok, sportszervező, szakedző, mesteredző, egészségvédelmi tanácsadó

1963-ban érettségizett a budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban. Matematika–fizika szakos tanári diplomáját az ELTE Természettudományi Karán szerezte, majd elvégezte a Testnevelési Főiskola sportszervező (1979) és szakedző szakát. Nyelvtudása: német, angol, svéd.

Gyermekkorában többféle sportágat kipróbált, ám duci alkata miatt néhány helyről eltanácsolták. Az életre szóló változást a Szilágyi Erzsébet Gimnázium tanára hozta az életébe, aki a skandináv államokban járt, ahol a tájfutás alapsportágnak számított. Meghívta a földrajz szakos diákjait egy edzésre, ahová Sarolta is elment, igaz, a fiúkkal történő találkozás kedvéért. Megtetszett neki ez a sport, ott ragadt, és ingázó tanári ideje alatt megtanulta a svéd nyelvet, hogy megértesse magát – az előzetes eredményei alapján kiérdemelt – nemzetközi versenyeken. Világszenzációnak számított, amikor hazájukban legyőzte a svédeket.

„Az ELTE TTK matematika–fizika szakán a tanárok nem voltak meghatódva egy élsportolótól. Igazuk volt. Semmilyen könnyítést nem kaptam, tanulnom kellett, ugyanúgy, mint mindenkinek. Elsőként a Soroksári Ének-Zenei Általános Iskolában ötödik-hatodikosoknak tanítottam matematikát és fizikát. Nem volt nehéz. De érdekes. Szerettem. A gyerekek sokszor kint vártak a HÉV-megállóban. Itthonról odáig kábé másfél óra volt az út. Napi kétszer másfél óra, ez összesen három, így tanultam meg svédül, ülve, állva a tömegközlekedési járműveken. Szerettem volna olvasni és érteni a svéd tájfutó szakirodalmat, hogy a legjobbaktól tanuljak, és még jobb eredményeim legyenek. Közben a tanítást is élveztem, emlékszem, mértanból a téglalap területét, kerületét úgy tanítottam, hogy a mérőszalaggal kimentünk a tanulókkal a játszótérre, és ott lemértük a homokozót, a mérleghintát, ami adódott. Ez így sokkal tanulságosabb volt, mintha bent a teremben felírtam volna valamit a táblára. Egy év után mégis otthagytam az iskolát, mert a váltakozó időrend miatt csak egyedül tudtam edzeni minden második héten. A következő tanévben átmentem a Rákóczi Gimnázium esti és levelező tagozatára, de a délutáni edzésekkel itt is minden nap ütközött a tanítás ideje. Aztán a Spartacus vezetése látva, hogy az eredményeim egyre jobbak, kínált egy sportállást félévétől. És következett a gyönyörű tájfutó korszakom, amiben szinte napi 24 órám volt az élsportos felkészülésre. Ha nem is fizették meg, de nem is azért csináltam. Csodálatos volt. Éjszakai versenyek, kartörés, vetélkedés a sportág legjobbjaival, a skandináv menőkkel, sikerek, világbajnoki cím, utazások, maratonok, és sífutás télen. Rengeteg új sportbarát. Majd hetvenháromtól a rádiós László Györggyel a futó- és kocogóversenyek országos szervezése az amatőr sportolóknak, a lakosságnak.” (Morvai Katalin: Elaltatott szervezet. Magyar Hírlap hétvégi melléklete, 2020. május 23.)

Eredményei alapján a futás nagyszonya címmel is illették, sokakat győzött meg ennek a sportágnak a választására. *„Ez az egyik legtermészetesebb mozgás: harmonikus, ritmusos és rugalmas. Tanulás nélkül is mindenkinek sajátja. El nem téveszthető ciklikus mozgás, a bal és jobb láb egymásutánisága. A legfüggetlenebb sportmozgás, hiszen bárki, bárhol, bármikor, bármilyen egyéni stílusban, szabadon futhat, sőt lehet egyhelyben, futólépésekkel, futópádon is testedzést végezni, azaz helyben futni. Pályája többnyire a természet, a világ legnagyobb sportstadionja. Eszköze egy jó futócipő. A futás nemcsak a*

nagy tehetségek sportja, hanem mindenkié.”

Elkötelezett szervezője volt a nők számára szervezett futóversenyeknek. *„A nők sok mindenben befolyásolják a családot, hiszen ők a család, az egészséges életmód karmesterei. Ha ők rá tudják venni a szeretteiket, hogy a hétvégeken közösen kiránduljanak, sportoljanak, akkor abban a családban nagyobb lesz az összetartás. Az élet más területén is kamatoztathatják, amit a testedzéssel nyernek.”*

Fantasztikus eredmények fűződnek sportkarrierjéhez. Maratoni futásban 1972-ben a csepeli maratoni versenyen 3 órán belül ért célba, 2.59.53-as idővel. Az eredményt sporttörténelemnek kiáltották ki azzal, hogy első nőként teljesítette a sokak által áhított 42195 méteres távot 3 órán belül, és ezzel Európa leggyorsabb maratoni futója lett. A később futott 2.48.22-es ideje pedig 1982-ig élt magyar csúcsként.

Hazai és világszínvonalú sportkarrierje egy fertőzött kullancs miatt szakadt félbe. Próbálta megtalálni a pozitív hozadékát tragédiájának. *„A kullancs okozta agyhártyagyulladásnak férjet és gyereket köszönhetek, a versenyzői pályafutásom hirtelen megszakadását. Ugyanis meggyőződésem szerint, ha nem jön közbe a fránya kis állatka, még évtizedekig megszállottan futottam volna. Miután pedig sánta lettem és az élsportoló Sarolta eltűnt az életemből, Machiavelli »Nem az az erős, aki nem esik el, hanem az, aki mindig fel tud állni« üzenete az egyik fő vezérfonalam kétféle értelemben is... Természetesen a régi maradt még Hemingwaytól, hogy a sport megtanít, hogyan kell győzni és hogyan kell emelt fővel veszíteni. A sport tehát mindenre megtanít.”*

Közel nyolc év élsportolás után tíz évig volt a tájfutó válogatottak szövetségi kapitánya. Az egészséges életmód zászlóvivőjeként a Nemzeti Egységfejlesztési Intézetnek - és jogelődjeinek - az egészséges életmód bármely előfordulásában a rendszeres testedzésért felelős programvezetője volt 1990-2012 között. Ezek voltak már „sántán” a hivatalos munkahelyei. Valamint kitöltötte a mindennapok 24 óráját önként vállalt kis munkafeladatokkal. Közösségeket teremtett valamilyen szinten. Megszállottan sportolt, szervezett, agitált másokat is a munkahelyein, ahol első emeleti rabszolgának vallotta magát. Egészséges életvitelre ösztönző kiadványokat szerkesztett. Bekapcsolódott minden olyan rendezvény lebonyolításába, ahol felnőtteket, gyermekeket, tömegeket érintő mozgásos szellemi vetélkedők és találkozók folytak. Edzésterveket írt különböző sportlapokba, de gyakran egyéneknek is.

„Jól eső érzéssel emlékszem, az Avon női világfutásra, amelyet Kathrine Switzer indított el, mivel 1967-ben, Bostonban, hiába állt be sapkával a fején a férfi maratoni futók közé, a rendezők ki akarták rángatni a pályáról, mert akkor még nők nem indulhattak ezen a távon. Ezért Kathrine sokat tett a nők sportolási egyenjogúságáért. Budapestre is eljött a futás nagy ünnepére, amikor Magyarország is becsatlakozott a női világfutás rendszerébe. Szemet gyönyörködtető látvány volt, ahogy a jutalomként kapott egyszínű színes pólóban ellepték az ifjak és az idősek a Margitszigetet több mint 17 ezren. Sőt nagy ováció hangzott el, amikor bejelentették a szervezők, hogy a magyarok a részvételi számot tekintve legyőzték a New York-iakat. Ugyanis az amerikai nagyvárosban hatezren vettek részt a hasonló megmozduláson.” (Kiss Erzsébet: A magyarok legyőzték a New York-iakat. Hajdú-bihari Napló, 1998. október 28.)

Sportszervezői és edzői tevékenysége

- 1973-tól a Magyar Rádió futó-kocogóversenyeinek szervezése László Györggyel
- „Aranyjelvényesek az olimpiára” próbasorozat 1988-89-től, egyik ötletadója és szaktanácsadója (futás, úszás, kerékpár, evezés, túrázás)
- 1981-ben az első lakossági szabadidősportklub, a FUTAPEST KLUB alapító tagja
- 1980-1989: a magyar tájfutó válogatott szövetségi kapitánya
- 1982-1996: a Nemzetközi Tájfutó Szövetség (IOF) elnökségi tagja, 1994-1996: alelnöke
- 1986-ban dr. Csehák Judit egészségügyi miniszter felkérésére az „Egészséget Mindenkinél 2000-re!” program fizikai aktivitás alprogramjának kidolgozása
- A Wesselényi Sport Közalapítvány – és jogelődje – kuratóriumainak tagja 1991–2004, és elnöke 2000–2004
- 1991: „A futás csodálatos világa” című könyv dr. Miltényi Márta sportorvossal az amatőr futóknak
- 1993-ban a Nemzeti Mozgásprogram kidolgozása a Humán és Ifjúságpolitikai Kabinet felkérésére
- 1995-98: ÉLETREVALÓ Plusz országos iskolai program szakvezetője (Pharmavit Rt.)
- AVON Női Futó- és Gyaloglóklubok a megyeszékhelyeken Pászti Ágnes felkérésére: szakmai igazgató 1998–2005
- Fővárosi MINDEN-KOR Női Futóklub: edző 1998–2012 Korik Verával
- Nemzeti Civil Alap (NCA) Tanács: tag 2004–2006
- Egészséges munkahelyek témában szakértő, felkért zsűritag: Am Cham pályázatok 2003–2009, Flóra szívbarát munkahely 2007–2010
- Megszállottak Klubja: klubtag 2004-től
- Fővárosi Gyalogló Klub Idősebbeknek a Margitszigeten: edző 2004-től
- Egészségesebb Munkahelyekért Egyesület 1997–1998 alapító tag és titkár; Nemzeti Népegészségügyi 10 éves Program 2001–2010, a Rendszeres Fizikai Aktivitás Alprogram vezetője 2001–2005
- Tégy a Parlagra Ellen Közhasznú Alapítvány elnöke 2006–2015
- Nemzeti Szabadidősport Szövetség elnöke 2009–2011
- Idősek Tanácsa tag 2010-től
- MOB szabadidősportért felelős alelnök 2012–2013
- MOB Nők a sportban bizottsági tag 2012-től
- Tehetségnagykövet-választó Tanács tagja 2012-től 2019-ig
- MET (Magyarok Egészségügyi Társasága) Életmód Bizottság vezetője 2012-től és MET elnökségi tag 2019-től
- OGyK (Országos Gyalogló Idősek Klubhálózata) – kitaláló, alakító szervező, edző 2017-től

(Kiss Erzsébet: Sikeres nők: Monspart Sarolta. A Nemzet Sportolója gyalogló nyugdíjasok nemzetét szeretné. (2020. július-augusztus)

Számos hazai és külföldi kongresszusra hívták előadónak, ahol mindig sikert aratott sajátos és lendületes kifejezési módjával. Még a politikusokat is felszólította – már a 90-es évek végén –, hogy fussanak! Akkor a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet szaktanácsadójaként dolgozott. Szerette volna rábírní a vezetőket, hogy rövidebb távokon ők is induljanak el

családtagjaikkal. Fontos dolognak tartotta a személyes példamutatást, és ennek nézete szerint a politikai döntéshozók szintjén is meg kell jelennie. Felhívta a figyelmet a megjelenő státuszszimbólumra, nevezetesen arra, hogy sokan hordják büszkén a nagy sportversenyek trikóit, amit nem lehet boltban megvenni, hanem meg kell dolgozni érte. Több ilyen pólólszerző alkalomnál is közreműködött.

Ehhez a műfajhoz is tartozik egy csúcsa. Átszenvedve az életben maradás és a rehabilitáció gyötrelmeit, sokaknak adott hitet, a szenvedőknek, hogy akaraterővel kilábalhatnak betegségeikből egy elégedettebb életforma elérése céljából. Több ezren fejezték ki hálájukat edzésterveikért, a maratoni távok holtpontjánál lelkesítő szavaiért, valamint a „cerkák” és a „radirok” elindításáért a sport irányába. Emberi törekvéseit számos értékes díjjal jutalmazták, amire 2020-ban a Nemzet Sportolója díj tette fel a koronát.

Kimeríthetetlen ötletei megvalósításából egyre már nem maradt sem ideje, sem ereje. Nyugdíjasként közel kétmillió öregségi nyugdíjast tervezett bevonni a nyugdíjas gyalogló klubok (OGYIK) közösségébe. *„Még gyalogolni is könnyebb együtt, közösen. Nemcsak gyalogolni, de sportolni, szórakozni, sorban állni, örülni, szomorkodni, majd minden közösen könnyebb! Ha van társas támasz, akkor jobban érezzük magunkat, kíváncsibbak, érdeklődőbbek, erősebbek vagyunk! Megéri klubközösségben rendszeresen gyalogolni! Mindazoknak üzenem, akik valamilyen fogyatékkal vagy betegséggel élnek együtt, hogy tudják, amit Seneca is régen megírt: A kincseket elveheti a balszerencse, de a lelkierőt nem!”* Köszöntő Monspart Sarolta tiszteletére a Hegyvidék díszpolgára avató ünnepségén (Budapest, XII. kerület, 2019. május 7.)

„Monspart Saci a tájfutók nagyhírű ikonja, 34-szeres országos bajnoka. Svédül is megtanult, hogy megelőzze őket, világbajnokságon is lekörözzön nőket. Egy fránya kis vérszívó belekapaszkodott, nem tisztelte Saroltát, galibát okozott. Egy világ fogott össze, hogy új életre keljen, hogy bénán, majd sántán is példájuk lehessen. Fantasztikus karrier, mit életében tett, egészségvonalon is kiteljesedett. Kevés olyan példakép szaladgál a földön, ki élére állt tömegnek flaszeren és gyöpön. Buzdított, síkra szállt érvényes hitéért, hogy a profik mellett tömegek is mozduljanak egészségükért. Nem törte meg lelkét, ha ötletét mellőzték, mindig talált munkát, ahol értékelték. Drága Saci, szeretünk, nem feledjük szavad, az egészségért tenni kell, ha az idő szalad. Szívből gratulálunk újabb kitüntetésedhez, szóljon hát a VIVÁT, méltó ünneplésedhez!”

(Ui.: Szóljon ismét a VIVÁT Monspart Saroltának, 2020-tól a nemzet sportolójának!)

KISS ERZSÉBET
Debrecen

„*Testesítsd meg azt, amit tanítasz, és csak azt tanítsd, amit megtestesítesz.*”
(Dan Millman)

N

NAGY MÁRIA (Szolnok, 1931. október 18. – Szolnok, 1988. november 1.) matematika-fizika szakos középiskolai tanár

Szolnokon született. Édesapja, Nagy István MÁV alkalmazottként Szolnokon kocsirendező, Mendén váltóőr volt. Mária iskolai éveit Mendén kezdte, majd a nagykáta polgáriban bejáróként folytatta tanulmányait. A kockázatosra váló közlekedés miatt a megyeszékhelyen élő édesanyja testvéréhez költöztette a családot, és így a polgári 4. osztályát Szolnokon végezte. Érdeklődő, szorgalmas fiatal volt, aki jövőjét tanulással akarta megalapozni. A polgári iskola befejezése után különbözeti vizsgát tett, és a szolnoki m. kir. állami Bánffy Katalin Leánygimnáziumba iratkozott. A kiváló irodalomtanár, Szalai Jánosné és a kiváló matematikatanár, Kocsány Antalné tanította, akik példaképei lettek jövőjének alakításában. Tovább erősödött benne a vágy, hogy egyetemet végezzen, és ő is taníthasson, de akadályt jelentett a család szerény anyagi helyzete.

A sors hátrította el az akadályt és döntötte el, hogy melyik tantárgyból tanuljon tovább. Az 1946/47-es tanévtől kezdve a Szovjetunióban külföldi egyetemisták is tanulhattak, pl. a szovjet függésbe került kelet-európai országok diákjain kívül koreaiak, kínaiak, vietnamiak és mongolok. Az ösztöndíjas egyetemistákat tanulmányaik teljes időszakára fogadták. Ha a pályázó diák nem beszélt oroszul, vagy nyelvtudása nem érte el az egyetemi tanuláshoz szükséges szintet, fél- vagy egyéves nyelvi előkészítőn pótolhatta, és csak ennek sikeres befejezése után kezdhette el tanulmányait. 1948-ban pályázati kiírás jelent meg szovjet ösztöndíjra matematikából és fizikából. Mária úgy látta, hogy sikeres felvételi esetén ez megoldást jelentene számára, de félt is. Az idegen nyelv, az ismeretlen környezet, a családtól való távolság a vállalkás ellen szólt.

– „*Félek – mondta a 17 éves Mária 12 éves unokahúgának – de a szüleim nem tudnak itthon egyetemre küldeni, szegények vagyunk, én tanulni szeretnék, vállalnom kell.*” Hosszas mérlegelés után kialakult az „igen” döntés.

A 4. osztályt az Oleg Kosevoj Szovjetösztöndíjas Iskolában kellett elvégeznie, ahol az érettségi tárgyai mellett emelt óraszámban tanultak orosz nyelvet, matematikát és fizikát. A legjobbaknak már néhány hónap elteltével kijelölték azt az egyetemet, ahol érettségi után tanulhatnak. Őt magyar fiatallal együtt került Kazányba, a tatár fővárosba. Mária szerint társai kiugróan tehetségesek voltak, vidámak, segítőkészek, de a tatár és orosz

évfolyamtársak is mindent megtettek, hogy jól érezzék magukat. Az előadásokat oroszul hallgatták és oroszul is vizsgáztak. Nagyon sok munkával lehetett jó eredményt elérni. Mária diplomájában, amelyben a magyar gyakorlattól eltérően minden tanult tárgy érdemjegyét feltüntették, jeles és jó osztályzat szerepelt.

A szakmai ismeretek elsajátítása mellett más hatások is érték és töltötték ki idejét. A feszített munkatempó ellenére jutott ideje az orosz irodalom klasszikusainak olvasására, Csajkovszkij, Muszorgszkij muzsikáját hallgatva pedig megismerte és megszerette az operát, a szimfonikus zenét, csodálta az orosz balettet. Politikáról sosem beszélgettek, de azt elmondta, hogy egyik professzoruk tudása mellett azért is tisztelték, mert a tatár nemzeti ünnepen népviseleti ruhában tanított, éreztetve, hogy a nemzeti érzés és a hagyományok ápolása rendkívül fontos a különböző nemzeteket unióba szervezett államban is.

Az egyetemet befejezve **Szolnokon**, a **Varga Katalin Általános Leánygimnáziumban** kapott állást, haláláig ott tanított. Tanítványai és az iskola volt a családja, életcélja pedig tudásának átadása. A tehetségeseket arra ösztönözte, hogy oldják meg a KöMaL (Középiskolai Matematika és Fizika Lapok) feladatait, törekedjenek gyakorlással mind jobb eredményre. Hitt abban, hogy nincs rossz matematikus, csak tanulmányaiban valahol lemaradt tanuló, és a hiányt nem könnyű pótolni. Nem skatulyázott be senkit. Türelmes volt, adott időt a kimaradt ismeretek pótlására. Ilyenkor azt mondta, most még vár, de jövő évben nem engedi tovább azt a diákot, aki nem pótolja lemaradását. Ez a módszer nem volt mindig eredményes, de aki élni tudott ezzel a türelmi idővel, és pótolta hiányzó ismereteit, az a továbbiakban együtt tudott haladni az osztállyal. Volt arra is példa, hogy nemcsak javított, de választható tantárgyként fizika érettségire is jelentkezett az így felzárkózó tanuló, mert a tanárnő bizalma megváltoztatta a tárgyhoz fűződő viszonyát. Ha Mária megbizonyosodott arról, hogy diákja mindent megtett, és többre nem képes, nem buktatta meg. Ha a valamelyiküknek családi gondjai, bejárási nehézségei voltak és emiatt maradt le, szabadidejében korrepetálta, hogy felzárkózhasson a többiekhez.

Lelkiismeretes munkáját mutatta óráira való felkészülése is. Előző nap megoldotta a sorra kerülő feladatokat, ellenőrizte a tanulók példamegoldásait, s ha valaki a megszokottól eltérő megoldást találva jutott el a jó eredményhez, azt jelessel jutalmazta. Fizika óráin rendszeresen kísérletezett. Önmagával szemben szigorú volt, és tanítványaitól is pontos munkát követelt. Saját iskolai éveit alatt szilárd meggyőződésévé vált, hogy csak a jól végzett munka hozhat eredményt.

Szólaljanak most meg azok a tanulók, akik szívesen idézték fel emlékeiket tanárnőjükéről:

„Élesen látom magam előtt a képet, ahogyan kezdődtek az órái. Sohasem késett, becsengetéskor már az osztályteremben volt. A matematika tankönyvben és a példatárban sorakoztak a gondosan beillesztett könyvjelzők, hogy pontosan ott nyíljanak ki, amivel az órán foglalkozni fog. A tanóra minden percét kihasználta, munkára, kitartásra, logikus gondolkodásra nevelt. Megtanította, hogy nem csak egy út van a jó megoldáshoz, hogy a szabatos, precíz megfogalmazás és a sok gyakorlás eredményre vezet. Csak utólag jöttünk rá, hogy szigorúsága mögött ott volt a szeretete. Zárkózottsága a jól szervezett osztálykirándulásokon, a felejthetetlen színházlátogatásokon oldódott. Emléke bennünk él. Szakmánkban, hivatásunkban adjuk tovább, amit tőle tanultunk. 45 év távlatából is hálás vagyok, tisztetem Őt.” (Csontos Margit vízépítő mérnök, szakmai tanár)

„Nagyon hasznosnak bizonyultak a kemény munkával végigdolgozott matematikaórák. A precizitást, a gyors problémamegoldást, az analitikus gondolkodást, a következetességet

alakította ki bennünk. A legnagyobb élményt a jól megtervezett osztálykirándulások adták. Nagyon sok helyen jártunk a négy év alatt, s az itt szerzett ismeretekkel is tájékozottságunkat bővítette. Neki köszönhetem, hogy tanár lettem.” (Ludvigné Fótos Erzsébet matematika-fizika szakos tanár).

„Azt, hogy milyen jól tanított, csak akkor értettem meg, amikor az egyetemen, vegyész szakon rájöttem, hogy minden tudást, amire itt szükségem van, a gimnáziumi matematikaórákon sajátítottam el a tanárnő segítségével.” (Seller Sándor vegyész)

„Tapasztalva matematika iránti érdeklődésemet, szigorúbb volt hozzám, amit csak később tudtam igazán megérteni, helyre tenni és igazat adni neki. Nekem kötelező volt a KÖMAL-ba dolgozni, havonta beküldeni a megoldott feladatokat. Ezzel rendszerességet, precizitást tanított és követelt. A logikus gondolkodást, problémamegoldást tőle tanultam. Későbbi tanulmányaim és munkáim során nagyon nagy hasznát vettem ezeknek az ismereteknek. Követelve szeretett! Örök hála és köszönet érte!” (Bíró János programozó matematikus)

„Örült szakmai igényesség, elhivatottság jellemezte. Következtesen egyengette tanítványai útját. Sok esetben tartottunk tőle, de utólag hálás vagyok a szigoráért, mert amit megtanított, mai napig alkalmazható tudás a munkámban.” (Báldos Éva környezetmérnök, ökológus, mérnöktanár).

„Gondolkodásban, problémamegoldásban, az egy feladatra adható több jó megoldás kapcsán is a gimnáziumi négy év matematikaórái és Mária néni nevelése fontos szerepet töltött be. Mérnöki munkámban nagy segítségemre volt és van a mai napig is.” (Cser Lajos építész)

„Nekem nem ment túl jól a matek. Nehezen kerültünk közel egymáshoz, de akadtak ilyen pillanatok. 1974-ben a Szovjetunióba szervezett osztálykiránduláson a leningrádi Kirov Színházban megnéztük a Csendes Don című operát, ami óriási hatással volt rám. Másnap beszélgettünk az előadásról, Mária néni mesélt a szabad kozákság különleges helyzetéről, a polgárháborúról, amely egymás ellen fordított családokat, barátokat. Ittam a szavait. Ennek a beszélgetésnek köszönhetem, hogy elolvastam Solohov művét, s ha meglátom a regényt, rá gondolok.” (Gál Mária magyar-történelem szakos tanár)

„Van, aki hálával és szeretettel, és van, aki még máig szorongással gondol vissza a matematikaórákra. Mária néni engem 1975 nyarán pótvizsgára utasított. A nyarat végigtanultam, majd sikeresen levizsgáztam. További tanulmányaim során (Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Főiskola, Közgazdaságtudomány Egyetem) „szóró” tárgy volt a matematika, de én végig sikerrel vettem az akadályokat. A pótvizsga negatív élmény volt, de a hatása eredményesnek bizonyult.” (Rácz Mihály vállalkozó)

„Matematika szakos tanár lettem. Vajon, hogyan vélekedne Mária néni arról, hogy a nyomdokaiba léptem? Tanítás során sokszor idézem fel az általa tanítottakat, hivatkozom arra, hogy én ezt a középiskolában így tanultam, így kérte a matektanárom, és teszem ezt azért, mert tudom, hogy milyen jól bevált módszerek, fogások voltak azok, amiket ő átadott nekünk. Elvárta tőlünk a precíz, igényes munkavégzést, a pontos fogalmazást, a logikus gondolkodást, a kitartó gyakorlást, az önálló feladatmegoldást, s ezzel olyan emberi tulajdonságokat fejlesztett, melyeknek haszna felbecsülhetetlen. Ezeket hangsúlyozom én is munkám során, s ezeket szeretném átadni tanítványaimnak.” (Kocsis Edit matematika-fizika szakos tanár)

„Olyan tanár vett az oltalmába, aki megtanította, hogy miként lehet jó időbeosztással, megfelelő értelmezéssel jártasságot szerezni a matematikai problémák megoldásában úgy, hogy azt ne érezzük nyűgnek, inkább játéknak, hogy a feladatok megoldása által szerzett sikerélmény tovább inspiráljon. A házi feladatok voltak az átmozgató gyakorlatok, a megyei

és országos versenyek, valamint a KÖMAL feladatainak folyamatos megoldása a magas szintű terhelés, matematikai logikánk, megoldóképességünk pallérozására. Következetességével is példát mutatott: az órák pontosan kezdődtek, 45 percig tartottak, mindig szabatosan fogalmazott, s megjelenésében is a fegyelmezettséget sugallta.” (Csiki Attila közgazdász)

„Aztán jött a középiskola, s megtudtuk, hogy kik fognak tanítani bennünket. Matematikát Nagy Mária, a szigorú, következetes, sosem mosolygó pedagógus. No, ez persze így nem igaz. Én mindig láttam egy kis mosolyt a szemében. Szerette tanítványait, de szeretetét leginkább az egyre nehezedő példákön keresztül mutatta meg. Ritkán egy-egy tehetséges nebulónak biztatásul megsimogatta a fejét. Kevesen érdemelték ki. Matematika fakultációra jártunk hozzá heti 10-12 órában. Azt hiszem, mindent megtanultunk tőle, amit meg lehetett tanulni a középiskolában. Arra emlékszem még, hogy magányosnak tűnt az iskolában és azon kívül is. Mi voltunk a családja, az iskola volt a büszkesége. Az a szemlélet, az a tudatos építkezés, a magabiztos tudás, amit tőle kaptam, máig elkísért.” (Dr. Fábíán Attila egyetemi tanár, a Soproni Egyetem rektora).

Tisztelettel és szeretettel emlegetjük, őrizzük emlékét.

Unokatestvére,
PINTÉR MARGIT
a szolnoki Varga Katalin Gimnázium
nyugalmazott tanára

NAGYNÉ KELEMEN MÓNICA (Debrecen, 1972. szeptember 8. – Pocsaj, 2021. október 23.) tanító, a Hajdú-Bihari Napló külső munkatársa

Édesapja Kelemen István, édesanyja Kecskés Róza. Mindkét szülő tisztességes munkával kereste a kenyerét. Édesapja a helyi Dózsa Tsz-ben volt mezőgazdasági gépszerelő, édesanyja a Pocsaj és Vidéke Takarékszövetkezet tagja volt. Jelenleg ők már nyugdíjasok. Mónika Debrecenben született, de életét Pocsaj községben élte le. Testvére, egy húga, Katalin óvodapedagógus Pocsaj településen, a Mesevár Óvodában. Az utcában, ahol szüleivel és testvérével lakott, szinte mindenkivel jóban volt. Barátaival, az utcabéli lányokkal és fiúkkal sokat ültek az utcán, sokat játszottak, hullócsillagot lestek. A család mindig összetartó, szeretetteljes légkörben élte mindennapjait, segítettek egymást mindenben.

Az általános iskolai tanulmányait Pocsaj településen végezte, befejezése után a berettyóújfalui Arany János Közgazdasági Szakközépiskolában tanult. Érettségi után tanulmányait egy másik iskolában, a berettyóújfalui Gépíró és Gyorsíró Szakiskolában folytatta. Fiatal életében még többre vágyott. Tudta, hogy boldogulásának kulcsa a tudás, az újabb ismeretek elsajátítása. Beiratkozott a derecskei gimnáziumba. Férjét, Nagy Gyulát is ott ismerte meg. Az ismeretségből barátság, majd szerelem lett. 1992-ben ment férjhez. Vele élt élete végéig 29 év boldog házasságban. Még házasságkötésük előtt, lánykorában a helyi tsz-irodában is dolgozott, ám ott nem sokáig. Időközben elvégzett egy kereskedő-boltvezető tanfolyamot, mivel a faluban nyitottak egy fagyizót, ahol vállalkozóként dolgozott. Ez nem sokáig üzemelt.

Mónika arra törekedett, hogy párjával együtt megalapozza az igazi család alapjait. Férje határőrként dolgozott, később pedig biztonsági őrként Debrecenben. Pocsajban sikerült házat vásárolniuk, ahol mai napig laktak kis családjukkal. Házasságukból két fiúgyermek született: Ádám (1994-ben) és Zsolt (1998-ban) Ádám egy érettségi és egy vagyoniörri képzés után a településen (közösségi ház) dolgozik, Zsolt pedig számítástechnikai ismereteinek köszönhetően az érettségi után a helyi önkormányzat munkáját segíti.

2004-ben, miután gyermekeik felcseperedtek, Mónica úgy döntött, hogy érez magában annyi ambíciót, hogy tudását tovább gyarapítva belevág egy diploma megszerzésébe. Választása a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolára esett, ahol 2008-ban tanítói oklevelet szerzett magyar nyelv és irodalom műveltségi területen. E településen, ahol lakott, ismerték eddigi tevékenységét. Így mint végzett tanító munkát is kapott lakóhelyén, szívesen fogadták **Pocsajban a Lorántffy Zsuzsanna Általános Iskolában**. Az alsó tagozatban első osztályosokat tanított, de a rajz tantárgy tanítása is közel állt hozzá. Szeretett ott dolgozni, sokszor vállalt pluszmunkát, helyettesítést. Mindig lehetett rá számítani, biztos munkaerő volt. Az iskolai könyvtárban mint könyvtáros tevékenykedett. A kollégái is szeretették, becsülték.

Mónika, mint fiatal pedagógus az iskolában, a tanítási időn túli foglalkozások aktív szervezője volt. A diákönkormányzat programjainak megvalósításában nagymértékben kivette a részét. Szervezte az iskolai ünnepségeket, a március 15-ei és a karácsonyi ünnepségek, de a táborok szervezésében is aktív volt. A gyerekekkel, nemcsak tanítványaival nagyon jó volt a kapcsolata. A gyermekek szülei is tapasztalták a fiatal tanítónő gyermekszeretetét, ezért tisztelték, becsülték.

Mónika volt munkatársa, *Kocsi Erzsébet*, aki már nyugdíjas éveit tölti, így emlékszik

rá: „Mónikát még általános iskolai diákként ismertem meg. Szerény, szorgalmas tanulója volt az iskoláknak. Néhány évvel később, már kollégaként köszönthettük egymást. Hamar beilleszkedett a tantestületbe. Igyekezett tovább képezni magát. Leginkább a rajztanítás területén ért el nagyon szép eredményeket a gyerekekkel. Rajzsakkört is vezetett. Mindig nagy lelkesedéssel mutatta a tanulók alkotásait. Magyar nyelvet is tanított.

Több diákja részt vett vers- és mesemondó versenyeken. A tanítványaival és szüleikkel is nagyon jó volt a kapcsolata. A gyerekek szünetben is keresték a társaságát, bizalmasok voltak vele, megosztották problémáikat, gondjaikat. Több éven keresztül szervezte az iskola diákönkormányzatának munkáját. Műsorokat tanított be, kapcsolatokat épített.

Mikor én nyugdíjas lettem, nagyon örültem, hogy ő vehette át tőlem a könyvtárat. Bár nem volt hozzá végzettsége, de nagyon hamar beletanult a feladatok ellátásába. Jól érezte magát ebben a munkakörben is. Felelősségteljesen végezte a teendőket.

Munkatársaival is kiegyensúlyozott volt a viszonya. Csendes, de az igazáért harcoló, másokat is támogató kolléga volt. Alapvetően kerülte a konfliktusokat, sokáig érlelte magában a mondanivalóját. Megbízható volt, lehetett rá számítani. Szívesen segített a kollégáinak mindenben. A település közösségében is megtalálta a helyét. Apukám után ő lett a Hajdú-bihari Napló külső munkatársa. Rengeteg tájékoztató cikket, fényképet küldött Pocsaj, Esztár és Kismarja eseményeiről, rendezvényeiről.

Ha süteményt kellett sütni, azt készítette. Ha gáztűzhelyt kellett szerezni – mert éppen fánksütés volt az iskolában – akkor azt is megoldotta. Szerteágazó kapcsolatait jól tudta hasznosítani, mozgósítani a közösség érdekében. Bármit kérdeztünk vagy kértünk tőle, mindig volt mindenre egy jó megoldása, egy ismerőse, vagy éppen ideje, hogy ott legyen. A vállán a fényképezője, amellyel rögzítette a történeteket.

A faluban, több közösségben is megbízatást töltött be. Az egyháznál presbiterként tevékenykedett, a román kisebbségi önkormányzatnak is tagja volt. Mindenütt teljes mértékben helytállt a vállalt feladatok ellátásában.

Szomszédok is voltunk. Tapasztaltuk, hogy milyen nagy odaadással biztatta fiait a tanulásra, a különféle képzésekre. Saját életével mutatott nekik példát.

Hogy örültünk, mikor megvette a piros autót és vezetni kezdett! Nem is tudtuk, hogy van jogsija. Szurkoltunk, hogy minél nagyobb távolságokat tegyen meg egyedül, bátran.

Nagyon szerette az állatokat. Fűrjecskék, kiskecskék, kutyák, macskák, baromfik mindig voltak a portán. A Bözsi kecske, ha megellett, a naptári névnap szerint kapta a gida a nevét. Az unokáim nagyon szerették. „Csá, Móni néni!” – rendszerint így köszöntötték. Tavasztól őszig délutánonként, ha kiültünk beszélgetni az utcára, sokat nevtünk vele, nagyon jó volt a humorérzéke. A betegsége idején leginkább „messengeren” tartottuk a kapcsolatot. „Annyi dolgom van, hogy meghalni sincs időm” – írta az utolsó bejegyzések egyikében.

Sajnos, hiába volt a veradás, a sok-sok ima, a legjobb orvosi megoldások keresése, fiatal élete hamar véget ért. Megmarad az emléke, a szelíd, mosolygós arca, a példája, hogy így is lehet élni. Életében volt helye a családnak, a barátoknak, a munkatársaknak, a tanítványoknak, a település közösségeinek... „Nem a piros autóval mentél el Mónika! ... Legyen az emléked áldott!”

Pedagógusi munkáját helyezte mindenek fölé. A családi teendők végzését össze tudta hangolni a pedagógusi munkáján kívüli feladatok végzésével. Ezen túl hobbiját sem hanyagolta el. Imádta a fotózást, szeretett írni. Írásait elküldte a megye lapjának. A Hajdú-bihari Napló munkatársai örömmel fogadták írásait, fotóit. Így lett Mónika a Napló külső tudósítója. Erre a feladatra komolyan felkészült. Vásárolt egy komolyabb fényképezőgépet és a szükséges felszereléseket, s elindult ... Saját kútfőből „tanult meg” fotózni, cikkeket írni. Aztán bekebelezte a környező településeket is. Évek során gondolatait, munkájának keze nyomát számtalan cikk és fotó őrzi. Pocsajban és a környező településeken élő közösségek és annak tagjai szívesen őrzik a Mónika által róluk írt anyagokat, fotókat. Ezeket a cikkeket a fotókkal együtt Mónika gondosan kivágta az újságból, és beragasztotta egy albumba. Vigyázva őrizte minden egyes megjelent írását.

Mónika aktív tagja volt a helyi román közösségnek. Segített a román nemzetiségiek részére Gyulán szerkesztett „Cronica” című hetilap szerkesztésében is. Neki köszönhetően sok értékes megnyert, majd sikeresen megvalósított pályázattal öregbítették Pocsaj település nevét a megyében és az országban egyaránt. Ezután Mónika, mint családanya, pedagógus minden pocsaji, esztári és kismarjai rendezvényen megjelenve ott volt és jegyzetelt, fotózott. Munkájával tudósítva a településeken történő eseményeket megörökítette ezt az utókor számára is. Jelen volt az egyház életében is. A helyi görögkatolikus egyház zárandoklatainak megszervezésében, a kolindálás szervezésében, a karácsonyi műsor összeállításában komoly szerepet vállalt.

A faluban történő események lebonyolítását inkább a háttérből irányította, a mozgatórugója volt egy-egy rendezvénynek. Szívesen írt családja, így a húga kaktuszgyűjteményéről, szinte minden évben előrukkolt egy-egy cikkel ebben a témában. Tudósított minden – Pocsajban és környékén – történt eseményről: falunapról, csigacsinálóról, nőnapról, iskolai, óvodai rendezvényekről, idősek napjáról. Ezeken a rendezvényeken igyekezett részt venni, ameddig egészsége engedte.

2021 elején súlyos betegséget diagnosztizáltak nála. Tavasszal megműtötték, várnia kellett az immunterápiás kezelés engedélyeztetésére. Mire odakerült volna a sor, hogy ezt a gyógykezelést megkapja, annyira vérszegény lett, hogy sajnos nem tudtak hozzáfogni a gyógyításhoz. Állapota ettől kezdve egyre rosszabb lett. A helyiek irányított véradást szerveztek neki. Napról-napra gyengébb lett. Már a házimunkát sem tudta elvégezni. Férje és két nagy fia rengeteget segített neki. Aztán egy kezelést megkapott, amitől, mintha azt láttuk volna, hogy jobban van. A sok lázasan töltött éjszaka után legyengült szervezete mégis felmondta a szolgálatot. 2021. október 23-án csendesen megpihent. Utolsó útjára a település sírkertjébe nemcsak az ott élő emberek, hanem más településekről sok-sok ismerőse, barátja, tisztelője jelent meg, virágot, koszorút, vittek, így fejezték ki tiszteletüket, megbecsülésüket egy fiatalon elhunyt családtag, rokon, barát, munkatárs iránt.

Vm irjáncki József tanár, a Hajdú-bihari Napló és a gyulai Cronica tudósító munkatársa Körösszegapátiból: *„Kicsit mindannyiunké volt, közénk tartozott. Közvetlensége, őszintesége, a pedagógus társait szinte lenyűgözte. Halálával egy hivatását, szakmáját szerető, önzetlen kollégát veszítettünk el. Akik nem voltak közelében, megrendülten értesültek haláláról.”*

Testvére,
MÁNDOKI ATTILÁNÉ
Pocsaj

NEMES GYULÁNÉ (Hajdúböszörmény, 1942. június 20. – Hajdúböszörmény, 2017. június 18.) tanár

Nemes Gyuláné – vagy ahogy mi ismerjük – Magdi néni mindig fontos helyet foglalt el a szívemben. Különleges, odaadó, szuggesztív pedagógus volt, akinek a biológia- és földrajzórai szemléletes magyarázatai a mai napig az emlékezetembe vésődtek.

Magdi néni az alapos szakmai tudását a Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerezte, ahol 1965-ben biológia-földrajz szakos tanárként végzett.

Az egyetem után az első munkahelye elszólította Hajdúböszörményből. A **Komádi 1. Sz. Általános Iskola** és Gimnáziumban dolgozott két tanévet, ahol szerették és megbecsülték, majd visszatért a szülővárosába.

1967 márciusától a **Bocskai István Gimnáziumban** tanított, ahol 1999-ig, a nyugdíjazásáig dolgozott.

Nagy pedagógiai és pszichológiai érzékenységgel és tudással tanította a szaktárgyait, a biológiát és a földrajzt, valamint pszichológiát oktatott tanórán és szakkör keretében is. Az első években kollégiumi nevelőtanárként is dolgozott, a nevelés mellett már fiatal pedagógusként fontos volt számára a szakmai tudásának átadása, és a diákok természettudományos érdeklődésének felkeltése.

Pozitív gondolkodású, sokszínű, jó szervezőképességű, közösségformáló egyéniségevel a gimnáziumnak mindvégig aktív pedagógusa maradt.

A földrajzt és a biológiát nappali és levelező tagozaton egyaránt tanította. Pedagógusi feladatainak végzése során tevékenyen részt vett a gimnázium fakultációs rendszerének módszertani kialakításában, két nappali tagozatos osztálynak volt négy évig az osztályfőnöke, biológia és pszichológia szakköröket vezetett, ellátta a pályaválasztási feladatokat, dolgozott a biológia-földrajz-kémia munkaközösség vezetőjeként, majd 1983-ban nevelési igazgatóhelyettesi, 1990-ben pedig általános igazgatóhelyettesi kinevezést kapott.

Szakmai felkészültségét mutatta, hogy a továbbképzéseken a bemutatóóráival, korreferátumaival, a kísérleti tankönyvek kipróbálásával és a környezetvédelmi érdeklődésével a gimnáziumon is túlmutató tevékenységet folytatott. Az állandó megújulás mindvégig fontos volt számára, önmaga fejlesztése mellett rendszeresen képzéseken vett részt: földrajz, biológia és osztályfőnöki komplex tanfolyamokon, valamint vezetési ismeretek tanfolyamon végzett eredményesen.

Az új ismereteit a tanítás során kamatoztatta, és úgy hiszem, az élvezetes osztályfőnöki órákat is ennek köszönhetjük. A számunkra fontos témák, érdekes megbeszélések, az izgalmas önismereti tesztek és azok értékelései akkor természetesebbek voltak számunkra. Munkáját mindig a legjobb tudása szerint, lelkiismeretesen végezte. Szakmailag nagyon igényes volt, a diákjait a tananyaghoz kapcsolódó legfrissebb tudományos ismeretekhez juttatta hozzá. Változatos módszereivel, nagy tapasztalatával a tanulókkal megszerettette a szaktárgyait, szemléletes óráival és logikus magyarázataival természettudományos gondolkodásra szoktatta őket. Közülük számos diáknak az életét is meghatározták ezek az tanórák: sok tanítványa végzett az orvostudományi, agrártudományi, állatorvosi vagy kertészeti egyetemen, mezőgazdasági, élelmiszeripari, egészségügyi és pedagógiai főiskolákon, amelyeken a felvételi tárgy a biológia vagy a földrajz volt, de számos diákja az ő példáját követve választotta a tanári pályát is.

Fontos volt számára a diákokkal kialakított közvetlen kapcsolat, ezért igyekezett kötetlen formában, a tanórán kívül is találkozni velük. Kiváló lehetőség volt erre a Főzőcske diákkör (1982–1997), ahol a főzés és a háztartási ismeretek rejtelseibe vezette be a tevékeny résztvevőket. A foglalkozások nagyon hasznosak, egyben hangulatosak voltak, képességeiket pedig az iskolai és a városi rendezvényeken az általuk készített csodás asztalok mutatták meg.

„Szerencsésnek mondhatom magam, hogy azon kevés diák közé tartozom, aki Magdi nénit osztályfőnökeként tisztelhettem. A tisztelet kölcsönös volt a tanár és a diákok között, ezért alakulhatott ki az osztály tagjaival ilyen bensőséges kapcsolat. Sok időt töltöttünk együtt, az iskolai események mellett közös esti főzős programokat szerveztünk, amire Magdi néni is szívesen látta vendégül az osztályt. Az osztálykirándulások feledhetetlenek, hangulatosak voltak, az egyensúlyt itt is tökéletesen megteremtette. Sokszor úgy érzem, mintha családi kötelék lett volna közöttünk: a kislányának a nevelése mellé tökéletesen illesztette a diákjai nevelését, aminek alátámasztásaként a szülőkkel is nagyon közvetlen kapcsolatot ápolott.

Hajdúböszörmény Város önkormányzata Hajdúböszörmény gyerekeiért (1996) emlékéremmel ismerte el több évtizedes kiemelkedő szakmai munkáját. A kitüntetéseknel is fontosabb volt azonban számára, amit a diákjaitól fordított napra kapott. A »Legtemperamentumosabb tanár« címet többször megkapta, de volt Leg-leg-leg tanár is.

Figyelemmel kísérte az életünket az érettségi után, szívesen beszélgetett volt diákjaival, szeretettel és érdeklődéssel fordult felénk, felnőttként is tanácsokkal látott el bennünket. Bármilyen témát megbeszélhettünk vele, emberségével, empátiájával mindig a legjobb megoldást nyújtotta.

Még ma is hiányzik...” (Uzonyi Judit)

„Én 1986–1990 között voltam tanulója ennek az alma máternek. Magdi néni három éven át tanította a biológiát az osztályunknak. Szakmailag nagyon igényes volt, óráin igyekezett a legfrissebb tudományos ismereteket is átadni részünkre. Egyik alkalommal bemutatóóránk volt, ami kiválóan sikerült. Az osztályunk példamutató munkáját egy tálca finom házi süteménnyel köszönte meg, amit saját kezűleg készített. Szeretett sütni, főzni. Ebbéli tudását is igyekezett átadni diákjainak. Ezt az is bizonyítja, hogy 1982-től Főzőcske diákkört vezetett a gimnáziumban. Jómagam is tagja voltam néhány osztálytársammal együtt e diákkörnek a gimnáziumi éveim alatt. Rendszeresen, kéthetenként pénteken találkoztunk a biológia teremben, mely helyszínül szolgált a Főzőcske szakkörnek is. Egy szekrényben tartottuk a konyhai eszközöket, valamint a rezsót, amin készítettük az étkeket. Finomabbnál finomabb, egyszerűen elkészíthető ételek kerültek ki kezeink közül, például ukrán lángos, omlós pogácsa, káposztás gombóc, burgonyakroketta meglepetéssel, húsos burgonyagombóc, kolbászos fánk, túrófánk, rózsafánk, túrós derelye sütve és még sok-sok megannyi finomság, amit a négy év alatt készítettünk. Ezeket a recepteket még ma is őrzöm. A forró kolbászos fánk ma is családom nagy kedvence. Magdi néni a szakkörösöknek mindig kiosztotta az akkoriban írógéppel megírt recepteket. Közös tanulmányoztuk, megbeszéltük az elkészítés menetét, majd egymás között felosztottuk a teendőket. Volt olyan eset, hogy közös vásároltuk meg a hozzávalókat a főzéshez, de legtöbb esetben szakkörvezetőnk gondoskodott az alapanyagokról. A foglalkozások jó hangulatban teltek, megtanultunk összedolgozni, egymásra figyelni. Az elkészített ételeket szépen terített asztal mellett fogyasztottuk el, miközben jókat beszélgettünk. Kis csoportunk igényes volt, odafigyeltünk a tálalásra, elsajátítva egy kis asztalterítési etikettet is.

A Főzőcske diákkör megmutathatta tudását iskolai és városi rendezvényeken egyaránt. Szemet gyönyörködtető, csodás asztalokat készítettünk minden évben a szalagavató

bálokra a pedagógusok részére. Számomra emlékezetes esemény, amikor a gimnázium 365. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségre készítettük az asztalt az állófogadásra, melyen Szűrös Mátyás, a gimnázium egykori diákja is részt vett. Részt vettünk ételbemutatókon is. Közös kirándulásokat is szerveztünk, melyek élményekben gazdagok voltak. Jártunk a Hortobágyon, ahol Garai Lajos pásztor a pásztorok ételét, a slambucot készítette el számunkra. Erre az eseményre is hálátelt szívvel gondolok.

Büszke vagyok középiskolámra, mely akkor is és most is országosan elismert hírnévvel bír, valamint arra, hogy lelkiismeretes, jól felkészült tanároktól tanulhattam, mint például Nemesné Magdi néni, aki mindmáig megmaradt emlékezetemben.” (Tóthné Kovács Erika)

A természettudományos tanárképzés támogatására a család megalapította a Nemes Gyuláné-díjat. A díjat olyan érettségiző diák kaphatja, aki biológia, földrajz, kémia és fizika területén kiemelkedő teljesítményt nyújt, és tanulmányait a Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Karán folytatja elsősorban biológia–földrajz, másodsorban fizika és kémia szakon. A díjazott személyéről (személyeiről) a Bocskai István Gimnázium biológia–földrajz szakos tanára és a család közösen dönt. A díjat elsőként 2017 szeptemberében, a Bocskai István Gimnázium tanévnyitó ünnepségén adták át.

DR. NEMES MAGDOLNA

DR. NEMESSÁLYI ZSOLTNÉ Kelemen Mária (Mátészalka, 1947. december 19. – Debrecen, 2019. december 28.) tanító, tanár, gyógypedagógus, igazgatóhelyettes

„... tégy minden jót, ami téled telik, s mindenütt, hol alkalom nyílik, s hogy minél nagyobb sikerrel tehess, lelkedet eszközökkel gazdagítani szüntelen igyekezzél.”
(Kölcsey Ferenc)

1947. december 19-én született Mátészalkán. Apja Kelemen István, anyja Szathmáry Gizella volt. Lányuk után még 3 fiúgyermek született. Általános iskoláit szülőhelyén végezte, majd középiskolai tanulmányait Debrecenben a Bethlen Gábor Közgazdasági Technikum ipari-nyelvi tagozatán folytatta. Érettségi után felvételt nyert a Nyíregyházi Tanítóképző Intézetbe, ott szerzett tanítói képesítést. 1968-ban kötött életre szóló házasságot agrármérnök férjével. **Fábiánházára** költöztek, itt kezdte el pedagógiai munkásságát, és itt születtek meg a fiaik is. 1972-ben Debrecenbe költözött a család.

1974-ben a **Gyengénlátók Általános Iskolája és Nevelőotthonába** került mint nevelőtanár. Miután diplomát szerzett a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tiflopedagógia szakán, gyógypedagógusként az alsó tagozatba került, ahol az alapkészségek eredményesebb fejlesztése érdekében napi munkájával párhuzamosan kutatómunkát is végzett. Tapasztalatait a *„Globális olvasástanítás a gyengénlátó gyermekeknél”* címmel díjazott pályamunkaként is közzétette. Szakmai ismereteit folyamatosan bővítette. 1984-től az intézmény igazgatóhelyetteseként a diákotthon vezetője lett 2005-ig, nyugdíjazásáig. Áldozatkész munkájával, példamutatásával, közvetlen egyéniségével, pedagógiai, szülői, anyai érzékenységgel próbálta megszínesíteni a rábízott, diákotthonban élő látássérült gyermekek életét. Komolyan vette Kölcsey tanácsait. Tanfolyamokon vett részt, dolgozatokat írt, melyeket remekül hasznosított a mindennapi munkájában. A tanulás tanítása című tanfolyam befejezésekor írt záródolgozatában, amely a – *„Kedvező tanulási légkör megteremtése a dr. Kettesy Aladár Általános Iskola és Diákotthonában”* címet viselte –, fogalmazta meg ars poeticáját: *„A hátránykompenzálás ott kezdődik, hogy mi elfogadjuk, szeretjük a ránk bízott gyengénlátó gyermekeket, átérezzük, átéljük nehézségeiket, felfedezzük, ha valamiben tehetségesek, erősítjük értékeiket – bízunk bennük.”* Ezeket a célokat szolgálták a klubok is: 11 iskolai szakkör, 20 féle diákotthoni klub működött szép sikerrel. A Muzsikáló Egészség Alapítvány által működő zeneiskolába is járhattak a gyermekek. Az ő nevéhez fűződik az Iskolagaléria megalapítása, ahol rendszeresen állítottak ki neves festők, faragók, fotósok. Sikeres pályázataival közreműködött a jobb anyagi feltételek megteremtésében. Legtöbb támogatást tanulóink egészségvédelme, illetve a nyári táborok anyagi fedezetének biztosítására kapott.

„Nagy szakmai hozzáértéssel, kellő empátiás készséggel, megfelelő következetességgel végzi vezetői munkáját. Emberséges, elsősorban szép szóval, meggyőzéssel igyekszik hatni felnőttekre, gyermekekre egyaránt.” (Idézet Kincses Gyula igazgató által készített minősítéséből.)

Az intézet nyitottsága érdekében is sokat tett. Kereste a különböző hazai és külföldi intézményekkel, magánszemélyekkel a kapcsolatot, hogy minél több intellektuális élményhez és anyagi segítséghez jussanak a tanulók. Kiemelkedő munkát végzett a Comenius 2000 Közoktatási Minőségfejlesztési Program intézményi modelljének kiépítésében mint a

támogató csoport vezetője. Tartalmas, magas színvonalú tevékenysége gyermekszerető, mély érzésű, emberséges nevelési módszerével párosult. Nevelt, tanított, – „*fészekmelegben élhettünk*” – így emlékeztek a volt tanítványok Maja nénire. Mint kollégiumi igazgatóhelyettes elintézte feletteseivel, hogy a szülői háttér nélküli állami gondozott gyerekek, akik az intézetből kikerülve tovább szerettek volna tanulni, hathatós segítséget kapjanak (szállás, étkezés, korrepetálás...). Talán mindennél fontosabb volt, hogy féltő szeretettel gondoskodott róluk, nem vette le „anyai” kezét később sem szereteteiről. Azt vallotta, hogy „*nekünk, gyógypedagógusoknak fel kell emelnünk a törvényt a napi tevékenységünk szintjére*”. Minden gyereknek éreznie kell, hogy ő a fontos, a legfontosabb! Ebben a szellemben tevékenykedett 31 évig a **dr. Kettesy Aladár Általános Iskola és Diákotthonban**.

Emlékezés – híd a múltba (kollégák, tanítványok visszaemlékezései):

„1989-től a dr. Kettesy Aladár Általános Iskola és Diákotthonban dolgoztam mint nevelőtanár, ahol Nemessályi Zsoltné kollégiumvezető volt a közvetlen fellettesem. Ha azt valljuk, hogy a pedagógus a nemzet napszámosa, akkor Maja igazán az volt, az intézet áldozatkész dolgozója, lelkiismerete. Szerteágazó „háttérmunkás”, aki szervez, irányít, ellenőriz, segít, „lelket ápol”. Ha szükség van rá, reprezentál, mosolyog, árad belőle a szeretet fénye. Elsősorban a kollégiumban lakó gyermekekért volt felelős, de az őket nevelő felnőttek munkájáért is. Jó kapcsolatot épített ki a testvérintézményekkel - hazaiakkal és külföldiekkel - egyaránt. Az ő nevéhez fűződött az Iskolagaléria megszervezése, a sikeres pályázatok megírása, melyek segítségével felújítottuk a hálókat és a szabadidős programokhoz szükséges eszközöket, sportszereket. Sokat tett azért is, hogy tanítványaink - elfogadva máságukat - nyissanak a külvilágra. Empatikus készségük fejlesztése érdekében megszervezte a felnőtt látássérültek megsegítését. Tanítványaink rendszeres kultúrprogramokkal szórakoztatták a felnőtt látássérülteket. Szoros kapcsolatot alakított ki a Vakok Szövetségével és a Fehér Bot Alapítvánnyal. Olyan légkört teremtett a kollégiumban, hogy a gyermekek igazán otthon érezhették magukat. Egy hetedik kislány így emlékezett Maja néniről: »Maja nénivel való beszélgetés során nemcsak mint gyerekekkel, hanem mint érző emberrel beszélte meg a velünk kapcsolatos dolgokat.«

Fáradtságot nem ismervé végezte szerteágazó feladatait, kedvesen, mosolyogva, mindenre odafigyelve, magát nem kímélve. A felnőtteket is szelíd türelemmel irányította, szerinte mindenki »tévedhet, hibázhat, nem kell tökéletesnek lenni. A világ sem az!« (idézet Tari Annamáriától) Évtizedes pedagóguspályámon ő volt a meghatározó személy, az iránytű, aki szakmailag, emberileg is példamutató volt. Munkatárs volt, barát volt, ember volt! Jó volt vele dolgozni.” (Papp Kálmán né)

Igazgatóhelyettesünkkel, Majával én 1974-ben ismerkedtem meg, a Gyengénlátók Általános Iskolájába és Nevelőotthonába mint orosz – magyar szakos tanár kerültem. Később elvégeztem a tiflopedagógia szakot, és utazótanár lettem. Nem csupán kolleghiális kapcsolat kötött össze bennünket, hanem igen hamar mély barátság is. Lelki társak lettünk. Fényes lélek volt, csodáltam és szerettem. Ő tudta ezt, s így is élt, a fény csak abban válik áldássá, ha másoknak is adunk belőle. Igazi lámpás volt. Széles ismeretekkel – örökké képezte magát – hallatlan munkabírással, jó diplomáciai érzéssel rendelkezett. Mélységes emberszeretete, gyermekszeretete adta az erőt a mindennapi munkájához. Sosem mondta senkinek, aki hozzá fordult „*most nem érek rá, majd később beszélünk*”. Irodája ajtaja mindig nyitva állt, igazi „*béke szigete*” volt. Gyakran ott öntöttük ki szívünket: „*már képzeld, megint...*” „*Maja néni tessék elképzelni...*” „*Mondjátok, hallgatlak*” – volt rá a válasz, a kedves hangú biztatás.

Félévi vagy év végi beszámolóit, színes, veretes mondatait novellisztikus stílusban,

remek előadásban adta elő, s mi élvezettel hallgattuk. Gyakran meghívott bennünket – kollegákat, gyermekeket, tanítványokat a zempléni házukba. Végtelen természetszeretetét és ismereteit is csodáltuk, ő meg boldog volt, hogy örömet szerezhetett bárkinek. Mindenki szerette, őt nem volt nehéz szeretni. Sok évi áldásos tevékenységének tárgyi emlékein kívül szellemi municiót is adott kollegáinak, tanítványainak.

Nyugdíjba vonulásakor a következő intelmekkel búcsúzott tőlünk:

- „Szeressétek az Embert, érezzétek a testvériség melegét.

- Szeressétek a gyermekeket, de ne feledjétek: nem felemelni kell őket, le kell guggolni hozzájuk.

- Szeressétek a természetet, meg kell látnotok a szépet egy lepke szárnyán, egy zúzvara sugárszerkezetében, egy hóvirág egész napodat fénnel szórhatja be.

- Szeressétek a könyvet, olvassatok sokat!”

Végül Csokonai Vitéz Mihálytól idézett: „... adjon az Isten tinéktek nagy lelket, hogy magatoknak nagyobb tökéletességekre, édes hazánknak nagyobb dicsőségére lehessetek.””
Én is így próbálok élni ezután is” – fejezte be búcsúszavait. Ő ilyen volt: mindenki által szeretett Maja, Maja néni, Nemessályi Zsoltné. Büszke vagyok rá, hogy barátnője, kollegája lehettem. S örömöm fokozódott, – és még sok barátnak, kollegának is –, amikor 2008-ban magas kitüntetést kapott. A Fehér Bot Nemzetközi Napja, valamint a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége fennállásának 90. évfordulója alkalmából a Parlamentben vehette át a Louis Braille-emlékérmét. Méltatásából idézek néhány sort: „Nemessályi Zsoltné a debreceni gyengénlátók általános iskolájának igazgatóhelyettese, a kollégium vezetője az elmúlt évtizedek során a családi háttér nélkül nevelkedő, az iskolából kikerült állami gondozottaknak a diákotthon keretén belül biztosított továbbtanulási lehetőséget. Tartalmas munkája, emberséges bánásmódja példamutató. 31 éven keresztül tevékenykedett és kiemelkedő munkát végzett a gyengénlátó gyermekek látássérüléséből eredő hátrányainak leküzdése, esélyegyenlőségük közelítése érdekében.”

Az iskola Maja nénije

Dr. Szőke László a Magyar Vakok és Gyengénlátók Szövetsége Országos Elnökségének elnöke is az Iskola egykori neveltje. Ő adta át 2008. október 5-én a Parlament Felsőházi Termében Dr. Nemessályi Zsoltnének a Louis Braille -emlékérmét. De számára az igazi kitüntetés, elismerés a tanítványai leveleiből áradó szeretet és hála volt, amit a szívükben őriznek. Soha nem felejtik el Maja néni jóságát, anyai gondoskodását.

Bizonysággul íme egykori „gyermekének” levele, aki második korában került az intézetbe: „Már harminc éve, de még ma is élesen emlékszem arra, hogy ott állok az irodája előtt. Péntek délután volt, ellenőrzőmet szorongatva, egyik lábamról a másikra állva próbáltam elfogadható magyarázatot találni a nem túl fényes jegyek miatt. Olykor még el is gyakoroltam mondandómat, hogy az előadás meggyőző legyen, ám belépve az ajtón minden tervem szertefoszlott. A szoba meghittséget, harmóniát sugárzott. Maja néni meleg tekintetével felnézett íróasztala mögül és egy kényelmes fotelbe invitált. Papírjait félretolta és rám figyelt. Minden alkalommal érdeklődéssel nézte át iskolai teljesítményemet. Soha nem

szidott le, és nem is ítél el miatta, és mindig elismerően bólintott és megdicsért sikereimért. Ezek csak jegyek, mondta, nem ettől lesz ember belőled! Aztán hosszasan beszélgettünk mindenről, az életről, azokról a dolgokról, amik engem foglalkoztattak. Középiskolás koromban ezek a beszélgetések mindennapossá váltak, és mindig jutott számomra mellémük egy pohár finom tea. Maja néni az általános iskola befejezése után sem engedte el a kezünket, neki köszönhetően az irodájával szemben kaptunk egy szobát, amely továbbra is biztonságos otthont nyújtott számunkra. Mindig szívén viselte sorsunkat, figyelemmel kísérte fejlődésünket. Bölcsességével, élettapasztalatával segített át a nehéz helyzeteken. Megtanított rá, hogy miként kezeljem a konfliktusaimat. Egy nap azt mondta, hogy egy új szakmáról olvasott nemrég, és olyan volt, »mintha engem írtak volna le«, és igaza volt, mert azóta is abban a szakmában dolgozom. Úgy érzem, hogy a helyemen vagyok. Most anyaként, a gyermekem jegyeit nézve gyakran jut eszembe az, hogy ő mit tett értem. Példa előttem az, ahogyan ő csinálta. Köszönet és hála mindezért MAJA NÉNINEK.” (Kalányos Mónika)

Oklevelei, kitüntetései:

- Törzsgárda bronz, ezüst, arany fokozatai (1984, 1994, 2004)
- A Minisztertanács Kiváló Munkáért kitüntetése (1987)
- A Hajdú-Bihar Megyei Közgazdászok elnökeinek emlékére a kiemelkedő pedagógusi munka elismeréséért (2008)
- Louis Braille- emlékérem (2008)

Dr. Nemessályi Zsolt né egész életében úgy élt, hogy méltó legyen hivatásához, családjához, öseihez. Kölcsény Ferenc intelmeit megfogadva példát mutatott a következő generációknak is.

Az élet fintora, hogy magas kitüntetései években orvosai gyógyíthatatlan betegséget állapítottak meg nála. Három évet prognosztizáltak neki. A Sors kegyéből a háromból tizenegy lett, ami lehetővé tette, hogy megélje az 50. házassági évfordulóját is. Férjével 2018 nyarán Velencében – ahol soha nem jártak azelőtt – Gellért Püspök nevelő apátságában, a San Giorgio Maggiore Bazilika Főapátja adta áldását házassági fogadalmuk megújításához.

Amikor eljött a végső búcsú ideje, Gábor atya, az egykori háromhuta pap külön kiemelte, hogy Maja néni környezetével soha nem érezte betegségét, orvosai segítségével hősiessé viselte a kórt. 2019-ben még megérte születésnapját, együtt tölthette szereteteivel a karácsonyt, aztán otthonában férje kezét fogva, családjá körében szegődött el angyalnak.

Búcsúztatásán még részt vehetett Kincses Gyula is, az egykori Gyengénlátók Iskolájának alapító igazgatója. Életének utolsó szakaszában gyakran emlegette szeretett iskolájában töltött éveit, tanítványait, kedves munkatársait, kollégáit, azokat is, akiknek a neve ebben az írásban nem jelent meg. Féltve őrizte azt a ládikát, amelyben rejtegette a nyugdíjazása során kapott levélkéket, apró ajándékokat és a „*Micsoda Tanoda*” című filmet.

A barátok és munkatársak nevében
HÁRYNÉ PAPP GIZELLA

„Ne veszítsünk el semmit a múltból, mert csakis a múlttal alkothatjuk a jövődőt!”
(Anatole France)

OKVÁTH JÁNOS (Hajdúnánás, 1935. augusztus 14. – Debrecen, 2015. március 27.) testnevelő, edző, szakfelügyelő és iskolaigazgató

Hajdúnánáson született. 1953-tól a polgári állami gazdaság dolgozója volt. 1957-től kezdett tanítani a görbeházi általános iskolában, 1958-ban szerzett tanítói oklevelet, majd 1964-ben biológia-testnevelés szakos tanári diplomát Egerben. 1964-től szakfelügyelői tevékenységet is végzett, majd 1966-tól 1971-ig a **görbeházi általános iskola igazgatója** volt. A **Hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium** testnevelője 1971-től 1995-ig.

Irányítása alatt a gimnázium sportélete több felvirágzást megért: összesen tizenkét alkalommal jutottak be tanítványai az ország legjobb csapatai közé kézilabdában és labdarúgásban. Egykori diákjai közül számosan lettek testnevelők, edzők, a hajdúböszörményi, továbbá a Hajdú-Bihar megyei sportélet és oktatás meghatározó szakemberei. Nagy energiával dolgozott, és nagyon sokat tett azért, hogy a hajdúböszörményi gimnáziumban az akkor is szűkössé és korszerűtlen infrastrukturális lehetőségek között modern szemléletű és hatékony sportmunka folyjék. 1974-től a DSK elnöke, majd 1987-től a gimnázium diák-sportegyesületének elnöke lett.

Gyakorlati tevékenysége mellett elméleti érdeklődését és felkészültségét igazolja, hogy 1978-ban elvégezte a testnevelőtanárok kétéves komplex továbbképző évfolyamát, 1983-ban a Testnevelési Főiskola egyéves szakirányú továbbképzését. Közreműködött az OPI nevezetes tantárgyi kísérleteiben. Ennek kapcsán több észrevétele jelent meg a „Testnevelés tanítása” című folyóiratban.

Elkötelezett emberként vett részt a nevelőtestület életében. Neki is szerepe volt az iskola sportudvarának kialakításában, a nyolcvanas évek elején. Sajátos módon egyetlen egyszer vállalt osztályfőnökséget. Az 1987-ben érettségizett A osztályát, a „*derék IV. A osztályt*” féltőn védelmezte, de igen keményen fogta. Amikor az élet úgy hozta, nem állt távol tőle az iskolai menzafelélősi feladat ellátása sem.

„A »Tanár úr« – mi csak így hívtuk – hihetetlen érzelmi átéléssel végezte munkáját. Sorra alakította csapatait kézilabdában és labdarúgásban. Akit kiválasztott, attól maximális hozzáállást várt el minden egyes pillanatban, amíg a pályán volt. »Semmi ember vagy, fiam!« – hangzott gyakori korholása. Egy ilyen mondat után a megszólított játékos igyekezett, hogy azt a hibát soha többé ne kövesse el. Ugyanakkor diákjaiért és játékosaiért a végsőig

kiallt, vállalva konfliktusokat vezetőikkel és kollégákkal is. Jellemző epizód, hogy az 1974-ben megyei győztes nagypályás labdarúgó csapatát saját költségén megvacsoráztatta örömeiben. Sikereinek fő titka talán az a képesség volt, amellyel motiválni tudta a fiatalokat. Kívülről sokszor mérges, dühös embernek tűnt, a mérkőzések minden pillanatát hatalmas intenzitással élte át, gyakran indulatos megnyilvánulásai voltak. De akik közel álltak hozzá, tudták, hogy rendkívül melegszívű volt, megbocsátó, a haragot soha nem tartotta, könnyen megbékélt. Visszatekintve azt mondhatjuk, hogy belül csendes derűvel és mindig humorral szemlélt bennünket. Rendkívül sok anekdota őrizi alakját és emlékét. Sokszor hagyta magát ugratni, s az FTC iránti rajongása is adott erre apropót. Pl. a Fradi vesztes mérkőzése után kedvenc játékos diákjai megengedhették maguknak a kérdést: „Tanár úr, nem tudja, mit játszott a Fradi hétvégén? A válasz nem maradt el: „Te!? Pattogtass ezerszer a medicinnel!« Gyakran elhangzott a »Húszezer fekvőtámasz!« felkérés is.” (L. Forrás)

Szervezte és segítette a hajdúböszörményi sportéletet is. Tizenöt évig volt kézilabdaedző, s az általa vezetett csapat az NB II.-be jutott be. A városi DSB és a városi labdarúgó szövetség tagja volt. Hosszú éveken át szervezte a megyei középiskolás bajnokságokat. A városi és megyei versenyek lebonyolításában még játékvezetőként is közreműködött.

Nyugdíjas korában nagy örömet szerzett neki, ha láthatta, hogy tanítványai hogyan állják meg helyüket az élet minden területén. A találkozókra jellemző, hogy szívesen hallgatta a róla szóló adomákat. Gyakran csak annyit mondott: „Nem is igaz, ezt kitaláltátok!” Az egyik diáknak így vallott: „Tudod, én éltem-haltam a kézilabdáért.” Ma már tudni véljük, nem csupán a sportért, az iskoláért, hanem a diákokért is élt-halt.

Fontosabb elismerései:

- A testnevelés és a sport érdemes dolgozója (1975.)
- Hajdú-Bihar megye diáksportjáért (1990.)
- Háda Sándor-díj – Hajdúböszörmény város díja testnevelőknek és edzőknek (2012.)

K a c s ó M á r t o n, volt tanítványa, „Egy hétköznapi varázsló” címmel így emlékezik volt tanárára:

„Csöngött a telefon az iskolai íróasztalomon: – A porta vagyok, vár téged egy idősebb férfi, gyere! – hangzott. Odasiettem. Egy mosolygós, ismerős arc fogadott: Okváth János tanár úr, a kedvenc gimnáziumi testnevelőnk volt az. Megöleltük egymást, s beszélgetni kezdtünk:

– Tudod, időnként be szoktam még jönni a gimnáziumba – kezdte, – s persze megnéztem egy testnevelési órát is. Felháborító a mai ifjúság: hogy milyen gyengék és akarattal nélküliek! Bezzeg, amikor titeket tanítottalak, a bokán felül érő hóban is kimentetek játszani az udvarra – atlétában... Változnak az idők... de te, hogy vagy, fiam?

Kedvesen érdeklődött felőlem, sportpályafutásom alakulásáról, eredményeimről. Nagyon jól volt informálva. Igaz, 1975-óta minden évben köszöntöttem a jeles napokon. S évente azt a két-három levelet is megírtam neki.

– Szoktam ám testnevelési órákat látni Debrecenben is, mivel a lakásomból rálátok egy általános iskola udvarára. Nem értem hogyan jutottunk idáig... – mondta.

Beszélgetésünk visszatért ifjúságom korába, abba az időszakra, amikor Okváth tanár úr a hajdúböszörményi gimnáziumba került.

– Benneteket nem kellett hajtani, egy belülről jövő hajtóerő vezérelt – jobbak akartatok lenni, s győzni akartatok, mindig.

Akaratlanul is az 1972. november végi megyei nagypályás labdarúgó döntő került szóba:

– Azt tudtuk, hogy a debreceni csapatban sok jó játékos van, de azért bíztam benneteket. Nagyszerű volt, hogy az akkori igazgató kiengedte az egész gimnáziumot szurkolni. Így csodásan jó játékkal nyertetek, fiam, vagy 1500 néző előtt. S győzelemmel mehettünk a visszavágóra, ami december elején volt bokáig érő hóban... Bíztam benneteket, hogy megnyeritek a mérkőzést, s bejutunk az országos döntőbe – ami sose történt még meg a gimnáziumban. Így is történt: már az elején kétgólos előnyre tettetek szert, nagyon hullámszó, jó mérkőzésen. Végül 3:3-as döntetlen született, s mi lettünk a bajnokok. Nagyon büszke voltam ám rátok, fiam! – idézte sok év távlatából is a tanár úr az eseményeket.

Mi pedig – emlékeztem én is – a Nagyerdőn lévő régi Építők-pálya forróvizes medencéjében próbáltuk kiolvasztani átfagyott tagjainkat. De ami ezután következett, az példátlan volt abban a korban: Okváth tanár úr a saját költségén megvacsoráztatott bennünket, kaptunk egy-egy grillcsirkét.

– Ehhez egy pohár vörösbort is engedélyeztem – egészítette ki a történetet. – De mennem kell, fiam. Nagyon szerettem itt tanítani, és titeket is nagyon szerettelek! – búcsúzott könnyes szemmel. Megölelt s elment.

Mintha még mindig tanár s tanuló viszonyban lennénk, olyan érzéseim voltak. Sohasem tudjuk megköszönni azt a törődést, figyelmet, elhivatottságot, amit tőle kaptunk.”

Forrás: Göröghné Bocskai Éva és Kacsó Márton visszaemlékezései, a gimnáziumi irattár dokumentumai, továbbá dr. Válóczy Réka és Görögh Péter interjúi, Okváth Csaba szíves közlései

GYULAI SÁNDOR
Hajdúböszörmény

OLÁH ISTVÁNÉ Papp Éva Anna (Hajdúdorog, 1946. szeptember 23 – Debrecen, 2016. március 15.) tanár

„Jézus tanítványa voltam, gyermekekhez lehajoltam, a szívemhez felemeltem, szeretetre úgy neveltem.”
(Benedek Elek)

Édesanyám egy átlagos, egyszerű hajdúdorogi család harmadik gyermekeként érkezett e világra. Újszülött nővére halála után egyetlen leánygyermekként nőtt fel. Három fiútestvérével élete végéig nagyon jó kapcsolata volt. Szülei családi értékei kihatottak egész életére. Anyai nagymamától, Szakál Katalin élelmezésvezetőtől, konyhai dolgozótól odaadást, türelmet, önzetlenséget, elfogadást tanult. Nagypám, Papp Mihály postásember, a munka szeretetét, a becsületességet, a komolyságot örököltette lányára. Nagyon korán, 1973-ban hátrahagyta családját és feleségét, aki egyedül maradt a négy, már felnőtt gyerekkel. Nagymamám, Katóka néni 2000-ben követte őt. Egy hideg, decemberi napon hunyta le örökre a szemét.

Édesanyám egész életét megpecsételte és emberi értékeire hatással volt, hogy családjá több generációt ölelt magában. Apai nagyapja velük lakott, így kedves emlékeiben élt az öreg emberek iránti tisztelet és szeretet. *„Senki nem nyúlhatott addig az ételhez, amíg nagypám nem szedett és vette a szájába az első falatot.”* Az ő kapujuk mindig nyitva állt a rászorulóknak előtt. Édesanyja szeretetben, segítségnyújtásban nem ismert határt. A közösségi élet szeretetét is tőle tanulta.

Az akkori **Petőfi téri Általános Iskolába** járt, a gimnáziumot pedig Hajdúböszörményben végezte el, 1964-ben érettségizett. Ennek az évnek a karácsonyán, 18 évesen összekötötte életét egyetlen társával, Oláh Istvánnal a helyi székesegyházban. Hajdúdorogon ismerkedtek meg. Az udvarlás nem tartott túl sokáig. Úgy gondolták, az ég is egymásnak terem tette őket. Jóban, rosszban társak maradtak. Tudom, édesapám élete utolsó pillanatáig szerelmes volt fiatalkori kedvesébe, akiből dolgoz és tiszteletre méltó, munkaszerető, becsületes és érzékeny lánykát neveltek szülei.

Édesanyám nagyon hamar eldöntötte a pedagóguspályát választva, hogy gyermekeket fog tanítani, szépre, jóra. Magyar–oroszl szakos diplomát szerzett a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán, már férjezetten. Diplomaszerezés előtti páros életüket **Szerepen**, egy Hajdú-Bihar megyei falucskában kezdték 1964-ben, ahol képesítés nélküli tanárként dolgoztak mindketten. Szívesen emlékezett vissza pályakezdő éveire. Húszévesen 46 fős nyolcadikos osztálya volt. Szombatonként is tanítottak annak idején. Vasárnap konzultációra jártak, vagy éppen gyerekeket kísérték versenyezni. Ide születtem én, első leánygyermekük 1972-ben, majd egy évre rá húgom, Krisztina. 1973-ban **Sárrétudvariban** kaptak állást mindketten. Apukám a falu Végrehajtó Bizottság titkáráként, anyukám pedig általános iskolai tanárként folytatták pályáját.

1980-ban hazaköltöztek **Hajdúdorogra**, ahol mindkettőjük családja és új, professzionális lehetőség várta őket. Engem gyerekként nagyon megviselt a Hajdúdorogra való „hazaköltözés”. Nekem, nyolcéves kislánynak, Sárrétudvari volt a paradicsom, a világ közepe. Csak ott tudtam gyerekfejjel elképzelni az életemet. Összetört szívvel hagytam ott a barátnőimet, szomszédainkat. Krisztina húgommal éveken keresztül nem kértünk karácsonyi ajándékot a szüleinktől. Egyre vágytunk: „visszaköltözni Udvariba...” A mai napig könnyek szöknek a szemembe, ha csak meghallom vagy kiejtem e kisközség nevét.

Ma államtitkár, hajdani diák *Bodó Sándor* emlékezése megédesíti számomra is az akkori időszakot: „Az 1970-es években viszonylag egyhangúan teltek egy falusi kisgyermek napjai Sárrétudvariban. Reggel, vagy délután elmentünk az iskolába, aztán bepakoltunk másnapra, majd játszottunk az utcán. Elérkezett a felső tagozatba lépés ideje, a nagybaktól hallottuk, hogy a várható osztályfőnök »milyen lesz«. Az első meglepetés az évnnyitó ünnepségen ért, hiszen a beharangozott osztályfőnök helyett egy határozott, beszédes, mosolygós, talpraesett tanárnő érkezett. Ő volt Oláh Istvánné, Éva néni. Az első pillanattól kezdve minden részletre odafigyelt. Világos, számunkra is érthető elvárásai voltak. Mindenki tudta, érezte, hogy mire számíthat az osztályfőnöktől. Pedig nem volt könnyű dolga, hiszen orosz tanított. Többségünknek sem az esze, sem a nyelve nem állt rá az idegen szavakra. Mégis haladtunk, ahogy lehetett. Ő akarta, mi meg az ő kedvéért akartuk. Úttörővezető volt. Mit jelentett ez nekünk? Nem ideológiát, mert azt nem értettük, nem is tudtuk mi az. Közösségi élményt, mert szerettünk együtt lenni. Szerettünk kirándulni, számháborúzni. Mindig ott volt velünk. Éreztük a törődést. Aztán a hatodik évfolyamban megbontották az osztályokat, más osztályfőnököt kaptunk. Kicsit csalódottak voltunk, de az élet ment tovább. Jó volt az új osztályfőnökkel is, megszerettük őt is. Éva nénivel a kapcsolat megmaradt, s közben nyolcadikosok lettünk. A legkedvesebb emlékem, érzésem vele kapcsolatban, hogy ekkor már szinte felnőtként kezelt bennünket: »Menjetek el az asztalos műhelybe, csináltassatok virágtartót, faliújságot! Menjetek el a tanácsházára valamit elintézni!« Büszkéek voltunk a megbízatásra, örömmel tettünk eleget kéréseinek. Elindított egy úton, felcseperedtünk.”

Szüleim Hajdúdorogon, az akkori **Petőfi téri Általános Iskolában** kaptak állást. Először nagymamám Fürdő utcai házában, majd egy szolgálati lakásban, a Vasút utcán vertünk tábort. Innen jártunk mind a négyen reggelente a község központjába dolgozni és mi, gyerekek iskolába. Édesanyám boldog volt, hogy egykori iskolájában szervezhet ünnepségeket, játékokat, versenyeket. Nagyon hamar megmutatkozott hivatása iránt érzett feltétlen szeretete. Tanárnőként általános iskolai gyerekek nevelése és a tudás átadása töltötte ki életét. A nyolcvanas évek elején vették meg a Kar utcai házat, ahol életük második részét, mi, Krisztina húgom és én, tinédzser- és fiatalkorunkat töltöttük.

Édesanyámnak az iskola, a tanítványok voltak az élete. Ritkán láttuk olyan boldognak és lelkesnek, mint amikor ünnepségekre, versmondó versenyekre, színházlátogatásra készült. Folyamatosan osztályfőnök volt. A kommunista rendszerben úttörőcsapatot vezetett és felejtethetetlen táborokat szervezett. Gyerekek életét tette gazdagabbá különböző programokkal, versenyekkel és szebbnél szebb kirándulásokkal.

Dr. Czifra Károly, hajdúdorogi származású szolnoki, majd debreceni ügyvéd megható sorokat írt édesanyámról: „A közelmúltban beszélgettem Bodó Sanyival. Sok különbség van közöttünk – ő több mint hat évvel idősebb, mint én, ő Sárrétudvariból indult, én meg Hajdúdorogról. Ő most Magyarország Kormányának államtitkára, én pedig ügyvéd vagyok. De van, ami összeköt minket: az osztályfőnökünk, Oláh Istvánné Éva néni. Mindketten tudjuk, hogy ha Éva néni nem lett volna, mi sem lettünk volna se államtitkár, se ügyvéd.

Kellett hozzá Éva néni hite, szeretete. Én nem tudom, hogy mit tett Éva néni Sárrétudvariban, csak Bodó Sanyit látom, aki mintha a testvérem lenne, pedig csak Éva néni köt minket össze. Azt viszont tudom, hogy mit tett Hajdúdorogon. Nem egy generáció gondol rá jó szívvel, nem egy generáció köszönheti neki a tartását, a dorogiságát. Nem csak engem indított el az úton. Igazi TANÁR volt. Hiányzik. Nem csak nekem.”

Anyukám kapcsolatai határon túlra is kiterjedtek. Táborokat szervezett Erdélybe,

Ballagó osztályával 1992-ben

Ungvárra. Legnevezetesebb tábori emléke talán a székeljudvarhelyi nyaralás volt, amikor 52 diákot vittek és szállásoltak el családoknál.

Egykori igazgatója, Prepuk Mária így emlékezik édesanyámra: „Oláh Istvánné Évikére csak a szeretet, a nagyrabecsülés és az elismerés nyelvén, hangján tudok nyilatkozni. Több évtizedes munkakapcsolat kötött össze bennünket. Milyen volt ő? Magas szakmai színvonalat képviselt. Tanári

munkáját az alaposág, a lelkiismeretesség és gyermekszeretet jellemezte. Tanóráin változatos, érdekes módszereket alkalmazott, figyelembe véve a diákok életkorát, képességeit, érzelmeit. Jó tanár volt, aki személyes életével tanított és nevelt. Tanítványai is szerették jó tanári tulajdonságaiért, kedvességéért, gondoskodásáért, de kellő szigorúságáért is.

Érdekelte tanítványai családi háttere. Jó kapcsolatot ápolt a szülőkkel. Nagy hozzáértéssel, igyekezettel irányította az iskolai diákönkormányzatot. Általa a gyerekek részesei lehettek az iskolai élet alakításának, véleményezhettek, javaslatokat adhattak az őket érintő kérdésekben. Szervezte a sok örömet, vidámságot adó tanórán kívüli tevékenységeket: versenyt, vetélkedőket, kirándulásokat, túrákat, táborokat.

A tantestületnek nagyon aktív, segítőkész és elismert tagja volt. Rá mindig lehetett számítani. A legnehezebbnek tűnő feladatokat is elvállalta, és példásan meg is oldotta. Kiváló munkájáért többször részesült helyi és magasabb szintű, megyei és országos szintű kitüntetésben is.

Nyugdíjba vonulásakor megkapta a Művelődési és Köznevelési Miniszter által adományozott Pedagógus Szolgálati Emlékérmét. Véleményem szerint, Berzsényi Daniel idézete jellemzi őt leginkább: »Szeretet, barátság, mint minden, mulandó, de emlékezte, öröme állandó.«

A rendszerváltáskor a katolikus iskola hírért örömmel fogadta. Mindig nagyon igyekezett az elvárásoknak megfelelni. Munkatársai igazi értékek voltak számára. Emberi kapcsolatai magas mércét követeltek. Példamutató és példás pedagógus, fáradhatatlan és gondoskodó szülő volt.

Petrus Sándorné Katika így ír együtt töltött éveikről: „Mikor Sárrétudvariból hazajöttek Hajdúdorogra, akkor kerültünk közvetlen munkakapcsolatba, majd baráti viszonyba. Szemem előtt mindig mosolygós, nyugodt Éva áll, aki rendszeresen friss, jól fésült frizurával jelent meg a munkahelyén. Rend volt kívül-belül a megjelenésében. Mérföldtlenül sokat dolgozott az iskolában. Szinte reggeltől estig ott volt.

Gyönyörű volt az írása, szinte rajzolta a betűket. Erre nevelte tanítványait is. Rendszeresen vitte őket versenyekre, ahol kimagaslóan szerepeltek. Ő szervezte az első osztálytalálkozót volt osztályának. Úttörővezető volt, és mindent megtett, hogy a dolgok jól működjenek. Nyáron táborokat szervezett Kishutára, Gödöllőre, Budapestre stb. Az 1980-as években rendkívüli élmény volt a gyerekeknek a Duna-part, a Nagycirkusz, a Vidámpark. Együtt csináltuk végig ezeket éveken keresztül. Éva nagyon alaposan, nagyon jól megszervezte a programokat. Egész életre szóló élményeket tudott szerezni a táborozóknak. SZOT-üdülős múltammal én is sokat tudtam neki segíteni.

Tanítványai életét, további fejlődését az iskola elhagyása után is figyelemmel kísérte. Hatalmas szíve volt. Hozzá bárki fordulhatott, nyitott szívét és ajtót talált. Mindig mindenkin segített. Munkája elismerését kezdeményeztem, felterjesztettem kitüntetésre, amit meg is kapott. Nyugdíjasként is mindig ténykedett a városban.

Betegségét türelemmel, kitartással viselte. A kedves mosoly végig ott volt az arcán. Élete utolsó napjait is megszervezte. Én csodáltam Őt. Igen jó lelki társam, nagyszerű ember, pedagógus, szülő és barát volt. Fenti soraimmal állítok NEKI örök emléket, szeretetemet jelölül."

Szüleim, tanári fizetésük kiegészítéseként nyaranta földet műveltek. Eleinte dohányt, később paradicsomot, paprikát, szedret termeltek. Istenem, de nagyon nem szerettük húgommal a hosszú, forró, nyári napokat, amikor este fáradtan, naptól perzseltlen, fekete kezekkel értünk haza a mezőről! Megtanultuk viszont tőlük a munka tiszteletét, a kitartást, a pénz megbecsülését.

Testvérei, nagynénjei, sógornői nemcsak dorogi, de budapesti, nyíregyházi, debreceni családja végtelen fontosok voltak mindig számára.

41 év tanári pálya után 2005-ben ment nyugdíjba, ami aggodalommal töltötte el, de nem sokáig. Félelme, hogy már nem lesz hasznos tagja a társadalomnak, hamar elillant. Nyugdíjas napjai majdnem olyan mozgalmasan teltek, mint tanári pályafutásának hosszú évei. Elkötelezve érezte magát és továbbra is részt vett Hajdúdorog város kulturális életében és a helyi székesegyházban.

2011-ben mint nyugalmazott pedagógus, a szépre és a jóra megalapozott, szakmai tudással áthatott, magas fokú oktató munkájáért, a civil szervezetek működéséért vállalt áldozatos tevékenységéért, a város fejlődése, szépítése érdekében végzett társadalmi munkájáért, Hajdúdorog hagyományainak ébrentartásáért, ápolásáért, a hajdúdorogiakhoz fűződő őszinte szeretetéért, ragaszkodásáért, „Hajdúdorog Városáért Emlékérem” kitüntetésben részesült. 1988-ban megkapta a „Kiváló Munkáért” kitüntetést.

Ezidőben egy tüdőszűrésen tumort fedeztek fel a tüdőjében. Eleinte nem izgult, de későbbi vizsgálatok bebizonyították, hogy nagyon csúnya betegség támadta meg először a tüdejét, aztán egész szervezetét. Még a debreceni klinikán is példának számított. Majdnem hat hosszú évig tűrte, viselte a kezeléseket, küzdött a betegségekkel. Szüleim 2014 nyarán, csupán két évvel haláluk előtt ünnepelték 50. házassági évfordulójukat, testvéreik, gyermekeik, tágabb családjuk körében.

Teste, lelke összetörve, 2016. március 15-én hunyta le örökre a szemét. Hiányát nem csak lányai, családja, de nagyon sok hajdúdorogi „jóembere” viseli. Édesapám három hónap múlva követte.

Édesanyám boldog embernek vallotta magát. Szerette városkáját, az ott élő embereket, különösen a gyerekeket, az idős, beteg embereket. Azt vallotta, ha újra kezdhethetné az életét, ugyanezt a pályát választaná.

Húgom és a saját nevemben köszönetet mondok mindazoknak, akik elismerték munkáját, értékelni tudták emberi gazdagságát és odaadását, akik szerették őt és akiknek a szívében tovább él.

Lánya,
OLÁH ÉVA
Párizs

DR. OLOFSSON KÁROLY PLACID (Rákosszentmihály, 1916. december 23. – Budapest, 2017. január 16.) katolikus pap, bencés atya, tábori lelkész, hitoktató

Apai ágon a XII. Károly svéd király leszármazottja, aki a 18. században hadjáratát követően Magyarországon is megszállt, majd ott maradt, és meg is nősült. Placid atya édesapja fia másfél éves korában maradt özvegyen, és amikor újra nősült, középiskolai tanárként alapított családot harmincnégy évesen. Felesége egyszerű katolikus családban nőtt fel, és gyermekeiket a pedagógusszülők magántanulóként oktatták. A fiuk négy és fél éves korában kitűnőre vizsgázott az elemi tantárgyakból, és mikor betöltötte a kilencedik évét, beírták a gimnáziumba. Nyolc évig volt bencés diák Budapesten. Tizenhat éves korában érettségizett, innen pedig Pannonhalmára jelentkezett, ahol hármójukat szentelték pappá 1939-ben. Doktorált, majd tanított a bencéseknél. Egy évig volt káplán **Győrszentivániban**, majd a háború kitörése után tábori lelkész lett. Egy évig tanított **Sopronban**, az első osztály osztályfőnöke volt hatvanéves diákkal huszonhat évesen. 1946 tavaszán a magyar rendőrség letartóztatta, és tízesztendősi kényszermunka következett az életében. A Szovjetunióba vitték Moszkvától keletre, 900 kilométerre, februárban, 46 fokban hidegben.

Letartóztatásakor bencés fekete reverendát viselt, amelyet nem volt ideje lecserélni Magyarországon. Ennek az volt az „előnye”, hogy a szovjet rabtartók némi tiszteletet éreztek iránta. Ez abban nyilvánult meg, hogy kiemelték napközben a hatfős cellából. Reggeli után kapott egy vödört és egy rongyot, pucolhatta a folyosót és a vécét. Pozitív hozzáállásával kedvező fordulatnak tartotta, hogy nem kellett tétlenül a zsúfolt helyen tartózkodnia. Mozoghatott, annak ellenére, hogy egy géppisztolyos katona minden lépését követte. A katona, mikor unta magát, elkezdett énekelni. Az elítélt gondolta magában: ezt a Szentlélek küldte nekem követésre méltó példának, és munka közben ő is elkezdett dúdolgatni. Mivel nem lett szigorú következménye, egyre hangosabban énekelt magyar nótákat rabtársai szórakoztatására. Mikor megtudta, hogy egy másik cellában halálra ítélteteket tartottak fogva, azt gondolta merészen, hogy a harminckét halálra ítéltnek felajánlja kivégzése előtt a szentgyónás lehetőségét. Éneklő hangon szólította fel őket: aki megbánja bűneit, annak megadja a feloldozást. Végül is néhány rabot nem végeztek ki, hanem különböző hosszúságú kényszermunkára változtatták az ítéletet.

Placid atya sokáig kereste a választ az Úrtól, miért kapta ezt a kedvezőtlen fordulatot az életében. Az egyik életben maradt rabtársa megjegyzéséből megértette: azért, hogy tartsa a lelket sorstársaiban, lelkipásztorként, lelki szakmunkásként.

Pedagógiai módszerei között szerepelt négy fő elv kidolgozása, a túlélés szabályai, amelyeket szuggesztív egyéniségével be is tudott tartatni rabtársaival, megkönnyítve számukra a mostoha körülmények elviselését.

A négy fő elv:

1. Nem panaszkodom. A szenvedést nem szabad dramatizálni, az csak gyengíti az embert.
2. Észre kell venni és tudatosan keresni az élet apró örömeit, mert „ez az élet művészete”.
3. Önbecsülés. Bár „nem vagyunk tökéletesek, de itt és most kell megmutatnunk, hogy különbek vagyunk rabtartóinknál. Ez mozgósítja az életenergiákat.”
4. Akinek van hová kapaszkodnia, annak könnyebb. „Mi, hívők, ha a Jóistenbe kapaszkodunk, rájövünk, hogy ő is akarja a túlélésünket.”

A Gulágon azt tapasztalta, hogy a politikai foglyok állandóan panaszkodnak, mert ártatlannak képzelik magukat. Ezért, mikor elkezdtek panaszkodni, rájuk szólt, beszéljenek a szakmájukról. Ottléte idején számos szakmát sajátított el elméletben. Az apró örömek megtalálásában a helsinki olimpia idején, „olimpiásdit” dolgozott ki. Ki hány napi örömet tud felsorolni este lefekvés előtt. Például annak számít, ha motozaskor nem veteti le sapkáját az őr, mert a hidegben annak megfázás a következménye. Egyik társuk egy nap tizenhat ilyen esetet tudott felsorolni, és azt mondta, nem tudott aznap szenvedni, mert a számszerűsége figyelt, majd arra, hogy este fel tudja őket mondani. - És mi lehetett a jutalma a győztesnek abban a sivár körülményben, hogy elénekelték a nótáját.

Az önbecsülés hallatlan formáját tanúsították a tízéves rabságuk leteltekor. Amíg vártak az elbocsátó papír elkészültére, bejött a terembe az addigi munkaadójuk, akinek vágta a fát az erdőben napi kilenc órában, pihenő nélkül és ordította: mi lesz vele, ha elmennek az ingyen munkások, nem tudja teljesíteni a tervet. Az atya rávette társait, hogy maradjanak még egy hétig, hogy meglegyen a terve. Az imádságot, és az Úristenbe vetett hitet állandóan plántálta rabtársaiban, és elérte, hogy aki túlélte a poklot, nem távozott hitetlenül.

A háromdiplomás atya szabadulása után sem élhetett könnyebb életet. Papi hivatását nem gyakorolhatta felszabadultan. Először egy **pesterzsebeti ládagyárban** kapott munkát betanított munkásként. Amikor levágta az ujját, orvosi javaslatra otthagyta ezt az állást, és tanítványokat vállalt. Tanított németet, orosz, latint munkaidő után, mert közben az ORFI-ban mosodavezetőként alkalmazták. Hét munkással kezdte, és 29 alkalmazottal fejezte be ezt a tevékenységét nyugdíjazásáig. Ezt követően először névtelenül, majd a 80-as évek közepétől már névvel lehetett lelkipásztori kisegítő a **Budai Ciszterci Szent Imre Plébániatemplomban**. Engedélyt kapott arra, hogy a lakásában misézhesen. Nagy előrelépést jelentett számára, mikor vasárnaponként a **Thököly úti domonkos templomban** prédikálhatott. Szabadsága idején tartott két-háromnapos lelkigyakorlatot **Pannonhalmán**.

Kiváló gyóntató is volt, közvetlen baráti stílussal. Fiatalokkal való beszélgetésekor nagy hangsúlyt fektetett az akaraterő fejlesztésére. Vallotta, anélkül nincs egyéniség, személyiség. Amikor gyóntatószékben meghallotta: nem tudok leszokni erről, vagy arról, felhozta saját példáját. Hogyan lehetett volna túlélni a megaláztatásokat akaraterő nélkül, hogy igenis akarom a túlélést.

Placid atya sokfelé kapott meghívást országszerte még kilencvenéves kora felett is. Sok-sok előadáson osztotta meg hallgatóságával életelveit, életpéldáját. Lebilincselő stílusban, humorral, derúvel tudott beszélni a borzalmakról. Őrzi a fáma, mikor három előadást is tartott Szombathelyen a gimnáziumban, lenyűgözte a fiatalokat. Kívánsága volt, hogy mindig a budapesti ágyában alhasson, ami néha a hajnalt jelentette számára.

Olofsson **Károly Placid** **bencés szerzetes több jelentős kitüntetés tulajdonosa:** a *«Hit Pajzsa»* (2003). A budapesti *XI. kerület díszpolgára* (2004). *Mindszenty emlékérmét* vett át a Parlamentben Lezsák Sándortól, a Mindszenty Társaság elnökétől 2008. december 19-én.

„Placid atya halála előtt három héttel celebrálta utolsó miséjét, a Ciszterci templomban december 18-án reggel. Hideg téli nap volt, tolókkocsival tölték a fiatalok a Bartók Béla úti lakásától a templomig, a Fadrusz utcai járdán, majd a Villányi úton. A járda végig ki volt dekorálva: »Éljen Placid atya!« és hasonló mondatokkal. Az atya végig hangosan énekelt és köszöntötte híveit. Emlékezetes homíliát mondott - Vida Zsolt szemtanú szerint.”

Vida Zsolt ismeretsege Placid atyával onnan adódik, hogy tíz évig volt a Ciszterci plébánián egyházközségi vezetőségi tag, 12 éven át a XI. kerületi önkormányzatnál egyházügyi

tanácsos, valamint a Pax Hungarica Keresztény Diákszövetség főtitkára. Rendezvényekről gyakran vitte haza idős barátját kocsival, felkísérte a többedik emeleti lakásába. Ekkor meghatóan fedezett fel az atya ágya felett két óriási hímzett képet. Az egyik a Szűz Máriát ábrázolta, a másik pedig az édesanyját.

A lelkész megérte a 100. évét. Széll Péter több alkalommal kereste fel Bartók Béla úti lakásában és folytatott vele beszélgetést a kamera előtt. Ebből állt össze a szerzetes atyáról szóló film alapanyaga.

Források: Olofsson Placid OSB: *Élet és Imádság*. Éghajlat Könyvkiadó. Budapest, 2017.

Placid atya, aki megjárta a Gulágot, magyar portréfilm, 113 perc, 2017. Széll Péter rendezésében.

KISS ERZSÉBET
Debrecen

„Nem a tudásban van a boldogság, hanem a tudás megszerzésében.”
(Edgar Allan Poe)

P

PALÁSTI BÉLA (Kassa, 1908. március 5. – Kalocsa 1997. február 1.)
középiskolai tanár, gimnáziumigazgató

Életútja maga a történelem, emberi szépségével, fájdalomával. Apja, a kiskunfélegyházi születésű Palásti Pál a Monarchia közös hadseregében évtizedekig szolgált férfisabóként a hadtápnál. Fiumében ismerkedett meg az olaszországi Velencében született, német származású Norsich Máriával, akivel 1891-ben kötött házasságot. Hét gyermeket neveltek fel, mindannyian német és magyar nyelven beszéltek. A család követte az apát szolgálati helyének változásával, így kerültek Kassára, ahol Palásti Béla született.

Palásti Béla általános iskolai tanulmányait 1915-ben kezdte meg az akkor Abaúj-Torna megyei Kassán az Állami Elemi Népiskolában. A középiskola első osztályát a Kassai Premontrei Főgimnáziumban végezte.

A cseh hadsereg 1919 februári kassai bevonulása után a cseh hatóságok az állami alkalmazottakat hűségnyilatkozat tételére hívták fel azzal, hogy aki ennek nem tesz eleget, azt kiutasítják. Palásti Pál nem tagadta meg magyarságát, ezért a cseh hatóság által megkövetelt nyilatkozat hiányában családjával együtt kiutasították. Visszaköltöztek az apa szülővárosába, Kiskunfélegyházára.

A kiutasítás miatt Palásti Béla középiskolai tanulmányait az 1919/20-as tanévtől Kiskunfélegyházán folytatta a városi katolikus Szent László Reálgimnáziumban, ahol 1926-ban sikeres érettségi vizsgát tett.

A törvénybe iktatott trianoni békediktátum következtében elveszítette magyar állampolgárságát, hontalanná vált. Az elveszített magyar állampolgárságát 1934-ben visszakapta.

Az 1926/27-es tanévtől Szegeden a Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetem bölcsész hallgatója lett. Tanulmányait az egyetem Földrajzi és Történettudományi Karán végezte. Vizsgáit sikerrel, jó, jeles és kitűnő eredménnyel tette le, gyakorlati munkáját professzorai mindig kiemelkedőnek értékelték. Egyetemi tanulmányait 1934-ben fejezte be, és földrajz–történelem szakos középiskolai tanári oklevelet kapott.

A Félegyházi Hírlap írásából tudható, hogy Palásti Béla szegedi bölcsészhallgatóként volt a lap kiadója, szerkesztője, majd az egyetem elvégzése után a Petőfi Daloskör belső ellenőre, a Vöröskereszt Egylet titkára és a kiskunfélegyházi Nemzeti Egység Olvasókörenek könyvtárosa.

Palásti Bélát 1935–1936 között a **Kiskunfélegyházi Kereskedő Tanonciskolában** tanítóként, majd 1938-ig az **Alsódabasi Magán Polgári Iskolában** óraadó tanárként alkalmazták. A Működési bizonyítványában leírtak szerint: *„Ezen idő alatt nemcsak az iskolai munkakörét látta el lelkiismeretesen, hanem a tanulók önképző munkáját is sikeresen vezette.”*

Palásti Béla 1937-ben házasságot kötött Baján a polgári iskolát végzett Földesi Gizellával. A történelem alakulása sok megpróbáltatás elé állította közös életüket. A nehézségek ellenére mindig kitartottak egymás mellett. Egymást megbecsülő, segítő, szeretetteljes családban nevelték fel három gyermeküket, akik közül József orvos, Klára és Gábor jogász végzettséget szerzett.

Az 1938. november 2-i első bécsi döntés értelmében megtörtént Felvidék visszacsatolása Magyarországhoz. Szükségessé vált az érintett országrészben magyar értelmiségiek alkalmazása. Ennek keretében került sor arra, hogy a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Palásti Bélát 1938 decemberében a **kassai Premontrei Kanonokrend II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumába** osztotta be óraadó-helyettes tanárnak, majd 1940-ben az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárnak nevezte ki.

Palásti Béla főhadnagy rendfokozatban teljesített katonai szolgálatot 1941–1942 között Ukrajnában, majd tartalékállományba helyezték. 1944-ben aktiválták, és egységének nyugatra történő vezénylésével bízták meg. Ennek során 1945 februárjában amerikai hadifogságba esett, melyből 1946 januárjában szabadult. Ez idő alatt felesége két kisgyermekével Kassáról Bajára menekült.

A hadifogságból ő is Bajára tért vissza, és a háborús évek után folytatta polgári életét. Miután 1946 májusában a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium II. számú Igazoló Bizottsága igazoltnak tekintette, hogy gimnáziumi tanár minőségben teljesített közszolgálatot, a Katolikus Tanügyi Főigazgatóság Palásti Bélát a ciszterci rend **bajai III. Béla Gimnáziumába** középiskolai tanárnak osztotta be.

Oktató munkájának, családi életének, gyermekei nevelésének folytatása azonban akadályba ütközött, mert 1947. szeptember 9-én Palásti Bélát koholt vádak alapján letartóztatták, és a miskolci börtönbe szállították. A népügyész azzal vádolta meg, hogy a háború idején, amikor felsőbb katonai parancsra, zárt katonai kötelékben nyugatra vonultak, egy légiriadó alkalmával cselekedetével a parancsnoksága alá tartozó leventék testi épségét veszélyeztette. A népbírószági tárgyalásra tanítványai szöktek át Kassáról, hogy tanúskodjanak és kiálljanak tanáruk mellett, bizonyítsák ártatlanságát. A Miskolci Népbírószág ezt figyelmen kívül hagyta, és 1948. április 29-én hozott ítéletével a bűnösségét részben megállapította, de ugyanezen napon a népügyész utasítására szabadon bocsátották. Hazaindult Bajára, ahova késő este érkezett meg. *„Az állomáson diákjai fáklyás felvonulással, éljenzéssel fogadták, és a maguk húzta fiákerrel kísérték haza tanárukat.”*

A Népbírószágok Országos Tanácsa 1949. november 23-án kelt ítéletével az első bíróság ítéletét megváltoztatta, s a vádlottat az ellene emelt vád és következményei alól felmentette. Felmentő ítéletében megfogalmazta, hogy *„amikor a légiriadó alkalmával Palásti Béla megakadályozta, hogy a mozgó vonatról leugráljanak a leventék, ezzel a cselekedetével igyekezett visszatartani őket a testi épségük veszélyeztetésétől. Később leparancsolta az álló vonatról és a vagonok alá bújattatta őket. A vagonok alá bújtatással igyekezett a repülőgépről leadott lövésektől megóvni a leventéket. Mint tanár, mint a levente parancsnoksághoz beosztott tiszt, az alája rendeltékkel mindenkor demokratikus magatartást tanúsított.”*

Palásti Béla pedagógusi pályáját a III. Béla Gimnáziumban folytatta tanárként, majd igazgatóhelyettesként és megbízott igazgatóként. Tagja volt az Országos Középiskolai

Tanáregyesületnek.

A Bács–Kiskun Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya 1955-ben a **bajai Tanítóképző Intézetbe** helyezte át, ezzel egyidejűleg a **bajai Türr István Közgazdasági Technikum** szaktanári létszámhiányának megoldására heti 11 órában beosztotta történelem és földrajz órák ellátására. Majd 1959-ben népgazdasági érdekből áthelyezte a **bajai Tóth Kálmán Leánygimnáziumba**.

A Bács–Kiskun Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya Palásti Bélát 1962. szeptember 1-i hatállyal népgazdasági érdekből a **kiskőrösi Állami Petőfi Sándor Általános Gimnáziumba** helyezte át megbízott igazgatói munkakörbe, majd 1963-ban kinevezte a gimnázium igazgatójává 2.230.- Ft alapilletménnyel és 450.- Ft vezetői pótlékkal. A határozat indokolása szerint az áthelyezést a gimnázium igazgatói állásának betöltése tette szükségessé, mert *„az 1961. évi iskolareform feladatainak végrehajtásához nagy tapasztalattal, jó szervezési készséggel rendelkező vezetőre volt szüksége az intézménynek.”*

Az iskolareform feladatait meghatározó 1961. évi III. törvény egyik alapelve volt, hogy váljék szorosabbá az iskolák kapcsolata az étellel, a gyakorlattal, a termeléssel. Minden iskolatípus tanulóit fel kellett készíteni a termelőmunkában való részvételre. A korszerű általános műveltséget nyújtó gimnáziumban az elméleti oktatás mellett kiemelt feladat volt a munkára nevelés. Ennek érdekében tovább kellett folytatni az általános iskolában már megkezdett politechnikai nevelést. Ez azt jelentette, hogy a gimnáziumban a hét öt napján elméleti, egy napján gyakorlati oktatást, az úgynevezett 5+1-es oktatást kellett folytatni. Kiskőrösön a munkára nevelést, a heti egynapos gyakorlati foglalkozást a lánytanulók részére a gimnáziummal együttműködő helyi konzervgyárban, a fiútanulók részére a helyi gépállomáson tartották meg.

A megyében a szőlőtermesztő szövetkezeti csoportok megalakulása, gyarapodása több mezőgazdasági szakember alkalmazását tette szükségessé. A helyi mezőgazdaság szakemberigényének kielégítésére a kiskőrösi gimnáziumban is bevezették a 4+2-es szőlőtermesztő és borkezelő mezőgazdasági szakközépiskolai oktatást. A tanulók a hét négy napján elméleti, két napján gyakorlati foglalkozáson vettek részt. A szakmai gyakorlatok helyszíne mint az iskola bázisüzeme a kiskőrösi Állami Gazdaság tabdi üzemegysége, a csengődi Állami Gazdaság, a Közép-Magyarországi Pincegazdaság és a soltvadkerti József Attila Mezőgazdasági Termelőszövetkezet volt.

A közép fokú szakközépiskolai képzés beindulásával 1963-ban az intézmény neve **Petőfi Sándor Gimnázium és Mezőgazdasági Szakközépiskolára** változott. A szakközépiskolai tanulók őszi és tavasszal 2-2 hét összefüggő szakmai gyakorlatot végeztek, tanév végén pedig 4 hétig dolgoztak a bázisüzemben.

A szőlőtermesztést és borkezelést tanulók első érettségi vizsgájára 1964-ben került sor. Ebben az évben az iskolának 426 tanulója volt 13 tanulócsoporthal, melyből 7 gimnáziumi, 6 pedig szakközépiskolai osztály.

Az iskolareform végrehajtásához kezdetben a kiskőrösi gimnáziumban is hiányoztak a személyi, tárgyi feltételek, szakmai tapasztalatok. Azonban Palásti Béla igazgató a gimnázium tantestületének megerősítésével, kiváló pedagógus-szakemberek visszacsábításával, mint Sárkány Ernő, későbbi Beke Manó-díjas matematikatanár, fiatal szakemberek alkalmazásával, mint Araczi László magyar-történelem szakos tanár vagy dr. Berényi István, későbbi akadémikus, akinek kandidátusi disszertációja megírásához támogatást is nyújtott. Palásti Béla igazgató megteremtette a gimnáziumi és szakközépiskolai oktatás megfelelő személyi feltételeit. A személyi feltételek biztosításával párhuzamosan nőtt az érdeklődés a

szőlőtermesztő és borkezelő középfokú szakképesítés és érettségi bizonyítvány megszerzése iránt, mely egyébként felsőfokú oktatási intézményi felvételi vizsgára jogosító oklevelet adott.

Nehezítette a szakközépiskolai gyakorlati oktatást a szükséges szemléltető eszközök hiánya. Azonban Palásti Béla igazgató segítséget kérő levelére a mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Kísérleti Intézet, a tiszakécskei Permetezőgépgyár és a Vörös Csillag Traktorgyár, valamint a kalocsai I. István Gimnázium és Szakközépiskola segített az intézménynek. A szőlőműveléshez szükséges különböző eszközök, mint a permetezőgép, szőlőárgoló gép, traktorok, erőgépek általuk elkészített modelljeivel, színes tablóival ajándékozták meg az iskolát, mellyel gyarapították az intézmény szemléltetőeszközeit.

A tanulói létszám növekedése megkövetelte az elhelyezési és tárgyi feltételek bővítését, melyre 1967–1969 között került sor. Az intézmény 4 tanteremmel, 2 előadóteremmel, majd egy 160 férőhelyes diákotthoni épülettel gazdagodott.

Palásti Béla igazgató a kiskőrösi szakközépiskolai szakmai tapasztalatok szélesítése, valamint az idegen nyelv tanulása érdekében 1965-től kezdődően nemzetközi kapcsolatokat szervezett az akkori Német Demokratikus Köztársaság (NDK) Kalkreuth nevű településének általános és középiskolájával, valamint Bulgária Perusztica településének Hristo Botev Mezőgazdasági Technikumával.

A kiskőrösi szakközépiskola és a testvériskolák tanulói kölcsönös látogatást tettek, gyakorlatot folytattak egymás intézményében. A nyári programban 10 nap gyakorlat szerepelt a bázisüzemben, és 10 nap országjárás hazánkban: Budapest, Dunakanyar, Balaton; az NDK-ban Berlin, Drezda, Bautzen, Keleti tenger; Bulgáriában Sipka-szoros, Fekete tenger, Neszebar, Plovdiv, Várna megismerése.

Palásti Béla az öregségi nyugdíj igényjogosultság megszerzésével 1969. augusztus 31-én nyugdíjba vonult. Aktív és nyugdíjas éveiben is tevékenyen részt vett a helyi közéletben, az intézmény tanulói, a település lakói műveltségének szélesítésében, az érdeklődő közösségek szervezésében. Jó kapcsolatteremtő képességével igazgatói és közéleti tevékenységével mindig a kiskőrösi emberek érdekeit szolgálta.

1963-ban és 1967-ben járási tanácsagnak, majd 1980-ban bírósági népi ülnöknek választották. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) nemzetközi szakosztályának tagja volt 1959-től, idegenvezetői jogosultsággal, valamint a Városi Szakmaközi Bizottság megbízása alapján társadalmi ellenőr.

Nyugdíjas éveiben a Kiskőrösi Vegyes és Építőipari Szövetkezet Nyugdíjas Klubjának titkáráként is aktív munkát végzett. Diafilmvetítéssel egybekötött földrajzi, történelmi témájú előadásokat tartott, valamint jó hangulatú hazai és külföldi kirándulásokat szervezett a klub tagjai számára.

Oktató- és nevelőmunkája során mindig fontosnak tartotta, hogy a gimnázium és szakközépiskola diákjai ismerkedjenek meg a hazai tájak természeti szépségeivel, kulturális értékeivel. Ennek érdekében közösséget formáló kirándulásokat szervezett számukra. A gimnáziumi nevelőmunka eredményességét mutatta, hogy 1967-ben az iskola pedagógus- és diákközössége a községfejlesztésben való eredményes közreműködésért települési elismerésben részesült. Közösségért végzett tevékenységét több alkalommal jutalmazták. 1994-ben gyémántdiplomája átvételekor méltatója sikeres pedagógusi munkája elismerése mellett kiemelte magas színvonalú oktatásszervezési és közösségfejlesztési tevékenységét is.

Palásti Béla igazgató és az általa vezetett gimnázium tantestülete a megyei, helyi lehetőségek megnyerésével, jó szervezéssel, sok nehézséget leküzdve a kiskőrösi intézményben megteremtette a mezőgazdasági szakközépiskolai oktatás alapjait. Ezzel

az eredményes munkával, a szőlőtermesztő és borkezelő szakképzés kialakításával a helyi társadalmi igényeket szolgálták a szőlő- és borkultúrájáról híres megyében.

Menye,
DR. PALÁSTINÉ DELI ELVIRA
nyugalmazott megyei tanulmányi felügyelő
Miskolc

PAPP LAJOS (Naprágy 1940. június 9. – Rozsnyó, 2021. április 10.) tanár, iskolaigazgató

„Ha egy volt diák köszön rám, szólít meg, az mindig percnyi ünnep a napban, ott biztos vagyok, hogy jó emlék tekint a szemembe.”
(Németh László)

Az ember életében nagyon meghatározók a gyermekkori élmények, főleg, ha azok tragikusak. A gyermekkorban átélt trauma az egyént elkíséri a sírig. Egykori kollégám, Papp Lajos élete nagyon szomorúan indult. Hatéves volt, amikor elvesztette szeretett édesanyját, Balogh Irmát. Apja, idősebb Papp Lajos özvegyen maradt. Ilyenkor mit remélhet két megtört gyermeki szív? Felnőni legalább egy szerető édesapa mellett, de az élet ezt is megtagadta a két árvától. A tragédia két év múlva megtörtént, Mariskának és Lajoskának el kellett búcsúzniuk örökre apjuktól, teljesen árván maradtak. A rokonok döntöttek sorsukról, Mariska maradt Naprágyban, Lajos a keresztszülőkhöz került Sajókeszibe, a szomszéd faluba. Újpál Ferencék saját fiuként nevelték, de az anyai ölelés és szeretet mindig hiányzott neki. Az elemi iskola elvégzése után az általános iskola felső tagozatát Tornalján fejezte be, ott járt gimnáziumba is. Legkedvesebb tantárgya a történelem és a földrajz volt. A Felsőfokú Pedagógiai Iskolába jelentkezett Pozsonyba, ösztöndíjas lett. Szorgalmasan tanult, ezáltal is biztosította ösztöndíját, amivel hozzájárult a tanulmányai anyagi fedezetéhez. Történelem–földrajz szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett 1959-ben.

A fiatal pályakezdő pedagógus a Rozsnyóhoz közeli **tornagörgői általános iskolában** kezdett tanítani 1959. szeptember 1-jén, de két hónap múlva bevonult a kötelező katonai szolgálatra a csehországi Sokolovba. Ott baráti társaságra talált, a katonatársak szívesen segítettek neki a cseh nyelv elsajátításában. Papp Lajos szakaszvezető 1961 október végén került haza. Második munkahelye, a **Szádalmási Magyar Tannyelvű Alapiskola** volt. A 12 tagú tantestület szeretettel fogadta az új kollégát. Azonnal osztályfőnökséggel bízták meg. Jó pedagógiai érzékeléssel tanította a történelmet, földrajzot, sőt a gyakorló iskolakert vezetését is rábízták. A gyakorló órákon diákjaival gyümölcsfákat, díszbokrokat ültettek, zöldséget termesztettek, virágokat neveltek. Tanulói így a kertészkedés fortélyait is könnyedén elsajátíthatták.

Feletteseik korán felismerték ügyes szervező és vezető tehetségét, így kinevezték az iskola élére (1972–1991). Az új iskolaépülethez az ő irányítása alatt új épületszárny került. A környék legkorszerűbb tornatermének felépítése az ő érdeme is volt. Négy község fiataljai és a sportolni vágyók kaptak lehetőséget a sportolásra. Papp Lajos igazgatói felelősségteljes munkája során azon fáradozott, hogy egyre magasabb szintű oktatás folyjon iskolájában. Vezetése alatt a (14-18 tagú) tantestülete tudta, hogy nagyon sok lelkiismeretes szakmai oktató-nevelő munkával lehet csak meggyőzni a szülőket az anyanyelvi oktatás fontosságáról. Hittek abban, hogy gyermekeik majd szlovák környezetbe kerülve is érvényesülni tudnak. A tanulók szakkörökben mélyíthették el tudásukat. Minden támogatást megadott ahhoz, hogy minél több tanulója eljuthasson a járási, a kerületi és az országos versenyekre. Büszke volt, ha az iskola versenyzői a győztesek között szerepeltek, öregbítve iskolájuk hírnevét.

Az irodalom és a zene nagy szerepet játszott életében. Kollégájával, ifj. Bocsárszky Pálné (zongora) zenetanárral négytagú amatőr zenekart alapított, ő maga hegedűn játszott és énekelt. Az általa szervezett nótá- és népdalesteken maga is fellépett. Színdarabokat,

irodalmi esteket rendezett. A Csemadok szádalmási helyi szervezet kulturális életének aktív szervezője volt, de tevékenyen dolgozott Rozsnyó járási vezetőségében is. Különböző társadalmi szervezetek tagja volt, de a legaktívabb tevékenységet a Csemadokban fejtette ki. A falu, Szádalmás közösségi életének irányításából is kivette részét: volt (HNB) titkár és eskettető. Papp Lajos ismert volt a természet szeretetéről.

Célul tűzte ki, hogy tanulói minél közelebbről megismerjék szűkebb hazájukat, Gömört, de Szlovákia történelmi értékeit és gyönyörű természeti adottságait is értékelni és védeni tudják. Hétvégeken gyalogtúrákat szervezett a Szilicei-fennsíkra, a Szádelői-völgybe, valamint a Szlovák Paradicsomba. Évente többnapos sátoztáborozáson is részt vett egy-egy osztállyal. Több magyar fürdővárost is felkerestek. Többször is részt vettek a „100 tavaszi kilométer” túrázáson. Az év végi iskolai kirándulásokat is ő maga szervezte. Kollégámmal, Papp Lajossal személyes ismeretségünk 1963-tól tartott, mindketten történelem szakosok voltunk. Együtt sosem tanítottunk, de évente legalább két-háromszor találkoztunk Rozsnyón a körzeti módszertani értekezleteken. Őszinte, egyenes jellemű, humoros, szakmailag jól felkészült kollégát ismertem meg személyében. Később a „szépkorúak klubjában” felesége társaságában többször összejöttünk. Örülök, hogy ismerhettem. Közös találkozásaink emlékét megőrzöm. Házasságot 1963-ban kötött Soltész Erzsébet tanítónővel. Több mint ötven évnyi házasságuk alatt boldogan, szeretetben éltek. Három gyermekük teljes megértésben, nyugodt családi környezetben nevelkedett. Judit banktisztviselő, Mónika nevelőnő, Szilárd matematika-informatika szakos tanár. Gyermekük büszkéik apjukra, Papp Lajosra, akik még mindig nem hiszik el, hogy nélküle kell élniük. Unokáik: Viktória, Róbert, Marco, Márton és a kis Misi. Boldog volt, mikor unokái az országos versenyekről arany és ezüst fokozatú díjjal tértek haza, ezzel büszkeséget okozva szeretett nagypapjuknak.

Negyven évnyi lelkiismeretes pedagógusi munkája mellett életét a magyar kultúra terjesztésének szentelte, szabadidejét feláldozva – felesége támogatásával. A Csemadok helyi és járási kulturális rendezvényeinek aktív szervezője, szereplője volt. Az ifjúság nevelésében, a különböző társadalmi szervezetekben, valamint a Csemadok kulturális egyesület életében kifejtett áldozatos tevékenységéért számos elismerést kapott. Utóbbiak:

- Polgármesteri díj (40 éves közéleti munkásságáért) 2000-ben;
- Emlékplakett (az iskola megalakulásának 50. évfordulóján) 2010-ben;
- Országos kitüntetés (a Csemadok megalakulásának 70. évfordulóján) 2020-ban.

2000-ben nyugdíjba ment, akkor költöztek Szádalmásról Rozsnyóra, ott még néhány órát tanított. Szabadideje nagy részét családjának, de főleg unokáinak szentelte. Szívesen járt bevásárolni, mert olyankor találkozhatott ismerőseivel, volt diákjaival, akikkel néhány szót válthatott. Gyakran látogatta a református szertartásokat (amit 40 évig nem tehetett meg). A református gyülekezethez való tartozása lelki békét, megnyugvást jelentett. Nyolcvanévesen egyetlen kívánsága volt még, hogy majd 2022 szeptemberében elkísérhesse legkisebb unokáját, Misikét az első osztályba. Óhaja már nem teljesülhetett.

Élete végső éjszakáján, 2021. április 10-én rozsnyói otthonában drága családja körében utolsót dobant megfáradt szíve. A református gyászszertartást Varga Zoltán szádalmási

lelkész végezte. Utolsó útjára elkísérte szerető családja, nővére, Mariska és családja, rokonai, négy község volt diákjai, kollégái, egykori lelkiatyja, Molnár Árpád tiszteletes Szepsiből. A gyászmenetben több kedvenc dallamát eljátszotta hegedűn Kónya Zoltán cigányprímás és társa. Takács Klaudia lelkész női áldásával örök nyughelye a rozsnyói sírkert lett.

„Az igaz ember eltávozik, de fénye megmarad.” (Dosztojevszkij). Nem hal meg egészen az, ki százak szívében él tovább. A néhai Papp Lajos „Tanárra” szerettei, tisztelői örökké emlékezni fognak.

Fia, Papp Szilárd: „Édes jó Apám! Nem mondtam el Neked soha, elmondom hát most. A leggazdagabb emberré tettél a világon. A leggazdagabb! A jóságoddal, a szeretetteddel, a tetteiddel és azzal, hogy drága jó anyámat választottad anyámnak, és hogy őt szeretted az utolsó percig. ... Tőled tanultam, ne akarj mást, becsüld meg azt, amid van. Te mutattad meg, mi a valódi érték, milyen az igazi gazdagság. ...Édesapám! Ugye azt tudod, hogy én büszkén elmondhatom, az én apám a legjobb, legcsodálatosabb, legtörődőbb apák Nagy Könyvéből való? Mindent köszönök. Jó anyámrá most majd én vigyázok. Hiányozni fog a jóságod, a kézfogásod, a mosolyod, a biztatásod.”

Felesége, Erzsébet asszony: „Leírhatatlan a bánatom, itt hagyott életem párja, az a Lajcsi, aki mintha nem is önmagának lett volna, mintha másokért lett volna küldve a Földre. Igyekezett jónak maradni minden helyzetben. Jó szóval senkinek se maradt adása. Igazi segítőtársai voltunk egymásnak. Nélküle magányos lett a lelkem. Az 58 közös év után a messzi távolból hallom hangját, a mosolya, a szomorú tekintete a lelkemben megmarad. »Hol van a szó, (Apa szava)? A messzeség felitta. Hol van a szó, hol van a szó? Nincs, aki visszahozza.«”

Évfolyamtársa, Boross Erzsébet: „Egy magyar pedagógussal újra kevesebben lettünk. Elment örökre Papp Lajos, egykori iskolatársam. Diákéveink alatt a tanítási napokon egy személyvonattal utaztunk Tornaljára a középiskolába. A közös reggeli utazások emléke még élénken él bennem. Én Sajórecskén, ő Kövecsesen szállt fel. Érettségi után a tanulmányaink más-más városba szólított. Ő Pozsonyban tanult tovább, én Kassán, Eperjesen. Később az életünk úgy alakult, hogy alig találkoztunk. Amikor nyugdíjasok lettünk, a sors újra összehozott bennünket. A rozsnyói nyugdíjas klub tanítónapi összejövetelén egy asztalnál ültünk felesége társaságában. Akkor gyakoribb találkozást reméltünk. Aztán jött a szomorú hír: Papp Lajos, a volt iskolaigazgató búcsú nélkül elment oda, ahonnan nincs többé visszatérés. Szívemben megőrzöm emlékét.”

Egyik utolsó tanítványa, Üveges Emese: „Meghatározó személyisége volt a szádalmási iskolánknak, és az is marad. Egész életét családjának és az ifjúság nevelésének szentelte. Minden tanítványára emlékezett. Örömmel töltötte el, ha meglátogattuk, ha találkoztunk vele, hogylétéről érdeklődtünk, ha megölelhetett. Isten vele, Tanár úr!”

Egykori kollégája, Németh Zsuzsa: „Mi marad meg az örökre eltávozottból? Minden, ami szép és emberi érték: hűsége, jósága, tisztessége, tisztelete és szeretete. Mindezek jelentik a csendes, evilági elbúcsúzást attól, akit szerettünk, mert ő is szeretett. Emléke, jósága, szellemisége szívekben zárva örökre él, élni fog.”

A Csemadok rozsnyói járás titkára, Szöllös Sándor: „Hullnak, hullnak, egyre hullnak legjobbjai a magyarnak. Nyugodj békében, Lajos! A Pozsálóról fújdogáló enyhe szellő lágyan simogassa a sírod fölött elhelyezett virágokat! “

Egykori kollégája, LOBOCKY MÁRIA
fia, PAPP SZILÁRD,
Rozsnyó

POLNER TIBOR (Csépa, 1920. július 28. – Karcag, 1998. július 15.) tanyai vándortanító, diákokthron-igazgató

Gyermekkorát Budapesten töltötte, édesapja, Polner Béla péksegéd volt, édesanyja, Cserepes Ágnes háztartásbeli. Sokszor költöztek úgy, hogy egy kézikocsin elfért mindenük.

Az alsó gimnáziumot az Evangélikus Gimnáziumban kezdte, majd a Polgári Fiúiskolákban folytatta a Váci úton és a VI. kerületi Német utcában, végül Kispesztén fejezte be. 1935-ben kezdte meg tanulmányait Kiskunfélegyházán az Állami Tanítóképző Intézetben, ahol 1939-ben kapott tanítói oklevelet.

Már az első év közepén kiderült, hogy a készségtantárgyakban átlagon felüli teljesítményre képes. Szépen és könnyen rajzolt, szívesen vásároltak tőle nehezebb kezű társai. Olyan is előfordult, hogy egy beszámolási időszak végén elégtelent kapott rajzból, mivel elszámolta magát, sajátjaként egy rajtot sem adott be. Későbbi időkben hallott róla, hogy még mindig forognak alkotásai a képzős kispiacon, csak a nevek változnak rajtuk.

Az iskolai zenekarban ő volt szaxofonos. Orgonán is eljátszott könnyebb darabokat, de a hangszer nem ambicionálta, nem várta sehol kántortanítói lehetőség.

A **Körmendi Evangélikus Népiskolában** kezdte munkáját mint helyettesítő tanító. 1941. február 28-tól a **karcagi, Bugyogónak** nevezett határrészben egy gazdtól bérelt házban működő tanyai népiskolába nevezték ki vándortanítónak. Szolgálatát 1941. március 4-én kezdte meg, itt dolgozott – kényszerű megszakításokkal 1947-ig.

A vándortanító fogalma először 1868-ban, az Eötvös József-féle közoktatási törvényben jelent meg:

1868. évi XXXVIII. törvénycikk

47.§ A tanyai lakosok oktatásáról azon községek kötelesek gondoskodni, melyekhez a tanyák tartoznak; éspedig:

a) vagy tanyai iskolák állítása által;

b) vagy olyan határokon, ahol a tanyák egymástóli távolsága miatt tanyai állandó iskolák a célból meg nem felelnének, járó-kelő (ambulans) tanítók alkalmazása által.

Az 1921. évi XXX. törvénycikk (az iskoláztatási köteleesség teljesítéséről) szinte megismétli az Eötvös-féle törvényt, viszont végrehajtási utasításában már néven nevezi a vándortanítót:

1921. évi XXX. törvénycikk végrehajtásáról szóló 1922. évi 130700 VIII/a. VKM rendelet „Végrehajtási utasítása

51.§ (második cím) Az oktatás biztosításának módja.

2. a tanyai körzet tanköteleseinek oktatására vándortanítót alkalmaznak;

55.§ Vándortanító alkalmazása.

Ha az érdekeltek a tanyai körzetben lakó tankötelesek oktatásának biztosítására vándortanító alkalmazását határozták el, akkor a tanyai körzet azon pontjain, ahol a tankötelesek oktatása történni fog, az oktatás céljára megfelelő helyiséget, a tanító részére pedig az egyik ponton megfelelő kerttel törvényszerű lakást s a többi helyen meghálásra egy-egy szobát kell biztosítani, és a tanítót erre rendelt fuvarral az oktatás megtartására kijelölt helyekre kell szállítani.” (Megjelent: 1922. december 22-én, közölte a Hivatalos Közlöny 1923. január 16-án.)

A korról és a témával foglalkozó szakirodalom szerint a végrehajtás elég lassan ment: „Az 1937/38-as tanévben a VKM megkezdte a vándortanítók rendszeres alkalmazását. Az 1937/38-as tanév elejétől a Nyírségben és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében 35

vándortanító tevékenykedett.” (Vaskó László: A hazai vándoriskolák történetéhez 1921-1948, Magyar Pedagógia 84 (1984) 443-447.)

A tiszteletre méltó pályatárs, Kárpáti Jenő: *A messzelátó pásztor – Karcagi tanítók, tanárok* (Magánkiadás, Karcag, 2009) című *Emlékiratában* úgy méltatja Polner Tibort, mint az első vándortanítót a karcagi határban. Egy disszertáció hivatkozott forrása alapján megállapítható, hogy az említett műben a szerző az időpontokat tévesen három évvel korábbra tette, így nála Polner Tibor már 1938-ban jelen volt a Karcag-bugyogói tanyai iskolában mint első vándortanító.

Polner Tibor alkalmazásáról a Hivatalos Közlöny két alkalommal ad hírt: *„...Polner Tibor Karcag-bugyogói...próbaszolgálatra bocsátott segélydíjas tanítókat a középiskolai képesítésű gyakornokok számára megállapított illetményekkel állami népiskolai helyettes tanítókká kinevezte.”* (191.500-1941. V.K.M. – 1941. december 24.)

„...Polner Tibor Karcag-bugyogói állami népiskolai helyettes tanítókat folyó évi április hó 1-i hatállyal állami népiskolai rendes tanítókká kinevezte.” (147.500/1943. V.K.M. VI/5. 1943. március 31.)

A vándortanítás a tanyás gazdák évszakokhoz kötött munkái miatt nehezen valósulhatott meg, mert az igénybe vehető épületeket tavasztól ősziig lakták. A vándortanítás rendszerét pedig úgy állapították meg, hogy egy-egy helyen fél évig tanított a vándortanító, majd következett a vizsga. A következő félévet már egy másik helyen kezdte meg a tanító. A téli félév még ment is, de tavasztól a kijelölt tanyában már inkább lakni akart az a gazda, aki valamilyen okból belement az iskolai célú állami bérletbe.

1938/39-től Jász-Nagykun-Szolnok megyében 36 vándor tanyai iskolát 27 tanítóval állítottak be, legnagyobb számban Karcag határában, 16 iskolával és 10 vándortanítóval az említett tanítási rend szerint. Ezekből az iskolákból a Tanítói Évkönyv az 1940/41. évi kiadásában a következőket említi: Kiskulcsos-tanya, Berekdülő, Bugyogó, Cserhát, Bócsa-tanya, Botonás-karcagi puszta, Vajas, Disznórét (leventeház), Kunlapos (Apavára), Gergelydűlő, Ecsezug-dűlő, Halas-Hegedűshát. Polner Tibor egy kéziratában hét nevet említett a karcagi vándortanítók közül. Ugyanott írja: *„1838-ban szervezték Karcagon a tanyai iskolákat a már felsorolt helyeken. A külterületi iskolák bútorzatát, felszerelését parasztszekerekken ünnepélyes keretek között indították a város főteréről, amely akkor merevül kockakövel volt kirakva.”*

A Karcag-Bugyogói Állami Népiskolából Polner Tibor elődjét, Szakács Józsefet 1940 őszi katonai szolgálatra hívták be. Azon az őszi-téli éven ebben az iskolában nem volt tanítás Polner Tibor megérkezéig, 1941. március 4-ig.

1941. október 15-én neki is be kellett vonulnia katonának. Hazatérte után újabb kiképzés következett, ahonnan 1943 novemberében tartalékos tüzér zászlósként érkezett vissza. Azt remélve, hogy tovább már nem kell szolgálnia, megházasodott. Felesége Récsi Lenke, két közös gyermekük: Tibor (1944) és Béla (1950).

1944 őszi ismét behívták, a visszavonulás során Sopronban esett szovjet fogságba, innen 1947. július 20-án szabadult.

Sajátos emlék ebből az időből az *Új Szó* 1946. január 26-i száma: *„Hozzá tartozók válaszelei (hadifoglyoknak)*

Polner Tibornak: *„Drága életem! Két illető, név szerint Váralyay őrm. és Pollener nevezetű értesített hollétedről. Boldog vagyok, hogy egészséges vagy! Mi mindannyian megvagyunk. Édesanyádék is. Kicsi fiad már szalad, okos, értelmes teremtes, fáj a szívem, hogy nem láthatod. Mindennap várlak boldog reménykedéssel. Sokat aggodom érted a*

hideg miatt s kérlek, amennyire lehetséges, vigyázz az egészségedre. Hazavárlak, számtalanszor csókol a te régi Lenid és kicsi fiad, Tibike.”

Hazaérkezése után szolgálatra jelentkezett, így értesítették, hogy négyhetes szabadsága lejárt, régi beosztását visszakapja, jelentkezzen szeptember 24-én a Karcag-Külterületi Állami Vándoriskolák Igazgatóságán, Karcag-Berekfürdőn.

Visszakapta a bugyogói iskolát, ahol az előző tanévben nem volt tanítás. Hamarosan Berekfürdőre költöztek, itt szintén tanított, s mint családos ember, lakást is kapott. Később a lakásra a honvédség igényt jelentett be, így áthelyezték a **Kiskulcsosi Általános Iskolába**, ahová családjával együtt költözött.

Innen „emelték ki” a **Városi Tanács Oktatási Osztályára**, oktatási előadónak. Ebben a minőségében részt vett egy három hónapos bentlakásos „tanácsi iskolán”, Budapesten. Hazatérve a **Zádor úti általános iskola** igazgatóhelyettese lett. Innen rövid időre a **Vasút utcai iskolába** került tanítónak, majd ismét a **Városi Tanács Oktatási Osztálya** következett, ezúttal tanulmányi felügyelői feladatot kapott. Majd ismét a **Zádor úti iskolába** ment tanítani, ahonnan a **berekfürdői iskola** igazgatójának nevezték ki.

Ezután egyik legkedvesebb munkahelyére, a **Karcag-Kunlapos (Apavára) külterületi osztatlan iskolába** került. Minden osztály minden tantárgyát ő tanította. Élvezte és szerette. Itt is, mint ahogy a tanyán is, minden hibás dolgot megjavított, takarított, fűtött, játékokat készített, megbeszélte a szülőkkel a fontos ügyeket.

A következő állomás a **Külterületi Iskolák Igazgatósága** volt. Időközben lezajlott a tanyai iskolák körzetesítése, megépült a tanyai diáktotthon, aminek Polner Tibor lett az első igazgatója. Az új intézmény mindennapi élete, módszertani újdonságai, tanulóinak, dolgozóinak, nevelőinek rejtett vagy kimondott kérdései nehéz, felelősségteljes munkát adtak még annak is, aki oly jól ismerte a tanyasi embereket, gyermekeket, mint az új igazgató. Mindenki számára egy addig még nem ismert, nem tapasztalt, teljesen új környezet, az azzal akkor ismerkedő közösség formálódott. A szerető, megértő bánásmód, a türelmes, de következetes követelményállítást és az egyre magabiztosabb, vidámabb gyermekek láttán a szülők féltő aggodalma csökkent. Egy év után már nyitva volt az ajtó a szakmabeli látogatók, kíváncsiskodók előtt is.

A „bejárato” évek szakadatlan munkája, töprengései Polner Tibor szervezetét, egészségét annyira megviselték, hogy kérte, helyezték vissza a gyermekek közelébe. Ekkor került a **Zádor úti iskola** napközijébe nevelőnek, ahol nyugdíjazásáig örülhettek egymásnak az oda járó gyerekekkel. A tanulnivalón kívül sok játékot készítettek mindenféle hulladék anyagból, de igen kedvelték a tanító bácsitól tanult, dallal kísért csoportos játékokat is. Ezeket aztán a gyermekek hazavitték és az utcabeliekkel tovább játszották.

Otthon is akadt nevelni való: 1959-ben újra nősült, második felesége Sterk Ilona. Közös gyermekük, Zoltán 1960-ban született. A kedves, mosolygós fiatalember a Karcagi

A Karcag-bugyogói tanterem ablaka

Mezőgazdasági Szakközépiskola gépész szakára járt. Érettségi után autószerelőként dolgozott, majd a katonaság után, 1985-től munka mellett távközlési technikai szakmát szerzett. Ezzel a szakmával találta meg a helyét a világban.

Visszatekintve Polner Tibor képzős éveire, elmondható, hogy nagyon beosztóan kellett ugyan élnie, de volt benne egy olyan emelkedettség, ami képességei biztos tudatát sejtette, és mintha magába építette volna Kipling intelmét:

*„ha a Sikert, Kudarcot bátran állod,
s úgy nézed őket, mint két rongy csálót,*

....

*tiéd a Föld és minden, ami rajta,
és – ami több – ember leszel, fiam.”*

(Rudyard Kipling: Ha..., fordította Kosztolányi Dezső)

Iskolai munkái során rajzot mindig tanított, szakköröket vezetett. Festéssel is foglalkozott, részt vett képzőművészeti táborban Egy rajzszakos szakfelügyelő a megye három legtehetségesebb rajztanára közé sorolta. Sok transzparenst készített felvonulásokhoz. Egyszer a tanács felkérésére megfestette Lenin és Krupszkaja mellképét is. Szakértők véleménye szerint igen jó művei születtek, de soha nem engedte őket kiállítani, szerinte nem ütötték meg *„azt a mértéket”*. Kritikus volt önmagával szemben és másokkal is, többnyire hallgattak rá, gyakran látta viszont tanácsait az elkészült képeken.

Nagy örömmel találkozott hasonló érdeklődésű emberekkel. Szakkörének tagja volt a karcagi Kovács Imre szobrász is – sajnálatosan rövid időt adott neki a sors – akivel a szobrászműhelyben beszélgetve megvallotta, hogy ha ő is képezhetne volna magát szobrászatban, talán többre viszi, mint a festészetben.

Volt fotószakköre, amatőr képeivel több díjat nyert. Általa került fényképezőgép több családhoz, sokakban felébresztve a megörökítés vágyát és praktikáját. Vizsgálja és engedélyezte a filmvetítő-gépek kezeléséhez, filmek vetítéséhez. Sminkes munkákat vállalt a művelődési házban és iskolákban szerveződő színjátszó csoportoknál. Volt repülőmodellező szakköre is. Az egyik próbaröptetés igen emlékezetesre sikerült, a szakköri csoport nagyot szaladt utána a széles karcagi határban.

Emléke közöttünk derűs tiszteletet ébreszt, a jó tartású, példamutató tanító bácsi képét őrizzük benne. Bár kerülöm a közhelyeket, de megkockázatom a kijelentést: korának, környezetének lámpása volt. Tibor fia vitte tovább hivatását.

Tisztelettel köszönöm a dokumentumokat, információkat Polner Zoltánnak.

Felhasznált források:

- Dr. Császár Ferenc: *A vándor-tanyai tanítók szerepe a Szolnok megyei tanyai népoktatás megteremtésében*, Kézirat, 1988
- *Múzeumi levelek 63-64.* Damjanich Múzeum, Szolnok, 1990

DR. VÁCZI IMRE
nyugalmazott mérnök-tanár
Karcag

„Soha le nem mondani, soha el nem csüggedni, ha kell, mindig újra kezdeni.”
(Kossuth Lajos)

R

DR. RADNÓCZI FERENCNÉ Bodnár Ilona (Tarcalon, 1922. április 24. – Debrecen, 2006. március 16.) magyartanár

Tarcalon született és nevelkedett háromgyermekes tanítócsaládban. Dédapja, nagyapja és édesapja 1861-től kántortanítóként szolgált Tarcalon. Édesanyját hároméves korában veszítette el. A három testvér nevelésében az apai nagymamájuk segített özvegy édesapjuknak.

Az elemi iskola első négy osztályát Tarcalon végezte, majd négy évig a szerencsi Magyar Királyi Állami Polgári Iskolában folytatta tanulmányait. 1936-ban a kisvárdai Szent Orsolya Rendi Tanítóképző Intézetének növendéke lett, ahol 1941. július 14-én szerzett tanítói oklevelet. 1950-ben beiratkozott az Egri Pedagógiai Főiskola levelező tagozatára, és itt 1953-ban magyartörténelem szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett. 1991-ben arany-, 2001-ben gyémántdiplomát vehetett át.

1949-ben férjhez ment. Házasságukból három gyermek született. Mindhármukat taníttatták, gyermekeik agrár, villamos és kertészmérnöki diplomákkal rendelkező szakemberek. A gyermekei tíz unokával örvendeztették meg, akiknek nevelésében örömmel osztozott.

Munkahelyei: 1941. december 1-től **Tarcalon** tanított. 1951. május 1-től **Nyíregyházára** költözött a család, ahol a férje a Kertészeti Technikum igazgatójaként dolgozott. Itt született három gyermekük. Mivel a férjét áthelyezték tanszékezetőnek a debreceni Agrártudományi Főiskolára, a család is követte őt **Debrecenbe**. Itt 1961. július 1-től a **Péterfia utcai Ének-Zene Tagozatos Általános Iskolában** kapott tanári állást.

1976. augusztus 16-tól a mai **Vénkert Általános és Alapfokú Művészeti Iskolába** kérte áthelyezését, és ott folytatta pedagógiai munkáját 1983. augusztus 31-ig, nyugdíjba vonulásáig. Közel negyvenhárom éves pedagógiai munka fémjelzi nevelő-oktató tevékenységét. „*Nagyon szerettem a munkámat*” – vallotta. Pályaszeretetéét mi sem bizonyíthatja jobban, mint az, hogy nyugdíjasként még visszajárt helyettesíteni a Zákány utcai és a vénkert-i iskolákba.

Dr. Radnóci Ferencné, sok száz általános iskolás tanuló Ilus nénije, pedagógiai hitvallását, amelyet pedagógus őseivel együtt vallott – Szakály Dezső költő *Tanító vagyok* című versében megfogalmazott gondolatok felhasználásával hagyatékozta az utókorra.

„Tervem csak egy van, állandó s örök:
–ha a nap süt rám, ha a menny dörög –

*vetni a magot, a gazt irtani,
az ifjú embert úgy tanítani,
ege, ha borul, vagy ha kiderül,
szeresse a honát 'rendületlenül'!*

*Ez az én tervem, hitvallásom is.
Esküt tettem rá, és azt tartom is.
Egy nemzedéknek fogom a kezét...*

*Ha szíve dobban, azt is érzem én.
Ha könnye csordul, az is az enyém.
Örömet, bűját osztva viselem,
Így, csak így teljes az én életem.
Érettük élek, érettük halok,
mindenkor, mindig, tanító vagyok."*

Egykori vezetője, *Ternyey András* igazgató ilyen szavakkal minősítette: „A nevelőtestület azon kevesei közé tartozik – a sok példamutató mellett is –, akinek emberi magatartása a legkiegyensúlyozottabb. Ilyen értelemben csaknem kivétel nélkül minden esetben keresik a véleményét, segítségét. Kapcsolata az egész iskolaközösséggel azon alapszik, hogy kritikai megnyilatkozásai egyértelműek, minden vonatkozásban emberi tartalommal telítettek.”

Ilus néni kiválóan felkészült, remek pedagógiai érzékkel rendelkező magyartanár volt. Módszertani kulturáltsága – mondhatni – korát megelőzte. Mindig a gyermek, a tanuló képességeihez, lehetőségeihez mérte az elvárásokat, fokozatosan emelve egy-egy kicsit a mércét. Így érte el, hogy tanítványai folyamatosan fejlődtek, gyarapodtak tudásban, műveltségben és emberségben. Ott állt a lemaradó tanulók mellett, motiválta őket, ezzel egy időben segítette a szárnyalókat, az irodalomban tehetséges fiatalokat. Igaz ember, segítőkész, együttműködő kolléga, a fiatalabb pedagógusok példaképe volt. Arcáról soha nem fogyott el a derű, a másik ember felé forduló nyitottság, segítőkészség. Amikor pályakezdőként a Péterfia úti Általános iskolában először megpillantottam, gyermekek gyűrűjében állt, mosolyogva beszélt hozzájuk, a fiúk, lányok láthatóan rajongva vették körül, és egymást túlkiabálva magyaráztak, kérdeztek, nevetgéltek. Igazi jó kis csapat benyomását keltették bennem. Ő a gyermekközpontú, nagy pedagógus, „a jó barát”, a tisztelve tisztelt TANÍTÓ.

Iskolájában (a Péterfián) nyaranta rendszeresen szervezett nyári táborokat. Erre az időszakra így emlékszik vissza lánya: „*Annak idején a szülők azt kérdezték, ki vezeti a tábort? Ha Ilus néni, mehet a gyerek. A táborszervezés a mai viszonyokhoz képest komoly feladat volt. Jöttek velünk a főző asszonyok, a szülők közül azok, akik a napi ötszöri étkezést biztosították. Nem voltak éttermek, előre meg kellett szervezni egy-egy kis településen, hogy az illetékesek rendelkezzenek elegendő kenyeret, tejet, egyéb élelmiszereket a tábornak. Nem volt szálloda, osztálytermekben aludtunk tornaszőnyegeken, és nagyon-nagyon jól éreztük magunkat, mert kiváló hangulat uralkodott közöttünk. Például, amikor Balatonszántódon, a strandon focimeccset játszott a DELACS és a DEFACS (debreceni lányok és fiúk csapata), a lányoknál édesanyám volt a kapus a következő szerelésben: szalmakalap, hónaljtól köré tekert, felfújt gumimatrac, egyik kezében egy 20 literes nagy vándling, a másik kezében egy üsthöz való nagy fakandál. Minden fürdőző kijött a vízből szurkolni.*”

Harmincöt éves pedagógiai gyakorlattal került a Vénkerti Általános Iskolába, ahol magyar nyelv és irodalom tantárgyat tanított és osztályfőnöki teendőket látott el. Az új iskolában, az egészen megváltozott szociális környezetben Ilus néni magára talált. Megismerte és megszerette a város különböző iskoláiból verbuválódott tanulócsoportokat, ahol a tanítás-tanulás mellett kiemelt feladat volt a közösségek kialakítása, az igazi osztályközösséggé szerveződés segítése. Pedagógiai kihívásként élte meg a különböző lemaradásokkal küzdő, képességekben változó képet mutató gyerekek fejlesztését, segítette a lemaradók felzárkóztatását, plusz feladatokkal támogatta a tehetséges tanulók továbbfejlesztését. Minden osztály más-más pedagógiai helyzetkezelést igényelt, soha nem volt két egyforma órája, mindig a tanulók szükségleteihez igazította a tanítási-nevelési módszereit. A kollégái tisztelettel és szeretettel fordultak hozzá. Ilus nénire mindig lehetett számítani a munkában és ha kellett –, a magánéleti problémák kezelésében is. Jó kapcsolatot alakított ki a lakótelepi szülői közösségekkel, alkalmanként családi problémák megoldásában is kikérték a tanácsait tanítványainak szülei.

Kapocskáné Csiszár Ildikó, Ilus néni egykori munkatársa így őrzi emlékét: „1971 szeptemberében, érettségi után kerültem a Péterfia Utcai Általános Iskolába mint adminisztrátor. Hamar megismertem a pedagógusokat, köztük Ilus nénit is. A nemrég még diáklányt biztató mosolyával, segítő tanácsaival látta el. Feladatom a pedagógusok munkájának adminisztratív segítése volt. Adminisztrációs munkájára is a pontosság, a precizitás és az alaposság volt jellemző.

Pár év elteltével, amikor már én is pedagógus lettem, mint kollégák ültünk a tantestületi értekezleteken. Több éven keresztül tanítottam történelmet az ő osztályában is. Tanítványaink fejlődése érdekében bátran kereshettem. Segítő kezét nyújtott a pályakezdő pedagógusoknak. A mindig mosolygós, kedves odafigyelése bátorította a hivatását kezdő tanárokat. A tantestületi közösségben összetartó erőt jelentett magas szintű szakmai tudása, jó humora, kedves egyénisége. Munkája, emberi magatartása példaértékű volt számunkra. Megtanultuk tőle, hogy a tanári tekintély és a szeretet jobban biztosítja a fegyelmet, mint akármilyen szigorú eszköz. Ilus néni legfontosabb eszközei ezek voltak, hiszen a jó KERTÉSZ, aki igazán nevel, tudja, hogy a MAGBAN minden benne van.”

„Így emlékszem szeretett tanárnőmre: Ilus nénire (Dr. Zeke László ügyvéd, volt vénkerti diák). Az újonnan épült, indult Vénkerti Általános Iskola első felső tagozatának ötödikes diákjaként ismertem meg Ilus nénit, aki 1975 és 1980 között nevelt engem a magyar nyelv és irodalom szeretetére. Nem volt velem könnyű dolga, mert diszlexiás lévén egészen feltűnő módon jelentett számomra nehézséget a (helyes)írás, az olvasás nemcsak ötödikben, de bizony még nyolcadikban is. Akkoriban még nem volt annyira közismert dolog ez a típusú tanulási nehézség, magam sem tudtam róla, de nagyon zavart, hogy nyögvenyelősen megy az olvasás, és akik hallják szótagoló bagadozásomat és látják, hogy egyik-másik betű megfordul, s amiből kétféle van, az bizony minduntalan összekeveredik (különös tekintettel a „j” és „ly” betűkre), az könnyen tekintett engem tökkelütöttnek, ami egy kamasz esetében szerfelett kellemetlen tud lenni. Máig előttem van az a gyomorszorító érzés, amit akkor éreztem, amikor először olvastatott fel velem valamit az osztály előtt, s én vörös fejjel makogok, s a „produkció” befejeztével felnézve a könyvből várom azt a már jól ismert tekintetet, amiben egyértelműen ott van, hogy „Te Jóságú Úristen!”. De nem! Ilus néni nem így nézett rám. Semmiféle megjegyzést nem tett. Mintha mi sem történt volna, teljesen természetesen vette tudomásul, hogy ez a gyerek nem tud rendesen olvasni. Kellemes meglepetésemre hülyének sem nézett. Ez elég nyilvánvalóan derült ki számomra abból, ahogyan viszonyult hozzám a

számunkérések során vagy a beszélgetések alkalmával. Egy kicsit meg is orroltam, amikor a Toldiból feleltünk, és nem az első egy-két versszak megtanulása után kellett felelnem, hanem a legvégén, amikor a teljes anyagot kívülről fel kellett mondani ugyanazért az ötösért, amiért korábban elég volt az első négy versszakot felmondani. Aztán figyelmesebben körülnézve felismertem, hogy azoknak kedvezett az elején, akik valóban gyengébb képességű, kevésbé motivált osztálytársaim voltak, s akiket sokkal jobban lelkesített az ötös, mint amennyire engem elkeserített, hogy tőlem többet vár, nehezebb erőpróba elé állít. Rájöttem, hogy nemcsak nehezebb dolog a legvégén felelni a Toldiból, hanem egyben rang is. Kinézi belőlem, s elvárja, hogy én ezt megtanuljam. Egyszeriben büszke lettem magamra, és már nem érdekelt, hogy nem tudok rendszeresen olvasni, hogy nekem sokkal lassabban megy ez a dolog. Mert Ilus néni se érdekelte.

Soha nem olvastatott fel velem semmit az osztály előtt. Nem volt mitől félnem, megóvott egy gyenge képességem miatti szorongástól, hagyott elmerülni az irodalom szeretetében, az érdekes és változatos kalandok absztrakt világában. Hogy honnan vette, nem tudom, de valahogy kifürkészte, hogy ezeknek a történeteknek a megjelenítése, a vizuális történetmesélés közel áll hozzám. Beíratott egy filmklubba, ahol érdekes előadásokat, elemzéseket, lényegében gyerekeknek szóló filmesztétikát tanulhattunk. Nyolcadikban delegált engem a filmklubosok zánkai országos találkozójára is, ahol folyamatosan filmeket néztünk, és valóban érdekes előadásokat hallgattunk filmekről, alkotókról, filmkészítési technikákról. Egy életre szóló élmény volt.

Nem tudom, hogy milyen szeme, receptorai voltak ahhoz, hogy a gyerekek lelkébe lásson, de az tény, hogy zseni volt, istenáldotta tehetség, akinek olyan nem tanítható, nem tanulható képességek voltak a birtokában, ami csak a legnagyobb pedagógusok sajátja. Végtelen türelemmel, megértéssel és szeretettel viszonyult hozzánk. Az a típusú „tyúkanyó” volt, akihez szívesen odabújtak a növendékek. Biztonságot adott a jelenléte és jó volt, lehetett tőle tanulni, gyarapodni, nemcsak tudásban, hanem érzelmekben is.

Később nagyon sokszor járt eszemben, amikor közelebb kerültem az irodalomhoz, ahhoz a tárgyhoz, aminek alapjait ő tanította meg nekem. Nem ritkán eszembe jut, hogy a filmek, a képekben mesélés varázslatához ki volt az, aki megmutatta az utat, az ajtót kinyitotta előttem”.

Szőllősi Istvánné, az akkori Pedagógus Szakszervezet titkára, így méltatta dr. Radnóczy Ferencné életútját: „Szavakkal nehéz kifejezni, leírni, mi mindent tettek a hazáért, az ifjúságért és minden egyes emberért azok, akik ennek a sok-sok hullámverést átélt nemzetnek a leányait és fiait nevelték, megtanították arra, hogy bízva a jövőben és a saját erejükben a társadalmi felemelkedés útján járjanak. Számukra a helytállás, a hűség maradandó példája mindig a pedagógus volt.” (1991)

Ilus néni nagy szeretettel őrizgette egyik hatodikos tanítványa köszöntő versikéjét:

„Szépet akarsz hallani?
Gyere a 6.z-be
Magyart tanulni!
Ilus nénink tanít meg,
a múltat becsülni, a jelent szeretni,
a jövőt szebbé tenni.”

Nyugdíjasként is aktív, tevékeny életet élt. A Könyvtár a Lakótelepért Egyesület-ben kézimunkázott, legalább tíz évig. Csipkemunkákat készített (gallér, mellény stb.), amelyekből számos darab került Budapestre a Váci utcai Rothschild Klára szalonba, ahol megvásárolták azokat. Szeretettel gondozta és nevelte a nála lakó gimnazista unokáit, ezzel is segítve vidéken lakó lányát.

„Az ember csak annyit ér, amennyi hasznot hajt embertársainak, hazájának.” (Széchenyi István). Ilus néni különlegesen nagy hatású pedagógusként és különleges emberként maradt meg az őt ismerők körében. Bizonyítéku idézem lánya visszaemlékezését. „Amikor 2005-ben bekerült a Kardiológiai Klinikára, híre ment a tanítványai között, hogy bent van Ilus néni. Másnap azt kérdezték tőlem a nővérek: »Tessék mondani, ki ez a néni? Ilyen még nem volt itt. Két professzor, három tanár úr volt itt meglátogatni, egyikük fél óráig guggolt az ágya mellett, széket sem fogadott el.«”

Ott, a betegágyon fekvő pedagógushoz, Ilus nénihez jöttek a látogatók, a volt hálás tanítványok, akik évtizedek múltával sem felejtették el magyartanárukat. Így őrzí a közös emlékezet az arra méltók tartós hatását a múló idők ellenére is.

Az idézett visszaemlékezésekből szerkesztette:

JUHÁSZ SÁNDORNÉ

volt kollégája és vezetője

RECSKA IMRÉNÉ Kovács Ilona (Dózsaszőlő, 1944. október 21. – Nyíregyháza, 2020. december 31.) tanító, igazgatóhelyettes, magántanár

Édesanyánk 1944. október 21-én született, amikor a világban még háborúskodtak az emberek. Drága nagymamánk az árokban küszött a bábaasszonyig, hogy életet adhasson második gyermekének, Ilonának. Sajnos 4 éves koráig nem láthatta édesapját, aki hadifogságba került Szibériába, de óriási életerejének és életkedvének köszönhetően csodálatos módon megmenekült.

A szülők mélyen vallásos emberek voltak, mintát mutattak az alázatos, tisztelettudó, szeretetteljes, becsületes és békességre törekvő élethez. Szorgalmasan gazdálkodtak: méhészettel, borászattal és állatok tartásával foglalkoztak, piacon árulták portékáikat. Mindent megtettek, hogy négy lányuk tanulhasson és diplomát szerezzen. Ketten tanítóként végeztek, ketten pedig az egészségügyi pályát választották.

A Kovács lányok (Mária, Ilona, Jolán és Katalin) a ságvári kertvárosban cseperedtek, és éltek a fiatalok gondtalan, vidám életét a nehéz életkörülmények ellenére. Ilonát már fiatal korában érdekelte a kultúra, hegedülni tanult, és gyönyörűen énekelt. Nővérével, Marával irodalmi műsorokat szerveztek a kertvárosi kultúrházban.

Középiskoláját a Kölcsey leánygimnáziumban végezte, ahol imádott osztályfőnöke így mesélt róla: *„Aranyos lélek volt, tünemény, ő volt mindene az osztálynak. Szerette mindenki. Bármit el tudott intézni. Nagyon szeretett közösségben lenni. Ő volt a „titkár”* – dr. Csorba Sándor osztályfőnök (2021). Legjobb barátnője hívta, hogy menjen vele az orvosi egyetemre, de ő a tanítói pályát választotta. 70 éves kora után mesélte el, hogy egyáltalán nem bánta meg a döntését, mert sok öröme volt munkájában. Pályafutása során sok vidámsággal, boldogságtól csillogó szemekkel találkozott.

A Tanítóképző Intézetben így írtak róla (1966): *„Közösségéért lelkesedő egyéniség, aki középiskolás kora óta KISZ titkár. Aktivizálni tudta társait, melyben maga mutatott mindig jó példát. Titkári teendőit szerette, és oly nagy hévvel végezte, hogy néha jogainak túllérvényesítéséhez is folyamodott. Mint ember jómodorú, udvarias, tevékeny, lelkes. Tanítói egyéniség. A tanítási munkában tudatos, igényes”* – Király Zoltán intézeti tanár.

Leveleken kezdett tanítani, és az új élettel az igaz szerelem is megérkezett az életébe. Imre motorral járt hozzá udvarolni, ami annak idején nagyon menő volt. Már gyermekkoruktól ismerték egymást, hiszen közeli szomszédságban laktak a kertvárosban, és Ilona testvéreivel rendszeresen járt a kútra vízért, ami Imiék háza előtt volt. A leveleki kastélypark csodás fái alatt csattant el az első csók és onnantól elválaszthatatlanok lettek. 1968. június 22-én esküdtek hű szerelmet egymásnak. Az akkori rendszer nem engedte, hogy tanítók templomban esküdjének, ezért egész Esztergomig utaztak, hogy igaz hitük szerint, Isten előtt is kimondják a boldogító igent.

Második gyermekével, Hettivel már saját lakásukba költözhetek, a szőlős és gyümölcsös terület helyére épült négylakásos kertes házba, a Jósavárosba, a Sóstói erdő közelébe. Szülés után a **nyíregyházi 7-es számú iskolába** ment vissza dolgozni. Így írta akkoriban a fiatal tanítónőről *Demjanovich Emil igazgató (1975): „Az iskola törzstag-nevelője. Gyakorlati tapasztalata és szakmai képzettsége kiemelkedően jó. Emberi kapcsolatai munkatársaival, a vezetőkkel és a szülőkkel mintaszerű. Mindenért lelkesedni tudó, aktív pedagógus típus. Jóindulatú, szerény, tisztelettudó nevelő. A szülők és gyermekek körében igen nagy szeretetnek*

örvend. Az osztály munkájában mindig az újat, a korszerűt keresi.”

1976-ban egy év alatt felépült a **nyíregyházi 9. Számú Általános Iskola a Jóságosban**, ami a megye legnagyobb iskolája lett. Ilona alapító tagként kezdte ott a tanítást. Mindkét gyermekét ide íratta be, sporttagozatos osztályba. Tünde röplabdázott, Hetti atletizált. A sport az egész család életét meghatározta a későbbiekben is. Pályája szépen ívelt felfelé, elsőik között tanította a Zsolnai-módszert, melyből országos bemutatóórát is tartott kollégáinak. Szakmájában kiváló pedagógusnak számított. 1983-ban megkapta az „Élenjáró pedagógus” oklevelet. *Szondy György* igazgató ezekkel a szavakkal illette akkoriban: *„Kiváló szakmai felkészültségű, kezdeményező készsége példamutató. Módszertani kultúrája magas, a korszerű módszerek meghonosítója, ötletei kifogyhatatlanok. Városi továbbképzéseket, bemutató órákat tartott. Óráin minden lépés tudatosan tervezett. Kiegészítő irodalmat rendszeresen olvasat, ezeket az óráiba beépíti.”*

Szakmai elismerésként 1985-ben kinevezték igazgató-helyettesnek, amit 11 évig lelkiismeretesen végzett. Imádta munkáját, mert sok örömet okozott neki, hogy a gyerekekkel megszerettette az olvasást, és ezzel maradandó értéket adott nekik egész életükre. Sokan még 30 év távlatából is hálásan köszönték neki, hogy szeretnek olvasni, és a sok-sok erdei foglalkozás miatt szeretik a természetet. Az alkotás volt a mindene, tanítványainak mindig kitalált valamilyen játékos formát, hogy észrevétlenül tanulhassák meg a nehéz feladatokat is. Sokszor előfordult, hogy maga készítette a szemléltetőeszközöket papírból, imádott képeket és saját maga rajzolt formákat kivágni, ragasztani. Generációkat tanított meg az írás és az olvasás szeretetére. Egykori tanítványa így emlékezik rá: *„A legjobb tanár, akit lehetett kívánni egy alsós diáknak. Kedves volt, biztatott minket és nevelt” - Pécsi Anett.*

Kartársnőivel igazi közösséget építettek fel évtizedek alatt, tisztelték, szerették és segítettek egymást. Felnéztek rá szakmai tudása, a pálya és a gyerekek iránti elhivatottsága miatt. Szerény, nyugodt és alázatos ember volt, akire bármikor lehetett számítani.

Így emlékeznek rá kollégái: *„Csodálatos jó természete volt” - Dr. Mócsán Jánosné.*

„Sok emberben hagyott nyomot maga után. Jól tudott szervezni, közösséget építeni és embereket mozgósítani. Jellemző szavajárásával: »Szivikém!« - pillanatok alatt megmosolyogtatott minket” - Hegedűs Istvánné.

„A magyar nyelv és irodalom munkaközösség vezetője volt az alsó tagozatban, ahol sok jó tanácsot adott. Összefogta és az újdonságok bevezetésére inspirálta a tanítónőket. Nagyon segítőkész volt, sokat beszélgettünk a munka mellett a családjainkról és recepteket cseréltünk egymás között” - Dr. Dallos Sándorné.

„Sok szépet és jót megéltünk együtt. Jó volt vele dolgozni, megértő volt és tudását örömmel átadta. Rendszeresen kereste a szaklapokban az újdonságokat, és az új módszereket mindig megosztotta velünk. A tudásánál csak az embersége volt nagyobb” - Dr. Nagy Kálmánné (Párban tanítottak sok éven keresztül.)

Munkája mellett gondos családanya is volt. Ízletes ételeivel, süteményeivel és tárt karokkal várt mindenkit szeretettel. A család életében fő szerepet játszott az utazás, minden nyáron megpakolták a kocsijuk csomagtartóját élelemmel, és nekivágtak a környező szocialista országokat bejárni. Legtöbbször a Fekete-tenger partjára mentek kempingezni. Megértő, gondoskodó, támogató, igazságos, nyugodt édesanyaként rengeteg mindenre megtanította gyermekeit: kötés, horgolás, varrás, főzés, sütés, kreatív alkotás, alázat, elfogadás, gondoskodás. Hihetetlen alkotó energiával rendelkezett, amit sajátkezűleg meg tudott csinálni, azt örömmel elkészítette. Ruhákat, függönyöket és terítőket varrt, kötött, horgolt, befőzött.

Az 1996-os év sok fordulatot hozott az életében: korkedvezménnyel eljött az iskolából, amin sokan meglepődtek, hiszen a tantestület motorja volt. Ezzel egy csodás 30 éves tanítási szakasz zárult le, és új kapuk nyíltak meg az életében. Megszületett első unokája, Gergő, és elkezdődtek a világméretű nagy utazások férjével. Több mint 60 országba jutottak el. Egész Európát bejárták, Amerika, Afrika, Távol-Kelet is felkerült a listára. Sportos életet élt, minden nap nagyokat sétált, rengeteget kertészkedett, utazásaik során nagy magasságokig eljutott: a Himalájában az Annapurnáig felmászott, Kínában pedig a nagy fal tetejére. Az utazásokra pontosan felkészült a látványosságokból, a fontos kifejezéseket a helyi nyelven megtanulta, és amikor hazaérkeztek, bevezette az utazási naplóba élményeiket, ezzel örök emléket hagyva hátra szeretteinek.

Unokái a nyíregyházi nyaralások alkalmával imádták az általa otthon működtetett „I-nagyi panziót”, ahol minden kívánságuk a napszaktól függetlenül teljesült. Gergővel Amerikában, Lillával Törökországban ismertették és szerették meg az utazás szépségeit. A kezdeti lépéseiket az iskolában is bátorította és szívesen segítette.

Az utazást nyugdíjas éveiben is folytatta, 72 éves koráig magántanítványokat vállalt. Rokonok, szomszédok és barátok gyermekeit tanította. Nyugdíjas éveiben kérték fel, hogy írjon egy összefoglalót az iskola évkönyvébe a régi szép időről. Ebből való az alábbi részlet:

„A sóstói erdő közelében, a panelházakkal körbevéve épült egy új, emeletes iskola, hatalmas tornateremmel, tengerkék színű uszodával. Ez lett az én új munkahelyem, az én iskolám! Büszke érzéssel léptem be az ajtón, hiszen a megye legnagyobb, legmodernebb iskolájába kerültem. Lázasan készültünk az első évnyitóra. Reggeltől estig pakoltuk a padokat, díszítettük az osztálytermeget, folyosókat. Minden új volt, a tantermek, a gyerekek, a kartársnők. Tudtuk, hogy nem kis feladat vár ránk, hiszen meg kell mutatnunk ennek a lakótelepnek: ez az iskola, a város első iskolája lesz, tele jó tanuló, jó sportoló gyerekekkel.

A kezdeti években, a több iskolából beiratkozott tanulók eggyé kovácsolása jelentette a gondot. Szinte naponta tartottunk szakmai megbeszéléseket, a felméréseket, tudáspróbákat közösen állítottuk össze, majd értékeltük, így reális képet kaptunk az osztályok tudásáról. A szakfelügyelők szívesen szerveztek ide városi és megyei bemutatókat, mert tudták, hogy magas színvonalú, gyermekcentrikus oktatás folyik nálunk.

A külföldi delegációk (japán, dán, belga) is elismerően nyilatkoztak az itt folyó oktató-nevelőmunkáról. Az ilyen óralátogatások érdekes felkészülést jelentettek mind a nevelőnek, mind a gyerekeknek.

A tanulás nehézségeivel küzdő gyerekek külön osztályba járva próbálták a problémákat leküzdeni, s társaikat utolérni.

Több éven át a sportosztályokba való felvételhez értelmi és mozgásszint-felmérés volt.

50 év – férjével, Imrével az esztergomi esküvőn és utolsó utazásukon Kínában a nagy falnál

A játékos felméréssel sikerült olyan közösségeket létrehozni, ahol sok jól tanuló jó sportoló tanulhatott együtt.

Szakmai téren is szoros együttműködés volt az alsós és felsős nevelők között. Minden évben a negyedik és ötödikes tanárok látogatást tettek egymás osztályaiban, az átmenet nehézségeit így könnyedén megoldották.

Nagy esemény volt, amikor májusban a leendő elsősök, az ovisok meglátogatták az iskolánkat. Játékos óralátogatáson vettek részt, ahol ők is szerepelhettek, sőt ajándékot is kaptak.

Új kihívást jelentett tanításunk folyamán a nyolcosztályos gimnázium bevezetése. Alsó tagozatban a tanítók lelkiismeretes felkészítő munkája meghozta gyümölcsét, iskolánk tanulói ezekben az emelt szintű osztályokban is rendre megállták helyüket.

A komoly tanulás mellett szakítottunk időt a közösségi élet megszervezésére, a szabadidő helyes felhasználására. A mozgalmi élet minden szépségét, romantikáját kihasználtuk. Az akadályversenyek, a számháború az erdei tornapályán, a sportversenyek kedves emlékek maradtak. Mi, nevelők együtt izgultunk, nevettünk vagy sírtunk az osztállyal.

A menetdalversenyek, az ügyességi vetélkedők az iskola melletti lakóknak is élményt nyújtottak.

Papírgyűjtési akciónk során az egész lakótelep megmozdult. A befolyt összeget táborozásra, jutalmazásokra költöttük. Szívesen nézem azokat a rózsatöveket, amelyek az iskolánk előkertjében virágoznak, hiszen ezeket még a kezdeti években, egy ilyen akcióból vásároltuk.

Különleges élmény volt az, amikor az iskola udvarát fásítottuk. Az alakuló téren, a lépcső két oldalán gyönyörűen fejlődik az a két fa, melynek gyökeréhez elrejtettünk két fémdobozt, benne üzenetet a jövő gyerekeinek.

A nyári sporttáborok vidám programjaival a felhőtlen, boldog nyarakat juttatják eszembe.

Nevelőtestületünkre a fiatalság, a tenni akarás, a baráti légkör volt a jellemző. A nevelői szobában a szakmai beszélgetések mellett a tréfa, a divat, a jóízű nevetés is megfért.

Gyönyörűek voltak az itt eltöltött évek. A nyíregyházi emberekben, mint „uszodás iskola”, „9-es iskola”, „az Arany” iskola jelenik meg ez az intézmény. Boldog vagyok, amikor régi tanítványaink ide, ebbe az iskolába íratják be kicsinyeiket, mert ez azt jelenti, jól érezték magukat nálunk. A mi munkánk nem volt hiábavaló!

Büszke vagyok a régi iskolámra!” (Nyíregyháza, 2006)

Szondy György igazgató emlékezése (2021): „A szó igaz értelmében sajátjának tekintette az iskolát. 1985 szeptember 1-től igazgatóhelyettesi megbízást kapott. Az általános iskola alsó tagozatának szervezésében, irányításában elévülhetetlen érdemeket szerzett. A munkaközösségi vezetők mindig igényelték segítségét, igazi alkotómunka folyt az alsó tagozaton. Nagyon jó munkahelyi légkört tudott teremteni. Mint igazgatóhelyettes jól tudta szervezni a tantestület feladatait.

Szerette az első osztályosokat tanítani, mindig kihívás volt ez számára, hogy az első lépésekben, betűtanulásban ő irányíthatta a kicsik útját. Gondoskodó, melegszívű tanító néni volt, akinek a gyermekek mindent őszintén elmondhattak, mert ő nem tudott haragudni. Osztályában „olvasó sarkot” rendezett be, ahol megtalálható volt a meseirodalomtól kezdve az aktuális napi sajtóig minden. A tanulók versenyeztek abban, hogy a tanítási órán is kiülhessenek tanulmányozni a kitett irodalmat. Az elsősök beiratkozásakor a szülők érdeklődtek, hogy milyen módszer szerint tanít a tanító néni? Mi azt válaszoltuk, hogy »Recska féle módszer« szerint. A szakfelügyelők látogatási jegyzőkönyvekben rögzítették, hogy magas szintű, gyermekcentrikus oktatás folyik a tanítási órán.”

Gyermekei viszik tovább pedagógiai érzékét, alkotókésztségét. Hetti testnevelő és gyógypedagógus, Tünde pedig közgazdászként és trénerként felnőttek fejlesztésével foglalkozik. Mindketten szeretnek varrni, sütni, főzni és alkotni. Két unokája is szépen elindult az életben, Gergő informatikus mérnök mesterképzést tanult Dániában és már ott is dolgozik, Lilla pedig a pszichológia szak elvégzése után a gyakorlatias pálya felé kacsingat, mert imád alkotni.

Gyermekei:
RECSKA TÜNDE
Budapest
KONCZNÉ RECSKA HENRIETTE
Pápa

RENKECZ JÓZSEF (Sárszentlőrinc, 1929. február 14. – Szekszárd, 2021. július 25.) néptanító, igazgató-tanító, a Tolna Megyei Népfőiskolai Társaság örökös díszelnöke

Sárszentlőrincen nőtt fel. Húsz holdon gazdálkodó szülei házassága megromlott, 1939-ben elváltak. Ezután édesanyjuk egyedül nevelte a fiút a két nővérével.

Rossz gyereknek vallotta magát egy riport kapcsán, de jól tanult. Nem akart nadrágos ember lenni, de édesanyja ragaszkodott hozzá, hogy nővérei után ő is tanuljon tovább. A Tolnai Polgári Fiúiskolát befejezve került a Soproni Evangélikus Tanítóképzőbe, ahol 1949-ben jeles minősítéssel kapta meg a népiskolai tanítói és kántortanítói oklevelét.

Tolna megyébe került vissza, rövid ideig **Grábócon** tanított, majd **Diósberénybe** helyezték, itt másfél év után megbízást kapott az iskolavezetésre is. Majd 1952-ben a 2x5 holdas gazdaságukat külákbirtoknak nyilvánították – talán mert segítséget fogadtak a betakarításhoz –, a tanító bácsira pedig szüksége lett a néphadseregnek, be is vonultatták munkaszolgálatosnak. A 27 hónap alatt Szolnokon kórházat, Kunmadarason, Szentkirályszabadján repülőtér, laktanyát épített, végül fél évig Tatán a szénbányászatot is gyakorolta.

Leszerelve **Uzdra** kérte magát tanítónak, amit a Gyönki Járási Tanács Hivatala teljesített is. 1955-ben ő lett a hetven gyermeket tanító, három összevont osztályból álló iskola igazgatója. Az alsó osztályokat Reicz Terézia – Kinga nővér, egykori apáca – tanította, a felsősökre ketten maradtak, ő a hetedik-nyolcadik osztályt vitte, miután Fodor Károlyné kicsit később munkatársa lett. Kezdeményezésére a három helyszín alkalmatlanságában egyetértettek a falu vezetői, így a Fördös-kúria átalakításával létrejöhettek a három tantermes iskola. Az uzdi iskolát 1972 nyarán körzetesítés miatt megszüntették, és a sárszentlőrinci általános iskolához csatolták. Igazgató-tanítója az utolsó napig Renkecz József volt, legtovább mellette Reicz Teréz Kinga tanítónő tartott ki (Paks, 1913. 10. 15. - Budapest, 2012. 09. 11.; aki 1924-32 években Pápán a Katolikus Tanítónőképző Intézet növendéke volt; 1937-ben Kaposváron a Nagyboldogasszony Egyházközség római katolikus elemi leányiskolájában tanított; 1942-ben a kaposvári Szent Vince Szeretleányainak Ranolder Leánynevelő Intézetében internátusi nővérként szolgált; 1947-ben mint nem állami tanítót tanítónak nevezték ki a X. fizetési osztály 3. fokozatába).

Renkecz József a körzetesítést követően a **sárszentlőrinci iskola** igazgatója lett, 1990. évi nyugdíjazásáig itt tevékenykedett.

Nyugdíjba vonulásával szinte helyi apostola lett a népművelésnek, az ismeretek terjesztésének, a bővülő ismeretekkel folytatott versenynek. Megszervezte és évtizedeken át működtette a „**Puszták Népe**” **Népfőiskolát**, ahol a gyermekektől az idősekig újszerű és hasznos ismerethez jutottak a résztvevők, és a képzésről oklevelet is kaptak. Korát meghazudtolóan kezdeményezett, örökmozgóként tevékenykedett. 1999-ben néhai Csepregi Béla evangélikus lelkésszel együtt (aki a mintát Finnországból hozta) megalapította a **Tolna Megyei Szabadművelődési és Népfőiskolai Társaságot**, melynek elnökévé, később örökös díszelnökévé választották.

Sárszentlőrincről, Uzdról a magyar irodalmat tanulóknak, volt tanulóknak tanították, hogy Petőfi Sándor Sárszentlőrincen járt alsó gimnáziumba 1831–33-ban, valamint azt, hogy 1845 szeptemberének egyik napján Pesti János földbirtokosnál történt látogatását követően a közelben lévő borjádi szállására haladt az a szekér, ami előtt a „négy ökor lassacskán

A néptanító tájékoztatót tart a roma-magyar tábor résztvevőinek az egykori erdei iskola területén (2019.)

ballagott” a Sass-testvérekkel – Istvánnal és Erzsikével – és Petőfi Sándorral. A Fördös-kúriánál állítottak ennek emléket az uzdi tanítványok. (Az eredeti ötlet még Renkecz Józsefé volt, de a szoborcsoport első változata a felújításkor tönkrement.)

Nagy kultusz övezi Petőfi emlékét, Sárszentlőrincen Petőfi-ház működik (abban a Hittig-féle jegyzői házban, ahol a költő kosztos diák volt), még a termelőszövetkezet is Petőfi nevét viselte. Uzd már Sárszentlőrinc

település része, különállása idején a legnagyobb lakosságszám sem haladta meg az 500 főt. Renkecz József lelkes ragaszkodása az iskolához akkor is megmutatkozott, amikor 1970-ben az intézmény áthelyezésére a határozat megszületett. A szülők tízfős küldöttsége kelt útra a járási pártbizottságra, hogy kieszközöljék az iskola megmaradását. Annyi eredménnyel jártak, hogy az átköltöztetés egy év haladékot kapott. Renkecz József viszont lélekben maradt: a volt iskolát nem hagyta másra, iskolatörténeti emlékké alakítva, irodalomtörténeti adalékokkal gazdagítva, úttörő emlékszobával kiegészítve turisztikai célponttá tette azt volt tanítványai segítségével, akik immár az ő emlékét is beleszöve viszik tovább kultúrkincsüket. Emléket őriznek Illyés Gyuláról (Sárszentlőrincen anyakönyvezték), Lázár Ervinről (itt járt iskolába) és másokról is: Sántha Károly költő-pap több évtizedig tevékenykedett a községben, itt született Balassa János professzor, a magyar orvosképzés kiemelkedő alakja, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, dr. Zsivora György ügyvéd, aki a Tudományos Akadémia legnagyobb egyéni adományozója volt, még az alapító gróf Széchenyi Istvánt is megelőzve.

A nagy műgonddal és teljes lélekkel ápolt gyűjtemény helye – a Fördös-kúriából kialakított, majd funkciót veszített uzdi általános iskolának más funkcióknak is helyet kellett adnia, 2012-re teljesen kisajátította a turisztika, szállót csináltak belőle. 2017-ben panaszolta: „A méhészeti eszközök a padlásra kerültek, a pince ifjúsági klub céljából szolgált. Külön szoba állt a népfőiskolai hagyatékok – 20–25 év emléke – számára. A világ minden tájáról jöttek látogatók. Nyáron két-három tábor állomásozott a portán. 2012 volt a fordulat éve: tiltakozásom ellenére a „hivatal” és a testület úgy döntött, a múzeumot felszámolják, szálláshely kell az ifjúságnak. Kétségbeesetten fordultam szakmai szervezetek felé a kiállított értékek megóvása érdekében, de megértő támogatást nem kaptam, így 2012. március 15-én a kulcsokat átadtam a benne lévő értékekkel együtt.” (Tolnai Népújság, 2017. 01. 06. 5. oldal). Ebben a cikkben idézik fiának, ifjabb Renkecz Józsefnek az emlékkönyvi bejegyzését: „Köszönöm édesapámnak, hogy mindvégig lánppás maradt, és azt is köszönöm, hogy bemutatta a legnagyobb emberi érték, a szabadság szimbólumát, Petőfit.”

2017 tavaszán az egykori uzdi diákok többfordulós szervezés után a ma már ifjúsági szállóként működő egykori iskolájuknál, a Fördös-kúriában összegyűltek, és mintegy ötvenen megalakították az Uzdi Diákok Baráti Társaságát dr. Farkasfalvi József és testvére, Erzsébet kezdeményezésére, többek között azzal a határozott céllal, hogy a volt szolgálati lakásban összezsúfolt Renkecz József-gyűjtemény értékéhez méltó sorsot nyerjen.

Helyben élő és elszármazott egykori diákjai ma is példaértékű, értéktanteremtő közösséget alkotnak. Évek óta gondozzák és ápolják a gyűjteményt. Az önkormányzattal együttműködve azon dolgoznak, hogy tanítójuk emlékét is őrző „Renkecz József Helytörténeti Gyűjtemény” mielőbb megnyitható és látogatható legyen.

Ezek azok a tanítványok, akik a tanórai tevékenység mellett a tanítók által szervezett méhész-, galambász-, kertész- vagy barkácsszakkörök tagjai voltak, alkották az énekkart, a tánccsoportot, részt vettek a nyári táborozásokban (hittannak is adtak helyet, alkalmat). Az ő szüleik, később maguk is alkották a falu társadalmi-gazdasági életét. A tanulmányi felügyelők hozzájuk tanulni jártak, bár osztatlan volt az iskola. Hátránnyal kezdtek a továbbtanulók a szaktárgyakban, de a lakosságárányt meghaladó tanult ember vált ki közülük, így több pedagógus is.

Renkecz Józsefet, a tanítót a megyehatáron túl is tisztelet és szeretet övezi, hivatásbeli teljesítményéért, közéleti aktivitásáért és helytállásáért közel harminc alkalommal részesült elismerésben. Többek között: *Miniszteri Dicséret, Szocialista Kultúráért Kitüntető Jelvény, Pedagógiai Szolgálati Érdemérem, Tolna Megyéért Díj, Miniszterelnöki Köszönet, Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje, Életmű Díj, Sárszentlőrinc Díszpolgára, Tessedik Sámuel Díj, Németh László-díj.*

A Németh László-díj átvétele alkalmából rendezett ünnepségen a PaksFM rádió riportere megszólaltatta a nagy tisztelettel és szeretettel körülvett Renkecz József nyugalmazott igazgató-tanító urat, aki kellemes meglepetésként Veres Pétertől idézte a hazaszeretet sűrített vallomását:

*„...Ide kell hoznunk mindent, ami szép, ami jó, ami nemes,
és amit érdemes.”* (Veres Péter: Én nem mehetek el innen, 1939)

Immár megnyugodott, hogy a Diákok Társasága, és a Sárszentlőrinc-Uzdért Egyesület gondozásba vette hagyatékát, és az önkormányzattal együttműködve hivatalos eljárásban alakítják a helyét. Ismét terveket emlegetett: be kell mutatni egy Klebelsberg-iskolát, egy Bezerédj Amália-féle kisdudóvót. Megszólalt felesége, Kató óvónéni, aki negyven éven át adta a nyíló eszű, szeretetben nevelt gyermekeket az iskolának. Kató néni – Hargitai Katalin – gyémánt fokozatú oklevéllel kitüntetett óvónő (Szekszárd, 2015) Nagyszékelyen született 1938. június 25-én, 1956. június 30-án kötöttek házasságot, példaértékű harmóniát alkottak környezetükben.

Az óvónő-tanító házaspárnak két gyermeke született: Kornélia és József. Ma két unokájuk és három dédunokájuk van.

Kató néni és a gyermekek bizalmát élvezve keresett meg dr. Farkasfalvi József, az egykori diák, egy életút összefoglalását kérve. Tisztelettel elvégeztem, és köszönöm dr. Farkasfalvi József tartalmi segítségét és a fényképeket, Renkecz Kornéliának a javító, színesítő közléseit, a fénykép-javallatot, valamint Renkecz József jóváhagyó nyilatkozatát.

DR. VÁCZI IMRE
nyugalmazott mérnök-tanár
Karcag

RÉTVÁRI GYULA (Kispest, 1929. május 14.– Budapest, 2021. február 28.) tanár, igazgató, járási művelődésügyi osztályvezető, lexikoníró

A hétgyermekes Rétvári család (István, Gyula, Ilona, Ferenc, Tibor, László, Sándor) másodikként született gyermekeként látta meg a napvilágot.

Ő és mindannyian az akkori Kispesten születtünk, s a Corvin körúton laktunk.

Szüleink, Rétvári Istvánné sz. Pajlócz Ilona és Rétvári István a Hajdú-Bihar megyei Hosszúpályiban éltek, ott házasodtak össze, és igen korai eltávozásukig (69, illetve 68 évesen) boldogan éltek: édesapánk a Horthy-rendszerben s azután is egészen 1952-ig rendőr volt, s – mint ilyen – egyrészt rendszerető, fegyelmet tartó, másrészt nagyon gyermekszerető ember volt. Drága édesanyánk „főállásban” nyolc gyermeket megszülő, hetet felnevelő anyuka volt, akinek végtelen szeretete, gondoskodása, türelme és szinte mindenről lemondása párját ritkítóan csodálatos volt. Egyik közeli rokonunk – aki Hajdúszoboszlón tanárnő volt – nem hiába mondta nekünk többször: *„Édesanyátok, az én drága ángyom egy szentasszony!”* Szüleink kezdettől fogva taníttatni akarták gyermekeiket, vagyis minket, s fantasztikus akarással, lemondásokkal, töretlen eltökéltséggel véghez is vitték ezt: a hét gyermek közül négyen pedagógusok lettünk, de van köztünk kertész, kereskedő és könyvelő is.

Gyuszi bátyám általános iskolai tanulmányait a Kispesti Elemi Iskolában kezdte: 1936–1940 között az első 4 osztályt, majd 1940–1944 között a 4 polgárit végezte el. Tanulmányait folytatva – miután 1944-ben bombatalálat érte kispesti házunkat, s emiatt kénytelenek voltunk elköltözni Budapestről Hosszúpályiba – Gyuszi középiskolai tanulmányait már Debrecenben a Kereskedelmi Középiskolában folytatta. Ebben az időszakban (1944–1952) nagyon nehéz körülmények között éltünk – többek között azért is, mert időközben édesapánk orosz fogságba került – így a családfenntartás nehéz feladata a négy idősebb testvérünkre hárult, többek között Gyuszira, aki tanulmányai mellett nehéz fizikai munkát is végzett.

Szüleink rendíthetetlensége és bátyám kitartása eredményeként felvételt nyert az Egri Pedagógiai Főiskola matematika–kémia szakára, ahol kitűnő eredményt ért el (1952–1954). Innen datálódik az én hivatástudatom, mert bátyám hazalátogatásaikor szinte félistenként, követendő példaként néztem fel rá, s már akkor elhatároztam, hogy én is pedagógus, tanár leszek (ez később így is lett, mert én is ugyanott végezve történelem–földrajz szakos tanári diplomát szereztem).

Gyuszi bátyám igen hamar elhagyta Hosszúpályit, mert tanári kinevezése után a Budapesti **Katonai Főiskolán** tanított, majd egy ideig a **Kultuszminisztériumban** dolgozott, de 1955-ben az ő nagy örömeire **Budapesten a VII. kerületi Kazinczy utcai Általános Iskolába** került, s nagy élmények, kiváló tanulói eredmények közepette tanította a végtelenségig szeretett szaktárgyait.

Közben megnősült (felesége Kárpáti Emma főkönyvelő volt), rövidesen gyermekáldás elé néztek, ezért Gyuszi bátyámék – többek között a szolgálati lakás reményében – a Pest megyei Üri községbe költöztek, s ott igazgatói kinevezést kapott (1960).

Később elismerésre méltó munkája eredményeként a **Monori Járási Művelődésügyi Osztály** vezetője lett, ahol ritkán tapasztalható hozzáértéssel, lelkesedéssel végezte munkáját. Konceptióját felettesei elfogadták, támogatták. Kitartóan és folyamatosan látogatta a felügyelete alá tartozó óvodákat, iskolákat, művelődési intézményeket, s mindenütt tisztelték

és szerették őt. Visszakívánva a közvetlen iskolai munkát, jónéhány év után igazgató lett a **Pest megyei gombai Általános Iskolában**, ahol egészen nyugdíjazásáig dolgozott. Messze híres vezetői munkája mellett átszellemült szakmaisággal tanította szaktárgyait. Sok körzeti, járási, megyei tanulmányi versenyt nyertek tanítványai.

Közben Monoron nagyon szép önálló családi házat építettek, ahol ő gyönyörű veteményeskertet művelt, felesége pedig – főkönyvelői munkája mellett – jelentős baromfitenyésztést folytatott.

Időközben két leánygyermekük született, akik kiváló tanulmányi eredményük mellett kórusba jártak, zongoráztak, csellóztak, házi hangversenyeket tartottak.

Ezen évek alatt igen sokszor jártam náluk: egyrészt testvéri szeretetünk, ragaszkodásunk miatt, másrészt – miután időközben én is tanár, igazgató, Városi Oktatási Irodavezető, később oktatási főtanácsos ill. a vezetői munka országos szaktanácsadója lettem – igen beható, sokrétű szakmai konzultációt tartottunk, s ezekből én nagyon sokat tanultam, hasznosítottam. Ahogyan már gyermekként példaképemnek tekintetem Gyuszi bátyámat, úgy később, felnőtt koromban mégannyira, amiért mindig és a mai napig is hálás vagyok érte, köszönöm neki!

Bátyám nem mindennapi módon szerette az országos, a külföldi széttekintést: tanyatésztésével, a tanulókkal nyaranta rendszeresen táborozott, utaztatott, utazott és ezekről értékes leírásokat, számtalan fotót készített. Ennek is, no meg elsősorban szakmai, emberi kiválósága miatt mindenki (kollégái, tanítványai, a szülők) tisztelte és szerette, több vonatkozásban rajongtak érte!

Gyermekeit, két lányát – ahogyan ő nevezte őket: „drága kiscsillagait” – kimondhatatlanul szerette, ösztönözte őket, s nem hiába: Mónika lánya ének-zene tanár, kulturális közszereplő; Betti lánya jogászként kiváló ügyvéd. Tájékozottságuk, sokoldalú műveltségük érdekében feleségével, lányaival – többször velem is – rendszeres külföldi utakat szervezett, fókuszban Erdéllyel, ahova hosszú időn át évenként jártak, jártunk, de eljutottak Nyugat-Európába is. Megkülönböztetetten szerette a tengereket, a magas hegyeket

Erejének és tenni akarásának csúcspontján ment nyugdíjba 60 évesen, de attól kezdve sem tétlenkedett: szaktanácsadóként ott segített, ahol kellett, kitartóan járta az oktatási intézményeket.

Aztán egyszer hirtelen ráeszmélt egy neki való hasznos elfoglaltságra: hosszú éveken át tartó, felhalmozódott órási tudásanyagát feldolgozandó úgynevezett „meghatározások” címszó alatt lexikonírásba kezdett, s jónéhány évi munka eredményeként – rendszeres napi 4 órán át tartó szövegszerkesztői munkával – két hatalmas kötetben, hat témakörben, 130 ezer szócikket dolgozott fel, több mint 1200 oldal terjedelemben. Ezt még felfogni is nehéz, de így történt: 75 és 85 éves korban, kitartó lendülettel és határtalan szorgalommal tette ezt. Nagy vágya volt – és reméljük, nem a túl távoli jövőben megvalósul – kivételesen nagy volumenű műve valamelyik felsőoktatási intézményben kiadásra kerül, s a jövő pedagógusai hasznosítják majd tanulmányaikban, általános műveltségük gyarapításában. Így legyen!

Számomra nagy élmény volt, hogy a közelmúltban családi, széles rokoni körben megünnepelt kerek születésnapomon is köszöntőt mondott, és 90. életévét meghaladva örömmel és vígan fotózkodott velünk.

„Tanár Úr! Elmagyarázná még egyszer ezt a matematikai feladatot? Várlak az utolsó óra után a tanteremben, megoldunk még néhány példát, hogy ne maradjon benned megválaszolatlan kérdés. Tanár Úr! Nagyon érdekes volt ez a kémiai kísérlet! Ilyen csudát még nem láttam! A tanulás is sokkal könnyebben megy. Tanár Úr! Tanár Úr!... A diákok még a szünetekben is ott nyüzsögtek édesapánk mellett. „Csüngtek” rajta, szerettek a közelében

lenni. Kérdezték őt az iskolai dolgokról, de minden egyéb őket érdeklő témákról is. Apukánk pedig megértő mosollyal az arcán élvezte a diákok közelségét, kíváncsiságát. Óriási energiát adott számára a gyermeki fürkésző tekintet, a tudásvágy és ragaszkodás. Törekedett arra, hogy ne csupán tanár-diák kapcsolat jöjjön létre ő és a tanítványai között, hanem valami annál is több: a tisztelet, a partnerség, az elfogadás. A tanári pálya tele van mindennapi kihívásokkal. Nincs két egyforma tanítási óra, óráközi szünet, napközis délután – a régebbi időkben napközis délelőtt -. A tananyag átadása, az oktatás csupán egy része a pedagógus munkájának. A nevelés, a példamutatás, az iránymutatás, a motiválás nagyobb energiákat emészt fel, mint maga a tanítás. Édesapánk nem „csupán” oktatott, hanem ő maga volt a nagybetűs tanár, a LÁMPÁS. Szívvel, lélekkel végezte a munkáját, ami számára nem munka, hanem hivatás volt.

Visszaemlékezünk a nyári szünetek különös hangulatára, amikor a felhőtlen néhány hetes szabadság idején is hiányoztak neki az iskolai teendők, a hangos gyermeki kacagások, hiányzott a nyüzsgés. Sok diák meg is látogatta, izgalmas, harsány beszélgetések közepette...

Rétvári Gyula, Rétvári Sándor,
Rétvári Bence és Rétvári László

Gombán az iskola vezetését is teljes odaadással végezte. Nem számított, hogy éppen este hét óra van, vagy tanítási szünet volt, rá mindig lehetett számítani. Ha egy kisdíkkal tanulási vagy magaviseleti gondok voltak, elment a családhoz, időt nem sajnálva beszélgetett a szülőkkel, szíven viselte a sorsukat. Kíváncsi volt a probléma hátterére, és segített a szülőknél, nagyszülőknél a mindennapi gondok megoldásában. Iskolaigazgatóként a kollégákkal rendkívül jó volt a kapcsolata. Precíz, minden részletre kiterjedő igényességet várt el magától, és a munkatársaitól is. Mindezt

kellő határozottsággal és szakmaisággal, de ugyanakkor megértéssel és empátiával.

Nyugdíjas éveiben is ápolta a kapcsolatot tanítványaival és munkatársaival, akik nagy szeretettel és elismeréssel beszéltek róla, a mai napig is őrzik az emléket, tisztelik munkásságát. Büszke volt gyökereire, szüleire, testvéreire. Imádatlalt szerette a szűkebb és tágabb családját. Hihetetlen akarattal és energiával erősítette a családi köteléket, összefogva, erős egységben tartva azt.

Nyugodt, megértő arcát most is látjuk magunk előtt. Halljuk bölcs mondatait. Gyermekként is nagyon büszkéek voltunk édesapánkra, a tanár bácsira, az igazgató bácsira. Ez a felemelő érzés mindkettőnk életére, személyiségünk alakulására nagy hatással volt, és van a mai napig is. Édesapánk volt a Tanár Úr, a Tanár Bácsi, az Igazgató Úr, az Igazgató Bácsi, Gyula Bácsi. Számunkra pedig a nagybetűs Édesapa.” (Huczekné Rétvári Mónika, dr. Rétvári Beáta)

„A nyári hónapokban cséplőgép mellett tüzesgép fűtőjeként kereshette a nagycsalád számára a kenyérrevalót. Az ipari tevékenység, a technika közelsége Gyusziban vágyat gyújtott, hogy a kereskedelmi után valami mérnöki pályát válasszon, de hát ez szinte lehetetlen volt. Eminens diákként marasztalták volna a főiskolán, mondván, hogy majd a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem levelező szakán megfejeji általános iskolai tanári képezését

egyetemi végzettséggel. De a szükség ettől a perspektívától elterelte, friss diplomájával megtisztelő álláshelyet kapott a Budapesti Katonai Főiskolán, ahol matematikát és kémiát is taníthatott. Itt talán valamivel jobban is kereshetett volna, mint egy akkori általános iskolában. Családunk nagy öröme első fizetéséből összekuporgatva világvevő rádiót hozott haza. A katonai iskola utáni második munkahelyét gyakran emlegette, ami a budapesti, VII. kerületi Kazinczy utcai Általános Iskola volt.

Családi helyzete újabb változtatásra ösztönözte. Vidékre ment, és ott is maradt nyugdíjba vonulásáig, de szerette a Pest megyei falvakat, s mindig a falusi gyermekek felemelése, a továbbtanulásuk elősegítése vezérelte. Ugyanakkor vidéki évtizedeiben is mindig nyitott maradt a kultúra, a tudomány és technika vívmányainak befogadására.

A 60 éves kort átlépve, nyugdíjazása után hatalmas vállalkozásba kezdett. Olyan ügybe, amelyik számára teljesen új volt, az eddigi életéhez viszonyítva más innovációs képességet kívánt, valami egészen kivételeset, és ez a Meghatározások címet viselő hatalmas, 30 évet átívelő munka.

Nap mint nap odaült reggel számítógépe elé, és írta szócikkeit, mintegy 130 ezerig meg sem állt. Első kötetének házi kiadványát leányainak és nekem adta, azzal a megjegyzéssel, hogy tovább folytatja. 2021. február 28-án szomorúságunkra bekövetkezett halála előtt egy héttel hagyta abba. Mi, a kötet forgatói nem éreztük befejezetlennek a hatalmas munkát, hanem kivételes, igazi életműnek, amit hasznosan forgathatnak a szavak mai értelmével foglalkozó igényes szakemberek, a szinonimákat kereső kultúremberek, de még a keresztretjvényt fejtők is.” (dr. Rétvári László professzor emeritus)

„Rétvári Gyula „tanár bácsit” az 1968/69-es tanévben ismertem meg. Nyolcadikos voltam Monoron a Kossuth Lajos Általános Iskolában, és ő a matektanárom lett. Akkor szerettem meg igazán ezt a tantárgyat. Tekintélyt parancsoló személyisége miatt először tartottunk tőle. Azután „felengedtünk”, mert érdekesen, lelkesen magyarázott, és roppant igazságos, ugyanakkor emberséges volt. Érettségi után óvónőként dolgoztam, mikor tanítani hívott Gombára, a Fáy András Általános Iskolába, ahol igazgató volt. Kicsit félve, de lelkesen tettem eleget kérésének, amit soha nem bántam meg! Nagyon sokat tanultam Tőle. Rendszeresen látogatta az óráimat, amiket azután elemeztünk. Ha kritikát mondott, azt is jóindulattal, és jobbító szándékkal tette. Mindig éreztem, hogy bízik bennem, s ez még lelkiismeretesebb munkára ösztönzött.

Nagy fegyelemmel, hivatástudattal, a tőle megszokott emberséggel vezette az iskolát.

Mindig szeretettel és tisztelettel emlékszem rá!” (Kiss Ágnes, volt tanítványa és kolléganője)

Büszke vagyok arra, hogy hosszú évtizedeken át lehettem, voltam Gyuszi bátyám testvére, mindenkor és mindenben felnézhettem rá, példaképemnek tekintettem és követtem őt, jóleső érzéssel fogadhattam meg tanácsait, élet- és hivatásbeli útmutatásait.

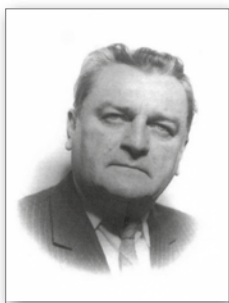
Nagy a hiányérzetünk – nekem, valamint még két élő testvéremnek, két felnőtt lányának, azok családjainak, az őt tisztelő volt kollégáinak, tanítványainak!

Isten áldása, a mi végtelen szeretetünk, tiszteletünk legyen vele most és mindenkor!

Ha valakire, akkor Őrá kivételesen érvényes a bevezetőben idézett ókori bölcs mondás: az Igaz Ember eltávozik, de a fénye megmarad!

Őszinte emlékezéssel: RÉTVÁRI SÁNDOR testvér
tanár, ny. címzetes iskolaigazgató

DR. RUSVAY TIBOR (Budapest, 1926–2000) tanár

„Ha nincsenek is, vannak még.”
(Kosztolányi Dezső)

Dr. Rusvay Tibort, a legendást tanárt a mai napig emlegetik a Dunakanyarban. Emléke ma is élő, nevét emléktábla őrzi Vácon az Apor Vilmos Tanítóképző Főiskola, és Szobon az általános iskola falán. Kiadvány jelent meg róla, könyveit, írásait, leveleit ereklyeként őrzik diákjai. Gondolatai, szavai olyan erősen rögzültek volt tanítványai, kollégáiban és barátaiban, hogy azokat a mai napig szinte szó szerint tudják idézni. Életrajza regénybe illő, nyugdíjas éveiben is aktívan részt vett a közéletben, egészen az utolsó pillanatig. Nem lehet róla röviden írni. Szükszavú életrajzában csak a legfontosabb dátumok szerepelnek, annál sokkal többet mondanak el róla a visszaemlékezések.

1926-ban született Budapesten. Édesapja állatorvos volt, így a különféle költözések miatt a fiatalember már Zomborban érettségizett. 1944-ben a híres Eötvös Collegium tagjává fogadták. A Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–szerb–horvát szakán szerzett középiskolai tanári diplomát, később az orosz szakot is elvégezte, hamarosan doktorált. 1949-ben előbb **Tatabányán**, majd **Cegléden** tanított, 1951-ben került a **váci gimnáziumba**. Ott ismerte meg feleségét, Réthy Arankát, és a házasságból három fiúgyermek született. 1956-ban a **Varsói Tudományos Akadémia** aspiránsa lett, ott érte a felkelés híre. Hazajött, és nyíltan a forradalom eszméi mellé állt. Ez alapján eljárás indult ellene, majd másfél éves börtönbüntetést kapott. 1958–1964-ig fizikai munkásként és külsős lektorként dolgozott.

1964-től taníthatott újra, a rövid életű **Nagymarosi Gimnáziumban** latint, németet, orosz, valamint 12 évig **Szobon** orosz és magyart. Az 1970-es évek végétől pedig a **Váci Mezőgazdasági Technikum** magyar-orosz tanára lett, egészen a nyugdíjazásáig. Minden iskolájában tartott rendhagyó irodalomórát, ezekre sokszor meghívta költő és író barátait, kirándulásokat szervezett, külföldre is vitte a diákjait. Aktívan munkálkodott civil szervezetekben, alapítója volt a Váci Múzeum Egyesületnek, kezdeményezte emléktáblák avatását, bekapcsolódott a rendszerváltást követő közterületi és intézményi névadásba. Kutatta a váci börtönben elhunytak nyomát.

A szobi iskola falán elhelyezett tábla szövege sokat elárul Rusvay tanár úrról: *„Ebben az intézményben tanított 1963–76 között: – a szépség, a jóság és igazság szabad szellemét szolgálva száműzöttként is – az egykori Eötvös Collegista, a lengyel-magyar barátság elkötelezett híve, az 1956-os forradalom „a hazáért és szabadságért” emlékérem kitüntetettje, Déry-díjas irodalmár, filológus-tanár. Születése 90. évfordulóján állították hűségük jeléül tanítványai és tisztelői.”*

Diákjai ma már deres fejű idős emberek. De visszaemlékezéseik túlmutatnak az időn. Műnicót adhatnak a mai katedrán állóknak, példaképe lehet mindnyájunknak: hűségben, kitartásban, műveltségben és az igazságért való kiállásban.

Régi tanítványai így emlékeznek rá: *„Van írónak és műnek egy nem tévedő kritikusa: az idő”* – az idézett sor Szabó Magdától való, de ugyanígy érvényes a tanár-diák kapcsolatra is.

„A Tanár Úr megszólalásai még idestova ötven év távlatában is emlékezetben vannak, s ez nem lehet véletlen. Kivételes intellektus kell ahhoz, hogy néhány mondatára még ennyi év után is emlékezem. »Ez egy operett-világ«- mondta a Nagymarosi Gimnáziumra, ez a megszólalás nem annyira minket minősített, mint inkább a fennálló rendszert, mely ide

számúzte - az okokat tudtuk, de középiskolás diákként nem fogtuk fel, hogy ami a Tanár Úrnak szerencsétlenség, az nekünk szerencse. Majd negyven év középiskolai tanári gyakorlattal a hátam mögött biztosan állíthatom, hogy a legrangosabb pesti gimnáziumban sem kaphattunk volna jobb tanárt.” (Woslauf Margit tanár)

Volt diákok és tisztelők

„Rusvay tanár úr személyét sosem fogom elfelejteni. Az

osztályban mindenki tudta róla, hogy kiváló ember. Tulajdonképpen nem itt lenne a helye, hanem egy egyetemi katedrán, csak a forradalomban játszott szerepe miatt tették félre. Hogy pontosan mit csinált, azt csak sejtettük. Arra emlékszem, hogy egy lengyel szabadcsapatot hozott Budapestre. Arról is tudtunk, hogy emiatt meghurcolták, és egy bányában volt fizikai munkás. Az általa tartott tanórák érdekesesek voltak, bár nem mindig csak az adott nyelv elsajátítását szolgálták.” (Dr. Héjj Botond, címzetes egyetemi tanár Soproni Egyetem)

„Az, hogy utánoztuk a járását, a hanghordozását, a hajviseletét, hogy a kabátunkat az övé szerint alakítottuk át, utólag jelentéktelen dolognak tűnik, de hogy megtanított bennünket gondolkodni, véleményt mondani, hogy erkölcsi normákat állított elénk, hogy a politikától a szexuális életig mindenről beszélt nekünk, felbecsülhetetlen pedagógiai tevékenység volt. Rusvay Tibor tanítványai nem viselnek karszalagot, csillag sincs a homlokunkon, hogy jelezze hovatartozásunkat, de egy furcsa kötődés, egy különleges identitás van bennünk, mert a múlt idejű igék ragozása közben tőle tanultuk meg, hogy az embernek mindig tennie kell a dolgát, hogy a harcot sosem szabad feladni, s hogy a megkezdett úton végig kell menni. Ez a rendkívülisége Rusvay Tibor örökségének.” (Tóth Tibor, a Nagykőrösi Gimnázium nyugalmazott igazgatója, egykori váci diák)

„Számon tartotta, hogy ki, mit, mennyit olvasott. Mi is hamar megtudtuk, hogy kik az ő kedvenc írói, költői. Néha olyan író is említettünk az órán, talán szándékkal, akit ő nem kedvelt. Ilyenkor felháborodva jegyezte meg, hogy kár volt annak tollat fogni a kezébe. Méltatlankodását sajnálkozó örömmel hallgattuk. Teregette a figyelmünket a jobbnál jobb magyar- és világirodalmi művek felé. Akkoriban a könyv vágyott érték volt. A mi korosztályunkból sokan csak sóvárogtak a saját tulajdonú olvasnivaló után. Ámulva tudtuk meg, hogy a mennyezetig érő könyvespolcán rengeteg volt a könyv. Bármelyikről tudott beszélni – nagy tudású ember volt. Büszke volt az a diák, aki a tanár úr otthoni könyvtárából kaphatott kölcsön egy-egy művet. Még a véleményünkre is kíváncsi volt. Éreztük, hogy valóban törődik velünk.

Sokszor érdekes történeteket mesélt arról, amiket átélt. Mi nyitott szívvel és szemmel, érdeklődve hallgattuk. S volt olyan is, amit sosem mertünk megkérdezni, mindig titok maradt. Határozott, céltudatos, segítőkész és emberséges volt a diákjaival. Pártfogolta a jobb sorsra érdemeseket, a tehetséges, jó képességűeket egyaránt. Nagy szerencsénk volt, hogy Ő tanított minket, igazi ajándék a sorstól. Hálás szívvel gondolok rá. Élettörténetéről, titkokkal teli sorsáról csak később, felnőtt fejjel tudtunk meg részleteket tanár kollegáitól. És milyen érdekes az élet? Rusvay Tanár Úr unokájával pedig egy iskolában tanítottam éveken

át.” (Jehodek Erzsébet Somogyi Péterné tanító, drámatanár, aranydiplomás pedagógus)

„Mértéktartó voltam tőle, amivel teljesítményeinket azóta is mérjük. Az Eötvös Kollégiumból hozott szellemiség örökös képviselőjeként a mai világból egyre inkább eltűnő értelmiségi mentalitással, az olthatatlan tudásvágygal megszerzett tudást, ismereteket bőkezűen árasztotta ránk. Mindenki igényei szerint meríthetett ebből a gazdag forrásból; volt, akit elindított a maga szellemi útvonalán, és abból a világra nyitott, tanulni vágyó, fogékony ember lett. Aki megelégedett a morzsák csipegetésével, az is életre megismerhetett egy olyan kivételes tanáregyéniséget, aki magasan a szürke környezete fölé emelkedve, óráinak rövid perceire diákjait is a hétköznapiak fölé emelte. (...) Hálásak vagyunk a sorsnak, hogy ilyen tanárunk volt. A belénk plántált hazaszeretetet és magyarságtudatot, tudásszomjat magunkban hordjuk és továbbadjuk, mert ezt a kötelességet örököltük ránk.” (Tharan-Trieb Marianne fordító, tolmács, újságíró, lektor)

„Az elmúlt évek távlatából csak emlékfoszlányok jutnak az eszembe: A nyelvőrak, melyek sokszor inkább irodalomőrak voltak. Ízlésformáló elmélkedések. A sokféle mosolya – bosszús, elismerő, felháborító, biztató. Hogy nagyon szerette és tisztelte a marosi sváb embereket, mert képesek voltak a hátukon felhordani a felhőszakadás által lesodort földet. Mert Ő is ilyen volt, kitartóan küzdött a maga igazáért a maga eszközeivel.” (Döbrössyné Valentin Kriszta, Nagymaros krónikása, helytörténész)

„Aktív, az utolsó pillanatig cselekvő életet élt, elviselte a mellette sután botladozókat, türelemmel okította a tudatlanokat. Ismerte az embert, ezt a különös fajt erényeivel és bűneivel együtt, ezért ha nem is felejtett, de tudott együtt élni, talán megbocsátani. Közben hadakozott, főként a megtartó erejű kultúráért, annak lehetőségeiért. Sokan és sokfelől hallgattak szavára, megértették, vagy ha nem, hát hittek neki, nem vonták kétségbe szándékait, elfogadták tőle, amit tanácsolt. Hiányzik.” (Zomborka Márta, a Váci Múzeum Egyesület alelnöke)

„Kis lakása Vác egyeteme volt! Fordítások, doktori disszertációk segítője, szerb, horvát, lengyel, orosz, német, angol, francia, olasz, latin nyelvek tanítója, fordítója, irodalmi, nyelvi, történelmi, képzőművészeti, helytörténeti műveltségi kérdések megfellebbezhetetlen megválaszolója. A Tudós: friss szemmel, az itthoni és európai barátaival folytatott hatalmas levelezéssel, jellegzetes hanggal, átható kék tekintettel... Szenvedélyes, vitákra ingerlő véleményalkotás jellemezte, perharag az igazságért. Túlzások is! De mindig meggyőződésből, becsületesen.” (Brusznai Margit zenetanár, Brusznai Árpád leánya)

A fentiek alapján még a kívülről is megállapíthatja: kivételes tanáregyéniségnek állítok emléket. Személyes kapcsolatunk nemigen volt, de hírét diákként is, és később tanítóként is jól ismertem. Az 1998-ban írott levelét azonban ma is őrzöm: „Nagyon köszönöm a kedves rám gondolatokat, hiszen engem ehhez a meghitten otthonos épülethez emlékek tömkelege köt...” – írta egykor, a nagymarosi iskola névadó-ünnepségének meghívójára válaszolva.

Sokak életében hagyott mély nyomot dr. Rusvay Tibor. Halálával kidőlt az utolsó vén tölgyek egyike, már senki sem tud tőle kérdezni és tanácsot kérni. Nehéz életének ajtaja sok titokkal övezve örökre bezárult előttünk.

„Volt emberek. Ha nincsenek is, vannak még. Csodák. Nem téve semmit, nem akarva semmit, hatnak tovább.” Akár róla is írhatta volna Kosztolányi. Áldott legyen az emléke!

Dr. Rusvay Tibor kitüntetései:

- (1989) Déry Tibor-díj
- (1991) Antibolsevik Nemzetközi Szervezet elismerése Münchenből

- (1991) 1956-os Emlékérem
- (1991) Tragor Ignác Emlékérem
- (1994) Pro Urbe Vaciensi
- (1997) Nagymaros Díszpolgára
- (2006) Emlékérem az 1956-os forradalom 50 éves évfordulójára

VÉGVÁRI GYÖRGYI

tanító,

a Nagymarosi Kittenberger Kálmán Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
nyugalmazott igazgatója

„Minden nevelésnek feladata nemcsak az, hogy a növendékek bizonyos számú kész ismeretet nyerjenek, hanem inkább az, hogy az ismeretek megszerzésére képessé tétessenek.”
(Eötvös József)

S

SARKADI KÁROLY (Túrkeve 1926. október 6. – Mezősas 2020. november 26.) tanár

Az Alföld egyik kisvárosában egyszerű szülők gyermekeként született. Édesapja, Sarkadi Imre állatgondozó, kőműves, édesanyja, Szabó Mária háztartásbeli. Mivel öten voltak testvérek: Kálmán, Imre, Rozália, Sándor és Károly, az édesanyjának sok munkája volt a szülői házban. A következő évben Budafokra költözött a család. A lakóhely változtatásra orvosi javaslatra, a kisgyermek egészségi állapota miatt került sor. A településen 1943-ig éltek. Itt, Budafokon végezte általános iskolai tanulmányait, a 6 elemi és 4 polgári iskolát. A település és környékének egészséges levegője, amit Budafok dombjai hoztak meg, jót tettek szervezetének. Igen kalandos életet élt. Egyik kalandját elmesélte: kisgyermekként úgy eltévedt, hogy a rendőrök is keresték. Néhány nap után a rádió mondta be, hogy találtak egy gyermeket. Így vitték haza. Később játék közben a bátyja nyílvesszővel fejbe lőtte, de nem sérült súlyosan.

A dombok közötti élet, a játék, az iskola örök emlék volt, későbbi egészségének alapja. Nagyon sokat kellett az iskolába gyalogolni, lépcsőn menni, ez a beteges gyereket megerősítette.

Testvéreit nagyon szerette, és egész életében tartották a kapcsolatot. A fiúk közül talán Sarkadi Imre lett a legismertebb művész körökben mint festő. Több önálló kiállítása is volt.

A Sarkadi család életében újra változás történt, 1943-ban ismét költöztek, ezúttal Túrkevére. Itt édesapja saját maga építette fel a házukat, sőt a melléképület felhúzásában a gyerekek is segítettek. A háború idején, mint fiatal gyerek sokat szenvedett, egy évig 1945-ben Szolnokon a Tisza-híd építésén kellett dolgoznia.

Mielőtt komolyan elkezdett tanulni és végül pedagógus lett, sokféle munkát kipróbált. Egy-két hónapig egy patkolókovácsnál is dolgozott (a kézművesség iránti szeretete talán innen ered). Termelőszövetkezetben is dolgozott, ahonnan segítették tanulását, és elmehetett a Nagybalog János festőiskolába.

Testvéreihez hasonlóan jó kézügyességet, különleges látásmódot örökölt. Szobrásznak készült, de alig kezdte el tanulmányait, mikor a háború közbeszólt. 1949-ben Egerben szakérettségizett. Ezután Nagymaroson a Nagybalog János festőiskolán tanult, ahonnan tehetségét elismerve, felvették a Pedagógiai Főiskolára, ahol elvégezte a földrajz-rajz tanári

szakot. Természet iránti szeretete már gyermekkorában kialakult, ugyanis a 4 testvére közül a fiúkkal (Kálmán, Imre, Sándor) sokat kirándultak a budaörsi Kamaraerdőbe. Ezt a hatást a cserkészmozgalomban való részvétele csak tovább erősítette.

A tanári diploma megszerzése után – mint sokan abban az időben – „fáklyaként” vidékre ment tanítani. Első munkahelye rövid ideig a Hajdú-Bihar megyei Mezőpeterd községben volt. Budafokról nézve azt sem tudta, hol van Mezőpeterd. Új munkahelyének választása nem az ő akarata szerint történt. Akkoriban a „PÁRT” nem kérdezett, hanem küldte a munkaerőt. Mezőpeterden Szilárd Tibor volt az igazgató, amikor elkezdte a munkát. A tantestület többi tagjai Krucsó Ilona, Ury János, Sarkadi Éva hamar befogadták a fiatal művésztanárt, és jó munkakapcsolat alakult ki köztük. Olyannyira, hogy Ury János kollégája ajánlotta neki, hogy a szomszéd községben, Mezősason tanít egy Balogh Erzsébet nevű fiatal kollegina, akit jó lenne, ha meglátogatna. A látogatásokról ismerkedés lett, és végül több házasság lett.

1954. április 3-án feleségül vette a Mezősason megismert tanítónőt, Balogh Erzsébetet. Az év őszétől már mindketten a kis bihari faluban, Mezősason dolgoztak életük végéig. A kezdetekben a mezősasi iskola igazgatója Gál István volt, ő vette fel a fiatal házaspárt. Akkor még 220 gyermek tanult a helyi iskolában. Cserkész ismereteit és katonai tapasztalatait tudta hasznosítani. Lőgyakorlatokat tartott a gyerekek számára légpuskával, nagy tisztelete volt a gyerekek és a falu előtt is. Kezdő pedagógusként már technikát, gyakorlati foglalkozást is tanított, a gyakorlókertet műveltette diákjaival. Sok évig volt szakszervezeti bizalmi, amit kollégái érdekében nagy lelkesedéssel végzett, hiszen így lehetett nőnapokat tartani, jutalmakat kérni, ami a helyi pedagógus közösséget erősítette.

Mint „művészember” és rajztanár több továbbképzésen is részt vett, amelyek közül kiemelkedett Bényi Árpád festőművésszel kialakult kapcsolata, az ott tanultak nagy hatással voltak rá. Sok mindent kipróbált, például készített subát falvédőnek, makramét.

Fából égetéssel, faragással képeket alkotott. Nagy szeretettel készített saját termésű dísztökökből művészi díszeket, faragásokat.

A munkában mindig csak az egyszerű pedagógusi, tanári létet szerette. A felső vezetés is látva pedagógiai eredményeit, elismerve tevékenységét, igazgatóhelyettesi feladatokkal bízta meg. Volt úttörőcsapat-vezető is. A legjobban az egyszerű pedagógusi tevékenységet szerette, ahol alkotásra volt szabadideje.

1956-ban fiuk születtek, László és 1961-ben lányuk, Zsuzsanna, akik később, miután befejezték iskolai tanulmányaikat, követték a szülőket, szintén a pedagógus hivatást választották. László fia a szülőfalujától igen távolra került, Mezőkovácsházára, a Hunyadi Mátyás Gimnázium tanára lett. Felesége, Tóth Elvira szintén pedagógus. Lányuk, Zsuzsanna, a szüleit követően szintén a mezősasi iskolában dolgozott tanítónőként, sőt néhány évig kollégája volt az édesapjának. Zsuzsa férje szintén pedagógus, és ő is Mezősason tanít. Igazi pedagógus família, Mezősas központtal. Sarkadi Károly hűséges volt a munkahelyéhez; végig a mezősasi iskola pedagógusa volt, innen ment nyugdíjba.

Karcsi bácsi, ahogy mindenki nevezte a faluban, bár művész nem lett, sokoldalú tanárként ismerhették meg tanítványai. Különbféle technikákat (linómetszés, szénceruza, kréta, akvarell, mozaik...) tanított az órákon, az érdeklődő, tehetséges diákjainak a szakkörökön fejleszthette tovább kialakuló tehetségeiket, fejlődhettek tovább. Magát is képezte a különböző alkotótáborokban.

Gyakorlatias volt a földrajz kapcsán is: modelleket készített, 3 dimenziós térképet kontinensekről, erősítve a vizuális tanulás lehetőségeit. Tanítványai nagyon szerették a földrajzórát is. Saját maga által készített képes feladatlapokkal tette változatossá az

ismeretek számonkérését. Ezzel megelőzte azt az időszakot, amikor elterjedt a földrajzi munkafüzetek használata. A földrajz és a rajz tantárgyak tanítása mellett ő tanította a mezőgazdasági ismereteket is. Az ott tapasztalható gondos kertművelést, melyet tanítványaival kialakított, a településen lakó felnőttek is megcsodáltak.

Saját kertjében mindig volt hely, ahová kirándulásain gyűjtött

gyógy-, és egyéb növényeit is telepítette. Fiával többször is járt az erdélyi havasokban, 80 évesen még 2000 méter magasra is felmászott! Sokféle hobbija volt még: kézműveskedés (festés, faragás, makramé...), szájharmonika. Utóbbi olyan szinten, hogy idősök napján, kulturális seregszemléken is felléphetett. Ezeken a fellépéseken mindig a csoport lelke volt, a szájharmonikával szórakoztatta a többi fellépőt is. Nyugdíjba vonulása után rendszeresen járt a református templomba, ahol a híveket szintén muzsikával szórakoztatta.

Unokáinak ajándékképpen kitűnő művészi alkotásokat készített. Még 80 évesen is elment repülővel nyaralni, vagy a gyermekei autójával vitték külföldre, ahol vázlatokat készített az ott látottakról és később elkészültek a festmények. Mint nyugdíjasnak legkedvesebb szórakozása a festés volt. Képeit az unokáinak ajándékozta.

Szerették, megbecsülték a faluban! Két generációt tanított, presbiterként is szolgált, emlékoszlopot faragott, dekorációt készített játszótérhez – a köznek. Ezek ma is megtalálhatók a település parkjaiban.

A nyugalomba vonulása után, szakmai elismerésként 2003-ban feleségével együtt Arany Katedra díjban részesültek, és a mezőszási iskolában termet neveztek el róluk. A pedagógus házaspár munkáinak legnagyobb elismerése az volt, amikor a díjra egy volt tanítványa, *Balogh József* javasolta egy levélben az akkori oktatási miniszternek.

Idézet a levélből: „Él – hála Istennek – Hajdú-Bihar megyében egy kis faluban, Mezőszáson, egy idős pedagógus házaspár. Sarkadi Károly és felesége, Erzsike néni. Ez a két istenáldott ember élete során nemcsak a gyerekekkel foglalkozott, hanem a családokon is sokat segítettek. Nemcsak gyermekeket tanítottak a betűvetésre, hanem a becsületes életre, tisztességre is. Ők még igazi pedagógusok és nem pusztán tanárok, szüleink mellet tőlük is tanultunk tisztességet és az életet. Elhivatottságukat mi sem tükrözi jobban, mint az, hogy mindkét saját gyermekük is a mai napon is viszi szülei stafétabotját, mert ők is pedagógusok. Kérészem és javaslatom tehát az, hogy amíg megtehetjük, jó lenne, ha a minisztérium kitüntetésben részesítené őket még az életükben. Érezzék, hogy nemcsak a visszajáró tanítványaik háliján mérhető az egész életük, hanem róluk, az igazi nemzet napszámairól Önök is tudnak.”

Felesége hosszú ideig beteg volt, 2003-ban bekövetkezett haláláig igyekezett minél jobban ápolni, támogatni. Ezután egyedül élt otthonában, de lánya, veje mindig ott voltak vele, és fia is igyekezett minél többször meglátogatni.

Utolsó éveiben azért imádkozott, hogy megérhesse családjá gyarapodását, boldogulását. A Jóisten meghallgatta, négy unokájától hét dédunoka született, a legkisebbet is láthatta még halála évében. Büszke volt valamennyire, és örült, hogy tovább viszik örökségét: fogékonyság

a zenére, jó kezűgyesség, rajzkészség, kreativitás. Tőle eredeztethető ez a családban, mint ahogyan a természet szeretete és a humorérzék is. Fontos volt neki a család, a tisztességes munka, szülőházájának és választott hazájának megbecsülése, igazi lokálpatrióta volt.

2020 szeptemberében megrendült egészségi állapota, ami szinte napról napra tovább romlott. Betegségét is békésen, csendesesen tűrte. Nem hagyta el magát, méltósággal küzdött, de 2020. november 26-án reggel végleg megpihent. Mezősasban hunyt el, az ottani temetőben helyezték örök nyugalomra.

Sarkadi Károly pedagógus élettörténetét fia, Sarkadi László tanár és veje, Bihari Csaba örökítette meg.

SARKADI LÁSZLÓ

tanár

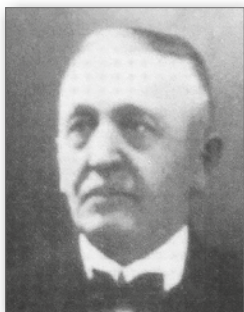
Mezőkovácsháza

BIHARI CSABA

tanár

Mezősas

Simai **MEZŐ KÁROLY** Viktor Vilmos (Nagyfaludpuszta, 1879. február 21. – Szarvaskend, 1935. február 2.) gazdasági tanár, igazgató

Zala vármegyében, Nagyfaludpusztán született, református nemesi családban. Édesapja, Simai Mező Gyula birtokos gazda volt, édesanyja Greibel Ida. A két szülő érdekeltségei, a nagyszülők gazdasága megyei és megyén túli mozgási lehetőséget is biztosított a családban felnövekvő gyermekeknek: Károlynak, Hermina nővérének, valamint Kálmán, Béla és Elek öccseinek. (Nagyfaludpuszta már csak egy hosszú útnak a neve, ami Zalaszentivánról észak felé,

Zalaszentlőrincre vezet. A két kis falut – Nagyfaludot és Kisfaludot – 1882-ben csatolták Zalaszentivánhoz.)

Az iskola értesítője szerint Zalaegerszegen a Felsőkereskedelmi Fiúiskola középkereskedelmi osztályában kitűnő eredménnyel tanult. Gazdász végzettségét a keszthelyi gazdasági akadémián szerezte. Még hallgatóként felvették a Királyi Magyar Természettudományi Társulatba (alapítva:1841), a TIT elődjébe: *(Természettudományi Közlöny, 1898. 05. 01. 275. o. „Új tag: Mező Károly gazd. akad. hallgató. Ajánló: Guba Fr.”.*

Egy év múlva belépett az Országos Magyar Gazdasági Egyesületbe (alapítva: MGE 1827, OMGE 1862):

„Belépett új tagok: ...Mező Károly gazd. gyak.” (Köztelek, 1899. nov. 18. 1727-28. o.)

Egyértelmű adat nincs rá, de – a Mezőgazdasági Könyvtár munkatársa szerint is – hihető, hogy ő az a szentgáli lakos, akiről egy újsághír így szól: *„Mező Károly szentgáli lakost a veszprémi járásba gazdasági tudósítónak megbízta a földművelésügyi miniszter.” (Budapesti Hírlap, 1906. 12. 15. 15-16. o.)*

Az erő- és tapasztalatgyűjtő gazdaesztendők után – nyolc év gazdálkodás, a nővér férjhez menetele és öccseinek felnevelődését követően – a családi gazdaságot elhagyta, belépett az agrárpedagógusok sorába. *„A magyar királyi földművelésügyi miniszter Mező Károly gazdász a földművésiskolák létszámába ideiglenes minőségű gazdasági gyakornokká nevezte ki.” (Földművelési Értesítő, 1907. 12. 01. 1. o.)* Ebben a minőségében tett esküt 1907. december 3-án. A *Magyarország tiszti cím- és névtára* című statisztikai kiadvány 1909. évi kötete a **Karcagi M. Kir. Földművésiskola** állományában említi mint gazdasági gyakornokot.

Ebben az időben – 1905–12 – a karcagi földművésiskola igazgatója Ludány Béla (*Pedagógusok arcképcsarnoka, 2020*) volt, aki a somogyszentimrei földművésiskola igazgatójának – Hauer Gézának – a nagyobbik leányát, Jolánt vette feleségül. Ludányné nagyságos asszony hosszabb időre vendégül látta hűgát, Vilmát. Nem lehetett nagy véletlen, hogy Vilma kisasszony találkozzon az iskolánál gyakornokoskodó Mező Károllyal. Találkoztak, és nem is sokára eljegyezték egymást. Egy sajátos hír abból az időből: *„Simai Mező Károly eljegyezte Hauer Vilmikét Karcagon.” (Budapesti Hírlap, 1910. július 21. 10. o.)*

Házasságkötésük 1911. november 6-án történt Karcagon. Akkor Vilma kisasszony karcagi lakosként lépett a házasságba, az is maradt mindaddig, míg Mező Károly járta hivatása gyakornoki vándorútját.

A gyakornokok általában nem töltöttek hosszú időt egy helyen, így őt is tovább helyezték: 1910 nyarat és az őszi félévet a **nagykálói földművésiskolánál** töltötte mint segédtanító, majd októberben e minőségében áthelyezték a **komáromi földművésiskolába**.

A következő évben a „segédtanító” minősítést kivezetik:

„A m. kir. fm. min. ...Mező Károly földművésiskolai segédtanítói teendőkkel megbízott

gazdasági gyakornokokat a X. fizetési osztályba gazdasági segédtanárokká nevezte ki.” (Földművelési Értesítő, 1911. 08. 13. 1. o.)

A balparti Komárom már tartósan tekinthető hely volt, lakással, kerttel járt, Vilma asszony követte férjét. A kinevezés a földművesiskolába szült, de hamar adódott a kapcsolat az egy éve már működő **Komáromi Gazdasági Szaktanítói Intézet**hez, ahol rövidesen a Gazdaságtan előadója lett Mező Károly. Az intézmény teljes neve **Gazdasági Szaktanító- és Gazdasági Szaktanítónőképző Intézet** volt. Az országban két ilyen hoztak létre 1910-ben, a másik Kecskeméten létesült, ezek az első lépést jelentették a szervezett mezőgazdasági szaktanárképzés létrehozásában. *„Az intézet feladata, hogy okleveles néptanítókat adjon az önálló gazdasági népiskolák vezetésére, és az azok tantervében előírt gazdasági tantárgyak tanítására képezzen.”* (Komáromi M. Kir. Gazdasági Tanítóképző Intézet Értesítője, 1912)

A két intézmény – a földművesiskola és a szaktanítóképző – közösen foglalkoztatta szakterületén, hasonlóképpen, mint Velich Sándor kertésztanárt, akinek szintén lett szerepe a karcagi földművesiskola életében (*Pedagógusok Arcképcsarnoka, 2019*). Mindennapi munkájuk során mindkét iskolában tanították a szaktárgy elméletét és gyakorlatát, valamint a tantárgy szakmódszertanát a tanítóképzőben, és felügyelték a gyakorló tanításokat.

A vándorévek, a házasságkötés, berendezkedés után szakmai tanulmányai jelentek meg:

➤ *S. Mező Károly: Védekezés az árpa- és a zabüszög ellen (Gazdasági Lapok, 1912. évf. LXIV. köt. 262. l.)*

➤ *S. Mező Károly g. s.tanár: Hogyan védekezzünk a szántóföldi gyomnövények ellen? (Köztelek, 1913. júl. 5. 1829-31. o.)*

Az 1917. február 27-i számában tudatta a *Budapesti Közlöny*: *„A fm. miniszter a földművesiskolák tanszemélyzetének létszámában Mező Károly gazdasági segédtanárt a IX. fizetési osztályba gazdasági tanárrá nevezte ki.”*

A hátországi feladatok ellátásáért a királytól is kapott elismerést:

„...a Király ...Mező Károly gazdasági tanárnak ...a III. osztályú polgári hadiérdemkeresztet adományozza.

Kelt Badenben, 1918. márc. 2-án. (Földművelési Értesítő, 1918. 04. 07. 217. o.)

Édesapja, Simai Mező Gyula birtokos, az őrségi református egyházmegye tanácsbírája, a dunántúli református egyházkerület világi képviselője még örülhetett Károly fia sikereinek, Vilma – Babcika – unokájának, de hírért kellett vennie annak, hogy a háború teljes vereséggel ért véget, a Monarchia széthull, gyermekei, unokái idegen államokba kerülnek. Felesége már nem élt (október 14-én spanyolnáthában hunyt el Pápán, lányánál látogatóban), öt gyermekét, kilenc unokáját hátrahagyva. Simai Mező Gyula 72 évesen, 1918. december elsején hunyt el.

A Duna bal partján fekvő Komárom az ország felosztása után a megalakuló Csehszlovákia része lett. A berendezkedő hatóság a kiutasítás terhe mellett felszólította Mező Károlyt is az új állampolgárság felvételére, de ő nem vállalta. Szűkebb hazájába, Zalába, majd Veszprém megyébe vonult vissza gazdálkodni. Nagyon megrendítette családi gyászuk is: egyetlen gyermekük, Mező Vilma (Babcika) 1921. június 10-én, nyolcévesen meghalt. Majd csak 1925-ben adódott alkalom, hogy visszatérjen a mezőgazdasági szakoktatáshoz. **Pápán** érdeklődött, ahol előbb járási vándortanári megbízást kapott: *„Megbízás. Mező Károly ny. gazdasági tanár a pápai járás területére gazdasági vándortanári teendőik ellátásával megbízott.”* (*Pápai Hírlap, 1925. november 14. 2. o*)

Néhány hét múlva bővült a területi hatály: *„Gazdasági vándortanári megbízás. A földművelésügyi miniszter Mező Károly gazdasági vándortanárt Zala megye területére a*

vándortanári teendők ellátásával bízta meg.” (Zalai Közlöny, 1925. december 23. 4. o.)

Majd az Újév megkoronázta a sort: „Kinevezés. Mező Károly ny. gazdasági tanárt a földművelésügyi miniszter megbízta az állami tanítóképzőben és a ref. teológián a gazdasági tárgyak tanításával. Ugyancsak a pápai és a zirczi járás területén mint vándortanár előadhatja a gazdasági tárgyak tanítását.” (Pápa és vidéke, 1926. január 1. 3. o.)

Az iskolai értesítők az egyes tan évekről komoly terjedelmű füzetekben, helyenként bekötve jelentek meg. Az Állami Tanítóképző Intézet, Pápa, 1925 című kötetben található:

„Fontosabb miniszteri rendeletek: ...

85.493/925. Mező Károly ny. gazd. tanár megbízatása gazdasági tárgyak tanításával.”

Az 1926 jelzésű jelentés hasonló szerkezetű. Az 1927/28-as tanévről szóló jelentésben írják:

„Mező Károly gazd. tanár november végén a **szarvasi gazdasági középiskolához** helyeztetvén át, helye Szombath Béla gazd. tanárral töltetett be.”

Újsághír egy tanfolyam szervezéséről:

„RÁBACSANAK 3 hónapos mezőgazdasági szaktanfolyam (záródott), vezető: Mező Károly gazd. tanár és Pichlerné Lovas Emília szaktanárnő.” (Kis Ujság, 1927. március 24. o.)

Közben más feladat is érkezik:

„84.200-1927 sz. M. kir. földművelésügyi miniszter: Kimutatás a népies irányú gazdasági előadások (tanfolyamok) szervezésével megbízott intézmények és közegekről:

31. Mező Károly ny. m. kir. gazd. tanár, Pápa, Jókai utca 35. Veszprém vm. devecseri járás területén, Sopron vm. csornai járásban, Zala vm. területén; Budapest, 1927. október 6-án.”

Miután december elsejével elfoglalta beosztását a **szarvasi Tessedik Sámuel Középfokú Gazdasági Tanintézetben**, tanári státusát és fizetését is rendezték:

„A m. kir. földművelésügyi miniszter Mező Károly nyugalmazott gazdasági tanárt tényleges szolgálatba visszahelyezés mellett a VIII. fizetési osztályba m. kir. gazdasági tanárrá kinevezte.” (Földművelési Értesítő, 1927. december 15. 1. o.)

Működését, iskolai, városi, országos szakmai helyzetét jól jellemzi az 1933. évi iskolai értesítő (26. o.): „S. Mező Károly m. kir. gazd. tanár, okleveles gazda, képesített gazdasági tanár, az Országos Gazdasági Szakoktatási Tanács tagja, a szarvasi ref. egyház presbitere, igazgatóhelyettes, a növénytermesztés tanszék és kísérleti tér vezetője, a IV. évf. osztályfőnöke. Tanította az általános és részletes növénytermesztést, rét- és legelőművelést a II. és III. évfolyamon, a növény-nemesítést, a kereskedelemtant és ügyiránytant a IV. évfolyamon, összesen 15 órában. Szolgálati éveinek száma 23. A tanintézetnél működik 1927. december óta.

A tanév során Mező Károly: Mit jövedelmez a helyes trágyakezelés? címmel rádiós előadást tartott.

Jegyzetet írt: Mezőgazdasági kereskedelemtan, IV. osztály.” A Pápai Pedagóguslexikon megemlíti, hogy 1932-ben – szarvasi működése idején - Trágyázás címmel könyve jelent meg.

Egy másik tanintézetben, ebben az időben időszerűvé vált új vezető kinevezése. A karcagi Mezőgazdasági Szakiskola és Szaktanácsadó Állomás igazgatóját, Szentannai Sámuel az 1932/33. tanév végeztével főigazgatóvá nevezték ki és nyugállományba helyezték. Utódául Mező Károlyt bízta meg a miniszter:

„A m. kir. földművelésügyi miniszter Mező Károly gazdasági tanárt a szolgálat érdekében a szarvasi gazdasági tanintézettől a **karcagi mezőgazdasági szakiskolához** áthelyezte és ideiglenesen megbízta az igazgatói teendők ellátásával.” (Földművelési Értesítő, 1933. augusztus 15. 246. o.)

A személy kiválasztása, a kinevezést megelőző vizsgálódás során lényeges argumentumok voltak azok a személyes körülmények, amelyek a leköszönő és az új igazgatót egymáshoz fűzték. Szentannai Sámuelnek 1921 óta jelentős iskolavezetési támasza volt idősebb és ifjabb Velich Sándor az iskola kertészetének vezetésében, a szaktárgy oktatásában. Véleményük kedvező volt Mező Károly szakmai és emberi kvalitásairól. Emellett baráti, szinte családi kapcsolatot tartott elődjének, idősebb Ludány Bélának a családjával, segítette az özvegy és három gyermeke életét Karcagon, tutora és mecénása volt az ifjabb Ludány Bélának méltó utóddá nevelődésében, akinek nagynénje volt Hauer Vilma, Mező Károly felesége. Mindezeket túl Mező Károly Karcagon kezdte első lépéseit a szakoktatásban. Így nem volt nehéz őt ajánlani, és nem volt nehéz ezt az ajánlást komolyan venni a kinevezőnek.

Egy tanévnvi igazgatói működés után előjáróinak és környezetének is váratlanul úgy határozott, hogy feláll az igazgatói székből és távozik Karcagról is. Mint kiderült, Szarvaskendre (Vas vm.) távozott, a szülői birtokra. Néhány hónapi önmagára szabott kényszerpihenő után érte a halál, melynek okaként szervi szívbjait állapítottak meg. A diagnózis ismeretében megértőbben vesszük tudomásul hirtelen távozását. Megérthető, ha megromlott egészségi állapotának okára ráismerve, a várható eseményekkel számolva úgy döntött, hogy egyéni sorsának alakulásával az iskolája, kollégái munkáját nem nehezíti, jelenlétével a mindennapok terheit nem növeli. Nehéz volt érzéseit magyarázni, lépnie kellett.

Özvegy Mező Károlyné, Vilma asszony Szarvaskenden rendezte be magányos életét, a mintegy félszáz fenyőfával bíró két és fél holdas telken kedves foglalatosságának, a méhészetnek élt.

Az életút hiteles bemutatásában kapott segítségért fogadja hálás köszönetem az Országos Mezőgazdasági Könyvtárból Révész Márta, aki a kezdeti tájékozódásban segített, a szarvasi Tessedik Öreggazdász Egyesülettől Kelemen Éva és Dr. Szitó János, akik a nevezett szarvasi életéről tájékoztattak és a tablóképet küldték, Csapó Zoltán, karcagi iskolánk öregdiákja, középvezetője, aki szorgalmasan utánajárt hiányzó adatoknak.

DR. VÁCZI IMRE
nyugalmazott mérnök-tanár
Karcag

SÍPOS BALÁZS (Polgár, 1936. március 28. – Debrecen, 2017. március 10.) tanító, gyakorlatioktatás-vezető tanár

A család elsőszülött gyermeke. Édesapja, Sípó Balázs, kovácsmester volt, édesanyja, Vígh Mária, háztartásbeli. Szülei nagy szeretetben, hitben nevelték három testvérével együtt. Sípó Balázs szorgalmas, dolgozó volt már gyerekkorában is. Sokat segédkezett a kovácsműhelyben édesapja körül. Elemi iskolai tanulmányait 1942–48 között Polgáron végezte a Szent Imre Római Katolikus Fiúiskolában, az iskolák államosítása évében. A mélyen vallásos szülők gyermekük továbbtanulásához olyan iskolát kerestek, amely katolikus szellemben, állami engedéllyel működhetett tovább.

A papnevelő intézmények sorában ilyen volt az Egerben is működő kisszeminárium, mely az 1948/49-es tanévre elemi iskolák végzettjei számára is felvételt hirdetett. A bentlakásos intézménybe felvételt nyert 11 éves Balázs itt végezte el a 7. osztályt. 1950-ben újabb államosításra került sor az intézményben. Így az általános iskolai korosztályt hazaküldték. A 8. osztályt már a polgári Állami Általános Iskolában fejezte be. Középiskolai tanulmányait – több kisszemináriumi társával együtt – Kecskeméten fejezte be, a piarista gimnáziumban. Jó érettségi eredménye ellenére (1954) nem vették fel felsőoktatási intézményekbe. Így hazatért szülőfalujába, munkát keresni.

Előbb a **Volánnál** dolgozott (Miskolci Autóközlekedési Vállalat polgári kirendeltsége), majd Budapesten egy **építőipari vállalatnál** vasszerkezeti lakatos munkakörben helyezkedett el. Ez utóbbi helyen kamatoztatta az édesapjától tanult kovácsmesterséget. 1955–59 között ismét Polgáron dolgozott, szerződéses hivatalnoki munkakörökben. 1960-ban egy évig képesítés nélküli tanítóként alkalmazták **Polgáron**. Az 1960/61-es tanévben **Görbeházán** tanított. Talán ez a két év lehetett az, amikor rátalált emberi hivatására, a pedagóguspályára. 1961 szeptember 1-jén a **Polgári Állami Általános Iskolában** kapott pedagógus állást. 1964-től a Debreceni Tanítóképző Intézet levelező tagozatán tanult, 1968-ban szerzett tanítói képesítést. Nyugdíjazásáig (1992. 06. 30.) a polgári **Vásárhelyi Pál Általános Iskolában** tanított, főként gyakorlati tantárgyakat. Sípó tanár úr alakját egy rendhagyó iskolai nap történetébe ágyazva, így villantja fel *Bálint János*, egykori tanítványa a „*Polgár a Múltban*” című facebook-oldalon közzétett írásában: „(...) Kisvártatva tanár úr csendre intett bennünket: – *Ma a Béseknek rendkívüli tanítási napja lesz – mondta felénk fordulva. A gyakorlati oktatás a gyakorlókertben, az élővilág, a földrajz és a rajzóra a természetben lesz megtartva (...).* Amíg rendeztük sorainkat, addig Sípó tanár úr előállt »vasparipájával«. A jobb lábán felhajtván, a bal lábán pedig csipesszel összetűzve védte nadrágját, hogy olajos ne legyen a lánctól. Fején az elmaradhatatlan jambóval, felpattant a biciklire, és kiadta a parancsot: – *Kövessetek! ...A vége le ne maradjon! A Munkácsy utca felé vettük az irányt, ahonnan a mozt és a »nagy cukit« (cukrászdát) is meg lehetett közelíteni. (...) Amikor a kereszteződéshez értünk, tanár úr balra, jobbra, majd megint balra tekintgetett, ahogyan ez meg van írva, majd kerékpárját a zebra mellett keresztbe téve, siettetett bennünket át az úttesten.*”. A gyakorlókert a 70-es években gyalogosan elég messze volt a település központjában lévő iskolától. Az egyik leghosszabb utcán, a Szabadság utcán kellett végigmenni, míg a Diófás iskola melletti (az emlékező diák szavaival élve) az „*édenkerthez*” ért az osztály: „*A lányok kapát ragadtak, a fiúk pedig ásót. Ami ezután következett, az nem a házasság felbonthatatlanságáról szólt (ásó, kapa nagyharang), hanem egy kisebb dzsungel eltüntetéséről. Kb. egy óra kellett ahhoz,*

hogy rend legyen. Megtisztítottuk a szerszámokat, takaros rendet hagyva magunk után, tovább mentünk a Táncsics Tsz. felé az élővilág órára”.

Sípos Balázs tanár úr a gyakorlókerti foglalkozásokon fontos feladatának tekintette a gyermekek gondos munkára való nevelését, a műhelyben a szerszámok szakszerű használatát. Otthon is szívesen kertészkedett, barkácsolt. Az iskolában is gyakran ő végezte a kisebb javítási munkákat.

Az iskolai táborok szervezőjeként nyaranta 200-250 tanulót táboroztatott. Legtöbbször a város saját táborában, Fonyódligeten, máskor cseretáborokat szervezett nagy sikerrel: a Vác melletti Pokolszigetre, Dunaszerdahelyre, Bogácsra. Hosszú éveken át ő irányította az úttörőcsapat munkáját. Egy ideig a polgári általános iskolai diákokthoz vezetését látta el nagy lelkesedéssel

Nagyon szerette a sportot, különösen a labdarúgást. Diákkorában maga is magas szinten sportolt, a Kecskeméti Sportegyesület tagja volt.

Szívesen rúgta a labdát tanítványaival – néha hosszúra nyúlt óráközi szünetekben is – diákjai nagy örömeire. (*Fiatál László* egykori tanítványa emlékeiből). 1962 nyarán labdarúgó játékvezetői tanfolyamot végzett. Nemcsak ő maga sportolt szívesen, de hosszú évekig a serdülők labdarúgó edzéseit is irányította. A keze alól kikerülők biztosították a községi szakosztály utánpótlását.

Édesapja példáját követve, önkéntes tűzoltóként eredményesen készítette fel tanulóit a járási, megyei versenyekre. Lelkesedése sok fiatalra hatott.

Mindenkinek segített, mindenkihez volt egy jó szava. Nagyon sok közösségi, társadalmi munkát végzett, nemcsak az iskoláért, hanem a városért és nyugdíjas éveiben az egyházközségért is. Munkájáért többször is elismerésben részesült:

- 1965: Kiváló Úttörővezető Érdemérem
- 1967, 1971, 1974: Kiváló társadalmi munkáért érem (arany fokozat)
- 1970, 1975, 1980, 1990: Törzsgárdajelvény
- 1978: Úttörővezető Érdemérem (kimagasló úttörővezetői tevékenységéért)
- 1987: KISZ Érdemérem
- 1989: Kiváló munkáért kitüntető jelvény
- 1995: Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- 2001, 2011: Magyar Tűzoltószövetség: szolgálati érem (30, 40 éves munkáért)

Nyugdíjas éveiben még három évig foglalkoztatták az intézményben. 1995-ben, a megérdemelt pihenés, a nyugdíjas évek kezdetén *Kovács Istvánné* intézményvezető a következő szavakkal méltatta munkásságát a nevelőtestület előtt és a PolgárTárs helyi újság hasábjain: „A tanítványok, a szülők, a kollégák pontos, nem hivalkodó, egyszerű embert ismertek és tiszteltek benne. Személyes példaadásával nevelte a diákok egész sorát becsületes, tisztességes, gondolkodó emberekké. A kitartáson, a szorgalmon, a helytálláson kívül mást is tanulhattunk tőle, hiszen Balázsban az elkötelezettség, a hivatásszeretet és gyermekszeretet

*Feleségével egy
tantestületi összejevetelen*

munkált a gyakran változó körülmények és feladatok közepette is. Tanítási gyakorlatában jól kamatoztatta szakmai felkészültségét. Az önképzésre is nagy gondot fordított. Több tárgyból végzett szakmai, komplex tanfolyamot. Munkásságának utolsó éveiben olyan területen kapott megbízást, ahol a leghátrányosabb helyzetű, túlkoros tanulók gondja, problémái neheztedek rá. Embersége, segítőkészsége nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ezek a tanulók eredményesen be tudták fejezni tanulmányaikat”.

Feleségével, Matyi Erzsébet Anna tanítónővel 1964-ben kötöttek házasságot. Boldog házasságban éltek 53 évig. Szerető gondoskodással nevelték gyermekeiket, Erzsébetet (Zsókat) és Juditot, akik, szüleik példáját követve szintén a pedagóguspályát választották élethivatásul.

Nagyobb gyermekük elvesztése óriási tragédia volt a családnak. Judit lánya, veje és szeretett unokái enyhítettek a fájdalomon.

2017. március 10-én rövid, súlyos betegség következtében hunyt el, életének 81. évében. *Bene Lászlóné* intézményvezető e szavakkal emlékezett rá búcsúbeszédében: *„Tanítványként élénken emlékszem, hogy valami áradt belőle, amit akkor, gyerekfejjel nem tudtam megfogalmazni, és csak később értettem meg, amikor volt szerencsém vele egy tantestületben dolgozni. Ez a tekintély volt, ami nem tanulható, nem erőszakolható ki, nem függ az ember külső megjelenésétől, hangerejétől, hatalmától, hanem az egyéniségében rejtett. Belőle sugárzott. Őszintén tisztelték őt tanítványai, a szülők, a pedagógustársak egyaránt... Aktív résztvevője és szervezője volt minden jó megmozdulásnak. Vannak emberek, akiket sohasem felejtünk. Sípos Balázs tanár úr, ilyen ember volt. Sok-sok év után is őrizzük magunkban a kedves tanár, a jó kolléga, a barát arcvonásait, szokásait, szavait, emlékszünk jellegzetes mozdulataira, közvetlenségére, találó megjegyzéseire, sajátos humorára.”*

Leánya, SÍPOS JUDIT közlése nyomán

összeállította:

OLAJOS ISTVÁNNÉ

Polgár

SÍPOS BALÁZSNÉ Matyi Erzsébet Anna (Hajdúböszörmény, 1936. november 21. – Debrecen, 2019. március 4.) tanító

Édesapja, Matyi János Tüzép-telepvezető volt, édesanyja, Varga Anna háztartásbeli. Szülei nagy szeretetben, görögkatolikus hitben nevelték hat testvérével együtt. Sajnos, két testvére nem érhetette meg a felnőttkort. Szorgalmas, dolgozó gyermek volt. A család egy ideig Hajdúdorogon élt, majd Hajdúböszörménybe költöztek. Alapfokú iskoláit ezen a két helyen végezte. A hajdúböszörményi Tanítóképzőben szerzett tanítói képesítést 1955-ben. 19 évesen már tanított.

Tanítói pályafutását a Görbeháza melletti tanyaközpontban, **Bagotán** kezdte, ahol 1–4. összevont osztályokkal kellett foglalkoznia. Ha a szükség úgy hozta, felső tagozatos osztályokban is számíthattak rá. 1957. szeptember 1-jétől az akkor járási székhelyen, **Polgáron** folytatta munkáját. Nyugdíjazásáig, 1991.12.30-ig a **polgári Vásárhelyi Pál Általános Iskolában** tanított. Alsó tagozatos nevelőként az általános iskola szinte összes telephelyén tanított pár évig (**Dózsa György úti, Kozmakerti-, Vasúti-, Móricz úti iskola**). Már nem összevont osztályokban, hanem nagyfelmenő rendszerben, 4 éven át oktatta a rábízott osztályokat, s egyengette a tanulók útját. Nagyon sok nehéz helyzetben lévő tanuló előrehaladását is segítette. Szakmai tevékenysége során mindvégig arra törekedett, hogy tanítványai ne csak írni, olvasni és számolni tudjanak, hanem szépen, magyarul, helyes kiejtéssel is beszéljenek. Arra nevelte a gyerekeket, hogy fogadják el, és szeressék egymást.

Nagy szeretettel, lelkesedéssel tanított majdnem négy évtizeden át. Szívesen segítette a kezdő pedagógusok munkáját, szívélyes kapcsolatot ápolt kollégáival. Volt tanítványai közül többen töltötték nála a gyakorlótanítást. Bemutatóóráinak híre bejárta a környéket. Tantárgyai közül különösen a matematikát szerette és tanította eredményesen. Tanítói pályája végéig gyűjtötte, alkalmazta az új módszereket. Tanítási óráit mindig az adott osztály tudásszintjének ismeretében választott fejlesztő feladatokkal építette fel.

Segítette az iskolai szabadidős tevékenységeket is. Férjével részt vett a táboroztatások, iskolai kirándulások lebonyolításában. Rövid ideig kisdobosvezetőként is tevékenykedett. Munkájáért többször is elismerésben részesült:

- 1982: *Kiváló Úttörővezető*
- 1985: *Kiváló munkáért kitüntető jelvény*
- 1975, 1980, 1985: *Törzsgárdajelvény*
- 1991: *Pedagógus Szolgálati Emlékérem kitüntetés*

Férjével 1964-től boldog házasságban éltek 53 évig. Nagy szeretetben és egyetértésben nevelték lányukat, Zsókat és Juditot. Miután gyermekeik megszülettek, nagyon ügyelt arra, hogy az iskolai munkája lelkiismeretes elvégzése mellett mindig jusson elegendő ideje rájuk. Büszkeséggel töltötte el, hogy leányaik, a polgári József Attila Gimnázium elvégzése után a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen középiskolai tanári diplomát szereztek.

Zsóka magyar–orosz szakos tanárként, kollégiumi nevelőként Mezőberényben tanított, Judit matematika–kémia szakosként dolgozik évtizedek óta a Debreceni SZC Vegyipari Technikumban.

Vámosi Antalné (Tábori Erzsébet) nyugdíjas tanítónő, egykori tanítvány e sorokat írta: „*En a Sipo házaspárral először gyermekkoromban találkoztam, az 1965-66-os tanévben. Polgáron akkoriban több helyen volt tanítás az alsó tagozaton belül. En*

Osztálytalálkozó az alsós tanító nénivel

a település széli „Vasúti Iskolában” kezdtem meg az iskolai éveimet. 4. osztályos voltam akkor, amikor Erzsike néni lett a tanító nénim. Ők az iskolához tartozó szolgálati lakásban laktak. A legmélyebb emlék (élmény), ami a mai napig igazán megmaradt bennem talán az, hogy az akkor kicsi lányuk felügyeletét úgy tudták megoldani, hogy délután, míg nem ért haza az apuka, aki a település más iskolájában tanított, addig én vigyáztam rá, mivel váltó tanítás volt. Persze

nem kellett mindennap ott lennem, csak egy-két napon, és nem sok ideig. Nagyon büszke voltam, hogy gyerek létemre megbízott bennem a tanító néni, és rám merte bízni kicsiny leányának, Zsókiának a felügyeletét. Nagyon jó érzés volt! Erzsike jól felkészült, barátságos, szerethető tanító néni volt. Nagyon kedvelt és szeretett bennünket, annak ellenére, hogy elég vegyes osztály voltunk. Mindent megtett értünk. Elég szigorú volt, megkövetelt mindent tőlünk, úgy, ahogy azt kellett. De szigorúsága kedvességgel párosult, nem lehetett rá haragudni. Lehet, hogy példás munkája, embersége hatással volt rám, mert később én is a pedagóguspályát választottam. (Nem bántam meg!) 7– 8. osztályos koromban férje, Balázs bácsi lett az osztályfőnököm. Jó kapcsolatunk a gimnáziumi éveim alatt is megmaradt: ifjvezetőként segítettem csapatvezetői munkáját, különösen a nyári táborokban (Fonyódliget).

A gimnázium elvégzése után én is beléptem a tanító nénik sorába, (tanítói diplomát levelező úton szereztem), így lettünk kolléganők Erzsikével. Hosszú évekig nem együtt dolgoztunk, mert én maradtam a Vasúti iskolában, míg Erzsike a település más községeiben tanított. Amikor 13 év múlva egy épületbe kerültünk, jó kapcsolatot ápoltunk egymással. Mindig megtaláltuk a közös hangot. Erzsike szorgalmas, jól felkészült, gyerekszerető pedagógus volt mindvégig. Minden feladatból kivette részét, amit becsületesen, példamutatóan el is végzett. Szívesen ajánlottam őt később a leendő első osztályos gyerekek szüleinek is. Nyugdíjba vonulása után is jókat beszélgettünk, ha találkoztunk. Érdeklődött a családom iránt is (jólesett), természetesen fordítva is így volt. Még ma is, ha a Sípos Balázné nevét megemlítik, előttem van fiatalkori fekete hajával, fiatalos ősz frizurájával, és fülembre cseng érdekes hangszínű beszéde. Emlékét szeretettel őrzöm.”

Tóthné Ferenczi Nóra egykori alsós tanítványa így emlékezett rá: „Síposné Erzsike néni az 1975–1983 közötti általános iskolai tanulók egyik osztályának, a mi osztályunknak volt alsó tagozatos tanító nénije. Ő olyan pedagógus volt, aki foglalkozott a gyerekekkel, foglalkoztatta őket, nem hagyott minket a sorsunkra. Pedig sokan voltunk az osztályban, 30-40 körül volt a létszám. Nem semmi! Nem emlékszem rá, hogy bárki kikapott volna, vagy elvesztette volna a türelmét, felemelte volna a hangját. Bár az is lehet, hogy mi voltunk a

mintagyerekek! (No jó, apró csínytevések azért voltak!) De ő mindent megoldott, szeretettel, közvetlenséggel, odaadással. Erzsike néni nekem maga volt a példamutatás. Minket a „Zsidó iskolában” (Dózsa György úti iskola - szerkesztő) tanított, egyszerű körülmények között (...) Kint az udvar valami vörös anyaggal volt leszórva. Erről egy emlék: egyik szünetben fogócskázás közben megcsúsztam, jó kis plezúrt szereztem. Erzsike néni leápolt gondoskodó anyuka módjára. Mi nem foglalkoztunk a körülményekkel: tanultunk, játszottunk. Vagy játszva tanultunk? (...) Szorzótábla: Erzsike néni dobta a labdát, mondta a szorzást, és aki elkapta (hihetetlen, mindenki el is akarta kapni, senki sem volt ügyetlen) rávágta a megfejtést.

Egy kirándulás során, pontosan nem is tudom, mikor..., megtanított minket a „kavicskapkodós” játékra. Imádtam. Hihetetlen, de még van, amikor ma is csinálom (sztrészoldó), sőt megmutattam a gyerekeimnek is. Játékszabály: üres tenyér, a földön több kavics, egyet felkapsz, utána a következőt stb..., stb..., és egyre gyűlik, egyre több lesz a tenyeredben. és milyen ügyes vagy, ha mind benne is marad a tenyeredben! Nagy boldogság a gyerekeknek. A lóheréből koszorút fonni is ő tanított. Felnőtt fejjel minden gyerekek megmutatom. Elbűvöli őket. Köszönöm, hogy megtanította. Egyszerű és nagyszerű játékok. Maradandó emlékek.

A temetőben járva, a szemem mindig odakukucskál, a szívem odavonz a sírjukhoz, meg is állok néhány percre, és lerovom tiszteletem az emléke, a tisztasága, a tekintélye és nagysága előtt. Köszönöm, hogy ő volt a tanító nénim!”

Ennek az osztálynak a tanulói felső tagozatos korukban is tartották vele a kapcsolatot. Elhunyt felsős osztályfőnökük már nem lehetett jelen az öt éves találkozókön, ezért Erzsike nénit, az alsós, volt tanítójukat hívták osztálytalálkozóikra.

Makrányi Antalné Megyesi Mónika (1979–1987-es évfolyam), így emlékezik: „Csodálatos feladata és egyben hatalmas felelőssége van egy alsó tagozaton tanító pedagógusnak. Az óvodából kikerült apróságok terelgetése az írás-olvasás, az alaptudományok első lépcsőfokain, nem könnyű, ám igazán nemes feladat. Nagy mértékben meghatározzák az első iskolai évek a gyermekek további tanulmányait, éppen ezért nem mindegy, hogy ki vezeti be a titkokkal teli új világba a kis emberpalántákat. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy engem egy ízig-vérig igazi pedagógus indított el az utamon, Sípos Balázs né Erzsike néni.

1979 és 1983 között, 1. osztálytól 4. osztályig voltam Erzsike néni kisdíákja. Gondtalan és meghatározó évek voltak. Ha fel akarom idézni azt az időszakot, akkor különleges érzések, átélt pillanatok, arcok, képek bukkannak fel az emlékezetemben. Az első érzés, ami eszembe jut, az a biztonság. Az Erzsike néni által megteremtett milió, egy kis burok, amely az otthoni hangulathoz hasonlóan ölelt körül minket, védve és támogatva. Ma is magam előtt látom kedves mosolyát, és azt, ahogyan a szemei is nevettek ilyenkor. Határozott volt, egyenes, következetes, türelmes; ha kellett, akkor szigorú, de mindig igazságos és szeretettel teli.

Amellett, hogy megtanított minket az írás, olvasás, számolás tudományára, tanított még fegyelmességre, rendre, kötelességtudatra, tisztességre, udvariasságra, kedvességre; az összetartozásra, egymás tiszteletére, csapatszellemre. Sokat követelt meg tőlünk, de nem többet, mint amit elbírtunk. Sosem hagyott minket belefáradni a feladatokba. Emlékszem, az első hónapokban gyakran oldotta a fáradtságunkat, feszültségünket azzal, hogy az óvodából hozott dalokat énekeltük együtt. Később, miután belerázódtunk az új helyzetünkbe, a tanulásba, észrevétlenül is igazi kis, összetartó közösséggé kovácsolódtunk a kezei alatt. Fülemben cseng még a hangja, hanglejtése... Emlékszem, hogy mindig szépen artikulálva beszélt, és ez átragadt az arra fogékony gyerkőcökre.

Családi legendáriumunk szerint az első iskolás éveim alatt a babáimmal csak „iskolását” játszottam. A babák az osztálytársak neveit viselték, míg én a kis játéktábla előtt kedves tanító nénimet alakítottam, szép tiszta artikulációval, és az oly jellegzetes hanglejtéssel... Igen, számomra igazi példakép volt.

A „Zsidó iskolában” volt az osztálytermünk. Régi, ütött-kopott fapadok, olajos padló, cserépkályha.

Matematikaórákon színes korongokkal számoltunk, környezetismereten babszemeket csíráztattunk, technika órán növénykarót faragtunk, vagy öblítő flakonból barkácsoltunk vízimalmot. Téli tornaórákon a teremben tornáztunk a padok között, és bukfencezni tanultunk az olajos padlóra helyezett kis tornamatracon. Sok élményt megéltünk vele és általa abban az időszakban.

Mindent összefoglalva: igazán hálás vagyok azokért az évekért, a gondoskodásért, a nevelgetésért. Kedves hangja ma már csak lelkünkben szólalhat meg, és csak remélni merem, hogy jó „gyerekei” voltunk és maradtunk a mi kedves Tanítónknak, Erzsike néninek!”

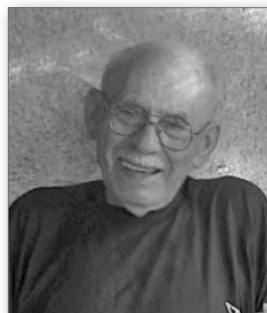
A Sípos házaspárt nagyon megtörte, hogy nagyobbik lányuk pályakezdő fiatal tanárként életét vesztesse. Vigasztalást másik lánya és családja jelentett. Erzsike nyugdíjas éveiben részt vett a Mária Légió tevékenységében. Ez is sokat segített a fájdalom feldolgozásában.

2019. március 4-én, életének 83. évében távozott az élők sorából.

Leánya, SÍPOS JUDIT közlése nyomán
összeállította: OLAJOS ISTVÁNNÉ
Polgár

SIPOS ENDRE (Hegyközszentimre, 1922 – Maglód, 2019. március 30.) tanító, tanár, igazgató

Édesapánk, M. Sipo Endre az idei esztendőben lenne 100 esztendőös. Hosszú, nehézségekben és sikerekben gazdag életútja 96 esztendőn át tartott.

Egy Nagyváradhoz közeli kis faluban, Hegyközszentimrén született. Az apai ősök között voltak földbirtokosok, lelkészek, vármegyei tisztviselők. Tőlük örökölte édesapánk a tudásvágyat és alkotó kedvet. Az anyai ágon viszont a mélyszegénységből szorgos munkával kitörni vágyó akarat szelleme érvényesült. A két szülő első házassága boldogtalan volt, sajnos a háború és a trianoni országszakadás ellehetetlenítette a törvényes válásokat. A szerelmükből született gyermek lett mindhalálig a szoros kapocs közöttük. A kisfiú ennek a két ellentétes világnak a határmezsgyéjén nevelődött. Ettől a két megtépázott lelkű embertől nagyon sok szeretetet, életre szóló tudást kapott. Ebben a fájdalmas kohóban érlelődött apánk konok, „csak azért is megmutatom” magatartása.

A falusi elemi iskolában a tehetséges, főleg humán tantárgyak felé vonzó fiú találkozott egy igaz lelkű néptanítóval, aki bölcsen terelgette útját egy magasabb életcél felé. De találkozott a román világ kegyetlen, verekedős, műveletlen tanítójával is. Már akkor érlelődött benne az elhatározás: tanító lesz, mert az szent feladat.

Kijárva az elemi és a polgári iskolát, 1940-ben bekerült a híres Református Kollégiumba, Debrecenbe. A magas létszámú osztályban is a legjobbak közé tartozott. Életre szóló barátságok szövődtek ott, miközben kinyílt a világ számára. Az alma mater védte, okította, nevelte a növendékeit. Ő pedig elmélyült a tudományokban, főleg az irodalomban.

Az 1930-as gazdasági válság a kollégiumi kisdíjakokat is érintette. Székérral mentek a diákok a környék falvainak módos gazdáihoz élelmiszert, tűzifát gyűjteni. Iskola mellett alkalmi munkát vállalt délutánonként. Így a kis jövedelemforrás önállóvá tette, akár a regénybeli Nyilas Misit, a szülei büszkeségére. Nyári szünetekben Endre felnőttekhez mérhető napszámos munkát is vállalt, hogy a taníttatásához hozzájáruljon. Hol szőlőmunkát végzett, hol kőműves mellett segédkezett. Szívesen alkalmazták a gazdák, mert szorgos és alapos munkát végzett. Az ekkor szerzett tapasztalataira egy életen át büszke volt. Nemcsak a mesterség iránti alázatot, de a szegények iránti empátiát is megtanulta ezeken a nyarakon. A megfelelni akarás, a maximalizmus, a túlzott lelkiismeretesség később nemcsak segítette, de nehezítette is az életútját. Nem könnyen tolerálta későbbi életében a gőgöt, a kivagyiságot, a lustaságot, a korhelységet. A kollégium néhány évre otthona lett az ifjú Sipo Endrének, hiszen kántortanítói oklevélre pályázott. Már kijárt társaival református diplomákba legátusként prédikálni, amikor a történelem közbeszólt.

Kitört a második világháború, amelynek a borzalmait a védett kollégiumi falak mögött elviselhetők lettek volna, de édesapánk mély, gyermekkorából, a szülei által táplált igazi hazaszeretet okán, több társával felállt az iskolapadból, és önként, meggyőződésből bevonult katonának Erdély megtartásáért. A háború borzalmait közepette tapasztalta meg, hogy az igaznak hitt harc tele van embertelenségekkel, besároz mindent, kiszállni pedig nem lehet. 1945-ben hadifogságba került, melynek első állomása Kisinyov, majd Ogyessza volt. A kimerült, agyondolgoztatott, kiéheztetett embertömeg megalázásban részesült három éven át. Ki tudja, milyen erőből vezérelve, de édesapánknak sikerült még ebben a pokolban is alkotni. Cementes zsákokból kiszakított kis lapokra verseket írt, naplót vezetett, térképet rajzolt; dokumentálta

a szörnyű hétköznapiakat, majd elrejtette őket a bakancsába és hazamenekítette. Később, az emlékek mesélése közben viccesen edzőtábornak nevezte a hadifogságot, ahol a test és a lélek megtanult szenvedni, túrni és hinni a túlélésben. Apánk lélekben tényleg megerősödve tért haza, ennek nyomán nagyon meg tudta becsülni a békét. Jelleme, erkölcsi tartása szilárd lett, tapasztalt felnőtté érett 24 évesen. Derűsen anekdotázott nekünk a 60-as években az éjszakai poloskainvázióról, a napi 16 órás kemény munkáról, a mahorka bűzös szagáról, a priccrről, amelyet az orosz örök olykor büntetésből szétszedettek velük éjszaka idején. Csak a szökése utáni verés emléke, a rájuk eresztett vérekből hússzagú rémálmától, és a mellette összeesett bajtársai emlékei csorgott könny a szeméből.

Szabadulásakor, 1948-ban már az épülő szocializmus karjaiban – karmaiban találta magát. Befejezte az abbamaradt tanítóképzőt Debrecenben. Nem volt egyszerű, hiszen szülőfaluja már Romániához tartozott. Oda visszamenni, ott folytatni az életet, könnyörtelen lett volna számára, hiszen míg ő hadifogoly volt, szülei meghaltak. Nem csoda, hogy friss képesítővel azonnal dolgozni és családot alapítani akart az új világban. Kántortanítóra nem, de falusi tanítóra szüksége volt a kommunista rendszernek is. Lassan konszolidálódni látszott a kis, csonka Magyarország élete is. Azonosulni kellett a rendszerrel, ha életben akart maradni egy fiatal. Apánk pedig élni és alkotni akart. 1948-ban **Mezőpeterdre, egy tanyasi iskolába** nevezték ki tanítónak. A nyári továbbképzésen, a debreceni egyetemen megismerkedett egy kedves tanítónővel, Taga Máriával. Nagyon hamar egymásba szerettek, és már 1949 első napjaiban össze is házasodtak. Rákosi elvtársnak kellett kérvényt benyújtani, hogy egy helyre kerülhessenek, mint a „nemzet napszámosai”. **Pusztatörlakán**, egy kis Békés megyei településen kaptak munkát. Télidőben három irányból jöttek a kis nebulók hóban-sárban kora reggel, hónuk alatt egy-egy hasáb fával. Édesanyánk a kicsiket tanította délelőtt, apánk a felsősöket délután. Nem lehetett könnyű felkészülni négy évfolyam tantárgyi anyagából. Ők túl is teljesítették a feladatukat. Számos ünnep, előadás, rendezvény színesítette a gyerekek életét. A tanítók segítettek a vidéki embereket ügyesbajos, hivatali dolgaikban is. Az iskola adott otthont az istentiszteleteknek, amelyeket édesapánk tartott. Apánk ezekről az évekről mindig meghatódva mesélt: *„Soha nem tapasztaltam olyan mély szeretetet és alázatot, mint ezekben az években. A gyerekek és a szüleik egyaránt hálásak voltak nekünk; a tudásért, a játékért, a színdarabok bemutatásáért.”*

1951-ben megszületett az első gyermek, Endre. A következő évben a kis család egy nagyobb településre költözött, **Pocsajba**. Az itt töltött 10 esztendő volt édesapánk szakmai kiteljesedésének korszaka. A lendületes és lelkes pedagógiai próbálkozások után tudatosabb lett az oktató-nevelő munka. Közben elvégezte a magyar–történelem tanári szakot. Magas színvonalú tevékenysége, jó kiállású személyisége révén hamar vezető beosztásba is került. Felsorolni is nehéz lenne, mennyi területen vállalt feladatot. A vidéki értelmiség tagjait mindenesnek tekintette az állam: részt kellett venni a népszámlálásban, a békekölcsön-jegyzésben, a tsz-be való beléptetésben, ...stb. Apánkat, a tanításon kívül, egyre jobban érdekelt a gyermek- és ifjúsági színjátszás. Ezen a téren is képezte magát. Kultúrát kell közvetíteni a vidéki emberek számára. Országosan is gyarapodtak az önképzőkörök. Apánk magyartanárként az általános iskolások színjátszásával rendszeresen foglalkozott, de igény támadt a faluban a dolgozó fiatalok mozgósítására is. Így jött létre a Gárdonyi Géza Színjátszókör, amely minden esztendőben komoly színvonalú bemutatókkal lepte meg a falu népét, később az egész megyében ismert lett. A debreceni Csokonai Színház is mentorálta a csoportot. Kiváló előadások születtek: Nagymama, A lámpás, A tanítónő, Légy jó mindhalálig! stb. A fiatal pedagógusok is szívesen léptek fel az előadásokon. Plakátok hirdették az

eseményt, fotók rögzítették a kiemelkedő pillanatokat. (Sajnos, hang és mozgókép még akkor nem készülhetett.) A saját bemutatón kívül édesapánk, **kultúrház-igazgatóként**, profi vendégművészeket is hívott. Színházszerető és értő közönséggé fejlődött a falu lakossága. Sipos Endre fellendítette Pocsaj kulturális életét. Az akkori fiatalok ma is őrzik életük e feledhetetlen korszakát. Ő pedig megvalósította gyermekkori álmát: LÁMPÁSKént sugározta népének a fényt, a kultúrát... és talán elvonta kicsit a figyelmet a könyörtelen „padlásseprésektől”.

1956-ban megszületett a második gyermek is, a kis Klári. Alig öthónapos a csecsemő, amikor a forradalom szele megtépázta a községet. Apánk részt vett az éhező pesti emberek segítésében. Élelmet gyűjtött a gazdaktól, amelyet teherautón vittek a fővárosba. Az egyik gyűlésen az ő forradalmi versét mondta el egy tanítványa. Később ezért a verséért meg is fenyegették. Az iskolai munkát is beárnyékolta a politika. A besúgó rendszer még évekig működött. Ezért is hagyta el a család a falut 1961-ben. Költöztetéskor sírva álltak a teherautó mellett az emberek, sajnálták mindkét tanítójukat.

Körösszakál a következő hely, ahol Sipos Endre **általános iskolai igazgató lett**. Édesanyánk szülőfaluja ez a település. Apánk sokat tett az iskola korszerűsítéséért. Emlékezetes a kabinet, azaz a szaktantermi rendszer létrehozása, mint modern oktatási forma. A humán terem falai telve voltak az apám által kézzel készített oktató táblázatokkal, illusztráló képekkel, az idő várásával...stb. Minden tanteremben volt élősarok növényekkel, akváriummal, sok-sok szemléltetőeszköz, elektronikus oktatógép. A kis iskola technikailag olyan színvonalat képviselt, amelyet fővárosi iskolák is megirigyelhetek volna. Apánk tanárként, a katedrán szigorú, igazságos, sokat követelő ember volt; ugyanakkor a tananyag elsajátíttatása egy kalandos, kreatív játékká nemesedett. Miként elkészült egykor a Pocsaj község történeti krónikája, Körösszakál múltját is megírta édesapánk. Hosszú volt az előkészület; levéltári kutatás, interjúk a falu idősebbjeivel. Ehhez a szenzációnak számító szalagos Tesla magnetofont használta. Közben gyarapodott a néprajzi falumúzeum is. Édesapánk soha nem ment szabadságra. Nyáron rendszeresen országjáró kirándulásokat szervezett a gyerekek számára. (A kirándulásokat előkészítő levelek száma sokszor meghaladta a százat). Nyáron felügyelte a tantermek festését, a karbantartó építkezéseket, a tűzifa szállítását.

Az iskolavezetés nem volt könnyű feladat. Sok képesítés nélküli fiatal kellett segíteni, egységes csapattá kovácsolni a közösséget. Apánk csakis a magas színvonalon folyó, tisztességes munkát tudta elfogadni a kollégáitól. A kemény kritika olykor konfliktusokhoz vezetett. De a színjátszás mindig oldotta a feszültségeket, lendületessé, élményszerűvé tette a mindennapokat. Itt is volt több színjátszó csoport. Egyik legsikeresebb előadás „A Pál utcai fiúk” volt. Történelemtanítása is tele volt drámapedagógiai elemekkel. Sorra jöttek a bemutatók és a sikerek. Az iskolai programok bővelkedtek irodalmi estekben. A magyar klasszikusok műveit szerepjátékokban idézték meg a gyerekek. Mégis, apánk sokszor elégedetlennek látszott, borús volt a hangulata. Gigantikus energiát vetett be a munkájába,

hogy az iskola minden szegmense jól működjön, hogy mindenhol rend és ingerekben gazdag környezet uralkodjon, de nem érezte mindig az eredményeket. Különös személyiség lett az iskolában és a faluban. Elismerték a munkáját, de sosem kapott érte méltó elismerést. A véradásról tanúskodó jelvényeivel dicsekedett, ha szóba jött a téma. Gyakran konfliktusokba bonyolódott a fenntartóval az iskola érdekében. Édesanyánk szívbetegsége és más családi problémák is súlyként nehezettek rá. A kertészkedés, a szőlőben végzett munka viszont örömforrás és megnyugvás volt számára.

1986-ig dolgozott. A *nyugdíj* előtti utolsó évben napközis munkát vállalt, ahol csak a gyerekekre kellett figyelnie. Egy évvel később el is költöztek a faluból. A gyermekei élete a fővároshoz kötődött, a szülők hozzájuk közel, Maglódon egy kis kertés házban találták meg új otthonukat. Sipos Endre egykori iskolaigazgató, de leginkább néptanító, nem vállalt többet pedagógiai munkát. De szívesen írt verseket, memoárt, regényt, novellákat, ismeretterjesztő cikkeket, gazdag életéből merítve az élményeket. A Déri és a Bihari Múzeum sok írását őrzi, amelyeket különféle pályázatokon díjaztak. Csodás, bőven termő kertet varázsolt a családnak, játszott az unokáival, majd a dédunokával. 2013-ban felesége meghalt, lelkiileg megroppanva, szeme világát elveszítve, kilenc évtizeddel a háta mögött, az emlékeivel élt, a múltjával csatázott, terveket szőtt, magnóra mondta életútját. Megrendítően drámai alkotássá csiszolt anyag ez is, de már a hatyúdala. Fogyatkozó erővel 2019. március 30-ig élt a nyughatatlan, az utolsó lélegzetig alkotó ember, az édesapánk.

Gyermekei
SIPOS ENDRE, SIPOS KLÁRA

SOÓS GÉZA (1938. február 10. Békéscsaba – 2020. május 8. Debrecen) középiskolai tanár

Hétgyermekes család hatodik gyermekeként született. Édesanyja gyermekneveléssel foglalkozott. Édesapja kántortanító volt, aki tehetséggel nyúlt minden dolog szervezéséhez, legyen az kórusvezetés vagy éppen a cséplőgép használata. A faluban ő volt a szellemi mozgatóerő. Két háborúban is aktív szerepet vállalt, szerencsésen élve került haza. A szülők áldozatos nevelése eredményeként mind a hét gyermek diplomát szerezhetett.

Géza örökölte édesapja szervezőtehetségét. Elemi iskolai tanulmányait az Eötvös utcai általános iskolában végezte. Nagyon tisztelte tanítóit, különösen Csánki Adorjánt, akitől valószínűleg a legtöbbet kapta. A Fazekas Mihály Gimnázium humán osztályában folytatta tanulmányait, ahol nagyon jó osztályközösségre talált. Az osztály a közelmúltban adott ki egy könyvet, amely tartalmazza a négy év történetét, a huncutságokat és az értékes emlékeket egyaránt. Géza is több cikket és visszaemlékezést írt az egykori kedves tanárokról és az osztályfőnökökről, akikről korábban felkérés alapján előadásokat is tartott. Köztük dr. Nagy László fizikatanár, dr. Nagy József latin–magyar szakos tanár, valamint Szepsy József osztályfőnök. Mivel a történelem volt a kedvence, így már a tudományos diákkörben is aktívan tevékenykedett.

Érettségi után magyar–történelem szakra jelentkezett, de később a filozófia és az etika szakot is elvégezte, majd a világnézetünk alapjai tanfolyamot is. Egyetlen munkahelye volt 1962. 07. 01-től 1999. 10. 11-ig, a **Péchy Mihály Szakközépiskola**. A történelem munkaközösség vezetője lett 1993. 10. 11.-től.

1966-ban nősült. Felesége és támasza Szekeres Ilona matematika–ábrázoló geometria szakos tanárnő. A munkatársi kapcsolatait így méltatja kollégája: *„Magyart és történelmet tanított, de nemcsak tantárgyat oktatott, hanem emberségre, a szó nemes értelmében hazaszeretetre, a humanista értékek tiszteletére is megtanította diákjait. A tanítványai meg is hálálták neki szeretetükkel és megbecsülésükkel. A hajdani péchys diákok, ha az iskola szobá került, hamar Géza bácsiról érdeklődtek, s a külföldön élő vagy dolgozó öregdiákok is Soós tanár úr intelmeibe kapaszkodtak honvágy esetén – elmondásuk szerint. Minden tanulójaival igyekezett személyes kapcsolatot kialakítani, legendások voltak a sétálós beszélgetései. Olyan tanáregyéniség volt, akiben a szuggesztív közvetlenség és az úriemberes tapintat egy szeretni való személyiséggé olvadt össze. A kollégáival folytatott esetleges vitáiban is mértéktartó és következetes volt. Fiatal pályakezdő tanárként kerültem 1992-ben a Péchy Mihály Építőipari Szakközépiskolába. Izgalommal és kis félelemmel ismerkedtem az új környezettel, s már az első pillanattól fogva szárnyai alá vett Soós Géza tanár úr (nekem akkor Géza bácsi). Miután az iskolavezetéssel letudtam a hivatалosságokat, Géza bácsi volt az, aki igazából bevezetett a Péchy világába. Bemutatta az iskolát mint intézményt és úgy is, mint egy közösség szeretetteljes, de gondoktól sem mentes közegét. Tapintatosan, de nagy figyelemmel kikérdezett egy olyan ember kíváncsiságával, aki a másokban a jót, az értékeset keresi. Ez a törődés később sem szűnt meg irántam, az ifjú kolléga iránt, akit kedves határozottsággal irányított. Soós tanár úr mentortanár volt már akkor is, mikor még azt sem tudtuk, hogy létezik ilyen megbízatás.”*

Sokfajta kulturális misziót folytatott az iskolában. Az általa vezetett Tetőtér-klubban pezsgő szellemi életet alakított ki. Színházi kamaraelőadások, költők, előadóművészek léptek

irodalomtanár az előadásával a versek szeretetére próbálta készíteni a növendékeket. Volt egy japán képiállítás is. A Püski Kiadó képviselőjének előadása után pedig még egy hétig lehetett vásárolni könyveiket az iskolában.

Soós Géza tanár úr tevékenysége nem maradt az intézmény falain belül. Szívós, kitartó munkával óriási energiákat mozgósítva létrehozta a Hortobágyi Népfőiskolát, ezzel széles körben terjesztette tájegységünk természeti és etnográfiai kincseinek ismeretét. Meghívott felvidéki és erdélyi gyermekeket, és nagyszerű táborokat szervezett nekik a Hortobágyon magyarországi tanulókkal együtt. A Világörökségért Alapítvánnyal is lelkesen foglalkozott.

Pedagógiai munkája sokfelé ágazott még az említetteken kívül is. Esti és levelező tagozaton is tanított a nappali órák után. Tisztelte a tanítványait, hogy a munkásemberek az órákon figyelmesek tudtak lenni a napi fizikai munka után is. Több éven át volt iskolája szakszervezeti titkára, az ifjúsági építőipari szakszervezet létrehozója, különböző szakkörök irányítója, ifjúsági és tanári könyvtáros. Emlékezetes volt a történelemszakkörével Kassára szervezett kirándulásuk, ahol sok magyar történelmi emléket nézhettek meg. Az iskola 25 éves történetét is megírta. Nevelőmunkáját végigkísérte a nappali, az esti és levelező tagozatok osztályfőnöksége mint egyik legfontosabb embert és értéket őrző-átadó feladat. Hagyományápoló, hazaszeretetre alapozó, erkölcsre, hitre is építő felfogása mindenkor cselekedetekre készítő szándékú volt. A szalagavatók utáni táncbemutatók szervezésével a magyar virtusra ösztönözte tanulóit.

Az építőipar területén sok éven át – nevelői munkája kötelező részeként – a diákok felügyelő tanáraként termelési gyakorlatokon vett részt Békéscsabán, Szolnokon, Tiszaújvárosban. Megismerte az ipari munkások életét, nehéz sorsát, hivatásszeretetét. A tiszai árvíz után tanítványaival több héten át segédkeztek az építkezéseken is.

Nyugalomba vonulása után a kollégákkal továbbra is jó kapcsolatot ápolt. Majd új feladatot talált: a Kistemplomi Ispotályi Református Egyházközségnek lett 18 éven át a presbitere, majd tiszteletbeli presbitere, de egy idő után ezt a feladatot már egészségi állapota miatt nem tudta vállalni. Elvégeztük együtt a Biblia Szövetség Egyesület bibliaiskoláját. A szerzett tudás meghatározta további életünket. Férjem szolgálata során elkötelezettje lett az idősek segítségének, az ősi ispotály emléke őrzésének.

Kollégáitól hallottam, hogy „Géza bácsi a tőle megszokott diszkrécióval óvta magánéletét, de mindenki tudta, hogy szűkebb családját szeretett felesége jelenti, akivel hosszú évtizedeket élt le boldog házasságban. Géza bácsi maga mondta ki többször is: ha a feleségem nem támogatott volna, tizedannyit sem tudtam volna elvégezni, mint akartam. Soós tanár úr

fel, de nívós szakmai bemutatókra is sor került. Neves péchys öregdiákok is közreműködtek a rendezvényeken. Ismert előadókat hívott, akik mindig szívesen jöttek az iskolába. Köztük volt dr. Benda Kálmán történész, dr. Kövér Béla gyermekgyógyász professzor, Gulyás György, a Kodály Kórus vezetője, a Zeneművészeti Szakközépiskola diákkórusa, Pataki Etelka, az akkori világiállítás szervezője. Dr. Nagy János

olyan teljes és értékes életutat járt be, mely a tanítványok, kollégák, rokonok és barátok szeretetével volt kikövezve.”

Szorgalmas munkájáért a következő elismeréseket kapta:

- a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Kiváló Munkáért kitüntető jelvény (1979)
- a Magyar Szakszervezeti Mozgalomban Végzett Eredményes Munkáért oklevél (1987)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1999)

Forrás: kollégája, Czicze László „*In memoriam Soós Géza tanár úr*” című munkája

Felesége,
SOÓS GÉZÁNÉ

STRAUB GABRIELLA Bogdán Gabriella (Pécs, 1952. július 11. – Nagykanizsa, 2021. április 13.) tanár

*„Minden nap megszűnik valami,
amiért az ember szomorkodik.
De minden nap születik valami,
amiért érdemes élni és küzdeni.”*
(Hérakleitosz)

1952. július 11-én született Pécsen. Édesapja, Bogdán Frigyes a kereskedelmi iskola elvégzése után tisztviselőként a Pécsi MÁV Igazgatóság Kereskedelmi Osztályán dolgozott. Édesanyja, Tóth Irén állami alkalmazottként ment nyugdíjba. Két testvére van, 5 évvel idősebb nővére, Emőke és 5 évvel fiatalabb húga, Andrea. A család Pécsen a Mártírok úti 24 lépcsőházas nagy bérházában lakott. 1957 elején a család Gyékényes határállomásra költözött, ahol Gabi édesapja állomásfőnök volt 1975-ig, nyugdíjba vonulásáig.

Az általános iskolát Zákánytelepen, egy több mint 100 éves iskolában végezte el. Jó iskola volt, ahol kiváló tanárok oktattak. Gimnáziumba a patinás Csurgói Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumba járt, s ott érettségizett 1970-ben. Nagyon csinos, jó alakú, szép nagylány lett, akiért rajongtak a fiúk.

Érettségi után a Szombathelyi Tanárképző Főiskolára jelentkezett, de hajszál híján nem vették fel. Nem is kísérelte meg újra, úgy látszik, a sors más utat jelölt ki számára. Még 1970 őszén beiratkozott Nagykanizsán a Gépíró és Gyorsíró Iskolába, ahol 1972-ben gépíró és gyorsíró bizonyítványt szerzett, majd 1973-ban a Gépírás és Gyorsírás tanítót Vizsgáztató Országos Bizottság e tantárgy tanítására jogosító bizonyítványának is tulajdonosa lett. Ennek köszönhető, hogy már 1972-től taníthatott **Nagykanizsán a Dr. Mező Ferenc Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskolában**. Ez az intézmény lett első és egyúttal egyetlen munkahelye is. Eleinte főleg gép- és gyorsírást, valamint üzleti levelezést tanított, majd a számítógépek rohamos térhódításával egyre inkább ügyvitelszervezést, ügyviteltechnikát.

A gép- és gyorsírást tantárgyból rendezett országos versenyeken tanítványai viszonylag hamar előkelő helyezéseket értek el. Egyikük, a tehetséges *Szőke Veronika* tanulóként így emlékezik erre: *„Emlékszem a bűvös szavakra, melyek ma is fülemben csengenek, s melyek meghatározták életemet: »Ha akarod, te mindenre képes vagy!« Egy kedves hang, egy szeretett arc, meleg tekintet, s varázslat töltötte be a lelkem. Valóban megtörtént a csoda, az akarat szülte képesség csodája. Talán a legnagyobb adomány, amit tanítvány tanárától kaphat: a bizalom és a hit, mely erősít s megtart, s alapja lesz az egészséges öntudat, önbizalom kialakulásának. Ezt kaptam én útravalóként Gabi nénitől. Nemcsak gép- és gyorsírást tanított. Megtanított küzdeni, élni és embernek lenni. Támogatása, szerető odafigyelése következtében jutottam el az országos versenyeken túl nemzetközi vetélkedőkre és világbajnokságokra is. Az eredményekre – melyeket ketten, közös erőfeszítéssel értünk el – mindig büszkék lehettünk. Neve áldott e Földön, lelkének fénye a csillagokban ragyog tovább. Hálas szívvel köszönöm meg az útravalót.”*

Mivel a gyors- és gépírás és az üzleti levelezés is a kommunikációhoz tartozik, Gabit egyre inkább érdekelni kezdte ez a téma. A szakképzés átszervezésével ez a tantárgy a viselkedéskultúrával együtt helyet kapott a tantárgyak között, ő Nagykanizsán az első között állt rá erre a tantárgyra. 1999/2000-ben elvégezte az NSZI által szervezett *„Módszertani*

kérdések a tanírói oktatásban” című 80 órás továbbképzést, 1992-től kezdve szinte minden kommunikációval és viselkedéskultúrával kapcsolatos felkészítő tréningen, továbbképzésen részt vett Budapesten (UNICONTAKT, TRAINEX). 2001-től kezdve a szakképző évfolyamokon elsősorban titkári ismereteket, kommunikációt, viselkedéskultúrát és iskolája jól felszerelt gyakorlóirodájában ügyviteli tárgyakat, üzleti levelezést, kommunikációt, marketinget és reklámot tanított. Tanítványai rendre ott voltak az OSZTV „Komplex ügyviteli verseny” és az 1999-ben indult Gyakorlócégek Országos Szakmai Tanulmányi Verseny első tíz helyezettje között. Taníródjuk gyakran szerepelt sikeresen külföldi (Ausztria, Olaszország) erőpróbákon is.

A Nagykánizsai Dr. Mező Ferenc Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola Gabi magánéletében is meghatározó szerepet játszott. Itt ismerkedett meg az iskola egyik tanárával, dr. Straub Boldizzsárral. Nagyon megszerették egymást, és 1973. április 7-én házasságot kötöttek. Két gyermekük született, 1974-ben Helga, 1975-ben pedig Péter. A szülők nagy gondot fordítottak a gyerekek nevelésére, taníttatására, akik így boldog, nyugodt családi körben nőhettek fel. Helga a Külkereskedelmi Főiskola nemzetközi kommunikáció szakját végezte el, jelenleg a BOSCH budapesti cégénél az ügyvezetés asszisztense. Péter a Pécsi Orvostudományi Egyetemen szerzett diplomát, majd gyereksebész és általános sebész szakdiplomát is. Jelenleg feleségével, aki szintén orvos (gyerekgyógyász) és három gyerekükkel (Péter, Gergő és Anna) Németországban (Passau) élnek és dolgoznak.

A folyamatos szakmai jellegű továbbképzések mellett Gabi 1984-ben diplomát szerzett a **Kaposvári Tanítóképző Főiskolán**, egyúttal könyvtár szakkollégiumi képzésben is részesült. A folyamatos fejlődési vágy vezérelte, nem akart egyhelyben megállni, ebben a törekvésében állandóan érezhette és élvezhette az egész család támogatását. 2006-ban részt vett az NSZFI által szervezett „szakmai vizsgaelnöki tevékenység folytatásához szükséges ismereteket adó felkészítésen”, majd ennek sikeres teljesítése után kérte felvételét szakterületén az Országos szakmai vizsgáztatási névjegyzékbe, amit meg is kapott. Ezután 2007-től kezdve egészen 2017-ig évente több OKJ-s vizsgán látott el közmegelegedésre vizsgaelnöki teendőket, és évente részt vett a vizsgaelnökök továbbképzésén.

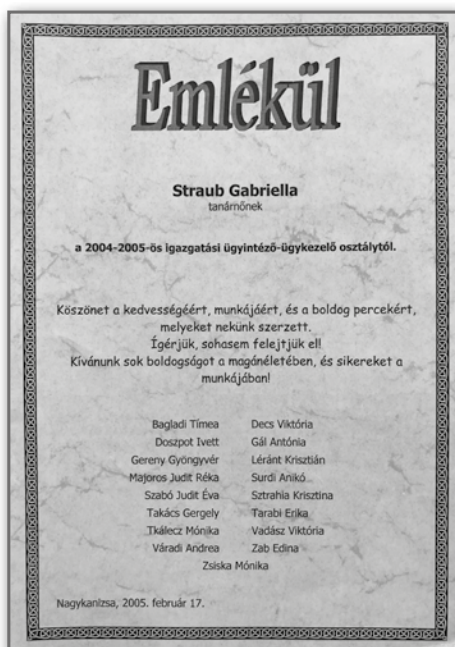
2009-ben a **Veszprémi Egyetem Kanizsai Kampusza** felkérte az intézmény OKJ-s szakképzésére felvett hallgatóinak oktatására. 2009 és 2012 között büroikát (a mindennapi irodai munkát segítő számítógép-alkalmazások és információs folyamatok irányítása), irodakultúrát és ügyviteli ismereteket tanított nekik.

Munkahelyén és ismerősei körében – ahogy ez nálunk szokás – mindenki Straub Gabinak szólította. Ezért, amikor a törvény ezt már lehetővé tette, 1991. február 25. után hivatalosan is a Straub Gabriella nevet viselte.

Több osztálynak volt osztályfőnöke. Szívesen látta el ezt a nem mindig könnyű feladatot. De karizmatikus egyénisége és empatikus képessége révén rövid idő alatt jó osztályközösségeket tudott kialakítani. Hogy milyen volt osztályfőnökként, azt mondják el az érintett diákok.

Dobos Hajnalka: „A Tanárnő felelősségteljesen vezette osztályunkat, és mindent meg lehetett vele beszélni. Gépírás órákon szigorú volt, amit akkor nem szerettünk, de a mai napig élvezem az áldását ennek a gyakorlati tudásnak. Amikor 1-2 ujjal látok valakit pötyögni a billentyűn, mindig eszembe jut, hogy kötelező tantárgyként kellene beépíteni a mai diákok életébe a »tízujjas vakírást«.

A Tanárnőre gondolva mindig eszembe jut, hogy milyen egyenesen járt, és mennyire adott magára. Mindig tökéletesen állt a frizurája, szolidan volt kisminkelve, és csinosan öltözött.

Ezzel olyan példát mutatott nekünk, lányoknak, amit kevés tanárnőnkél láthattunk. Királynő volt a kisugárzása. Soha nem sietett, soha nem kapkodott. Emberséges volt, és jó példával szolgált mindenkinek. Igazi Tanár volt, akire felnéztünk, és biztos vagyok abban, hogy mindenki jó szívvel és kellemes emlékekkel őrzi Tanárnőt a szívében, emlékeiben.”

Szőke Rozália: „Emlékszem a gyors- és gépiró versenyekre történő felkészülésekre, amikor izgatottan vártuk a gyakorlati órákat, hol az iskolában, hol Gabi néni lakásán. Hálás vagyok azért a végtelen türelemért, megértésért és biztatásért, amit Tőle kaptam. A bizalom és a szeretet vezérelte minden cselekedetét. Hitt bennem, és ez erőt, önbizalmat adott és szép sikerekhez vezetett. A versenyeken együtt izgult velem, mindig éreztem a figyelmét, és jól esett, amikor büszke volt rám.

Nagyon jó pedagógus volt! Hálám és szeretetem kíséri őt új útján.”

Gabi fontos tagja volt iskolája nevelőtestületének. Sok-sok éven át tagja volt a nevelőtestületi törzskarnak. Ez a grémium az intézményvezetőn és helyettesein kívül a tantestület által delegált munkatársakból állt. Tagjai részt vettek az intézmény életét érintő fontos döntésekben, javaslataikkal hozzájárultak az intézmény folyamatos fejlődéséhez. Megtiszteltetés volt ennek a testületnek tagja lenni.

Gabi aktívan részt vett munkahelye iskolán kívüli tevékenységében is. Éveken át az iskola SZM-összekötője volt. Az SZM-szülőkkel való jó kapcsolatának, ügyes szervezőképességének sok sikeres alapítványi bál, szalagavató, iskolabál köszönhető.

2010-ben ment nyugdíjba, de továbbra is aktív életet élt. Tanított, szakmai vizsgaelnöki teendőket látott el, sokat foglalkozott unokáival, akik rajongtak érte.

Karizmatikus egyéniség volt, tanítványai nagyon szerették, mert nemcsak a tanítást tekintette feladatának, hanem a nevelést, az életben való boldogulásra való felkészítést éppen olyan fontosnak tartotta. Munkatársai is nagyon szerették és tisztelték segítőkészsége, megnyerő modora miatt.

2021. április 13-án Gabi szíve váratlanul utolsót dobant. De emléke örökké élni fog szívünkben.

Azt hiszem, két volt munkatársának alábbi megható szavai fejezik ki a legszebben, hogy mit is jelentett ő pedagógusként, emberként.:

„STRAUB GABRIELLA EMLÉKÉRE

»Akik igazságra tanítottak sokakat,
tündökölnek örökön-örökök,
miként a csillagok.«
(Dán 12,3)

Mindig mosolygó, bájos arc, csillogó szemek... Amikor Gabira gondolok, s emlékek suhannak elém a múltból, egy mindenkihez kedves, szeretetet sugárzó nőalak villan fel előttem. Jól emlékszem: amikor látta családottságomat vagy éppen elkeseredettséget, teljes természetességgel fordult felém vigaszt adó lényével; mindenkor magától értetődő volt számára, hogy a rászorulóknak segítő kezet nyújtson. Mindnyájan tudtuk, hogy pedagógushivatását valódi odaadással, lelkiismeretesen végzi. Közös tanítványainktól tudom, hogy bármikor bizalommal fordulhattak hozzá, ő mindig mély empátiával közeledett felénk. Megértette az érthetlent is...

A sors úgy hozta, hogy lánya, Helga révén Gabit mint édesanyját is megismerhettem. Máig csodálom, hogy engem – az akkor még pályakezdő tanárt – milyen megértéssel fogadott; végtelen türelemmel viselte botladozásaimat, időnkénti »túlkapásaimat«. Soha nem felejttem el azt a visszajelzést Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés című regényével kapcsolatban... Nagyon sokat jelentett számomra, erőt merítettem belőle a továbbiakhoz.

Kedves Gabi! Tizenkét év után útjaink szétváltak. Azóta mindig vártam egy újabb találkozást, egy jó beszélgetést. Próbálom tudatosítani magamban, hogy erre ITT már nem kerülhet sor, de Arany Jánostól tudom: »A LÉLEK ÉL: találkozunk!« Őszinte tisztelettel és szeretettel emlékszik Rád volt kolléganőd: Knausz Ágnes.”

„2003-ban léptem át a Dr. Mező Ferenc Gimnázium lépcsőit, mint tanár. Első hivatalos találkozásom előtt már feltűnt egy nagyon csinosan öltözködő, határozott fellépésű, kedvesen mosolygó kolléganő. Bemutatkozásakor megtudtam, hogy Straub Gabriellának hívják. Ő már akkor meghatározó tagja volt a nevelőtestületnek, és a középiskolában folyó szakképzés egyik vezető alakja volt. Bemutatkozásunk után néhány évvel munkám egy része a kereskedelmi ügyintéző, gazdasági informatikus képzéshez kötött. Ekkor ismertem meg igazán szakmaiságában kimagasló, innovatív, karizmatikus egyéniségét. Számomra mindig is az az ember volt, akire felnéztem és mentoromként tekintettem. »Szárnyai alá vett« és segített beilleszkedni a szakképzés egyes ágainak rejtelseibe, együtt vizsgáztattuk a diákokat. Mindez alatt – a beszélgetéseink, együttműködésünk és a vizsgáztatások során – számos oldalát megismertem: a családját, a szaktanárt, a vizsgáztató elnököt és az embert. Felnéztem rá, követendő példaként tekintettem rá. Visszaemlékezve a következő kép maradt meg, mely neve megemlékezésével azonnal képzeletben megjelenik szemem előtt: a mosolygó, derűs, kérdően rám tekintő ember. A világnak számos ilyen emberre lenne szüksége! (Májer Anita a Dr. Mező Ferenc Gimnázium igazgatója)

Elismerések:

- Művelődési miniszteri dicséret (1982)
- Önkormányzati elismerés eredményes országos versenyre való felkészítési munkáért (2009)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (2011)

Családja nevében férje
DR. STRAUB BOLDIZSÁR
Nagykanizsa

„A bölcsesség legfőbb tiszte és tanújele, hogy a tettek a szavakkal összecsengenek.”
(Seneca)

SZ

SZABÓ ISTVÁNNÉ Király Erzsébet (Balmazújváros, 1950. október 2. – Debrecen, 2020. február 23.) tanár

„Minden tanárnál az a legfontosabb, hogy igazi pedagógiai lelkületű, tiszta szívű ember legyen, különben nem tudja az ismeretanyagot átadni.”

(Obádovics J. Gyula)

Balmazújvároson született egy kétgyerekes család első gyermekeként. Édesapja, Király Gábor mezőgazdasági üzemegység-vezető. Édesanyja, Pál Erzsébet, háztartásbeli, varrónő. Testvére, Margit, a család számára Ancika, öt évvel fiatalabb nővérénél. Erzsike és Margitka a Jókai utcán cseperedett fel. Szüleik féltő gondoskodással, nagy odaadással terelgették lányaikat az élet ösvényein. A családi ház meleg légköre, a szülők szeretete biztonságot, boldog gyerekkort nyújtott számukra. A testvérek kapcsolata kiegyensúlyozott, harmonikus volt. Mindenben számíthattak a másokra, segítettek, támogatták egymást. Erzsike fiatal gyermekként megtanulta a munka szeretetét. Édesanyja, édesapja jó példát mutatott. Az emberek iránti empátiáját, tiszteletet mindkét szülőtől, a természet és a föld szeretetét édesapjától, kezűgyességét anyukájától örökölte.

Érdeklődése a matematika, a természettudományok iránt korán megmutatkozott. Különösen a számok világa varázsolta el. Nyaranként édesapja szárnyai alatt a mezőgazdasági munkában, anyukája mellett a háztartásban vagy a varráshoz készülődve megértette, milyen fontos szerepe van az emberek életében a számoknak. Az általános iskolát Balmazújvároson végezte, majd a szorgalmas, jól tanuló kislány Debrecenben, a Közgazdasági Szakközépiskolában folytatta tanulmányait. Az érettségi bizonyítvány megszerzése után úgy határozott, hogy a könyvelői hivatás helyett a tanári pályát választja.

Felsőfokú tanulmányait 1969 szeptemberében kezdte meg, a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola matematika–fizika szakán, nappali tagozaton. A főiskolai évek alatt ismerkedett meg leendő férjével, Szabó Istvánnal, akivel 1972-ben házasságot kötött. A házasságkötésük után a fiatalok Balmazújvárosban kezdték meg közös életüket. Erzsike 1972. 09. 01-től állást kapott volt iskolájában, a **3. számú Általános Iskolában, Balmazújvárosban**, vagy ahogy a köztudatban élt, a **Központi Iskolában** mint napközis csoportvezető nevelő. Főiskolai tanulmányait levelező tagozaton fejezte be. 1973. június 23-án vette át általános iskolai tanári diplomáját.

1974. 02. 27-én megszületett első gyermeke, István. Fia születése után, 1975. 09. 01-től matematika–fizika szakos tanárként egyengette tanítványai útját volt iskolájában. 36 éven át volt a tanári kar oszlopos tagja. Ez volt az az iskola, ahol tanítója egykor őt is megtanította az írás, olvasás, számolás mesterségére. Tanárai itt tárták ki előtte a tudás kapuját, s ide tért vissza mint kolléga, erősítve a tantestület és az iskola hírnevét. Az évek múlásával 2008. 09. 16-án innen vonult nyugdíjba is. Élete és a „Központi Iskola” élete összefonódott.

„*A mester segítheti a tanítványt, segítheti a személyiség érését, de az ember maga csinálja magát*” – vallja Konrád György. Erzsike munkáját is ez a mottó vezérelte. Óráira mindig precízen felkészült. Eszközeit, kísérleteit előkészítette, ellenőrizte. Feladatot adott, ellenőrzött, javított, javíttatott, értékelt. Hitt a pozitív megerősítés motiváló erejében. Csendes, nyugodt természete, a biztatás, az órái oldott légköre, a feljűk sugárzott empátia megérintette diákjait. Az elméletet gyakorlati példákba ültetve tartotta fenn érdeklődésüket, segítette a tananyag megértését. Fizikaóráit kísérletekkel tette izgalmassá. Amikor lehetőség adódott rá, nemcsak tanári bemutatóval készült, hanem időt és energiát nem sajnálva tanulóival is kísérleteztetett. Hitt Konfuciusz szavaiban: „*Amit hallasz, elfelejted, amit látsz, megjegyzed, amit csinálsz, megtanulod.*” Egyengette tanítványai útját az ismeretszerzésben, de engedte kibontakozni saját egyéniségüket. Ismerve képességeiket, olyan feladatok elé állította őket, melyek kihívásokat jelentettek, de elérésük nem volt lehetetlen számukra. Meglátta és megláttatta a tanítványaiban rejlő lehetőségeket. Motiválta őket kiaknázásukban. Matematika- és fizikaversenyek sorára nevezte diákjait. Eredményeik bizonyították meglátásait, jutalmazták erőfeszítéseit.

A kihívásokat nemcsak a gyerekek, hanem önmaga számára is fontosnak tartotta. Nyitott volt minden olyan új iránt, mely munkájában segítette, továbbvitte. A számítástechnika, informatika térhódításával egy új kapu tárult ki az ismeretszerzés, információkezelés, -tárolás, -továbbítás területén. Szerette volna ezzel az ismerettel diákjait is megajándékozni, ezért beiratkozott a Debreceni Egyetem Informatikai Karára. Befektetett energiája megtérült. Megmérettetések sokaságán indította „kis informatikusait”, akik eredményeikkel öregbítették felkészítőjük és iskolánk hírnevét. Tanítványai közül többen életpályájuknak is ezt a szakmát választották.

A tanulás alapvető feltétele a szövegértés. Elengedhetetlen a fizikai összefüggések megértéséhez, matematikában a szöveges feladatok értelmezéséhez, megoldásának sikerességéhez. Erzsike tapasztalva, hogy nem minden gyerek tud megfelelni a szövegértési készségnek, saját ismereteit is bővítette. Részt vett a „*Tanulás tanítása*” és „*Az olvasás-írásszavar diagnosztikája és redukációja*” tanfolyamokon.

Persze a jó képességű diákokról sem feledkezett meg. Ebben az irányban is törekedett az új ismeretszerzésre. Az „*En is foglalkozom tehetséges gyerekekkel*” tanfolyamon ebben az irányban is növelhette a már meglévő, amúgy is gazdag szakértelme tárházát.

A pedagóguspályán eltöltött 36 év alatt számos osztálynak volt az osztályfőnöke. Gyerekek sokaságát oktatta, nevelte. Nagy lelkesedéssel szervezte az osztályainak közös programjait, kirándulásait. Osztályfőnökként figyelemmel kísérte a gyerekek személyes sorsát, segítette pályaválasztásukat. Nyomon követte útjukat az iskola befejezése után is. Ő volt diákjai Erzsike néni, akinek az ajtaja, akár a családi házáé is, mindig nyitva állt előttük. Bátran fordulhattak hozzá akármilyen kérdéssel, kéréssel, nála mindig meghallgatásra, segítségnyújtásra számíthattak. Jó kapcsolatot ápolt a szülőkkel. Tisztelte őket és ők is tisztelték. Bízta a szavaiban. Szívvel, lélekkel, igazi pedagógusként végezte munkáját.

A szaktanári és osztályfőnöki teendők mellett sok egyéb feladatot is elvállalt. Hosszú

évekig volt iskolánk pályaválasztási felelőse, melyre készülve részt vett egy kétéves képzésen, melyről 1985. 05. 25-én tanúsítványt szerzett.

Fontosnak tartotta az életre való nevelést. *„Az élet gyakorlatában ügyességre nem taníthat semmiféle iskola, annak iskolája csak maga az élet.”* (Eötvös Loránd) Ennek szellemében évtizedeken keresztül szervezett nyári munkát a 7-8. osztályos tanulóknak, megmutatva az iskolán túli élet, a munka világának egy kis szeletét. A fizikai munka nehézségének megismerése, megbecsülése mellett kitartásra, az elvégzett munka és a társak iránti felelősségvállalásra is nevelte őket.

A teljesítmény és a fizetség aránya közötti összefüggésre, a pénz értékének megértetésére, a váratlan helyzetek (időjárás) megoldására is felkészítve a „kis munkatársait”. A földeken együtt töltött idő alatt ő is új oldalukról ismerte meg a diákjait, amit a tanterem falain belül is kamatoztatott.

Két tanéven át a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősség nehéz feladatát is ellátta.

Erzike életvidám, barátságos, nyitott, könnyen beilleszkedő közösségi ember volt. Munkahelyi kapcsolatait a kölcsönös tisztelet, az együttműködő, baráti viszony jellemezte. Elismerte kollégái munkáját, eredményeit. Mindig kész volt a segítségnyújtásra.

Férjével kiegyensúlyozott családi életet élt a közös munkával épített családi házban. Boldogságuk akkor vált teljessé, amikor 1980. 09. 05-én megszületett második gyermekük, Gábor. A fiúkat nagy szeretetben, egyetértésben nevelték. A családi boldogságra azonban súlyos árnyék vetült. Férje megbetegedett, és a család elvesztette a szeretett édesapát. Erzike 1996-tól egyedül maradt fiaival, nekik szentelte életét. Támogatta fiai pályaválasztását. Örömmel fogadta párválasztásukat, büszke volt rájuk.

Nyugdíjba vonulása előtt néhány évvel azonban újabb nehéz feladat elé állította az élet. Munkája mellett édesanyja ápolását is magára vállalta. Ahogy ő nevezte a „mamácska” gondozása sok időt, energiát igényelt, de ő a végsőig kitartott édesanyja mellett.

A pedagóguspályán eltöltött évtizedek elkötelezett munkájának elismeréseként az oktatási miniszter a „Pedagógus Szolgálati Emlékérmet” adományozta neki.

Nyugdíjba vonulása után egyedül, de nem magányosan élt a családi házban. Gyakori látogatói voltak családjának tagjai, barátai, szomszédjai. Szívesen hódolt hobbijainak: a kertészkedésnek, horgolásnak, rejtvényfejtésnek.

A három unoka érkezése bearanyozta mindennapjait. Gondoskodó nagymamaként idejét legszívesebben velük töltötte. Életének utolsó pillanatáig ő volt családjának biztos pontja, összetartó ereje.

2015 októberében agyvérzést kapott, egészségi állapota leromlott. Családja mellett szomszédjai is nagy segítségére voltak a hétköznapiakban. Sajnos, állapota tovább romlott, intézeti ápolásra szorult. 2018 őszén került Debrecenbe, a Szent Erzsébet Otthonba. Egyre romló állapotát méltósággal viselte, végig bizakodó volt. Nyitott természetének köszönhetően hamar beilleszkedett, az otthonban is barátságokat kötött.

2019 karácsonya előtt azonban újabb agyvérzést érte, kórházba került. Már nem volt esély a felépülésre. A Szent Erzsébet Otthonban, 2020. február 23-án örök nyugalomra hajtotta fejét. Halála mélyen megrázta családját, kollégáit és volt tanítványait. Aki ismerte, mindenki szeretettel és tisztelettel emlékezik rá.

„Nekem, Molnárné Kiss Máriának, ahogy ő nevezett Marinak, az Erzsivel – ahogy én szólítottam – való kapcsolatom több volt kollegiálisnál. Minket élete végéig tartó barátság kötött össze. Második gyermeke születésekor az ő helyettesítőjeként kerültem az iskolába. Visszatérte után mint matematikát tanítók, együtt gondolkodva kerestük a legjobb utat a gyermekek fejlődéséhez. Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy láthattam, hogyan készíti fel tanítványait egy-egy versenyre. Nemegyszer együtt kísértük versenyzőinket a megmérettetésekre. Láthattam, hogy a gyerekekkel való kapcsolata több, mint egyszerű tanár-diák kapcsolat, diákjai bizalmasa, tanácsadója is volt. Az iskolát elhagyva is sokszor keresték fel útmutatásért, vagy csak egy-egy beszélgetés erejéig. Egymással összefogva szerveztük osztálykirándulásainkat. Ezeken a jó hangulatú, ismeretszerző utakon a különböző évfolyamra járó gyerekek megismerhették egymást, tanulhattak egymástól. A nyári munkák koordinálását is egymással összefogva végeztük. Tapasztalhattuk, hogy a tanulmányi munkában nem jeleskedő gyerekek itt elismerést, megbecsülést kapnak társaiktól, ami növelte önbizalmukat, javította iskolai teljesítményüket. Egy-egy ilyen munkás nyár után pozitív változást tapasztaltunk az osztályközösségekben. A kollektív munka összekovácsolt bennünket. Az iskolán túl a magánéletben is szoros kapcsolatot ápolunk. Akármilyen akadályt hozott is elélni az élet, mindig mindenben számíthattunk egymásra. Anton Pann szerint »Igazi barátod az, aki jó tanáccsal lát el, nem pedig dicséri az ostobaságaidat.«” Erzsiben pont ilyen barátra találtam. (Molnárné Kiss Mária)

Mihalkó Emese, volt tanítványa így emlékszik szeretett osztályfőnökére. „»A gyerekek olyanok, mint a sárkányok: Megtanítod őket repülni, de nem repülnek a te repüléseden; Megtanítod álmodni, de nem álmodják az álmodat; Megtanítod, hogyan éljenek, de nem élik az életedet. De minden repülésben, minden álomban és minden életben örökre megmarad a tanítás lenyomata, amit kaptak« (Teréz anya). Így sok-sok év távlatából, mi igazi sárkányai voltunk osztályfőnökünknek. Akkor még nem tudtuk, hogy nemcsak tanítása alapja az életünknek, hanem nevelése is. Törekvése, szorgalma, reális gondolkodása és szeretete átszötte a mindennapjainkat. Erzsike néni pedagógusként és anyaként is megmutatta nekünk mindennap a helyes utat az életben, az élethez. Akkor lehet, nem érezte a kis sárkányok szeretetét, befogadását, de röpké 35-40 év távlatából minden a helyére került. A kis sárkányok felnőttek, és becsületes, dolgozó, családszerető emberekké váltak. Erzsike néni tanításának, szeretetének lenyomata beérett. Tisztelettel köszönjük neki.”

Volt kollégái:
MOLNÁRNÉ KISS MÁRIA
és NÉMETH LÁSZLÓ LAJOSNÉ
Balmazújváros

SZABÓNÉ MARTH ÉVA (Hajdúnánás, 1957. október 19. – Hajdúnánás, 2020. szeptember 21.) tanító, tanár, igazgató

„Most azért megmarad a hit, remény, szeretet, e három: ezek között, pedig legnagyobb a szeretet.”

(Pál apostol, 1Kor 13,13)

Szabóné Marth Éva Hajdúnánáson született 1957-ben. Pedagóguspályája, vezetői pályafutása, aktív közéleti és egyházi tevékenysége is elsősorban ehhez a városhoz kötődik.

Első generációs értelmiségiként 1976-ban kezdte a pedagógusi pályáját **Hajdúnánáson** mint képesítés nélküli nevelő. A Debreceni Tanítóképző Főiskolán 1980-ban megszerzett végzettsége birtokában már a város egy másik iskolájában – a **4. Sz. Általános Iskola** (később Nánási Oláh Mihály Általános Iskola) - kapott állást, ahol néhány év múltán már középvezetői feladatokat bízta rá. Kilenc évig vezette az alsó tagozatos munkaközösséget.

Miután 1993-ban magyar szakos tanári végzettséget szerzett, a felső tagozaton tanított, és 1995-ben a humán munkaközösség munkájának koordinálásával bízta meg az iskola vezetése. Munkatársai körében szakmai teljesítményével és empatikus alkatával nagy elismerést vívott ki, ezért is kérték fel, és ezért vállalta el az igazgatóhelyettesi megbízást 1995-től három évig.

A közoktatás ügye iránti elkötelezettsége települési szintű szerepvállalásra ösztönözte: városi alsó tagozatos munkaközösséget vezetett, rendszeresen publikált a Hajdúnánási Újság Oktatásügy – közügy című rovatában. Önkormányzati iskola alkalmazottjaként kiállt az egyházi iskola indítása és megerősítése mellett a legnehezebb időkben is.

Aktív közéleti szerepvállalásának, a közösségépítés, közösségszervezés terén végzett tevékenységének köszönhetően a '80-as, '90-es években megkerülhetetlen szereplőjévé vált a városi kulturális és politikai közéletnek. Szellemi Műhely néven kulturális egyesületet hozott létre, elnöke volt a Kállai Eszter nánási születésű pedagógus által életre hívott Szépen, Emberül Alapítványnak; alapító tagja, titkára volt a Polgári Körnek. 1998-tól hat cikluson keresztül volt önkormányzati képviselő. Értékelvű politikusként eme tisztségében, bizottsági elnökként az egész város oktatási és kulturális életét, az intézmények, civil szervezetek tevékenységét követte figyelemmel; kéréseikre, problémáikra nyitottan, nagy empátiával és a legteljesebb segítőkészséggel reagált. Közéleti tevékenységét Hajdúnánás Város Önkormányzata 2019-ben „*Hajdúnánás Városáért*” kitüntető díjjal ismerte el.

A rendszerváltást követő években politikai nézeteit, konzervatív szemléletét és aktív közéleti tevékenységét ellenségesen fogadta az akkori iskola- és városvezetés. 1998-tól az enyhe fokban sérült intellektusú gyerekek tanítását végző tagintézményben kapott feladatot. Gyógypedagógusi diploma hiányában nagy kihívás volt ez számára. Itt tapasztalta meg, hogy a gyermekeknél a kognitív képességek gyengesége mellett az érzelmi kompetenciák felerősödnek. Legfőbb tanítási módszere a szeretet volt. Ebben az időszakban kezdte írni a – néhány évig – városszerte közkedvelt rovatát „*Lelki egészségünk*” címmel. Ez a rovat is hozzájárult ahhoz, hogy a Hajdúnánási Református Egyházközség elnöksége felkérte arra, írjon pályázatot a helyi **Református Általános Iskola** igazgatói állására. Vezetői pályázatát egy imádságban töltött év után nyújtotta be. 2004-ben történt megválasztásától nyugdíjba vonulásáig három vezetői cikluson át, 15 évig vezette az intézményt. 2009-ben és 2014-ben

a nevelőtestület és alkalmazotti közösség egyhangú támogatása mellett újraválasztotta a presbitérium.

Élete meghatározó pedagógus személyiségei voltak: Somorjai László tanár úr, K. Kiss Gizella református tanítónő, akikkel személyes ismeretséget is ápolt, valamint Mikó József, a régi Református Elemi Iskola hajdani igazgatója, aki a pedagógusi munkája mellett fontos közéleti szerepeket is vállalt a városban, s akit igazgatói hivatásában is példaként állított maga elé.

Szabóné Marth Éva vezetésének időszakában a református iskola óriási változáson, minőségi fejlődésen ment keresztül, melynek során a település leggyengébb iskolája a település legerősebb, legelfogadottabb iskolájává vált. Szélesre tárta az iskola kapuit, és a város újra a szívébe zárta a nagy múltú intézményt. Ehhez az alapok lefektetésén és közösségi normává emelésén keresztül vezetett az út. A lelki és szakmai „építkezés” alappilléreit az intézmény Pedagógiai Programjának előszavában ezt ekképp fogalmazta meg: *„Templom és az iskola itt a város szívében mindig is nagyon fontos szerepet töltött be a település életében. Azt a csodálatos feladatot vállaljuk, hogy ezt a régi fényt és kisugárzást hozzuk vissza a város szívébe. Az iskola közel 400 éves története során nagyon sok kiváló, nagy formátumú személyiségre, tudósra, művészre, közéleti emberre lehetünk büszkék. Ők és a város történelmében elfoglalt méltó helyünk köteleznek bennünket az intézmény jövőjét illetően, hogy a legnagyobb minőségre törekedjünk. ... Nevelésünkben az örök értékekre építünk. A keresztyén erkölcs, a szeretet, az áldás, a békesség, a család, a nemzet. Ez adja az alapját minden nehéz és kemény munkának, a tanulásnak, a jó eredménynek. Ilyen alapról fejleszthető a tehetség, a szorgalom, a kitartó munka. Egyedül a Hajdúnánási Református Általános Iskola és Óvoda kínálja olyan kincs lehetőségét, amit soha nem lehet elveszíteni. Ez a kincs mindannyiunk szívében ott van. A mi pedagógusaink feladata meglátni és megláttatni a gyermekek szívében az Isten által reá bízott feladatot, a belső nagyszerűségét.”*

Meghatározó szerepe volt abban, hogy a nevelőtestület kiépült, stabilizálódott és szakmailag, lelkileg egyaránt megerősödve szeretet-közösséggé vált. Csendesnapokat szervezett, a teljes tantestület együtt végezte el a *„Hatékony tanítási módszerek a keresztyén iskolában”* című akkreditált képzést. Ez hozzásegítette a közösséget ahhoz, hogy a biblikus alapú tehetséggondozáshoz és a felzárkóztatáshoz is szükséges tanítási módszereket megismerjék és alkalmazzák. A Szabóné Marth Éva igazgatónő által elindított és személyesen vezetett belső szakmai innováció NÍVÓ-program néven vált ismertté a városban, és az iskola minőségi elismerésének egyik fontos oszlopa lett. 15 évig folyamatosan írta a munkatervében, hogy a *„Szószék és a katedra közös célt szolgál.”* Az egyházközséggel egy szívvel és lélekkel gondolkodva, a döntéseket megimádkozva helyreállt a lelki békesség, felszabadultak azok az energiák, amelyeket a szakmai munka fejlesztésére lehetett fordítani. A tantestület elkötelezetté vált a minőségi munka iránt, a minőségfejlesztés belső igénnyé lett.

2011-ben az iskola tagintézménnyel – óvodával – bővült. Attól fogva intézményvezető asszony az óvoda igazgatását is ellátta azzal az elkötelezettséggel és felelősségtudattal, amit az iskola irányítása során tanúsított. A fenntartó egyházközség – oktatási szakember hiányában – mindig bátran és bizalommal fordulhatott hozzá az intézményt érintő fenntartói ügyintézés segítése, presbitériumi döntések előkészítése és végrehajtása érdekében.

Vezetésének időszakában a nevelés-oktatás tárgyi feltételei minőségi változáson mentek át. Új tornaterem épült, természettudományos szaktanterem létesült, informatikai és sporteszközfejlesztés valósult meg. Megbízása utolsó évére felépült az új református óvoda, és elindult az iskolabővítés. Számtalan uniós és hazai pályázat megvalósítását koordinálta,

melyek a szakmai innovációt és a tárgyi feltételek bővülését egyaránt lehetővé tették.

Vezetési, szervezetfejlesztési koncepcióját és gyakorlatát vezetői mesterprogramjában foglalta össze. Ennek hatékony és színvonalas megvalósítását a résztervek időszakos értékelései, valamint a vezetői és intézményi tanfelügyeleti ellenőrzések eredményei igazolták vissza.

Az iskolafejlesztés eredményeire a református oktatási hálózatban is felfigyeltek. Felkérésekre igazgatónő több előadást tartott az intézmény minőségfejlesztési útjáról. A Keresztyén Iskolák Nemzetközi Szövetsége intézményvezetői konferenciáján, Budapesten, továbbá a pécsi, a berettyóújfalui és az újfehértói református iskola pedagógusainak „*Minőségfejlesztés a gyakorlatban*” című előadása keretében mutatta be az iskola jó gyakorlatát. E mellett a Tiszántúli Református Egyházkerület Tanügyi Hivatala gyakran irányította az intézményhez a környező településen induló református iskolákat szakmai tapasztalatcserére. Mindennek elismeréseként vehette át nyugdíjba vonulása alkalmából az Egyházkerületi Pedagógiai Díjat.

Igazgató asszony azzal a meggyőződéssel látott hozzá a Református Általános Iskola vezetéséhez, hogy Isten hívta el erre a feladatra. Ez a meggyőződése nemcsak megmaradt, hanem folyamatosan mélyült. Döntéseihez mindig az Ige szavaira támaszkodva imádságban kért útmutatást. Megtapasztalta és missziói lelkülettel közvetítette, hogy Isten meghallgatta, vezette őt igazgatói munkájában. Szabóné Marth Éva a hiteles keresztyén vezető példájává lett településén és a tágabb környezetben, a református intézményhálózatban egyaránt.

Élete utolsó szakaszában, életművének rendezése során kötetbe szerkesztette régi és új verseit. Az 1980-as években született alkotásait „*Sötétben*” fejezetcím alatt kötötte csokorba, míg „*Újjászületett versek*”-nek nevezte a régi, komor versek átiratait. A párhuzamba állított versek mindennél beszédesebben mutatják meg lelki útját, melynek kiteljesedését a „*Fényben*” című fejezet alkotásaiban érhetjük meg, érezhetjük meg.

Újjászületés

Zuhanó madár voltam,
Hulló levéllel hulltam.
Úgy szálltam félve föl-le,
Lelankadva földre,
Hogy lelkem is földhöz ragadt,
A zizzenő talpak alatt.

Szárnyaló madárrá váltam,
Az Úrnak szolgálatában.
Ujjongva szállok föl-le,
Rásimulva az égre,
A nekem teremtet világban,
Istennel harmóniában.

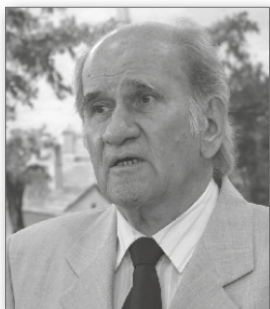
Igazgatónő pedagógiai hagyatékát a Hajdúnánási Református Általános Iskola és Óvoda őrzi. 2021 szeptembere óta az iskolai könyvtár – az irodalmat kedvelő, értő, művelő értelmiségi és az általa vezetett közösség lelki növekedéséért rendkívüli felelősséget érző keresztyén vezető – Szabóné Marth Éva nevét viseli.

Források:

- Szabóné Marth Éva: Szakmai önéletrajz
- Szabóné Marth Éva: Lélek szüli a verset. Régi és új versek Hajdúnánás, 2020.
- Felterjesztés „Hajdúnánás Városáért” kitüntető díjra, Hajdúnánás, 2019. (Gacsályi Gábor)
- Gazdag életút (Interjú) – In.: Hajdúnánási Újság, 2019. 09. (Rigó Tamásné)
- Szabóné Marth Éva Iskolai Könyvtár avatásán elhangzott avatóbeszéd 2021. szeptember 19. (Buczkóné Magi Irén)

BUCZKÓNÉ MAGI IRÉN
intézményvezető-helyettes,
Hajdúnánási Református Általános Iskola és Óvoda

SZÉKELYHIDI ÁGOSTON (Medgyesbodzás, 1935. december 19. – Hajdúböszörmény, 2010. november 30.) író, újságíró, kritikus, pedagógus

(Székelyhidi Ágoston írói neve: *Székely Gusztáv*)

Szülei: Székelyhidi Ágoston és Pataki Margit voltak. 1948-ban családjával kiutasították Romániából. 1953-1959 között a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-történelem szakos hallgatója volt. 1954-től jelentek meg írásai. 1956-ban a Hajdú-Bihar megyei forradalmi bizottság elnökségi tagja volt, ezért később börtönbe került. 1959–1964 között a **hajdúböszörményi Bocskai István Általános Iskola** tanára volt. 1957-ben házasságot kötött Bojti Rózával. Egy lányuk született: Ágnes (1961).

1963–1966 között az Alföld képzőművészeti rovatvezetője volt. 1964–1966 között az ELTE BTK művészettörténet szakán tanult. 1964–1978 között a Bocskai István Gimnáziumban tanított. 1967–1974 között a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep alapító vezetője volt. 1978–1985 között a debreceni Kölcsey Ferenc Megyei Művelődési Központ főmunkatársa volt. 1985-től szabadfoglalkozású író volt. 1989-től az Erdélyi Tükör szerkesztőjeként dolgozott. 2000-tól a Tokaji Íróklub kuratóriumának elnöke volt.

1987-ben a Magyar Demokrata Fórum alapító tagja volt. 1988–1994 között a debreceni elnökség és a magyar vezetőség tagja volt. 1991–1993 között az országos választmány ügyvivőjeként tevékenykedett. 1992–1994 között az ügyvivői testület elnöke volt. 1994–1996 között Hajdú-Bihar megyei szervezet alelnöke, 1996–2000 között elnöke volt. 1997-től a Magyarok Világszövetségének választmányi ügyvivője volt. 1999–2001 között az országos választmány elnöke volt. 2005-ben kilépett az MDF-ből.

1964–1968 között tanított bennünket a hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium „A” osztályában. Ő volt a magyartanárunk. Akkoriban adakozó, zengő lelkületét még fel sem fogtuk. Csupán csak percenként megmártóztunk a szeretetében. Mert a tekintetében simogatás volt, s kézfogásában ölelés, tréfálkozó hangjában pedig biztatás. Nekünk ő volt a jel, a példa. Ő mutatta az irányt. Olyan volt számunkra, mint a gimnázium udvarának egyik szögletében a bodzabokor, amely tavaszunként virágfürtjei illatával szórta tele a levegőöveget. Az ő széles látókörének, nagy műveltségének sem szabott határt semmi. Dúsgazdag Krózusként szórta köztünk az ismereteket. Szárnyaló gondolatvilágát olcsó, divatos pedagógiai irányzatok röghöz sosem kötötték. A szorosan vett tantervi fegyelem igazándiból nem is érdekelte. Ha a helyzet úgy hozta, magyar nyelv és irodalom óráin a XX. század polgári filozófia rejtelmébe, vagy az esztétikum törvényszerűségeivel foglalkozó tudományág területére kalauzolt bennünket. Máskor meg a képzőművészet világában kalandoztunk. Klasszikus értelemben vett tanítási órát nem is tartott. Voltak viszont nagy beszélgetések, disputák, kiselőadások, önképzőkori hagyományokat idéző bemutatkozások, tanácskozások. Azon igyekezett, hogy csillapíthatatlan tudásszomjat ébresszen bennünk. S nem többet és nem kevesebbet követelt tőlünk: tanuljunk meg látni és gondolkodni. Közben a művelt ember felelősségével óvott bennünket attól, hogy fiatalos hévvel és lendülettel a modernség jegyében szakítsunk a történelmi nemzeti értékekkel. Jól, hatásosan és szuggesztíven közvetítette a tudnivalókat. És az érettségi vizsga után is számontartott bennünket. Akik az irodalmi élet, az irodalomtanítás, az írott vagy az elektronikus sajtó területére vetődünk, élete végéig számíthattunk okos tanácsaira. Az élet árnyékos oldalán is magunkon tudhattuk biztató tekintetét, bár ő maga sem járt egyszerű utat. Élete

mondhatni mindenkor magasságokkal és mélységekkel volt teljes.

Egy máramarosszigeti anya és egy nagyváradai születésű apa gyermekeként 1935. december 19-én az egykori Arad vármegyei Medgyesbodzásra látta meg a napvilágot. Gyermekevei felválta Körösgyéreshez, Érmihályfalvához, Marosvásárhelyhez és Nagyváradhoz kötötték. A nagyváradai római katolikus premontrei intézet kisdíákjaként szenvedte el, hogy apja politikai szerepvállalása miatt (a romániai Magyar Népi Szövetség érmelléki titkára volt, polgári foglalkozása szerint egy összevont elemi és polgári iskola igazgatója) kiutasították őket Romániából. A kiutasítást követően átmenetileg az Érmellék nyugati oldalán, a magyarországi Álmosdon húzták meg magukat. Majd személy szerint ő 1949–1953 között a hajdúböszörményi frissen államosított gimnázium új négy évfolyamos rendszerében talált menedéket. Gimnáziumi éve a nagy társadalmi átrendeződések idejére estek. Diákként a Rákosi-érában kijutott neki a gyapotszedésből csakúgy, mint a zajos felvonulásokból és a tanyajárásos agitatív kultúrmunkából. Egyébként évfolyamtársaival együtt egy átlagon felüli kvalitásokkal bíró közösséget alkottak a gimnázium történetében (valamennyien értelmiségi pályára kerültek érettségi után, s majdan három kontinensre szórta szét őket az élet). Ő 1953-ban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója lett magyar-történelem szakon. Az egyetem falai között érte az 1956-os forradalom kitörése. Rögtön az események fősodrába került. 1956. október 23-án ő olvasta fel a 20 pontos követelést, s a debreceni Forradalmi Bizottmány egyik vezetőjévé választották, illetve a győri országos gyűlés vezetői sorába delegálták. A rövid életű forradalom után aztán jött a megtorlás. Letartóztatás, büntetés, illetve hosszú éveken át megtűrt állampolgár lett. Mindazonáltal nem vonult ki a történelemből. Ahogy lehetett, megtanult együtt élni vele. Diplomája kézhezvétele után előbb Hajdúböszörményben, általános iskolában, majd 1964-től a Bocskai István Gimnáziumban tanított. Később, 1977-ben, **a debreceni Kölcsey Művelődési Központ főmunkatársa** lett, majd 1984-től a Művészeti Alap tagjaként szellemi szabadfoglalkozásúként tevékenykedett. Közben részt vett a Hajdúsági Művésztelep szervezésében és irányításában, 1968–1977 között a művészkolónia vezetője volt. De szerepet vállalt a magyar irodalom nemzeti és európai hagyományát és egyetemességét tudatosító, 1972-ben indult Tokaji Írótábor munkájában is. Előbb alapítóként, majd elnökként és kuratóriumi tagként. 1987-től fokozatosan bekapcsolódott az ellenzéki mozgalmak életébe is. Alapító tagja volt Lakiteleken a mintegy másfél száz értelmiségi által életre hívott **Magyar Demokrata Fórumnak**. 2004-ig az MDF országos választmányának ügyvivő elnökeként a kormánypárt döntéshozó testületét is vezette. Amikor az MDF távolodni kezdett a konzervatív gyűjtőpárti oldaltól, és a szocialista liberális oldal felé kezdett közeledni, a Nemzeti Fórum politikusai közé lépett. S mint ilyen, a Fidesz Magyar Polgári Szövetség égisze alatt az 1956-os Kárpát-medencei Emlékbizottság elnökeként és az Erdélyi Szövetség országos elnökségének tagjaként tette a dolgát.

Írásai 1954 óta jelentek meg folyamatosan. Kezdetben inkább bírálatokat, tanulmányokat, később riportokat, szociográfiákat, történeti és helytörténeti műveket és leginkább esszéket írt. Ám szép számmal kerültek ki tolla alól elbeszélések, rádiójátékok, kisregények, eseményrajzok, drámák is. Miközben sorra születtek a különböző műfajú irodalmi alkotásai, 1989-től az Erdélyi Tükör nevű negyedévenként megjelent önálló kulturális és tudományos magazint is szerkesztette. Irodalmi munkásságáért számos díjat kapott. Többek között az Alföld-nívódíj, a Hatvani Galéria-díj, a Csokonai-díj birtokosa volt, de 2006-ban a Pro Universitate Partium Alapítvány Irodalmi Díjával is kitüntették. Sőt, az egyetemes magyar kultúra és a határon túli magyarság önazonossága megőrzése terén végzett áldozatos

munkájáért a Magyar Köztársaság Érdemrend Tisztikeresztjét is megkapta. Bár köz- és szépirói hagyatéka még feldolgozatlanul áll, ám az önálló kötetekben és a különféle antológiákban megjelent írásai mind azt példázzák, hogy egy rendkívüli szellem és személyiség vetette őket papírra, tárgyiasan, nyíltan és világosan szembesítve magunkat a magyarság sorsával. Miközben eseményeket és folyamatokat egy sajátos szemlélet alapján összegzett, az Ady-féle bátor fellebbezésre és kiáltásra ösztönzött.

Sajnálatos viszont, hogy minderről már csak múlt időben beszélhetünk. Egykori tanárunk, nevezzük most már nevén, Székelyhidi Ágoston ugyanis nincsen már közöttünk. 2010 késő őszén tragikus hirtelenséggel hagyott magunkra bennünket. Fáradt teste, örökké lobogó szelleme szeretett felesége, a hajdani egyetemi évtárs, Bojti Róza gimnáziumi tanárnő mellett talált nyugalmat a hajdúböszörményi köztemető egyik parcellájában.

A tenger örök medrében hol hullám hullámot követ, ha egy partnak csapódik és ott semmivé lesz, a társai tovább nyaldossák a partot és észre sem veszik, hogy egy elmaradt közülük. Vajon Székelyhidi Ágoston elmaradását, akinek szellemi képessége, emberi energiája történelmi feladatokhoz szabotott, észrevette-e valaki? Vagy csupán csak egyetlen gyermeke és családja óvja őt a feledéstől? A közélet pedig (akár politikai, akár kulturális) a maga rendszertelenségével keresi azokat, akik a helyére állhatnak, őt magát pedig mindegyre visszataszítja a feledés kétségbeejtő egyedülvalóságába?

Művei:

- Szemmértékkel (riport, 1969)
- Üzenet az iskolának (esszék, 1972)
- Huszonöt éve együtt (1974)
- Hajdúböszörményi tükör (riport, 1976)
- Debreceni napló Erdélyről. Két haza között (irodalmi napló, 1989)
- Emlékművek (monodrámá 1956-ról, 1996)
- Magyar '56 I.-II. (1996)
- Nemzet és demokrácia (1998)
- Változatok a valóságirodalomra (1998)
- A Tokaji Írótábor 1971-2001 (2001)
- Magyar századvég (2002)
- *Nemzet és rendszerváltozás*; Antológia, Lakitelek, (2007)
- *Értékek és esélyek*; Felsőmagyarország, Miskolc, (2009)
- *Hajdúböszörmény. Történelmi képeskönyv, 1609-2009*; összeáll. Lázár Imre, Székelyhidi Ágoston; Hajdúböszörmény Város Önkormányzata, Hajdúböszörmény, (2009)
- *Tér-kép-idő. Trianon évtizedei. Vencsellei István fotóművész 75. születésnapja tiszteletére*; Főnix Rendezvényszervező Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft., Debrecen, (2009)
- *Végítélet. Színmű történelmi háttérrel.* (2009)

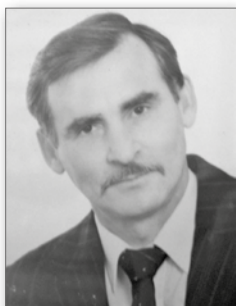
Díjai és kitüntetései:

- Alföld-díj (1971, 1985)
- TOT-díj (1973)
- Káplár Miklós-emlékérem (1974)
- Darvas-emlékérem (1977)
- Kritikai Nívódíj (1981)

- Hatvani Galéria-díj (1981)
- Debrecen Város Csokonai-díja (1985)
- 1956-os Emlékérem (1991)
- Boromissza Tibor-emlékérem (1996)
- A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje (2005)
- A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2005)
- Szabadság Hőse emlékérem (2006)
- Önzetlenségi Díj (2009)

CZIRMAYNÉ KOCSIS RÓZA

SZENTANNAY SÁNDOR (Óvári [ma Románia], 1948. augusztus 27. – Körösszegapáti, 1994. január 25.) magyar–román szakos általános iskolai tanár

Szülei tanítók voltak. A család Romániában, a főleg magyarul lakta területen élte mindennapi, egyszerű életét. Sándor jó tanuló volt, az iskolai tanulmányai alatt könnyen teljesítette az iskola elvárásait. Pedig mint magyar anyanyelvű nem volt könnyű az egyre szaporodó, idegen nyelven írt ismeretek elsajátítása. Szüleinek tanítói hivatása indíttatásként, szinte ösztönözték arra, hogy ő is pedagógus legyen.

Pályájának alakulása során az alapiskoláinak elvégzése után Marosvásárhelyen a Tanárképző Főiskola magyar–román szakos hallgatója lett. Itt nemcsak a két nyelv tanításának hogyanját tanulta meg, hanem még alaposabban megismerkedett a magyar kultúra különböző ágaival, annak szépségeivel, melyet később munkája során hasznosítani tudott. Ennek jó terepe volt Marosvásárhely, a magyar kultúra egyik fellelővára Erdélyben.

Nagy örömeire szolgált, amikor 1971-ben átvette a tanári oklevelét. Első munkahelye Szilágykémeri általános iskolája volt. Ott nagy odaadással tanította, nevelte a reábízott gyerekeket. Nagyon szeretett tanítani. Az iskolai feladatainak elvégzése után tevékenyen részt vett a település kulturális életében. A község zömmel magyar lakói is sarkallták a tanítványaival a magyar irodalom és a népzene megszerettetésére. A magyarságtudattal megáldott fiatal tanító hamarosan a környéket figyelő, a lakosság, különösen a magyar nemzetiségi viselkedését ellenőrző hivatalos szervek látókörébe került. Szemet szűrt a Ceausescu-rendszer híveinek a lelkes emberekkel nagyon jó kapcsolatot tartó fiatalember munkája, ezért állandóan zaklatták. Idegei felmondták a szolgálatot, így aztán úgy döntött, hogy áttelepül Magyarországra. Abban az időben nem tiltották meg Romániában a magyar anyanyelvűek főleg Magyarországra való áttelepülését, de minden lehető eszközzel akadályozták azt.

Amikor beadta a román hatósághoz ezirányú kérelmét, azonnal elbocsájtották állásából, nem taníthatott tovább. Minden olyan előnytől, lehetőségtől eltiltották, ami minden egyszerű álampolgárt megilletett volna.

Ez az időszak nem volt könnyű az ő és családja számára. A nehéz körülményeket enyhítette boldog házassága Boldizsár Magdolnával. Nemsokára megérkezett 1975-ben családjába újszülött gyermekük, Zoltán, kinek világra jövéte után már a család megélhetéséről is kellett gondoskodnia a fiatal apának. Ezért Sándor kénytelen volt kereseti lehetőség után nézni, ami ott, abban az időben nem volt olyan egyszerű. Nagyváradon a gépgyárban szerszámlakatosként dolgozott. Nem volt könnyű beilleszkednie a nehéz fizikai munkavégzésbe egy fizikai munkához nem szokott fiatalnak.

1977-ben, négyévi idegőrlő várakozás után végre megkapta a család az áttelepülési engedélyt. Szerencsére Magyarországon kapott pedagógus állást a Nyírségben. Igaz, lakása kívánnivalót hagyott maga után. Rövid Mátészalkai tartózkodás után Körösszegapátiba, Hajdú-Bihar megye délkeleti részén lévő határmenti községbe költöztek. A kis bihari falu befogadta, támogatta a nagy tervekkel induló tanárt. Az új élet kezdéséhez szinte minden feltételt teljesítettek neki és családjának egyaránt. Lakást kaptak, Sándor az általános iskolában taníthatott, felesége is kapott munkát. Ő lett az iskolai napközi élmezőnyvezetője. Erről az időpontról Sándor több alkalommal úgy nyilatkozott, hogy az 1977-es év neki a második születési éve lett. Itt olyan életkörülmény várt rá, amit az

országhatár másik oldalán csak elképzelt.

A család tehát Magyarországra költözve megkezdte az új fészek rakását. Hozzákezdhettek terveik megvalósításához. Szentannay Sándor egyik motorja lett a település kulturális életének. Az iskolában, ahol dolgozott, maximálisan teljesítette a reábízott pedagógiai feladatokat, elvárásokat. Az iskola vezetése és a szakfelügyelet figyelemmel kísérte munkáját, és tevékenységét jónak értékelte. Több alkalommal sikeres bemutatóórát tartott a környék vele azonos szakot tanító pedagógus társainak. Szervezett énekkart az iskola tanulóinak, majd a felnőtteknek is. A gyermekkart olyan szinten tanította, hogy a rádióban is felvették az énekkar által előadott dalokat. Az általa vezetett felnőtt éneklő közösség főleg román nemzetiségi versenyeken szerepelt eredményesen. Több településen szerepeltek, és elérték szép eredményeket. A gyermekek részére citerazenekart szervezett. Nagy szó volt, hogy sok gyermekkel megszerettette ezt a különösen vidéken elterjedt népi hangszert, eredményes tevékenységét igazolja, hogy a legjobb tanulókból álló citerázó csoport országos versenyekre is eljutott. Később egy lelkes kis csoportból furulyaszakkört alakított. Ezek a gyerekek neki köszönhetik azt, hogy szerepelhettek, elutazhattak más településekre különböző versenyekre, összejövetelekre.

Nagyon kedvelte az irodalmi esteket. Szépen szavalt, szinte állandó szereplője volt az akkori ünnepeknek. Mint magyar szakot is tanító tanár sok tanítványával szerettette meg a verseket. Hatására több tanítványa lett pedagógus és tanítja a magyar irodalmat napjainkban is.

A magyar és román irodalom jeles egyéniségeinek életével, munkáival ismertette meg tanítványait, velük együtt közös kirándulásokon, táborozások alkalmával – melyeknek egyik szervezője volt - fedezte fel új hazája szép tájait, nevezetességeit tanítványaival együtt.

Családi életében is változás történt. 1980. október 8-án született meg Mátyás fiuk. Most már két gyermeküket nevelték nagy gonddal és szeretettel.

A szépen ívelő, egyre nyugodtabb pályáját egy családi tragédia törte meg. 1985-ben baleset következtében elvesztették első gyermeküket, Zoltánt. Ez a váratlan tragédia mély nyomot hagyott a család minden tagjának életében.

1986. október 13-án jelent meg az általa szerkesztett kiadvány HÍRMONDÓ címmel, mely eleinte az iskola, később pedig a község lapja lett. A lapot tanártársaival és tanítványaival együtt írták és szerkesztették. A Hírmondó évenként négy alkalommal jelent meg. Ebben a kiadványban a gyermekekkel együtt feldolgozták a településen történt eseményeket. A tanítványai írták a kiadványba a cikkeket, de sok tanuló versírással is próbálkozott, melyek megjelentek a Hírmondó egyes számaiban. Sajnos ez az értékes kiadvány megszűnt. Utolsó számát 1992. március 2-án vehették kézbe az olvasók.

A helyi kiadvány mellett megjelentek versei a Hajdú-bihari Naplóban, a Kiáltásban, a Művészet Barátai hasábjain és a Sárréti Szívárványban. Örömmel töltötte el és további versek írására sarkallta.

Cseperedő Mátyás fiuk, majd Isten áldásaként 1986. június 23-án megszületett Ágnes lányuk, aki derűt, vidámságot hozott a család életébe. Sándor töretlen hittel építgette újra a jövőt. Kertjében fákat ültetett, közben szorgalmasan hódolt kedves szenvedélyének, a versírásnak.

Sándornak alapvető emberi tulajdonsága volt, hogy minden tevékenységet, amihez hozzákezdett, alaposan, igen lelkiismeretesen végezte. Erre nevelte saját gyermekeit, de a gondjára bízott tanítványait is.

Hazánkban a nyolcvanas évek végén és a kilencvenes évek elején bekövetkezett politikai változások a településen is jelentkeztek. 1990. március 6-án a községben is megalakult a Magyar

Szentannay Sándor a kép jobb szélén (1987.)

Demokrata Fórum helyi szervezete. Sándor ennek a csoportosulásnak a vezéregyénisége lett. Ennek is köszönhető, hogy a településen is, de a térségben azt MDF jelöltje győzedelmeskedett.

Életének kellemes eseménye volt, amikor 1991-ben a településen tervezett első és második világháborúban elesettek emlékért megörökítő emlékmű talapzatára az emlékmű bizottság javaslatára az ő verssorait vésték fel. Ezek a sorok is igazolják az utókornak Szentannay Sándor tanár költői tehetségét.

Az emberi élet, a sok-sok cselekvéssel élő szervezet valahol sérül. Sándor is érzett jeleket, melyet szervezete küldött neki. A sokrétű, szerteágazó munka kikezdte szervezetét. Ez arra készítette, hogy orvoshoz forduljon. Rendellenességet fedeztek fel szervezetében. Felesége és a szakemberek mindent megtettek gyógyulása, egészségének megőrzése érdekében, ő pedig erős akarattal küzdött az egyre elhatalmasodó betegség legyőzéséért. Bizakodott a gyógyulása reményében, de őrlődött is. Bizakodását a legszebben az abban az időben írott verssoraiban fejezte ki. A betegség és az ő szervezete küzdelmében Sándor maradt alul, a betegség lett a győztes.

Barátai Kusmiczki Sándor tanár kollégája szervezésében a kórházi ágyon azzal örvendeztették meg, hogy 1993. december 10-én megjelentették verseinek egy részének gyűjteményét „Visszhang nélkül” címmel. Amikor meglátta a kezébe vett írásainak gyűjteményét, nagy öröm töltötte el, hisz mindig arra vágyott, hogy versei nemcsak egy-egy alkalommal lapokban, hanem gyűjteményes kötetben megjelenjenek. Sajnos öröme, boldogsága nem tartott sokáig, visszaadta lelkét teremtményének, 1994. január 25-én halt meg.

Utolsó útjára nagyon sokan elkísérték. Régi és az akkori tanítványai, kollégái, az általa vezetett művészeti csoportok tagjai, sok-sok ismerőse közeli és távoli településekről búcsúztak tőle. Sírját barátja, Nemes Sándor Derecskén élő fafaragó kopjafája jelzi a körösszegapáti temetőben.

VMRJÁNCKI JÓZSEF
volt kollégája

„A gyökerek persze nem látszanak, de tudod, azok tartják a fát.”
(görög bölcsélet)

T

TAMÁSSY LAJOS (Debrecen, 1923. április 17. – Debrecen, 2019. február 12.) tanszékvezető egyetemi tanár, matematikus, Professor Emeritus

A 18. században Németországból Magyarországra áttelepült Bészler család leszármazottja. Szülei Bészler (1929-től Tamássy) Lajos vaskereskedő és Dömsödi Emma. Elemi iskoláit Debrecenben végezte. Középiskolai tanulmányait a pécsi Zrínyi Miklós reálgimnáziumban folytatta. 1941-ben érettségizett. A II. világháborúban frontkatonai szolgálatot teljesített. Megsebesült, majd amerikai hadifogságba került. 1946 tavaszán tért haza, és 1946 őszétől kezdte meg tanulmányait a Debreceni Tudományegyetem matematika–fizika–ábrázoló geometria szakán. Egyetemi hallgatóként már tartott órákat mint demonstrátor. Tanári diplomáját 1951-ben kapta meg. Utána rövid ideig a debreceni Gépipari Technikum matematika- és fizikatanára, majd 1952-ben a Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetében tanársegéd.

1952-ben megnősült. Lentei Ilonát (1926. december 12. – 2021. március 6.) vette feleségül, aki a későbbiekben a KLTE (DE) Elméleti Fizikai Tanszékén lett egyetemi tanár, a Fizikai Intézet első igazgatója (1981), az elméleti atom-és molekulafizika, illetve a kvantumkémia kutatója. Házasságukból gyermek nem született.

Tamássy Lajos munkahelye 1953-tól 1994-es nyugdíjazásáig a **DE (KLTE) Matematikai Intézete (Matematikai Tanszékcsoportja)**. Végigjárta a szolgálati utat, tanársegéd (1953–1959), adjunktus (1959–1964), docens (1964–1975), egyetemi tanár (1975–1993), 1994-től Professor Emeritus. 1988-tól haláláig volt a rangos nemzetközi matematikai folyóirat, a *Publicationes Mathematicae (Debrecen)* főszerkesztője. Nyugdíjaztatása után is bejárt az Intézetbe, aktívan részt vett annak életében. Nyugdíjba vonulásával csak a státusza változott, az egyetemi előadásait továbbra is tartotta, publikált, külföldi konferenciákon tartott előadásokat, és vezette a DE Matematikai és Számítástudományok doktori iskolájának differenciálgeometriai alprogramját. Így összesen 66 évet töltött el az Egyetem szolgálatában. Volt a Geometria Tanszék vezetője (1973–1993), a Matematikai Tanszékcsoport vezetője (1974–1977) és a Matematikai Intézet igazgatóhelyettese (1984–1986).

*A Geometria Tanszék tagjaival
és M. Matsumoto professzorral*

Tudományos pályafutása

A tudományos munkáját *Varga Ottó* akadémikus mellett a differenciálgeometria területén kezdte el. 1958-ban lett egyetemi doktor, 1962-ben megszerezte a matematikai tudományok kandidátusa, 1973-ban a matematikai tudományok doktora fokozatot. Kb. 100 tudományos dolgozata jelent meg. Munkáit számosan idézték és idézik napjainkban. Szívesen dolgozott együtt a Geometria Tanszék fiatal kollégáival. Velük több

differenciálgeometriai tárgyú, társszerzős cikke jelent meg. Velem (K. S-né) egy közös cikke van, amiben a magyar matematikaoktatást ismertettük az elemi iskolától az egyetemig. Erről egy külföldi útja alkalmából előadást is tartott, amelyet japánul közölt a Tokiói Egyetem Lapja (1976).

Kimagasló, nemzetközileg is elismert iskolateremtő munkát végzett. Ezt díjazta a Bolyai János Matematikai Társulat az általa adományozható legmagasabb kitüntetéssel, a Szele Tibor Emlékéremmel. Több mint tíz doktorandusza volt, sokuknak mind az egyetemi doktori, mind a kandidátusi disszertációja az ő irányításával készült. Tanítványai közül többen is a differenciálgeometria jeles kutatóivá váltak.

Differenciálgeometriai munkássága során kiemelkedő eredményeket ért el a tenzori összefüggések vizsgálatában és az areal terek elméletében. Sok érdekes eredménnyel gazdagította a Minkowski- és a Finsler-geometriát. A 90-es évektől kezdve több, komoly érdeklődést kiváltó dolgozatot publikált speciális Riemann-sokaságokkal kapcsolatban.

Ő volt az, aki meghonosította a Debreceni Egyetemen a modern differenciálgeometriai szemléletet, teret és támogatást adva a vizsgálatokban a klasszikus tenzorkalkulus mellett az 1950-es évektől egyre gyorsuló ütemben kiépülő és hódító új fogalmi és kalkulatív apparátusnak.

A Finsler-geometriában az akkor világviszonylatban élenjáró Japán felé nyitott, ezzel biztosítva a debreceni, differenciálgeometriai iskola számára a fejlődési lehetőséget. Meghívta Debrecenbe vendégprofesszornak *Makuto Matsumoto professzort* Kyotóból. Tamássy Lajos vezetése alatt a Debreceni Differenciálgeometria Iskola nemzetközi elismertsége megnőtt. A Matematikai Lapokban (BJMT, 1986) jelentette meg erről szóló cikkét: „*A Varga Ottó által alapított differenciálgeometriai iskola jelenleg.*”

Ford-ösztöndíjjal New Yorkban tett tanulmányutat. Volt vendégprofesszor Japánban, előadásokat tartott a kyotói egyetemen, a Japán Matematikai Társulat Tokiói Kongresszusán. Több, komoly nemzetközi érdeklődést kiváltó és nagysikerű differenciálgeometriai kollokviumot szervezett, amelyeken a differenciálgeometria vezető kutatói adtak elő: *D. Bao és Z. Shen (USA), F. Brickell (Anglia), H. Duistermaat (Hollandia), A. Kawaguchi és M. Matsumoto (Japán).*

Élete végéig rendszeresen publikált. 2010-ben, 87 éves korában Sanghajban egy rangos nemzetközi konferencián meghívott előadóként tartott plenáris előadást az eredményeiről.

Oktató munkája

Egyetemi oktatói munkája során először matematikai analízist tanított, majd a geometria különböző területeiről (differenciálgeometria, elemi geometria, ábrázoló geometria) tartott előadásokat és gyakorlatokat. *Rapcsák András* akadémikussal közösen írták meg a tárgy tanításának vezérfonalául szolgáló háromrészes, *Differenciálgeometria* című egyetemi jegyzetet.

Nagyon szemléletesen magyarázott. Előadásai mintaszerűek voltak. A táblán minden helyet kihasznált. Vizsgán mindig volt néhány olyan kérdése, amellyel az elmélet egyszerű gyakorlati alkalmazását kérte számon. A hallgatók nagyon féltek ezektől a szóbeli vizsgát megelőző „beugró” kérdésektől. Viszont kiemelték, hogy az ábrázoló geometria-előadásokon szabad kézzel nagyon szépen rajzolt, „*olyan szépen, hogy mi azt körzővel és vonalzóval sem tudtuk elérni.*”

Egy 14 fős, matematika–ábrázoló geometria évfolyamnak voltam az évfolyamfelelőse (KSné), amelyik nem tartozott az élvonalba. A másodéves differenciálgeometria mindig nagy kihívás volt a hallgatók számára, rendszerint sokan tettek utóvizsgát. Az én hallgatóim is nagyon féltek a vizsgától. Az előadó Lajos bácsi gyakorlatvezetőjeként engedélyt kértem arra, hogy az első vizsganapon, tapasztalatszerzés céljából, a teljes csoportom bemehessen és végighallgathassa a vizsgát. Az engedélyt megkaptuk, és az adott napon mindnyájan beültünk Lajos bácsi kedvenc, III. számú tantermébe. Az első sorba az aznapi, a másodikba a másnapi vizsgázók ültek. Peregték a kérdések. Ha az első sorból senki sem tudott válaszolni, akkor a második sorban ülők válaszolhattak. Így egy csoportos vizsgázás alakult ki, amelynek során a másnapi vizsgázók közül is többen eredményes vizsgát tettek. Eltűnt a félelem, felszabadultan és eredményesen számoltak be tudásukról.

Volt évfolyamfelelős is (1968–1973). Évfolyamával együtt mentek el a hegyekbe kirándulni. A hallgatók izgultak, hogyan fog felmenni a hegyre, hogy fogják felhúzni. Meglepődtek. „*Lajos bácsi úgy otthagyt bennünket, hogy alig győztünk loholni utána.*” 2018. október 20-án tartották a 45 éves évfolyamtalálkozót. A csoport nevében Fűri Rajmond adott át egy, az évfolyammal való kapcsolatot megörökítő fényképalbumot.

Igyekezett megőrizni jó fizikai állapotát. Rendszeresen teniszezett kollégáival a DEAC-pályán, sok hosszú sétát tett tanítványaival. Ezek a séták alkalmat biztosítottak a bensőséges, személyes beszélgetésekre. Pontos, precíz ember volt, és ezt az általa vezetett Geometria Tanszék munkatársaitól is elvárta. A tanszéki szemináriumokon megtanított minket tudományos előadásokat tartani.

Vallásos ember volt, presbiter. Aktívan tevékenykedett a Széchenyi-kerti Református Gyülekezetben. Példát mutatott, hogy hogyan lehet idős korban is teljes életet élni.

Kitüntetései

Kiváló Munkáért (1984), Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett (1992), Szele Tibor emlékérem (1992), Szent-Györgyi Albert-díj (1995), Magyar Érdemrend tisztikeresztje (2003), MTA Eötvös-koszorú (2011), Magyar Érdemrend középkeresztje (2014), Rubin katedra-díj (2018), DE díszérem (2018).

Visszaemlékezések

Bácsó Sándor nyugalmazott egyetemi docens visszaemlékezése: „*Egyetemi pályafutásomra három kiváló matematikus volt meghatározó hatással, NyikolajSztjepánovics Szinjukov odesszai, Makoto Matsumo kyotoi, és mindenekelőtt Tamássy Lajos professzor,*

aki tanszékvezetőm volt. Vezető-, oktató- és kutatómunkáját a pontosság, korrektség és a szakmai igényesség jellemezte. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy a tanszék vezetői megbízásban én követhettem. Messzemenően támogatott odesszai tanulmányaimban, majd vezetői tevékenységemben. Matsumoto professzorral való kapcsolatomat is neki köszönhettem. Három évtizedet töltöttem a KLTE Matematikai Intézetében, ezen idő alatt mindig számíthattam megfontolt tanácsaira.”

Győry Kálmán akadémikus visszaemlékezése: „60 évvel ezelőtt, I. éves hallgató koromban tanárom volt, az egyik legnehezebb tantárgyunknak, az analízisnek az előadója. Előadásai mintaszerűek voltak. Szigorú, igényes, korrekt, igazságos és mindenkor emberséges volt tanítványjaival. Becsülte a tehetségeket. Uriember volt a szó legnemesebb értelmében. Különös megtiszteltetésnek tekintettük, ahogy minket, fiatalabb munkatársait kollégáivá fogadott. Életem egyik ajándéka, hogy később barátjának tekintett. Szakmai pályám egy-egy nehezebb időszakában mellettem állt, bölcs tanácsokkal támogatott. Ahogy Lajos bátyámat és életpályáját jobban megismertem, a TANÁR és TUDÓS mellett egyre jobban tiszteltem benne az EMBERT, egyik példaképemmé vált. Átélt nehéz időszakokat, de elveihez mindig hű maradt. Ha kellett, inkább visszahúzódott, a szerényebb érvényesülést választotta, de a tisztességből nem engedett, megalkuvás nélkül haladt az általa helyesnek tartott úton.”

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ DR. VARGA TÜNDE
és DR. SZILASI JÓZSEF
Debrecen

TEGYEY IMRE (Budapest, 1930. 12. 22. – Debrecen, 2021. 03. 27.)
középiskolai tanár, egyetemi docens

A hazai ókortudomány kiemelkedő alakja budapesti értelmiségi családban született. Életútja tömören a következő: „A latin nyelvet már a kalocsai jezsuitáknál megkezdett gimnáziumi éveiben magas szinten elsajátította, ezt fejlesztette tovább a budapesti Piarista Gimnáziumban, majd a Madách Imre Gimnáziumban, ahol érettségi vizsgát is tett. A Rákosi-rendszer legsötétebb időszakában, 1951–55 között járt az Eötvös Loránd Tudományegyetemre görög–latin–magyar–történelem szakra. A korszak legkiválóbb tanárai voltak a mesterei: Moravcsik Gyula, Borzsák István, Marót Károly, Szabó Árpád és Harmatta János. A végzést követően az egyetemen akarták tartani, de nem volt betölthető állás, így az esztergomi gimnáziumba került, majd 1961-ben a budapesti Radnóti Miklós Gyakorló Gimnáziumba. Időközben az 1956-os forradalom és szabadságharc miatt az Eötvös Loránd Tudományegyetemről elbocsátott mestere, Borzsák István, Debrecenbe került az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetemre. Borzsák 1964-ben maga mellé vette Tegye Imrét a Klasszika-filológiai Tanszékre, 1995-ös nyugdíjazásáig ez volt a főállású munkahelye. Debrecenbe kerülve, 1964-ben védte meg egyetemi doktori értekezését A kisebb lineáris B földkataszter címmel, majd 1987-ben egyetemi docensnek nevezték ki. Kiváló előadókészsége és fáradhatatlan munkabírása miatt több egyetemen is alkalmazták, tanított az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (1962–1964), a szegedi József Attila Tudományegyetemen (1987–2002), a Miskolci Egyetemen (1992–1996), illetve a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen (1997–2002). A latin és görög szakosok mellett több helyen tanított irodalomtörténetet magyar szakos és ókortörténetet történelem szakos hallgatónak. Fő kutatási területe a mükénéi kor volt, de görög irodalmi, történelmi, görög–latin és indoeurópai nyelvészeti témákban is jelentek meg tanulmányai. Legismertebb munkája, a Szabó Miklós és Györkösy Alajos által megkezdett Ógörög-magyar nagyszótár volt, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából Kapitánffy Istvánnal fejeztek be közösen az 1980-as években. A közel 53 000 szócikket tartalmazó szótár a magyar ókortudomány 20. századi legnagyobb vívmányai közé tartozik, méltó párja a hasonló, nagy idegen nyelvű ógörög szótáraknak. Szótárszerkesztő tevékenysége elismeréseként 1993-ban megkapta a Magyar Ókortudományi Társaság Marót Károly-díját, 2006-ban pedig Ábel Jenő-émlékéremmel tüntették ki.” (Forisek Péter bevezetője egy Tegye Imrével készített interjúhoz: <https://ujkor.hu/content/tegyey-imre-1930-2021-emlekere>)

Életének java része összeforrott a debreceni egyetemmel, ahová Borzsák István választása révén került. Ő volt a tanszék mindenese, ahogy tréfásan mondtuk: a tótumfaktuma, mert a tanszéki ügyintézés feladatainak zöme rá hárult. A hét első felében Debrecenben tartózkodó Borzsák István a feladatokat kijelölte, a hét második felében ott tartózkodó Tegye Imre pedig fáradhatatlan energiával elvégezte azokat.

Természetesen szó sincs arról, hogy teendői erre korlátozódtak volna. Ő mindenképp főként tanár volt: magas óraszámban tanított, órái élvezetesek voltak, még ha olyan kevésbé érdekfeszítő óráról is volt szó, mint a latin leíró nyelvtan. Történetesen az első évfolyam az enyém volt, melyet tanítani kezdett Debrecenben. Latin nyelvtant és görög nyelvet tartott nekünk, minthogy mindkét nyelv területén egyaránt otthonos volt, majd pedig indoeurópai és latin nyelvészetet tartott, melyhez ő írt egy szerzőtársával (Vekerdí József) jegyzetet. Kivette részét a latin szövegolvasásból is: elsősorban Plautust, Terentiuszt olvasatott, később

Horatiust is. Borzsák István távozása után ő vette át az antik irodalomtörténet oktatását, amin igazán kibontakozhatott előadói képessége. Előadásai világosak, tartalmasak és szellemesek voltak. Nem véletlen, hogy kiváló előadókészségének országos híre kelt, és szinte az ország valamennyi egyetemén óraadóként vagy félállásban alkalmazták. Életének volt olyan időszaka, amikor hetenként körbeutazta a fél országot Szegedtől Miskolcig és Piliscsabáig, hogy minden vállalásának eleget tegyen. Nem csoda, hogy a nyugdíjazásakor kisebbfajta diáktiltakozás alakult ki a debreceni egyetemen a magyar szakos hallgatók részéről – persze hiába. Ugyancsak a tanári elkötelezettséghez tartozik számos tankönyvének és szótárának a megírása, melyek a leginkább alkalmasak arra, hogy nevét mindörökké megőrizze. Hosszú éveken keresztül ő tartotta fenn az ógörög szak képzését egyetemünkön. Ennek keretében szinte minden volt: görög leíró nyelvtant, Homérosz és Euripidész szövegolvasást, görög nyelvészetet tartott.

Egyik, egyetemi karriert befutó görög szakos tanítványa így emlékezik vissza tanulmányai idejére: *„A négy főből álló ógörög nyelv- és irodalom szakos csoport tagjaiban Tanár úr többször is tudatosította, hogy »maguk a minor szakot végzik«. Kezdetben hajlamos voltam arra gondolni, hogy talán a szakot és a mi képességeinket »értékeli le«, de hamar kiderült, hogy nem erről volt szó: a néhány évig működő és hamarosan meg is szűnő ógörög szak fenntartása a Klasszika-filológiai Tanszék részéről komoly erőfeszítéseket igényelt, annál is inkább, mert a felsőoktatás tendenciái már akkoriban sem kedveztek a klasszikus szakoknak.*

Elég csak az egyetemi indexemet fellelőzni, már abból láthatóvá válnak nemcsak az általa tartott órák, hanem kutatásainak főbb irányai is, legalábbis az ógörög nyelv és irodalom tekintetében. A Görög nyelvtörténet, Leíró nyelvtan, Görög irodalomtörténet összefoglaló címszavai alatt az indoeurópai szubsztrátum kérdéseitől a Lineáris B megfejtésén át a leíró nyelvtan valamennyi területéig, valamint Homérosztól a klasszikus kor szerzőin, főként Euripidészen és Arisztophanészen át a hellenisztikus kor irodalmáig, mindenekelőtt Menandroszig sok mindenről esett szó. Hamar ízelítőt kaptunk kiváló előadói képességéből, amely lehetővé tette, hogy a műkénéi ábécé vagy az aorisztosz, Homérosz vagy Euripidész ugyanolyan élvezetesen szóljon a jó hangulatú órákon; és az olykor csak mellékesen odavetett megjegyzései azt is világossá tették, hogy Homérosz óta nincs új a nap alatt, legalábbis ami az emberi lelkületet illeti.

Élvezetes előadói stílusán túl megtapasztalhattuk a mások iránti nyitottságát, sajátos humorát, elnéző jóindulatát és nagyvonalúságát, olykor »kíméletlenségét« is, amellyel nem hagyott kibúvót a már korosodó készületlen diákja számára sem. Tegye Imre minden értelemben Tanár volt, szinte már intézmény, olyan személy, akinek élete minden pillanatát meghatározta tanár volta, és ahogyan általában is elgondoljuk a Tanár alakját. Meg merném kockáztatni, hogy kutatási témáihoz is az oktatói munkája felől érkezett, és nem fordítva.” (D. Tóth Judit, nyugalmazott habilitált egyetemi docens, DE Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet)

Pedagógiai munkájának fontos részét képezte a tanárképzés szakmai felügyelete. A KLTE Gyakorló Gimnáziumának latin vezető tanára, Szilágyi Ilona, erre így emlékezik vissza: *„Tegye Imre tanár úr szaktanácsadóként évtizedeken keresztül (kb. 1968–2011) támogató figyelemmel kísérte a latintanítást és a latin szakos tanárjelöltek tanítási gyakorlatát a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumában és a Tóth Árpád Gimnáziumban.*

Sok ember sokévi munkájának és erőfeszítésének gyümölcse ért be, amikor egy hallgató V. éves korában eljutott az első latinórák megtartásáig. Ezért munkánk ünnepi pillanatainak számítottak a zárótanítási órák és az azokat követő megbeszélések. Tegye Imre tanár úr

szinte mindig megtisztelt bennünket jelenlétével, és ha tehették, elfogadták meghívásunkat a Klasszika-filológiai Tanszék oktatói is. Szakavatott véleménynyilvánításukból, újszerű szempontjaikból, módszertani javaslaataikból sokat tanulhattunk. Tegyei tanár úr kritikája, de dicsérete is mindig a lényegre érintette: »Gyümölcsözőbb lett volna a mondatokat in statu nascendi felírni, így világossá lehetett volna tenni a mondat szerkezetét« – javasolta egy nehezebb szöveg feldolgozása kapcsán. »Mesteri óra volt, s elsősorban mint elemzési óra volt nagyszerű!« – dicsérte egy másik jelölt Vergilius-óráját.

A tanári szakma szeretete és a klasszikus műveltség féltése hatotta át tanár úr egész lényét. Alapkövetelmény volt szemében a szakmai felkészültség, a biztos tudás, a szakirodalom értő kezelése: »A diák nem veheti észre, hogy a tanár először tanít egy anyagot!« Ebben csak a tehetség, a kisugárzó egyéniség esetében tett némi engedményt, mondván, a ragozást meg lehet tanulni, de erre születni kell. Emlékezetes intelme a felelős tanáregyéniségről: »A tanár legyen egy fejjel magasabb a diákoknál!« Tudásban, tekintélyben, példaadásban tűnjön ki! Hogyan nyerjük meg a diákok elismerését? »A tanár lepje meg a diákjait például azzal, hogy megtanulja a számítógépet kezelni!« Tanár úr valóban élen járt ebben. ... széleskörű tudásával, nagy hatású, impulzív egyéniségével kivívta elismerésünket és csodálatunkat. Sokan vagyunk, akik számára ő jelentette a tanári példaképet. Én különösen hálával tartozom tanár úrnak a vezetőtanári munkámhoz nyújtott támogatásáért és segítségéért.”

Második helyen tudományszervező tevékenységét említeném meg. Borzsák Istvánnal ők ketten hozták létre a tanszék máig sikeres folyóiratát, az *Acta Classica*t 1965-ben. A kiadványnak nyolc éven keresztül volt technikai szerkesztője, ő járatta be a nyomdai előkészítést, valamint a terjesztés rendszerét. Kiépített egy olyan cserehálózatot, amely máig működik, és biztosítja, hogy a folyóirat eljusson a világ minden részébe, és érte cserepéldányok sokaságát kapjuk. Közreműködése az *Acta Classica* nyomdai előkészítésében szinte haláláig folytatódott. Másik nagy vállalkozása volt az *Agatha* című tanszéki sorozat szerkesztése, melyet Havas Lászlóval közösen végeztek, és több mint húsz kötet jelent meg belőle. Ez tulajdonképpen már nyugdíjas éveire esett, és jelzi azt, hogy mennyire aktív volt még ebben az életszakaszában is. A kiadványszerkesztést valóságos szenvedéllyel végezte. Nem érte be pusztán a formai követelmények érvényesítésével, hanem tartalmilag is szóvá tette véleményét.

Tanítványa, majd kollégája, D. Tóth Judit így emlékszik vissza ebbéli tevékenységére: „Tudományos és oktatói munkája mellett tudományszervezőként és a tudományos közéletben jelen lévő szereplőként is megismerhettük, és amilyen nagyvonalú és elnéző volt a mindennapokban, olyan precizitást várt el például szerkesztői munkájában, melyet az *Acta Classica Universitatis Debreceniensis* körül végzett. Elsők között ismerkedett meg a nálunk a

A magyar klasszika-filológia kiválóságai
(Szepessy Tibor, Borzsák István, Tegyei Imre)
a PPKE épületében

90-es évek elején megjelenő személyi számítógépek rejtelmeivel; fiatalos lelkiületét mutatta, hogy semmitől nem idegenkedett, ami új volt, a gyermekek izgatottságával fogott bele minden új dolog megismerésébe, nem hanyagolva el a korábbi kutatásokat sem. Nyolcvanas éveiben is rendszeres szereplője volt a tudományos konferenciáknak, előadásokkal is, később már csupán jelenlétével. Szívesen részt vett az általam szervezett programokon is: az intézetünk Komparatistikai Műhelyében Menandroszról tartott előadást (A Hydria-probléma. Egy görög vígjáték útja a középkorba). Ha jól tudom, utolsó nyilvános szereplése is egy általam szervezett program volt, az úgynevezett Íliász-olvasás. A lyoni egyetem által 2019 tavaszán kezdeményezett Íliász-olvasáshoz Karsai Györgyék nagyszabású budapesti rendezvénye, az eposz egészséjszakás ógörög nyelvű felolvasása kapcsolódott, és ehhez igyekeztünk mi is Debrecenben a magunk szerény eszközeivel csatlakozni. Immár én magam is nyugalmazott oktatóként fogtam bele a program szervezésébe, melynek lebonyolítására március 22-én került sor, és amelynek ünnepélyes megnyitására és bezárására Tegyei tanár urat kértem fel. Először szabódott, változó egészségi állapotára hivatkozott, de végül – mindannyiunk örömeire – vállalta a közreműködést. Azt hiszem, szerénységgel nélkül mondhatom, hogy rendkívüli, felemelő délután volt, melyen a résztvevők felolvasásaikat visszaemlékezésekkel, megemlékezésekkel, személyes vallomásokkal és anekdotákkal kísérték.”

Végül, de nem utolsó sorban, tudós is volt, aki behatóan foglalkozott az ókortudomány több fontos kérdéskörével. Ezek közül az első a mykénéi kultúra és a lineáris B táblák szövegeinek az elemzése volt. Ennek a témának az volt az aktualitása, hogy épp akkor történt meg e szövegek megfejtése, amikor Tegyei Imre elvégezte az egyetemet. Új perspektívák nyíltak a legkorábbi görög kultúra tanulmányozására. Mindezt anélkül lehetett tenni, hogy évekig kellett volna a rá vonatkozó szakirodalmat tanulmányozni. Ebből készítette doktori disszertációját és tanulmányok egész sorát, valamint részt vett több nemzetközi konferencián (Brno, Sheffield) ilyen témájú előadásaival. Miután úgy ítélte meg, hogy kimerítette ezt a témakört, érdeklődése egyre inkább a görög újkomédia felé fordult. Tanulmányainak másik nagy csoportja Menandrosszal foglalkozik. Ez egyben irodalmi érdeklődésének erősödését is jelentette, mely kiterjedt a római vígjátékírókra is, Plautusra és Terentiusra. Az Auctores Latini sorozat ezen köteteit ő készítette el.

D. Tóth Judit úgy tapasztalta, hogy a Tegyei Imre tudósi tevékenysége szorosan összefonódott az oktatóival: „Oktatói-kutatói munkájában az említett sokszínűség mellett is kirajzolódott néhány fontosabb terület a görög irodalmon belül. Túl azon, hogy Homérosz közel állt a szívéhez, nem véletlen, hogy az igazi kedvenceket azokban a szerzőkben találta meg, akik iróniával, humorral, olykor pajzánssággal szóltak koruk társadalmi és emberi kérdéseiről, olyan módon, hogy kortalanra is tudtak válni. Az sem véletlen, hogy a tragikus triász tagjai közül Euripidész darabjai izgatták, az »új tragédia« újszerűsége, mindaz, ami ma még aktuálisabb, mint valaha: az értékek, az igazság relativizálódása, a sors, a szerencse forgandósága, a magánélet konfliktusai, az emberi szenvedések, szenvedélyek, gyengeségek bemutatása, olyan módon, hogy közben a nyelv, a megszólalás manipulálhatósága is nyilvánvalóvá válik. De még Euripidész »posztmodernségénél« is közelebb állt tanár úr alkotáshoz a komédia mint olyan műfaj, amely az emberi gyarlóságokat és gyengeségeket mindig a legszeretetteljesebben viszi színre. Ugyanakkor Arisztophanész vaskos, sok esetben altesti humoránál is jobban szerette a polgári vígjáték kifinomult humorát, Menandrosz alkotásait és szellemiségét, a Tükhé irányítása alatt álló, a sors forgandóságának kitett kisemberek leleményességét, amely végül elvezet a rosszak büntetéséhez és a jók jutalmához, és nem utolsó sorban az erkölcsi tanulságok levonásához. Mindezeket Tegyei Imre

olyan fölényes görög nyelvtudással vizsgálta és oktatta, amely legnagyobb tudományos teljesítményében, az Ógörög-magyar nagyszótár munkálataiban tárgyasult.”

Válogatott tanulmányait 2015-ben egy CD-n gyűjtötte össze, *Mykénétől Menandrosig* címen sokszorosította, és a hozzá közelállókát megajándékozta vele. 85 éves korában elérkezettnek látta az időt, hogy tudományos tevékenységével számot vessen. Az összesen 42 tanulmányt tartalmazó CD-n három nagy tematikai egység különül el: I. A krétai-mykénéi kor anyagi és írásos emlékei (18 tanulmány); II. Homéros és történetírás (9 tanulmány); III. Menandros (15 tanulmány). Az írások részben magyar, részben idegen nyelvűek. Az emléket kegyelettel őrző tanítványok már a halálát követő évben a magyar nyelvű tanulmányokat ki is adták egy önálló kötetben, *Mykénétől Menandrosig* címmel (BTK Moravcsik Gyula Intézet kiadványa).

Csodálatra méltó volt benne az az aktivitás és energia, amely egész életét jellemezte, és szinte haláláig kitartott. Sajnos 90. születésnapját már a járványhelyzet miatt nem tudtuk közösen megünnepelni, de tanítványai videós összeállítást készítettek a köszöntésére, amivel még örömet szereztünk neki. Ha valakiről állíthatjuk, akkor az ő esetében bizonyosan, hogy emléke tanítványainak sokaságában tovább él.

Kitüntetései:

- Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett 1994. jún. 1. (A Magyar Köztársaság Művelődési és Köznevelési Minisztere, Mádl Ferenc miniszter)
- Bölcsészettudományi Kar Emlékérme 2003. 06. 22. (A Kar érdekében kifejtett tevékenységéért.)
- Ábel Jenő-emlékérem 2006. máj. 19. (Magyar Ókortudományi Társaság)

Tanítványa, kollégája
DR. GESZTELYI TAMÁS
az MTA doktora, Professor Emeritus
Debrecen

TIKÁSZNÉ GÁRDOS ORSOLYA (Debrecen, 1954. október 18. – Debrecen, 2020. november 13.) tanító, könyvtáros, angolnyelv-tanár

Gárdos János és Balogh Erzsébet egyetlen gyermekeként született, édesanyja 37 éves volt a várva várt gyermek érkezésekor. Születése során majdnem életüket veszítették mindketten. A család nagy hálával tekintett rá, s mindig is kivételes helyet foglalt el szerettei szívében. Hat nagynéni és egy nagybácsi között nevelkedett, Debrecenben, a Komáromi utcában, édesanyja (népszerű nevén: Nana) otthonában, ami egész életében meghatározó hely maradt számára, ahová oly sok történet és emlék kapcsolta.

A Petőfi Sándor Általános Iskolában töltött diákévek után felvételt nyert a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumába. Életre szóló élmények színesítették diákéveit, melyeket szívesen osztott meg később gyermekeivel, tanítványaival. A sikeres érettségi ellenére az angoltanári álmoknak búcsút kellett mondania, mert a politika beleszólt pályaválasztásába. A Magyar Államvasutak Debreceni kirendeltségén helyezkedett el, ahol irodai munkára alkalmazták.

Munka mellett, levelező tagozatos képzés keretében a Debreceni Tanítóképző Főiskolán 1980-ban népművelő–könyvtáros diplomát szerzett.

1974-ben alakult meg **Debrecenben** az **Unió Mozgásszín**, mely amatőr közösségként olyan belső értékeket mondhatott magáénak, mint az erős csoporttudat, a részvétel értelmébe vetett hit és az eredményekkel igazolt sikerek, ennek a kollektívának volt lelkes, aktív tagja Orsolya. Itt ismerkedett meg Tikász Lászlóval, aki kezdettől fogva tisztelettel, óvó, vigyázó férfiként volt jelen az életében, s aki két év ismeretség után, a színjátszó kör lengyelországi útja során megkérte a kezét. 1978. november 5-én összeházasodtak, 1980-ban megszületett első gyermekük, Vince.

1982-ben **Tiszacsegére költöztek, ahol** könyvtárosként helyezkedett el és könyvtári órákat tartott az általános iskolában. A Tikász család úgy tervezte, hogy eltöltenek néhány évet ezen az „Isten háta mögötti helyen”, aztán visszaköltöznek Debrecenbe, de gyermekeik születésével gyökeret eresztettek településünkön. Ide született 1983-ban Cseperke, 1988-ban Áron, majd 1990-ben Bendegúz.

A sikeres letelepedés után folytatta tanulmányait: 1984–1987 között az ELTE Bölcsészettudományi Karon tanult tovább, és a képzés végén könyvtárosi diplomát kapott. Az iskolai könyvtárban végzett munkája mellett osztályfőnöki teendőket is ellátott, tanított, szakköröket vezetett, és könyvtári órákat tartott. Nemzeti és egyházi ünnepeinkre műsort állított össze, és felkészítette a tanítványait azok bemutatására.

Tanítványa, *Vásári Krisztina* a főiskola elvégzése után a Polgármesteri Hivatalban ügyintézőként dolgozik, meghatódva olvastam visszaemlékezését szeretett tanáráról: „*Orsi nénire, mint egyik legkedvesebb tanáromra gondolok vissza hálás szívvel mind a mai napig. Remekül tanította az angol nyelvet, következetességével olyan stabil alapokat adott számomra, amelyekre bátran támaszkodhattam gimnáziumi tanulmányaim során. Mindig törekedett rá, hogy kirándulásaink ne csak a szórakozásról, hanem a tanulásról is szóljanak. Sok helyre eljuttattam neki köszönhetően, többek között Egerbe, Tokajba, Ópusztaszerre, a Balatonra, Nyíregyházára.*

Szeretett aktívan részt venni a közösség építésében, kulturális programok szervezésével. Emlékszem, hogy az általa tervezett 1956-os emlékműsor mekkora sikert aratott.

Nemcsak nagyszerű pedagógus, hanem kiváló mentor is volt, szívében viselte a tanítványai sorsát, mindig volt hozzájuk jó szava. Arra ösztönözt minket, hogy mindig egyre jobbak és jobbak legyünk önmagunknál. Egyszer egy egész iskolai ünnepséget tartóztatott fel csak azért, mert késésben voltam, pedig nekem kellett elszavalnom a Himnuszt. Nagyon szégyelltem magam, szívem szerint elfutottam volna, de ő bátorított, hogy csak álljak ki, és mintha semmi sem történt volna, szavaljak. Arra tanított, hogy hibázni emberi dolog, az élet része, és a kihívások értünk vannak, sosem ellenünk.

Tanárnővel kapcsolatos emlékeim ezt az idézetet juttatják eszembe: »Élj úgy, hogy ne vegyenek észre ott, ahol vagy, de nagyon hiányozzál onnan, ahonnan elmész!« (Victor Hugo)

Orsi néni távozása pontosan ilyen űrt hagyott a tanítványai szívében.

Ezekben az években igen színes közösségi élet folyt Tiszacsegén, melynek egyik irányítója, vezetője Tóth Imréné igazgatóhelyettes volt. A Hazafias Népfront által kezdeményezett „Kell a jó könyv” című országos vetélkedőre benevezte iskolánk csapatát, melynek Orsolya volt a vezetője. 1984 májusától következő év áprilisáig tartott a felkészülés a szovjet irodalomból, ezen időszak alatt Dosztojevszkij, Ajtmatov, Ilf és Petrov műveit és harminchat szovjet költő 139 versét olvasták, elemezték, jegyzetelték ki. Munkájuk eredményként a megyei versenyen első helyezést értek el, az országos megmérettetésen másodikként értek célba, és jutalmuk volt az igen értékes könyvcsomag mellett egy egyhetes kirándulás Grúziába.

Jellemző volt munkájára a kreativitás, a nyitottság, minden új bevezetésre kerülő programot szívesen kipróbált, s amit a magáénak érzett, abba szívét-lelkét beleadta. Kollégái, munkatársai tisztelettel tekintettek sokoldalúságára. Számtalan ötlettel, programmal színesítette iskolánk életét. Nyári szünidőben vándortáborokat vezetett a Bükkben, Szadán, a Balaton-felvidéken, ahová családja is mindig elkísérte.

Iskolánk a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása és ezen tanulók lemorzsolódásának csökkentése érdekében indított 1991-től egy speciális szakiskolai képzést, melyen háztartási ismereteket, állattenyésztést és zöldségtermesztést megalapozó képzést folytattunk 9-10. osztályban, így biztosítva a túlkoros gyermekek oktatási rendszerben való tartását 18 éves korig. A „szaki”-ban tanító pedagógusok közösen dolgozták ki a tanterveket, tanmeneteket, teremtették meg pályázatok összeállításával a tárgyi feltételeket, Orsolya ezekből a munkákból is aktívan kivette részét, s vállalta az osztályfőnöki teendőik ellátását is.

1995 júniusában férje súlyos szívbetege megrázta a családot, lassú épülése miatt át kellett vennie a családfenntartó szerepét. Közben a Kossuth Lajos Tudományegyetem tanult, angoltanári diplomát szerzett.

Az évek múlásával a gyermekeik felnőttek: Vince webfejlesztő; Cseperke történész, újságíró; Áron étteremvezető és méhész; Bendegúz közgazdász, filozófus képesítést szerzett. A szülők örömmel fogadták, amikor az életük része lett Jusztina, Peti és Vilja. Sorban érkeztek az unokák is: Bence, Matyi, Ábel és Kátya. Orsolya szívesen mesélt gyermekeinek, unokáinak,

s a betűk iránti vonzódást továbbadta családtagjainak.

Kovács Zsoltné Bodnár Zsuzsanna kollégánk emlékeiből idézek: „Amikor megismerkedtünk, ő már közel tíz éve tanított a helyi általános iskolában, iskolakönyvtárosi feladatokat látott el, négy gyermek édesanyja volt, és éppen akkor kezdett az angolnyelv-tanári szakon tanulni, amikor én, pályakezdő magyar–orosz szakos tanár. Mindketten rajongásig szerettük a nyelveket és az irodalmat. Könnyű volt egy hullámhosszon lennünk, még ha az ő korosztályi különbségből adódó gazdag élettapasztalata jókora távolságot jelentett közöttünk. A tantestületben az ötletgazda szerepét töltötte be, minden tanévnek megadta a „sava-borsát” kreatív, sokszor képtelen ötleteivel. Mi pedig mentünk utána, és fűztük hozzá a tanítói, tanári ízlésünk, alkatunk szerint a saját elképzelésünket a megvalósításban.

Egyik legnagyobb horderejű ötlete a Hazánk Európa levelezős iskolai kulturális, tanulmányi verseny volt, melyet országos szinten hirdetett meg az intézményünk. 1998 szeptemberétől kezdődött ez a versenysorozat, és hét éven keresztül folytatódott. Minden tanévben egy újabb uniós ország volt a téma, amelynek történelmét, földrajzát, kultúráját, művészetét, gasztronómiáját kellett feldolgozni a négyfordulós verseny kapcsán. Az első három forduló levelezős volt, a negyedik itt helyben, a mi iskolánkban zajlott. A kvízkérdések és a hozott projektfeladatok után az adott ország gasztronómiáját kellett prezentálni a helyben elkészített ételekkel. Emlékezetes, jó hangulatú versenynapok voltak ezek, sok munkával járt, de nem volt teher! Orsolya mellett nem!

Közös küldetésünk volt az európai uniós pályázatok írásának legelején, hogy részt vegyünk az iskolánk képviseletében egy pályázatírással kapcsolatos felkészítő tanfolyamon Esztergomban. Hazaérkezve a tanultak alapján az intézményünk nagy munkába kezdett, melynek eredményeképpen nyertes pályázat született. A pályázat nagyon összetett volt, és sok területen hiánypótló lehetőségeket adott az iskolánkban. Többek között a tanulásmódszertan bevezetését és az akkori 9. évfolyamos szakiskolai osztály speciális helyi tantervét. A szakiskolai osztálynak Orsolya lett az osztályfőnöke. Szerette azt a munkát is, a kamaszodó ifjúsággal éppen úgy szót értett, mint az alsósokkal. Kemény volt, szigorú, de mindig szeretettel és nagy következetességgel közelített a tanítványihoz, akik, ha nehezen is, de megszokták és elfogadták különös stílusát.

Nyelvszakosként együtt voltunk angol nyelvi táborban egy hetet Érden. Teljes gyermeki érdeklődéssel, aktívan tanultuk az angol dalokat, meséket, játékokat, a nyelvtanítás akkori új irányzatának megfelelő módszereket anyanyelvi tanárainktól. Orsolya mindig szerette az új dolgokat, bátor kísérletező volt! Az internetes világ online nyelvi játékait beépítette a szakköri munkájába.

A »www.learningApps.com« (tankockák) interaktív feladatszerkesztő oldalon nem is olyan rég találtam rá néhány, általa készített feladatra. A mai korban mindenki érti, ha azt mondom, hogy a digitalizáció, az interaktív tanulás mennyiben segíti a nyelvtanulót. Orsolya már nem érthette meg az interaktív táblák és tabletek, telefonok használatát a nyelvtanításban a tanteremben, mert addigra nyugdíjba ment, mondta is, hogy ezt az egyet sajnálja csupán, de »nem szívesen cserélném fel a boldog nyugdíjas éveimet a mai kor zűrzavaros iskolájával«.

Különösebben nem »jártunk össze«, de egy alkalommal meghívtam teadélutánra, ugyanis az egyik rokonunk bejutott a közismert, Legyen Ön is milliomos vetélkedőbe, és megkért, hogy legyek a telefonos segítőtje. Nagyon megtisztelt a bizalmával, de én meg Orsolyát kértem meg, hogy legyen mellettem, mert úgy ismertem meg, hogy nagyon nagy a lexikális tudása, széles a műveltsége, páratlan az emlékező képessége, és mindez a segítségünkre lehet. Szívesen elvállalta a szokatlan feladatot, és a műsoridő alatt teázgatva

beszélgettünk. Sajnos, az idő eltelt, de mi nem kaptunk telefonhívást. Ettől azonban még ez az esemény szép emlékem maradt.”

Olykor aggódva nézett a jövőbe, hogy vajon lesznek-e nyugdíjas éveik? Nyugdíjas éveiben hamar megtalálta azt a közeget, ahol kamatoztathatta nyitott világnézetét, kreativitását, nyelvtudását. Sok magántanítványa volt, hozzáértő, következetes munkájának köszönhetően számtalan csegei fiatal tett sikeres nyelvvizsgát angol nyelvből.

Szeretett kertészkedni, nagy kertje volt, ahol biogazdálkodást folytatott, és a megtermelt zöldséget, gyümölcsöt régi családi receptek alapján dolgozta fel, de a neten is kereste a változatos és különleges ízeket. Tagja volt a Csegei Kézműveskörnek, ahol nemcsak a kiállításainkra érkező látogatókat, de valamennyiőnket elkápráztattak csodálatos keresztszemes hímzéssel készített alkotásai, melyeket gyermekeinek, barátainak ajándékozott. Bekapcsolódott a Dr. Papp József Városi Könyvtár által rendezett kulturális programokba, verset, prózát olvasott, felelevenítve az Unió Mozgásszínben szerzett tapasztalatait. Nyaranta a „Nagyik és unokáik” természetmegismerő és környezetvédő táborának munkájában vett részt két unokájával. Havonta körlátogatást tett „Nyugtás” barátainál, ahol szakmabeliekkel vitatta meg a nyugdíjas élet szépségeit.

1999 tavaszán Nanától kellett elbúcsúznia, 2020 tavaszán pedig szeretett férjétől, Tikász Lacitól. A hitbeli meggyőződés adott neki erőt a lelki fájdalmak feldolgozásához. Szervezetét megviselte a sok bánat, a koronavírus-járvány következtében súlyos beteg lett, és követte szeretteit az égi úton.

Debrecenben alussza örök álmát, hazaérkezett, s boldog találkozása lehet az Úr Jézussal, és mindazokkal, akik már előre mentek a minden élők útján.

Köszönetet mondok gyermekeinek, Kovács Zsoltné kollégánknak, a Kézműveskör tagjainak, Nyugtás barátainak, hogy segítettek méltón feleleveníteni Orsolya életének fontos epizódjait.

FARKAS JÁNOSNÉ
Tiszacsege

DR. TUZSON GÉZÁNÉ GEBRI ÉVA (Kisléta, 1929. december 20. – Nyíregyháza, 2010. január 19.) tanár

Gebri Éva hithű görögkatolikus családban született második gyermekként, akit még további tizenkettő követett. A tizennégy gyermekből tizenegy nőtt fel: három fiú és nyolc lány. Az édesapa, Gebri Mihály görögkatolikus kántortanító volt (*életrajza a 2020-as kötetben*), az édesanya pedig Takács Margit háztartásbeli. A kis Éva keresztanyja Kovácsné Takács Rozália lett, az édesanyja testvére. Az apai példán felbuzdulva Éva is a pedagóguspályát választotta, mint ahogy a testvérei közül is többen ezt az utat követték, például József nevű öccse a Bessenyei György Tanárképző Főiskola (ma Nyíregyházi Egyetem) ének-zene szakos tanára lett.

Elemi iskoláit Kislétán végezte, majd az ungvári görögkatolikus tanítónőképzőbe került. Aztán a határok módosulása és a politikai viszonyok miatt hazakerült Nyíregyházára, ahol közben megnyílt a tanítónőképző. Itt előbb érettségét, majd képesítővel diplomát szerzett. Egyébként az édesapja is Ungváron tanult és szerzett diplomát a kántortanítóképzőben.

Diplomája megszerzése után Gebri Éva a pedagóguspályáját **Szabolcsveresmarton** kezdte, ahol csak rövid ideig tanított. Majd átkerült a **Nyíregyháza-Sóstóhegy** iskolájába. Innen pedagógusi útja a nyíregyházi **2. számú iskolába** vezetett (a mai Jókai iskolába), amely a város nevezetes iskolája volt, a legjobb fiúiskola, és két helyen működött. Ő a püspökség udvara melletti részben, a mai görögkatolikus gimnázium épületében tanított 1958-ig. Munkája nemcsak saját maga számára volt fontos, hogy tudniillik elkezdhetette és megélhetette pedagógusi hivatását, hanem azért is, mert kenyérkeresetével jelentősen hozzájárult testvérei taníttatásához, illetve a nagy család létfenntartásához.

Katalin húga így emlékszik vissza: *„Mivel nagyon tehetséges volt a rajzhoz, beiratkozott az egri főiskolára (ahol 1953 és 1956 között tanult), és munka mellett végezte levelező tagozaton a rajz szakot. Közben otthon festett és rajzolt, s úgy vitte el ezeket a vizsgákra. Mikor ezt elvégezte, akkor még továbbra is Nyíregyházán tanított a 2. számú iskolában”*.

Rajzot tanított, később művészettörténetet is. Ezekkel a tantárgyakkal nagyban hozzájárult a gyermekek esztétikai neveléséhez. Mellette azonban gyakran felkérték helyettesíteni is, mégpedig különböző tantárgyakból, de leggyakrabban a matematikát tanította ilyen formában. Ezeket a kéréseket szívesen teljesítette. Nemcsak a „hivatalos” órákon tanított, hanem szívesen korrepetált is. Volt olyan eset, hogy közben elsődlozásra is felkészítette a gyermeket, akivel foglalkozott. Az egyháznak pedig színvonalas, művészi értékű hirdetések és plakátokat készített, főleg a templom számára.

Nem sokáig örülhetett azonban a nyíregyházi tanításnak. Vallásos meggyőződése miatt eltávolították Nyíregyházáról (éppen úgy, mint az édesapját, akit tanyasi iskolába helyeztek). Így került **Tiszavasváribá**, ahol éveken keresztül – 1967 végéig – tanított. Ott is lakott, de gyakran hazajárt a szüleikhez, hogy segítsen nekik, illetve a még otthon maradt testvéreinek. Ezen a munkahelyén már nem bántották a vallásossága miatt. Igaz, ezért ő is tett, mert helyben nem járt templomba, hanem a hétvégi hazautazások alkalmával tette ezt meg. Egyébként pedig – Klára húga szerint – *„nem ismert fáradtságot, hogy vasárnap, ünnepnap, elsőpénteken sok kilométert megtéve szentségekhez járuljon”*.

A Gebri család második gyermeke nagyon családcentrikus volt, ami többek között abban mutatkozott meg, hogy ebben az időben minden testvére számára festett valamilyen alkalomra ajándék képet. Sok szép tájképet, virágcsendéletet (olajfestményeket) köszönhetnek neki.

Idős korában aztán más formában igyekezett odafigyelni a nagycsalád tagjaira. Nyilvántartott minden születés- és névnapot, és képeslapon üdvözölte az ünnepeltet. Ugyancsak küldött mindenkinek üdvözlöt minden húsvétra és karácsonyra is. Sok alkalommal tapasztalhatta meg nagy családjá (a képen), hogy milyen kiválóan főz. Hidegtálai pedig művészi érzékéről árulkodtak; még kisebb testvérei lakodalmára is készített ilyeneket. Később, amikor édesanyjuk már sokat betegeskedett, kórházba viszont nem ment, ő ápolta a férjével együtt.

Egy idő után nagy változás állt be az életében, ugyanis 1967. szeptember 24-én férjhez ment dr. Tuzson Géza körzeti orvoshoz. Egyházi házasságukat különleges körülmények között kötötték meg a kor politikai körülményei miatt, ugyanis pedagógusnak nem engedték a templomi esküvőt. Ezért Baskóra utaztak, ahol ekkor testvérének, Teréziának a férje volt a görögkatolikus pap. A polgári házasságkötés viszont már Nyíregyházán történhetett. Férje szülész-nőgyógyász és fogorvos is volt. Így az immár érett pedagógus **Rakamazra** került, ahol sok éven keresztül tanított, a nyugdíjazásáig. A nagy iskolában kapott annyi tanítási órát, hogy csak a rajzot és a művészettörténetet oktatta. Tehát teljes állásban ezt a feladatot teljesítette.

Testvére, Katalin szerint *„ott nagyon szerették, jó pedagógus volt. Ekkor is nagyon szép művészeti rajzokat, festményeket készített. Kiváló volt az egri főiskolán is nemcsak a tanulásban, hanem a festésben is. Később a két gyermeke megszületése után már kevesebbet tudott ennek a szenvedélyének hódolni. Sőt, egy ideig tanítani sem ment vissza. Amíg a gyermekek óvodások nem lettek, a férjének segített az orvosi rendelőben. A rakamaziak ebben a munkájában is nagyon megbecsülték és szerették”*.

Klára húga egy hasonló emléket idéz: *„Két éve Éva egyik volt rakamazi kolleganőjével találkoztam. Beszélgetésünk közben említette Évát. Elmondta, hogy amikor az ő édesanyja meghalt, őt nagyon megviselte. Előtte Géza bácsi járt hozzá gyógyítani, és Éva sokszor elkísérte, s ő hozta ki a gödörből, együttérzéssel, imával és lelki tanácsokkal”*.

Unokaöccse, *Telenko Bazil* egy másik emléket őriz a nagynénje vallásosságáról: *„Gyermekekoromból emlékszem, hogy vasárnaponként gyakran jártak hozzánk misére, Abaújszántóra. Félték, hogy Rakamazon kitudódik, hogy ő pedagógus létére vallását megélő és gyakorló ember”*.

Tőle jóval idősebb férjével nagyon szerették egymást. Az utolsó öt évében nagy szeretettel gondozta őt súlyos betegségében. Ezt az odaadó szeretetet látva negyven év után is példaképként emlegette egy másik orvos, aki látta Éva becsületes, áldozatos, betegszerető szolgálatát. Évát súlyosan érintette, hogy szeretett férje 1980. május 10-én meghalt. Nyíregyházán temették el abba a sírba, ahová közel harminc év után ő is követte.

Külső szemmel nézve érdekes, de belülről látva természetes, hogy Gebri Éva a nyíregyházi évei alatt a testvéreit is tanította. Klára húga számára emlékezetes maradt, hogy *„Tőlünk mindig többet kívánt, mint az osztálytársainktól. Hozzánk mindig szigorúbb volt, mint hozzájuk. Nekünk többet kellett tudnunk az ötösért, mint osztálytársainknak”*.

József öccse (aki a tanárképző főiskola, ma egyetem tanára lett) egy másfajta emléket őriz róla, illetve a testvéreihez való szigorúságáról: *„Egy alkalommal, három-négy társammal bent fociztunk az osztályteremben. Az egyik tanár vagy tanító észrevette. Odaállított*

bennünket az olajos padlós katedra elé, és behívta Gebri Éva tanárnőt, aki megkérdezte, hogy mit csináltunk. Őszintén bevallottuk lebukásunk okát, hogy fociztunk a teremben. Erre Éva odajött hozzám, és egy akkora pofont adott (ma már bizonyára nem tenné), hogy még sokáig csengett a fülem. Azt mondta, hogy a többit majd otthon kapom. A többieknek pedig azt mondta, hogy menjenek kifele az osztályból. Ilyen szigorú volt, különösen a testvéreihez – hogy ne foghassanak rá semmi részrehajlást. Egyébként a testvéreit otthon is tanította, igazi „pedagógus” volt számukra is.”

Mivel Gebri Éva vallásos volt, bármennyire is tartották kiváló pedagógusnak, nem kapott kitüntetést vagy előléptetést. Csupán egyszer terjesztették fel miniszteri kitüntetésre. Azonban határozott egyéniségével párosuló szívből fakadó jóságát jelen emlékező sorok írója is tapasztalta, miután házassága folytán a nagycsaládba került.

Munkája mellett a családjának élt. Férje mellett különösen szerette két gyermekét, 1967. szeptember 26-án született Rita lányát, és 1969. november 17-én született Géza fiát. A szülők nagy gondot fordítottak a gyermekeik taníttatására. Lányukat a debreceni Svetits intézetbe járatták, fiukat a ferences atyák gondjaira bízta Esztergomban. Így Ritából az apai hivatást követve orvos lett. Jelenleg Franciaországban praktizál pszichiáterként. Géza viszont gimnazista korában megbetegedett, így nem tudott diplomát szerezni. Édesanyja gondozta őt, amíg a halál el nem választotta őket; azóta a fiú szociális otthonban él.

Pedagógusi hivatását hűségesen őrizte és gyakorolta. Hogy egész életében mennyire gyermekcentrikus volt, azt egyrészt Katalin húga idézi: *„A kisebb testvéreit saját pénzén vitte el kirándulni például Tokajba. Ő fizette nemcsak az útiköltséget, hanem állta az összes többi kiadást is. De az ország távolabbi részeibe is elvitte őket, vagyis bennünket: Esztergomba és Budapestre. Ez utóbbi különösen emlékezetes maradt, mert 1957-ben történt, és a pesti házfalakon még lehetett látni a golyónyomokat. A testvéreknek nagy élményt jelentett egy-egy ilyen alkalom, mert maguktól nem juthattak volna el ilyen helyekre. Előfordult, hogy kerékpárral szervezett nekünk utat Máriapócsra”. Másrészt unokahúga (a negyvenhét unokatestvér közül a legidősebb), dr. Obbágy Veronika is őriz emléket a család- és gyermekszeretetéről: „Volt olyan nyár, hogy Éva néni a testvéreinek családjából egy-egy lányt, a legidősebbet, meghívta magához nyaralni, köztük engem is. Akkor jártam először a Keleti főcsatornán, ahol hajókáztunk, a vízben pedig együtt fürödtünk. Nem is egynapos nyaralás volt ez. A fénykép ma is megvan, szép emléket idéz”.*

Klára húga is emlékszik arra, hogy testvére mennyire szerette a gyermekeket: *„Éva örömmel emlegette, hogy óráin mindig nagy fegyelem volt. Szerette nagyon a tanítványait. Utazásai során gyakran mellé ült egy-egy tanítványa. Olyan volt Éva, mint egy jó lelki vezető”. Egyébként szép összefoglalást ad róla: „Egész életére jellemző volt a jóteknység, a szegények segítése, a szülői és testvéri szeretet. A nagy családban ő látta el zsebpénzzel a legkisebb testvéreit. Szüleiről szerető szolgálattal gondoskodott”.*

Gebri Éva Nyíregyházán, 2010. január 19-én halt meg. A nyíregyházi köztemetőben temették el. Elsősorban a pap sógorai végezték a temetési szertartást – ugyanis hét lánytestvére görögkatolikus pap felesége lett –, de ekkorra már az ő gyermekeik közül is több pap volt, akik szintén bekapcsolódtak a szertartás végzésébe. Természetesen a kiterjedt rokonság számos tagja is jelen volt. Sírára művészien faragott emléket állítottak, amely méltó az ő művészi lelkületéhez.

DR. IVANCSÓ ISTVÁN, rokon
Nyíregyháza

„Nemes, szép élethez nem kellene nagy cselekedetek, csupán tiszta szív és sok, sok szeretet”.
(Pázmány Péter)

V

VADVÁRI TIBORNÉ Ludányi Gabriella (Nagylóc, 1934. október 22.
– Zalaegerszeg, 2020. november 4.) tanár, igazgatóhelyettes

Régen megsárgult az a lap, megfakult az írás, mellyel bejegyezték a Nógrád megyei Nagylóc anyakönyvébe, hogy 1934. október 22-én megszületett Ludányi Gabriella, szülei – Balás Mária és Ludányi Béla – első gyermekeként. Őt még húga, Olga követte hat esztendő múlva.

Édesapjuk megjárta a frontot, a Don-kanyart, ahonnan fagyott lábbal tért vissza családjához, de visszatért sok bajtársától ellentétben. Ezekkel a soha nem múló szörnyű emlékekkel nem terhelte családját, asztalos mesterségével igyekezett eltartani szeretteit. Édesanyjuk háztartásbeliként járult hozzá családjá boldogulásához. Bár a mama jó eszű kislány volt, tanárai buzdították is a továbbtanulásra, de tehetsége ellenére a szerény anyagi körülmények ezt nem tették lehetővé.

Ami a szülőknek nem sikerült, megvalósíthatták az utódaik. Nagyszerű géneket örökölve nekik sikerült a továbbtanulás. Olga lányuk először képesítés nélkül kezdte a tanítást, majd amikor a politikai helyzet lehetővé tette, Pécsen szerzett tanári diplomát. Az idősebb nővér, Gabriella szorgalmas, jó tanuló kisdíakként hamar elkerült a szülői háztól, hiszen csak az alsó tagozatot járta Nagylócon, a felsőt a háború miatt Pásztón végezte el. Ezt követően már csak a nyári szünetekben volt otthon szülőfalujában családjával. A kiváló tanári példák olyan erősen hatottak rá, hogy folyamatosan érlelődött benne az elhatározás: tanítani akar. Ezért is választotta középiskolának a jó hírű Cinkotai Tanítóképzőt.

Már gyermekként kénytelen volt megtanulni az önállóságot, alkalmazkodni a körülményekhez, hogy feladatainak megoldásában elsősorban saját magára kell számítania. Ezeknek később is nagy hasznát vette az életben. Reál beállítottságú diák volt, akihez nagyon közel állt a matematika. Így az ELTE matematika–fizika–ábrázoló geometria szakára nyert felvételt, és itt szerzett diplomát 1957-ben.

Friss diplomásként **Zalaegerszegen** kezdett el tanítani matematika–ábrázoló geometria szakos tanárként. Először a **Ságvári**, majd a **Zrínyi Miklós Gimnázium** megbecsült tanáraként oktatta a nebulókat. Diákjai mindenütt úgy emlékeznek reá, mint egy határozott, következetes tanárra, aki érthetően magyarázta el a nem mindenki számára könnyű matematikát. Sokféle gyakorlati módszert alkalmazott, hogy a leggyengébbek is el tudják sajátítani az alapokat.

Értékelt a szorgalmat. Szigorúsága ellenére tanítványai szerették, és ha valakiben tehetséget látott bármelyik tantárgyban, vele külön foglalkozott, segítve, hogy alkalmazni tudja a tanultakat szakmájával összefüggő területen is. Ösztönözte őket a továbbtanulásra. Különórakon tartott felkészítést a felvételi követelményekből. Kiemelt gondot fordított arra, hogy a pedagógusi pálya felé irányítsa az arra rátermetetteket. Szívügyének tekintette, hogy gimnáziumából jó felvételi aránnyal jussanak be diákjaik felsőfokú intézményekbe. A **Deák Ferenc Szakközépiskolában** sokoldalú tevékenységei mellett éles rálátásával, kedvvel, elhatározottsággal menedzselte az intézményt. Igazgatóhelyettesként figyelmet fordított kollégái szakmai fejlődésére, szakjukhoz kapcsolódó megújulásra. Nyugodt légkört teremtett maga körül. Innen ment nyugdíjba 1989-ben. Megbecsüléssel vehette át az aranydiplomát 2007-ben Zalaegerszezen, önkormányzati ünnepségen, gyermekei jelenlétében.

Az egyetemen egy csoportba járt egy szimpatikus fiatalemberrel, Vadvári Tiborral. Az egyetemi évek, a közös tanulások egyre közelebb hozták őket egymáshoz, érezték, hogy nekik közös utat szánt a sors, együtt kell maradniuk. Közeledve az esküvő napjához, izgalommal teli boldogsággal öltötte magára hófehér menyasszonyi ruháját, hogy anyakönyvvezető és oltár elé állva *igent* mondjanak a közös útra. Mindketten Zalaegerszezen kezdték meg tanári pályájukat. A közös élet nem volt zökkenőmentes. A két tanári fizetésből nem volt könnyű önálló otthonhoz jutniuk. Előbb albérletben, majd a Zrínyi Miklós Gimnázium szolgálati lakásában, később átmeneti lakásban laktak a Landorhegyen, s csak ezután tudtak egy szövetkezeti lakást vásárolni maguknak a Kossuth Lajos utcában. A 70-es években Balatonberényben nyaralót építettek. Sok évig minden nyarat ott töltöttek.

Házasságukat követően nem késett sokáig a gyermekáldás. Első gyermekük, Ágnes 1958-ban örvendeztette meg születésével a szülőket. Nyolc évig tanult zongorázni, ám éles esze miatt maximális pontszámmal nyert felvételt Pécsre az orvosi szakra. Nem kapott kollégiumi ellátást, albérletben élt szülői támogatással. Hatéves tanulás után 1982-ben szerzett diplomát általános orvosi karon, és a Zala megyei kórház gyermekosztályán kapott állást. 1986-ban született meg a nagyszülők első unokája, István, akit hat év múlva követett Zita.

A Vadvári házaspár Tibor fia 1965-ben született. Az értelmes, okos gyermek követte a szülőket a tanári pályán, ő is az ELTE matematika–fizika szakán szerzett diplomát. Édesanyja nyugdíjba vonulása után a Zrínyi Miklós Gimnáziumban lett tanár, folytatta azt, amit édesanyja sikeresen végzett. Nagy segítségére volt édesanyja módszereinek alkalmazása kezdő pedagógusként. Jól menedzselte a tehetségeseket. Korrekten készítette felvételire diákjait. A gimnáziumból a számviteli főiskolára hívták tanítani, majd karrierje a zalaegerszegi alpolgármesteri álláshoz juttatta. Négy unokával ajándékozta meg a nagyszülőket: Judit (1998), Tibor (2014), Ádám (2017), Zsófi (2018). Közülük a nagymama mind a négy unokát ringathatta a karjában, míg a nagypapa csak az első, Istvánt ismerhette korai halála miatt.

A Vadvári testvérek közül Ágnes így jellemezte az édesanyjuktól kapott örökséget. *„Kakuktktojás vagyok a családban, abban az értelemben, hogy én nem lettem pedagógus. Viszont a tőle kapott igényességet tovább vihettem orvosi hivatásomba is. Édesanyánk nagyon fontosnak tartotta gyermekei tanulását, taníttatását. Leginkább tudásunkra, jó tanulmányi eredményünkre volt büszke az életében. Biztosan érzem, hogy tőle örököltük azt a kitartást, szorgalmat, amiben ő is példát mutatott, és amivel tovább alapozhattuk meg mi is életünket, és tovább adhatjuk gyermekeinknek, unokáinknak. Mintát adott nekünk áldozatkészségből, közösségekért vállalt felelősségből. Az életében adódott megpróbáltatásokhoz szívesen vett megnyugvást idézetekből. »Ne győzzön le téged a rossz, hanem te győzd le a jóval a rosszat.«*

(Róma 12:9-21)

Sajnos, édesapám még 64 éves sem volt, amikor egy éjszaka 1997. június 27-én tragikus hirtelenséggel elhunyt. Ettől kezdve anyukám egyedül élt, átmenetileg az édesanyjával, aki 103 évet élt. Ő megélhette azt, ami ma már keveseknek adataik meg, hogy két dédunokáját, Fruzsit és Fannit még ölében tarthatta, a kicsi Adélkával már nem tudott személyesen találkozni.

Édesanyámat a zalaegerszegi Göcseji úti temetőben helyeztük örök nyugalomba a család mellett volt kollégái, barátai, tisztelői jelenlétében.”

Szabadidejében mindig is szeretett olvasni, találkozni volt kollégáival, tanítványaival. Amíg egészsége engedte, mindig elment az érettségi találkozókra is. Nyugdíjasként sokat olvasott, szeretett keresztrejtvényt fejteni. Gondolkodása karbantartására nagy kedvence volt a sudoku. Húgával, Olgával minden héten megbeszélték a Zalai Hírlap heti feladványait.

A vállára nehezedő évek és betegségeinek súlya egyre nehezebbé tette mindennapjait. Utolsó éveiben folyamatosan a betegségeivel foglalkozott, már semmi más nem érdekelt. Egy augusztus végi baleset sérülései miatt kórházi ápolásra szorult. Bár még élt a remény a gyógyulására, korunk kegyetlen járványa támadt rá, és a november 4-ei kora hajnalon legyőzte őt.

Leánya,
CSÓKÁNÉ DR. VADVÁRI ÁGNES
Zalaegerszeg
és KISS ERZSÉBET
Debrecen

VÁNYI LAJOSNÉ Gál Erzsébet (Földes, 1950. szeptember 24. – Berettyóújfalu, 2020. december 13.) könyvtárigazgató

Földesen született Gál Lajos és Jenei Róza három leánya közül másodikként. Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte, majd Hajdúszoboszlón, a Hőgyes Endre Gimnáziumban érettségizett 1969-ben, ezt követően a helyi bölcsődében dolgozott mint gondozónő. 1970-ben ment férjhez és 1972-ben megszületett fiuk, Róbert. Az egészségügyi képzést munka melletti képzésben szerezte meg, ahol egyik oktatója, Dr. Kiss Tihamér – aki a Debreceni Tanítóképző Főiskola tanára volt – nagy hatást gyakorolt rá, így jelentkezett a Tanítóképző Főiskola népművelő-könyvtár szakának

levelező tagozatára.

A Községi Könyvtár vezetését 1976 novemberében vette át elődjétől. A gyűjtemény ekkor a Tanácsháza oldalszárnyában működött, ahová a régi kultúrház leégése után költöztették. Főiskolai tanulmányait szintén munka mellett végezte, diplomáját 1980 szeptemberében vehette át. Ugyanekkor került átadásra a helyi Általános Művelődési Központ, amelybe integrálódva működött az iskola, az óvoda és a népművelés. A könyvtár is az ÁMK tagintézménye lett, és ekkor vált kettős funkciójú intézménnyé, amely elsősorban továbbra is községi könyvtárként működött, de most már az iskolakönyvtári feladatokat is ellátta. A dupla feladatkör, majd a későbbi technológiai- és információs robbanás még több kihívást hozott, melyeket mindig igyekezett maradéktalanul teljesíteni. Ebben volt segítségére egyre bővülő kis csapata, akiknek munkába állása érdekében mindig személyesen kardoskodott. Meglátta a kínálókozó lehetőségeket, követte az új szakmai irányvonalakat, a korszerűsítések megvalósításához igyekezett egyre nagyobb létszámú munkatársi háttérbázist kiépíteni, így példaértékűen tudta a könyvtár vezetését megszervezni. A könyvtárat szervesen beépítette az oktatás-nevelés folyamatába, tevékenységében az átgondolt gyűjteményezésen túl az olvasószolgálati munka is kiemelt szerepet kapott.

A helyi gyerekek a könyv- és könyvtárhasználati ismereteket, készségeket könyvtárhasználati órákon és könyvtári foglalkozásokon sajátíthatták el, amely alkalmakon mindig szenvedéllyel tudott beszélni a különleges miliő csodáiról. Több évtizedes hagyományát alakította ki a Könyvbarát Körnek, a „Barátunk a könyv” megyei olvasónapló pályázaton is minden évben eredményesek voltak a helyi diákok. Az általa szervezett író-olvasó találkozóknál több neves személyiséggel találkozhattak a földesi olvasók, úgymint: Bálint Ágnes, Bálint György, Fecske Csaba, Főzy István, Janikovszky Éva, Karacs Zsigmond, Kocsis Csaba, Kósa Csaba, Kóka Rozália, Marék Veronika, Nemere István, Nógrádi Gábor, Pappné dr. Tarányi Zita, Tatay Sándor, Tóth Endre.

Munkájáért 1984-ben Miniszteri Dicséretben részesült, 1986-ban a közreműködésével indult meg a Természetvédelmi sulis rendhagyó foglalkozásokkal, természetjárói túrákkal.

1989-ben az Általános Művelődési Központ felvette Karácsony Sándor nevét. Az intézmény névfelvételevel kapcsolatos előkészületekben igen sok feladat hárult a Helytörténeti Bizottság tagjaira. Munkájukat segítve Erzsike monumentális gyűjtő- és kutatómunkához fogott. Hagyatékokból, antikváriumokból vásárolta meg Karácsony Sándor kötetait. A készülő dokumentumtár anyagából 1989-ben összeállított egy időszaki kiállítást a névfelvételi ünnepségre. A kiállítás emlékkönyvébe Pusztai Ferenc, akkori államtitkár a következőket jegyezte be: *"A könyvtártörekedjen arra, hogy a kiállítás anyaga együtt maradjon*

a könyvtárban, ebben a rendezésben, mint állandó Karácsony Sándor emlékkiállítás."

1991-ben, Karácsony Sándor születésének 100. évfordulóján került átadásra a könyvtárban az állandó emlékkiállítás, melynek ő volt a rendezője. 1991 novemberében a kiállítást bemutató tanulmánya a Magyar Pedagógiai Társaság és a Tájak-Korok-Múzeumok pályázatán pályadíjban részesült. 1991 decemberében földesi székhellyel megalakult a Karácsony Sándor Művelődési Társaság, melynek tagjai elsőrendű feladatuknak tekintik Karácsony Sándor életművének felkutatását, rendszerezését, megőrzését, népszerűsítését. A társaság titkáráként sikerült támogatást szereznie pályázat útján a kiállítást bemutató kiadvány készítésére, mely 1992-ben jelent meg ezer példányban. Címe: *Karácsony Sándor emlékkiállítás és bibliográfia*. Ebben egy tanulmányt és egy válogatást is közreadott: *Karácsony Sándor emlékkiállítás; Karácsony Sándorról - Könyvek lapjain* címmel.

A sorozatnyitó füzetet a jövő pedagógusainak ajánlották, melynek lapjain így emlékezett a névfelvétel és a kiállítás létrejöttének hosszas folyamatára: *„Közel tízéves huzavona után, 1989. szeptember 15-én az Általános Művelődési Központ végre felvehette Karácsony Sándor nevét... A névfelvételre készülve felhívásokat, hirdetéseket adtunk közre... A Reformátusok Lapjában közreadott kérésünk nyomán több művet kaptunk kölcsön magángyűjtőktől, amelyeket ma már kiválthattunk saját példányainkkal... Kanadából olyan levél érkezett, amely az egyik Karácsony Sándor kötet keletkezésének körülményeiről ad új információt... Karácsony Sándor lányai (Erzsébet, Mária) fotókkal, ajándékkötetekkel, néhány fontosabb dokumentum, kézirat fénymásolatával; volt munkatársa, Szathmáry Lajos pedig fotókkal illusztrált jegyzetével bővítette kiállításunk anyagát."* A kiadvány tiszteletpéldányait megküldte a régió pedagógusképző intézményeinek, azok könyvtárainak, remélve, hogy ezáltal sikerül felhívni a főiskolai hallgatók figyelmét a könyvtárban található neveléstörténeti dokumentumokra.

A kilencatlábban elhelyezett anyag tematikus elrendezésben mutatja be Karácsony Sándor életútját és munkásságát. A polihisztóriai életmű összes szegmensének megismertetésére törekedett: a későbbi nagyhírű professzor még hetedikos kollégistaként papírra vetett gondolatai, pedagógiai tárgyú életrajzi írásai mellett ifjúsági regényei, didaktikai művei, *A neveléstudomány társaslélektani alapjai* című tízkötetes sorozata, a magyar észjárás feltáró értekezése, doktori disszertációja, a szárszói konferencián elhangzott beszéde, a kísérleti parasztgimnázium, irodalomtörténeti tanulmányai, kritikái, verseskötete, a keresztyénység megélését segítő útmutatói, népi színjátékai, népdalválogatása, a cserkészlet élén töltött évek, a lapszerkesztői feladatok ellátása, a különféle betöltött tisztségekhez társuló tevékenységek, a családi fotók és a tanítványok méltató szavai egyaránt helyet kaptak a válogatásban.

Az állandó emlékkiállítás létrehozásával lehetővé tette az újraértékelt életmű és eszmerendszer könnyebb megismerését, hiszen mind az emlékszoba kialakításakor, mind a különgyűjtemény további bővítése során a teljességre törekvés igényével gyűjteményezett és fáradhatatlanul kutatta az újabb lehetséges forrásokat, lelőhelyeket, sarkallta a kiadókat, kereste a támogatókat az újabb és újabb reprint kiadások, tanulmánykötetek megjelentetése végett. Lelkesen informálta a távolabbról érkező érdeklődőket, civil csoportokat, turistákat és a helyi diákokat is.

1992-ben a könyvtár a Karácsony Sándor Napok helyszíne és társszervezője lehetett. A különféle vetélkedők, szépkiejtési- és versmondó versenyek, rajzpályázatok meghirdetések is mindig megragadta az alkalmat az életmű egy-egy darabjának részletesebb ismertetésére és népszerűsítésére, melyet küldetésének tekintett.

1993-98 között az ÁMK közművelődési igazgatóhelyetteseként dolgozott. Ekkor alakult meg az ifjúsági néptánccsoport, mely nagyon szép szakmai sikereket ért el. A Kertbarát

Körrel egy pályázati támogatás segítségével felújították a Gúnárkert csőszházát, melyet a Műemlékvédelmi Felügyelőség is levédett. Ekkor szervezte a Balásházy János és Herpay Gábor időszaki helytörténeti kiállításokat is. A helyi tartalmakat megjelenítő könyvek és újságcikkek gyűjtésének kezdeményezésével megalapozta a helytörténeti különgyűjteményt. 1996-ban jelent meg a könyvtár és a Karácsony Sándor Művelődési Társaság támogatásával a *Földesi füzetek* sorozatnyitó köteteként Bakoss Lajos *Népnyelv és néphagyomány gyűjtése* című kiadványa, melynek szerkesztője volt. A kötet nyelvészeti, néprajzi vonatkozásai miatt jelentős helytörténeti kiadvány. Mindezek mellett szakmai továbbképzéseken vett részt, és elvégezte a Thomas Gordon-féle hatékony kommunikáció tanfolyamot.

1999. július 1-től az Általános Művelődési Központ szervezeti egységéből kivált az óvoda és a könyvtár. Az intézmény ekkortól Földes Községi Könyvtár néven látja el kettős feladatát, melynek igazgatói pályázatát nyugdíjba vonulásáig minden ciklusban megnyerte. A hagyományos olvasószolgálati munkán túl új rendezvényformákat indított az általános iskolai tanulók részére az olvasóvá nevelés érdekében: költsézet napi szavalóversenyt, megye- és helytörténeti vetélkedőt, olvasótábort szervezett. Tanítványait benevezte a Forradalmi Szavalóversenyre és a Diákpoeízis verspályázatra, ahol verseikkel eljutottak a Teleki Tehetséggondozó Kollégium kurzusára. Segítette a versenyzőket a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természetismereti vetélkedőjére való felkészülésben. Támogatta a könyvtár informatikai fejlesztésének gondolatát, így 2000-től megkezdődött az állomány vonalkódos feldolgozása, majd egy évre rá beindulhatott a számítógépes kölcsönzés, és elérhetővé vált a könyvtárban a világháló, melynek népszerűségét internet-használati tanfolyamokkal igyekeztek növelni. Az intézmény honlapján már 2002-től olvasható Karácsony Sándor egyik legfontosabb írása, a *Magyar nevelés* (Az 1943-as szárszói "Magyar Élet" táborozáson tartott előadás), mert kiemelt feladatának tekintette a földesi születésű polihisztor gondolatainak terjesztését, a Karácsony Sándor Állandó Emlékkiállítás gondozását.

Támogatta a főiskolai hallgatók, egyetemisták kutatómunkáját, számos neveléstörténeti szakdolgozat és diplomamunka született az ő segítő közreműködésével. Örömmel konstataálhatta munkája sikerét, mert a méltatlanul elfeledett pedagógus és filozófus szellemi hagyatéka ismét elérhetővé és kutathatóvá vált bárki számára.

Szakmai tevékenységét az ÁMK-s Suszter László és dr. Bényei Miklós szakfelügyelő is dicséretesnek, példaértékűnek ítélte. Munkája elismeréseként az Editéka Alapítvány jóvoltából 2002 októberében *Az év könyvtárosa* kitüntető címben részesült kimagasló szakmai teljesítménye és kiemelkedő személyes kvalitásai alapján. Könyvtárigazgatói munkája során stabil olvasótábort épített ki, a helyi lakosság nagy hányada vált rendszeres látogatójává az ország könyvtárainak, és tanulók százaai köszönhetik az ő motiváló ténykedésének, hogy felnőttként igénylik a könyves környezetet, és keresik a minőségi művelődés lehetőségét.

Munkáját mindvégig szeretetteljes családi háttér mellett végezhetette, férje megértő támogatására mindig számíthatott, fia pedig ebből az irodalmat kedvelő, a természetet tisztelő és óvó könyves környezetből indulva, maga is hazánk különleges értékeinek védelmezőjévé válhatott.

Három gyönyörű unokájuk megszületésével igyekezett egyre több időt családi körben tölteni. Első unokájának ajánlva írta meg és adta ki verses mesekönyvét *Virka, a kis tündérlányka* címmel, melynek illusztrációit is ő rajzolta. A meseírást sikerrel folytatta, *A Somtündérek birodalma: Szögliget, Derenk, Szádvár* című meséje díjazottként beavogatásra került a *Nálatok nők-e még éigérő paszulyok?* című illusztris kétkötetes kiadványba.

2008-as nyugdíjba vonulása óta elsősorban szereteteinek szentelte idejét, továbbadva

a könyvek és a tudományok, tudós sorsok, valamint a természeti környezetünk tiszteletét, szeretetét. Értékeink védelmezésének és generációról generációra történő átadásának, továbbörökítésének Földes nagyközség határain túlmutató, példaértékű megvalósításaért 2016-ban a Földes nagyközség közéletéért adományozható *Kállay László-díjban* részesült.

A mindig fáradhatatlan, tervek millióit megálmodó és tűzön-vízen keresztül megvalósító könyvtárigazgató, feleség, édesanya, nagymama lendületét a kegyetlen pandémia megtörte és teste 2020 adventjén váratlanul megpihent.

Nyugodjék lelke békében a Mennyei könyvtárában!

Egykori kollégája,
GONDÁNÉ GAÁL ANNAMÁRIA
Földes

VINCZE SÁNDOR (Tiszakerecseny, 1937. március 10. – Nyíregyháza, 2021. szeptember 25.) tanár, igazgatóhelyettes

Édesapja, Vincze Lajos, gátőr, édesanyja, Vajda Borbála, háztartásbeli. Testvérei: Ibolya és Lajos, Sándor a legkisebb. A szülők mindhárom gyermeküket taníttatták. Arra külön büszkék voltak, hogy ő pedagógus lett. Az általános iskolát szülőfalujában, Tiszakerecsenyben végezte.

Így mesélt a gátórházban töltött gyermek évekről: *„Itt ismerkedtem meg a világgal, a természettel, a fákkal, füvekkel, virágokkal. Abban az időben az iskolába járás is nehézkes volt. A gátórházból kimozdulni is gondot jelentett, hiszen akkor még nem volt kövesút, sokszor a kertek alatt közelítettük meg az iskolát. Az osztályteremben a fűtés is gyenge volt. A fűtéshez minden tanulónak naponta két fadarabot kellett vinni.”* Aztán a háborús események hátráltatták az iskolai munkát. 1944. december 5-én Tiszakerecsenyből 180 férfit vittek el közmunkára, málenkij robotra, akik közül nyolcvan nem tértek többé haza.

Egykori barátja mesélte: *„Gyemekkörömbe sokat megfordultam náluk a gátórházban. Különböző felekezeti iskolába jártunk, de a 8. osztályt együtt fejeztük be az általános iskolában, ahol valláskülönbség nélkül tanulhattunk együtt. A középiskola elvégzése után hazakerült Tiszakerecsenybe, ahol tevékenyen részt vett a közéletben, miközben elvégezte a magyar nyelv és irodalom tanári szakot. Sok mindenben kézzelfogható a tevékenysége. Egyrészt kőbe vésték sok fáradozásának eredményét. Egész életében izgatta, mert gyermekkorában átélte a világháborút, főleg az azt követő szörnyűségeket, a falu férfilakosságának elhurcolását. A túlélők, az áldozatok hozzátartozói sohasem felejtik el azt a nagy veszteséget. Nos, mindezt számszerűen nem tudhatnánk, ha Vincze Sándor nagy fáradtsággal, több száz levél kiküldésével és a válaszok feldolgozásával fel nem kutatta volna. Mindezeket a kutatásokat a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár »EMLÉKEZETÜL« című, 2017-es kiadványa is felhasználta.”* (Varga János – róm. kat. lelkész, volt osztálytárs.)

Az általános iskola elvégzése után Mátészalkán, az Esze Tamás Gimnáziumban tanult tovább. Így írt a középiskolai évekről: nem érezte jól magát. Falusi gyermekként elmaradt a társaitól, akik zömmel városi gyerekek voltak. A kollégiumra is rányomta a bélyegét az 50-es évek nyomora. Ennek ellenére szívesen emlékezett vissza ezekre az évekre. Lassan beilleszkedett, nem lógott ki a sorból semmilyen tekintetben. Mély barátságok szövődtek, melyek élete végéig kitartottak.

A szülők nagy öröme, legkisebb fiukból pedagógus lett, ráadásul 1960-tól szülőfalujában, a **Tiszakerecsenyi Általános Iskolában**. Tanári oklevelét a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola magyar nyelv és irodalom szakán szerezte. S bár azoknak a gyerekeik is tanította, akikkel együtt járt általános iskolába, mégis nagy tisztelettel, szeretettel fogadták, és ez kölcsönös volt.

Ekkor ismerkedett meg Balogh Irénkével, akit 1962-ben helyeztek Tiszakerecsenybe, matematikát és fizikát tanított. 1966-ban kötöttek házasságot. Két lányuk született, Lilla és Hajnalka, akik szintén tanári diplomát szereztek. Szelíd szeretettel vette körül őket, és olyan stabil alapokat adott szeretetével, melyre életüket bátran építhették. Mindig büszke volt gyermekeire. Nagy boldogság volt, amikor az unokái megszülettek. András és Lili ámulattal hallgatták nagyjuk meséit. Igyekezett átadni a gyermekkorából hozott természetszeretetet

és tiszteletet. 14 évig szolgálati lakásban laktak, majd pedagógus kölcsönből családi házat építettek.

Mindig szeretettel mesélt az iskolai munkájáról, a tanításról, annak ellenére is, hogy a falusi pedagógusnak sok mindennel meg kellett küzdeni. A tantermek a község különböző helyein voltak. Szünetben a pedagógusnak kellett átmenni egyik tanteremből a másikba. Járdá nem volt, esős időben gumicsizmában kellett járni. A nehézségeket kárpótolta a jó pedagógusi közösség. Hat fiatal házaspár, akikkel jó baráti és munkakapcsolat alakult ki, és ilyen légkörben eredményes munkát tudtak végezni. A tiszakerecsenyi iskola, mondhatnám, hogy akkoriban virágkorát élte.

Tanítványai, kollégái így emlékeznek rá: *„Ritkán születnek ilyen nagy emberek, mint TANÁR bácsi volt. Igen, így, nagybetűvel, mert Ő maga volt a tekintély, de nem csak tanárként, emberként is. Végtelenül odaadó, lelkiismeretes és segítőkész volt, de szigorú és igazságos, mindenekfelett mindig emberséges. Nem számított, hogy mikor kezdődött a munkaidő és mikor ér véget, hogy kinek milyen volt a bőrszíne, milyen családból jött, ha látta a tehetséget, az igyekezetet, mindenkit felkarolt, támogatott, biztatott. Az iskola az otthona volt. Mi, mint falusi szegény gyerekek, nélküle nem utazhattuk volna be az országot. Időt és energiát nem sajnálva hosszú éveken keresztül szervezett nyaralásokat az ország különböző pontjaira. Mindenki egy kicsit az Ő gyermeke is volt. Az én életemre nagyon nagy hatással volt, sosem fogom elfelejteni!”* (Baranyi Gyöngyi – volt tanítvány)

„Vincze Sándor tanár urat gyermekkoromtól haláláig ismerhettem. Egyrészt szülőfalumban, Tiszakerecsenyben, nagyon közel laktunk egymáshoz. Másrészt, mikor hazatért a faluba tanítani, én az általános iskola 5. osztályába jártam, és egész nyolcadikos koromig ő tanította a magyar nyelv és irodalmat. Kedves, türelmes és igazságos volt velünk. Megkövetelte a szabályok precíz ismeretét és gyakorlati alkalmazását is. Fogalmazás, helyesírás terén jó útravalót kaptunk, ami nyilvánvalóan hozzájárult, hogy osztályunkból – megfelelő az akkori felvételi követelményeknek – sokan tovább tanulhattunk. Sok év telt el, hogy újra találkoztunk, a 45 éves osztálytalálkozón, ahol több tanárunk is velünk örülhetett a viszontlátásnak. Köztük volt Vincze tanár úr is, kedves feleségével együtt, aki fizikát tanított nekünk. Itt tudtam meg, hogy hosszas kutatómunka, rendszerezés után egy könyv előkészítésén dolgozik Tiszakerecsenyről. Kérésére, segítettem az összeállítást számítógépre vinni. Emlékét, tanításait tisztelettel őrzöm.” (Ganzler Istvánné Fehér Ilona – volt tanítvány)

1994-ben felépült a tíztantermes emeletes iskola és tornaterem. Így a körülmények is gyökeresen megváltoztak. Szaktantermeket tudtak kialakítani. Konyha is épült az iskolához és ebédlő, így a tanítás, a sport, az étkeztetés is helyben volt. Mindezek megvalósításához Vincze Sándor mint önkormányzati képviselő támogatása és javaslatai is hozzájárultak.

Vincze Sándor 17 évig volt igazgatóhelyettes. Mint pedagógus és mint helyettes, mindvégig szívén viselte az iskola, az oktatás ügyét. Ha kellett, kályhát javított, fát ültetett. Vezetőként mindig nagyon segítőkész volt kollégáival is. Igyekezett harmonikus légkört teremteni, az intrika és a bosszú távol állt tőle. Helyettesi megbízása mellett osztályfőnök is volt. Úgy bánt tanítványaival, mint a gyermekeivel. Megérezte, melyikükhöz hogyan kell közeledni, hogyan kell velük bánni, hogyan lehet nagyobb teljesítményre bírni őket. Óra elején, ha végignézett az osztályon, rögtön látta, melyik gyerekeknek van valami bánata, gondja. Különös érzéssel tudott bánni a tanulókkal és a szülőkkel is. Elfogadták tanácsait, sőt sokszor kérték segítségét is. Szülők és tanulók egyaránt tisztelték, és ezt hálájukkal is igazolták az évek során. Ha valakiről mintázni lehet egy pedagógust, az ő volt. Magas alakja, megjelenése,

meggyőző viselkedése, tiszteletet parancsoló kisugárzása, mind-mind nevelő hatással volt a gyerekekre, felnőttekre egyaránt.

„»A tanításban nem az a legtöbb, hogy az ember azt a tudást, amit évtizedes elméleti és gyakorlati munkával megszerzett, továbbadja, hanem... az ember önmagát adja tovább. A személyiségét. A példát.« Galgóczi Erzsébet gondolata Vincze Sándor alakját idézi fel bennem 25 év

Vincze Sándor osztályával (1994.)

távlatából. Azt az embert, akinek nemes egyszerűsége, mértékletessége, közvetlen stílusa, embersége, segítőkészsége, humora, udvariassága, pedagógus hitvallása, bölcsessége és lokálpatriotizmusa példa értékű lett számomra. Egy tanévben dolgoztunk csak együtt, de rengeteg emléket őrzök a szívemben erről a tíz hónapról. 1999-től én lettem Sanyi bácsi utódja mint magyartanár. Átvettem az ő »birodalmát«, a magyar termet, mely inkább helytörténeti kiállítás volt, mint birodalom, de én itt otthon voltam. A falat mázas cserépedények, szöttes és beregi keresztiszemes kézimunkák díszítették. Hangulata volt ennek a teremnek. A gyerekek szívesen tanultak itt, hiszen itt láthatták, megfoghatták azokat a dolgokat, amelyekről versekben, regényekben olvashattak. Pályakezdőként tanár úrtól hallottam azt a bölcs mondást, hogy »minden gyermek jó valamiben«. Ez azt jelenti, hogy vegyük észre azt, hogy ki mire hivatott. Nemzedékeket neveltünk együtt őseink történelmi múltjának megismerésére. »Nem múlnak ők el, kik szívünkben élnek. / Hiába szállnak árnyak, álmok, évek. / Ők itt maradnak bennünk csöndesen még.« – írja Juhász Gyula a Consolatio című versében. Mindig szeretettel és tisztelettel gondolkodom Sanyi bácsira, aki kollégám, mentorom és a példaképem volt.” (Bíróné Turóczi Emese – volt kolléganő)

„Szakmai sorsunk félvévszázada fonódott össze. Én Mátyuson kezdtem tanítani, Ők, feleségével, a drága Irénkével Tizsakerecsenyben. Az 1960-as években egy falusi tanítónak sokrétű teendői voltak. A könyvtárosi munkától a közművelődés szervezéséig minden az ő feladata volt. Vetélkedőket szervezett, szavalóversenyekre készítette fel a tanulókat, szaktárgyi versenyekre a legjobbakat. Szerette az iskoláját, a benne tanulókat, kollégáit. Tisztelte a tizsakerecsenyi embereket. Nemzedékeket tanított a szépre, jóra, becsületre, tisztességre. Nagy tisztelettel emlékezem rájuk!” (Péter Lászlóné – volt kolléganő)

Az iskolai feladatok mellett Tizsakerecseny fejlődését is szíven viselte. Hosszú ideig volt tanácsstag, volt előljáró és 24 évig önkormányzati képviselő. A rendszerváltás előtt is vállalt társadalmi megbízatásokat, mert úgy gondolta, hogy így tudja leginkább képviselni a kerecsenyi embereket és segíteni problémáik megoldását. Saját szavait idézem: „A szó szoros értelmében a falu lámpásai voltunk, de a napszámosai is. Az akkori pártvezetésnek, a községi tanács vezetőinek, még a téesz vezetőinek is ki voltunk szolgáltatva.”

A tanítás és a társadalmi megbízatások mellett sokat olvasott. Különösen szerette a történelmet, érdekelték az ország és a világ eseményei is. Leginkább mégis a szülőfaluja jelene és múltja foglalkoztatta. Kutatómunkájának lett a gyümölcse „A gáton túl és innen” című könyve, amely Tizsakerecseny múltját tárja fel. A könyvet 2014-ben adták ki. Ebben a könyvben ír a málenkij robotra elhurcoltakról is. Mindezt név szerint gyűjtötte össze. Hogyan és hova vitték az embereket, milyen sorsuk volt, és hányan éltek túl. Ehhez felhasználta a

túlélők hiteles elbeszéléseit, ami nagyon alapos kutatást igényelt. Az ő kezdeményezésére 1990-ben avatták fel az emléktáblát, melyre a II. világháború áldozatainak (katonák, elhurcoltak) és a deportált zsidóknak a nevét vésték. Minden év december 5-én emlékműsor keretében emlékeznek azokra az idegenben elhunyt tiszakerecsenyi családapákra és fiatal emberekre, akikért még a harang nem szólt. Az ünnepségeken 28 éven keresztül Vincze Sándor tartotta az emlékbeszédet.

Az a gondolat is régóta foglalkoztatta, hogy Tiszakerecsenynek címere legyen. Ennek a tervezésén is sokat töprengett, hogy olyan legyen, ami a község múltját és jelenét is szimbolizálja. Az akkori polgármester (Pécsi László) támogatásával 2002-ben el is készült Tiszakerecseny címere.

1997-ben ment nyugdíjba, de pedagógushiány miatt még tovább tanított, és közéletben is részt vett. Felesége 2002-ben lett nyugdíjas, ezért úgy döntöttek, hogy ha nehéz szívél is, de elköltöznék, így a gyerekeikhez is közelebb lesznek. 2005-ben Nyíregyházán vettek lakást, de itt is megtalálták a módját, hogy aktív életet éljenek. Szülőfalujával sem szűnt meg a kapcsolat. Gyakran hazajártak rendezvényekre, barátokhoz, és onnan is sűrűn felkeresték őket. Ugyanakkor úgy érezték, hogy ez a 16 év ajándék volt számukra. Nyíregyházán is megtalálták az érdeklődési körüknek megfelelő közösséget, a Dialóg Nyugdíjas Egyesületben. Sok barátot szereztek, sokfelé jártak az országban és külföldön is. Aktív résztvevője volt az egyesület rendezvényeinek.

„A nyíregyházi DIALÓG Nyugdíjas Egyesületben ismerkedtünk meg, váltunk barátokká. Feleségével, Irénkével hamar feltalálták magukat a többnyire pedagógus társak között. Élénken részt vettek a beszélgetésekben, kis ünnepeink megszervezésében – nőnap, születésnap, köszöntések, állami ünnepek. Rövidesen önálló témaválasztással maga is tartott, főleg irodalmi ismertetéseket, sajátos, népszerű előadásmóddal. Nyugdíjasként, szerkesztői segítségével itt öntötte végső formába az említett kis falumonográfiáját. Nagy élményem volt részt venni ennek bemutatóján, Tiszakerecseny falunapján, ahol örömmel tapasztaltam a helyiek feléje áradó végtelen szeretetét!” (Nyugdíjas barátja – Erdélyi Tamás)

Vincze Sándor szerető férj, édesapa, barátait tisztelő, gyermekcentrikus pedagógus, lokálpatrióta volt.

„Mindig azon gondolkodtam, mikor ment el az az ötven egynéhány év, amit együtt töltöttünk és közben hálásak vagyunk azért a több mint 50 évről, hogy a lányai lehettünk. Mi, a gyerekei megtanultuk, hogy szeressük egymást, hogyan legyünk NŐK! Mert sohasem felejtette el elmondani pici korunktól, hogy szépek és csinosak vagyunk. A fülünkben cseng, ahogyan azt mondja: »Ilyen szép lányokkal én nem megyek sehova!« – és büszkén mosolygott. Később erősítette, hogy képesek vagyunk megvalósítani önmagunkat, ne adjuk fel, és ha nem sikerült, akkor mellettünk állt és velünk sírt. Tanultunk odaadást és végtelen szerelmet, melyet édesanyánk iránt táplált élete utolsó pillanatáig, és amelyet saját párkapcsolatunkban tovább folytatunk. Köszönjük, hogy óvón végig kísérte életünket: tanulmányainkat, párválasztásunkat, a házasságkötésünket és az unokák születését. A drága unokákét, akiket – ha lehet ilyet leírni – még tőlünk is jobban szeretett. Apu, örökséged mi vagyunk, és mindazt, ami Te voltál most mi őrizzük tovább!” (Lányai – Lilla és Hajnalka)

2021 nyarán megbetegedett és rövid betegség után családja körében halt meg. Temetésén a családján, rokonain, barátain kívül, szeretett szülőfalujából is sokan elkísérték utolsó útjára.

Kitüntetései:

- társadalmi megbízatásaiért számos tárgyjutalmat, erkölcsi megbecsülést, elismerő oklevelet kapott
- Dicsérő oklevél az úttörő mozgalomban végzett munkájáért
- Kiváló oktató-nevelő munkájáért (Érdemérem)
- Szolgálati érdemérem
- Tiszakerecseny Díszpolgára (erre volt a legbüszkébb)

VINCZE SÁNDORNÉ
Nyíregyháza

VONA LÁSZLÓ (Tiszabő, 1925. május 27. – Kisújszállás, 2013. november 12.) tanító, kántortanító, tanár, igazgató, szakfelügyelő

Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Tiszabőn született 1925-ben. Szülei – Icsu Anna és Vona Gellért – dolgos, istenhívő emberek, saját kisbirtokukon gazdálkodtak. Fontosnak tartották, hogy fiuk tanuljon, és ezért minden áldozatot meghoztak.

Az elemi iskola elvégzése után a polgári iskolát Törökszentmiklóson végezte, majd 1940-ben az Egri Érseki Római Katolikus Tanítóképző Intézet és Líceumba nyert felvételt. A képzőben eltöltött tanévek a 2. világháború miatt nem voltak zavartalanok. Az évfolyamába járó diákok 3 év után líceumi érettségit, majd 2 év alatt tanítói oklevelet és kántori képesítést szereztek.

Az egri tanulóévekre mindig szívesen gondolt vissza. Az ott megszerzett tudás és kiváló tanáraitól kapott pedagógusi minták egész életére szóló útravalóul szolgáltak. Itt készítették fel a tanítói pályára és az egyházi zenét muzsikáló kántori mesterséget is itt sajátította el. 1945 júliusában tett sikeres záróvizsgát. Frissen megszerzett képesítésével kántortanítói állásra jelentkezett Kisújszálláson. A kilenc pályázó közül a **Kisújszállási Római Katolikus Egyházközség** őt tette meg kántortanítójának. 1948-ig, az iskola államosításáig dolgozott az egyház szolgálatában. Ezután a **Kossuth Lajos Úti Általános Iskolában** kapott állást. Közben a szegedi tanárképző főiskola matematika–fizika szakán 1954-ben tanári oklevelet is szerzett.

Munkássága ideje alatt a pedagóguspálya minden lépcsőjét végigjárta. Volt osztálytanító, s olykor egyszerre 80 diák is ült a padokban. Volt matematika–fizika szakos tanár, és járási szakfelügyelőként is tevékenykedett. Öt évig Kisújszállás város oktatási intézményeinek gazdasági igazgatói feladatait is ellátta. 1964-től 1980-ig a Kossuth Lajos Általános Iskola igazgatója volt, majd három óvoda és a Tanyai Diákotthon igazgatásával is megbízták.

Tevékenyen részt vett a város társadalmi- és közéleti életében is. 1985-ben, negyven év szolgálat után vonult nyugdíjba. Nyugdíjazása után még 3 évig óraadóként dolgozott a helyi szakmunkásképzőben, valamint 19 évig kántori feladatokat látott el a szomszédos településen, **Kenderesen**.

Pályáját mindvégig a szülői házból mintául kapott munkaszeretet és a tanítóképzőben kialakult hivatástudat határozta meg. Így vallott erről: *„A tanítói, tanári és vezetői működésemet a szülői ház, az Egri Érseki Tanítóképző szelleme és a családi életem határozta meg. A szülői házból hoztam az istenhitet, a munka becsületét és a mások iránti tiszteletet. Az Egri Érseki Tanítóképző Intézet és tanárainak szelleme oltotta belénk a tanítói-pedagógusi hivatástudatot, a gyermek- és hazaszeretetet. Itt tanultuk meg a helyes magyar életszemléletet és magyarságismeretet. Tanáraink azt tudatosították bennünk, hogy a legszebb hazafias cselekedet a munka, az állampolgári kötelességek pontos, példaadó teljesítése, a gyermekek biztos tudásának megalapozása. Hangoztatták, hogy a tanító élete, erkölce, egész magatartása legyen példaadó, példamutató, mert csak így lehet tekintélye a gyermekek, a szülők és a társadalom előtt. Ez a szellem kísérte egész életemet.*

Tiszteltem a gyermekeket, nevelőtársaimat és a szülőket, ezt a tiszteletet tőlük is megkaptam, megkapom.”

Következetes és igényes volt, amit elvárt munkatársaitól is. Óráin legendás fegyelem volt, amelyet elengedhetetlennek tartott a tudás átadásához. *Kecze István* polgármester, egykori tanítvány így emlékezik: *„Bennem leginkább az a pillanat él, amikor az első közös számtanóránk egyikén egy sajátos matematikai megközelítemre tanár úr felfigyelt – és többek között –, őmiatta lettem magam is matematikát, fizikát tanító tanár. Újra és újra köszönöm társaim nevében is, hogy elmondta, elmagyarázta, visszakérdezte, ha kellett újra és újra szemléltette számunkra a matematika világos logikájával az emberi kapcsolatok*

tisztaságát is. Hogy vannak együttélési normák, amelyeket betartani kötelességünk. Hogy vannak követelmények, amelyeket teljesíteni kell. Ki hogyan teljesít, úgy értékeli. Vannak örök feladatai a pedagógiának időtől, koroktól, helyektől függetlenül. És ezek egyszerű, világos feladatok. Ahogyan ő maga megfogalmazta a legfontosabb tételket: tudást adni, munkára, keresztény erkölcsökre, becsületre nevelni – mindezt szeretettel tenni.

Nemrégben azt kértük, mondja el, mit tekint a helytálláshoz a legfontosabb értéknek, amelyet útravalóul adna az utánunk jövőeknek. »Az első ajánlólevél az életben – mondta – a jó modor, az elsőbb, mint a tiszta jeles bizonyítvány vagy a diploma. Bizonyítványunkat, diplománkat nem vehetjük elő mindenütt, de néhány perc alatt levizsgálhatunk a jó modor tudományában tett előrehaladásunkról. Gyakran az első lépéstől függ egy egész élet sikere.« És mindenféle boldoguláshoz kell az önbizalom, de az akarat is – hangsúlyozta.»

Makulátlan fehér köpenyében tekintélyt parancsoló IGAZGATÓ bácsi volt, akitől meg lehetett tanulni a rendezett külső, az ápolt, jó megjelenés kultúráját is. Példaadó volt embersége, amivel tanítványaihoz, kollégáihoz fordult. Vallotta, hogy „elengedhetetlen pontosnak és tapintatosnak lenni, ez utóbbi a mások iránti empátiát jelenti.” Diákjait nemcsak ismeretekre, hanem jó erkölcsre és becsületességre nevelte. Zeneértő emberként maga is fontosnak tartotta a zenei nevelést; büszke volt az iskola tagozatos kórusára, mely fellépéseivel szép sikereket ért el megyeszerte.

Eredményes munkájához élete folyamán hozzájárult a biztonságot adó meleg családi háttér. Felesége és gyermeke mindig erőt adtak neki a dolgos mindennapokban.

Több évtizedes pedagógusi, igazgatói munkáját és életpályájának példamutató emberségét Kisújszállás Díszpolgári címmel köszönte meg 2005-ben. Ezzel a címmel ismerte el a város emberséggel végzett önzetlen szolgálatát, amit a helyi oktatásügyért tett. „Pedagógiai munkájának másodvetése is érni kezdett, azaz a felnőtté vált tanítványok már mást is megláttak, mást is megláttunk, mint amire hajdan, végzős kisdíáként rászemléltünk. Amit akkor még nem, ma azonban megértettünk, az, hogy Vona László tanáregyénisége példája a tiszta és szép, a másokért, a jövő nemzedékeiért leélt emberi életnek.” (Kecze István)

2010-ben vette át első diplomája megszerzésének 65. évfordulóján a vasoklevelet egykori tanítványától, Kecze István polgármestertől a városházán. A vasdiploma átadása után véget érni nem akaró tapssal tisztelegtek előtte a város lakói. „Azelőtt sem, azután sem hallottak a városháza öreg falai ehhez foghatót... Ha lehunyjuk a szemünket, és elképzeljük ezeket a percek, ma is hallhatjuk, érezhetjük lelkünkben azt a szeretetet, amely e tapssal átölelte őt.” (Kecze István)

Legszemélyesebb kincse Perlaky Lajos Napfényes életfilozófia című könyve volt, melyben egy általa fontosnak tartott mondatot jelölt meg: „Ne feledd! Az életben ott maradunk, ahová önmagunkat állítjuk!” E jelmondat szerint élt, tanított, így vált ő a szó legnemesebb értelmében köztiszteltetben álló személlyé, akire hálás szívvel emlékezünk.

Források:

- Egri prepa voltam: Tanítósorsok. 1828-2008., Eger, Líceum Kiadó, 2008
- Vallomás (Vona László In: 70 éve Kossuth: emlékkönyv a Kossuth Lajos Iskola alapításának 70. és az ének-zene tagozat 60. évfordulójára) szerk. Radics Zoltán, Kisújszállás, 2018
- Kecze István: Vona László emlékére. In: Kisújszállási nagykun kalendárium, 2014

PILLER ADRIEN
iskolai könyvtáros
Kisújszállás

Emlékezzünk régiekről!

JÁKY IMRÉNÉ Szauer Gabriella (Csorna, 1896. március 4. – Egyed, 1988. december 26.) tanítónő

Szauer Gabriella családja Csáfordjánosfáról származott. Három nővérével együtt szülőfalujában nevelkedett. Tanítói diplomáját 1915. június 30. napján a pozsonyi Magyar Királyi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző Intézetben szerezte. Németül már háromévesen beszélt, ugyanis egyik nagymamája württembergi volt.

Az **egyedi római katolikus elemi iskolában** lett pályakezdő és ebből, a közben államivá lett iskolából ment nyugdíjba, 1951-ben. Mindig első és második osztályosokat tanított, ezért természetes volt, hogy az egész falu „tanító néninek” hívta.

Egyeden régóta volt iskola, első tanítójáról már 1696-ból tudnak, akit Magasy Jánosnak hívtak és evangélikus volt, ami azért érdekes, mert a község katolikus. Az 1766-os egyházlátogatás említést tesz a korabeli tanító javadalmazásáról: *„Megillette a tanítói lakás, két igaökört föld, egy kocsi fa és a templomi teendőkért pénzbeli juttatás.”* 1831-ben a tanító a homoki Czvitók György volt, akiről a hívek jó véleményekkel voltak. 1873-ban már két osztállyal működött az iskola. A századfordulót követően az egyedi római katolikus népiskola hatosztályos volt, amelyhez egy tanító tartozott. 1915-ben egy tanító volt és ő igazgatója is lett az iskolának, Polgár Aladár plébános személyében. 1921-ben már három tanítója volt az iskolának: Jáky Imre, Jáky Imréné és Nagy Pál, aki az iskolaigazgatója is volt. Az iskola kb. száz tanulója összevonással tanították (1-2; 3-4; 5-6 osztály), három tanteremben, délelőtt és délután is, vallásos szellemben. A nap reggelenként szentmisével indult, tanítás előtt és után is imádkoztak. A tanterem falán nagy feszület függött. A hatodik év vége után, három év ismétlődő következett, amely mindig szerdán volt. A rendszer a nyolc osztály bevezetéséig működött.

Szauer Gabriella, az egyedi népiskolába történt felvételekor kapott Díjlevél nevű dokumentumát a Csornai Múzeum őrzi, ami felsorolja jövedelmeit és kötelességeit:

„Jövedelmek:

1. *A község pénztárából havi előleges részletekben 100 korona*
2. *Az 1913 évi 10. törvénycikk alapján szolgálati éveinek megfelelő állami segély*
3. *Lakbér 240 korona*

Kötelességei:

1. *A kijelölt tanteremben elhelyezett mindennapi iskolaköteles gyermekeket és ismétlődő iskolásokat az iskolaszék által kijelölt időben és módon az érvényben lévő országos törvények és a római katolikus püspöki kar által elfogadott Rendszabályok szerint a többi tanteremmel felváltva tanítani*

2. *A női kézimunkát minden díj nélkül tanítani*

3. *A tanköteles gyerekeket az istentiszteletre kísérni, azokon buzgón részt venni, rájuk felügyelni.”*

Jövedelme kiegészült a szülőktől kapott tojással, gyümölcscsel, baromfival, disznóölési kóstolóval. A családok ezzel fejezték ki hálájukat, akkoriban ez még megszokott dolog volt falun. A tanítók névnapján mindig tanítási szünet volt. Lőrincz Imréné nyugdíjas tanítónő emlékezése szerint a gyerekek a következő rigmussal köszöntötték az ünnepeltet *„Tele szívünk örömmel/Rajta vigadjunk! / A keservnek, a búnak / Helyt most ne adjunk / Rajta hát, rajta hát / rajta vigadjunk / a keservnek, a búnak / helyt most ne adjunk! / Éljen jó tanító*

*bácsi (néni)/ Számos éven át! Ne ízlelje sohasem / a bú poharát! Rajta hát, rajta hát / rajta vigadjunk! /A keservnek, a búnak/ Helyt most ne adjunk!*¹⁰

A tanulók bizonyítványában a magatartás és szorgalom osztályzatokon kívül a következő tantárgyak szerepeltek: hit- és erkölcsstan, olvasás, magyar nyelvtan, magyar helyesírás, olvasmányok (folyékony olvasás, tartalmi tárgyalás), beszéd- és értelemgyakorlat, fogalmazás, számtan, mértan, földrajz, történelem, polgári jogok és kötelezettségek, természetrajz, természettan és vegytan, szépírás, éneklés, rajzolás, testgyakorlás, gazdasági ismeretek, kézimunka. 1917 után még német olvasás és írás, német nyelvtan, egészségtan is csatlakozott a sorhoz. A tanulók magatartását, szorgalmát és tanulmányi előmenetelét karácsonykor, húsvétkor és tanév végén osztályozták. Az egyes tantárgyi osztályzatokon túl a tanulók általános osztályzatot is kaptak, amely az összes tantárgyból nyújtott átlagos teljesítményükre szolgált.

A Rábacsanaki származású Jáky Imre ugyancsak az egyedi iskolában tanított, és itt ismerkedtek meg Szauer Gabriellával, majd összeházasodtak. Két fiúk született, 1926-ban Imre, 1928-ban István. A gyermekek születése után háztartásukban kisegítő gyermekfelügyelőt is alkalmaztak. A fiúk még kicsik voltak, amikor Ella néni férje megbetegedett, és intézetbe került, ahol haláláig (1974) ápolták. Ella néni minden héten meglátogatta őt.

Ella néni a régi iskolaépületben tanított, amit aztán később felújítottak. Jelenleg a felújított iskolaépületben tanulnak az egyedi alsós diákok. (Az iskola a szili Szent István Körzeti Általános Iskola I. számú tagiskolája.) A tanítónő az iskolából kísérte a gyerekeket a templomba, ha kellett, a kántort is helyettesítette. Vezette az iskola könyvtárát, színjátszó kört, kézimunkaszakköröket szervezett gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt. Cser Ferenc, egykori tanítványa két színdarabra emlékszik szeretettel, a *Lúdas Matyira* és az *Elcserélt menyasszonyra*, amelyekben ő is szerepelt.

Ella néni büszke volt arra, hogy az egész falut ő tanította meg írni-olvasni, az ő szavaival élve: „*az egész falut kinadrágolta*”. Egy pedagógusnap ünnepségen – már nyugdíjas korában – azt mondta: „*Ennyi gyereket nem lehetett volna tanítani és a rendre szoktatni pálcá nélkül.*” Még nyugdíjasan is tanított németet az érdeklődőknek. Csekély tanítói fizetését soha nem kevesellte, elégedett volt vele.

Kuti Ferencné Skárlát Magdolna 1943 és 1951 között járt az egyedi iskolába. Csaknem nyolcvan év után így emlékezik rá: „*Aranyos, kicsi fehérnép volt. Volt egy kis szögletes fonott kosárkája, ami mindig nála volt. Gyakran cukorkával is megjutalmazta a gyermekeket. Ha vásár volt a faluban, mindig kimentünk a tanító nénivel körülnézni. Nagyon örültünk ennek. A háború végén, a kastély tenispályáján tartottuk meg a tornaórákat. Ella néni szigorú volt, de kedves is. Amikor kimaradtam az iskolából, én is részt vettem a színjátszó kör tevékenységében. Később is sokszor találkoztam és beszélgettem Ella nénivel. Tisztelettel és szeretettel emlékezem első tanítómra.*”

Hancz Imre nyugdíjas pedagógus így emlékezik Jáky Imrénére: „*1947 és 1955 között voltam az egyedi iskola tanulója. Ekkor az iskolánk már nyolcosztályos volt. Engem Ella néni 1. és 2. osztályban tanított, a hittanon kívül minden tantárgyat. Alacsony, vékony asszony volt, de nagyon szigorú. Kellott is a fegyelmezés, mert nagyon sokan voltunk. Csak délelőtt jártunk iskolába. A teremben hatszemélyes fapadokban ültünk, rajtuk mélyedések voltak a tintatartónak. Mártogatós tollal írtunk. Télen nagy vaskályhával fűtöttek. A padló olajos volt. Vászontáskában vittem a felszerelést az iskolába. Könyvek és füzetek mellett néha használtuk még a palatáblát is. Szünetekben az udvaron játszottunk. Kedvenc volt még az ugróiskola és a biciklizés. A tanító néni egyszerűen öltözködött. Minden évben megünnepeltük március 15-*

ét és a Madarak és fák napját. Úgy emlékszem, fát is ültettünk. Nemcsak az iskolában, hanem a templomban is nagy fegyelmet tartott a tanító néni. Kettes sorban vonultunk a templomba, csendben kellett végigülni a misét. A felsős felügyelők bejelentették a rosszalkodókat, akiket a tanító néni megfegyelmezett.”

Jáky Imréné tanítónő pedagógus-pályafutása alatt nagy tekintélynek örvendett. A két világháború közti időben a magyar középosztályt képviselte a községben. Mindenki előre köszönt neki az utcán. Az iskolásokkal és szülőkkel barátságos, de ugyanakkor távolságtartó is volt. Így tudta tekintélyét megőrizni. A pap, az orvos és a jegyző mellett a falu első négy embere közé tartozott. Jó barátságot ápolt az esperessel és az őt követő Molnár Vince atyával, gyakran kártyáztak a plébánián. A kastélyban is gyakran megfordult, szívesen teázott a kastélyban lakó hölgyekkel, és nagyon boldog volt, hogy németül cseveghetett velük.

Neve az 1932-ben kiadott Sopron Szabad Királyi Város „Civitas Fidelissima” és Sopron vármegye címtár című kiadvány Egyed-oldalán is szerepel.

Nyugdíjazása után is Egyeden élt Imre nevű fiával. Hosszú élete során nagyon vallásos volt, szinte csak misére járt el a háztól. Mindig érezhette a falusiak megbecsülését, tiszteletét, szeretetét. Régi tanítványaitól gyakran kapott képeslapokat és leveleket névnapjára, a karácsonyi és húsvéti ünnepekre.

1988. október 28-án kapta meg rubindiplomáját az egyedi községházán hosszú tanítási múltjának elismeréseként. Sok régi tanítvány jött el az ünnepségre. Itt az iskolások köszöntötték az idős tanító nénit, énekeltek és verset mondtak. Az ünnepségen a járási művelődési osztály és a Pedagógus Szakszervezet képviselői, illetve Egyed polgármestere, Lőrincz Imre, köszönték meg Ella néni hosszú, fáradtságos munkáját. Kilencvenkét éves korában halt meg, s férje mellé temették.

Ma már csak néhány ember él, akit Ella néni tanított, és vannak róla emlékei. Ezek közé tartozik *Lőrincz Imréné* nyugdíjas tanítónő is. *„Mikor én Egyedre kerültem ő már rég nyugdíjas volt. A faluban láttam néha, templomból jövet kis fekete főkötőjében és néha a boltban. Egy-egy pedagógusnapi ünnepre is meghívták, ilyenkor többet beszéltem vele. Érdekes módon nagyon sokat dohányzott, saját maga töltötte a cigarettát. Tréfásan azt mondta: ez konzerválja őt.”*

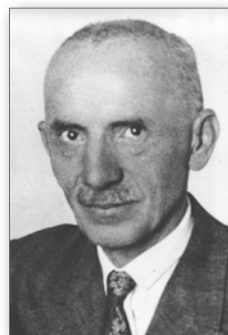
Ella néni egy olyan generációt képviselt, amely megtapasztalta a 20. század felkavaró történelmi eseményeit, változó művelődési viszonyait, oktatási rendszerének fordulópontjait. Mindezek közepette is hű tudott maradni községéhez – falujához, közösségéhez, tanítói értékrendjéhez. Lerakta azokat az alapokat, amelyek segítettek/segítenek tanítványainak és azok gyerekeinek is a változó világban eligazodni. Öröm számunkra, hogy e könyv lapjain emléket állíthattunk neki.

A pedagógusarckép 2020-ban, a „Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében” című emlékkönyvsorozat XI. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel emlék!” Alapítvány

Összeállította:
KOVÁCSNÉ GICZI GIZELLA
és VARGA GYÖRGYNÉ
Egyed

Dr. KRISTÓF GYÖRGY (Tófalva, 1878. október 2. – Kolozsvár, 1965. október 15.) főgimnáziumi majd egyetemi tanár, dékán, irodalomtörténész

Maros-Torda vármegye – mára Marosszentgyörgybe olvadt – kis falujában, Tófalván született a Teleki grófnaknál szolgáló urasági cseléd gyermekeként. Az elemi osztályokat Sáromberkén kezdte, s a helybéli tanító javaslatára írták be a marosvásárhelyi Református Kollégiumba az elemi befejezésére. Innen került 1889-ben a nagyenyedi Református Bethlen Kollégiumba szolgadiáknak. A gimnázium felső osztályaiban már kitűnt tanulmányi eredményeivel, úgyhogy VIII. osztályban az Önképzőkör elnökéül választották. Itt bontakozott ki irodalmi-történelmi érdeklődése. Utóbb is a legnagyobb hálával emlékezett meg a kollégiumról és alapítójáról. 1898-ban „jelesen érett” minősítéssel tette le az érettségi vizsgát. Utána a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Bölcsészeti karára iratkozott be, a latin–magyar szakcsoport tárgyait hallgatta. Az 1901-es nyári szemeszter idején a fővárosi egyetemen tanult. Különös hatással volt rá a Böhm Károly, a filozófia tanára, aki Kolozsvárt iskolát teremtett maga körül. Tanulmányai végeztével, bizonyára Teleki Sámuel ajánlatára, 1902 őszén nevelőként alkalmazták a **Lónyai család Zemplén vármegyei deregyői kastélyában**. Egy év múlva kapott helyettes tanári állást a **szászvárosi Református Kun Kollégiumban**.

A 6000 lakosú vegyes lakosságú kisváros kollégiumában akkoriban fejlődött ki a főgimnáziumi tagozat. 1904 februárjában Kristóf megszerezte a magyar–latin szakos tanári diplomát, s még abban az évben feleségül vette Bartha Lajos református esperes Irma lányát. 1905. április 1-jén első nagyobb terjedelmű dolgozatával (*A magyar mythologia classicus eposainkban*. Kolozsvár, 1904. 41 p.) doktorátust szerzett Budapesten. Májusban az egyházkerületi közgyűlés meg is választotta a Kun Kollégium magyar–latin tanszékére rendes tanárnak.

Kristóf 19 évig volt a szászvárosi kollégium tanára, s még utána évekig a város lakója. Neve összeforrt nemcsak a kollégium utolsó két évtizedének történetével, hanem Szászváros társadalmi-politikai életével is. Az iskolában 1905. szeptember 4-én tanévkezdéskor mondotta el *A társadalom és a gimnázium* című székfoglaló beszédét, s ettől fogva számos évforduló, ünnepi alkalom szónoka volt. Nyolc évig vezette az Arany János Ifjúsági Önképzőkört, s így az ünnepségek megszervezését is rendszerint ő irányította. Eleinte órái többségét a latin nyelvről tette ki, az 1910-es évektől átvette a filozófia tanítását, s fokozatosan megnőtt magyaróráinak száma. A kor valamennyi pedagógiai és didaktikai kérdéséhez hozzászólt, tevékeny tagja volt az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek és a Református Tanáregyesületnek is. Eljárt ezek értekezleteire. 1907-ben a szélesebb tömegek művelésére beindították a szabadlíceumi előadásokat, ezek szervezője és gyakori előadója. A két helyi lap, a Szászváros (1897–1914) valamint a Szászváros és Vidéke (1913–1928) rendszeres munkatársa volt, s ezek tükrözik életpályájának alakulását is. Kristófit rendre a helybéli Magyar Kaszinó, valamint a Takarékpénztár elnökéül választották. A világháború után a Magyar Pártban játszott szerepet. A református egyházközség presbitere lett, majd 1922-től az egyházmegye világi főjegyzője. Közben családja is szépen alakult. Egymás után született három lánya és két fia. De a tragédia sem kerülte el: felesége 31 éves korában 1915 szeptemberében fehérvérűségben meghalt. 1917-ben újránősült, Budapesten vette feleségül Znojemszky Gizella polgári iskolai tanítónőt, aki még két lánnyal örvendeztette meg.

A népes család, az iskolai munka, a pedagógiai írások, a városi közélet alighanem egy egész embert követelnek. Valósággal meglepő, hogy ezek mellett az esztétikára, filozófiára, valamint az irodalomtörténetre is jutott Kristófnak ideje. Az 1910-es évekre néhány kérdésben fokozatosan szaktekintélylé nőtte ki magát. Ő még a pozitivistá irodalomtörténeti iskola neveltje volt, de az éppen terjedő német szellemtörténeti munkákat is olvasta, s rájött, hogy ezek szelleme összecseng Böhm Károly filozófiai tanaival. Böhm értékelméletét próbálta alkalmazni a magyar irodalom kutatásában. Így az elméleti alapvetés után Petőfi és Madách világképét elemezte. Petőfinél a legfőbb érték a szabadság, Madáchnál az értelmi és érzelmi élet egysége. Utóbb a komparatistikai vizsgálattal is kísérletezett (*Eötvös és Madách, Széchenyi és Madách, Petőfi János vitézének hatása Arany Toldijára*).

Szászvároson Kristóf a helyi és környékbeli irodalmi hagyományokat is rendre felkutatta, s hosszabb-rövidebb dolgozatokban ismertette. A testőríró Barcsay Ábrahám és felesége hagyatéka, sírja a közeli Csórán volt, úgyhogy a helyszínen gyűjthetett adatokat. Addig alig írtak a költőről, így Kristófnak az Erdélyi Múzeum 1911-es évfolyamában közölt ötrészes értekezése nagy visszhangot keltett. Utóbb az Egyetemes Philológiai Közönyben (1914) Barcsay és Orczy közös kötetének verseit válogatta szét. Más dolgozatában a testőríró költészetét elemezte. Sőt Barcsay összes műveinek a kiadását is előkészítette, de a közbejött világháború miatt a nyomtatás elmaradt.

Az első világháború tragikus végkifejlete, Erdély Romániához csatolása gyökeresen új helyzetet teremtett Szászvároson, s a kollégium életében is. Román állami – Aurel Vlaicuról elnevezett – líceum létesült a városban, s a román és a szász diákok rendre kimaradtak a magyar iskolából. A magyar diákok is kezdtek átiratkozni a nagyenyedi Bethlen Kollégiumba. A hatgyermekes családapja, Kristóf György 1921-ben kénytelen volt biztosabb megélhetés után nézni, amúgy is – munkásságát tekintve – már jócskán kimagaslott vidéki környezetéből.

Kolozsvár tanügyi világában szintén jelentős változásokat hozott a világháború vége. Ezek közül a legfájdalmasabb az egyetem elvesztése volt. Mivel az egyetem magyar tanári kara 1919 májusában megtagadta a román király iránti hűségeskü letételét, őket elbocsátották, s katonai segédlettel az egész intézményt teljes felszerelésével „átvették”. 1919. november 3-án újonnan kinevezett tanári karral román tannyelvű egyetem létesült az épületekben. A román egyetem bölcsészeti karának megnyitásától kezdve volt magyar nyelv és irodalom tanszéke is, de azt eleinte nem töltötték be. A tanszéket 1923 januárjában hirdették meg versenyvizsgára. Többen is bíztatták Kristófot, hogy pályázzék. Ő ragaszkodott a meghíváshoz. A végleges kinevezésért végül pályáznia kellett, 1923-ban rendkívüli tanárként foglalhatta el a tanszéket. 1926-ban kapta meg a nyilvános rendes egyetemi tanári rangot.

A tanszéken nehéz, lelkiismeretességét többszörösen próbára tevő munka várt Kristófra. Egyedül kellett a teljes magyar irodalomtörténetet és nyelvészetet előadnia. Ő lett a román egyetem egyetlen magyar oktatója. Minden magyar szakos tanár az ő kezei alól került ki az országban. Ezzel iskolát is teremtett maga körül. 1938 októberében töltötte be hatvanadik életévét. Tanítványai közügynek érezték az évforduló megünneplését, s professzoruk iránti hálájukat egy emlékkönyv összeállításával akarták kifejezni. A 331 lapos kötet *Magyar Irodalomtörténet 1939. Emlékkönyv Kristóf György hatvanadik születésnapjára* (Kolozsvár, 1939) címmel jelent meg, hat volt tanítvány jegyzi szerkesztőként. Az anyag összegyűjtését Jancsó Elemér végezte, a professzor műveinek 641 tételű könyvészetét Reischel Arthur szerkesztette. Kacsó Sándor írt hozzá hangulatos előszót, majd huszonkét tanítvány dolgozata következik.

Az 1940. augusztus 30-i bécsi döntés nyomán Erdély északi és keleti részét visszacsatolták

Magyarországhoz. A román egyetem áttette székhelyét Nagyszebenbe, s a román hatóságok a Kolozsvárt maradó Kristóf Györgyöt bízták meg az egyetemi épületek és még itt maradt felszerelések átadásával. A magyar tanügyi hatóságoknak szeptember 12-én nyújtotta át Kristóf a központi épület főbejárati kapukulcsát, s rögtön megbízták őt, hogy helyettes rektori minőségben vezesse a folyó ügyeket az új egyetemi tanács beiktatásáig. Ezt a tisztséget október 23-ig viselte a professzor, amikor átadta a vezetést Málnási Bartók György – még Szegeden megválasztott – rektornak. Ugyanis a magyar országgyűlés október 15-én törvényt fogadott el, mely szerint visszaköltöztetik Szegedről Kolozsvárra az egykor elmenekült Ferenc József Tudományegyetemet. A kormányzó október 19-én nevezte ki az új tanári kart, melyben Kristóf is helyet kapott. Október 24-én az egyetem ünnepélyes megnyitóján a kormányzó Korvin-koszorúval ismerte el Kristóf nevelői és irodalomtudósi munkásságát.

A kolozsvári professzort a következő években tisztségviselőül is megválasztották. 1940/41-ben a Bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi kar prodékáni, 1943/44-ben dékáni, 1944/45-ben ismét prodékáni tisztségét töltötte be. Dékánként 1944. február 8-án az egyetem összes hallgatói számára *Az egyetem hivatása* (Kolozsvár, 1944) címmel tartott terjedelmes, kis füzetben is közzétett előadást, mely a társadalom téves vélekedését próbálja helyesbíteni. Az egyetem nem egy magas állások betöltésére feljogosító diplomát nyújtó intézet, hanem fő feladata a tudósképzés, valamint a tudományművelés. A beszéd egyben pályázó hitvallásnak is tekinthető. 1945-ben, mikor megalakult az új – utóbb Bolyairól elnevezett – magyar tannyelvű kolozsvári egyetem, a már 67 esztendőes Kristóf Györgyöt nyugdíjazták, helyét Jancsó Elemér foglalta el.

Az 1920-as években Kristóf fokozatosan eltávolodott a szellemtörténettől, bár ennek hatása még jó ideig érződik dolgozatain. Eddigi fontosabb írásait, a két író születési centenáriuma-ra kötetbe gyűjtötte: *Petőfi és Madách*. Tanulmányok. (Kolozsvár, 1923). E 16 dolgozat együttes közzététele le is zárta ezt a tematikát. A kialakuló önálló erdélyi magyar irodalmi életben a pillanatnyi feladatok kerültek előtérbe: az irodalmi publicisztika és kritika rengeteg idejét vette igénybe az egyetemi előadások kidolgozása mellett. A napilapok, a meginduló első itteni folyóiratok elsősorban az erdélyi irodalmi múltra és a jelenkori irodalmi helyzetre vonatkozó írásokat igényeltek. Úgyhogy Kristóf – úgy tűnik – jó tíz éven át rabja volt a napi feladatoknak, a pillanatnyi rendelésnek, s nem alakíthatta tervszerűen saját munkásságát.

A napi kritikákon és vitacikkeken túl összeállította *Erdély lelke* (Berlin, 1924) címmel az élő erdélyi novellisták első antológiáját. Megírta összefoglaló tanulmányát *Tíz év az erdélyi magyarság irodalmi életéből* címmel, s azt közzétette az Irodalomtörténet 1930-as évfolyamában és következő tanulmánykötetében: *Kritikai szempontok az erdélyi irodalmi életben* (Cluj–Kolozsvár, 1931). Egyik román tanítványát (Ion Chinezu) rávette, hogy az erdélyi magyar irodalom első tíz évének történetét dolgozza fel román nyelven doktori disszertációjában.

A kolozsvári tanszék elfoglalásakor Kristóf alig tudott románul, de azután mindent elkövetett, hogy az állam nyelvét megtanulja, s így kollégáival is képes legyen eszmecserére. Románul megjelent írásait azonban magyarul fogalmazta meg, s fordító ültette át a hivatalos nyelvre. Egyik nagy visszhangú kapcsolatépítő munkája az 1924 januárjában megindított négynyelvű (román, német, magyar, francia) *Cultura* című folyóirathoz kötődik. Ennek magyar részét szerkeszthette. Számos szaktekintélyt vont be munkatársul. S a Krónika rovatban igyekezett a művelődési élet eseményeit is tükrözni. A folyóiratnak mindössze 4 száma jelent meg, főrovatában összesen 51 írást közöltek, közülük 14 magyar nyelvű volt. A

folyóiratot úgy tartják számon, mint a világháború utáni első román–magyar–szász szellemi közeledést. Az 1925-ös Jókai-centenáriumra elkészítette a magyar regényíró pályarajzát, s azt minisztériumi támogatással románul is megjelentette. 1934-ben pedig a magyar nyelv és irodalom történetét tette közzé Bitay Árpád román fordításában.

Kristóf György szinte teljes pályafutása az Erdélyi Múzeum-Egyesülethez is kötődik. Még diákévei idején lett az egyesület tagja, s 1900-tól 1945-ig közölt folyóiratában, az Erdélyi Múzeumban, tanulmányainak jelentős része itt látott nyomdafestéket. A századfordulótól 1917-ig majdnem minden évfolyamban szerepel Kristóf (néha Tófalvi György álnévvel, néha –f–y szignóval).

A háború után, ahogy Kristóf Kolozsvárra került, bekapcsolódott az egyesület munkájába. 1925. május 19-én a közgyűlés szakosztályi elnökül választotta. Közben az egész egyesület léte forgott veszélyben. A román állami hatóságok akadályokat gördítettek az egyesület elismerése elé, a román egyetem vitatta a magyar egyetemtől gondozásába került egyleti tudományos gyűjtemények tulajdonjogát. Az egyesület és az egyetem közötti vita annyira élessé vált, hogy 1927. október 2-án Kristóf kénytelen volt bejelenteni lemondását az elnökségről, de egyben kijelentette, hogy a szakosztály tudományos munkájából továbbra is részt kér.

Kristóf György, miután 1945 őszén nyugdíjazták, 1948-ig nyomorgott. A Bolyai Egyetem nyújtotta segélyből éldegélt. Lakását a világháború végén bombatalálat érte, úgyhogy bútorai egy része is elpusztult. Végül a református egyház utalt ki számára lakást. Könyvtára egy részét egykori nagyenyedi iskolájának ajándékozta, irodalmi levelezését pedig a Múzeum-Egyesület levéltárában helyezte el. Továbbra is írt tanulmányokat, főleg a Petőfi- és a Bolyai-kultusz foglalkoztatta. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület megszűnte után sem felolvasási, sem közlési lehetősége nem maradt. Egyedül egyháza keretében jutott még valamelyes mozgástérhez. Élete utolsó éveiben látása meggyengült, 1965. október 15-én bekövetkezett halála után a Házsongárdi temetőben helyezték nyugalomra. Nagy András teológiai tanár temette, a tanítványok nevében Nagy Géza irodalomtörténész búcsúztatta. Szabó T. Attila nyelvészprofesszor – utóbb közzétett – *Néma halotti beszédét* nem olvashatta fel. Az Irodalomtörténeti Közleményekben (1965. 638.) V. Kovács Sándor így méltatta „az erdélyi magyar irodalomtörténetírás nesztorá”-t: *„Minden írását alapos tárgyismeret, széleskörű esztétikai műveltség, az elvi kérdések iránti fogékonyság jellemzi. Huszonhárom évi professzorsága alatt a kiváló tanítványok egész sorát nevelte a kolozsvári tudományegyetemen, s ezért szinte természetes, hogy az erdélyi magyar irodalomkutatás úgyszólván valamennyi számottevő képviselője Kristóf-tanítvány. Nemes emlékét kegyelettel őrizzük”.*

E sorok írója az 1970-es évek második felében foglalkozott behatóan Kristóf György munkásságával. Akkor még élő felesége és leányai őrizték hagyatékát, s nyújtottak értékes tájékoztatást. A tanítványok közül is többen felidéztek a professzorhoz fűződő emlékeiket. A róla írt disszertáció 1981-ben került megvédésre. Utóbb a Kriterion Könyvkiadó felkérésére sikerült összegyűjtve sajtó alá rendezni Kristóf György tanulmányait, két félezer oldalas kötetben jelentek meg: *Kritikai szempontok a magyar irodalomtörténetben* (Kolozsvár, 2013); *Magyar irodalom a Királyhágón innen és túl* (Kolozsvár, 2015).

DR. GAAL GYÖRGY
Kolozsvár

Útmutató arcképvázlat írásához

A Pedagógusok arcképcsarnoka című sorozatunkat – szándékaink és lehetőségeink szerint – a következő években is folytatjuk. Az eddigi gyakorlatnak megfelelően az élők sorából már eltávozott olyan magyar pedagógusokról fogadunk arcképvázlatokat, akiknek tevékenysége érdemes az emlékéllítésre.

Az arcképvázlatok tartalma, szerkezeti felépítése:

Az arcképvázlat első adata a családi- és keresztnév: a **címszó**. A címszót kerek zárójelben követik a születés és halálozás adatai. A címszó lezárásának tekintjük a foglalkozást meghatározó képesítés, ill. tudományos fokozat megnevezését.

A **főszöveg** első része az **életút/életpálya** bemutatása, amely a származás megjelölésével, az iskolai tanulmányok felsorolásával (oklevél, diploma megszerzése) kezdődik. Ezt követi időrendi sorrendben a munkahelyek, valamint a beosztások megemléítése.

A főszöveg második része az **életmű** bemutatása, a végzett tevékenység szakmai méltatása, s annak elismerése, a kitüntetések felsorolása. Lehetőség van a kutatási területek és tevékenység leírására, megjelölve az elért eredményeket. Publikációk esetén a főbb művek címét is közöljük, megjelölve a kiadói, nyomdai és évszám-adatokat. Idézet vagy ún. átemelés használatakor a forrást kérjük pontosan megjelölni.

A főszöveg harmadik része a **szakmai-közéleti** tevékenységet mutatja be. Itt is adódik lehetőség a személyes kapcsolatok és a jellemző emberi vonások felvillantására. Élő személyek, tanítványok, egykori munkatársak visszaemlékezései hitelesítik az életművet. Végül a névcikket a **szerző neve** és **lakhelyének** megnevezése zárja. Egy névcikket több szerző is készíthet. Kiadványunk elején betűrend szerint tüntetjük fel azokat, akikről megemlékeztünk, és természetesen a szerzőket.

Még néhány tanács, illetve követelmény:

- Szükséges, hogy az arcképvázlat írója valamilyen formában megkeresse a még élő, közvetlen hozzátartozókat, egyrészt egyetértő hozzájárulásuk megszerzéséhez, másrészt igen hasznos segítséget kaphat a szükséges adatok pontosításához, kiegészítéséhez.
- A személyi adatokban a hitelesség elengedhetetlen követelmény, ezért ennek biztosítását az arcképvázlat írójának kell garantálnia.
- Az arcképvázlat írója pontosan adja meg azoknak az intézményeknek a nevét, ahol az illető pedagógus diplomát szerzett, illetve dolgozott!
- Technikai okokból csak számítógéppel írt, formázatlan doc kiterjesztésű szöveget fogadunk el (betűtípus és méret: calibri 10). Minden cikkhez egy jó minőségű portréképet kell (és még egy fényképet lehet) mellékelni. Kérjük, a képeket 600 dpi felbontással szkenneljük be, vagy fényképezéskor minimum 1200 x 1600-as felbontással készítsék el!

A kiadó fenntartja a jogot, hogy a szöveget szerkesztett formában tegye közzé.

Az arcképvázlat legalább **8 000 és legfeljebb 12 000 karakter** terjedelmű legyen!

A 2022-es kötetbe szánt arcképvázlatokat **dr. Gerencsér Attila** tagtársunk címére kérjük elküldeni: **geratister@gmail.com (Tel.: +36 (30) 366-18-80)**.

A következő évi kötetbe megjelentetni kívánt arcképvázlatokat 2022. november 1-jétől kezdődően folyamatosan várjuk, és **2023. április 30-án** tartunk „lapzártát”. A kiadványt akkor jelentetjük meg, ha a jelzett határidőig 80–100 arcképvázlat érkezik.

Honlapunk címe: **www.kspe.hu**

Tájékoztatjuk a kedves olvasókat, hogy az eddig megjelent kiadványainkban fellelhető pedagógusok névsorát (repertórium) a honlapunkon olvashatják. Az előző kötetekben megjelentettük a névsort, de ezt terjedelmi okokból mostantól csak a honlapon tesszük közzé.

A SZERKESZTŐSÉG

